הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשי למלך · ספר עבודה

מעשי למלך על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי ישעיהו זילברשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשי למלך על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי ישעיהו זילברשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשי-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-כלי-המקדש-והעובדין-בו/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 11
הלכה ג 16
הלכה ד 25
הלכה ו 25
הלכה ז 29
הלכה ט 29
הלכה י 30
הלכה יא 34
הלכה יב 34
הלכה יד 37
הלכה טו 39
הלכה טז 40
הלכה יז 41
הלכה יח 45
פרק ב 46
הלכה א 46
הלכה ב 47
הלכה ג 49
הלכה ד 49
הלכה ה 50
הלכה ח 53
הלכה ט 64
הלכה י 65
הלכה יא 67
הלכה יב 68
הלכה יג 70
פרק ג 71
הלכה א 71
הלכה ב 72
הלכה ג 79
הלכה ד 85
הלכה ה 85
הלכה ו 87
הלכה ז 97
הלכה ח 100
הלכה ט 104
הלכה י 108
הלכה יא 111
פרק ד 114
הלכה א 114
הלכה ב 121
הלכה ג 124
הלכה ד 124
הלכה ה 124
הלכה ו 141
הלכה ז 141
הלכה ח 143
הלכה ט 144
הלכה י 146
הלכה יא 147
הלכה יג 147
הלכה יד 151
הלכה טו 154
הלכה טז 159
הלכה יח 159
הלכה יט 159
הלכה כ 164
הלכה כא 173
הלכה כב 177
פרק ה 178

הלכה א 178
הלכה ב 180
הלכה ד 181
הלכה ה 181
הלכה ו 182
הלכה ז 183
הלכה ט 183
הלכה י 189
הלכה יא 212
הלכה יב 213
הלכה יג 213
הלכה טו 213
הלכה טז 214
הלכה יז 215
פרק ו 217
הלכה א 217
הלכה ג 228
הלכה ד 231
הלכה ו 233
הלכה ח 234
הלכה ט 237
הלכה י 247
פרק ז 255
הלכה א 255
הלכה ד 256
הלכה ה 278
הלכה ו 278
הלכה ט 281
הלכה יב 283
הלכה יג 284
הלכה יד 304
הלכה יז 306
הלכה יח 306
הלכה כ 308
פרק ח 310
הלכה א 310
הלכה ב 313
הלכה ג 314
הלכה ד 316
הלכה ה 321
הלכה ו 327
הלכה ז 327
הלכה ח 352
הלכה יא 354
הלכה יב 358
הלכה יג 372
הלכה יד 377
הלכה טו 378
הלכה טז 379
הלכה יז 379
פרק ט 380
הלכה א 380
הלכה ב 381
הלכה ג 390
הלכה ד 394
הלכה ה 394
הלכה ז 395
הלכה ט 395
הלכה י 397
פרק י 399
הלכה א 399
הלכה ב 400
הלכה ג 403
הלכה ד 404

הלכה ה 407
הלכה ו 408
הלכה ז 413
הלכה ט 415
הלכה י 426
הלכה יא 426
הלכה יב 427
הלכה יג 428

פרק א

הלכה א

א) **מ"ע לעשות שמן המשחה**. הנה בספר החינוך כתב בזה טעם לשבח וז"ל משרשי המצוה שרצה האל ב"ה שנעשה פעולה בנפשותינו שנעלה להתחנך בכבוד עבודתו הקדושה תורה בנו גדולה ושבח וזה משיחת השמן לפי שענין המשחה בשמן הטוב לא יעשו רק המלכים ושרים הגדולים עכל"ה ולי נראה דטעמא אחרינא איכא דשמן המשחה קדושתו רבה וע"י המשיחה מתעלה הנמשך בקדושה גדולה וראי' מהא דאיתא בחגיגה דף כ"ד אין אור של גיהנם שולט בת"ח קו"ח מסלמנדרא דהסך בדמו אין אש שולט בו קו"ח שהסך בשמן קדוש שנעשה פעולה להרבות קדושתו:

ובהא ניחא לי מה דהקשה בח"ס חולין דף קכ"ז אהא דאיתא שם בחגיגה פושעי ישראל אין אור גיהנם שולט בהם קו"ח ממזבח ויקשה דילמא סחו המזבח בדם סלמנדרא ול"ה צריכין לנס ותי' יען שהוא טמא אין מכניסין לעזרה קו"ח להיכל ולכאורה נראה דפעולת משיחת סלמנדרא רק אהני במידי דמבלע בליעי אבל למשוח דבר שאין בולע כזהב אין עושה פעולה שלא ישלט בו האש אך הא במשיחת שמן המשחה הא עושה פעולה להרבות קדושה אף בכלים שהי' נמשחין הרי דאין חילוק אלא דע"כ קו' מעיקרא ל"ק דילמא סכו בסלמנדרא הא אכתי איכא קו"ח אם סלמנדרא עושה פעולה שלא ישרוף האש אף שלא נבלע בתוכו קו"ח במזבח הזהב שנמשח בשמן משחה שאין אש שולט וקו"ח לפושעי ישראל שמלאים מצות דאין אש שולט בגופן:

ואמנם במה שהעידו חכז"ל דסך בסלמנדרא אינה נשרפת מן האש נראה שהוא דבר טבעי כיון דנוצרה משם אין כח האש שולט בה דאם היתה שולט בה לא היתה נוצרת וכן ראיתי בשדי חמד בחללים הביא בשם ס' עולת יצחק ומזה דן שם בדבר חדש דמהא"ט כלבית דאיתא בע"ז דף ל"ט שהוא דג טמא ואין אוסר בליעתו משום דנתהוית מהציר לכך אין טבעה להפליט שם דאם היתה מפלטת לא היתה נוצר ודחי בזה מה שרצה בס' גור ארי' להוכיח מהך דכלבית אין אוסר דבעל חי אינה מפליט ולהנ"ל אין ראי' משום דנתגדל שם לכן אין מפליט והוא נכון:

ואמנם האי דבעל חי אינה מפליט כמש"כ בח"ס סי' צ"ד והביא ראי' מהרא"ש פ"ב דע"ז שדייק מהא דאמר המן הרשע דאם נפל זבוב זו רקו ע"כ משום דאין בע"ח מפליט לא זכיתי להבין דבוודאי בכבוש י"ל שפיר דבע"ח אין מפליט אבל ברותחין שפיר י"ל דמפליט אלא דלדינא ממנ"פ אי הי' רותחין כ"כ עד שנחמרה הרי חזינן דשלטה בו הרותחין והפליט ג"כ דאי לא הי' מפליט לא היתה נחמרה כי זה שנחמר הוא ע"י

שפולטת הציר ומתכויץ המקום ששלט בו הרותחין ואי לא נחמרה ע"כ דלא שלטה בו הרותחין א"כ ממילא לא פלט דאי הוה פולט הוה ניכר ע"י החימור א"כ הוראה זו שהעלה הח"ס זצ"ל דאם נפל בע"ח לרותחין שאין נאסר וכ"כ גם הפמ"ג סי' תמ"ז לא משום דבע"ח אין מפליט אלא משום דלא שלטה בו החמימות דאי שלטה הוה נחמר ואי נחמר באמת ע"כ דהפליטה ג"כ וראי' לזה מהא דאיתא ביבמות דף קכ"א נפל לכבשן האש או ליורה מליאה שמן ויין רותחת דמעידין עליו דאפי' יצא משם וברח בוודאי ימות בסיבה זו כדאיתא בסי' י"ז סע"ל א"כ פשיטא נמי דבבע"ח כהא"ג אם שהא קצת עד כדי פליטה (דהא בכל דבר שנפל לרותח בעינן שהא קצת כדי שיפליט כדאיתא בחולין דף ק"ח דמשני בקדם וסילקו) דהוה פולט אלא דאז בוודאי הוה ניכר שנחמרה וכן הביא התב"ש סי' נ"ב דברי הרוקח דלאו דוקא לאור ונחמרה בני מעיו אלא אפי' נפלה לרותחין הוה טרפה משום נחמרה בני מעי' א"כ כיון דשולט כ"כ שנחמרה ב"מ איך אפשר לומר שאינה פולטת מאי אמרת שסילקה מיד קודם שהיתה יכולה לפלוט א"כ זה אין רק בבע"ח דבכל דבר הא בעינן כדי שתוכל לפלוט כדאיתא בחולין כנ"ל אך כל זה שייך ברותחין מחמת האש ואין ראי' כלל מכבוש דל"ש בבע"ח ופלא:

אח"ז ראיתי בשדי חמד בענין אחר שכ' על דברת הח"ס הנ"ל שאף את"ל דבע"ח מפליט ל"ש לאסור משום פליטת אמה"ח דהא לאו לאיברים עומדת אלא די"ל דנדע כשבע"ח נכווה ברותחין דעור והבשר שתחתיו נכוה שוב לא יעלה ארוכה שאין לו התחברות עוד עם החיים והוה בשר שהרופא גוררו והוי כפירש ועומד לחתוך ואסור משום אמה"ח ותמוה לי טובא א"כ נפלה כל החקירה שאין בע"ח מפליט בבירא דהא כיוון שנכוה והוה כפירש מן החי שאין לו התחברות עוד עם החיים א"כ פשיטא דמזה החלק שנכווה מפליט ציר דהחיות אזלה מיני' ואי בלא נכוה א"כ אין הטעם משום דבע"ח אין מפליט אלא דלא שלטה בו החמימות כדי להפליט כיון שחזינן שלא נחמרה ולא נכוה וכמש"כ וזה ברור (וכן ראיתי בברכות דף ו' בפירוש רב ניסים דין גרמא דעשראה ביר שהבן עשירי נפל לתוך יורה רותחת ונמס בשרו ונמק נטל ריו"ו עצם מאצבע קטנה וצררה בסדינו):

ובמדרש שמות רבה פט"ו שנתקשה משה בשרצים וזעזע הקב"ה את היבשה והראהו את הצב זעזע את המים והראהו את בן הנפילים זעזע את המים המדבר והראהו את הערוד זעזע את האש והראהו את הסלמנדרא מוכח דבאה מן האש לא מכשפים ע"כ הא דפירש"י בחולין דבא ע"י כישוף הוא מין אחר:

ובספר תורת העולה הביא דברי רבינו בספר המורה שכ' וז"ל שמן המשחה יש בו שני תועלת להטיב ריח מה שימשוח בו ולהאמין גדולת הדבר הנמשח וקדושתן והיותו נבדל

לטובה משאר מינים יהי' אדם בגד או כלי הכל שב ליראת המקדש שהוא סבה ליראתו מפני התחדש הפעולות בנפש אדם בעת שיכנס בו וכו' וכבר נתבאר ענין השמן שהוא מורה על ההשגח' המשפעת על מי התורה דוגמת השמן שהוא צף על פני המים וכו' להיות כי המשיחה היא דוגמת ההשגחה שדבוקה בו למעלה על ידי שכלו ע"כ היו מושחין השמן על קדקדו מקום הנחת המוח אשר על ידו יוצק עליו והי' סך ממנו על גבי עיניו והי' מושחין לכהן גדול כמין ך', ומלך כמין נזר ושתיהן היו מורין כי נזר אלקים על ראש והך' הי' מורה ג"כ על הכתר וזה כי מספרו עשרים שהוא במספרו כתר ואף כי הך' הוא אות הראשון של כתר ומה שנשתנה המלך במשיחתו שהיתה כמין נזר ושל כהן כמין ך' הטעם שכתרו של כהונה לא היתה נגלית כל כך ככתרו של מלך ואף כי כתר כהונה היא לעבודת השם יתעלה וכתרו של מלכות היא להעמיד האומה בעוה"ז ולקיום הארץ והי' כתר כהונה נרמז באות כ' שמורה על כתר ואצל מלך קראו נזר להיות כי מלת כתר יותר רוחני ממלת נזר דפח"ח:

ב) **מצות עשה** לעשות שמן המשחה וכו'. הנה קשה לי דרבינו כ' בהל' ה' דמעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה וכ"כ בפ"ד מה' בהב"ח דשמן המשחה הוא אחד מהדברים שגנזם ישעי' ועתיד להגלות והוא גמ' יומא דף נ"ב וכן במנחות דף פ"ח הין שעשה משה לשמן המשחה גנזו דא"צ עוד וא"כ הלא רבינו השריש לנו בסהמ"צ שורש ג' דמצוה שאינו לדורות לא תמנה במנין המצות ולכאורה י"ל משום דאי הי' נאבד הי' צריכין לעשות שמן אחר שפיר בא במנין כמש"כ כהא"ג בפ"א מבהב"ח לענין ארון בשם מגא"ס דא"כ קשיא דרבינו כ' להלן דהסך משמן שעשה משה חייב אבל לא משמן אחר ויקשה א"כ הא הלאו אינו לדורות דאם יאבד שמנו ויעשו אחר לא יתחייב א"כ אין לדורות ואין בא במנין וקשיא ממנ"פ או הלאו לא יבא במנין או העשה לא תבא במנין העשין אמנם נראה לישב דיש להבין דלא מנה רבינו מ"ע דמשיחת כלים כה"ג ומלך ולכן נראה דרבינו סובר דהמשיחה היא חלק מהמ"ע דעשיית שמן המשחה ואין בא במנין כמש"כ בסהמ"צ שי"ב וא"כ לפי"ז ניחא דמנה עשיית שמן המשחה במ"ע משום דהמשיחה היא מצוה לדורות וכיון דהכל מצוה אחד חשוב שפיר מצוה והוא מן המנין וא"ל הא גם משיחה אינה לדורות כמש"כ רבינו דלא הי' מושחין רק כלים שעשה משה לק"מ דעכ"פ כה"ג ומלך מושחין לדורות כמש"כ רבינו:

והנה החכם מהרי"א הביא הוכחה מקרא לדעת חכמז"ל דשמן המשחה קיים לעולם מקרא דכתיב ובמתכונתו לא תעשו כמוהו ולמה לא כתבה תורה כמו בקטורת לא תעשו לכם מזה מוכח דמוזהרין שלא יעשו כלל בהחלט בשום דור מהדורות לא לציבור ולא

לכם אבל בקטורת רק אסור לעשות לצרכינו יעו"ש ובזה ניחא לי ג"כ לשון רבינו שכ' בפירקין אם עשהו להתלמד פטור ובפ"ב גבי קטורת דכ' אם עשאה להתלמד או למוסרה לציבור פטור וכאן לא כ' למוסרה לציבור מוכח דאסור אף לציבור לעשות כדי למשוח והבן:

אח"ז בא לידי ספר נר מצוה ראיתי שעמד בזה וכ' תמיהא לי מאחר שאינה נוהגת לדורות לא הו"ל לרבינו למנות מצוה זו ויש לומר דהא דאמרינן דמעולם לא נעשה שמן אחר לאו למימרא דלא נצטוו לדורות אלא נס נעשה בו שיספיק לעולם כדתניא בפ"ק דכריתות שמן המשחה שעשה משה במדבר הרבה ניסים נעשו בו וכו' קיים לעתיד לבוא שנאמר שמן משחת קודש יהי' זה לי לדורותיכם אלמא דמפני הנס שנעשה בו לא איצטריך לעשות עוד לעולם הא איצטריך הי' מוטל עליהם המצוה לעשותה וא"ת אכתי תיקשי כיון דמקרא משחת קודש יהי' זה לי לדורותיכם ילפינן דקיים לעולם א"כ מתחילת עשייתה בישרם הכתוב שיהא קיים לעולם ל"ה מצוה הנוהגת לדורות וי"ל דהגם דבישרם הכתוב כי לא תחסר כל בה אין לנו לסמוך על הנס שמא יגרום החטא כדאמרו ראוי' הי' ישראל שיעשה להם נס בביאה שני' אלא שגרם החטא לכן לא סמכינן אניסא אמנם הביא בשם הרשב"ץ לישב דאין המצוה העשי' אלא המשיחה ועשייתה משמן אין אלא חלק מהמצוה אבל עיקר המצוה הוא המשיחה וזהו יתחייבו לדורות כשנזכה שיתגלה לימות המשיח וכמ"ש:

אולם מלשון התוס' נזיר דף מ"ז לא משמע הכי אלא דל"ה כלל מצוה לדורות שכ' בד"ה וכן משוח בשמן המשחה ולא היו יכולין לעשות שמן המשחה אחר למשוח בו כדכ' שמן משחת קודש יהי' זה לי לדורותיכם זה ולא אחר א"כ אין כאן מצוה לדורות כלל ולדבריהם הא דהבטיחנו הכתוב שכולו קיים לעתיד הוא משום שאין לעשות שמן משחה אחר ולכן ע"כ להעשות נס זה שיהא להם זה השמן משחה לעתיד שיתגלה לעתיד לבוא:

והנה ביומא דף ל"ט בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאין פירות וכשהרוח נושבת נושרין פירותיהם ומהך הי' פרנסה לכהונה ובתפארת ישראל בפ"ג מתמיד הקשה דהא בתענית דף ס"ה איתא דאין נהנין ממעשה ניסים ונראה לפמש"כ רבינו בפי"ג מה' שמיטה וז"ל ומפני מה לא זכה לוי בנחלת א"י מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל לפיכך הובדלו מדרכי העולם וכו' אלא הם חיל השם שנאמר ברך ד' חילו והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך

ולא שבט לוי לבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעבדו לדעת את ד' והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם ה"ז נתקדש קדש קדשים ויהי' ד' חלקו ונחלתו ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שיזכה לכהנים ולוים וא"כ ניחא דלהני שפיר רשאי ליהנות ממעשה ניסים כי זה שכרם בעוה"ז וראי' לזה דהא סיים הכתוב ישימו קטורת באפיך דהיינו דקטורת מעשיר והא זה מעשה ניסים ואיך רשאים ליהנות אלא כדכתיבנא ואני אמרתי לפרש בזה מקרא שכתוב בפ' תשא ואת תדבר אל בני ישראל שמן משחת קודש יהי' זה לי לדורותיכם על בשר אדם לא יסך ומתכונתו לא תעשו כמוהו קודש הוא קודש יהי' לכם דהנה שמן משחה הי' מעשה נסים כמש"כ רבינו בפ"א מה' אלו ואיך רשאים ליהנות אף דאין מכונין הא הוה פסיק רישא על זה אמר שמן משחת קודש יהי' זה לי לדורותיכם דבאמת הוה קודש ואין ליהנות ממנו ע"כ על בשר אדם לא יסך דהיינו על סתם בני אדם רק איש אשר כמתכונתו כחשבונו לא יעשו כמוהו דהיינו שיפרק עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני אדם אז קודש הוא וקודש יהי' לכם כמש"כ רבינו דנתקדש קודש קדשים לכן שרי ליהנות גם ממעשה ניסים:

וע"ד אגדה אמרתי לפרש מקראי קודש הנ"ל דהנה כתיב בכל עת יהא בגדיך לבנים ושמן על ראשיך לא יחסר הכונה כי הנה צריך האדם לקיים ודע את אלקי אביך כמש"כ חו"ה להבין הדברים וסודם ע"ד החקירה השכלית רק שתחילה צריך שיהא חזק לקיים הדברים אף שלא יבין הטעם כדכ' תמים תהי' עם ד' אלקיך שיעשה הכל באמונה צדיק באמונתו יחי' מכש"כ לזכות בדרכי העיון חכמת אלקות לסוד ד' ליריאיו שצריך שיהא שלם ואמיץ באמונה לעבוד ד' בתמימות וזהו בכל עת תחילה צריך שתהי' שלם במידות טובות וישרות וזהו יהי' בגדיך לבנים שמרמז על מידות טובות ואח"כ ושמן על ראשיך לא יחסר דהיינו שמן מרמז על חכמה ששרוי' במוח שבראש שאח"כ תזכה לעבוד ד' להשיג מצות ד' ע"ד החקירה בשכל אנושי מדרכי הטבע ולאחר זה תזכה להשגה אמיתית ע"ד סוד ד' ליראיו וכן אמרו על ר"ע שנכנס בשלום ויצא בשלום ע"י שנכנס בשלום באמונה ובתמימות יצא בשלום וזכה להשגה גדולה בפרדס ויכול כל אדם לזכות לזה בבחירתו בהטוב כדכ' כי אני בראתי אדם ישר ורק הם ביקשו חשבונות רבות (כדברי רבינו הנ"ל) וזהו שמן משחת קודש יהי' להבינך בדרכי החכמה והעיון בחכמת אלקות זה לי לדורותיכם לדורותם למי שהוא עובד ד' בתמימות ובאמונה שלימה ושלם במידות טובות וישרות אבל על בשר אדם מי שהוא בשר אדם שחלילה יש לו נטי' לעניני תאות עוה"ז ע"ז לא יסך רק כמתכונתו כחשבונות בני האדם שביקשו חשבונות רבות לא תעשו

קודש הוא אם הוא קודש שכל בגדיו לבנים במידות קדושות אז קודש יהי' לכם אז תוכל לעבוד ה' בדרכי החכמה והעיון המרומז בשמן משחת כמש"כ התרגום רבות משחה:

הלכה ב

א') **וככה עשהו משה וכו'**, **ובשל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי**. והנה בירושלמי סוטה פ"ח פיטום שמן המשחה ואתה קחשב בשמים ראש מר דרור חמשה וקלופה חמש מאות בשקל הקודש שהן אלף וחמש מאות מנות ושמן זית הין שהם שנים עשר לוג שבו הי' שוקלין את העיקרין דברי ר"מ ור"י אומר שולקן הי' במים ונותן שמן על גביהן ע"ש כל הענין וקשיא לי דהנה בגמ' בריש כריתות מבואר דהכל בנס נעשה דבלא נס לא די לסממנים לבדם ויקשה א"כ איך אמרינן דאם עשאו כמוהו עובר על לא ירקח כמוהו הא לא עביד רחמנא ניסא לשיקרא ואם לא יספיק השמן א"כ ל"ש שירקח כמוהו וכבר הקשה כן בהפלא"ה ותי' דאעל"מ ולקי ותליא בפלוגתא דאביי ורבא ור"מ ור"י בשינוי קונה ממילא מהני יעו"ש וקשה לי דהנה מבואר בנובי"ת וכן בפנ"י בסוף גיטין היכא דמה דלא מהני הוא בא מצד אחר באמת פטור יעו"ש באונס שגירש והדבר מוכרח דאטו שחט על חמץ ונתנבלה בשחיטה דלא אהני מעשיו ילקה וע"כ רק היכא דל"מ רק יען דעבר אמימרא דרחמנא אז לקי ואולם קו' זו נראה לישב באופן אחר דלק"מ דאף דלא הי' בו די שמן כיון שעכ"פ הוא לקח סממנים אלו ושמן כשיעור שאמרה תורה א"כ זה אסרה תורה אף אם לא הי' מספיק כיון דעכ"פ לקח כשיעור וראי' לזה דבח"ס או"ח סי' קכ"ז ביאר הטעם הא דעל כזית חייב ובכזית מקיים מצוה יען שבדורות שקדמו שהי' הזתים גדולים וכן הי' מזגן שוה וטוב והי' די להם באכילת שיעור כזית שלהם ומתברך במעיהם ולכן גם עתה חייב על כזית קטן לפי מזגינו הרך ואטו אם אז בזמן שהי' בארץ לא הי' שבע באכילת איסור וגם כי ל"ש כלל מתברך במעיהם באכילת איסור לא הי' חייב על כזית וכן עתה איך חייב על כזית כיון דאין מתברך ואין שבע וע"כ דעכ"פ אכל כזית כן בזה ממש עכ"פ לקח השיעורים ורקחו כמוהו אף שלא הי' די:

אך אכתי יקשה כיון דלא ירקח כתיב ומעשה הרקחת הוא עיקר מה שקולט השמן מעל העיקרים א"כ כיון שלא הי' מספיק א"כ לא הי' אפשר לרקח כלל ול"ש לתרץ כדברי הפלא"ה דעכ"פ עובר אף דלא אהני הא לא עבר כלל דבנתינת השמן לא חייב רק ברוקח שקולט השמן וכיון שלא די לא רקח ולא עבר והדרה קו' לדוכתי' וכן הקשיתי עוד קו' גדולה כיון דלא די למה צריך קרא דממנו דרק אם סך משל משה חייב אבל אם עשה וסך פטור הא לא הי' מספיק ולא הי' יכול לרקח ובמה יסוך ע"ש רק משל משה ולכן

נראה לי לומר כך בוודאי למ"ד שאמר שנס נעשה רק חולק שלא הי' צריכין מים כיון דבלא"ה הי' ע"י נס כמבואר בגמ' א"כ הי' מספיק לכל כלי משכן ונעשה נס א"כ לא צריכין לומר ששראו במים אבל יודה אם שראו במים לא נפסול וא"כ משכחת הדיוט שעשה שמן משחה והי' מספיק ע"י ששראו במים והוה שבע מלבלוע א"כ הי' מספיק השמן ואך תינח אי מעשה השרי' כפירש"י ששרה במים ונתן אח"כ על העיקרים השמן שלא יבלע אבל אי הפירוש כמש"כ רבינו שאחר שקלט המים הריח נתן עליו שמן א"כ למ"ד דנס הי' לא הי' צריכין לכך א"כ בוודאי אין רשאין לעשות כך ומפסל נמי פסול דבשלמא לפירש"י דרק שראו שיהא לחין אין מסתבר דלאידך מ"ד יפסול לעשות כך ליקח עיקרים לחין אבל אם מעשהו כך כמש"כ רבינו א"כ הכל ע"י נס הי' לא הי' רשאין לעשות ע"י מים א"כ לא משכחת כלל שהדיוט ירקח כיון דלא יעשה לו נס ואם יעשה ע"י מים אין כאן הרקחה כלל דמפסל ע"י המים:

ב) **ונתן על המים שמן זית הין וכו'**. הנה מבואר דס"ל שבעת שנתן השמן על המים שקלטו הריח לא היו שם הבשמים מדלא כ' שאחר כך קפח השמן מעל הבשמים וכמו שכ' בפירש"י פ' תשא והוא מירושלמי פ"ו דשקלים שמן י"ב לוג שבו הי' שולק את העיקרים דברי ר"מ ר"י אומר שולקן הי' במים ונותן שמן ע"ג וכיון שקל את הריח הי' מעבירו מבואר שיתן שמן בעוד שהעיקרים במים וכן איתא עוד שם בירושלמי ר"י בר"א אומר שמן המשחה כמה ניסים נעשו בו וכו' עאכו"כ שהאור בולע והעצים בולעים וכן איתא בכריתות דף פ' שמן המשחה שעשה משה משלקין העיקרים דברי ר"י א"ל ריוס"י והלא לסוך העיקרים אינו סיפק כיצד עושה הביאו העיקרים ונשלקים במים והציף עליהן שמן וקלט את הריח וקיפחו א"ל ר"י והלא כמה ניסים נעשו בו ונראה דדעת רבינו דג' מחלוקת בדבר ר"ס דירושלמי ס"ל ששלקו העיקרים בשמן בלא מים ור"י ס"ל ששלקן במים והשמן למעלה ומ"ש בבבלי לר"י משלקין העיקרים היינו במים והשמן ע"ג וריוס"י ס"ל שגם בזה יבלעו העיקרים אחר שיתבשלו המים ולכן ס"ל שאחר שקלטו המים את הריח העביר את העיקרים ואח"כ נתן השמן על המים ופסק הלכה כריוס"י כן העלה בספר התורה והמצוה (והא דהשמיט רבינו שהי' שוקלין בהכרעה כתב במהרמ"ש דרבינו סובר א"א לצמצם וא"כ כאן בחסר פסול ואם הוסיף כשר א"כ בלא"ה הי' צריך לישקל בהכרעה):

ג) **ששוקלין אותן בב"פ חמשים ומאתים בכל פעם**. ומבואר בגמ' הטעם דאין שוקלין זה כנגד זה לכן רק שוקל ב"פ ויליף לה מקרא וקשיא ל"ל קרא על זה הא מבואר בבכורות פ"ה דאין שוקלין נגד בשר קדשים יען דהוה ביזוי מצוה ול"ל קרא אך י"ל שם שיהא

שוקלין דבר אחר כנגדו מה שאין למצוה אסור אבל כאן כיון שהוא למצוה ולצורך דבר ששקל דהא אם שקל תחילה קנמון בזה לבדו א"א לעשות שמן משחה שצריך גם קידה א"כ הו"א דשרי לשקול נגד הקנמון כיון שהוא לצורך הקנמון ולפמש"כ רבינו בה' מעשר דלכן אין שוקלין שמא לא יכוין משקלו ולא משום ביזוי מצוה א"כ רק גזירה דרבנן א"ש בפשיטות לכך צריך קרא:

אח"ז בא לידי הספר התורה והמצוה ראיתי שעמד ע"ז דרבינו לא הביא הא דבעינן שתי הכרעות וכן שלא יניח משקל במשקל וישקול וכ' דרבינו לשיטתו דטעמא דמע"ש אין שוקלין כנגדו דינרי זהב הוא שמא לא יכוין משקלותיו הא לא"ה אין איסור וס"ל שרבינא שאמר שלא יניח משקל במשקל ס"ל כרב דאין מדליקין מנר לנר אבל לדידן דקיימ"ל כשמואל אין איסור לשקול משקל במשקל וא"כ צריך לפרש בד בבד כאביי שישקלו עין בעין ולא כרב יודא שצריך הכרעה דר"ס תלמידו דרב הוה ס"ל כרב ולדידן דקיימ"ל כשמואל פי' בד בבד עין בעין ומה ששקל לחצאין אינו משום הכרע רק גזה"כ:

והנה בירושלמי שקלים פ"ו ופ"ח מסוטה איתא שלא לקח רק חמשים ומאתים ולפי"ז פי' מחציתו מחצית של מר דרור ובס' התורה והמצוה כ' שיש הבדל בין מחצית ובין חצי שמחצית מציין רק אם חוצהו ע"י בני אדם עתה לשני חלקים ואם כדברי הירושלמי הי"ל חציו מוכח כדברי רבינו:

בספר קרית ספר למבי"ט ז"ל ראיתי שבאר הענין וז"ל ולהכי מחציתו שלא יהא שוקלין אותו הכל ביחד לחצאין וגזה"כ הוא לרבות בו שתי הכרעות וקדה חמש מאה ומקנה הבשם חמשים ומאתים דמחציתו דקרא לא קאי אלא אקנמן בושם ודמייתא לקנמון בושם בתרי זימני ש"מ הכרע אית בי' ולא הי' שוקל אהכרעות לבד אלא מניחן כמות שהן והקב"ה יודע מה משקלן ומאי בד בבד דמשמע שלא הי' בהם הכרע שלא יניח משקל ומשקל וישקול כשישקול כל בושם ובושם כנגד הברזל ולא ישקול במנין דמר דרור ויחזור וישקול קדה כנגד מר דרור:

ד') **הנה** בפ"א דכריתות איתא דאין שוקלים סממנים זה כנגד זה וקשה לי הא קיימא לן מדליקין מנר לנר רק ע"י קינסא אסור כמבואר בפ"ג מתומ"ס והרי בשבת דף כ"ב מדמה הא דאין שוקלין דינרי זהב כנגד דינרי כסף ה"ה דיש לדמות הא דאין שוקלין סממנים זה כנגד זה למדליקין מנר לנר:

ועוד יותר קשה הרי במע"ב פסק רבינו דהטעם דאין שוקלין שמא לא יכוין משקלותיו אף דשם אין בדינרים עוד מצוה רק צריך אותן למצוה ויש לדמותו לקינסא אפ"ה סובר דשוקלין אי לאו דשמא לא יכוין משקלותיו ולמה כאן בסממנים אין שוקלין זה כנגד זה

דכאן הסממנים כולן צריך למצוה לעשותן לשמן משחה:

והנה בלח"מ פ"ג מתומ"ס תמה ארבינו דפסק שמא לא יכוין משקלותיו הא פסק דבקינסא אסור ומבואר בגמ' למ"ד ע"י קינסא אסור א"צ לטעם שמא לא יכוין משקלותיו ואמנם לדעתי יש לישב דבלח"מ מדקדק דקאמר בגמ' הא לא הוי תיובתא משמע דמילתא אחרת הוה תיובתא ונראה דהכוונה כך דהנה אף אי בקינסא אין מדליקין יקשה למה אין שוקלין דבשלמא בקינסא יש מלבד ביזוי מצוה יש אכחושי מצוה אף דלא חייש לאכחושי מצוה היינו כשמכחישין ע"י נר מצוה אבל ע"י נר חולין יש גם אכחושי וביטול מצוה אבל במע"ב אף דדמי לקינסא עכ"פ ליכא משום אכחושי א"כ הוה לנו להתיר לשקול כנגדו אלא דלא הוה קשה כל כך דעכ"פ ביזוי איכא לכך הקשה למ"ד קינסא מותר ול"ח אף לביזוי מצוה אבל כיון דמסיק גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וכפי' הלח"מ נמצא שמוציא הפירות לחולין שלא כדין לכן גם למ"ד בקינסא פליגי ניחא דנקט הא"ט דלא יקשה הא עכ"פ אין כאן אכחושי ול"ד לקינסא דשפיר יש לדמותו דהרי כאן ג"כ נמצא שמחסר לפדות בשויו והנה לישב מה דהקשתי י"ל מע"ב אין בו משום קדושה אבל סממנים יש בהן משום קדושה לכן אסור לשקול כנגדו ודמי לבשר קדשים דאין שוקלין כנגדו אף דל"ש הטעם שמא לא יכוין משקלותיו והנה מה דהקשתי הא קיימל"ן מדליקין מנר לנר נראה לפמש"כ בה"ג ליישב הא דפסק רבינו בקינסא אסור דלא איתותב ממנורה דשם מצותו בכך להדליק מנר לנר א"כ כאן דאין מצוה לשקול זה כנגד זה שפיר אסור:

ה') **הנה** הא שכ' רבינו הטעם דילמא לא יכוין משקלותיו כנ"ל נ"ל לישב עד"א דהנה בישועת יעקב הקשה מ"פ הגמ' מאין שוקלין ש"ה דאם שוקל אותו כסלע הרי נעשה ככלי שישתמש בו גם לחול דהרי המשקל משתמש גם בחול משא"כ קינסא אחר דליקה ישלכנו (ובה' בהב"ח כתבתי סברא כזו בשם הרשב"א דל"ש בעשיית כלי מכשירי מצוה דהא הכלי עומד גם לדבר חול) ותי' כיון דשוקל כדי לחלל עליו א"כ לא ישתמש בו לחול דהרי יהא קדושת מעשר עליו וע"ז משני שמא לא יכוין משקלותיו א"כ שוב עומד לתשמיש חול לכן אסור וקשיא לי דבגיטין דף כ"ה מסיק הגמ' התם כדקתני טעמא שמא יבקע הנוד והיינו למ"ד י"ב אבל למ"ד א"ב בלאו הא"ט דשמא יבקע הנוד א"י לשתות על סמך שיפריש ממנו וא"כ ה"נ מאי צריך לטעם שמא יכוין משקלותן אפי' יכוין הנה א"ב למפרע שבשעה ששוקל שיכוין משקלותיו וא"כ מעיקרא איכא איסורא שמא לא יכוין משקלותיו ויהא נשאר חול וישתמש בו לדבר חול לכן אסור לשקול וצ"ל דאזיל למ"ד י"ב וע"ז משני גזירה שמא באמת לא יכוין משקלותיו כדאמרינן שמא יבקע

הנוד לכן גם למ"ד י"ב אין לחלל עליו מע"ש שבתוכו ולפי"ז למ"ד א"ב מהא"ט גופי' אין שוקלין משום דאפי' אם יכוין משקלותיו אפ"ה מעיקרא איסורא קעביד דילמא ל"ה עומד להתברר שיכוין משקלותיו ונמצא משתמש בו דבר חול לפי"ז י"ל זה דכ' רבינו שמא לא יכוין משקלותיו הכונה ג"כ מטעם א"ב א"כ מעיקרא איכא איסורא שמא לא יכוין א"כ אף אי באמת לבסוף איתכוין משקלותיו אפ"ה מעיקרא הרי השתמש בו לדבר חול דהרי הסלע ששוקל עומד להשתמש גם לתשמיש חול לאפוקי אי הוה אמרינן י"ב הוה שרי לשקול כנגדו דהרי הסלע גופי' יהא מחלל עליו קודש ויהא בקדושת מעשר שני א"כ לא דמי לקינסא דקינסא גופי' לא מצוה הוא כמש"כ הלח"מ אבל הסלע הרי אי י"ב הוברר הדבר שעומד להתחלל בקדושת מעשר שני ולכן רק יען דא"ב ומעיקרא איכא חששא שלא יכוין משקלותיו ממילא דמיא לקינסא דאסור דילמא לא הי' עומד מעיקרא להתחלל עליו שלא יכוין משקלותיו:

ובזה ניחא מה דקשה לכאורה טובא דתוס' כתבו לפרש האיבעיא אי הנחה עושה מצוה ולא דמי למנורה דבנ"ח הוי ביזוי מצוה אפי' מנר לנר וא"כ שמואל דשרי לא שרי אלא מנר לנר או דילמא הדלקה עושה מצוה ומנר לנר אפי' לרב שרי ושמואל מתיר אפי' קינסא ופשטי' לי' הדלקה עושה מצוה ולכו"ע שרי מנר לנר וא"כ שמואל אפי' קינסא שרי ולהנ"ל יקשה הא לא דמי מנר לנר לקינסא דל"ה דומיא דקינסא דזה עצמו נעשה מצוה באותו הדלקה ולפמש"כ א"ש דכיון דא"ב הוה שפיר מנר לנר דומיא דקינסא דאף אם לא יכבה דילמא מעיקרא כשהדליק לא הי' עומד לכך דהי' אפשר שיכבה קודם שיניחהו (ועטו"ז סי' תרע"ד סק"ב) ולא יהא נעשה מצוה אבל למ"ד י"ב לא דמיא כלל לקינסא דהא גופי' נעשה מצוה ע"י ההדלקה:

ובהא יש לישב קו' מהרש"א שהקשה לסברת תוס' אי הנחה עושה מצוה ואוסר רב מנר לנר א"כ מ"ט דשמואל הא מנר לנר הוה כמו קינסא וא"ל דשמואל סובר באמת הדלקה עושה מצוה א"כ איך פשטינן דקינסא שרי מדקיימ"ל הדלקה ע"מ ואפי' לרב שרי ממילא שמואל מתיר אפי' קינסא דילמא הא דקיימ"ל הדלקה עושה מצוה היינו לשמואל אבל רב פליג ואוסר משום דהנחה עושה מצוה ואסור אפי' מנר לנר דהוה כקינסא ולפמש"כ ניחא דלשמואל שפיר י"ל דסובר י"ב ולכן שפיר מנר לנר ל"ד לקינסא דהוא גופי' נעשה מצוה ורק לרב דס"ל א"ב לדידי' הא בהא תליא אי הדלקה עושה מצוה שפיר פשטה דהדלקה ע"מ ומהני לכו"ע דל"ד לקינסא דגופי' הוא המצוה:

ומה מאוד נכון לישב בזה הא דמסיק הגמ' סוף סוף למ"ד משום אכחושי מצוה קשיא וכל קושיא יש לה תירץ להנ"ל י"ל דתליא אי אמרינן ברירה אלא דלמ"ד משום אכחושי

מצוה אסור אפי' במנר לנר היינו למ"ד הנחה ע"מ לכן אסור משום אכחושי מצוה כיון שאין מבורר שיהא נעשה הוא גופי' מצוה פן יכבה משא"כ במנורה אף אי יכבה הוה נר מצוה דהנר עצמו הוה נר מצוה דכל נירות מצוה אחת הן משא"כ בנ"ח קודם הדלקה הוה קינסא ממש ואי יכבה נשאר הוא קינסא בעלמא לכן ס"ל דאסור משום אכחושי מצוה והבן:

הלכה ג

המור הוא הדם שבחי' וכו'. הראב"ד השיג דאין מכניסין דם חי' וכש"כ דם חי' טמאה ובח"ס הקשה עליו מאי כש"כ ונראה ביאור דבריו כך הם דקשה מדם חי' אף דא"ר להקרבה א"כ הו"א אף דנקרש לא פקע איסור דם אבל אי הוה בהמה טהורה הוה ניחא דשריא לגבוה דלא גרע מבישול וע"כ רק קשיא מדם חי' ושוב הוסיף להקשות הא הוה דם חי' טמאה דאף את"ל דאפי' בדם חי' תליא בראוי להקרבה דאם נקרש פקע איסור דם אף דהוא עצמו בעיני' ג"כ לאו בר הקרבה אפ"ה איכא סברא לומר דתורה לא אסרה רק בדם כשהוא כברייתא ל"ש בקדשים ל"ש בחולין ל"ש בהמה ל"ש חי' ובנתבשל לא הוה כברייתו וא"כ בדם חי' ג"כ יש לומר כיון שנשתנה ע"י שנקרש פקע איסור דם אבל דם חי' טמאה דבזה אף שיקרש עכ"פ איכא איסור טמאה דרק באסור דם אזלינן בתר השתא אף בשל חי' טמאה יען דבדם בעינן שיהא דם כברייתו וכמו שיבואר בה' איסורי מזבח אבל לענין איסור טמאה בתר מעיקרא אזלינן ועוד אף אי בשאר איסורין ג"כ בתר השתא אזלינן אפ"ה בטמאה אסור דעכ"פ כל היוצא מן הטמא טמא ולכן הקשה כש"כ חי' טמאה וא"ל דפירשא בעלמא הוא וא"כ גם משום יוצא מן הטמא טמא אין לאוסרו כדאיתא בבכורות דף ה' הנה זהו באמת דעת הר' יונה דחולק על הראב"ד וז"ל הר' יונה מוסקי מותר דפירשא בעלמא הוא אף דמעיקרא הי' דם בתר השתא אזלינן כמו בדבש אבל הראב"ד לית לי' כר' יונה להתיר משום דפירשא בעלמא הוא ובהא ניחא לי לישב מה שהקשה במג"א סי' רי"ו אדברי הרי"ו מבכורות דחלב חידוש הוא מוכח דבתר מעיקרא אזלינן דא"כ ל"ה חידוש וכן מדאמרינן בבכורות לכי גביל פירשא בעלמא הוא מוכח דאי לא"ה אסור דאזלינן בתר מעיקרא וכ' דא"ל כאן ג"כ פירשא בעלמא א"כ מאי ראי' מדבש אמנם הנה הר"ן בע"ז מוכח דסובר גם בדבש וכמו שהעיר בח"ס סי' ל"ט א"כ ממילא אזדה לה גם שאר קו' המג"א די"ל דבאמת איסור דם ס"ל דאזיל משום דבדם ע"כ אזלינן בתר השתא ואפי' בדם חי' מותר כיון דל"ה כברייתו אלא דבאמת איכא כאן עוד איסור טמאה ולגבי איסור טמאה ל"א בתר השתא כדמוכח מהא דאפרוח ביצת טרפה דרק משום דגבול ונעשה פירשא לכן מותר כקו' מג"א ורק הא דבאמת אין אסור משום

טמאה יען דגם בהא דמוסק שייך לומר דהוה פירשא בעלמא כמו בדבש דג"כ נעשה הבשר פירשא בעלמא ואח"כ נתהפך לדבש והא דכ' הרי"ו אף דמעיקרא אם הי' אין הכונה כ"כ משום איסור דם אלא על עצם הדבר דמעיקרא הי' דם לא פירשא וא"כ הי' אסור משום טמאה לזה כ' דבתר השתא אזלינן כמו בדבש וא"כ ל"ק מבכורות די"ל דס"ל דלא כזעירי כמש"כ בטה"ק מנחות דף כ"א אקו' נוב"י דמה דקאמר בגמ' חלב חידוש הוא ע"כ דלא כזעירי דאי דם שבישל שרי ל"ה חלב חידוש דלא גרע מבישול וע"כ דס"ל להאי סוג' דבתר מעיקרא אזלינן אבל להלכה דקיימ"ל כזעירי ליכא במוסק איסור דם דפשיטא דאזלינן בתר השתא אלא איסור חי' טמאה איכא ואיסור זה לא הותר רק משום דפירשא בעלמא הוא:

ובזה ניחא לי מה דקשיא לכאורה אר' יונה לפי הבנת המג"א דבתר השתא אזיל הא הראב"ד כ' דהוה חי' טמאה ובטמאה הא ל"ש הטעם דאזיל בתר השתא (אף אי בשאר איסורין אזלינן) כיון דיוצא מן הטמא טמא א"כ מה לי אי יוצא ממנו בצורת דם או בצורה אחרת אבל לפמש"כ שבאמת כונתו משום פירשא ניחא דשרי אף ביוצא מן הטמא כלל בפירשא בעלמא כדאיתא בכורות דף ז' ע"ב:

והנה נראה להביא ראי' לשיטת רבינו ממנחות דף ה' פיטום הקטורת יוכיח דאסור להדיוט וכשר להקדש וקשה לי אי הכוונה כפשטי' מה שייך לומר דיוכיח דכשר לגבוה הא כל האיסור להדיוט בין מעשה הפיטום בין ההנאה מפיטום משום דרק לגבוה הוא דאמרה תורה מעשה הפיטום לקטורת ואיך שייך לומר דיאסר לגבוה ול"ש לעשות מזה יוכיח וכדפריך לעיל על מליקה שכן קדושתה אוסרתה לכן נראה דהכונה דבקטורת יש שם דם חי' טמאה א"כ שפיר שייך דיוכיח דאסור להדיוט משום דם טמאה ואפ"ה לגבוה שרי והנה ע"ז משני הגמ' מצותו בכך שאני והנה מהא יש להוכיח דהטעם דשרי מוסק לקטורת אין משום דנשתנה כמש"כ הראשונים אלא משום דמצותו בכך וגזה"כ הוא:

ו') **והנה** הראב"ד השיג איך יכניס דם חי' ומכש"כ דם חי' טמאה ותי' בכ"מ כיון דנעשה עפרא ונשתנה מצורת דם שרי והקשה בנובי"ת סי' ב' כיון דבמלאכת שמים בעינן מן המותר בפיך מאי מהני דנשתנה הרי עכ"פ לא בא מדבר טהור והביא בשם מהר"מ בכרך לתרץ דכיון שנשתנה ונעשה כמין ברי' אחרת והוא דחה זאת דהרי גם עור בהמה טמאה אחר העיבוד נשתנה ונעשה ברי' אחרת ואפ"ה פסול היכא דבעינן מן המותר בפיך ועוד דעכ"פ מה מהני דהוי ברי' אחרת עכ"פ בא מן הטמא טמא אע"כ דל"ב מן המותר בפיך ולכן הותר צבע תכלת שבא מדג טמא וכן תולעת שני דרק בס"ת עצמו בעינן מן המותר בפיך והנה אני אומר אי משום הא דמדמה לעור בה"ט שנשתנה ל"ק דהנה בנוב"י בה'

פסח ובהשמטות ליור"ד פלפל עם מהר"מ פישלס על דברת מהרלנ"ח שכ' דמלח עם מים אין מחמיצין דניתהוה ממים והשיג עליו דלא מצינו שישתנה פעולת הדבר והווייתו אף להרי"ו דבשר נתהפך לדבש היינו בטעמא ומראה אבל לא הוויית האיסור וביאר דבריו דהא דשרי הדבש משום דנשתנה טעמא ומראהו אין כאן בשר נבילה ולכן שרי אבל הוויית הדבר לא נשתנה והנה לפי דבריו שפיר הקשה דל"ה מן המותר בפיך אבל לדעתי דבאמת בשר בדבש נשתנה הווייתו ג"כ וכמש"כ הר"ן פ"ב דע"ז שהביא ג"כ דברי הרי"ו ולכן שרי יען דקודם דנעשה דבש שנתהפך לעפרא ואח"כ מתהפך לדבש א"כ נתהפך הווייתו ג"כ (אמנם דברי מהרלנ"ח גם לפי דברינו ליתא דעד כאן ל"א בדבר דנתהפך לבשר היינו משום דנעשה תחילה עפרא אבל מלח במים שנמס והי' למים לא נשתנה נשתנה באמת הווייתו ופעולת טבעו) וא"כ לפי"ז שפיר י"ל דלכן הוה מן המותר בפיך ול"ד לעור ב"ט דשם לא משתנה הוויית הדבר רק צורתו ולכן לא הוה מן המותר בפיך:

אך עכ"פ קו' השני' קשיא דמצד הסברא עכ"פ מה אהני לן דנתהפך ונשתנה צורתו דהא הוא בא מן הטמא ול"ה מן המותר בפיך לכן נראה דהנה בהך דמור לקטורת יש לדון מב' צדדים דהוא דבר האסור משום דם ול"ה ממשקה ישראל ובקטורת בעינן ממשקה ישראל וגם משום דבר טמא ול"ה מן המותר בפיך והנה יש לפנינו ב' צדדי היתר משום שנשתנה מעצמו ונעשה עפר וגם שינוי בידי אדם שמערבו עם כמה סממנים ושחקו דקה מן הדקה והנה לגבי דבר האסור מהני מה שנשתנה מעצמו ונעשה עפר אבל מחמת דבר טמא ול"ה מן המותר בפיך לא מהני זה אבל שינוי בידי אדם מהני דלא יהא פסול משום בא מן הטמא ונפ"מ בשמן המשחה דל"ב ממשקה ישראל אבל בעינן מן המותר בפיך ע"כ טעמא דהתירא משום דנעשה שינוי בי"א אבל בקטורת דבעינן ממשקה ישראל לא מהני טעמא דנשתנה בי"א דהא לגבי אכילת הדם לא מהני שינוי להתיר להדיוט ממילא לא מהני גם לגבוה דל"ה ממשקה ישראל ומעתה ניחא דהנה בח"ס סי' ל"ט דקדק בלשון הראב"ד שהשיג איך מכניסין דם חי' כש"כ חי' טמאה הא עיקר הקו' משום דהוא בא מן הטמא למה נקט דם חי' וכ' דבאמת יש שינוי בי"א ולכן ל"ק לי' משמן המשחה רק הקושיא מקטורת דבעינן ממשקה ישראל ודם ל"ה ממשקה ישראל ומכש"כ שגם אסור משום טמאה רק אי הוה בהמה מצינו לומר שכן הותר מכללו בבהמה טהורה אבל מחי' דלא הותר בפנים קשיא יעי"ש ומעתה לפי"ז כל עיקר השגת הראב"ד לא משום דאין מן המותר בפיך דזה ל"ק דנשתנה בי"א אלא עיקר הקו' משום ממשקה ישראל וע"ז שפיר תי' הכ"מ כיון דנעשה שינוי דממילא שנעשה עפר הותר האיסור והוה ממשקה ישראל ושרי גם לגבוה וא"כ ל"ק מה שהקשה הנוב"י מעור דל"מ שינוי דלפמש"כ אין ענין כלל

לדברי הכ"מ דאיירי משינוי דממילא ולהתיר איסור ממשקה ישראל שפיר מהני אבל לא להתיר האיסור היכא דבעינן מן המותר בפיך ודו"ק:

והא דקשיא עכ"פ בשמן המשחה דניחא לי' משום דאיכא שינוי בי"א ומ"ש בעור בהמה טמאה דל"ה מן המותר בפיך ול"מ השינוי בי"א לזה י"ל דלק"מ דשאני עור דעיקר לכך עומד לעיבוד לכן ל"ה זה שינוי כלל:

והנה אמש"כ הראב"ד וכש"כ דם חי' כ' הח"ס דל"ש דהותר מכללו בפנים משא"כ דם בהמה הותר מכללו בפנים קשה לי ממנחות דף כ"א דקאמר דם חמור שקרש חייב שכנגדו בחיצוניות ראוי והקשה בשמ"ק אמאי לא נקט דם חי' כו' דלא מבעיא דם חי' דוודאי חייב דהוה מין טהור שבמינו ראוי לקרבן הרי דנהפך הוא בדם חי' שייך יותר לומר דהותר מכללו בפנים ואולי כונת ח"ס דם חי' טמאה גרע מב"ט אולם יקשה א"כ אכתי הוה לי' לרבא למינקט רבותא יותר בדם חי' טמאה ועמש"כ בפ"ד מאימ"ז:

כבר הבאתי דבמג"א סי' רי"ו הקשה ע"ז אי מהני דנעשה עפרא דאזלינן בתר השתא א"כ קשה מבכורות דאיתא התם חלב חידוש הוא ויקשה מאי חידושי הא אזלינן בתר השתא דל"ה דם ונראה לישב דאף דלהדיוט לא מהני שינוי דממילא לגבי גבוה מהני שינוי דממילא כאשר אבאר דהנה הא דבעינן ממשקה ישראל כ' הרשב"א במנחות דף ס"ח דהיינו דכל מה שנאסר להדיוט בוודאי נאסר גם לגבוה אבל אין האיסור משום דאסור להדיוט וכמו שיבואר בה' אימ"ז א"כ לפי"ז י"ל דאיסור לגבוה קיל דכל שנשתנה שרי לגבוה משא"כ באיסור אכילה להדיוט אזלינן בתר מעיקרא ועד"ז כ' הרא"ה בע"ז דף מ"ז אהא דבעי אי יש שינוי לנעבד הקשה מהדיוט נשמע לגבוה דכמו דל"מ שינוי בתלוש להדיוט ל"מ שינוי במחובר לגבוה ותי' בהדיוט בתלוש ראוי לאכילה חל עליו איסור ל"מ שינוי אבל מחובר לגבוה הא לא חזי לגבוה רק לכשיתלוש א"כ כשיחול האיסור כבר נשתנה לכן מבעיא לי' אי מהני שינוי לגבוה א"כ כאן דהאיסור לגבוה ל"ש כ"ז שהוא בע"ח דאין בע"ח ראוי לגבוה ורק ראוי לגבוה כשכבר אינה בע"ח ואז כבר נשתנה ונעשה עפרא בעלמא לכן אזלינן בתר השתא:

וביותר ניחא לפמש"כ הרמב"ן פ' אחרי וז"ל מן הידוע עוד כי הנאכל ישוב בגוף האוכל והי' לבשר אחד ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא יתחבר והיו לאחדים בלב תהי' עובי' וגסות בנפש האדם וחשוב קרוב לטבע הנפש הבהמות אשר בנאכל כי הדם לא יצטרך עיכול כשאר הנאכלין שישתנו בעיכולם ויתלה בו נפש האדם בדם בהמה עכ"ל נשמע מדבריו אי הוה הדם משתנה בעיכולו לא הוה טעם לאסור אכילת דם מעתה דם המור שנתעכל בבעל החי וקיבל צורה אחרת אזיל איסור דם בין להדיוט בין לגבוה:

ז') **על** דברת הראב"ד נראה מדבריו דתרתי קשיתי לי' אחד מכח דם שאסור באכילה וענוש כרת והאיך יתכן שמכניס זה בשמן המשחה ב' שהוא מין טמאה ומטמאה והרמב"ן פ' כי תשא כ' שזה אינו קו' מחמת טומאה שזה הדם נצרר מחיים ואין בו שום טומאה אמנם הקו' הראשונה עמדה ובכ"מ תי' כיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בושם מריח ריח טוב למה יגרע ע"כ והנה הרא"ש בברכות פ' כ"מ סי' ל"ה כ' דהר"ז הלוי הי' אוסר לאוכלו משום דם והר' יונה פי' דאפשר ליתן בו טעם להתיר ולומר דפירשא בעלמא הוא ואעפ"י שמתחילה הי' דם לא חיישינן להכי דבתר השתא אזלינן שהרי הדבש דרכו להחזיר הדבר הנופל לתוכו לדבש כמו דבש דיינינן לי' ומותר הכי נמי אע"פ שמתחילה הי' דם כיון דיצא מתורת דם בתר השתא אזלינן והיינו כשיטת רבינו אמנם במג"א סי' רט"ז סק"ג הקשה מבכורות דף ו' דאמרינן התם דחלב חידוש הוא כיון דדם נעכר ונעשה חלב והו"ל לאסור ואפ"ה התורה התירה לכן הוי חידוש וא"כ ש"מ דבתר מעיקרא אזלינן דאי בתר השתא אזלינן א"כ ליכא שום חידוש ול"נ לישב בפשיטות דחזינן לענין מכשיר הזרעים דחלב מכשיר כיון דדם מכשיר חלב נמי מכשיר הרי דלענין הכשר בתר מעיקרא אזלינן לכן לענין איסורא הוה לן נמי לילך בתר השתא זהו חידושי' אבל בעלמא פשיטא דאזלינן בתר השתא ובהא ניחא קו' עצומה שהקשה בח"ס בחי' לחולין דף ק"ט מאי חידוש איכא הא חלב דבא מדם בעינן שיהא ראוי לזריקה וחלב אינו ראוי לזריקה א"כ בוודאי יש לנו ליזול בתר השתא והנ"ל ניחא דאפ"ה שפיר הוה חידוש כיון דלענין הכשר לא נשתנה דינו לכן הוה חידוש מה דלענין איסור לא נשתנה משא"כ דם שנקרש שנשתנה דינו לענין הכשר שאין מכשיר ג"כ לכן לענין איסור ג"כ נשתנה דינו כיון שא"ר לזריקה:

והנה במנחות דף כ"א אמר ר"פ הלכך דם חמור שקרש ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאת החיצונה והקשה הגאון רע"א ז"ל הא משנה ערוכה בכריתות ר"פ דם שחיטה דאיסור דם נוהג בטמאה ועוד מ"ש חמור דנקט ועוד בטמאין כיון שאין ראוין לכפרה אין נ"מ אם קרוש אם צלול ותי' בשם אחיו הגאון דצ"ל דם המור שקרוש והרמ"ה הי' אוסר לאכלו משם דם וזהו דקמ"ל ר"פ דכיון שאמרינן הואיל שכנגדו ראוי דם המור נמי אעפ"י שקרוש מתחילתו ומעולם לא נראה מ"מ חייב הואיל וכשכנגדו ראוי ולא זכיתי להבין הא הוה דם חי' שג"כ אין כשכנגדו ראוי לזריקה א"כ הדרה קו' לדוכתא מה לי קרוש מה לי אינו קרוש ואמנם בגוף הקושיא כבר עמד בש"א החדש ונראה דהנה בבכורות דף ז' בעי מיני' מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ופריך תיבעי לי' של סוסים ומשני דחמור מבעיא לי' דמעלי לירקונה ואולי דגם בדם חמור הי' רגילים יותר מבשאר

דם דמעלו ואיכא אינשא דאכלו להו וסבירא לי' דנהי בדם חמור בעיני אין ראוי להקרבה בכ"ז חייבין אפ"ה בקרוש ל"ה מחייב יותר מבדם קרוש דבהמה טהורה:

ח') **המור** הוא דם הצרור בחי'. וראב"ד השיג אין דעתו מקבלת שיכנסו במעשה הקדש שום דם חי' בעולם וכש"כ דם חי' טמאה אבל המור הוא האמור בשיר השירים עכ"ל ובח"ס סי' ל"ט נתקשה למה נקט דם חי' מ"ש מדם בהמה ותי' כיון דקאי על קטורת לכן רק קשיא לי' מחי' דשל בהמה הותר מכללו למזבח אבל חי' לא אשכחן דהותר א"כ כל שאסור באכילה לישראל אסור להקריב ולכן השיג ראב"ד מדם חי' דוקא ונ"ל כונה אחרת דהנה בחי' אין איסורו מטעם דכשנגדו ראוי למזבח דאין חי' ראוי למזבח כמש"כ הרמב"ן על התורה רק משום דאין ניכר ולא אתי להיתר של בהמה א"כ דלא תלוי איסורו בחזי למזבח אף דנקרש ונעשה עפר הוא דלא פרח האיסור מיני' ולכן לא הקשה ראב"ד מדם בהמה משום דפשיטא בנעשה עפר ליכא איסור דל"ח לפנים אבל דם חי' דאין אסורו משום שכנגדו ראוי לפנים (מדלא נקט רבא חי') ולכן אף בנעשה עפר וא"ח לפנים הו"א דג"כ אסור ולכן השיג רק מדם חי' ואח"כ כתב וכש"כ חי' טמאה הכונה אף שת"ל דגם בחי' שייך כשקרש פקע האיסור כמו בחמור דאין ראוי לזריקה אפ"ה בקרש פקע האיסור וא"כ ה"ה בחי' דחי' קיל מבה"ט למזבח כדמוכח בזבחים דף ל"ד אבל עכ"פ דם חי' טמאה ל"ש דכיון דקרש נעשה היתר דאיסור טמאה להיכן הלכו דלא פקע ע"י קרישה ודו"ק אולם דעת רבינו נראה דאף איסור טמאה אזיל מטעם דפירשא בעלמא הוא:

והנה בח"ס העלה לישב השגת הראב"ד כיון דנכתש ומתערב עם סממנים א"כ נעשה שינוי בידי אדם וכן בהפלאה על התורה כ' דשרי מטעם ביטול ולע"ד יקשה עדיין כיון שכ' רבינו דקטורת מעשי' בקדש והוא קודש א"כ איך יכול להקדיש לגבוה מה דל"ח רק אח"כ ע"י שינוי וביטול וכהא"ג כ' בהפלאה בעצמו בפ' תצוה דשמן זית לקחו ממעות חולין ואח"כ שכתשו ונשתנה הקדישוהו משום שמא נתערב וא"כ ה"ה בזה:

ואמנם לדעת רבינו נראה דהנה מה שהקשה מדם חי' י"ל לפמש"כ הח"י בסי' תס"ד היכא דנשתנה לדבר המותר פקע איסורו מיני' וא"כ י"ל אי הי' זה חי' טהורה לא הי' שייך איסור דם דהוה נתהפך לדבר המותר דהוא כמו שאר עצמות שבגוף חי' טהורה דמותר אף דנתהוה ג"כ מדם וגם הבשר מתהוה מדם או כיון שכבר גלי קרא דחלב שרי יען דדם מתעכר ונעשה חלב שוב הוה כל מה שמשתנה הדם לצורה אחרת משתנה לדבר המותר ותדע דהנה ביו"ד סי' מ' הביא הט"ז שדרכו להיות בלב הצבי עצם גמור הנעשה מדם הלב ופשיטא שעצם זה שרי כמו שאר עצמות שבגוף הצבי וכן הוא במור

שגם זה נמצא בחי' הדומה לצבי וכמש"כ ברמב"ן ובמהרי"א שנמצא כן בצבי המזרחי וא"כ אי הי' חי' זו טהורה הי' ג"כ שרי (ועפ"ח יו"ד שנמצא כן גם בשוורים בסוף הלב עצם עגול ופשיטא דשרי משום דם) וקצת הוכחה יש מכריתות דפריך דם הלב הוה דם האיברים ולא משני בנמצא דם קרוש שנעשה בחייו וע"כ דע"ז אין חייב וא"כ לפי"ז י"ל גם מה שהקשה דהוה כש"כ דאסור כיון שהוא מחי' טמאה דהנה הראב"ד כ' דמור היינו מה שאמר בשיר השירים אריתי מורי עם בשמי והוא ממין עשב שריחו נודף ובמדרש דרשו כן על קטורת ויש להבין לשיטת רבינו דמור דקטורת היינו דם שבצוואר הצבי א"כ איך דרשו קרא אריתי מורי על קטורת ונראה דלרבינו דקרא בשה"ש איירי נמי מן המור שנעשה מדם צבי כאשר אבאר דהנה במדרש אמרו קנמן בשם צבאים אוכלין אותו ולפי"ז נראה דבר חדש דגם החי' שנמצא בצווארה דם המור שהוא ג"כ מין צבאים הוא יען שאוכלת מעשב הנקרא מור שריחו טוב ולכן מתהוה בטבען ג"כ המור שריחו נודף ונקרא מור וא"כ י"ל כיון דהמור הזה טבען כמו העשב הנקרא מור שאכלו הצבי א"כ הוה כנשתנה לדבר המותר לעשב הנקרא מור על שהמור נתהוה ע"י אכילת עשב הנקרא מור ודומה לו בטבעו א"כ שני הפירושים אמת והוא נכון מאוד:

ועיין בס' התורה והמצוה על תו"כ פ' שמיני שכ' דבר חידוש וז"ל ודע כי חכמי הטבע הזכירו בע"ח אחד בין משפחת החזיר נקראת טאיאסו משכנו באמעריקא הדרומית והוא מפריס פרסה ולו ד' קיבות כמקרה כל בעל גרה באשר גם הוא מעלה גרה והוא דומה בתארו לחזיר היער ועל צווארו כעמן ממראה לבן ובאמצע גבו ממעל הוא כשסוע כעובי אצבע ושם כיס קטן מלא מיץ מריח כביזאם ולא נפלאת הוא מה שאמר ר"ח השסועה ברי' בפ"ע שיש לו ב' גבין וב' שדראות וכי משה קנגי או בלסתרי הי' מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים וזאת סגולת החי' הזה אשר נעלמה אז מעין כל רק הבורא כל הוא לקצות הארץ יביט יע"ש:

ט') **והנה** בהא דשבת דף כ"ח לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה והנה במג"א סי' תקפ"ו כ' דילפינן כה"ת כולה מתפילין לענין זה ובמחהש"ק וכן בנובי"ת סי' ג' הקשה בסוכה דף כ"ג אמרו בפיל קשור כ"ע לא פליגי הרי דפיל כשר לדופן סוכה אף דאינו מן המותר בפיך והנה בתוס' גיטין השולח דף מ"ה דר"ת רצה לפסול לולב שאגדו אשה כיון שאינה חייבת בו דומיא דתפילין דאמרינן וקשרתם וכתבתם מי שישנו בקשירה ישנו בכתיבה לאפוקי אשה ובשם ר"י כ' דאין זה אלא גבי ס"ת תפילין ומזוזת דכ' בהו וקשרתם וכתבתם ומזה הוכיח בטו"ז סי' י"ב דלא נפסל קשירת הציצית בנשים דלא ילפינן ציצית מתפילין דלא ילפינן מתפילין אלא לענין גוף הדבר שמ"ע שהז"ג

נשים פטורות אבל לא שאר פרטים והביא ראי' מפרק הקומץ דפרכינן בגרדומי רצועה דפסולים מדאמרינן גרדומי תכלת כשר והיינו דוקא בציצית שהם תשמישי מצות אבל תפילין תשמישי קדושה הם:

ובחכמת שלמה שם הקשה ממכות דף ח' דקאמר דאיתקש כל התורה לתפילין ותי' דמאמר כל התורה אין הכונה לכל המצות אלא דכל פרשיות שבתורה הוקשה לפרשת תפילין וכן פירשו דאיתקש תורה לתפילין ולא כתב כל המצות דרק תורה ממש איתקש ואף תורה עצמה רק לתחילת עשייתן לתופרן בגידין ולא לשאר פרטים שנתחדש אח"כ אמנם קשה לי דבקידושין פריך ומדמ"ע שהז"ג נשים פטורות שלא הז"ג נשים חייבות דהיינו דאל"כ נכתב הקישא דתורת ד' בפיך גבי ת"ת או פדה"ב ולא בתפילין וקשה דילמא מש"ה נכתב הקישא זה בתפילין משום דגם לענין זה הוקשה לתפילין דבתחילת עשייתן לתופרן בגידין דתורה גופי' איתקש לתפילין אלא דבלא"ה קשה לי דהא בקידושין דף ל"ז איתא דמ"ע שתלוי בגוף נוהג בין בארץ בין בחו"ל דילפינן מתפילין הרי דגם לענין זה הוקשה מצות לתפילין א"כ ל"ש לומר דנכתב היקש דתורת ד' גבי ת"ת ופדה"ב ולא בתפילין דהא צריך לילף דנוהג בחו"ל אך בירושלמי איתא דילפינן באמת מתורה דנוהג גם בחו"ל לכן נראה דשם פריך לר"מ ולר"י דסברי דתפילין לאו מעשהז"ג מאי איכא למימר ופירש"י נימא איפכא דנילף מתפילין לפטור מ"ע שלא הז"ג ומשני דהוה ג' כתובים מוכח דלר"מ ור"י נשים פטורות מתפילין אף דהוה מ"ע שלא הז"ג מוכח דלר"מ ור"י לא דרשו דהוקשה כל התורה לתפילין דהא תפילין נשים פטורות אף דל"ה ז"ג ובכה"ת נשים חייבות א"כ לדידהו שפיר י"ל דלא ילפינן מהיקשא דצריך להיות מותר בפיך וא"כ א"ש דשם בסוכה קאי אפלוגתא דר"מ ור"י דפליגי בעשאה בהמה דופן לסוכה דר"מ מכשיר ור"י פוסל וע"ז אמרו בפיל קשור כ"ע לא פליגי משום דר"מ ור"י לשיטתם דלא סבירא להו היקשא לתפילין אבל לדידן שפיר י"ל כדעת המג"א דלענין מותר בפיך הוקשה כל התורה לתפילין ותוס' בגיטין שהביא הטו"ז וכן גמ' דמנחות קאי אליבא דר"מ ור"י דלא סברי היקשא דכל התורה לתפילין:

י') **והנה** מה שהשיג הראב"ד דהוה מחי' טמאה הקשה בתפארת ישראל הא שחלת נמי בא מחי' טמאה ותי' דהוה רק נרתיק בעלמא ואין מחובר בבשרה ולא הוה בא מן הטמא ולפמש"כ ניחא דכיון דטחנו ועשהו דק כעפר הרי נשתנה בידי אדם ונשתנה צורתו מותר למלאכת שמים משא"כ מור שלא נשתנה צורתו ביד"א דמה שנעשה עפר בעודו כנוס בהחי' הוה שינוי בי"ש:

ואמנם נראה לישב בדרך אחר דהנה בעהמ"א בפסחים ר"פ אלו עוברין כתב אהא דחומץ

האדומי ושאר ג' מיני מדינה ליכא בהו משום טעכ"ע דטעכ"ע רק אם נרגש הטעם הראשון אבל בזה אין הטעם ראשון נרגש שהוא משתנה ע"י עירובו ומוליד טעם חדש וכהא"ג כ' הב"ח בביאו המג"א סי' ר"ד על דברי הרא"ש דס"ל דעל משקין היוצא מן הפירות ע"י בישול מברכין כעל עיקר הפירי ומ"ש שכר שעורים דג"כ ע"י בישול ותי' דשם הטעם לא נשתנה כלל אבל שכר אין בו טעמו של הפירות והתבואה דע"י בישול נשתנה לטעם חדש לפי"ז י"ל דגם האי דפיטום הקטורת ע"י עירובו נשתנה צורת כל המתערבים עם המור שנעשה הכל אחד וקיבל צורה חדשה וזהו הוה שינוי גמור ל"ש לפסול משום שנתערב בו דבר הבא מן הטמא כיון דעברה צורה ראשונה ונולד צורה חדשה ול"ד לשאר דבר המתערב דלא עברה צורה הראשונה ולא הוי שינוי בעצם הדבר (וכמו שהארכתי בפ"ד מאמ"ז עפי' דברי התשב"ץ שמחלק בין הרכבה שכונית כמו המערב פשתן עם קנבוס דשמו הראשון עליו ובין הרכבה שהוא חיבור מזגיי והבאתי סמוכין לזה) וכן איתא כהא"ג לחלק במס' טבול יום פ"ב מ"ד המקפה וכו' לא פסל אלא מקום השמן ואם חיבץ כל מקום שהולך השמן פסול וכ' רבינו בפירוש המשנה וז"ל ואם חיבץ ר"ל שיעשוהו חבוץ וזה שיערב השמן ההוא במקפה עד שישוב הכל אחד מעורב עכ"ל והיינו כדברינו:

אולם על קו' הנוב"י דבעינן מן המותר בפיך ומור ל"ה מן המותר בפיך ראיתי בשו"ת בית שערים סי' כ"א העלה דבר נכון דהיכיא דהוה מותר בפיך ממש דמותר לאכילה שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר ל"ב מן המותר בפיך דרק בדבר שא"ר לפיך כעין גידין ושערות בזה קפידא שיהא מן המותר בפיך ועוד דבדבר שמצינו שהקפידא תורה דוקא על מין זה ל"ש כלל לומר שאינו מן המותר בפיך דהא מצותו בדבר שאין מותר בפיך יעוש"ה:

ובהאי סברא שכ' בנוב"י דבדבר שאין בא כלל ממין שיש בו איסור והיתר ל"ש לפסול טמאה יען שאין ממין המותר בפיך הנה קשה לי מירושלמי סוטה דאין כותבין פ' סוטה על עור בהמה טמאה והא מצותו ליכתוב גם על טבלא של זהב אפ"ה אין כותבין על דבר שאין מין המותר בפיך ליכתוב אולם קשה לי הא דפריך בשבת דף כ"ח תחש אי בהמה טהורה למאי הלכתא ואמאי לא מפרש דנפ"מ לפרשת סוטה:

י"א) **והנה** בקרא כתיב קח לך בשמים ראש מור דרור ובתרגום יהונתן איתא בשמים בשרוייתא וכן בפי' הרשב"ם שהם בשמים בהתחלת יציאתן מן הקרקע הם בשמים והנה כך הוא בפירוש המשנה בעוקצין פ"ג מ"ה הקושט והחמס וראשי בשמים וכתב רבינו וז"ל צמחי הבשם כולם נקראים ראשי בשמים ראש ר"ל קצות הבשם וזה כגון הקנה והקנמון ואגוזי הבשם עכ"ל וא"כ קשיא לפירש"י דמפרש בשמים ראש חשיבות כיון

דתנא דמשנה מפרש לה ראשי בשמים דהיינו אקצות הבושם ותימא ג"כ על רמב"ן פ' חקת דמפרש בשמים ראש כמו כל ראש וראשון בחשיבות ובשלמא אי מפרש מור דם חי' א"א לפרש רק בלשון חשיבות אבל הרמב"ן פ' תשא מפרש כראב"ד מין עשב מצי לפרש כתנא דמשנה:

י"ב) **הקנמון הוא העץ**. ובמשל"מ תמה דלא הביא דעת הרמב"ן דהוא מאכל גמלים אולם בירושלמי פ"ז מפיאה שהי' ישראל מאספין אותן מאכל לעזים והכי איתא במדרש חזית קנמון והי' גדול בא"י הי' עזים וצבאים נאכלין ממנו והנה הוא כעשב השדה מבואר כדברי רבינו דהוא מין אילן:

י"ג) **והקדה היא הקושט**. ובכ"מ תמה הוא קדה היא קציעתא ורבינו בפ"ב מנה קציעה וקושט בשניים יעו"ש ולי תימא רבה דהא בפ"א מכלאים בפי' המשנה כ' כן להדיא קדה מין אילן בשמים תרגום קדה קציעה וכ' מור ואהלות קציעות כל בגדותיך א"כ רבינו סותר עצמו וצ"ע (ועיין בפ"ג מעוקצים חלות חריע ופי' הרע"ב כרכים יערי וקורין לו בערבי אלקטרום וכן פירש הרבינו שם בשם ירושלמי פ"א מכלאים ושם תנן הקושט והחמס יש שפירשו קנמון ויש שפירשו זנגביל וראשי פי' רבינו צמחי הבשם ראשי בשמים דהיינו קצות הבשם כגון הקנה והקנמון ואגוזי הבשם ונרד וכו':

הלכה ד

העושה שמן המשחה. והנה רש"י על הפסוק שלא לעשות כמוהו כ' לפרש בסכום סממניו לא תעשה אחר כמוהו במשקל סממנים לפי מידת הין שמן אבל אם פיחת או ריבה סממנין לפי מדת הין שמן מותר ותמוה דהא בכריתות מוכח דבשמן המשחה אף אם לא ריבה לפי מידת הין אלא כל שפיחת או רבה על המשקל הזה פטור:

הלכה ו

א') **הסך כלים ובהמה ועכו"ם שהם כמותה פטור שנאמר על בשר אדם לא יסך**. וקשה לי דבגמ' קאמר דכותי לא מיקרי אדם ואיבעית אימא כל שאין בסך אינו בבל יסך והך איבעית אימא הוא משום דלתירוצא קמא יקשה דלא ככ"ע הוא דנכרי לא איקרי אדם דהרי ר"מ סובר בסנהדרין ובע"ז דף ג' דנכרי איקרי אדם והוא ע"כ לית ליה דרשא דאתם קרוים אדם כפירש"י שם ולכן קאמר טעמא אחרינא דאין בסך אין בבל יסך וא"כ קשה דרבינו בפ"א מט"מ כ' נכרי אין מטמא באוהל ודבר זה קבלה הוא דבקרא דמלחמות מדין לא כתיב אלא נגיעה ויש לתמוה אמאי שבק דרשא דתלמודא ביבמות דף ס"א דאדם כי ימות באוהל אתם קרוים אדם ולא נכרי וע"כ משום דסובר כר"מ דנכרי איקרי אדם ולכן אמר דהוה קבלה ומייתיא ראי' ממלחמות מדין וא"כ קשיא דכאן מוכח דסובר

דנכרי אין קרוי אדם מדקאמר הטעם דבשר אדם לא ייסך ולא קאמר הטעם כל שאין בסך וא"כ נמצאו שדברי רבינו סותרים זא"ז ונראה לישב דהנה באמת הוק' בתו' מקרא דקום עלינו אדם מוכח דנכרי איקרי אדם ועוד קשה דהנה דעת התוס' דר"מ לא פליג אדרשא דאתם קרוים אדם והא דדריש ר"מ אשר יעשה אותם האדם וחי בהן אפי' נכרי שעוסק בתורה הוא ככה"ג היינו משום דכתיב האדם דמשמע נכרי ג"כ אבל היכיא דכ' אדם אין נכרי בכלל וקשה לדבריהם דבמדרש פ' וזאת הברכה בקרא דקהלת רוח בני האדם זו נשמת הצדיק רוח בהמה זו נשמת הרשע וכן בתנא דבי אליהו דריש רוח האדם זו ישראל רוח הבהמה זו העכו"ם חזינן דאף היכיא דכתיב האדם ג"כ אין נכרי בכלל ולישב כל זה סובר רבינו היכיא דאדם או האדם מוזכר בקרא ובא למעט בהמה ממעטינן גם עכו"ם דדומה לו עם הדומה לחמור אבל היכיא דכתיב אדם ואין ענינו כדי למעט בהמה אז אין ממעט גם נכרי ולפי"ז א"ש דבקרא דיעשה האדם וחי דל"ש דבא למעט בהמה דל"ש בו עשי' לכן לא נתמעט נכרי והאי דאדם כי ימות באוהל לא בא למעט בהמה דבהמה מפורש דרק מטמא בנגיעה כדכ' והנוגע בנבלתה א"כ שפיר נכרי בכלל וע"כ מאן דדריש אדם כי ימות ולא נכרי או דפליג אדר"מ או דרק דרך אסמכתא ועיקר דרשא היא בקבלה מדלא כ' במלחמות מדין ולכן לא הביאו בה' ט"מ האי טעמא דאין נקרא אדם וכן קרא דקום עלינו אדם דל"ש דבא למעט בהמה א"כ גם נכרי בכלל וכן הא דרוח האדם העולה למעלה דממעט שם נכרי כיון דכ' רוח הבהמה למטה א"כ בעכו"ם וודאי ג"כ כן ולכן ע"כ למעט גם נכרי ולכן בהא דעל בשר אדם לא ייסך דשייך לומר דממעט בהמה א"כ מסתבר גם למעט נכרי הדומה לו ומדוקדק לשון רבינו שכ' הסך בהמה ונכרי הדומה לו משמע דרק לכך שייך למעט עכו"ם מאדם יען דממעט בהמה מסתבר דממעט גם עכו"ם והבן:

ועוד נראה דלכאורה קשה מקרא מפורש כי לא יראני האדם וחי וקאי רק על משרע"ה ואין נכרי בכלל וכן מקרא דהאדם הגדול בענקים ומהא"ט כ' תוס' ב"ב דף נ"ח דקבר אאע"ה מטמא באוהל דנקרא אדם חזינן דאף דכ' האדם כך אפ"ה אין עכו"ם בכלל ונראה לישב דהנה בהסבר דברי רבינו הם דמחלק בין אדם להאדם ראיתי באוהל דוד יבמות בשם תוספות הרא"ש יען דהאדם הוה תרי מיעוטי דאדם מיעוט הוה וכן הא' הוה מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והנה בתוס' הוריות דף ב' כ' בשם רשב"א היכא דיש למעט מכל אחד מילתא אחריתא ל"א דבא לרבות רק היכא דאין למעט רק דבר אחד ע"כ בא לרבות יעו"ש ולפי"ז י"ל בקרא דיעשה האדם וחי ל"ש דבא למעט בהמה רק למעט נכרי ותרי מיעוטי ל"ל על עכו"ם ע"כ בא לרבות אבל בקרא דלא יראני האדם

וחי דיש למעט נכרי וגם יש למעט שאר ישראל שאין גדולים כמשה א"כ כהא"ג אין לרבות רק למעט כל העולם כולו וכן האדם הגדול בענקים יש למעט נכרים ושאר אינשי שאין גדולים כאברהם כהא"ג ל"א דבא לרבות רק למעט הכל ועוד דהך האדם הגדול הוה ג' מיעוטים וכהא"ג בוודאי ל"א אין מיעוט אחר מיעוט לרבות כדאיתא בירושלמי ובתוס' שם וכן א"ש דדריש רוח האדם העולה למעלה כיון דשייך למעט נכרי ואנשים שאין צדיקים כדדריש באמת במדרש תנחומא א"כ צריך ב' מיעוטי ול"א דבא לרבות ובזה א"ש הא דמייתיא תוס' קרא דהאדם ובהמה דנכרי בכלל משום דשם ליכא למעוטי רק עכו"ם דבהמה כתיב בקרא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות וא"כ היכיא דכתיב אדם דליכא רק מיעוט אחד שפיר ממעט נכרי לפי"ז י"ל לדעת רבינו כאן דסך עכו"ם פטור כמו סך בהמה ואפ"ה ממעט מחד מיעוט תרתי ע"כ כיון דדומה לבהמה אבל לענין טומאה דל"ש דבא למעט בהמה מקרא דכי ימות באוהל לא ממעט גם נכרי ודו"ק:

ב) **והנה** בשו"ת ח"ס יור"ד סי' של"ו כתב ע"ז וז"ל מש"כ תוס' פ"ק דע"ז לחלק בין אדם להאדם דגם עכו"ם נקראו האדם וכ' הת"ח כי האדם ב"ה הידוע קאי אהגוף העומד בפנינו ובזה בין עכו"ם ובין ישראל צורת אדם הוא אך אדם בלא ה' קאי על תוכו אדם פנימי חלק אלקי ממעל זה קאי על ישראל וחושב אני שאפשר לומר שהתורה החמירה בטומאת המת וכו' משום דכל העכו"ם חושבים כי בפירוד הנשמה מהגוף נשאר הגוף בלי שום לחלוחית רוחניות ע"כ קורין הרוח זעלע והגוף פגר קערפער שהוא כלי גוף לכן לפי דעתם ואמונתם לא נקרא במותם אדם אך בני ישראל מאמינים דגם במותו נקרא אדם פנימי ולא פגר כי גם גופו שהי' נרתק לנשמה נשאר בו לחלוחית קדושה ונוהגין בו כבוד ואומרים עליו קללת אלקים תלוי לכן מטמא יע"ש וקשה לי ממשנה דאבות חביב הוא האדם שנברא בצלם אלקים שנאמר כי בצלם אלקים נברא האדם וכ' בתויו"ט דקאי גם אבני נח דהא רבינו בפ"ב מה' מלכים כ' דאם מקבל עליו ז' מצות הרי זה מחסידי אוה"ע והוא שיקבלו ויעשה אותם מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה וא"כ גם ב"נ שפיר שייך דנברא בצלם אלקים אם יקיים מצות ד' ואם לא מקיימין הם חסרים תואר צלם אלקים לפמש"כ רבינו בס' המורה שהוא ההשגה השכליות אשר בו יתייחד האדם וכו' והוא ידיעת אלקים כפי האפשר בכח האדם והשגתו אבל כיון שלא נשלמה בהם השגה זו ע"כ מן הראוי שיאמר שהם נברא בצלם אבל לא בצלם האלקים עכת"ד וא"כ קשה על דברת הח"ס דהא הכא נמי כתיב האדם וקאי על תוכו אדם הפנימי חלק אלקי ממעל ואיך כלל דהיכיא דכ' האדם קאי רק על גופו על צורת האדם:

אמנם לפי"ז קשה א"כ מאי קשיא להו לתוס' אהא דדריש אשר יעשה האדם וחי בהן דהא

משנה מפורשת חביב האדם שנברא בצלם אלקים שנאמר בצלם אלקים נברא האדם משום דאם מקיים מצות השם עליו אמר הכ' בצלם אלקים נברא האדם א"כ שפיר קרינן בי' נמי אשר יעשה האדם וחי וצריך לומר שזה נכלל בתירוצים דהאדם שפיר נקראים והיינו כשמקיימין מצות ד' דאז קרינן בי' בצלם אלקים נברא האדם אבל אדם לא מיקרי א"כ מבואר היפוך מדברי הח"ס דהא מוכח דהא דנקרא האדם היינו משום דמקיים מצות ד' וזכה להשגת וחכמת אלקים נקרא האדם:

ובס' שדי חמד ראיתי שכ' כונה אחרת לפי דברת הח"ס דבחיים גם נכרי נקרא אדם רק כשמת יש חילוק דישראל שגם לאחר מיתה יש בו לחלוחית קדושה דגוף נרתק לנשמה ע"כ אין קרויין אדם במותם ותמה עליו מהך דהכא דסך משמן המשחה לעכו"ם פטור דכ' על בשר אדם לא יסך ומסתמא בחי אייריא את"ד והנה אי נפרש דבריו כן לא יקשה מה שהקשיתי מפ"ג דאבות דבחי קאי אבל באמת קשה לאומרו שרק במת לא נקרא אדם דא"כ אין התחלה לקו' רש"י ותוס' הנ"ל דלא קרינן אדם דש"ה דבמת אייריא אע"כ דאין כונת ח"ס כך רק כונתו כיון דלאחר מיתה לא נשאר בי' שם אדם לכן גם בחיים כבר אינן נקראים אדם כיון שסופו למות ואז לא נקרא אדם רק האדם ע"ד שאמרו דרשעים בחיים קרויים מתים א"כ קשיא מה שהקשיתי:

שוב ראיתי כי הוא גמ' ערוכה סנהדרין דף ל"ט א"ל כופר לר"ג מי שברא הרים לא ברא רוח דכ' כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אלא מעתה גבי אדם דכ' ויברא ויצר ה"נ מי שברא זה לא ברא זה וכ' במהרש"א בח"א דהאי כופר ס"ל דלשון בריאה שייך בדבר רוחני ובדבר גופני שייך לשון יצירה והביא לו מאדם דכ' ויברא אלקים את האדם בצלם אלקים ברא אותו דהיינו חלק הרוחניי ואח"כ ויצר אלקים את האדם מן האדמה על חלק הגופני ובוודאי מי שברא זה ברא זה הנה מבואר דבצלם אלקים ברא אותו היינו חלק הרוחניי ואמנם בח"ס חולין דף פ"ו ביאר קצת הענין על דרך אחר דבריאה שייך בדבר פלא כבריאת האדם ועל החומר עשי' ועל צורת החומר יצירה אולם גם לדבריו קשה מפ' נח דכ' כי בצלם אלקים עשה האדם:

ג') **והנה** ראיתי להעתיק פה בקצרה משכ' בקונטרסי על טומאת כהנים על דברת רבינו בפ"ה מנדרים המדיר את אשתו והאכילה חייב המאכיל וקשה הרי זה נהנה וזה מתחייב לא מצינו ולכאורה י"ל דל"א כן רק בשליחות לא במאכיל את חבירו וראי' לזה ממעילה דף י"ח דאמרינן אכילתו ואכילת חברו מצטרף כ' בתוס' דהיינו במאכיל דבשליחות זה נהנה וזה מתחייב ל"א הרי במאכל ל"א זה נהנה וזה מתחייב לא מצינו אלא דא"כ יקשה דנאמר בכל איסורין דהמאכיל חייב ובארנו שם לישב לפמש"כ רבינו כאן דסך חבירו

חייב וסך בהמה וכלים פטור דכ' על בשר אדם דהנה בהפלאה על התורה הקשה אמאי לא ילפינן דישל"ע במעילה ואפי' במקום שנהנה מדמחייב הסך חבירו והוא פלא דמה ענין זה לשליחות דהרי בכריתות דף ו' שקיל וטרי דסך בהמה כלים וכותי פטור דכ' על בשר אדם ולא נקראו אדם ואי משום שליחות א"כ בבהמה וכלים ובעכו"ם למה איסור יש ואי נאמר דלכן רק חייב יען דמשלח חייב דישל"ע והיינו דהאיסור עושה השליח רק דמשלח חייב כמו במעילה א"כ איך יתחייב בסך כלים דבכלים ל"ש דעשאו שליח ושהוא משלח שלהם ורק למ"ד דדריש כל שיש בבל סך ישנו בבל ייסך י"ל היינו כסברא זו גופי' דכשישנו בבל סך א"כ ישנו בבל ייסך דאחרים מצווים משום כיון דישנו בסך שייך דישל"ע אבל בכלים וכותי דליכא בבל סך דאין איסור לסוך עצמן דבכלים וכותי ליכא צוו וכש"כ אי נאמר דלא קאי רק אכותי ולא אכלים לכן אחרים ג"כ אין מצווין עליהן דל"ש ישל"ע דליכא בדידהו שליחות אבל למאי דקאמר בגמ' הטעם משום דכ' על בשר אדם א"כ מינה הא דחייב בסך חבירו אין משום שליחות דא"כ ל"ל קרא למעט כלים וכותי אלא וודאי דאין זה ענין שליחות דזה דמי ללאו דהקפת ראש דחייב המקיף דעליו הטילה תורה איסור זה שלא יעשה ככה וא"כ א"א למילף לשליחות מהא רק די"ל דבאמת ילפינן מהך דבמעילה דשמן המשחה קודש כן גם בשאר קדשים המאכיל לחבירו והמהנה חבירו דהיינו סיכה דחשוב שם במעילה דמצטרף אף דחבירו נהנה חייב אבל בשאר איסורין לא מצאנו זה נהנה וזה נתחייב אף במאכיל לחבירו יעוש"ה בארוכה בקונטרסי הנדפס אצל שבי"ד על יור"ד לאדמוהגזצ"ל:

הלכה ז

אין מושחין אלא מלכות בית דוד. וכ"כ בפ"א ממלכים והקשה בכ"מ הרי שאול נמשח ותי' דהי' מלך ראשון וכבר תמהתי עליו בפ"ו מבהב"ח דהרי משרע"ה הי' מלך ראשון על ישראל כדאיתא במנחות דף ק"א ואולם קו' הכ"מ כבר הרגיש רש"י בכריתות דף ה' בזה וכ' וז"ל ולא מלכי ישראל משבא דוד אבל שאול נמשח והכונה רק מדוד ואילך לא נמשחו מלכי ישראל:

הלכה ט

ולא ימשח בהרבה מקומות ולא ירבה בשמן. הנה הכ"מ לא מצא מקורו ונראה שנלמד מברייתא דכריתות דף ה' כשמן הטוב שיורד על הזקן כמין שני טפי מרגליות היו תליות לאהרן בזקנו ועל דבר זה הי' משה דואג שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה פרש"י ששמתי שם יותר מדאי הרי מבואר כדברי רבינו והנה איתא שם יצתה בת קול מה טל חרמון אין בו מעילה אף שמן משחה שבזקן אהרן אין בו מעילה ועדיין הי' אהרן דואג אמר

שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי יצתה בת קול ואמרה מה משה לא מעל אף אהרן לא מעל נראה לפרש מה שנסתפק אהרן הוא עפ"י דאיתא שם דף ו' וכה"ג שסך משמן שעל ראשו חייב ופריך מכהן שסך משמן תרומה שנתחלל ומשני דכאן כ' שמן משחת אלקיו דעדיין בקדושתו והנה לפי"ז נראה לכאורה דזה מהשמן הצריך למצוה אבל שמן אשר נתנו יותר מכדי צרכו נתחללו כמו בשמן של תרומה ולכן הי' דואג משה שמא מעל שנתן יותר מדאי ונתחלל מה שיתר מכדי מצותו וא"כ מעל הוא וכשיצא בת קול דלא מעל משה נתירא אהרן דא"כ מעל הוא דהוה כסך עצמו משמן שעל ראשו כיון דלא יצא לחולין אף שיותר מכדי מצותו בקדושתו היא ויצא בת קול כשם שמשה לא מעל כך אהרן לא מעל או י"ל לפי מה דנראה מתוי"ש יומא דף נ"ט דסך משמן משחה לכה"ג פטור וכה"ג שסך עצמו חייב כמו שיבואר בדין שאח"ז א"כ בזה נסתפק אהרן שמא משה לא מעל דהוה כסך לכה"ג אבל הוא מעל דכה"ג שסך עצמו חייב והבן:

הלכה י

א) **הנותן משמן המשחה ע"ג כה"ג פטור אבל הסך לכה"ג חייב וכה"ג שנטל שמן המשחה מראשו וסך במיעיו חייב והוא שיסוך כזית.** והקשה בראב"ד דזה רק לנתינה אבל סיכה בכ"ש ונראה לישב דרבינו הוק' לו דקתני הסך בשמן המשחה משמע דאיירי מסיכה ולכן מפרש רבינו דהא דר"מ מחייב בכה"ג קאי בין אנתינה בין אסיכה ור"י פוטר בין בנתינה בין בסיכה וע"ז קאמר כמה יסוך ויהא חייב ר"מ אומר בכ"ש בין בנתינה בין בסיכה ור"י אומר בכזית בין בנתינה לזר בין בסיכה לכה"ג והא דקתני דר"י פוטר היינו בכ"ש אז פוטר אף בסיכה לכה"ג אבל בכזית בכה"ג חייב בסיכה ולא בנתינה וע"ז פריך והא ר"מ פוטר וס"ד פוטר אף בזר ומפרש דרק בכה"ג פוטר והיינו בנתינה אפי' בכזית והא דקתני אבל למימשח מלכים ד"ה בכ"ש והיינו דסגי בסיכה דמצוה בכ"ש וכמו שפי' בתוס' מוכח בתוי"ש יומא דף נ"ז דמפרשו הא דר"י פוטר היינו אפי' בסיכה בכ"ש דהנה תוס' בכריתות הקשו הא דכה"ג שנטל משמן שבראשו וסך חייב הא נעשית מצותו א"כ הוה ג"כ כתובים דנעשית מצותו מועלין בו ותי' כל זמן שלא נתיבש לא נעשה מצותו אמנם בתוי"ש כ' לתרץ עוד וז"ל דהא ר"י הוא דסובר ב"כ מלמדין והרי הוא סובר דסך לכה"ג פטור א"כ הא דכה"ג שנטל משמן שעל ראשו וסך חייב ל"ה ג"כ משום דאין איסורו שוה בכל דהא אם סך לכה"ג ולמלך פטור עכ"ד ולכאורה דבריהם משוללי הבנה דהא אי לר"י סך למלכים ולכה"ג פטור א"כ ע"כ גם כה"ג שנטל משמן שעל ראשו וסך עצמו פטור ובשי"צ כ' שם דסך לכהן הדיוט פטור רק כה"ג עצמו מוזהר וזה פלא אמנם ל"נ כונת תוס' כך דאחר שסך כה"ג פטור כמו דפטור על נתינה אבל כה"ג שסך עצמו

חייב ועוד נראה כונה אחרת דתוס' שם לעיל מיני' כ' דלמ"ד לאחר עריפה נאסר ל"ש נעשית מצותו אין מועלין כיון דעיקר איסורו רק כשנעשה מצותו וקודם שנעשה מצותו לא הי' איסור כלל וכן אני אומר בכונתם בזה כיון דסך לכה"ג משמן משחה פטור א"כ רק יש איסור בסך משמן שעל ראשו דהיינו כשנעשה מצותו אבל קודם ליכא איסור כלל וכה"ג א"כ ל"ש נעשית מצותו אין מועלין בו ולכן ל"ה ג' כתובים והוא נכון עכ"פ מוכח דמפרשי דלר"י הסך לכה"ג פטור רק דלרבינו עכ"פ בסיכה בכזית חייב ולתוס' אפי' בכזית פטור לר"י והנה לפי"ז הא דלרבינו ל"ה ג' כתובים הבאים כאחד דנעשית מצותו ומועלין בו כיון דגם קודם שנעשית מצותו יש איסור והי' לנו לומר כשנעשית מצותו אין מועלין עכ"ל כתי' קמא דלא מיקרי נעשה מצותה עד שנתיבש והבן ועמש"כ בקונטרס על טומאת כהנים בהא דכהן שסך עצמו משמן תרומה דאמרינן דנתחלל ויצא מן קדושתו והנה במעילה דף י"ט איתא לכן כתיב נפש לרבות מלך כיון דלענין לאו דאשר יתן על זר האי לאו זר הוא גם מעילה ליכא קמ"ל וא"כ לפי"ז נראה בנתן על כהן משיח הוא מועיל ורק הנפ"מ דמעילה אין חייב רק בשו"פ ולאו דיתן על זר הוא בכזית אם כן אם נתן בכזית וליכא פרוטה אין חייב רק משום דלא יתן על זר ובמלך פטור לגמרי אבל ביש שו"פ ונתן על מלך חייב משום מעילה עכ"פ ובזה יש לפרש מאמר שהבאתי לעיל דמשה דאג שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה משום דאף דאהרן נמשח וליכא משום נתינה על זר אבל משום מעילה חייב ויצא בת קול מה טל חרמון אין בו מעילה אף משה לא מעל ועדיין ירא אהרן שמא הוא מעל יען דבשלמא היכיא דהחיוב משום הנתינה אז הנותן הוא העובר אבל כאן כיון דחיוב משום מעילה לא מעל הנותן רק הנהנה כדין שאר מעילה כמו שכ' תוס' בקידושין דף מ"ב ויצא בת קול מה משה לא מעל אף אהרן לא מעל:

הנה הראב"ד השיג דסיכה בכ"ש כדמסקינן בכריתות אבל סיכה לממשח מלכים בכ"ש יען דמלכים פטורים מנתינה רק בסיכה נקט משיחה לממשח מלכים בכ"ש וה"ה הדיוט חייב בסיכה על הגוף בכ"ש ול"ב כזית רק לנתינה אראשו של זר אבל הגוף בכ"ש א"כ נשתנה דין סיכה מנתינה בתרתי חדא שאף בכה"ג ועוד שאף בכ"ש חייב ורבינו סובר דלא נשתנה רק בדין א' שכה"ג חייב אסיכת גופו אבל לשיעורא בעינן כזית דלר"י ילפינן סיכה מנתינה ומפרש הא דמשני אבל סיכה לממשח מלכים בכ"ש היינו למצות סיכה למלכים ולכהנים כמש"כ תוס' בכריתות:

ובכ"מ הביא ראי' לדבריו מדגרסינן כמה יסוך ר"י אומר בכזית ולא גרסינן כמה יתן ואני תמה אי הכונה כמה יסוך לסיכה א"כ גם הא דתנן הסך בשמן למלכים ר"י פוטר היינו

סיכה א"כ אמאי ר"י פוטר הא רק אנתינה פטור בכה"ג וא"ל דלעיל באמת גרסינן נתן משמן למלכים ר"י פוטר א"כ קשה אמאי צריך לתרץ לחלק בין כהן ומלכים ולהדיוט ולא משני הא דתני לעיל פטור היינו רק בנתינה ופוטר בכ"ש אבל באידך ברייתא דגריס יסוך היינו בסיכה חייב אף בכ"ש אלא וודאי או דגרסינן בתרווייהו נתינה או אף דגרסינן כמה יסוך הכונה לנתינה כיון דתני לעיל מיני' הסך למלכים פטור וזה ע"כ בנתינה וע"ז פריך כמה יהא הנתינה ויהא חייב בזר בכזית א"כ אין מזה דגריס כמה יסוך ראי' כלל רק ל"נ ראי' אחרת דאי איתא כהראב"ד דיש חילוק בין סיכה לנתינה בתרתי דאף במלך חייב וגם הוא בכ"ש ממשנה דריש כריתות דחשוב הסך משמן המשחה בכרת ויקשה מנ"ל כיון דהסך חייב אף במלך בכ"ש מנ"ל שהוא בכרת הא כי כתיב כרת אנתינה כתיב ודוקא זר חייב שהוא בנתינה בכזית אבל מלך שרק בכ"ש הוא אינו אלא באזהרה אבל לדעת רבינו ניחא כיון דסיכה ג"כ רק בכזית שפיר אמרינן דדין אחד להם כמו נתינה דזר בכרת כן סיכה דכהן ומלך בכרת כשסך בכזית כנתינה בכזית וכן יש להוכיח עוד ממנחות דף ז' דיליף דשימה כנתינה בכזית והוק' המפורשים למה בכריתות יליף ר"י נתינה מסיכה להחמיר בכ"ש ושם יליף שימה מנתינה להקל בכזית ולהנ"ל ניחא דבאמת ר"י יליף להיפוך סיכה מנתינה להקל בכזית וגמ' דמנחות קאי אליבא דר"י משא"כ לראב"ד אתיא דלא כחד דר"מ אדרבא יליף נתינה מסיכה לר"ש ולר"י לא יליף כלל לא סיכה מנתינה ולא נתינה מסיכה וכבר הרגישו בתוס' בזה ותי' בחדא ענינא אבל לרבינו א"צ לכל זה אלא דאתיא כר"י ממש דיליף סיכה מנתינה וה"נ בעי דלילף שימה מנתינה:

ואין להקשות הא רבינו בפי"א ממעהמ"ק כ' דס' הוה ולדידי' פשיטא לן לומר דילפינן שימה מנתינה הא ל"ק דע"ז שפיר י"ל כסברת תוס' דל"ה בחד ענינא דזה בשמן זה בלבונה אך הא קשיא מנ"ל לרבינו לחלק בין מלך להדיוט דבשלמא לשיטת הראב"ד דסיכה בכ"ש ומפרש אבל לממשח מלכים בכ"ש היינו לחיובא א"כ נשמע חילוק דמלך חייב בסיכה אבל אי מפרשינן אבל לממשח מלכים בכ"ש למצות סיכה א"כ אין מבואר כלל בברייתא דחייב בכהן ומלך בסיכה ומנ"ל לרבינו לעשות חילוק בין כה"ג להדיוט אך י"ל דרבינו באמת לא הוציא כן מברייתא זו אלא מאידך ברייתא דכהן שלקח משמן שבראשו וסך חייב:

ב) **הנה** לפי המבואר בדברי רבינו בסיכה ונתינה מחולקין בדינם דהנותן על מלך או כה"ג פטור והסך חייב וצריך להבין מה זה נתינה ומה זה סיכה ובס' על"נ כ' דאם משפשף היטב על בשרו זה נקרא סיכה אבל אם אין עושה כלל רק מניחו עליו זה נתינה

הוה ובמנ"ח הקשה כיון דלרבינו חלוק נתינה מסיכה א"כ ליכא לאו כלל אנתינה דהרי לא כתיב רק ואשר יתן ממנו על זר והלאו דכתיב גבי סיכה לא דמי להדדי ליכא לאוו כלל גבי נתינה וכ' במהרמ"ש ונראה להסביר החילוק בין סיכה לנתינה להוסיף עוד אטעמא דעל"נ דסיכה היינו שמכווין להנות לצורך גופו והנאתו מקרי סיכה אבל נתינה היינו שאינו מכווין להנות ונהי דסיכה כשתי' והר"ן כ' בסוג' דריחא מלתא דשתי' אע"ג שא"מ להנות הוי כהנאה משום דהוה פ"ר שכן אמרו המתעסק בחלבים חייב שכן נהנה מ"מ יש לחלק דבמלך וכה"ג כיון דהתורה התירה א"כ הנאה דאתיא ממילא אישתרי גבייהו ולכן אמר ר"י דבכה"ג ומלך פטור דלא הוי זר אצלו כיון דאישתרי אישתרי משא"כ כשהוא מכוין ליהנות דלא אישתרי גבייהו א"כ גם כה"ג הוי זר ושפיר כ' רבינו דעל סיכה חייב ומיושב קו' המנ"ח דהרי זה אין להקשות מניין כרת בסיכה דהרי אף בנתינה שאיני מכוין כלל איכא כרת כש"כ בסיכה שהוא מכוין אלא וודאי דהקושיא רק להיפך מניין לנו לאו בנתינה וע"ז שפיר י"ל כיון דבסיכה אף דאין מכוין חייב ה"ה בנתינה כיון דהוא כמכוין:

ג) **הנותן משמן המשחה על גבי מלך פטור**. נראה דנהי דפטור מלאו דלא יתן על זר אבל עכ"פ מעל וחילי דידי ממעילה דף י"ט דקאמר לכך כתוב נפש לרבות מלך דהו"א כיון דלענין לאו דאשר יתן על זר האי לאו זר הוא גם מעילה ליכא קמ"ל וא"כ לפי"ז נראה דגם אם המעילה הוא בזה עצמו שנתן על זר מעל ורק נפ"מ בהא דפטור ממעילה בשו"פ דוקא כמבואר בדברי רבינו בה' מעילה ובמשל"מ שם ולאו דלא יתן על זר הוא בכזית א"כ אם נתן בכזית וליכא פרוטה פטור לגמרי ולאו דזר ליכא ומעילה ג"כ ל"ש דליכא פרוטה:

ד) **כה"ג שנטל שמן המשחה מראשו ונתן במעיו חייב**. ובספר נר מצוה ראיתי שהקשה הא קיימ"ל כל דבר שנעשה מצותו אין בו מעילה וכ' לתרץ דלכן כה"ג כשנטל מראשו חייב כרת מפני שכל זמן שהשמן בראשו בקדושי' קאי דכ' כי נזר שמן משחת אלקיו עליו כל זמן שהשמן בראשו לא איתחיל ובקדושתי' קאי ולא חשיב נעשית מצותו אלא לאחר שניגב השמן מראשו אלא דהקשה הזה דאכתי קשה מברייתא דיצא בת קול מה טל אין בו מעילה אף שמן שבזקן אהרן אין בה מעילה דהיינו משום שנעשה מצותו אין מועלין בו וכ' לתרץ דרק כ"ז שהוא בראשו לא חשיב נעשה מצותו אבל כשירד מהראש על הזקן כבר נעשית מצותו ושוב דחה דעכ"פ בשעת משיחה כשירדו הטיפין על זקן אהרן אמאי לא מעל הא לא נעשה עדיין מצותו והקושיא לעולם עומדת וכבר דברנו מזה לעיל:

הלכה יא

ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כמו שמשחו שלמה ויואש ויהואחז מפני יהויקים אחיו וזה שמשח ליהוא לא בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון. והנה בלח"מ פ"א ממלכים תמה דמשמע דיהואחז משחו בשמן משחה ובגמ' איתא דמשחו בשמן אפרסמון יען שכבר נגנז בימי יאשיהו ותי' דרק בא לתרץ למה משחו יהוא כיון שאין ממלכי בית דוד אבל יהואחז הי' מזרע דוד לא קשיא לי' למה משחו אף שבאמת משחוהו בשמן אפרסמון ול"נ שזה רמזו רבינו שחלקו לשנים במתק לשונו דמה שכ' לא בשמן משחה אלא בשמן אפרסמון קאי באמת גם איהואחז ורק רמזו רבינו בלשונו שכ' ומה שמשח אלישע ליהוא יען דלא דמי דזה נמשח באפרסמון יען שנגנז השמן וזה יען שהי' ממלכי ישראל:

הלכה יב

הכלים כולן שנשתמשו בהן במקדש במלאכתן נתקדשו שנאמר אשר ישרתו בם בשירות הם מתקדשים. והנה בשבועות דף י"ד קאמר דילמא במשיחה ועבודה אמר קרא אותם ולא לדורת במשיחה והקשו בתוס' מנחות דף נ"ז דאותם בעינן למדת יבש לא נמשחו רק מבפנים ותי' דפליגי והובא במשל"מ א"כ רבינו דסובר מדת יבש לא נתקדשה בסוף פרקין א"כ אותם אין מיותר א"כ מנ"ל דלדורות ל"ב משיחה ול"נ פשוט דהא דהוכרחו לומר בגמ' דהו"א תרתי בעינן משיחה ושירות משום דא"כ אותם ל"ל אבל כיון דרבינו סובר דאותם אין מיותר אין כאן הו"א כלל דליבעי תרתי וא"צ קרא למעט דלא ליבעי גם שירות אח"ז ראיתי שכ"כ במשל"מ פ"ב ממעה"ק:

ויש להביא סיוע לזה דתוס' שם הוק' א"כ גם משכן ליבעי לדורות משיחה ושם דף ט"ז אמרינן דמקדש לא נמשח וכ' מהרש"א דקושיתם דהרי אותם דלא קאי רק אכלים לא אמשכן וא"כ מנ"ל דל"ב משיחה אמנם להנ"ל ניחא דבאמת גם בכלים אפי' בלאו אותם ידעינן דסגי בשירות ול"ב גם משיחה:

והנה מהרש"א שם הקשה דממשנה מוכח דלדורות ל"ב משיחה במקדש מדלא חשיב במשנה גם משיחה ולדעתי הא לק"מ דהנה אף אי לדורות בעי משיחה הנה רק במקדש ראשון אבל בב"ש וכן לעתיד בוודאי ל"ש דליבעי משיחה דכבר נמשח פעם אחת העזרות וההיכל ול"ד לכלים ומשכן דאייריא בעשו כלים או משכן אחר אבל מקדש כיון שנמשח הקרקע הנה לעולם הוא בקדושתה:

ועוד נראה לישב קו' המשל"מ דהנה במעילה דף י"ט יליף דיש מא"מ בכלי שרת יען דלאחרים מביא לידי מעילה הוא לעצמו לא כש"כ ופירש"י שכונה לא כש"כ שמביא

לעצמו מעילה אחר מעילה ולכאורה אין זה במשמעות הלשון וגם ל"ש בזה קו"ח דרק שייך ק"ו כמו שמביא לאחרים מעילה ה"ה לעצמו אבל רק פ"א ונראה הכונה כך דהנה אי אמרינן דבעבודה מתקדש ע"כ אמרינן דכאחת הן קדושתן ומתקדשין כדאיתא בירושלמי פ"ג דיומא ומגילה והיינו שמקדש אחרים ומביאו לידי מעילה לא כש"כ דלעצמו מקדש ומביא לידי מעילה א"כ לכן יש מא"מ דאף אם יצא לחולין ע"י מעילה שימוש שנית להקדש מתקדש שנית לכן אמרינן דלא יצא כלל מידי מעילה דהרי תמיד ע"י שימוש יבוא לעצמו שוב קדושה ולכן לא פקע הקדושה כלל אך לכאורה יש לעיין אם נאמר שנאסר לגבוה אם שימוש בו הדיוט א"כ אם ימעול בו אחד שוב אין ראוי לכלי שרת ול"ש שיביא לעצמו מעילה ע"י שימוש שנית להקדש דהרי פסול לגבוה וא"כ גם מעילה לא יהא בו אחר מעילה הראשונה וע"כ משום דלא נאסר לגבוה בשימוש הדיוט ובזה אזלה תי' של ח"ס זצ"ל שהבאתי בפ"א מבהב"ח על קו' הפר"ד דלכן ל"ש שנאסר משום דיש מא"מ ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו לפמש"כ ליתא דאם נאמר קו"ח לאסור ע"כ באמת ל"ש לומר קו"ח דלעצמו מביא לידי מא"מ דמנ"ל כיון דבאמת פסול לשמש שוב אינו ראוי לבוא לידי מעילה ורק מהני שהביא לעצמו מעילה פעם אחת מקו"ח שמביא לאחרים מעילה כיון דאם ימעול אחד ע"י שימוש א"ר לגבוה לשמש בו שנית יצא לחולין ואין בו עוד מעילה:

ובמש"כ יש לישב קו' התוס' דהא כ"ש יש לו פדיון ול"א קו"ח די"ל דבוודאי אי נפרש דקו"ח היינו כמו שמביא לאחרים מעילה אחר מעילה דמה שנתקדש בכ"ש יש מא"מ כש"כ דמביא לעצמו מא"מ שפיר יש לדחות הרי מה שנתקדש בכ"ש אין לו פדיון אבל כ"ש יש לו פדיון אבל לפמש"כ דקו"ח דמביא לעצמו מא"מ היינו כיון דיש קו"ח שמביא לעצמו פ"א מעילה ע"י שימוש לכן א"י לחולין כיון דע"י שימוש שנית יביא לעצמו שוב קדושה אחריתי ל"ק מפדיון והנה לת"ק דסובר דאמא"מ רק בבהמה ולא בכ"ש כ' תוס' יען דיש לו פדיון חזינן דאף דלמה שנתקדש בכלי אין לו פדיון ויש בו מא"מ אבל לעצמו אין מביא קדושה לשלא יצא לחולין ע"י פדיון ושיהא מא"מ ולפי"ז אומר הא דס"ד בשבועות דלא מהני שירות לבדו דמשיחה ג"כ בעי היינו למ"ד דלית לי' קו"ח א"כ ס"ד דבוודאי לקדש אחרים ע"י שירות מתקדש רק לעצמו אין מקדש כלל ע"י שירות שיהא קדושת הגוף (וכהא"ג בשבועות דף י"א לפמש"כ תוס' דמכתשת ל"ה כ"ש אפ"ה מקדש את הקטורת בקדה"ג כן י"ל בשאר כ"ש שלא נמשח דמקדש אחרים אבל הוא עצמו אין קדושת הגוף רק ע"י משיחה וכל זה אי לא דרשינן קו"ח אבל אי דרשינן קו"ח א"כ גם לעצמו מביא קדושת גוף א"כ ל"צ קרא למעט משיחה כלל) ורק אם נמשח נתקדש

בקדושת כ"ש בקדה"ג קמ"ל אותם דל"ב משיחה ומתקדש ע"י שירות לבד אבל לא שיהא בו מא"מ (אבל למ"ד דאמרינן קו"ח י"ל דל"ב כלל אותם למעט משיחה) ועוד יש לתת טעם כיון דלית לי' הסברא דיש קו"ח לאחרים מביא לעצמו לא כש"כ א"כ מסתברא דל"א דכאחת הן קדושין ומתקדשין כקו' ירושלמי באמת ולכן ס"ד דליבעי משיחה ג"כ וממעט מאותם דל"ב משיחה ואמרינן דכאחת הן קדושים ומתקדשים אבל רק פעם אחת אבל לא שיביא לעצמו קדושה כזו כמו שמביא לקרבן שקידשו בהכ"ש אבל למ"ד דאמרינן קו"ח דלעצמו לא כש"כ י"ל דמסברא אמרינן דכאחת הן קדושים ומתקדשים כדאמרינן בירושלמי ואין כאן סברא כלל דנאמר דליבעי תרתי שימוש ומשיחה וא"כ כיון דרבינו פסק בפ"ו ממעילה יש מא"מ בכ"ש א"כ לכן א"צ קרא למעט דל"ב גם משיחה משום דאמרינן הסברא דכאחת הן קדושים ומתקדשים ודו"ק:

ובזה י"ל פרפרת בהא דע"ז דף נ"ב דקאמר רבי החזרתי לי אבידתי שצריך פירוש במה החזיר לו אבידתו וי"ל דרש"י פי' אם חזרו וקדשו בשמן המשחה ותמה בח"ס או"ח ס' ל"ז דזה נגד הילכתא פסיקתא דלדורת ל"ב משיחה אך לפמש"כ י"ל כך דר' יונתן בן שאול יסבור כת"ק דאין מא"מ בכ"ש דל"א קו"ח משום דסובר באמת לדורת בעי משיחה דקרא דאותם סובר דאתי למעיטי מידת יבש דלא נמשח בפנים א"כ ליכא קו"ח דלעצמו מביא לידי קדושה כיון דבעי משיחה א"כ ל"ש הסברא דא"י לחולין דע"י שימוש תחזור ותקדיש דהרי בעי משיחה שינית ואם לא משחו לא נתקדש לכן יצא לחולין ע"י מעילה ולכן שפיר פירש"י דחזרו וקדשום ע"י משיחה אבל רבי דסובר יש מא"מ כדמוכח במעילה דקאמר אף העצים א"כ כש"כ כ"ש דיש מא"מ וא"כ סובר דל"צ משיחה רק שירות ושפיר קאמר רבי החזרתי לי אבידתי דמאי הכנום והקדישנו שהקדישו אחרים תחתם:

והנה בזבחים דף נ"ב פריך אי הכי כלי שרת נמי הא רבי רחמנא ירחצו ומה ראית זה טעון משיחה כמוהו וזה אין טעון משיחה כמוהו ובטה"ק תמה דמאחר דמפורש דכ"ש צריך משיחה לקדשו כדכתיב ומשחת את הכיור א"כ מהיכן יהי' עולה על הדעת להכשיר הכלי חול מאחר דריבוי דורחצו אין מיותר מאחר דאיצטרך לרבות כ"ש אחר ותי' דמאחר דאין כ"ש מקדש אלא דבר שנתיחד לו ומה שאין מיוחד אין מקדש א"כ אין משיחתו מועלת כלום לענין כ"ש והוה כמו כלי חול הנה לי הי' נראה לכאורה לישב דבכלי חול שרי יותר מכלי קודש משום דס"ד דאסור להשתמש בכלי מה שאין למצוה עכהא"ג יומא דף ל"ט גבי קלפי גורלות ע"ש בתוי"ש לכאורה יש לי להקשות הא דמשני הא צריך משיחה כמוהו וכלי חול אין צריך הא עתה קיימ"ל דעבודתן מחנכתן א"כ אף

כלי חול מיד שקידש ממנו ועשה בו עבודה נתחנך ונעשה קודש אך לפמש"כ להוכיח מהא דיומא דרק אם קידש קדושת פה נתקדש בקדה"ג ע"י חינוך לעבודה אבל כלי חול לא נתקדש ע"י השימוש כמש"כ בתוי"ש (וכן נראה ממש"כ תוס' מנחות דף ע"ט דאין כ"ש מקדש חולין והא דאיתא במנחות דף צ' גבי בירוצין דמקדש חולין שלא מדעת יש לומר משום דעכ"פ דעתם לקדש מה שבתוך המדה מקדש גם הבירוצים אף שהן חולין) ניחא:

הלכה יד

א) **כלי הקדש שנקבו אין סותמין אותן אלא מתיכין**. והקשה במשל"מ מעירוכין דף י' שתיקנו מכתשת של משה ותי' היינו בעושה מעין מלאכתן ואולם כבר קדמוהו בתוס' שבועות דף י"א והעלו דמכתשת של משה שאני דמפטמת ביותר ועוד תי' דל"ה כ"ש ובמשל"מ הקשה מירושלמי דמכתשת הוה כ"ש ולדעתי נראה דתליא בהא דמעילה דף י"ט דלמ"ד יש מעילה א"מ בכ"ש דדריש קו"ח לאחרים מביא לידי קדושה לעצמו לא כש"כ א"כ כיון שמכתשת מקדש הקטורת קדה"ג א"כ כש"כ דמביא לעצמו קדושה ולמ"ד אמא"מ בכ"ש דלא דריש קו"ח שפיר י"ל דמכתשת ל"ה כ"ש וא"כ לרבינו דסובר יש מא"מ בכ"ש לדידי' ע"כ מכתשת כ"ש א"כ ע"כ כתי' תוס' קמא דמכתשת של משה שאני וכן י"ל דתליא במש"כ בתוי"ש יומא דף ל"ח דקלפי אין נעשה כ"ש ע"י עבודה דל"ה עבודה חשובה א"כ כן י"ל דכתישה אין עבודה חשובה לכן לא נעשה כ"ש והנה בריטב"א בשבועות שם כ' יען דאין משרתים בו בקודש וכהא"ג כ' תוס' חגיגה דף כ"ג והנה בח"ס יור"ד סי' רס"ד הקשה מי התיר ליטול תיקונה הא הוה כ"ש ועובר על לא תעשון כן ולדעתי לק"מ דהנה מי התיר להם לתקנה הלא כ"ש אין מתקנין וע"כ דל"ה כ"ש א"כ שוב רשאי ליטלו וכן לאידך תי' התוס' יען דמפטמת ביותר א"כ אחר שתיקנו ולא היתה מפטמת כמקדם שוב אין ראוי לשמש בכלים מתקונים ולכן רשאי ליטלו:

ב) **כלי המקדש שנקבו או שנסדקו אין סותמין אותן אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים**. הנה לקמן בה' ט"ו כ' סכין שנשמט מן הניצב או שנפגם אין מחזירין אותן ואין משחיזין אותן ועושין אחרים שאין עניות במקום עשירות וראיתי בשו"ת תשובה מאהבה שהקשה למה לא כללם יחד שני הדינים והעלה דבכ"ש אין הטעם משום שאין עניות וכו' אלא משום דבעינן לכבוד ולתפארת דומיא דבגדי קודש משא"כ נשמט הסכין אם מחזירין אותן הרי הוא כבתחילה אין בו פסול אלא משום דאין עניות וכו' יע"ש שתליא בפלוגתת רש"י בזבחים דף פ"ח דלשיטת תוס' הם חלוקין בטעמו וכן ס"ל לרבינו:

והנה הקשה שם דבכמה דוכתין אמרו אין עניות במקום עשירות כהך דהכא וכן בשקלים

פ"ד אין משתכרין בשל הקדש שאין עניות במקום עשירות כדאיתא בכתובות דף ק"ו אמנם מצאנו להיפוך דאמרו תורה חסה על ממונן של ישראל כדאיתא במנחות דף פ"ח דפי הניות אשחורי משחר תורה חסה וביומא דף ל"ט דקלפי הי' של עץ דפריך ונעבדי של זהב ומשני תורה חסה וכן אמרו ביומא דף מ"ד דכל יום חותה בשל כסף משום דתורה חסה ובמנחות דף ע"ו דשאר מנחות ניקחות מן הסולת דתורה חסה ובדף פ"ו דלמנחות לא בעינן זך וכתית משום תורה חסה וכן בדף פ"ט ושיערו חכמים חצי לוג וכו' דתורה חסה על ממונן וכן בר"ה דף כ"ז דחצוצרת אינה של כסף משום דתורה חסה והביא שם מה שהשיב לו הנוב"י זצ"ל דרק במה שהוא מוכרח להיות כ"ש אמרו אין עניות במקום עשירות וכן היכיא דלוקחין של כסף לא של זהב ל"ש אין עשירות דשל כסף ג"כ היא של עשירות והא דלוקחין סולת למנחות משום דאז אין כאן עוד קדה"ג רק קד"ד ובשמן למנחות יען דבשל יחידים ל"ש אין עניות ולא תחלוק בין מנחות יחידים לשל ציבור יעוי"ש:

והנה איתא במכילתא פ' ויקהל שומע אני סכין שנפגם ישחיזנה אפי' בשבת ת"ל ויקהל משה בחול ולא בשבת והנה בשו"ת בית יעקב סי' כ"א הקשה מהך דמנחות דאפי' בחול אין משחיזין אותה והנה לפמש"כ בפ"א מבית הבחירה דבסכין שייך ג"כ חסר ואתאי א"כ י"ל דאיריא בפגימה כ"ד רק שצריך לתקן הסכין כדי שלא יוסיף בקלקולו וכזה שפיר משחיזין לכן הו"א דמותר להשחיז גם בשבת דבזה ליכא משום תיקון כלי כיון שלא נפסל הסכין קמ"ל דבשבת אסור:

ג') **אין סותמין אותה אלא מתיכין אותם וכו'**. ובספר מחכם ספרדי מודעי הקשה משמע דאי לאו הא"ט הוה סותמין הא כיון שנדחה א"ח ונראה וכמו שהקשה בתוס' סוטה דף ט"ו והעלה דלא שייך דיחוי אלא או בקרבן או במצוה ובגברא אבל בשאר דברים ל"ש דיחוי דהא בזבחים דף נ"ט איתא דמזבח שנפגם כל הקרבנות שנשחטו שם פסולין הא מזבח עצמו איננו נדחה רק אם תיקנו מקריבין עליו הרי דבכהא"ג ל"א דיחוי וכך העלה בלחם יהודה בפ"ט מה' אלו דאם נקרעו בגדי כהונה ותפרו כשר לעבודה דהא דכ' בפ"ח דאם הי' הבגדים מקורעים ועבד עבודתו פסולה היינו אם לא תפרו אבל בתפורין מותר:

ונראה טעמא דמילתא דל"ש דיחוי רק במצוה שחל על האדם פעם אחת דבזה יתכן דהואיל וידחה דבר זה מלקיים בו מצוה זו א"ח ונראה משא"כ במצוה שיש לו המשך זמן לעשותו אף שנדחה שעה אחת מלעשות בו המצוה מ"מ בשעה אחרת שחזר ונראה שפיר יוצא בזה דממצוה זו שעושה בחפץ זה בשעה זו שנראה לא נדחה כלל דכל שימוש מצוה בפ"ע ואין אנו באים לקיים עתה המצוה שהי' בשעה שלא הי' ראוי להמצוה כי

כל יום ויום מצוה בפ"ע ועמש"כ בפ"ד מאימ"ז:

ותמהו מהא דאיתא בשבת ר"פ הבונה דמוקי בנפל בהם דרנא דחייב אם סתמו בכ"ש הרי דהי' מתקנים גם במשכן וכן משבת דף ע"ד יריעה שנפל בה דרנא ונראה לישב לפי מה שהעלה בשו"ת ב"א או"ח סי' כ"ד דלכאורה מאן לימא לן דאיתרמי הכי במשכן עד שהוצרכו למלאכה זו דילמא אי אירע הכי הי' מסלקין יריעה זו ואורגין אחרת אלא הענין כך דהא לכאורה יש להבין בכמה מלאכות דילפינן ממשכן מאן לימא לן שעשו אז מלאכות אלו דשמא הי' מוכנין בידם כמו עצי שיטים שהוציאו עמהם ממצרים אע"כ דאף שנאמר שלא עשו עתה רק הי' מוכן מ"מ שפיר ילפינן דחשיב מלאכה שהי' במשכן כיון שעכ"פ הי' צריכין מלאכה זו למלאכת המשכן וכ"כ בפנ"י דף ע"ה לענין זורע וחורש דמסתמא לא הי' זורעין הסממנים דהי' מצוי בידם אפ"ה כיון עכ"פ צריכין מלאכה זו לצורך מלאכת המשכן באותן מינין חייב כן י"ל אי הוה נפל דרנא צריכין למלאכה זו אף שבאמת הוה נוטלין אחרת יעו"ש בפ"א מבהב"ח הארכתי בזה א"כ לפי"ז ניחא דל"ש להקשות אין עניות במקום עשירות דבאמת הוה נוטלין אחרת אבל כיון דאי הוה אירע כך שנפל דרנא ולא הי' להם עור אחרת ע"כ הוה צריכין לאותו תיקון שפיר הוה מלאכה בכל שהוא ודו"ק:

הלכה טו

ד') **שאין עניות במקום עשירות**. הנה בבה"ז בתמיד דף כ"ט הקשה דביומא אמרינן דלכן מחתה של כסף דתורה חסה על ממונן של ישראל דהאש שורף ומכלה את הזהב ויקשה דבמנחות דף פ"ט פליגי לחד מ"ד מלמעלה למטה שיעורו דאין עניות במקום עשירות ואידך סובר תורה חסה על ממונן של ישראל א"כ יקשה למ"ד דסובר אין עניות ולית לי' תורה חסה א"כ לדידי' למה לא חתה במחתה של זהב ותי' בבה"ז דשם רק ששיערו לידע כמה שמן צריך ללילות הארוכין ולכן לא הקפידו בשמן שהוסיפו זמן מה עד שעמדו על אמיתת הדבר אבל לתשמיש של זהב בשל גחלים הוצרך בכל היום ונפחת וודאי ס"ל תורה חסה וקשה לי כין דבכהא"ג לכ"ע אמרינן תורה חסה והא שם דף פ"ח אמרינן במנורה דהו"א דאשחורי משחר ל"צ של זהב טהור קמ"ל הרי דבכל יום ואפ"ה ל"א התורה חסה ועוד קשה דהרי מבואר בדברי רבינו בכ"ש שנתקלקלו וצריך לעשות חדשים וכדאיתא בזבחים דף פ"ח דאין עניות במקום עשירות וכן אמרינן שם דבגכ"ה אין מכניסין אף שהוא תדיר ול"א התורה חסה אמנם הא יש לישב דבוודאי לעשות לכתחילה באופן שיהא הפסד ממון בוודאי תורה חסה כיון דאפשר לעשות באופן שאין הפסד אבל בנתקלקלו כלי שרת שא"ר לשימוש רק באופן שיתקנו כהא"ג אין עניות

במקום עשירות לשמש בכלים שבורים לפני הקב"ה וראי' לזה מדאמרינן ביומא דף י"ב דבגדים פחותים להוצאת הדשן ופירש"י משום שיתלכלך וכונתו ואי יתלכלך אין יכול לכבסו דבגכ"ה אין מכבסין דאין עניות במקום עשירות ול"א דרשאי להשתמש בבגדים חדשים להוצאת הדשן אף שיתלכלך מטעם דאין עניות במקום עשירות אע"כ לכתחילה יש לעשות באופן שלא יהא הפסד לבגדים דתורה חסה:

אך קשה הא דיומא דף ל"ט גבי קלפי דג"כ אמרינן תורה חסה ולא עשאו של זהב ושם ג"כ רק פ"א בשנים רבות יצטרכו לעשות קלפי חדשה אם תאבד א"כ לדברי בה"ז יקשה למ"ד דכהא"ג אין עניות במקום עשירות ליעבדו של זהב ועוד קשה ממנחות דף ע"ט דקאמר מפני החיסכון ומפרש תורה חסה על ממונן ויקשה למ"ד אין עניות אך י"ל דרש"י פי' שם לפי שלא הי' תדיר והם כ"ד עשרונים עולים לחשבון גדול הותר ליקח חיטים א"כ י"ל בהפסד גדול ותדיר לכו"ע תורה חסה ובזה א"ש הך דמנורה דשם אין הפסד גדול כמו במחתה של זהב לחתות גחלים הוה תדיר וגם הפסד גדול ועמש"כ בפ"א מה' בהב"ח בארוכה:

הלכה טז

שתי מדות של יבש הי' במקדש. והקשה במשל"מ דלמה לא ביאר רבינו אי מחוק הי' או גדוש דהלא בעיא הוא במנחות ונראה לישב דהנה בטה"ק כ' לפרש הא דבעי לרבנן אי גדוש אי מחוק היינו למ"ד כלי יבש נתקדש מבפנים א"כ הו"א דהגודש סאין תוך הכלי אינו מקדש לכן אין לעשותו גודש או דנאמר דעכ"פ מאחר שהגודש הוא מן המדה מתקדש כמו שצידדו במס' מנחות דף פ"ט:

וקשה לי לפירושו דהנה אמרינן שם מדאמר ר"מ עשרון מחוק חצי עשרון נמי מחוק ומדר"מ נשמע לרבנן דג"כ עשרון מחוק ואי כדברי הטה"ק א"כ איך נשמע דחצי עשרון מחוק דילמא דוקא עשרון מחוק כדי שיתקדש הגודש אבל חצי עשרון דבא רק לחלק העשרון שכבר נתקדש לא בעינן מחוק וכן קשה למה צריך לומר מדעשרון מחוק לר"מ חצי עשרון ג"כ מחוק ומדחצי עשרון מחוק לר"מ העשרון מחוק לרבנן הא מצי למידק מדר"מ עשרון מחוק כש"כ לרבנן כיון דנתקדשה מידת יבש והגודש אין מתקדש:

ולכן נראה דאדרבא גמ' קאי כאן למ"ד מידת יבש לא נתקדשה והאיבעיא מי נאמר יען דיש מעלה בגדוש שיהא נראה כנותן בעין יפה ואמנם יש מעליותא במחוק שלא יתפזר הקמח וע"ז קאמר מדר"מ עשרון מחוק אף למדוד החביתין שצריך לחלק בחצי עשרון ויש לחוש שיתפזר הקמח חצי עשרון נמי מחוק אף שאין לחוש שיתפזר הקמח כיון דהכל הוא לקרבן אחד לחביתין ול"ח לעין יפה נותן ה"נ לרבנן מחוק הוה דל"ח לעין

יפה נותן אמנם למ"ד יבש נתקדשה לא תיבעי כלל אי מחוק הוה דפשיטא דמחוק הוה ול"ח שיהא נראה דנותן בעין יפה כיון שאין מקדש הגודש ע"כ מחוק הוה לרבנן וכיון דרבינו סובר מידת יבש נתקדשה א"כ ע"כ מחוק הי' ודו"ק:

הלכה יז

א') **ושבע מידות של לח היו הין וחצי הין**. הנה פסק רבינו כמ"ד ממעלה למטה נאמרה למשה והקשה בלח"מ פ"ב ממעה"ק דשם פסק דבירוצין קדוש ובשמעתין מבואר דלמ"ד ממעלה למטה בירוצין לא נתקדשו ותי' במשל"מ דהא דפליגי בדף צ' היינו מה"ת מגזה"כ ובהא באמת לרבינו ג"כ לא קדוש מה"ת הנה זה דחוק לומר דפליגי אי גזה"כ הוה לכן אומר דמ"ד ממטה למעלה סובר בירוצין קדוש מה"ת יען דאז הוה כמו גודש הצריך ותוס' מנחות דף ח' כ' דגודש הצריך קדוש ולמ"ד ממעלה למטה א"כ בירוצין ל"ה גודש הצריך לכן לא קדוש מה"ת וא"כ לכן רבינו שפיר פסק ממעלה למטה וסובר באמת דאין קדוש מה"ת יען דל"ה גודש הצריך והוא נכון:

ב') **שבעה** מידת בלח וכו'. והנה בלח"מ פ"ב ממעה"ק הקשה א"כ סובר רבינו דבירוצים לא נתקדשו ושם בהל' ב' פסק דנתקדשו ותי' דפסק כאביי דלכו"ע נתקדשו רק פליגי אי מלאים שלא יחסיר ולא יותיר ובמשל"מ שם השיג עליו דאין הלכה כאביי נגד רי"ו ולכאורה הי' נראה לישב דכיון דקתני במשנה ז' מידות ובמשנה אחריתא קתני סתמא דבירוצין נתקדשו מהא"ט דהלכה כאביי דלרי"ו צריך לומר דפליגי משניות אהדדי ולאביי גם למשנה דידן סברי דבירוצין נתקדשו רק דסברי דמלאים שלא יחסיר ושלא יותיר אבל לפי"ז יקשה דרבינו בה' פהמ"ק פ"ב דסובר דהא דיתר שמנה פסול היינו בב' לוגין אבל בריבה שמנה מעט כשר והוקשו עליו ולכאורה י"ל דטעמו דפסק כרי"ו דלכו"ע לא איכפת לן בשלא יותיר מעט ורק הפלוגתא אי בירוצים נתקדשו פוסק כרי"ו א"כ לפ"ז תהדר הקו' אמאי פסק דבירוצים נתקדשו ותקשה חדא קו' ממנ"פ ולכן אומר דהנה במשל"מ כ' לישב דרק בברייתא פליגא בבירוצין אבל המשנה לא תליא בפלוגתא ולכאורה תימא למה במשנה לא תליא בפלוגתא הא גם במשנה צריך ליתן טעם בהא דנקט ממעלה למטה ונראה דהנה במשנה פליג ר"ש דלא היו שם הין וכך בברייתא פליג ר"ש דלא היו שם הין וקתני אמרו לו חצי לוג הי' שם והיינו רי"ו ור"ש ומסיק דזה הכלל הי' במקדש כלי שמשמש מידה זו אינה משמש מידה אחרת והנה נראה דר"מ ורי"ו לית לי' זה הכלל מדהוקשו חצי לוג הי' שם ולכן לא הצריכו לוג ומחצה לכה"ג ולכן מנו הין בתוך ז' מידות וכמש"כ תוס' והא דיקשה א"כ חצי לוג ולוג לא יעשה דאפשר ברביעית י"ל כך אליבא דרי"ו דסובר דפלוגתתם בבירוצין אי נתקדשו סובר דמודו דיש קפידא

שלא יותיר אפי' במקצת א"כ אי יאמרו ברביעי' יוסיף שמן ולאביי דפליגי בלא יותיר צ"ל דלכן עשו לוג ולא מדדו ברביעית משום מותר שירי הלוג שנשתייר אחר כל מדידה כמש"כ תוס' דף כ"ג וכמבואר בטה"ק (או כתי' התוס' דעשו חצי לוג לסוטה ולמנורה): **ומעתה** נבוא לביאור הדברים דהנה לכאורה יקשה דגמ' פריך במאי פליגי ר"מ ור"י ואמאי לא מפרש דבהא פליגי דמ"ד ממעלה למטה דמדה שהי' משמש לזו אינו משמש לזו והיינו כיון דהכי אמר רחמנא תשער בהין א"כ אי ימדוד להין ברביעית שהוא שמונה וארבעים רביעית א"כ יהא ריבוי שמן ע"י הבירוצים ונהי דאם ריבה מעט שמן לא נפסל אבל עכ"פ י"ל דקפדה רחמנא שלא ימדוד בקטנה לגדולה משום דמשתנה השיעור שהשמן מרובה אבל אי מלמטה למעלה שוב אין קפידא אם הוא מעט יותר דכיון דתורה אמרה לשער לוג בשתי חצאי לוג ה"ה דרשאי למדוד בשתי חצאי לוגין אעפ"י שלא אפשר שלא יותיר כמו כן לא נפסל אם מדד בהין מעט יותר (ועחי' רשב"א שהסביר האי אבל יותיר יצא ומ"ד ממטה למעלה קחשיב משום דאם עבר והביא בב' חצאי לוגין יצא אף שב' חצאין מעט יותר ואם מודד בלוג אחד ה"ה נמי אם הביא בלוג ומעט יותר ג"כ יצא ולא נפסל בכך א"כ וודאי יקשה דלמה לא מפרש דפליגי בזה עצמו אי רשאי לכתחילה למדוד בשני חצאי לוג כשצריך ללוג דלמ"ד ממטה למעלה אף לכתחלה שרי למדוד בשתי חצאי לוג אף שצריך ללוג ולא איכפת לן אם הותיר ע"י כך ולמ"ד מלמעלה למטה קפיד רחמנא שלא ימדוד בשתי חצאי לוג היכיא דצריך ללוג שלא יותיר עי"ז ונהי דכשר וגם נתקדשה לא יביא לכתחילה בשתי חצאי לוג והנה בתפארת ישראל נתן טעם דלעשרון מדדו כמה עשרונות בעשרון ובלח צריך מידה גדולה הין וחצי הין אבל בעשרון כתיב מניין עשרונות א"כ אמרינן דקפיד רחמנא אמידת הין אבל אי אמרינן דלמטה למעלה קחשיב א"כ אמרה תורה לעשות הין לפי מידת רביעית לוג א"כ אין סברא שקפיד רחמנא שלא למדוד בקטנה לגדולה ולכן רשאי למדוד ברביעית כשצריך הרבה רביעיות) אך הדבר ניחא כיון דאמרו לו היינו ר"ו ור"מ לר"ש דאפשר בלוג ומחצה א"כ ע"כ דלית להו תרווייהו הכלל דמידה שהי' משמש לזו אין משמש לזו א"כ אי אפשר לעשות פלוגתא בזה אבל במשנה דקתני הין וחצי הין וקחשיב מלמעלה למטה ור"ש אומר לוג ומחצה הי' שם וחכמים לא הושיבו דחצי הי' שם י"ל דרבנן סברי ג"כ זה הכלל דלא הי' אפשר למדוד במדה קטנה למידה גדולה (וטעמא דמילתא עפמש"כ בתפארת ישראל הנ"ל כיון דכ' בקרא הין וחצי הין שלישית הין לא מניין הלוגין או רביעית לוגין דוקא לכן דוקא בהין צריך ללמוד או בחצי הין כיון דאית לן דלמעלה למטה אמרה תורה שייך לומר דקפדה רחמנא למדה גדולה) ואף דכשר בריבה שמנה כ"ש היינו שלא נפסל

בכך אבל לא שרי לכתחילה כמש"כ בחי' הרשב"א הנ"ל ולכן לא הושיבו דחצי לוג הי' שם רק טעמייהו דלא הי' צריכין למדוד לוג וחצי לוג רק הי' מחלקין ברביעית לכל חלה וחלה וא"כ נוכל לפרש הא דקחשיב ממעלה למטה משום דתורה אמרה לשער רביעית לוג לפי ההין ולא ההין לפי הרביעית א"כ א"א למדוד ברביעית לוג לגדולה אבל לעולם בירוצין נתקדשו וגם אית לן ביותיר נקרא שלמים אבל כיון דתורה אמרה הין רביעית הין שלישית הין צריך דוקא למדוד בהין וחצי הין ושלישית הין וא"כ תנא דמשנה מצי סובר בירוצין נתקדשו וגם בלא יותיר מקצת אינו לעיכובא רק לכן מנה ממעלה למטה לענין שלא ימדוד במדה קטנה כשצריך לגדולה (ובזה ניחא מה שהקשה במשל"מ פי"ג ממעה"ק למה צריך מדידה לוג וחצי לוג כיון דמודדין ברביעית לכל חלה וחלה לפמש"כ באמת היינו טעמייהו דרבנן דמשנה שלא השיבו כלום לר"ש ופסק רבינו כסתם משנה דאית לי' דמדדו לכל חלה וחלה רביעית דלא כר"מ ור"י דמודו דצריך מדידה לוג ומחצה בפ"ע) וא"ש הכל:

ג') **עוד** נראה לישב סתירת דברי רבינו דהנה בדף צ' במשנה בירוצי לח קודש פי' הרע"ב דהיינו גודש ובתפארת ישראל השיג דבירוצין היינו המותר מן הגודש דאל"כ הרי ברישא קתני כל המדת שבמקדש נגדשות א"כ גודש קדוש ואח"כ קתני מידות היבש בירוציהן חול וע"כ בירוצין המותר מן מגודש ונופל לחוץ יעיי"ש ולפי"ז אני אומר דהא דפליגי לעיל אי מלמטה למעלה סובר בירוצין קודש היינו הגודש דתורה אמרה לשער שיכנס הרביעית עם הבירוצין היינו עם הגודש והא דקתני במשנה דבירוצין לח קודש היינו מה שנופל לחוץ כדברי התפארת ישראל ומעתה ניחא הא דפסק רבינו בירוצי לח קודש היינו כיון דבאמת פסק רבינו דמלמעלה למטה קחשיב א"כ סובר הגודש אין קודש והא דפסק שם דבירוצין קודש קאי על מה שמותר מן הגודש ורק קדוש מדרבנן כדי שלא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול וכמו שיבואר דהנה רבינו פסק דנמשח מבחוץ והוקש' הכ"מ והמשל"מ א"כ למה כ' משום שלא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול ותי' דנהי דמקדש מבחוץ עכ"פ אין דעתו לקדש רק מפני שלא יאמרו ופלא בקדושת חוץ ל"ש שיאמרו דמוציאין מכ"ש לחול דאטו יעלה על דעתיהם שמקדש מבחוץ דרק לר"י דקדושה משום דמגווה דמנה קעבר שייך שיאמרו דמוציאין מכ"ש לחול אבל אי רק נתקדש מבחוץ ל"ש שיאמרו דהרי ל"א הסברא דמגווה דמנה קעבר (וסברא זו מוכח בתוס' דף פ"ט שכ' דיאמרו בירוצין לא נתקדשו ויפלא א"כ למה שייך גזירה שיאמרו מוציאין לחול וע"כ כמש"כ זה רק לר"י אבל למ"ד בירוצין קודש מה"ת מפני שנמשח מבחוץ א"כ ל"ש גזירה דיאמרו בירוצין לא נתקדשו דלא יעלה על דעתם שקדוש מבחוץ:

ולכן נראה דגמ' קאי למ"ד ממטה למעלה א"כ הגודש בוודאי קדוש רק מה שיותיר מן הגודש קדוש מדרבנן אבל כיון דקיימ"ל דמלמעלה למטה א"כ הגודש עצמו קדוש מצ"ע רק מפני שנעקר מגווא דמנא ואף היותר מן הגודש קדוש מהא"ט וא"כ שוב הי' לנו לומר דגברא למאי דצריך מקדש ואין קדוש רק גודש עצמו אבל לא מה שיותר מן הגודש שיותר מן הגודש אין דעתו לקדש ורק קדוש מפני שלא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול והא דנמשח מבחוץ הוא מפני שלמ"ד יבש לא נתקדשה אף מבפנים אמרינן הסברא דמה שנתקדש מבפנים נתקדש מבחוץ ומה שלא נתקדש בחוץ לא נתקדש אף בפנים (אבל לא נמשח כדי שיתקדשו הבירוצין) ובהא ניחא הכל דגמ' ס"ד לר"ע הטעם כמ"ד מלמטה למעלה א"כ הגודש קדוש מצ"ע דהוה גודש הצריך למדה ומה שיותר מן הגודש נתקדש ממה שנמשח המדה בחוץ ולית לי' הסברא דמגווא דמנא קעבר (ולעולם מצי סובר ר"ע גם כמ"ד מלמעלה למטה וגודש קדושה מגווה דמנא וכן מה שיותר מן הגודש קדוש מגווה דמנא אף דהוה שלא מדעת מהני כדי שלא יאמרו) ולכן פריך רק לר"י דסובר דגברא למאי דצריך מקדש ואין קדוש רק גודש עצמו ומשני שלא יאמרו מוציאין מקודש לחול אבל לדידן דאית לן דמלמעלה למטה א"כ גודש עצמו אין קדוש אלא מפני דמגווה מנא קעקר א"כ בבירוצין ג"כ הי' קדוש מהאי טעמא אי אמרינן דמקדש שלא מדעת (משום דמקדש מבחוץ נמשח) רק כיון דאין מקדש שלא מדעת רק קדוש מפני שלא יאמרו מוציאין מקודש לחול ומה שנמשח מבחוץ הוא רק שיהא דומה לפנים ודו"ק:

והנה בזבחים דף כ"ב פריך אי הכי כלי שרת נמי הא רבי רחמנא ירחצו ומה ראית זה טעון משיחה כמוהו וזה אין טעון משיחה כמוהו ובטה"ק תמה דמאחר דמפורש בתורה שהכיור צריך משיחה לקדשו כדכתיב ומשחת את הכיור א"כ מהיכן יהי' עולה על הדעת להכשיר כלי חול מאחר דריבוי דירחצו אין מיותר דאיצטריך לרבות כ"ש אחר ותי' דמאחר דאין כ"ש מקדש אלא דבר שנתייחד לו ומה שאין מיוחד אין מקדש א"כ אין משיחתו מועלת כלום לענין המים והוה כמו כלי חול:

ואמנם לי הי' נראה לכאורה לישב דבכלי חול שרי יותר מכלי קודש משום דס"ד דאסור להשתמש בכלי קודש מה שאין למצוה עכהא"ג תוי"ש יומא דף ל"ט גבי קלפי דגורלת:

אולם באמת יש להקשות הא דמשני הא צריך משיחה כמוהו וכלי חול א"צ הא עתה קיימ"ל דעבודתן מחנכתן א"כ אף כלי חול מיד כשקידש ממנו ועשה בו עבודה נתחנך ונעשה קודש אך לפמש"כ להוכיח מהאי דיומא דרק אם קידש בפה נתקדש קדה"ג ע"י חינוך לעבודה אבל כלי חול לא נתקדשה ע"י השימוש ניחא:

הלכה יח

ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש. וקאי אמי סוטה ומי מצורע וקשה לי דבמנחות שם פריך מצורע חול הוא ומשני דנמשח מפני שמודד לחביתין שהוא עבודת הקודש ושוב פריך מי סוטה חול הוא כן גי' רש"י ומשני שמודד למנורה ותוס' כ' דגרסינן אטו חולין הוא דליבעי קידוש דהא כבר קדוש בנוטל ממי כיור וע"ז משני דנמשח משום שמן למנורה והנה רבינו שכ' ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני מלאכות של מקדש משמע דסובר דחצי לוג לא נמשח משום מי סוטה דחול הוא אלא מפני מלאכות מקדש למדוד למנורה ויקשה דהא רבינו סובר דמי סוטה נוטל ממי כיור א"כ מי סוטה קדוש הוא א"כ לדידי' הא דלא נתקדש החצי לוג למי סוטה אין משום דחול הוא אלא משום דכבר קדוש א"כ איך כ' דלא נמשח רק מפני מלאכות מקדש משמע לאפוקי דלא נמשח משום מי סוטה יען דאין מלאכות מקדש אלא מלאכות חוץ ולרבינו דנטל ממי כיור הטעם דלמי סוטה א"צ כלל כ"ש יען דכבר נתקדש וצ"ע ולכאורה יש לישב דתוס' הוק' הא כיון שנתקדש אסור ליתן בכלי חול ותי' זהו דוקא בדבר הקרוב למזבח וכונה לאפוקי מי סוטה דחוץ הוה רשאי ליתן לכלי חול אף שכבר נתקדש וא"כ זהו שכ' רבינו אלא מפני המלאכות של מקדש לאפוקי משום מי סוטה דחוץ הוה ל"צ למשוח החצי לוג דאפשר ליתן המי כיור בכלי חול כיון דא"צ מקדש רק צורך חול אבל באמת א"א לומר כן דרבינו בפ"ה מסוטה פסק מי סוטה נפסלין בלינה והוא פלוגתא דר"י ור"ל בירושלמי דר"ל סובר דלא נפסל בלינה יען שא"צ מזבח ופסק כר"י דנפסל בלינה אף דא"צ מזבח א"כ לרבינו א"א לתרץ כתירוץ התוס' יען דאין צורך מזבח דזהו סברת ר"ל דלכן לא נפסל בלינה אבל כיון דפסק דנפסל בלינה אף שאין צורך מזבח חזינן דאין לחלק בזה א"כ שוב קשה קו' תוס' הא אסור ליתן אחר שנתקדש בכלי חול א"כ הי' צריך לקדש החצי לוג משום מי סוטה:

ונראה לישב דרבינו סובר אף דנפסל בלינה אפ"ה א"צ ליתן דוקא בכ"ש כיון דעכ"פ אין נפסל ביוצא ל"ב כלי שרת דהרי במנחות דף ז' אמרינן בללה בחוץ פסולה מדבעי כלי א"כ כיון דמעשהו בחוץ ל"ב ליתן בכלי שרת דרק בצורך מזבח דהיינו דמעשהו בפנים צריך כ"ש ולכן יפה כתב רבינו דנתקדש מפני מלאכות המקדש לאפוקי משום מי סוטה דמעשהו בחוץ ל"ב כלי קודש ואפשר ליתנו בכלי חול ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

הקטורת נעשית וכו' נטף ושחלת וחלבנה וכו'. הנה אמרו חכז"ל כל תפלה שאין בה מפושעי ישראל אינה תפלה שהרי חלבנה שהיתה רע והוא מסממני הקטורת וביאר הר"ן בדרשותיו דהיינו משום דכל דבר מתפעל מהפכו ולזה על ידי חלבנה שריחה רע נתפעלו הסמני קטורת ונתנו ריח טוב יותר מבתחלה נגד החלבנה שמתגברים עלי' ומתפעלים כנגדן כך התפלה אם יש בה מפושעי ישראל יתפעלו הצדיקים בתפלתן בהתלהבות יותר מבתחלה יעי"ש:

והנה הוא כן בטבע כל דבר כמש"כ לפרש הא דפירש"י פ' בשלח וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ופירש"י לתקפו הראשון כי הנה אנחנו רואים בהעצר שטף מים על ידי מונע מה אז בסור המונע ישובו המים לשטוף ביתר תוקף ועוז מכפי טבע שטיפתם פעם בפעם והוא כי באמת גם בעת העצרה חדלה משטוף לא הוסר מהם כח הטבעי המסוך בקרבם לשטף ורק כי המונע עמד נגד כח הטבעי לכן שותף אח"כ ביתר שאת ויתר עז מכפי דרכם מקדם אבל בקריעת י"ס אז חדל כח הטבעי אשר למים לשטוף וכד"כ קפאו תהומות בלב ים כדבר הנוקפא ונקרש אשר אין בכח כלל לשטוף ועל כן בהוסר מהם המונע כאשר ציוה ד' את משה רבינו ע"ה לנטות את ידו על הים וישובו המים למרוצתם לא שטפו ביתרון כח כי אם בתקפם הראשון וכדרכם פעם בפעם יעש"ה וע"ז אמר הנביא ישעי' (נ"ב) סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה הברו נושאי כלי ד' כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ד' ומאספכם אלקי ישראל דכשיצאו ממצרים הי' צריכין לילך בחפזון יען שיצה"ר רצה למנוע אותם מלצאת למדבר והוצרכו להתגבר עליו ולכן יצאו בחפזון כמו המים בסור המונע תלך בחפזון יותר ממקדם אבל לעתיד שלא יהא דבר המעכב לצאת לא יצטרכו לצאת בחפזון כיון שלא יצטרכו לגבור על הדבר המעכב היציאה וז"ש סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו שיתבטל אז כח יצה"ר ולכן הברו נשאי כלי ד' דהיינו עובדי עבודת הקודש כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ד' ולא יעמוד עוד לפניכם היצה"ר לפתות אתכם ולא תצטרכו לגבור עליו כי מאסיפכם אלקי ישראל:

והרב בספר תורת העולה כתב וז"ל וזה כי ידוע שאין לך המקטיר קטורת זה אלא ישראל בלבד המאמינים ביחוד השם יתעלה ומעשיהם נעימים כקטורת על כן בא המספר אחד עשר וארבע עשר וארבע בסמני הקטורת אשר מורה על כל ישראל ובהיות כי הם המקשרים הכחות ביחד שיהא העולם בכללי כאיש אחד ולכן לא נאמרה בתורה רק ד'

סימנים נגד ארבע דגלים ולכן אמרו שאחד מעשרה ניסים שנעשו בקטורת שהרוח לא מסלק עשן הקטורת כי אפי' כל הרוחות שבעולם אין עוקרן ישראל ממקומן שנאמר מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה והי' מקטירים קטורת זה עד שהי' מעלה עשן למעלה כי מעשיהן הטובות של ישראל עולים למעלה ומעוררים הכחות עד שיהא הטובות והשפעות למטה כמו שאמרו רבותינו שישראל מוסיפין כח בגבורה שלמעלה ועל סוד זה רמזו שאמרו כל אגודה שאין בה מפושעי ישראל אינה אגודה שהרי מונה חלבנה ואמרו שבשעה שהי' מפטין לקטורת היו משמיעים קול ואומרים הדק היטב היטב הדק מפני שהקול יפה לבשמים כי ידוע שהקול קול יעקב יפה הוא לבשמים ולא הי' יוצא אלא בשעה שהי' מהדקים את הבשמים היטב והוא מורה הדקת ישראל בגלות כבשמים אלו בתוך המדוכה ומזה נתבאר למה הי' הקטורת עוצר המגיפה כי כעלות העשן מבשמים אלו למעלה והזכרתם למעלה שישראל הם כקטורת ראוים שתעצר המגפה בפרט ממה שמורה על מעשים הישרים והנעימים כקטורת כמו שנתבאר למעלה שהקטורת הוא דוגמת כלל ישראל שהם מרוקחים יחד מעשה מרקחת ושלום בניהם אין לשטן לקטרג וכו' והרמז על זה שאמרו שנעשה נס לישראל עומדים צפופים ומשתחוים רווחים והרמז כשישראל בעולם שהוא דוגמת המשכן צפופין ודחוקין אבל כשמשתחוים ועובדים יתעלה אז הם ברווחה:

הלכה ב

א) **ומוסיפין עמהן בלא משקל מלח סדומית וכיפת הירדן ומעלה עשן והוא הי' הלכה בידם איש מפי איש**. והנה במשל"מ חקר מלח סדומית וכיפת הירדן למה הוא בא דתוס' כ' שבא כדי לשרות בהן הציפורן אבל מדברי רבינו לא נראה כן ולי נראה דא"א לפרש שבא לשרות כיון דכיפת הירדן רק כ"ש אין עושה פעולה בשרי' אלא נראה דזה שכ' רבינו ודבר זה הלכה קאי גם אכיפת הירדן והוא בא עם מעלה עשן:

ב) **וכיפת** הירדן. הנה רש"י בכריתות פי' עשב הגדל על שפת הירדן ופלא כי רש"י בב"ק דף פ"ב כ' דגינת וורדין כך שמה והוא כיפת הירדן שדרך הוורד לגדל על שפת הירדן ומכאן משמע דס"ל דבאמת גדל על שפת הירדן ונראה לי להביא ראי' לפירושו בב"ק דהא במשנה פ"ב דמעשרות איתא דגינת וורדין היתה בירושלים שהיתה תאנים ממנה נמכרת באיסר ואיתא בירושלמי דלחד מ"ד לא היתה גינת וורדין רק כך היתה נקראת א"כ בשלמא לפירש"י שם דהיתה גדלה על שפת הירדן רק כך היתה נקרא על שם זה שהיתה גדלה על הירדן הסמוכה לירושלים אבל לפירש"י בכריתות שכיפת הירדן היינו שגדל על הירדן א"כ ע"כ דגינת וורדין בירושלים באמת היתה גדלה שם הוורדין ונקראת

על שם הירדן יען שגדל על הירדן א"כ קשה מירושלמי וא"ל דהא פלוגתא הוא באמת בירושלמי ז"א דא"כ יקשה רש"י מפרש האי גינת וורדין אליבא דתרי אמוראי:

ג') **ושאר סממני הלכה למשה מסיני. י"א סממנין נאמרו לו למשה מסיני וכו'**. והנה הבאר שבע הקשה דפריך ר"ה מאי קרא הלא כל הלממ"ס לא בעי קרא וכו' ולכן אני תמה על רבינו שכ' הלממ"ס ואפשר לדחוק ולישב דהא דכ' רבינו דשאר סממנים הלמ"ס לאו אמנין קאמר דזה מקרא יליף אלא על השמות והמשקל של הסממנים מפני דמקרא לא ילפינן אלא מנין י"א סממנין אבל השמות של ז' סמנין לא כתיב ולא רמיזא בקרא וכך המשקל של כלי הסמנין ואי לאו הלממ"ס הן מנא ידעינן מה הם וכמה הם ובמנחת חינוך העלה דלפי"ז יש פלוגתא בין רש"י ורבינו דשיטת רש"י מבואר לעיל דכל מה דבעי מיתיב ליתוב ובלבד שמקטר ועולה (במנ"ח כ' לרש"י ז' סמנין וברש"י כ' י"א סמנין) ולשיטת רבינו שהמה הלממ"ס היינו דהלכה לממ"ס הי' לומר מה הם הז' סמנין א"כ אסור ליקח אחרים דפסולין לקטורת אולם רבינו בפי' המשנה ביאר הענין יפה ואין כאן פלוגתא כלל וז"ל בריש כריתות אבל מלאכת הקטורת סמנין שאמרה תורה הם ד' בשם מבוארות והם נטף ושחלת וחלבנה ולבונה והשאר הם קבלה בידינו והם נכללים במה שאמר קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה אח"כ אמר סמים ולבונה זכה ואמרו רבותינו י"א סמנים נאמרו לו למשה מסיני ר"ל שאלו הי"א סמנים יש להם משקל נאמרו מסיני עכ"ל הרי מבואר דמה שהי' ז' סמנין הלכה וכן הי"א סמנים היינו לענין המשקל לבד אבל לא הי' הלכה מה הם והלכה היתה דמז' סממני שירצו להביא יבואו מד' מכל אחד ט"ז מנה ומאחד י"ב מנה ומא' ג' ומאחד ט' ומד' סממנין המפורשים בתורה מכל אחד ע' מ' רק החכמים שבחרו באלו הסממנים נתנו שיעור כל אחד לפי חזקו של כל סם והי' משערין בזה יהא ט"ז מנה ומזה ג' מנה ומזה ט' מנה וזה מכוין בלשון רבינו שכ' י"א סמנים נאמר לו לממ"ס והם שעושים במשקל והיינו שהלממ"ס הי' על המשקל ודו"ק:

והנה מפירש"י זבחים דף ק"ט נשמע דשיעור פרס בקטורת הוא רק מדרבנן ומה"ת סגי בכזית ולפי"ז קשה לי איך רשאי לדחות השבת להקריב פרס כיון דמה"ת סגי בכזית ואין לומר דלא הקריבו יותר א"כ איך קתני ושלשה מנים יתירים שמהם מכניס הא נשאר יותר דנשאר מכל שבתות השנה כיון דלא הקריבו אלא כזית ואף למש"כ תוס' דמה"ת בעינן פרס כולי זה רק לכתחלה אבל בדיעבד כשר בכזית (עתוס' כריתות דפליגי ארש"י אבל רק לכתחלה אבל לענין דיעבד בהקטרת כזית כמש"כ המשל"מ פ"ג מתוס"מ פ"ב) ג"כ קשה אמאי דחי שבת כיון דבדיעבד סגי בכזית והנה ע"כ מוכח לומר כיון דהותרה

הותרה ע"ד דאיתא מנחות דף ע"ב דשאני הקטרת אימורים שכבר דחתה שבת אצל שחיטה וכמו שיבואר בפ"ה מאימ"ז בארוכה:

הלכה ג

זעפרן. והיינו כרכום שכתב לעיל ובתבו"ש סי' ל"ח כתב דאין זה כרכום הנזכר לעיל ריאה בפ"ז משחיטה דשם הוא כרכום דהיינו כרכום יערי שהוא ירוק וכאן הוא כרכום שבעצמותו הוא אדום וכן הוא במדרש שה"ש ודרשו שם על הקטורת וכן משמע ממש"כ רבינו בפ"ז ממעשר שני הל' ט' דחשוב כרכום שהוא למראה ושם קחשב לה בירושלמי לכולהון סממנין:

הלכה ד

וזהו שמות הסממנים בלשון ערבי וכו' וזעפרן וקושט. הנה ס"ל לרבינו דקושט הוא לשון ערבי והוא פירוש קידה דקרא וקשה לי ממש"כ פ"ג דעוקצין דקתני הקושט והחמס וראשי בשמים ורבינו כ' בפירושו אל קאסטן ועמש"כ לעיל בפ"א:

ואיידי דחביבא אמרתי לשנותה בקצרה הקטורת נעשה מי"א סממנים ד' מהן מפורשין בתורה ואלו הן א' נטף באלזאם והוא שרף הנוטף ממי אילן הגדול בארביעין ונקרא באלזאם שטוידע ב' שחלת והוא נרתק ממין רמש שנקרא בל"א זעענאגעל או אניך מושל שנשרף יהי' ריח כריח ביבערגייל ג' חלבנה הוא שרף שחור ממין עץ שנקרא גאלבאן וריחו קשה ולבונה וויירוך והוא ג"כ שרף הנוטף ממין אילן כל המינים הללו היו כל א' משקל ע' מנה כל מנה הוא כ"ה לאטה נמצא שהי' משקל כל א' נ"ד פפונד וכ"ב לאטה ושאר הז' מינים הם הלממ"ס ואלו הן מור שהוא המוסק כמש"כ רבינו הוא מאשנס והוא מין המתדבק בבית שבין ירחי חי' טמאה:

ולדעת ראב"ד בפ"א מור הוא עשב ולדעת רמב"ן בפי' תורה הוא שרף לבן שנקרא מיררא והוא ג"כ שרף הנוטף ממין אילן ופלוגתא היא במדרשות חכז"ל קציעה לרש"י בחומש הוא אינגווער והוא קידה הנזכר בתורה גבי שמן המשחה וי"א אראבישע קאסיע ז' שבולת נרד הוא שבולת על עשב מבושם שנקרא גם בל"א נארדע ח' וכרכום זאפראן כל אחד מאלו הי' משקלו ט"ז מנה לפי חשבון הנ"ל הי' משקל כל אחד י"ב פפונד וחצי ט' הקושט מין בשמים משקלו י"ב מנה ט' פפונד וי"ב לאטה י' קנמון לדעת רש"י בחומש הוא קליפה מין ידוע שריחו טוב ולרד"ק הוא אלא האלץ ולרמב"ן בפירושו לתורה היא קאממעל הייא שריחו טוב הוא הי' משקלו ט' מנה היא ז' פאנד ולאטה א' י"א וקילופה לרד"ק הוא ציממט ראהר ורש"י כריתות דף ו' כ' קילופה הוא קנמון ופלא דקנמון חשוב בפ"ע וכבר עמד ע"ז בשלום ירושלים מס' יומא אבל ראיתי בשמ"ק בכריתות שכ' דקנמון

הוא דיבור בפ"ע משקלו ג' מנה הוא ב' פפונד וי"א לאטה סך שס"ה מנה הוא רפ"ד פפונד וי"ב לאטה ומערבין בכל הנ"ל עוד רובע הקב מלח סדומית ויהי' משקלו מעט או הרבה וגם קצת כיפת הירדן מין עשב שגדל על שפת הירדן ועוד מין עשב אחר שטבעו להרבות אש הקטורת:

וקודם שמערבין הקטורת וירקחהו יחד מושחין וספין את השחלת בבורית הנעשה במקום שנקרא כרשינה וי"א שהעשב בעצמו שנעשה ממנו הבורית נקרא כרשינה ועושין זה כדי לנקות ולצחצח יפה את השחלת שהוא שחור בטבע ואח"כ שורין את השחלת הוא הציפורן שבמשנה ביין חזק שבא ממקום הנקרא קפרס והיא אי קטנה הנקראת קאפרי שהיין שגדל שם חזק מאוד וי"א שיין קפריסין הוא שרף שעוצרין מפירות שנקרא קפריסין קאפערן בל"א:

הלכה ה

א') **מביא בורית כרשינה ושף בה הציפורן ואח"כ שורה הציפורן ביין קפריסין.** יש להקשות אמאי לא כתב רבינו הא דמי רגלים יפים לה אלא שאין מכניסין מי רגלים בעזרה כדאמרו בגמרא במש"כ גם רבינו בפ"ח ממעה"ק ונראה לישב דיש להבין גמ' דפריך והלא מי רגלים יפים לה אלא שאין מכניסין עכ"פ מאי עדיפותא במ"ר יותר מיין קפריסין ונראה דהיינו דיפה כח מר"ג פי שנים ששף הציפורן וגם מחזקו א"כ א"צ בורית כרשינה ויין קפריסין דסגי במי רגלים לחודא דהנה בב"י הביא גמ' בורית כרשינה למה בא כדי ליפות בה ציפורן והלא מר"ג יפין לה א"כ קאי אבורית כרשינה ואני אומר גם לפי גמ' דידן קאי ג"כ אבורית כרשינה אך קאי גם איין קפריסין דמר"ג מיפה הציפורן ומחזק את ריחו ולכן פריך הגמ' והלא מר"ג יפים לה יותר ומשני דאין מכניסין בעזרה והנה תוס' הוק' משופר של ר"ה דאין נותנין לתוכו מר"ג וא"כ בלא"ה אין לשרות דיפסול לקטורת דהוה גנאי ומאוס לגבוה ואך הא יש לישב דשאני שופר דהוה תשמישי מצוה א"כ בשעה שנותנו למי רגלים יש כאן ביזוי מצוה ולא משום דפסול ומאוס לתקוע בו תקיעה של מצוה אלא משום ביזוי תשמישי מצוה אבל בקטורת עדיין אין תשמישי מצוה ול"ש ביזוי מצוה דעדיין חולין הוא ואין לאסור אלא שיתן ממנו לקטורת ע"ז י"ל כיון שבשעה שנותנו לקטורת כבר נסתלק המיאוס שניטלו המי רגלים ונותנו לקטורת א"כ ביטל ופינה ממנו המיאוס לכן שרי ליקח ממנו לקטורת ועוד י"ל לפמש"כ רבינו פ"ד דשינוי מהני לענין איסור אתנן וא"כ כאן לא גרע מאתנן ומהני שינוי שנשתנה ע"י שחיקת סממנים כמש"כ הח"ס שם לענין מוסק וא"כ נתישב היטב קושי' התוס' אך הא קשיא לפמש"כ דמר"ג ג"כ שפין בה את הציפורן שיהא נאה א"כ הדבר ניכר עדיין גם

אחר השינוי כיון שנעשה נאה וצח ע"י המר"ג א"כ הוה כניכר ששפו במר"ג ולא מהני שינוי מידי דהוה אחיטין שבגללי בקר דפסק רבינו בפ"ו מאי"מ דאף אם זרעו הדבר ספק אם עברה מאוסתן וביארנו במקומו שהכונה כיון דכחושותא מעיד עליו שהי' בגללי בקר לכן מאוס לגבוה א"כ ה"ה כאן כיון שניכר פעולת המר"ג ע"י ששפין הציפורן שהוא צח ונאה לא מהני השינוי ואין זה יפוי אלא כיעור והנה ראיתי לרדב"ז ח"ג שהרגיש בזה שכ' וז"ל דהדבר ברור דמי רגלים במקום יין קפריסין לשרות בו הציפורן אתי דאי לייפות את הציפורן אין זה יפוי אלא כיעור ולכאורה דבריו תמוהים מאי כיעור יש יותר אי אמרינן שבא לשרות הציפורן או גם שפין בו אבל לפמש"כ מובן די"ל דכונתו אי בא לשוף בו עי"ז חשוב כניכר ששפו בדבר מאוס ועדיין מכוער הוא ולכן דעתו שבא רק לשרות אבל לפמש"כ דבא ליפות נשאר הקשיא א"כ אין זה יפוי רק כיעור ולכן נראה לישב דהנה במדרש ילקוט פ' בא איתא דכלב זכה שמעבדין בצואתו עורות לס"ת הביא בנובי"ת סי' ג' מטעם דהוה רק חזותא ול"א דמאוס כיון דע"י הצואה רק משיר השער והשחרות כן במר"ג הוה רק חזותא שמסיר שחרותו ומהותו עד שנעשה צח ונאה לכן ל"ה מאוס לגבוה דהוה רק סילוק ואברוחי ארי א"כ זה שניכר פעולתו אין ניכר בעצמותו רק שניכר שנעשה פעולה שהסיר שחררות והבן (וכהא"ג בב"ק דף צ"ו ע"ב חדתי ועבדינהו שחימי קני מאי אמרת הדר עביד להו חדתי משום דשחימי מידע ידיע א"כ ל"ח שינוי בעצמותו אך תוס' לא גריס שם כן רק גריס דפנים חדשות באו לכאן אולם שם שאני דעבדתו חדתי ע"י שיפוי והוי פנים חדשות אבל כאן הציפורן הוא כמו שהי' ל"ה פנים חדשות) אמנם כ"ז לא עלתה ארוכה לשיטת רבינו בפ"ח מלולב דסובר לולב של אשירה של עכו"ם שביטלה פסול לגבוה ודעת שאר המפרשים דבשל עכו"ם יצא בביטלו ואף לכתחילה הי' יוצא אלא משום דבעי בג"מ דיש דיחוי אצל מצות לכתחילה כמש"כ במג"א סי' תקפ"ו ולכן דעת הטור דבדיעבד יצא והיינו משום דכיון דביטלו אין מאוס למצוה ולדעת רבינו ל"מ ביטול דאף דסילוק המיאוס כיון דהנה מעין מאוס ל"מ מה שמסלק המיאוס וכ"כ בע"ז דף נ"ב בהא דכלים ששימוש בב"ח דמאוס לגבוה לכן אפי' אי נאסר לע"ז וביטל מאוס לגבוה לרבינו דסובר כלי ב"ח אסורין לגבוה ורבינו פסק בפ"ט מבאמ"ק כרבי וע"כ דמאוס לגבוה א"כ ה"ה דלא מהני ביטל לע"ז אף שסילק ופינה המיאוס וא"כ לפ"ז י"ל ה"ה בציפורן ששף במר"ג ל"מ מה שפינה והסיר ממנו המר"ג וא"כ י"ל דלכן השמיט רבינו דאין מכניסין מר"ג בעזרה דבלא"ה להלכה אסור לשוף במר"ג לקטורת דעדיין מיאוסתי' גבי אף לאחר שיסירו המר"ג ופסול לקטורת והבן:

ב) **ועוד** יש לישב בדרך נכון דהנה תוס' דהוק' משופר דאסור לצחצחו במר"ג יש לישב דל"ד דשם ביזוי מצוה אבל בקטורת עדיין חולין הוה אין כאן ביזוי מצוה ואמנם רבינו כתב דכל מעשי' משל הקדש א"כ צריך לקנותו מן מעות הלישכה וכדאיתא בירושלמי פ"ד דשקלים וא"כ עשיתה כבר קודש הוא ואסור משום ביזוי מצוה ולא מטעם דאין מכניסין בעזרה אלא מטעם ביזוי מצוה ולכן לא הוצרך רבינו לכתבו אמנם לפמש"כ בשמל"מ דלר"י דאמר כל מעשי' בקודש נכלל גם דהוא של הקדש א"כ לכאורה נסתר זה דכיון דס"ל דשל הקדש א"כ אסור משום ביזוי מצוה כיון דצריך להיות משל הקדש רק ברייתא דנתן טעם דאין מכניסין הוא גופי' רצה לאשמעינן דמעשי' בקודש ולכן קאמר דאסור גם משום כניסה וע"ז שפיר קאמר מסייע לר"י דמעשי' בקודש הכונה לא לבד דצריך להיות משל הקדש כמו דסובר ריב"ל בירושלמי אלא דצריך להיות גם מעשי' בקודש כר' יוחנן בירושלמי ולכן יש גם איסור כניסה אסור לעשות כן משום ביזוי מצוה כיון דבא משל הקדש לא צריך רבינו לאשמעינן רק בפ"ח ממעה"ק דליכא רק איסור כניסה לכן כתבו רבינו שם דאין מכניסין מר"ג בעזרה מפני הכבוד ודו"ק:

והנה בתפארת ישראל הקשה למאי דמפרשין דיין זה בא מאי קטנה הנקראת קאפרי הא הוא מחו"ל ונטמאים מאוירו ותי' דלא הי' צריך אלא לשרות בו הציפורן דלא מקבל טומאה כמו כל בשמים שאין מקבלין טומאה כדאיתא בפ"ג בעוקצין ולאחר ששרוהו שם יבשו אותו מכל ממשות היין שעליו ועוד תי' דלא הכשירו הענבים ואין מקבל הכשר במחובר וקשה לי הא איתא שם דמ"ר יפין לה אלא שאין מכניסין מ"ר בעזרה משום דכל מעשי' הי' בקודש בלשכות הקטורת א"כ ה"נ השרי' הי' בקודש הקודש מכשרתן דכיון דמעשי' בקודש ע"כ הקדישוהו ג"כ כמש"כ לעיל א"כ חיבת הקודש מכשרתן לכן הנכון כתי' השני דבמחובר אין מקבל הכשר והביאו הענבים לירושלים ודרכו אותן ושרו בו הציפורן:

ג) **אין** מכניסין מי רגלים מפני הכבוד נ"ל פי' אחר דהנה כיוצא בזה איתא במשנה פרה פ"א ר"מ אומר אף בני ד' ובני חמש כשרים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד וכ' בתויו"ט דלמצוה מן המובחר מפני הכבוד צריך שיהי' בן בקר שהוא בן ג' שנים כן יפורש הכי מפני הכבוד למצוה מן המובחר אין מביאין מי רגלים ובדיעבד כשר וכ"כ ביעב"ץ בפירושו לתפלה וז"ל ונ"ל דוקא בשתיקן אותה ע"י דברים אחרים חזקים ועזים ששרה בהן כגון שלקח ממי רגלים תחת יין קפריסין הוא דפטור ויצא בדיעבד שאין דברים הללו אמורים אלא ע"ד המובחר והיינו כדברינו דרק מפני הכבוד לכתחלה מצוה מן המובחר אמנם ביתר להסממנין כל שהן חייב בכל אופן:

הלכה ח

א) **נתן לתוכה דבש פסולה**. הנה בברייתא בפיטום הקטורת הגי' ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה וכל דבש לא תקטירו ממנו והרדב"ז בח"א פירשוה דהו"א דרק בעיני' ע"ז אמר וכל דבש לרבות תערובתו וברכי' סי' קל"ב השיג דזה מרבינן מויו דוכל דבש ולכן פי' הו"א דסד"א דבדבש דיפה לו מותר ע"ז אמר וכל דבש אפי' בקטורת שיפה לה כדאיתא בת"כ ובירושלמי ובשלום ירושלים כ' דבא לפרש דלא תימא דלא כל דבש אסרה תורה ע"ז אמר כי תורה אמרה וכל דבש שבא לרבות כל מיני מתיקה דבש דבורים ותמרים וכל מיני פירות והנה כדבריו מבואר בדברי רבינו רפ"ה מאימ"ז וכמש"כ המשל"מ ובח"ס סי' קצ"ב וכמש"כ שם בארוכה וקשה לי דבברכות דף ז' פריך מנ"ל דבש דבורים דשרי באכילה הא מוכח מדאמרה תורה כל דבש לא תקטירו וקאי אדבש דבורים ג"כ ואי אסור להדיוט פסול לגבוה ולכאורה י"ל דהו"א באמת קרא לא בא רק לאסור מיני פירות ולא דבש דבורים אך עדיין קשה דבכריתות דף ו' קאמר דצריך קרא דשחלת וקרא דנטף דאי כתב שחלת הו"א רק גדולי קרקע לא גדולי אילן ויקשה איך אפשר לומר כן דהא קרא כתיב וכל דבש ודריש בת"כ ובירושלמי שהבאתי אין לי אלא דברים שאין הדבש יפה להם קטורת שהדבש יפה להם מניין ת"ל וכל דבש א"כ קאי אקטורת מוכח דגדולי אילן ג"כ חזי לקטורת וא"ל דקאי אדבש דבורים שאין גדולי אילן והו"א דחזי לקטורת דז"א דא"כ יקשה שוב ל"ל קרא דדבש מותר באכילה הא מדאסרה תורה דבש דבורים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי:

ונראה לישב דבאמת קרא אייריא דאסר גם בתערובות וא"כ אי משום דאסור להדיוט הוה שרי בתערובות ולכן צריך קרא לאסור דבש אף בתערובת מצד שהוא דבש ובזה סמך למש"כ לעיל בשם הפלא"ה לישב שיטת רבינו דנוטלין המוסק לשמן משחה ולקטורת אף דאסור להדיוט יען שנתבטל והבן:

ולדעת הרמב"ן י"ל הא דשרף כשר לקטורת אינו רק במה שזב מהעצים אבל מה שזב מפירי אסור ובזה נראה לי לפרש דברי רשב"ג בברייתא דפיטום הקטורת שאמר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף ר"ל שלא תחשוב שצרי בא מפירי והוה כמו דבש וכמשמעות הכ' מעט צרי מעט דבש א"כ הוא בכלל האיסור דלא תקטירו ע"ז אמר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף לא מפירי והבן:

והנה כ"כ לכאורה קשה הא דכ' נטף שהוא צרי איך שרי שהוא ממיני מתיקה דכ' מעט צרי ומעט דבש אך י"ל דרבינו כתב לעיל דנטף הוא העץ בעצמו שיוצא מהן הצרי ורמב"ן הביאו בכ"מ נתקשה בדבריו דמניין לו שהעץ נכנס ולפמש"כ ניחא משום דצרי

ממיני מתיקה הוא ואסור וע"כ עץ בעצמו קאמר ואפשר דרבינו מפרש כך דברי רשב"ג הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף והוה כמו דבש ואסור ולכן רק לוקחין העץ בעצמו ומיושב מה שהקשה בכ"מ מ"ש מחלבנה ולבונה דג"כ שרף הוה ולפמש"כ ניחא דאלו אינן מיני מתיקה משא"כ הצרי לכן לוקחין רק העץ בעצמו ולדעת הרמב"ן י"ל כמש"כ לעיל:

ב') **חסר אחת מסממני' חייב מיתה שהרי נעשית קטורת זרה.** וקשה לי דהא רבינו כתב בפירקן דבקטורת זרה ליכא רק לאוו ונראה לכאורה דרבינו נקט חיוב מיתה אי הקטירה לפני ולפנים ביוהכ"פ ולזה נראה שכיון הכ"מ שרמז לדברי רבינו בה' עיוכ"פ דסובר דחייב באחת משום ביאה ריקנית וב"ב הקטורת משום קטורת חסירה ובמשל"מ השיג עליו דבקטורת של כל יום ליכא משום ביאה ריקנית הנה הבין דברי הכ"מ דאייריא כאן מהקטרה של כל יום ולכן השיג אבל לפמש"כ אייריא מהקטרה יוהכ"פ שפיר חייב מיתה:

והנה בב"י סי' קל"ג כתב דרבינו מחייב משום ביאה ריקנית כמש"כ הכ"מ ויש לתמוה עליו אי ביוהכ"פ אייריא רבינו א"כ למה כתב הב"י דחיוב משום ביאה ריקנית דהא ביוהכ"פ חייב מיתה משום הקטרת קטרת חסרה וכבר השיגו בטו"ז ובמג"א סי' קל"ב ונראה שדעת הכ"מ כשיטת רש"י בכריתות דפ"י חיסר אחת מסממנים חייב משום ביאה ריקנית ואולם דברי רש"י תמוה כמו שהשיג במשל"מ דביוהכ"פ חייב משום קטרת חסרה אף אי הקטיר גם הקטרה שלימה דליכא ביאה ריקנית ואומר ליישב שיטת רש"י ותחילה נדבר מיתר דברי המשל"מ דדקדק למה נקט בכריתות חיסר מסממני' חייב וביומא נקט אם לא נתן בה מעלה עשן ואם חיסר מסממנים חייב וע"כ דשם לענין יוהכ"פ אייריא אז גם אמעלה עשן חייב אבל בכל השנה אמעלה עשן אינו חייב רק אי"א סמנין יען דל"ה קטרת שלמה דילפינן מיוהכ"פ עכ"ד והנה מבואר בתוי"ש דגרסי גם בברייתא דכריתות תרווייהו אמנם אף לגי' דידן אפ"ה לא מוכח מידי די"ל בוודאי מיתה אין חייב אקטורת חסרה בכל יום דל"ג מקטרת זרה שאין אלא בלאוו והך דכריתות שאני דשם לא אייריא מאיסור הקטרה רק ממעשה הקטרת ואשמעינן אם עשה וחיסר אחת מסממנים הוה קטרת פסולה ומחייב מיתה לפעמים כשיקטירה ביוהכ"פ ואשמעינן דהחסרון הריעותא גדולה שלפעמים חייב מיתה דהיינו ביוהכ"פ וכפרש"י והא דלא נקט אם לא נתן מעלה עשן היינו משום דבחיסר מעלה עשן לא מיקרי קטורת חסרה ול"ש דהקטרת פסולה דהרי כשרה בכל השנה דזה רק מצוה בפ"ע ליתן מעלה עשן ואם לא נתן חייב עלי' מיתה ביוהכ"פ ולכן רק ביומא דאייריא מאיסור הקטרה שפיר נקט

אם לא נתן מעלה עשן ובזה מדוקדק גם לשון רבינו דכ' אם נתן בה דבש פסלה ואיירי מפסול בשעת עשיה ולכן כ' אם חיסר מסממנים ג"כ פסלה ופסיל בכל יום ונפ"מ דחייב מיתה כגון ביוהכ"פ אבל מעלה עשן לא הזכיר דבזה נהי דביוהכ"פ יש חיוב מיתה אבל פסול ליכא להקטירה בכל יום בהיכל ורבינו אייריא מדבר הפוסל בכל השנה אבל בה' יוהכ"פ דאייריא מאיסור הקטרה נקט שפיר רבינו אם לא נתן מעלה עשן חייב ודו"ק:

והנה במשל"מ רצה לדייק מדלא נקט רבינו כאן מעלה עשן מוכח דחיסר סממנים חייב בכל שנה וחיסר מעלה עשן אין חייב ולפמש"כ ז"א חדא דרבינו דהוה קטרת זרה וכ' לעיל דקטרת זרה בהיכל רק לאו לא חיוב מיתה ועוד אי חיסר סממנים ילפינן מיוהכ"פ גם מעלה עשן נילף וכמו שתמה במשל"מ בעצמו אבל לפמש"כ ניחא דגם בחיסר סממנים אין חייב בהיכל רק פסלה ולקי בהיכל ולפנים ביוהכ"פ במיתה אבל בחיסר מעלה עשן נהי ביוהכ"פ חייב מיתה בהיכל ליכא אפי' פסול ולכן לא נקטה גבי עשי' דאייריא הכא וזה ברור:

ג') **ובאופן** אחר יש לישב כל הנ"ל דהנה המשל"מ הקשה לפי מה שהבין דבחיסר סממנין חייב בהקטרת היכל ובמעלה עשן פסול הא ביומא מסיק רש"י דחד קרא אתא לכל השנה ועוד מ"ש דחיסר סממנין ילפינן מיוהכ"פ וחיסר מעלה עשן לא ילפינן ותי' דרבינו הוכיח שיטתו יען דקשה לכאורה מ"פ האי וכסה ענן הקטרת ל"ל הא בעינן לומר דחיסר מעלה עשן חייב מיתה דמקרא דבענן אראה רק אזהרה יש וכונתו אף דבגמ' מתרץ כן עכ"פ מאי ס"ד להקשות פשיטא דצריך שחייב מיתה וכן למה צריך תירוצים אחרים בגמ' הא פשוט דצריך קרא דחייב מיתה וכן קשה למה לא מיאנו בתי' דשייך בכל השנה ולכן הוכיח רבינו דרק לענין חיסר סממנים שייך לילף מיוהכ"פ אבל קטרת חסרה ילפינן כיון דאם חיסר ל"ה הקטרה וע"ז פריך כיון דמעלה עשן רק ביהכ"פ תרי קראי ל"ל הא עכ"פ ביוהכ"פ פשיטא דחייב דהוה ג"כ קטורת חסרה ול"ל וכסה ענן פשיטא דחייב וע"ז משני דצריך לעכב דהו"א כיון דליכא בכל שנה גם ביוהכ"פ אין מעכב וכן רבא מתרץ דבעי לעונש כיון דבכל שנה ליכא חיוב אמעלה עשן א"כ גם יוהכ"פ הו"א דאין חייב מיתה א"כ נהי דרב ששת מתרץ דבעי לכל שנה כיון דאינך אמוראי ע"כ סברי דאין בכל שנה דלכך תירץ דצריך קרא לעכב או לחיוב מיתה כיון דליכא בכל שנה לא קיימ"ל כל"ש את"ד ואני אומר כי בכל זה לא העלה ארוכה דאדרבא מכח קושית אלו יש להוכיח דהי' פשיטא למקשן דאיתא בכל שנה וא"צ קרא כלל לכל השנה וא"כ פשיטא דחייב ביוהכ"פ ומעכב ולכן פריך קרא ל"ל וא"כ אביי ורב יוסף דתי' דצריך קרא לעובר מעלה עשן א"כ סברי כסברת המקשן דפשיטא דחייב מיתה ומעכב יען דאיתא בכל השנה ורב

ששת משני הא גופי', אשמעינן קרא א"כ אדרבא אביי ורב יוסף ור"ש סברי דנוהג בכל שנה ורק מרבא יש להוכיח מדתי' דצריך קרא דחייב מיתה דסבור דבכל השנה ליכא מעלה עשן א"כ הוה יחידאה ורבים פליגי עלי':

ועוד אני מקשה קו' גדולה כלפי משל"מ דבגמ' איתא דרב ששת מוקי לה דצריך לכל השנה והכונה למעלה עשן ורב ששת בעצמו סובר שם דצריך קרא להיכא דשגג בביאה וחייב רק אמעלה עשן מטעם חיסר ואפ"ה סובר דשייך בכל שנה וא"כ רבינו דפסק כתי' רש"י דנפ"מ בשגג בביאה ובזה דשייך בכל שנה לא פסק כוותי' וא"ל דפסק כאידך מ"ד ז"א דלאביי דמוקי לעיקר מעלה עשן ל"צ לאוקמתי דשגג בביאה וכן לרבא דמוקי לאזהרה ל"צ לאוקמתי דשגג בביאה והם מצי סברי שפיר דהטעם משום ביאה ריקנית ומרב אשי אין ראי' דהרי ר"א באמת אמר ג"כ לעיל שינויא אחרינא בתרי הקטרת א"כ רבינו דפסק כרב ששת בשגג בביאה מ"ט לא פסק כן בכל שנה כר"ש וא"ל ר"א פליג הרי רב אשי ע"כ לא פליג דהרי לדידי' האי לעכב ג"כ בכל השנה כמש"כ תוס' דכיון דרב אשי סובר חוקה אף במה דהוא רק ביוהכ"פ וכמש"כ משל"מ בעצמו ורק נשאר אביי ורבא ורב יוסף אינהו לית להו כלל חוסר מעלה עשן רק ביאה ריקנית כאשר אבאר וא"כ לכן ל"ש רק ביוהכ"פ דביאה ריקנית ל"ש בכל השנה אבל רבינו דפסק חוסר קטורת כר"ש ור"א למה בהך דבכל השנה לא סבירא כמותם ולכן נראה לפרש בדרך זה דבוודאי לרבינו מעלה עשן ליכא בכל השנה אבל גם חיסר קטורת ליכא בכל שנה ובקו' משל"מ באמת אי הא לא ילפינן מיוהכ"פ גם חיסר סממני' לא ילפינן כאשר אבאר:

ואקדים הקדמה אחת מצינו בכמה דוכתי' כי טרם דמסיק למילתא כבר מקשה לו כידוע ומעתה כן כאן הנה הא דפריך הגמ' קרא לקרא זה צריך לפירוש הברייתא גופי' ל"ל תרי קראי וא"כ הא דאמרי בגמ' לתרץ קו' זו דצריך קרא לעיקר מעלה עשן או לעכב ולמיתה או לכל השנה הכל אמרי תחילה לפרש גוף הברייתא אך הוא לא המתין עד שיפרש גוף הברייתא למה צריך תרי קרא והקדים להקשות תיפוק לי' משום ביאה ריקנית כאלו כבר הי' ידוע לו אוקמתה הברייתא למה צריך תרי קראי באחד מהתירוצים שנאמרו ע"ז לעכב כר"א או לכל שנה כר"ש ולא הקשה רק זה תיפוק לי' חייב מיתה משום ביאה ריקנית ומעתה לפי"ז י"ל אביי ורב יוסף דמוקי קרא לעכב ולעיקר מעלה עשן ל"ק באמת לדידהו תיפוק משום ביאה ריקנית והא דצריך וכסה ענן ולא ימות משום דאל"ה מהיכן נדע דחייב מיתה כקו' משל"מ באמת וצריך קראי לדידהו לומר לחד מ"ד אם חיסר לעלין חייב מיתה משום ביאה ריקנית יען דל"ה הקטרה ורק לר"ש ולר"א הקו' דלדידהו חייב משום הקטרת חסרה לדידהו פריך תיפוק משום ביאה ריקנית וצריך לתרץ כל חד כדאית

לי' בשוגג או בנכנס בתרי הקטרת אבל לאידך מ"ד אמרינן פשוט דחייב משום ביאה ריקנית וזהו שיטת רש"י בכריתות דמפרש משום ביאה ריקנית דהיינו לאידך אמוראי דשמעתין דיומא ונתישב שיטת רש"י כאשר יתבאר עוד ובזה נבוא אל הביאר כי הנה קשה לי עוד למשל"מ דכ' לכן צריך קרא כאן למיתה ולעכב יען דליכא בכל שנה א"כ מ"פ תיפוק לי' משום ביאה ריקנית דהא רבי סובר בשבועות דיוהכ"פ מכפר חוץ מכרת דידי' וא"כ מהא"ט גופי' צריך קרא דהנה ביאה ריקנית דשייך בכל שנה יוהכ"פ מכפר אבל חיסר מעלה עשן רק ביוהכ"פ א"כ אין יוהכ"פ מכפר לכן צריך מיתה משום יוהכ"פ והנה בשלמא לרבא אף דסובר דקרא בא לחייב מיתה משום דהוי"א יען דליכא בכל שנה אין חייב באמת ל"ק תיפוק משום ביאה ריקנית די"ל ג"כ מהא"ט דרק על מעלה עשן חייב דהוה כרת דיומא וכן סובר באמת רבא בשבועות אבל לר"א דמתרץ לעכב יען דליכא בכל שנה א"כ למה צריך רב אשי לתרץ דצריך לתרי קטורת הא כיון דכ' לעכב יען דליכא בכל שנה הוה הקטרה כרת דיומא והוא קו' נפלאה כלפי משל"מ וא"ל דרב אשי לית לי' דרבא דמידי א"כ יקשה איך משכחת כלל כרת דמעלה עשן וכאשר הקשה במהר"ם ברבי:

לכן אומר לפרש על פי מה שביארתי ב"ה בהב"ח פ"ז דאהרן הי' יכול ליכנס לפני ולפנים בכל עת כסדר הקטרת יוהכ"פ ומעתה לפי"ז י"ל היינו דקאמר רב ששת דצריך לכל השנה ר"ל כשנכנס לפנים כשאהרן הי' רוצה ליכנס כסדר הזה אבל באמת בחוץ א"צ מעלה עשן (וכן נפ"מ אפי' בכה"ג שאחר אהרן בשגג בכניסה וכסבור שמותר ליכנס בכל שנה כמו אהרן ושגג ביאה ריקנית אבל ידע דבעינן מעלה עשן דחייב) וא"כ לר"ש לא יקשה מ"פ הא נפ"מ לכרת דיומא דהרי גם מעלה עשן ל"ה איסורא דיומא דשייך בכל השנה בפנים בקדק"ד ובזה א"ש גם דברי רב אשי דלעולם גם ר"א סובר דשייך בכל השנה אבל רק בפנים באהרן או בכה"ג ושגג בכניסה ורק אפ"ה מוכרח לדרוש ר"א קרא לעכב:

ונראה להמתיק עוד יותר דהנה בלא"ה הרי קשיא קו' משל"מ פשיטא דצריך קרא למיתה ואמאי צריך לאוקמי' לעכב כיון שכתיב חוקה לעכב וע"כ לעכב בכל השנה והיינו כשנכנס לפנים וכי תימא הרי גם לכשנכנס לפנים בכל שנה א"צ לאוקים דהרי מצי לאוקים למיתה ביוהכ"פ עצמו וא"ל קרא ראשון ל"ל ע"כ לעכב ז"א כיון דחייב מיתה כש"כ דמעכב וא"כ ע"כ קרא ראשון אין מיותר כמש"כ משל"מ ומהר"ם ברבי לזה אומר להקדים סברא אחת דהנה לעכב יש בתרי גוונא דשייך לומר מעכב היינו דמצות היום בכך ואם חיסר המצוה חייב מיתה ושייך לומר מעכב היינו דמעכבין זה את זה ופסול

כמו ז' קני מנורה מעכבין זה את זה ומעתה יובן דהנה אי ילפינן מחוקה לעכב היינו דמעכב מצות היום וחייב ע"ז שביטל המצוה אבל ההקטרה בעצמה כשרה וממילא ל"ה הקטרה חסרה אבל אי דרשינן לעכב מוכסה ענן או מקרא דאראה אז דרשינן דמעכבין זה את זה בפנים דאם ליכא מעלה עשן כל הקטרת פסולה דהוה כמו חיסר מי"א סממנים ולפי"ז אי הוה מוקי קרא למיתה ולעכב מקרא דחוקה אכתי ל"ה ידעינן דגוף הקטרת פסולה ונפ"מ למה שנתבאר להלן ורב אשי רצה לדרוש דמעכב זא"ז והקטורת פסולה ורק רבא לשיטתו בזבחים ק"ט דלית לי' חוקה מה דליכא כל השנה וא"כ מוקי שפיר למיתה ואז ידעינן ממילא דמעכב דלא מקיים חובת היום אבל ר"א דאית לי' חוקה אין ראי' מדחייב מיתה דמעכב אבל רק מעכב מכח מצות היום דכתיב חוקה ולכן גם חייב מיתה אבל לא ידעינן דמעכב זא"ז והקטורת פסולה לכן מוקי קרא דבענן אראה דמעכב זא"ז והקטורת פסולה ודו"ק:

ומעתה י"ל בנכנס בפנים בקדק"ד בלא מעלה עשן אי חייב תליא אי דרשינן קרא דמעכב זא"ז ופסולה ממילא בכל השנה חייב אבל אי רק מעכב מדחייב מיתה רק מוכח דמעכב מצות היום אבל הקטורת אין פסולה וממילא אין חייב בהקטיר בכל השנה (עוד יש נפ"מ אם מעכב זא"ז ממילא בעשאה יחיד פטור דלא עשה כמתכונתו אבל אי רק מעכב משום מצות היום במעלה עשן אז ביחיד שפיטם הקטורת ולא נתן עליו מעלה עשן חייב וזה ברור):

ולפי"ז י"ל ר"א סובר לעולם כרב ששת דגם בכל שנה חייב לפני ולפנים בנכנס בלא מעלה עשן ורק הוצרך ר"א לאוקמי' דמעכב דאי לא"ה אין מסתבר דלחייב בכל השנה משום דהא דחייב מיתה ביוהכ"פ משום מצות וחובת היום ורק ע"כ לעכב מקרא ראשון ופסולה וממילא חייב גם כל השנה כשנכנס אהרן או כה"ג אחר בשגגה ורק רב ששת דלית לי' חוקה א"כ מדחייב מיתה ע"כ מעכבין זא"ז ופסול א"כ ממילא חייב בכל השנה דאי אין בכל השנה לא הי' מחייב ביוהכ"פ א"כ שפיר י"ל דפסול בכל השנה מקרא ראשון ומקרא דוכסה ילפינן חיוב מיתה ומעתה רב אשי סובר ג"כ בכל השנה כשנכנס לפנים חייב כאמור וא"כ ל"ק קו' הנ"ל הא הוה כרת דיומא משא"כ ביאה ריקנית אין בכל השנה דז"א דגם קטורת חסירה חייב בכל השנה וע"כ דקאי דלא כרבי דלא מכפר אכרת דכל שנה ג"כ או דקאי כרי"ו דסובר בשבועות דשעיר משתלח אין מכפר על כהנים רק וידוי פר מכפר על כהנים בשאר עבירות ודם מכפר על טומאת מקדש וקדשיו וא"כ ל"ש דמכפר יוהכ"פ דתוס' כתבו שם דלרבי דמכפר היינו רק אי שעיר משתלח מכפר כל היום והרי וידוי הפר קודם למעשה קטורת וא"כ כבר התודה כשנכנס לפנים

בקטורת והבן:

ופשוט יותר י"ל עפמש"כ דהנה בש"א הקשה דהא חייב אהבערה ביוהכ"פ כרת כיון דלא קיים מצוה בחיסר מעלה עשן די"ל דפריך ל"ל קרא בכל השנה דחייב מיתה כשנכנס לפנים תיפוק לי' משום ביאה ריקנית אבל משום הבערה ל"ש לחייבו כיון דלא אייריא מיוהכ"פ כלל ובזה א"ש קו' הנ"ל מכרת דיומא כיון דלפמש"כ לא הקשה כלל מיוהכ"פ רק אהא דחייב בכל שנה כשנכנס לפנים שלא כסדר הלזה וכפרה ל"ש בשאר ימים:

ומעתה א"ש מה דהקשה במשל"מ דבכריתות לא נקט רק חיסר מסממנים ולא נקט לא נתן מעלה עשן חייב דאייריא לעולם מחיוב בכל השנה אי עבר ונכנס לפנים בשגגת כניסה ומזיד בהקטרה דחייב מיתה וקמ"ל ברייתא דאם חיסר בשעת עשי' פסולה דמהא אייריא הברייתא ואם הקטירה כך לפנים כשעבר ונכנס בשגגת כניסה חייב מיתה אהקטרה אבל מעלה עשן לא נקט כיון דמעלה עשן א"צ ליתן בשעת עשי' רק בשעת כניסה לפנים להקטיר צריך ליתן עליו מעלה עשן א"כ אין לו שייכות לשעת עשי' ומשעת הקטרה לא אייריא כאן:

וא"כ נתישב שפיר שיטת רבינו דסובר שפיר דל"ש קטרת חסרה בכל השנה במזבח הזהב בהיכל אלא כשנכנס לפנים לקדק"ד ונפ"מ בנכנס בשגגת כניסה וכן במעלה עשן חייב בכל השנה בפנים אבל לא בהיכל ולא יקשה מרב ששת כקו' משל"מ דרב ששת ג"כ אין מחייב רק בפנים בקדק"ד כשנכנס או באהרן שהי' רשאי ליכנס בסדר הזה וא"ש דכ' רבינו בפירקין דאם חיסר מסממני' פסולה וחייב מיתה היינו כשנכנס לפני ולפנים והא דלא כ' דלא נתן מעלה עשן משום דרבינו אייריא מאופן עשית הקטורת ואשמעינן אם חיסר פסלה ואגב קאמר דחייב אבל מניעת נתינת מעלה עשן אין לו ענין לשעת עשי' ופיטום אלא בשעת הקטרה ומזה לא אייריא רבינו ונקט בלשונו ממש בלשון הגמ' בכריתות ודו"ק:

ועוד יש לפרש שמעתין דיומא בדרך אחר דהנה יש לפנינו ב' קו' שהניח המשל"מ למה לא מתרץ דצריך לעונש ועוד דלמה לא מתרצו דצריך לכל השנה ולכן אומר כך דאדרבא תי' של ר"ש ור"א ושל אביי רבותא יותר מדרבא ורק לרבא לשיטתו לא יכול לדרוש כדר"ש ור"א ומוכרח לתרץ לעונש ואינהו לשיטתם לא מצי מתרצי כרבא דהנה רבא לית לי' חוקה א"כ לדידי' הא דכ' תורה כי בענן אראה א"א לומר שכונה לעכב דהיינו שיהא קטורת חסירה אם חיסר מעלה עשן דמנ"ל דקרא רק כתיב דלמצות היום מעכב מעלה עשן ואם לא נתן חיסר מצות היום אבל קטורת עצמה כשרה וא"כ לכן סובר באמת כך דקרא רק כתיב דלמצות היום מעכב מעלה עשן ואם לא נתן חיסר מצות היום אבל קטורת

עצמה כשרה וא"כ לכן סובר באמת כך דקרא רק בא לחייב עונש על שחיסר מצות היום אבל קטורת כשרה וליכא ביאה חסרה ועיין פירש"י יומא היטיב שפי' כן דלכן צריך עונש דחייב עכ"פ מיתה מפני שחיסר מצות היום וא"כ לרבא לק"מ תיפוק לי' משום ביאה חסירה דבאמת ליכא ביאה חסרה ואף דבאמת בקרא וכיסה ענן הקטורת ילפינן שלמה ולא חסרה וא"כ לענין קטורת חסרה לא יקשה קרא ל"ל דחייב מיתה דתיפוק משום ביאה ריקנית די"ל דאיה"נ רק דתורה כללו עם עשן בקרא אחד (דעכ"פ אמת שיש מיתה משום מצות היום גם בקטורת חסירה ואי הזיד גם בביאה החיוב בקטורת חסירה משום ביאה ריקנית) אבל קרא גופי' רק למעלה עשן כתיב וא"כ לדידי' לק"מ תיפוק משום ביאה חסרה דבאמת במעלה עשן ליכא ביאה חסירה ובקטורת חסירה החיוב באמת משום ביאה חסרה לכן כללו הכ' יחד (וא"ל איך כללו יחד דהרי אם יהא שוגג בביאה וזדון בקטורת חסרה כיון דלא ידע שיש איסור ביאה ריקנית ועל מעלה עשן חייב ז"א דבוודאי אי כהא"ג ששגג בביאה וזדון בקטורת חסרה ג"כ חייב כמו על מעלה עשן שחיסר מצות היום ושפיר כללו יחד) וא"כ זהו כונת רש"י בכריתות שפי' דהאיסור משום ביאה ריקנית דהרי בחיסר סממני' ביוהכ"פ האיסור באמת רק משום ביאה דלרבא אין אנו צריכין לומר דגוף קרא אייריא רק לענין קטורת חסרה וכהא"ג ששגג בביאה דקרא שפיר אייריא במזיד בביאה וחייב על קטורת חסרה משום ביאה ריקנית והיכא דלא חיסר מקטורת רק מעלה עשן חייב שחיסר המצוה אבל ביאה ריקנית ליכא ומהא"ט נקט בברייתא רק חיסר מסממנים וחייב מיתה משום ביאה ריקנית אבל חיסר מעלה עשן שהקטורת חסרה והחיוב רק משום חיסר מצות היום וא"כ אין ענין זה למעשה פיטום הקטורת ולכן פירש"י הברייתא כרבא יען דמשמע כן מלישנא דברייתא דנקט חיסר מסממני (ואף דבאמת נפ"מ גם לרבא בשגג בביאה והזיד בחסרון קטורת חייב משום דחיסר גם בזה מצות היום אלא דאין ענין לברייתא זו דמעשה קטורת דהרי אף אם אין פסולה חייב מיתה משום שחיסר מצות היום אבל אידך ברייתא דמפרש דאם חיסר פסולה וחייב מיתה ע"כ רק כהא"ג בהזיד בביאה ויען קטורת פסולה חייב אביאה ריקנית ומהא"ט גם רבינו לא נקט בפירקין בחיסר מעלה עשן חיוב) ואמנם רב אשי דסובר חוקה אפי' במצות היום א"כ לדידי' מצינן לפרושי דקרא אשמעינן רבותא יותר דמעכב דהיינו שמעכב זא"ז ואם חיסר מעלה עשן הוה קטורת חסרה כיון דעיכוב למצות היום כבר ידעינן מחוקה א"כ ע"כ לעכב מקרא ראשון וא"ל הרי מוכח מקרא שני לעכב מדחייב מיתה די"ל דהא דחייב מיתה יען דכתיב חוקה דמעכב מצות היום לכן חייב אבל לא דמעכב זא"ז שיהא קטורת פסולה (והנפ"מ אי פסולה בארנו לעיל)

והנה אליבא דר"א פריך שפיר אח"כ תיפוק משום ביאה ריקנית כיון דמעכב (אף דהגמ' קבעו זה למעלה כבר בארנו לעיל שכן דרך הש"ס טרם אשר דאסיק לגוף הברייתא כבר מקשה לי' מדוכתא אחריתא) וע"ז משני ר"א שפיר דנפ"מ בתרם הקטורת (ועתוי"ש שכ' ג"כ אליבא דר"א פריך וכ' אי נמי אפי' לרבא ונפיק לי' מקרא אחריתא ולכאורה הכונה דיליף מקרא ראשון הנה לרבא י"ל דע"כ אף מקרא ראשון לא נפקא דלא מסתבר לאוקים קרא שני למיתה יען שחיסר מצוה אם ליכא אזהרה וא"כ לרבא שפיר י"ל דאין מעכב זא"ז ואין נעשה קטורת חסרה רק חיסר מצות היום אך בשי"צ בתוי"ש כ' דמקרא אחרינא היינו מדכ' חוקה) ולרב ששת י"ל ג"כ דיען דסובר חוקה ידעינן דחיסר מצוה וחייב שפיר לכן לדידי' עדיפא לי' למידרש לכל השנה ע"ד שאבאר משנדרוש כרבא דרק למיתה בעי הקרא דרק רבא דלית לי' חוקה ל"מ למידרש לכל השנה דהרי קרא בעי לחייב מיתה דמקרא קמא לא חייב מיתה אבל לר"ש מקרא קמא חייב מיתה שפיר כיון דכ' חוקה א"כ חיסר מצוה וא"כ אף אי לא כתוב וכסה ידעינן חיוב מיתה ולכן מוקי קרא לכל השנה כאשר אבאר דהנה לכאורה לשון הגמ' קשיא טובא דקאמר אין לי אלא אוה"מ שילה ובית עולמים מניין ת"ל וכסה ופריך האי מוכן יעשה לאו"מ השוכן אתם נפקא וקאמר אלא הכי קאמר אין לי אלא ביום הכיפורים בשאר ימות השנה מניין ת"ל וכסה ויפלא א"כ למה נקט כלל שילה ובית עולמים מניין לכן נראה לפרש עפ"י הנ"ל דאהרן הי' נכנס בכל שנה רק הי' צריך קטורת ומעלה עשן וא"כ לעולם לא חזר מהא דקאמר שילה ובית עולמים מניין ר"ל מניין שגם בשילה ובית עולמים בשאר ימות השנה צריך מעלה עשן אם הי' אהרן קיים ונפ"מ בשאר כה"ג ששגג בכניסה דכל השנה ע"ז אמר וכסה ענן הקטורת אפי' בכל שנה בבית עולמים אם שגג בביאה ונכנס לפנים במעלה עשן פטור אבל אם הזיד ולא נכנס במעלה עשן אף ששגג בביאה חייב וזהו נכון בפירושא דשמעתין דלא נצטרך לומר דר"ש חזר מכל דבריו שאמר שילה ובית עולמים מניין וניחא גם מה דקשה לר"ש איך סובר דבכל השנה חייב והיינו בהיכל והרי הוכחנו לעיל בחיסר מי"א סממנים רק לאו דקטורת זרה יש ולפמש"כ קאי אפנים והנה כ"ז מצינן לומר לר"ש דיסבור חוקה לעכב למצות היום וחייב מיתה אף אי לא כתיב ולא ימות כיון דמצות היום רק לכנס במעלה עשן ומיותר קרא לכל השנה כשנכנס לפנים בלא מעלה עשן דחייב ומטעם דמעכב זא"ז והוה קטרת חסרה וע"ז שפיר פריך א"כ דהוה קטורת חסרה תיפוק לי' משום ביאה ריקנית וע"ז משני ר"ש בשגג בביאה והזיד בהקטרה אבל רבא לא מצי לאוקמי קרא לכל השנה דהרי צריך קרא דחייב מיתה כיון דחוקה לית לי' א"כ אי לאו קרא דוכסה ולא ימות לא חייב מיתה כיון דאין רק למצוה וא"כ בין

ר"ש ובין ר"א סברי דשייך גם בכל שנה בנכנס לפנים א"כ לק"מ הא מודה רבא בכרת דיומא די"ל גם קטורת חסרה בלא מעלה עשן הוה חיובא דכל השנה וא"כ ע"כ דלא כרבי וכמש"כ לעיל והנה אביי סובר ג"כ שם בזבחים דחוקה לעכב לכן ג"כ ל"צ לאוקמי למיתה דפשיטא דכיון דמעכב וחיסר מצות היום ונכנס אהדרי לאיסורא קמא דאל יבוא וחייב ולכן מצריך הקרא רק לעיקר ועלין מעלה עשן וא"כ לדידי' ג"כ רק החיוב משום ביאה ריקנית דכיון דתורה לא התירה ליכנס רק במעלה עשן וכתיב בה חוקה אם נכנס חייב משום ביאה ריקנית וכן בקטורת חסירה רק האיסור משום ביאה ריקנית וא"כ ל"מ לאוקים דצריך קרא לעונש דזה ידעינן מדחיסר המצוה א"כ שוב אהדרי' לאיסורא קמא דביאה ריקנית וקרא רק לעיקר ועלין מעלה עשן א"כ נראה דיסבור ג"כ דמיתה רק משום ביאה ריקנית דכהא"ג לא הותר הביאה בחיסר המצוה מעלה עשן או חיסר מסממנים וא"כ א"ש פירש"י דכריתות גם לאביי ודו"ק:

והנה במהר"ם ברבי הקשה הא הוה הקטרה שלא לצורך חייב כרת משום הבערה וכן הקשה בש"א ונראה דנפ"מ בלקו דחייבי כריתות שלקו נפטרו וליכא רק חיוב מיתה וא"ל דחייבי מלקות שעבר עליהן יוהכ"פ נפטרו י"ל זהו דוקא בחייבי מלקות אבל כאן הוה חייב כריתות והרי הוכחנו דכאן לא קאי ארבי א"כ לא מכפר אכרת לא מפטר גם אמלקות דידה דאף דיוהכ"פ מכפר אקלות בלא תשובה דשעיר מכפר ומלקות קלות הן דכאן שהמלקות משום כרת לא מיקרי קלות וא"כ אין יוהכ"פ מכפר וכשלקו אחר יוהכ"פ יצא מידי כריתות ונשאר חיוב מיתה והנה על מה שהקשינו לעיל דמפ' תיפוק משום ביאה ריקנית הא ביאה ריקנית איתא בכל שנה ומעלה עשן ליכא בכל שנה והוה כרת דיומא י"ל עוד פשוט דבנכנס לפנים בלא מעלה עשן דחייב בכל שנה וא"ל דבכל השנה אין החיוב משום חיסור מעלה עשן אלא משום הביאה דאף אי בא במעלה עשן ג"כ חייב ז"א דא"כ נאמר גם ביאה ריקנית דלפנים ליכא בכל שנה האיסור אף שבא בקטרת ומעלה עשן וביוהכ"פ הוא איסור אחר רק בבא ריקן בלא מעלה עשן ובלא קטורת והבן:

והנה כל זה אם לא נתן שום עשב שמעלה עשן אבל אם הניח בתוכו עשב אף שאינו טוב כמו מעלה עשן אפי' איסורא ליכא אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן כן העלה בשער אפרים סי' י"ו לפרש דברי הב"י סי' קל"ג דכ' דאם חיסר מעלה עשן ליכא שום איסור והביא ראי' לדבריו מה דאמרו ביומא שם אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקרי מעלה עשן מניין ואמר אביי איפכא תניא מוכח מגמ' שמרבה אף שאין טוב כמו עיקרי מעלה עשן ה"ה שיכול לרבות מן ריבוי דקרא אף שאינו מתמר ועולה

וזקוף כמקל רק שנותן בה עשב אחד שמעלה עשן די ובזה דברי הב"י נכונים ועוד הביא ראי' לדבריו מהא דבית אבטינס לא רצו ללמד מהו המעלה עשן ובמשל"מ קלסוהו:

ד') **חסר** אחד מסממני' חייב שהרי נעשית קטורת זרה. הנה יש לדקדק מה רצה רבינו בזה דהוה קטורת זרה ומה קשיא לי' דהוצרך רבינו לתת טעם זה דבגמ' לא נזכר זה ונראה דרבינו רמז בזה במתק לשונו לתרץ קו' המשל"מ דלמה אם לא נתן מעלה עשן לא מתחייב בכל השנה רק ביוהכ"פ מדלא כתב רבינו אם לא נתן מעלה עשן חייב ולמה בחיסר סממנים חייב אי ילפינן מיוהכ"פ גם לענין חיסר מעלה עשן נילף מיוהכ"פ דחייב ולישב י"ל בשלמא שאר סממנים דהם מגוף מעשה הקטרת ואם חיסר אחת מסממני' לא נעשה כמתכונתו והוה קטורת זרה שפיר חייב (ולפמש"כ לעיל דאייריא לעולם מיוהכ"פ ניחא ג"כ יען דזה שייך למעשה קטורת דאם חיסר הוה קטורת חסרה לכן אייריא מיני' אבל מעלה עשן לא שייך לפיטום הקטורת דרק נותן עליו כשנגמר הפיטום לכן ל"ה קטורת זרה ולכן לא אייריא) אבל מעלה עשן שנותן אחר הפיטום קודם ההקטרה על הקטורת כמש"כ רבינו לעיל אם לא נתן מעלה עשן לא מתחייב משום קטורת זרה כיון שהקטורת נעשה כמתכונתו והפיטום נעשה כהלכתו ותדע דהרי פשיטא אם יחיד פיטם קטורת מי"א סממנים חייב הרי דל"ב שיחיד יתן עליו מעלה עשן משום דאין צריכין מעלה עשן על הפיטום רק להקטרה צריך ליתן עליו ול"ה קטורת זרה לכן חייב אף שלא נתן מעלה עשן וזה ברור:

שוב ראיתי בספר ח"נ שכ' דהא בהא תליא למ"ד דחיוב מעלה עשן אינו אלא ביוהכ"פ ה"ה דחיוב בחיסר אחת מכל סמני' אינו אלא ביוהכ"פ כיון שלא נכתב ענשו כי אם ביוהכ"פ אבל אי אמרינן דחיוב מעלה עשן הוא בכל שנה וכש"כ חיוב חיסר סמני' א"כ אין החיוב משום ביאה ריקנית אלא משום קטורת עצמה דמשום ביאה ריקנית ליכא כיון דמקטירין בהיכל לא מחייב אביאה ריקנית יעי"ש:

ה') **אם** חיסר אחת מכל סממני' חייב מיתה. והנה בבאר שבע כ' ה"ה אם יתיר אחד על סממני' חייב מיתה ובא"ר סי' קל"ג הקשה מהא דתניא אלו הי' נותן בה דבש א"א יכול לעמוד מפני ריחה וכו' ואמאי הא הוה יתיר סממנין ול"נ דהנה לכאורה גם נטף הוה דבש כי הוא צרי ובקרא כתיב וכל דבש לא תקטירו וכ' בשלום ירושלים במס' שקלים דמוכל דבש נשמע כל מיני מתיקה וכל מיני פירות וזהו שאמרו בברייתא ולמה אין מערבין בה דבש שהיינו שאר מיני מתיקה היוצא מפירי וע"ז אמר הכ' וכל דבש לרבות מיני מתיקה וכמש"כ לעיל ולפי"ז קשה למה מותר ליקח הצרי וע"כ לומר דכיון שאין אלא שרף הנוטף מעצי הקטף לא מפרי עצמו וזהו שאמר רשב"ג הצרי אין אלא

שרף הנוטף מעצי הקטף וע"ז אמרו בברייתא ולמה אין מערבין בה דבש דהא אי לאו קרא דוכל דבש הוה שרי ליקח כל מיני מתיקה היוצא מהפירי עצמו דהכל בכלל נטף ול"ה יתר סממנין ע"ז קאמר דכ' וכל דבש לרבות כל מיני מתיקה היוצא מהפירי ע"כ דנטף דקרא אין הצרי הנוטף מהפירי שהוא בכלל איסור הקטרת דבש אלא היוצא מעצי הקטף ולא מהפירי עצמו וא"כ ניחא דל"ש יתיר סממנין דכל הקושיא דלמה אין מערבין בה דבש היינו אמיני מתיקה היוצא מהפירי שהיינו נטף דקרא רק דכ' וכל דבש דמזה נשמע דנטף דקרא אינו מיני מתיקה הנוטף מהפירי אלא הנוטף מעצי הקטף אמנם דברי רבינו בפרקין נשמע דמפרש להיפך שיקחו העץ שנוטף ממנו הצרי נראה דהיינו דקשיא לי' איך יקחו הנוטף הא זה הכלל מיני מתיקה דנשמע מקרא דוכל דבש דגם זה אסור ואין שרי אלא ליקח העצי הקטף:

ו') **פטמה מעט מעט במתכונתה אפי' פרס בשחרית.** ובמשל"מ הביא שדעת ר"ש דצריך לפטם מנה אחת להקריב בבוקר ובערב וכן אינו חייב אלא במפטם מנה דהכל מצוה אחת ותמה דמנ"ל לרש"י הא דבגמ' משמע דיכול לתקן פרס אחד בשחרית וכן ממילא יחיד חייב אם פיטם פרס אחד וכמש"כ גם רבינו ולי נראה דתליא בפלוגתא דר"ש ות"ק במנחות דף מ"ט דאם לא הקטיר בשחרית דמקריב בערב פרס ולר"ש מקריב כל המנה א"כ חזינן דלר"ש דוקא אם מקריב בשחרית ובערב הוה הקטרה פרס חצי מנה דעכ"פ בהקטרה דכולה יומא יש כאן שיעור מנה אבל אם לא הקטיר בבוקר מקטיר בערב המנה כולה דחצי מנה ביום אינו הקטרה א"כ לדידי' בוודאי פיטומת פרס לא יכשר להקטרה וכן אם פיטמה יחיד אין חייב אבל לרבנן דמקטיר רק פרס בערב שפיר חשוב הקטרה ודעת רבינו בפ"ג מתומ"ס דמקטיר בערב פרס כמש"כ הלח"מ שם לכן כ' כאן דאם פיטם פרס בשחרית כשר ונכון:

הלכה ט

שנאמר במתכונתה לא תעשו לכם. הנה בירושלמי פ"ב מגילה דריש לא תעשו לכם אבל אחרים עושים לכם והיינו ע"י עכו"ם ולכאורה קשה ל"ל קרא הא אין שליחות לנכרי רק די"ל דהו"א לחומרא יש שליחות קמ"ל קרא דאין שליחות כלל ע"י נכרי ובהא ניחא לי מה דמקשה גאון רע"א בר"ה פ"ב על תוס' יומא דף נ"ד דדייקו מדכ' לא תעשון תרי זימנא מוכח דעובר ע"י אחרים א"כ ל"ל למעט שליחות מאתם גם אתם תיפוק לי' אי יש שליחות ל"ה צריך לא תעשון תרי זימני ואשל"ע ל"ש בנכרי ולפמש"כ ניחא דמדכ' בקטורת לא תעשו לכם ומינה דרשינן דאחרים עושין א"כ הו"א דמכאן מוכח דאין שליחות אפי' לחומרא לכן צריך בעלמא תרי לא תעשון דאסור ע"י נכרי:

אך קשה לי אירושלמי הנ"ל מהא דאיתא בספרא ואלהי מסכה לא תעשו יכול יעשו להם אחרים ת"ל לא לכם הרי דאדרבא דריש דגם אחרים לא יעשו להם א"כ ה"נ נדרוש לא לכם דגם אחרים לא יעשו להם:

אך י"ל דהנה ברש"י פ' קדושים הביא דרשא דת"כ בזה"ל יכול אחרים עושים להם ת"ל לא יהי' לך לא שלך ולא של אחרים וזה לכאורה פלא כי ליכא כן בת"כ אך י"ל דבאמת הי' קשה לרש"י דאדרבא מלא תעשו לכם משמע דאחרים עושים להם כמו בקטורת ע"ז כ' רש"י דלכן דרשינן כאן לא לכם יען דכ' לא יהי' לך ע"כ לדרוש כן אבל בעלמא דרשינן לא תעשו לכם דאחרים עושים לכם:

והנה רבינו בפ"ז מעכו"ם הביא דרשא זו דאחרים אין עושים להם והכ"מ לא הערה מקורו והוא מת"כ הנ"ל:

הלכה י

א) **הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת אלא כדין כל הנהנה מן הקדש לא חייבה תורה כרת אלא לעושה במתכונתה להריח בה.** הנה מדברי רבינו מוכח דלעולם לא מחייב רק משום מעילה אבל משום אזהרת הפיטום כדי להריח לא מחייב אמריח לחודי' אף בעושה מעשה שלוקח בידו להריח וכן מוכח בספרי פ' ראה ר"א אומר ומה פסח שאין חייבין על בישולו חייבין על אכילתו בב"ח שחייבין על בישולו אצ"ל שחייבין על אכילתו פיטום הקטורת יוכיח שחייבין על פיטומה ואין חייבין על ריחה וע"כ אפי' בעושה מעשה ג"כ א"ח (ובזה נראה שיטת רש"י בכריתות דף ב' ע"א שפי' דאם מריח א"ח שאין בו אזהרה וכרת דריח אין בו מעשה כמוש"כ הגי' הגאון מוהרו"ו ז"ל) וכן יש להוכיח מכריתות דפריך אברייתא המריח פטור אלא שמעל והא ריח אין בו משום מעילה ומשנה לאחר שתעלה תמורתו ופירש"י בפסחים דף כ"ו דהא דמעל היינו בלקח הקטורת ונתן על האש דכהא"ג דעביד מעשה מעל בריח א"כ מוכח הא דפטור היינו אף בעשה מעשה וזה דלא כפירש"י בכריתות שכ' דאין בו אזהרה וכרת דאין בו מעשה משמע אם הי' בו מעשה הי' חייב במריח ולישב שיטת רש"י נראה לגרוס ואין בו מעשה ור"ל חדא דאין בו אזהרה כלל במריח רק בפיטום ועוד דאין בו מעשה וא"כ א"ש שכ' רבינו דפטור רק במעל דע"כ מעילה ג"כ ליכא רק בעביד מעשה ואפ"ה פטור מכרת דפיטום והנה רש"י בפסחים דפי' דאם לוקח ומניח על האש מעל קשה לכאורה א"כ מ"פ מהא דריח אין בו מעילה לוקי בלא נתן על האש כהא"ג ריח אין בו מעילה וי"ל דהרי טעמא צריך למה בלא נתן על האש לא מעל כיון דעביד מעשה וכמו שכן דעת הכפ"ת בר"ה דף כ"ח דמעל וע"כ לומר דל"ש דאסור להריח קטורת אלא בנתינתו על האש דאז

הריח עולה הוא מן כל הסממנים אבל בלקח הקטורת בידו אין מריח מן כל סממנים דכל חד לחודי' קאי וכ"כ רבינו בספר המצ' הזהירנו מעשות עשן הקטורת שיהא מן הסממנים ההם על יחס המשקלות ויכוין שיתעשן בו והוא אמרו יתעלה ובמתכונתו לא תעשו לכם ומבואר כל מי שיעבור ויעשה כמוהו להריח בה חייב הנה מבואר דכונה להריח ע"י עשן האש וא"כ לפי"ז ניחא כיון דנקט ריב"ל קול מראה וריח אין בו משום מעילה משמע משום דאין בו מעשה פטור לא משום דלא נתן על האש ולכן ניחא לי' לאוקמא בנתן על האש רק דאייריא אחר שכבר עלה תמורתו לא מעל:

והנה בספר אמרי דוד הקשה א"כ הא דאיתא במכות דף י"ד דלוקין הא הוה לאו שא"ב מעשה דעל המעשה אין לחייבו רק על מחשבתו להריח וכל חיובו ע"י מחשבתו ונראה לישב דהא התורה חייבה אותו אמעשה זו אם עשאה במחשבה להריח א"כ הרי איכא מעשה האסורה והזהירה עליו רחמנא (ול"ד למה שהקשה בדרך המלך דלר"ש הוה לאו שאין בו מעשה דכ"ש למכות ע"י מחשבתו דאחשבה לאכילה משום דאי לאו מחשבה אין כאן מעשה אכילה כלל) וכן מוכח מכל מעשה שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה ומיקרי יש בו מעשה:

ב') **ע"מ למסרו לציבור וכו'**. הנה לעיל גבי שמן המשחה כ' רבינו או למוסרו לאחרים ויש לתמוה דמשמע לאחרים אף שאין לציבור ג"כ רשאי ומנ"ל זאת הא בגמ' כריתות דף ה' איתא גבי שמן המשחה ג"כ דלמוסרו לציבור פטור ובאמת טעמא רבה איתא לחלק דלציבור היינו למצוה א"ע משום לא תעשו לכם דכל דהוה למצוה ל"ה לכם לצרכיכם (כמו שביארתי בה' ביהב"ח דפירי שביעית דאסור לאכול מן השמור אם שמרו לצורך גבוה מותר כדמוכח מהא דשומרי ספיחין בשביעית לצורך העומר) וזה ל"ש לאחרים שאין לציבור דאינה למצוה אך נראה דדברי רבינו מדוקדקין מאוד דהנה תוס' נזיר דף מ"ז כ' דהמפטם למסרו לציבור פטור היינו בימי משה אם עשאם לציבור פטור ורבינו לא ניחא לי' לפרש כך וא"כ נשמע דאף שלא למצוה ג"כ רשאי דהא לא חזי עתה לציבור למצוה א"כ ע"כ הא דנקט לציבור היינו לאחרים וכך משמע מתוס' הנ"ל בתי' השני שכ' א"נ לציבור ללמדם שידעו לעשותו ולא שימשחו ממנו וכמש"כ במשל"מ א"כ ליכא לציבור צורך מצוה דאין צורך גבוה כיון שאין למשיחה א"כ האי לציבור היינו לאחרים וכמש"כ רבינו שוב ראיתי במנ"ח שכ' דאין חילוק בין לציבור בין לאחרים דא"צ למשיחה וכונתו כמש"כ דהא מושחין רק בשל משה וכתוס' נזיר הנ"ל וכל זה בשמן המשחה אבל בקטורת דשפיר משכחת למסרה לציבור למצוה ס"ל לרבינו דבאמת אין פטור רק למסרה לציבור למצוה וכך מוכח להדיא מירושלמי פ"א במגילה הי"א

אנטנינוס שאל לרבי מהו לעשות קטורת א"ל חסר בה אחת מסממנים ופריך התנן לא תעשו לכם אבל אחרים עושין לכם ולמה הוצריך לעשות חסר אחת מסממני' ומתרץ בגין ר' רומנוס ששלחו רבי שיעשה קטורת לאנטנינוס ואמר רבי שימסרנו נשמע דלאחרים אסור לעשות אם אין לצורך מצוה והבן שוב ראיתי כי בספר התורה והמצוה עמד ע"ז:

הלכה יא

מזבח הזהב שבהיכל וכו' או הקריב קרבן. הנה יש לחקור שיעורו בכמה וראיתי בהגהות מוצל מאש להגאון מוה' זוסמאן זצ"ל בשם מנ"ח כי שיעורו בכזית ועתוס' מנחות דף כ"ח ד"ה אביי בחוץ לכו"ע אין הקטרה פחותה מכזית אולם יש לחקור אי לקי תרתי אם הקטיר וניסך כיון דכתיבי בתרי לאווי לא תעלה עליו ונסך לא תסכו עליו ולמה לא מנאו רבינו בתרתי (ובמנחות נ' איתא דחייב גם על מזבח החיצון ורבינו השמיטו ובשו"ת חיים שאל עמד ע"ז):

שוב ראיתי במנ"ח שהקשה דלא מנה רבינו שני לאוין לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה ונסך לא תסכו ונראה לישב דהנה בזבחים דף ק"ט ת"ר אשר יעלה עולה או זבח אין לי אלא עולה מניין לרבות את הדם ת"ל או זבח מניין לרבות המנסך שלשת לוגין יין ת"ל אל פתח אוה"מ לא יביאנו כל הבא לפתח אוה"מ חייבין עליו בחוץ הנה נשמע דאין ניסוך היין בכלל העלאה דקרא וקשה לכאורה הא באכילת אדם קיימ"ל שתי' בכלל אכילה א"כ אף לענין הקרבה דהיינו אכילת מזבח הוה שתי' בכלל אכילה וא"ל זהו באכילת מזבח בפנים דילפינן מקרא דהאכל יאכל דבשתי אכילת הכתוב מדבר משום דאכילת מזבח הוה לגמרי כאכילת אדם משא"כ בחוץ ל"ש דאכילת מזבח הוה כאכילת אדם א"כ רק באכילת אדם הוה שתי' בכלל אכילה ז"א דהא בזבחים דף ל"א איתא חשב שיאכלו האש מהו ת"ל תאכלוהו אש נופך הרי דאכילת אש הדיוט נקרא אכילה א"כ העלאת חוץ ג"כ נאמר דשתי' בכלל אכילה ומדלא אמרינן הכי מוכח דהיכיא דכ' העלאה אין שתי' בכלל ולפי"ז קשה לי דבזבחים דף ק"ז איתא זרק והעלה לדברי רי"ש חייב שתיים לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת א"כ קשה דמוכח דשתי' בכלל העלאה דקרא ונראה דבאמת הא"ט דר"ע דמאחר דכ' או זבח לרבות את הדם מזה ילפינן דזריקה בכלל העלאה וא"ח אלא אחת וכך אם העלה וניסך היין אף דהוה מידי דשתי' הוה בכלל העלאה כיון דיליף מעל פתח אוה"מ דחייב גם אניסוך יין שוב הוה בכלל העלאה וא"ח אלא אחת אך אכתי קשה לר"ע הא מקרא מפורש דונסך לא יסכו דמוכח דאין שתי' בכלל העלאה ומ"ט דר"ע דס"ל דא"ח אלא אחת ולכך ע"כ לומר דאף דכ' ונסך לא יסכו לא נאמרה לטפוי לאו אלא לחזק האסור בלשונות כפולות וכן לא לקי על שניהם רק אחת

וכדברי רבינו אך אי קשיא הא קשיא דאיתא שם דאביי אמר אפי' לר"ע חייב שתיים דלהכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה ופירש"י הזכיר העלאה לבדה והשאר כללן בעשי' אחת למימרא דלא מיחייב אכולהו אלא חדא א"כ ה"נ כיון דחילקן הכתוב נאמר דיהא חייב שתיים ואולם י"ל דשם שאני דס"ל לאביי דכ' שם תעשה ע"כ דחילקן הכתוב להתחייב שתיים דל"ש דכ' לחזק הענין אבל כאן בלאו דלא תסכו דנוכל לאוקמא לחזק הענין לא מוקמינן לטפוי לאווי וכדס"ל באמת ר' אבוהו אליבא דר"ע דאף דכ' שם תעשה בפ"ע כיון דמרבינן מאו זבח דכ' גבי העלאה הוה שתי' בכלל אכילת אש:

הלכה יב

מצוה לנטלו על הכתף ולפי ששכח דוד ונשאו על העגלה נפרץ פרץ בעוזא. הנה רבינו בס' המצות כ' דזה רק במדבר וכשיכנסו לארץ ניתן המצוה לכהנים ולכן לא שייך הלאו דולא יעבוד עוד הלוי אחר נ' שנה כיון דאין המצוה עליהם בכתף כדאיתא בחולין דף כ"ו אבל הרמב"ן דעתו דהמצוה לא נשתנה כלל רק הוא בין בכהנים בין בלוים ונראה דבזה הוא דטעה דוד כי הנה חשב אחרי כי הלאו דלא יעבוד עוד האמור בלוים אינה לדודות יען דאין המצוה בכתף טעה שגם בכהנים אין המצוה בכתף רק בטלה לגמרי המצוה ומוליכין בעגלה וכמו שאנו צריכין ע"כ לומר בשולחן ומזבח הזהב שהוי בהן ג"כ בדים לשאת אותן אפ"ה בטלה כשנבנה מקדש מדלא הזכירו רבינו רק אח"כ כשראה שפרץ ד' בעוזא הוליכו בלוים ובכתף יען דאף דהלאו בטל המעשה דנשיאת בכתף לא בטלה ונוהג בין בכהנים בין בלוים לרמב"ן ולדעת רבינו רק בכהנים:

וראיתי במהרמ"ש שפי', דטעות דוד הע"ה הי' יען דאמר זמירות הי' לי חוקיך כדאיתא במדרש דהיינו שהבין טעמי התורה המצוה בכתף יען דהוא דרך כבוד ולכן כשעושה עגלה נאה שהוא ג"כ דרך כבוד מצוה בעגלה ובאמת טעה בזה והנה דן שם מזה דאף לעשות עגלה נאה להוליך המת ג"כ אסור דמת דומיא דס"ת כדאמרינן העומד בשעת יציאת נשמה צריך לקרוע כמו הרואה ס"ת שנשרף והעלה שם דיש להתיר בשעת הדחק דיש לדמות למשכן דהוליכו על העגלות דהאדם הוא דוגמת המשכן כמו שכ' הכוזרי וכיון שהיו העגלות צב למשכן דהיינו עגלות מכוסות א"כ היכא דיש ללמוד כן מקרא אין בכלל בחוקותיהם לא תלכו כדאיתא בסנהדרין דף כ"ב היכיא דלאו מינייהו ילפינן לית בי' משום בחוקותיהם לא תלכו אך משום מראית העין אסור ולכן יש לעשות העגלה שלא יהא דומות לשל אוה"ע ויש ראי' לדבריו ממ"ק דף כ"ה דאמר ר"ח דלא לשנוי' מפוריא לפוריא שנאמר וירכיבו את ארון אלדים אל עגלה חדשה וא"כ ה"ה לענין זה:

הנה בשבת דף צ"ב המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתיפו חייב שכן

משא בני קהת וקשה לי איך אפשר ללמוד ממשכן דהוה אורחי בהכי משא"כ עתה דמשא בכתף בטלה ואין מצוה במדבר א"כ ע"כ דלאו אורחי בהכי ול"ד לשאר מלאכות כגון מושיט וזורק דילפינן יען דהכי הוה במשכן היינו דגם לעתיד הוה אורחי בהכי אבל משא בכתף הא חזינן דלאו אורחי בהכי אך י"ל דהנה ראיתי בפי' המשנה אהא שכן משא בני קהת כתב רבינו וקראם השי"ת עבודה שנאמר כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו ולכאורה תמוה הא למה צריך להביא קרא ע"ז הא כיון דהי' במשכן ממילא חייב עלי' אך להנ"ל י"ל דלרבינו הוה קשיא לי' כנ"ל הא אינה רק במדבר ומנ"ל למילף מינה כיון דבטלה אח"כ משא בכתף ע"כ דלאו אורחי' בהכי וע"ז מביא דקראה עבודה שנאמר עבודת הכתף וכיון דהוה עבודה ע"כ דאורחה בהכי והא דבטלה היינו משום דל"ה עבודה בכך דלא הוצרכה לאותה עבודה עוד אבל לעולם אורחי לשאת בהכי שוב ראיתי כי בתוי"ט הקשה למה הצריך לראי' כיון שכל המלאכות ממשכן אנו למדים ומצאנו משא בני קהת שהיתה על הכתף ידענו שהוא מלאכה אמנם לפמש"כ בפ"א מבהב"ח דאנו למדים רק ממלאכת המשכן אבל לא מהעמדת המשכן א"כ כש"כ דאין לנו ללמוד ממה שהי' עושין בנסיעתם ומשאותם לכן הוסיף רבינו הטעם שהקב"ה קרא משאם עבודה וגם שם הי' קפידא שצריך דוקא על כתפם ועל כן דוד נענש על שהוליך הארון על עגלה לכן צריך גם לטעם שעכ"פ הי' במשכן (ועיין פ"ג פרה איתא וזקני ישראל הי' מקדימין ברגליהם להר המשחה דמשום חיבוב מצוה לא הי' רוכבים נלמד מהא דנענשו שהוליך הארון על העגלה):

לשאת הארון בכתף. רבינו כ' בפנים ובס"פ המצות דלדורות נאמר זה לכהנים לא ללוים ונראה הוכחה לדבריו דהנה הסכימו מוני המצות כי לאו ולא יבואו לראות כבלע הקודש אין בא במנין יען דאין לדורות דלדעת הבה"ג בא במנין כבר ביאר דעת רמב"ן בס' המצות שורש ג' שהוא משום הא דאמרינן בסנהדרין הגונב הקוה חייב וקשה לי הא שייך זה גם לדורות אי לפעמים הצריכו לשאת הארון אף בזמן הבית כיון שמנו מצוה לשאת הארון גם לדורות א"כ שייך ולא יבואו לראות את הקודש כשיבואו לשאת הארון מקק"ד ובשלמא אי מצוה נשיאת הארון רק בכהנים א"כ ניחא דולא יבואו לראות את הקודש נאמר ללוים בני קהת לא לבני אהרן כמבואר במדרש ורמב"ן פ' במדבר וא"כ כיון דמצוה נשיאת הארון לדורות בכהנים א"כ ולא יבואו לראות שנאמר ללוים לא ניתן לדורות אבל אי שייך לדורות נשיאת הארון ג"כ בלוים א"כ למה לא יבוא במנין גם ולא יבוא לראות את הקודש כאשר יבואו לשאת הארון והבן:

הלכה יג

א) **כשהיו נושאין הארון פניהם זה לזה ואחוריהן לחוץ**. (ולא אחוריהן) הנה בכ"מ לא מצא המקור ואולם אני ראיתיה במדרש רבה במדבר מפורש יוצא כדברי רבינו ונראה להביא ראי' לדברי רבינו מגמ' דמנחות דף צ"ח ד"ל הגמ' ומנ"ל דבדיו לפותיא דארון הוו יתבי א"ר יהודא תרי גברא באמתא ופלגא לא מסתגי להו ומנלן דארבעה הוי דרי להו דכ' ונסעו הקהתים תרי נושאי המקדש נמי תרי ולכאורה תמוה מה שואל מנ"ל דבארבעה הוי דרי להו הא א"א שישאו אותו שניים אחד מצד זה ואחד מצד זה שבהכרח ישאו אותם אחד על שתי כתפיו ורוחב האדם בין כתפיו אינו אמה ומחצה וע"כ ששנים נשאוהו מכל צד ועוד איך מוכיח ממ"ש ונסעו הקהתים נושאי המקדש שנושאי המקדש נמי תרי הלא לשון רבים נושאי קאי על ונסעו שאם הפעל בלשון רבים בהכרח בא השם בל"ר ועוד איך אמר תרי גברא באמתא ופלגא לא מסתגי הא בין הבדים לא הלכו כל הנושאים שאם נשאוהו על ידיהם הי' הנושאים האחרונים חוץ מן הבדים ובין הבדים לא הי' רק אחד מכל צד אמנם לדברי רבינו שנשאו פנים בפנים לפי"ז כשנשאוהו על כתפיהם הי' שניהם בין הבדים פנים כנגד פנים ותרי גברא באמתא ופלגא לא מסתגי ומקשה מנ"ל דארבעה דהיינו הא גופי' פריך מנ"ל שהי' צריכין לילך פנים כנגד פנים עד שנשאו אותם בארבעה בין הבדים הלא י"ל שנשאו אותו פניהם כולם פניהם לחוץ ולא הי' בין הבדים רק שניים ומשני מדכ' נושאי המקדש ללמד שישאו אותו בקדושה פנים כנגד פנים והוה ארבעה בין הבדים (אח"ז ראיתי בשו"ת שבות יעקב סי' א' כ' דמדכ' לעמוד לפני ד' לשרתו דקאי אשלפניו לשאת את הארון ברית ד' דהיינו בכתף ע"ז קאמר לעמוד לפני ד' כשישאו את הארון שיהא מלפנים ולא דרך אחוריו:

ב) **והמסיר אחד מן הבדים לוקה שנאמר לא יסורו ממנו**. וכ' הכ"מ שכן הוא ביומא דף ע"ב אולם רבינו בסהמ"צ הביא ראי' ממכות דפריך וליחשב נמי מסיר בדי הארון ולכאורה יש להבין אמאי לא הביא רבינו ההוכחה ממס' יומא כמו שכ' הכ"מ ונראה דמשם יש לדחות דהלאו לא נאמר לדורות ולא באתה במנין דהיינו דהו"א לטעות דבטלה מצות נשיאת הארון לדורות וממילא גם הלאו בטל כמש"כ הרמב"ן בסהמ"צ ש"ג להוכיח דנשיאת ארון לא בטלה דאז גם הלאו דלא יסורו ממנו אין מן המנין ולכן הביא רבינו ממכות דפריך דליתני שם במשנה מסיר בדי ארון ואי אין לדורות לא הוי פריך מידי:

והנה שם ביומא פריך ואמאי בטבעות הארון יהיו הבדים כדי שלא יסורו אבל לא לקי ומשני מי כתיב שלא יסירנו ולא יסירנו כתיב נשמע דהוא טעם כדי שלא יסירנו כפשטי' דקרא אלא דהוא גם לאו וקשה לי דבזבחים דף ס"ה פריך אלא מעתה כי יכרה איש בור

ולא יכסנו ג"כ א"צ לכסות ופי' התוס' שם הא דלא פריך מכל לאווי משום דלמאי כתבי' אבל כאן דמסברא צריך לכסות הו"א דולא יכסנו א"צ לכסות וא"כ יקשה ה"נ נדרוש ולא יסירו א"צ להסיר דפשיטא דמסברא הוא דצריך להסירו קמ"ל קרא דא"צ להסיר ומנ"ל דלקי והנה במק"א בארתי לישב קו' התוס' דזבחים דהא דפריך ואימא א"צ לכסות ולא פריך משאר לאווי דהיינו דבלאוי אשר פשטי' דקרא אינה לאו כמו ולא יכסנו שהכוונה דעבר ולא כיסה שפיר פריך דאימא דהכונה א"צ לכסות אבל היכיא דפשטי' דקרא ללאו אתא לא שייך להקשות א"צ לאכול נבילה ואמנם גם לפי"ז יקשה כיון דג"כ כאן פשטי' דקרא משמע כדי שלא יסירו ורק דקשה א"כ ניכתוב שלא יסור וע"כ ללאו אתי אבל עכ"פ מקרא אין יוצא מידי פשוטו שהוא ג"כ טעם כדי שלא יסור א"כ קשה מנ"ל דאתי ללאו דילמא א"צ להסיר ולכן כתיב ולא יסור ולא כתיב שלא יסור:

ג') **המסיר אחד מן הבדים לוקה**. ובספר נר מצוה הקשה מנא לי' הא דילמא דאינו לוקה אלא עד שיסיר שניהם והכי מוכח מקרא לא יסורו ממנו בלשון רבים והביא דבס' תועפת ראם דף מ"ו הקשה מהא דתנן בסנהדרין דף ע"א הי' אביו רוצה ואמו אינה רוצה אינו נעשה בן סו"מ שנאמר ותפסו בו אביו ואמו ומכאן הוליד התה"ד סי' ע"ג דמי שנשבע להתרצות במה שיפשרו שמעון ולוי דצריכין להתרצות שניהם וכן מוכח מב"ב דף קמ"ג רבי אומר מחצה לאהרן ומחצה לבניו משום דכ' והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו דבוודאי שניהם משמע וכ' לתרץ דרבינו יצא לו כן ממנחות דף ל"ו גבי תפילין והיו לטוטפות בין עינך כ"ז שיהי' בין עיניך יהי' שתיים פירש"י והי' משמע שתיים כ"ז שאותן של ראש מונחים אותן של יד יהי' מונחים והכא נמי אמר קרא בטבעות הארון יהי' הבדים ה"ק כ"ז שהבדים בטבעות יהי' שניים לפיכך המסיר אחד מהם לוקה:

פרק ג

הלכה א

ובן לוי שקיבל עליו כל מצות לויה וכו'. הנה בבכורות רפ"ד איתא כן גם בכהן שאין מודה באחת מהעבודות אין לו חלק בכהונה ורבינו בפ"א מביכורים כ' אם אין מודה בכ"ד מתנת כהונה ולא כתב בעבודה כמש"כ כאן וכן הרגיש בזה בכ"מ נראה דבפסחים דף ע"ב איתא דאכילת תרומה איקרי נמי עבודה א"כ אי אין מודה בכ"ד מ"כ היינו נמי מהא"ט שאין מודה בעבודה:

אמנם לכאורה יש להקשות הא אמרו האומר כל התורה כולה מן השמים חוץ מאות אחת ה"ז בכלל כי דבר ד' בזה ופשיטא שלא יתנו חלק במתנות כהונה ומ"ש אינו מודה בה

דנקט אפי' אינו מודה בדבר אחר נמי והנה ראיתי בספר ברכת משה להגאון מבאניהאד ז"ל שעמד ע"ז ותי' כיון שאמרו דאעפ"י שחטא ישראל הוא (כדאיתא בסנהדרין דף מ"ה) ה"נ אפי' חטא כהן הוא ומתקיים מצות אכילת קדשים על ידו אבל באינו מודה באחת מדברי הכהונה מעטי' קרא בהדיא דאין לו חלק בכהונה יעו"ש לפי"ז אם אינו מודה בכהונה אם אכל קדשים לא מתקיים מצות אכילת קדשים על ידו וקשה לי משבת דף פ"ו דאיתא התם דמשה רבינו ע"ה עביד קו"ח מפסח ומאי קו"ח איכא הא י"ל לקבלת הלוחות שפיר ראוין לקבלה דאעפ"י שחטאו ישראל הוא כיון שכבר עמדו על הר סיני ושמעו קול ד' מדבר אבל לענין אכילת ק"פ כיון שאין מודים במצוה זו לא מתקיים מצות אכילת ק"פ על ידם:

והנה רש"י שם מפרש שהוא אפיקורס ורשב"א השיג דמורידין ולא מעלין ופי' שאינו מודה שהוא חיוב אלא רצון בעלמא ובח"ס כ' לפרש שאינו מודה שהוא עבודה להשי"ת רק חושב שהיא להוציא מלב הטפשים שטעו בע"ז אותו כהן אין לו חלק בכהונה ול"נ עפ"י מה שפירשתי בפ"א מבהב"ח הגמ' דהאומר אין תורה שהכונה אלא שמצד נימוס ציוה ד' כן ה"נ י"ל כהן שאין מודה בכהונה שחושב רק מצד נימוס ציוה ד' אין לו חלק בכהונה:

הלכה ב

א') **שנאמר שירות בשם ד' זו שירה**. כן הוא בערכין וקשה דבסוכה דף נ"ו יליף מזה דכל ישראל נכנסין דהיינו בחג אז כל משמרות שוות וכן בב"ק דף ק"י דריש מזה דכהן יכול להקריב קרבן שלו כשירצה וכן פסק בפ"ד מה"א וא"כ איך יליף מכאן דבלוים אייריא לענין שירה אך י"ל דמסיפא דקרא דסמוך ושרת בשם ד' ככל אחיו הלוים מזה מוכח דשירות הלוים ג"כ בשם ד' דהיינו שירה:

ב') **עבודה שלהן הוא שיהי' שומרין את המקדש ויהי' מהן שוערין ויהי' מהן משוררין וכו'**. ותימא אמאי לא כתב ויהי' מהן שומרים משמע לכאורה דכולם כשרים להיות שומרים ועל כולם מוטל המצוה אלא דמהן צריכין שיהי' מיוחדים למשוערין ולמשוררין וקשה על זה מהא דאיתא בערכין אמר אביי נקטינן משורר ששוער בשל חבירו חייב מיתה שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה וכו' והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא לאו זר דאותה עבודה והרי מהאי קרא יליף אביי גופי' בריש תמיד שמירת המקדש וכן הביא רבינו דרשא זו בפ"ח מבהב"ח א"כ נשמע דס"ל לאביי דה"ה משורר ששומר במיתה אף דנקט משורר ששיער חדא מינייהו נקט וא"כ קשה דמדברי רבינו נשמע דכולם חייבין בשמירה ויכולין לשמור וראיתי בספר משכנות

לאביר יעקב שעמד ע"ז וכ' לישב דיש להקשות עוד דרבינו בהל' י"א כ' לוים שעבדו עבודת הכהנים או שסייע לוי במלאכה שאינו מלאכתו חייבין מיתה שנאמר ולא ימותו ולא הביא דרשת אביי מקרא דוהחונים עליו וכבר הקשה כן האוה"ח ה"ק ולכן העלה דתליא זה בפלוגתא דב"מ דף צ"ג אי שמירה מיקרי מעשה דאביי ס"ל דמיקרי מעשה וה"ה דמיקרי עבודה ע"כ גם משורר ששומר חייב מיתה אבל להלכה דקיימ"ל שמירה לאו מעשה היא וה"נ לאו עבודה היא ע"כ לא נשמע מהאי קרא דוהחונים עליו שזהו הי' רק במשכן וצריך קרא דבמקדש ג"כ חייבין אבל רק במשורר ששוער אבל לא במשורר ששומר כיון דלאו מעשה ולאו עבודה היא ולכן נמי זר ששומר אינו עובר ודמיא להדלקת הנירות דס"ל לרבינו בפ"ט מבאמ"ק דרשאי זר להדליק הנירות דלאו עבודה הוא יעו"ש: ג') **וכן הנסכים הבאים בפ"ע אין אומרים עליהם שירה.** וכ"כ בפ"ו בתומ"ס והכ"מ כתב דהיא בעיא דלא איפשטא בערכין ופסקה לקולא ונ"ל לישב דאיפשטא מדוכתא אחרינא (דכהא"ג מצינו טובא וכמש"כ הר"ן פ"ד דנדרים) והוא במנחות דף מ"ד פליגי רבנן בבאין בפ"ע לרבנן ג"כ מנחה קודם ליין כמו בבאה עם זבח ולרבי יין קודם דמתאמרה שירה עליו והוק' תוס' הא איבעיא דלא איפשטא בערכין וכ' יען דחזי לזבח לאמור שירה ורבינו לא ניחא לי' לדחוק כדבריהם ולכן מפרש דפליגי באמת בהא לרבי אומרים שירה בבאה בפ"ע ולרבנן אין אומרים שירה וא"כ בפ"ו מתומ"ס משמע דפסק רבינו כרבנן גם בבאה בפ"ע מנחה קודם א"כ ע"כ דל"א שירה בבאה בפ"ע עוד יש לומר דבתמורה דף י"ד אמרינן מנחתם ונסכיהם בלילה ולמחר ויקשה כיון דבלילה אין טעון שירה א"כ הי' לנו להמתין עד למחר לאמר שירה למחר ביום אך י"ל דממנ"פ אי קידשה בכלי כשהביא הקרבן א"כ נפסל בלינה ואין יכול להמתין ואי לא קידשה בכלי כשהביא הזבח א"כ הוה נסכים הבאה בפ"ע דאין טעון שירה ומוכח כשיטת רבינו אך קשיא לי דבפ"ב ממעה"ק פסק רבינו דמביא נסכו אחר י' ימים אחד קרבן יחיד ואחד קרבן ציבור והכ"מ לא הביאו מהיכן למד רבינו כן ובמשל"מ הביא דברי תוס' ר"ה דף ל"ג דהוכיח דק"צ דטעון שירה אין מאחרין ולי תימא יותר דבשלמא אי כשמביא בפ"ע אומר שירה א"כ יכול שפיר לאחר דלא יבטל השירה אף דלא נאמר על התמיד עכ"פ יאמרו אח"כ אבל בבא בפ"ע אין אומרים שירה איך יכול לאחרו לבטל מצות שירה לגמרי וא"ל דמהא גופי' מוכח דמאחרין גם בק"צ אך אי מבטל השירה דהרי כיון דבעי אי אומר שירה בפ"ע ופירש"י דהיינו הך דהביא נסכו אחר י' ימים א"כ מוכח דמאחרין וכן מהך דמנחות דרבי קאמר דמתאמרי שירה בפ"ע מוכח דמאחרין ואף רבנן לא פליגי רק דמביא מנחה ואח"כ יין אבל לכ"ע מאחרין הנסכים אף י' ימים ג"כ בק"צ דאל"כ איך משכחת בא בפ"ע ז"א

דמשכחת בלא הי' בשעת שחיטת תמיד ואח"כ הי' לו דמביא עד י' ימים ושפיר פליגי אי מקריב מנחה ואח"כ היין או איפכא וכן אי אומרים עליו שירה אך יש לישב דלכאורה מסתברא דאייריא בהי' בשעת שחיטת והקריב תמיד דאי בלא הי' לו פשיטא דאין אומר שירה ומאי מיבעיא לי' אע"כ דהי' לו רק אחרו ומוכח דמאחרין אף בק"צ אך עדיין יש לדחות דמשכחת בעבר ואיחרו אבל רבינו שכ' דמאחר ומביא ומשמע דאין קפידא לאחר כמו בשל יחיד ובזה מנ"ל כיון דמתבטל מצות שירה לגמרי וכן משמע בתוס' ר"ה דאי אין אומר שירה בבאה בפ"ע כש"כ שאין לאחרה אך יש לישב דיצא לרבינו דגם בק"צ מאחרו ממש"כ תוס' במנחות שם דלנזיר שהוא קרבן יחיד יש קרא אחר כדדרשינן בזבחים דף ח' א"כ קרא דמנחתם ונסכיהם לק"צ אתיא והבן:

ולכאורה יש להביא ראי' דק"צ אין יכול לאחרה דבמנחות דף ט"ו קאמרי דיכול לשנותו ול"ה פיגול ולר"מ הוה פיגול דהוקבעו בשחיטה והקשה בצ"ק וטה"ק הא כיון דנתפגל א"כ הוה לא הוצרכו ואז לב ב"ד מתנה שיקריבו נסכים עם קרבן אחר ויכול לשנותן א"כ אמאי פיגול בזבח פיגול בנסכין וא"ל דאייריא בקרבן יחיד דמסתמא אייריא גם מק"צ ואולם אי נאמר ק"צ גם לרבנן א"י לשנותו א"כ רק פליגי בקרבן יחיד ובק"י ל"א לב ב"ד כמש"כ תוס' לשם אך יש לדחות חדא דמשכחת באין זבח זבוח ועוד דכהא"ג שמפגל הזבח לא מתנה ב"ד להכשיר הנסכים וכ"כ בטה"ק ועוד דלפמש"כ בפי"ב מפהמ"ק לפרש הסוגי' עפ"י דברי רבינו שם אתיא הסוגיא דלב בי"ד מתנה כרבנן לא כר"מ א"כ אפשר לר"מ ל"א כלל הך דלב ב"ד מתנה דלדידי' אי יסבור כלי אין מקדש נסכים א"צ לאסוקי להא דלב ב"ד מתנה ועתוס' יש' יומא דף ל"ג כתבו רק משום חביבה מצוה בשעתה אין לאחר הק"צ הנסכין ולזה אפשר מודה גם רבינו ועיין בפי' המשנה פ"ז דמנחות שכ' ג"כ אחד קרבן יחיד ואחד ק"צ והנה מלשון זה שכ' בפ"ב ממעה"ק אחד יחיד תחילה משמע דקרבן יחיד פשיטא לי' טפי כידוע ועתוס' דף פ"ה ובזבחים דף צ"ב כתובות דף כ' שכתבו דלא בכ"מ מזכיר הפשוט תחילה וע' פ"ג מט"מ אחד חדשות מזכיר שאין פשוט קודם:

ד') **והנה** בערכין דף י"א פליגי ר"מ ורבנן אי שיר מעכב הקרבן דלר"מ מעכב ורבינו לא ביאר דין זה לא כאן ולא בה' תומ"ס ואולם בס' כפות תמרים ר"ה דף ל"א כתב מדכ' רבינו דנסכים בפ"ע אין טעון שירה מוכח דשיר אין מעכב הקרבן ותמהני דהרי תוס' בר"ה כתבו דגם לר"מ דוקא בנסכים שקרבין בשעת שחיטת הזבח דאין קרב אלא ביום אותן טעונין שירה וא"כ אין ראי' מדכ' דאין ט"ש דפסק דלא כר"מ ונראה להוכיח דאין מעכב באופן זה דהנה כיון דאמרינן דמביא נסכו לאחר י' אפי' לכתחילה בשל ציבור

ואם יבואו אחר י' ימים ע"כ לא יאמרו שירה ואי ס"ד דשיר מעכב את הקרבן דהיינו הנסכים כמש"כ תוס' בערכין אפי' מקריבו עם הזבח אז שפיר יכול לאחרו אף דאח"כ לא יהא טעון שירה מה בכך גם עתה אין שירה מעכב הנסכין אבל אם מעכב שמקריבן עתה למה יאחרו אחר י' ועי"ז יבטל השיר וא"כ מדכ' רבינו דאין טעון שירה בבא בפ"ע אפ"ה סובר בפ"ב ממעה"ק דיכול לאחרו לכתחילה אפי' בק"צ אף שעי"ז לא יהא טעון שירה אע"כ דגם במביאו עם זבח אין מעכב הנסכין ומוכח דפסק דלא כר"מ (דלא כמהר"ם אלשיך שהביא בכפ"ת ופנ"י) והנה תוס' בר"ה היקשו למה נתקלקלו בשיר הא יכול להביא נסכין לאחר כמה ימים ותי' דלכתחילה יש להביא נסכים עם הזבח דאם יביא אח"כ לא יהא טעון שירה אף לר"מ וכונתם דלא יביאו כלל נסכין בכלי ולא יקדשם הזבח וע"ז כתבו דא"כ אין טעון שיר והנה לכאורה קשה הא אכתי יכול להביא נסכין עם הזבח רק לא יקדשם בכ"ש ואזי לא נפסל בלינה ויכול להקריבו ג"כ אחר כמה ימים כמש"כ רבינו בפ"ב ממעה"ק ובפ"ד אלא דמקריבו ביום וזהו טעון שירה אחר כמה ימים ג"כ כמש"כ רבינו בפ"ד ממעה"ק דזה מיקרי בא עם הזבח ואין קרב אלא ביום א"כ מסתמא טעון שירה ורק בבא בפ"ע אין טעון שירה ונראה שכונת תוס' דאזלי בשיטה דאין כלי מקדש רק שחיטת הזבח מקדש ובבא עם הזבח שקידשו בשחיטה אזי אין יכול לאחר עד למחר (עפי"ב מפה"מ דבזה פליגי רבוותא רש"י תוס' ורבינו) ולכן רק הק' שלא יביאן כלל עם זבח ולא יקדשם בשחיטה וע"ז כתבו א"כ אין טעון שירה ובזה ניחא מה שכ' דלר"מ מעכב היינו בבאין עם הזבח שקרבו בשעת שחיטת קרבן דאין קרבין אלא ביום משמע רק בשעת שחיטת קרבן אבל אין יכול לאחר עד כמה ימים (אך לשון שקרבו אין מדוקדק עדיין אם קרבו כבר בשחיטה מה שייך לומר אין קרב אלא ביום ע"כ כונה שקרבו היינו שהזמינו אלא דעדיין נוכל לפרש דתוס' סברי דאין יכול לאחר כמה ימים רק מקריב בו ביום) והנה ע"ז הוק' בתוס' הא משמע דיכול לאחר לכתחילה ע"ז כתבו דזה רק בקרבן יחיד אבל בציבור דטעון שירה לא והנה לפי"ז לרבינו דסובר גם בק"צ יכול לאחר לכתחילה יקשה קו' תוס' חדא דלא יביאו עמו נסכין כלל ואמאי נתקלקלו בשיר וליישב י"ל לכאורה לפמש"כ דרק היכיא דלא הזמינו נסכים אפי' מקריב כן א"צ שירה אבל אם הזמינו נסכים ולא קידשו בכלי דיכול לאחרו מיקרי באה עם הזבח ואין קרב רק ביום א"כ הוא הדין דטעון שירה לכן יכול לאחרו שפיר אבל אם לא הזמינו הנסכין אזי אין טע"ש באמת סובר דאין מביאו לכתחילה לאחר כמה ימים בשל ציבור ורבינו בפ"ב אייריא שהזמינו רק לא קידשו בכלי שפיר יכול לאחר גם בק"צ לפי"ז אתיא שפיר קו' תוס' דגם רבינו מודה דאין יכול לאחר דאז אין טעון שירה אלא דכ"כ

יקשה יביא נסכין עם זבח ולא ינסכו עד לאחר כמה ימים דאז ט"ש ולא יבטל השירה וא"כ למה נתקלקלו עדיין בשיר (ורק תוס' דהוק' שלא יביאו נסכין יען דסברי דאם הביא זבח מקדשן לא הכלי אבל לרבינו דסובר בפ"ז ממעה"ק ופי"ב מפה"מ דכלי מקדש א"כ יכול לאחרו קשה כנ"ל) ותו דא"כ חזרה קו' לדוכתי' מנ"ל דשיר אין מעכב את הקרבן דאין יכול לאחר הנסכין אם לא הביא הנסכין עם הזבח משום דלא יהא ט"ש א"כ משמע דסובר דמעכב את הקרבן ובאמת לא הביא רבינו דין זה ולומר דסמך אהא דקאמר א"ט שירה כ"כ דאין להוכיח מזה אמנם לישב קו' התוס' לרבינו נראה דהנה בתוי"ש ביומא כ' דחביבה מצוה בשעתה להקריב נסכין עם זבח ומעתה אני אומר כך בוודאי נסכין שמביאו עם זבח ל"ש לאחר לכתחילה כיון דזמנו היום קבוע חביבה מצוה בשעתה כיון שהביא שייך חביבה ולכן רק קשה שלא יביא כלל אז ל"ש חביבה בשעתה ורק צריך לתרץ יען דאין ט"ש ומעתה כ"ז לר"מ דשירה מעכב א"כ שייך שפיר קילקול שיר דממנ"פ אם יביא הנסכין עם הזבח כיון דשיר מעכב ע"כ יביא למחר ושייך חביבה בשעתה ואי יביא היום בלא שירה היינו קילקול דיבטל השיר לגמרי ולר"מ דשיר מעכב הקרבן אין ראוי לאחר הנסכין דלמחר יבטל עי"ז השיר לגמרי משא"כ לדידן דשיר אין מעכב א"כ אם יביא נסכין עם הקרבן נהי דאז ל"ש לאחרו דחביבה בשעתו אבל אם יביא ולא יאמר השיר אין כאן קילקול בנסכין ואף אם מפני השיר לבד הרי יכול לאחר להביא למחר ואז יכול להקריבו למחר ואף דאין טעון שירה הרי גם אם מבטלן היום ולא יאמר השיר אין מעכב הקרבן הנסכין לפסול א"כ אם יביא למחר דאין טעון שירה אין כאן קילקול וסובר רבינו דמשנה דקאמר נתקלקל בשיר היינו רק כר"מ וכמש"כ הר"מ אלשיך רק הוא כתב דבערב לא מעכב וע"ז יפה תמה בפנ"י ובכפ"ת אבל כפי ביאורנו א"ש יען דאתיא כר"מ דשיר מעכב וא"כ לא יכול להביא היום בלא נסכין א"כ אין לאחרו להביא למחר לבטל השיר ושייך בין הכי ובין הכי קילקול אבל אי אין מעכב ואם יביא היום בלא שיר אין כאן קילקול בנסכין רק זה שלא יכול לאמרו השיר א"כ למחר יכול להביא דאין טעון שירה ולא נתחייב בשיר לאמרו אין כאן אפי' קילקול בשיר וע"כ המשנה רק כר"מ ודו"ק:

והנה תוס' הוק' הא יש קילקול בקרבן מוסף ותי' כמ"ד אין לינה מועלת בראשו של מזבח א"כ יכול להעלות על המזבח ולהקריבו למחר ולפי"ז יש לישב שיטת רבינו בפ"ג מקה"ח שכ' דהקילקול שלא ידעו אי להקריב התמיד או מוסף דבגמ' מבואר משום קילקול השיר ועלח"מ וכפ"ת מה שתי' ולי יש לדקדק שכ' רבינו לפיכך התקינו שאין מקבלין עדות ממנחה ולמעלה כדי שיהא שהות להקריב מוספין ותמיד של בין הערבים ונסכיהם

והנה זהו ברייתא בר"ה ובברייתא איתא ושלא יאמרו שיר בשיבוש והנה בפנ"י עמד דבברייתא אמרו משום מוספין ובמשנה משמע דלא משום מוספין ולכן נראה דרבינו מפרש המשנה כמ"ד אין לינה מועלת ומלינה בראשה של מזבח וליכא קילקול מוספין אבל ברייתא סובר כמ"ד דלינה מועלת בראשו של מזבח א"כ שייך קילקול מוספין ורבינו פ"ג מפה"מ פסק דלינה מועלת בראשו של מזבח איכא שפיר קילקול מוספין ורק הברייתא אתיא כר"מ דשיר מעכב א"כ יש גם קילקול השיר אבל רבינו דסובר דשיר אין מעכב א"כ ליכא קילקול בשיר ולכן השמיט רבינו כדי שלא יאמרו בשיבוש כיון דאין מעכב ויש להוסיף עוד דבגמ' פריך למ"ד לא אמרו כל עיקר מאי שלא יאמרו בשיבוש ומשני כיון שלא אמרו כלל אין לך שיבוש גדול מזה והתינח אי שיר מעכב שייך אין לך שיבוש גדול מזה אבל אי אין מעכב א"כ בלא אמרו כלל אין כאן שיבוש לכן כיון דרבינו פסק דשיר אין מעכב וסובר שלא אמרו כלל וכ"כ בפי' המשנה א"כ ל"ש האי שלא יאמרו שיר בשיבוש וי"ל עוד דהנה כ"כ דבתוי"ש כתב דחביבה בשעתה וראיתי בטו"א כאן כ' ג"כ כתי' הלזה והכריח כן כיון דדוחין הנסכין שבת ע"כ משום חביבה בשעתה א"כ מהא"ט אין לאחר בהביא נסכין לאחר י' והנה דבריו צריכין ביאור מאי דוחה שבת שייך בנסכין וצ"ל היינו השיר שאומרים והיינו אי שיר טעון כלי דוחה שבת ואמנם למ"ד שירה בפה ל"ש דדוחה שבת א"כ אפשר בנסכין ל"א כלל חביבה בשעתה לכן אפשר להביא נסכין למחר ול"ש קילקול השיר דיכול לאמרו למחר וא"ל דאין טעון שירה דהרי אם מביאין עם הנסכין ומנסכו למחר אז טעון שירה דהיינו באה עם הזבח כמש"כ לעיל ולכן כתב רק קילקול מוספין ומשנה דלא קאמר קילקול מוספין יען דסובר אין לינה מועלת בראשו של מזבח כאמור:

ואגב אעורר בט"א שם הקשה לתוס' דמשום ביטול השיר אין מאחרין הנסכים א"כ הא דאמרו דהקטר חלבים דוחה שבת משום חביבה בשעתה תיפוק לי' כיון דהקטרת איברים קודמין לנסכין ע"כ מקריבין איברים כדי שיכלו להקריב נסכין ולומר השיר ולא זכיתי להבין הרי בלא"ה איתא ביומא דקטורת בערב קרב בין נסכין לאברים א"כ צריך להקטיר אימורים כדי שיקריב הקטורת אלא וודאי דלק"מ דנהי דקודם לקטורת אין מעכב הסדר ואי אין דוחה שבת הי' מקריב הקטורת ביום ואיברים בלילה וכן עוד הי' מקטיר קודם החביתין ואח"כ הנסכין ועוד נ"ל ברור אף דאיברים קודם אבל א"צ להקטיר כל אימורים קודם וא"כ רק משום חביבה בשעתה דוחה שבת ומקריב הכל ועט"א שהקשה דמשמע דנסכים הביאו הא לר"מ שיר מעכב הקרבן ותי' דמייתיא נסכין על תנאי אם לא יבואו יהא נדבה וכתב א"כ מוכח לר"מ נסכי נדבה גם כן לספלים והנה

לרבינו דצריך למלוח נסכי נדבה קשה בלא"ה וע"כ דמתנה שא"צ מלח א"כ גם לר"מ א"צ לספלים אי מתנה שלא יהא לספלים כמש"כ תוס' מנחות דף צ"א גבי פלגם ויש לי תמהון גדול על ח"ס סי' נ"א שכתב מדאמרו מזמור לתודה מוכח דאומרים שירה על נדבת יחיד כמש"כ רמב"ם בפ"ב ממעה"ק דלא כתוס' ר"ה ולא זכיתי להבין דלענין יחיד דל"א שירה לכו"ע מודה כמש"כ רבינו פ"ג מכהמ"ק ופ"י מתומ"ס והוא גמ' ערוכה ורבינו פ"ב ממעה"ק ותוס' ר"ה רק פליגי בק"צ יען דטעון שירה אי רשאי לאחרו לכתחילה וצ"ע:

ה') **נסכים הבאים בפ"ע אין אומרים שירה.** הוא איבעיא דלא איפשיטא ופלא כיון דאין נפ"מ עתה עד לכשיבנה בה"מ א"כ אז יתברר הדין ולמה פסקה רבינו מספק לקולא ונראה דרבינו הוכיח דאין אומרים שירה מריש תענית דאמרינן נה"מ מאורתא דאמר מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם ונסכיהם למחר ומשמע לכאורה כמו נה"מ בלילה שלפניו כן ניסוך היין אף דלמחר יכולין לומר שירה ובלילה ליכא שירה אפ"ה מקריבין ואמאי לפימש"כ תוס' ר"ה דף ל' נכון להמתין עד מחר שיאמרו שירה וע"כ דגמרא סברי אף מנחות של ציבור בא בפ"ע אין אומרים שירה אך לכאורה אין מזה ראי' דכבר הקשה בגבורת ארי' שם דהא בתמורה דף י"ד מבואר דרק לכן קריבין בלילה דבקדשים לילה אחר היום וא"כ בלילה שלפניו א"א להקריב א"כ איך יליף מנהי' לנה"מ דאייריא מלילה שלפניו אמנם י"ל דבאמת לענין זה אין לילף מנהי' דלמחר דאמרינן שירה ולכן א"א להקריב בלילה שלפניו אבל בנה"מ דאין אומרים עליו שירה זו ומה שאומרים ביום אומרים גם בלילה א"כ לענין זה לא ילפינן מנה"י א"כ שוב מוכח דוקא בלילה שלפניו אין מביאין משום דלמחר יאמרו שירה דיבוא עם הזבח אבל בלילה שלאחריו מקריבים ולא ממתינים עד למחר השני לבקר שני כדי שיאמרו שירה משום דבבוקר השני הוה בא בפ"ע אין אומרים שירה א"כ מוכח שוב כדברי רבינו והנה הא דאמר מה נה"מ מאורתא הכוונה בלילה ראשונה מביאין ומנסכין א"כ אף הא דאמר מר מנחתם ונסכיהם בלילה משמע אפילו נזדמנו לו בלילה והקדישן והיינו כדר"פ בתמורה דאפי' בנזדמנו בלילה מקדישו ומקריבו (ומוכח דר"פ אייריא אפי' בק"צ) אף דאפשר להמתין למחר דהיינו שלא יקדישן בלילה ולא יפסל בלינה אפ"ה מקריבין משום דאין אומרים שירה למחר כיון דבא בפ"ע דהא מהא"ט בלילה ראשונה אין מקריבין נסכיהם כשנזדמנו בלילה רק ממתינים עד למחר ולא נפסל בלינה כ"ז שלא הקדישן בכלי למחר אומרים שירה אבל בלילה השני' אין ממתינים:

ו') **אין** אומרים שירה אלא על היין. והנה בערכין דף י"א פריך מרב מתנה דאומרים שירה על הביכורים ולכאורה יפלא הא משנה ערוכה פ"ב מביכורים וע"כ משם אין ראי'

דאייריא בקרבן ועל קרבן פשיטא לי' דאומרים שירה ורב מתנה חידש על ביכורים בלא קרבן ג"כ אומרים שירה ולכן פריך מרב מתנה דוקא וא"כ קשיא טובא תוס' ברכות דף ל"ה העלו דהא דאין אומרים שירה אלא על יין היינו במידי דאכילת מזבח אבל בלא אכילת מזבח מצינו שירה בלא יין כדאמרינן בפסחים דאמרו הלל בעת הקרבת וא"כ מ"פ מביכורים שאין אכילת מזבח דהרי אייריא בלא קרבן כאמור ושפיר אומרים שירה בלא יין ונראה ליישב דהרי במנחות ובזבחים אמרינן בביכורים יש צד מזבח וא"כ י"ל כיון דהשיר בא רק על דבר הקרב למזבח ה"נ בעבור דבר שיש בו צד מזבח כביכורים דבעי הנחת מזבח ג"כ אין אומרים שירה אלא על היין ושפיר פריך ועש"א הי' יו"ט אדרבא השיר הוא השמחה או האכילה ועיין מנחות דף כ' אכילה ושתי' אדרבא כפרה ושמחה משמע דהנסכי היין הוא השמחה:

הלכה ג

א) **לוי האונן מותר לעבוד ולשורר**. ולכאורה קשה מ"ש מנ"כ דאונן אין נושא כפיו כמש"כ הרמ"א סי' קכ"ח משום דצריך להיות המברך שרוי בשמחה א"כ השיר של הלוים הא ילפינן לי' בערכין דף י"א מקרא תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וזה ל"ש באונן שוב ראיתי בשו"ת מהרי"א סי' שנ"ו שעמד בזה והניח בצ"ע ול"נ דבאמת במג"א מבואר דאיכא טעמא אחרינא בנ"כ יען דאונן אסור בעבודה רק שדחי להא"ט דלא תליא בעבודה רק עיקר טעמא משום דאין שרוי בשמחה והנה רבינו לא אייריא מטעם זה אי שרוי בשמחה רק אי יש לפסלו מטעם עבודה לכן כ' דאונן מותר לעבוד ולשורר דאין כאן משום עבודה דגם בנ"כ הוה שרי דלא מפסלינן לי' משום דהוה כעבודה אף דבאמת בנ"כ איכא טעמא אחרינא דאין שרוי בשמחה וגם בלוי שייך האי טעמא אבל רבינו לא אייריא מזה כנ"ל:

ב) **אין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי שעיקר השירה שהיא עבודתה היא בפה**. ובהל' ו' כתב בי"ב ימים חליל מכה לפני המזבח ודוחה שבת מפני שהיא חליל של קרבן ועבודה היא ודוחה את השבת וראיתי בלח"מ פ"ב מלולב הקשה איך דוחה שבת כיון דעיקר שירה בפה ותי' דאין שבות במקדש וכ"כ בתויו"ט בפ"ב דעירובין ואמנם תמוה לי דרבינו נתן טעם אחר דחליל של עבודה היא לכן דוחה אבל בלא"ה ל"ה שרינן שבות זה במקדש והטעם נראה דבאמת דברי תוס' שכתבו דאין שבות במקדש תמוה כי הביאו מירושלמי דאתיא כריבר"י דסובר שירה בכלי עיין מהרש"א ולכן נראה דל"ש אין שבות במקדש כיון דנסכים יכול להביאו לאחר י' בשלמא אי עיקר שירה בכלי ל"ש דיביא למחר דחביבה בשעתה כמש"כ בטו"א בר"ה דף ל"א אבל אי שירה בפה ל"ש אין שבות

במקדש דלכן ידחה דאיך תאמר ידחה הרי אפשר להביא למחר הנסכים ולשורר דא"ל דא"ט שירה בנסכים הבאה בפ"ע דז"א דהרי אם מביא הקרבן ומאחרו אח"כ יכול להביא אחר י' (וכמו שהארכנו לעיל) ולומר שירה אז א"כ לכן ל"ש א"ש במקדש דאפשר בלא דחוי (וכעין מש"כ הכ"מ בכ"מ בפ"ח מבהב"ח) ואומרים שירה בפה אף שעי"ז יבוטל לגמרי שירה בכלי דגם למחר ל"ש שירה בכלי כיון שכבר קרב הנסכין ולכן נראה לישב כונת רבינו דבוודאי שיר שאומרים על הנסכים ומכין בחליל ובכינורת ל"ה חליל של קרבן דעיקר שירה בפה אבל החליל בי"ב ימים אין על הנסכין שהרי בשחיטת פסח ליכא נסכין וא"כ ה"ה שאר הימים רק ע"כ הוה צורך קרבן ול"ש בהא כלל עיקר שירה בפה דבזה אין כלל שיר בפה רק החליל מכה לפני המזבח ובטעם די"ב ימים יצאו מכלל יען דחליל י"ב ימים אלו באו משום הלל כדאיתא בירושלמי שם כל מקום שיש חליל יש הלל ומש"כ רבינו צורך קרבן קאי לאפוקי שמחת בית השאבה אף דשם ג"כ עיקר מצוה בחליל אבל כיון שאין צורך קרבן אין דוחה וזה מבואר בפי' משנה בעירובין (והא דשירה בפה היינו על היין הנסכין א"כ לכן מביא נסכין ואומר בפה בלא כלי) וזה שכפל רבינו בלשונו כי הוא שיר של קרבן ועבודה הוא ודו"ק וכן מוכח מהא דכ' רבינו בפ"ד דביכורים החליל מכה לפניהם והוא משנה פ"ג דביכורים ולא הי' שם שיר מדלא כ' רבינו דצריך שירה ע"כ דסובר כתוס' בעירובין דף י"א דביכורים א"ט שירה אפ"ה מכה בחליל הרי דהכאת החליל הוא אף בלא שיר:

ועוד י"ל אי שירה מעכב הקרבן א"כ אף דשירה בפה שייך א"ש במקדש כיון דגוף שירה מעכב הקרבן (וכש"כ לראב"ש בתענית דף כ"ג דשירה בכלי ג"כ מעכב הקרבן) אבל אי אין מעכב א"כ אי עיקר שירה בפה אז ל"ש א"ש במקדש כיון דכל עיקר שירה אין מעכב הקרבן ובזה ניחא לישב דברי תוס' סוכה שכ' דהך דערכין דדוחה שבת דא"ש במקדש ובירושלמי מוקי כריבר"י וזה תימא דאי כריבר"י א"כ משמע משום דשירה בכלי לכן דוחה לא משום א"ש במקדש ולפמש"כ ניחא דסברי עתה דהא דפליגי אי דוחה לכ"ע סברי שירה בפה אפ"ה דוחה שבת גם בכלי כיון דעיקר שירה מעכב א"כ א"ש במקדש ואידך סובר אין שיר מעכב א"כ ל"א א"ש במקדש והיינו כריבר"י וסובר דלריבר"י דוחה שבת יען דא"ש במקדש אף דשירה בפה רק סובר דשיר מעכב משא"כ שמחת בית השואבה שמחה יתירה א"ד כלל דשבת שא"צ לא התירו ואולם רבינו דרך אחר יש לו דהך י"ב ימים שפיר דוחה אף למ"ד אין שירה בפה יען דכאן ל"ש כלל שירה בפה דזה עיקר מצותו בחליל ודו"ק:

ג') **ישראלים מיוחסים המשיאין לכהונה שאין עולה לדוכן אלא מיוחס**. וקשה לי דמשמע דרבינו מפרש דמעשה תלוי בהעלאה ובגמ' סוכה דף נ"א מוכח דהעלאה תלוי במעשה יען דכך הי' מעשה לכן מעלין כמו שהוק' תוס' סוכה לפירש"י והנה בפי' משנה כתב בפירוש יען דמעלין לכן אין עולה לדוכן אלא מיוחס ובגמ' הנ"ל לא משמע הכי ונראה לישב דלכאורה תמוה דמשמע מדברי רבינו דאין מעלין לכהונה רק מדוכן יען שאין עולה לדוכן אלא מיוחס הא רבינו פוסק בפי"ט מאי"ב כל ישראל בחזקת כשרות ולכן בפ"כ לא כתב רק אין בודקין בכהן ממזבח ולמעלה משום דסובר הא דתנן בקידושין דף ע"ו דאין בודקין מדוכן ולמעלה כר"מ דלית לי' כל ישראל בחזקת כשרות וא"כ למה כתב כאן שאין מעלין אלא מיוחס ונראה לישב תוס' הקשו סתירה בערכין משמע דמעשה תליא בהעלאה ובסוכה משמע דהעלאה תלוי במעשה ונראה לישב דלכאורה קשה בקידושין קאמר זו דברי ר"מ ויקשה הא במשנה קתני מן הדוכן ולמעלה א"צ בדיקה ויקשה ר"מ סובר כאן דמעשה היו בעבדים דהרי רחב"א דמוסיף שם אף מי שהי' מוכתב באסטרטיא של מלך משמע דעכ"פ מדוכן ולמעלה ג"כ סובר אין בודקין וא"כ קשיא מדר"מ אך י"ל דע"כ נפרש הך מן הדוכן אי אתיא כר"מ היינו מן המשוררים לא מן המנגנים ולפי"ז אומר אדרבא ר"מ לשיטתו דל"א כל ישראל בחזקת כשרות א"כ אין מעלין מדוכן ממנגנים ליוחסין כיון דזה כשר בכל ישראל ולכן אפי' עבדים כשרים בה ומעתה י"ל גמ' דסוכה קאי אי נאמר אין כל ישראל בחזקת כשרות לכן לר"מ אין מעלין מדוכן וסובר גמ' דמעשה הי' בעבדים לכן ר"י ורחב"א סברי דבמיוחסין הוה מעשה ולכן אף דישראל אין בחזקת כשרות ליוחסין כיון דמעשה הוה ביוחסין לכן שפיר מעלין מדוכן אבל גמ' דערכין סברי דכל ישראל כשרים ורק בקרא עירעור צריך בדיקה וע"ז אמרינן מדוכן ולמעלה א"צ בדיקה א"כ שפיר כתב רבינו דאין מעלין לדוכן אלא מיוחסין לכן כשרין לכהונה אפי' בקרא עירעור ומעשה תלוי בהעלאה לא העלאה במעשה והבן:
והנה בכ"מ הקשה למה פסק כריוס"י כיוצא בזה קשה על רבינו בפ"ח מסוכה כתב מנגנים ולא כתב לוים ובמשנה בסוכה קתני דלוים מנגנים אך הדבר ניחא דהרי למ"ד דבשיר כשר ישראל א"כ בבית השאבה לא כש"כ וע"כ דלוים היו בשיר לכן גם בשמחת בית השאבה בלוים יען דהם היו רגילין בכך אבל מ"ד דבשיר לא היו לוים א"כ כש"כ בבית השאבה לא הי' לוים וא"כ לפי"ז הוה סתם בסוכה ומחלוקת בערכין ואין הלכה כסתם ולכן לא פסק שם דבבית השאבה בלוים וממילא אין הלכה כרחב"א ול"ב לוים:
ד') **עומדים על הדוכן וכו'**. מבואר דרבינו סובר גם עבודת הלוים פסול בישיבה וכן יש להוכיח מפירש"י פ' קרח המעט מכם כי הבדיל וכו' ולעמוד לפני העדה לשרתם

פירש"י לשיר על הדוכן משמע דשיר הלוים בעמידה אמנם שאר עבודת הלוים א"צ עמידה והטעם י"ל דדוקא שיר הלוים על הקרבן נחשב כעין עבודת מזבח דצריך עמידה כדאיתא בערכין דף י"ב ע"ב ע"ש בפירש"י ולא משכחת לוים כשרים בעבודת מזבח אלא בשיר וכן יש להוכיח מהך דערכין דאמר שמואל מניין לעיקר שירה מה"ת שנאמר ושרת בשם ד' אלקיו איזהו שירות שבשם הוי אומר זה שירה ומהאי קרא גופי' ילפינן ברפ"ב דזבחים דיושב פסול לעבודה מדכתיב הלוים העומדים והיינו הך קרא דושרת בשם ד' וגומר ככל אחיו הלוים העומדים שם:

והנה איתא בכתובות דף כ"ד דזר שעלה לדוכן עובר בעשה דכתיב כה תברכו את בנ"י אתם ולא זרים והוה לה"ב מכלל עשה והנה ראיתי בערוך לנר יבמות דף נ"ד שעמד לחקור דאיתא שם וכן בפסחים דף מ"א ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא ה"ל לאו הבא מכלל עשה ולא בשאר מ"ע כגון תענו את נפשותיכם ביוהכ"פ ולקחתם לכם ביום הראשון וכדומה דבכל הני דרשינן מכלל עשה רשות דקודם סוכות אין איסור בנטילת לולב ובשלמא מה דדריש דמתפיס תמימין לבדה"ב עובר בעשה משום דכתיב נדבה תעשה אותו משום דנדבה הנה הוא רשות דרשינן מכלל רשות איסור אבל מפסח קשה וכן קשה ממכות דף י"ח דאוכל בשר קדשים לפני זריקה בלאו הבא מכלל עשה דואכלו אותו אשר כופר בהם לאחר זריקה אין לפני זריקה לא ומ"ט ל"א גם שם דלאחר זריקה מצוה וקודם זריקה הוא רשות וכתב לתרץ דש"ה דכיון דמדבר מדבר מסוים שהוא בשר הפסח והקדים ואם אכל ביום או לפני כפרה הרי עקר במקצת מ"ע שהתורה אמרה שיאכל כולה בערב או לאחר זריקה אך אכתי קשה מהא דזר לא ישא כפיו דאין מגרע המצוה במקצת אמאי דרשינן ממ"ע איסור ובאמת תוס' בשבת עמדו ע"ז דלא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן וכבר תמהו הרמ"א בד"מ ובטו"ז ובמג"א או"ח סי' קכ"ח מכתובות דמפורש דאיכא איסור עשה וכתב לישב דתליא זה בפלוגתא דריו"ד וריוס"י אי נשים סומכות רשות דריו"ס ס"ל דהוה רשות א"כ לא דריש ללאו הבא מכלל עשה ולכאורה יש ראי' לזה מהך דיבמות שם דקאמר אי נמי אין לו בנים אין יש לו בנים לא ולאו הבא מכלל עשה וכי ס"ד שזה תלוי בבחירת האדם לדרוש רשות או לאו הבא מכלל עשה להנ"ל י"ל דחדא לריוס"י וחדא לר' יודא אבל באמת קשה לי על דברי המג"א איך אפשר לומר דבהא פליגי ר"י ור"י דהא בר"ה אמר אביי ל"ק הא ריו"ו והשתא לפי דברי המג"א הרי לא שייך פלוגתתם רק היכיא דשייך לדרוש מכלל עשה או רשות או לאו ולא שייך זה כלל באם נשים רשאים לתקוע דטעם האיסור משום בל תוסיף כמו שפירש"י שם אע"כ דס"ל להגמ' דגם ר"י וריוס"י לענין סמיכה בהא פליגי אי שייך ב"ת

במי שפטור ועושה המצוה אבל לא דפליגי אי דרשינן לי' דלאו הבא מכלל עשה או לא:
אמנם על דברת המג"א כבר עמד בשעה"מ פי"ט משבת להקשות דבסמיכה איכא טעמא דמחזי כעבודה בקדשים אבל אי לאו הא"ט הוה ס"ל לר"י ג"כ דהוה רשות ולא דרשינן ללאו הבא מכלל עשה והנוב"י קמא סי' ו' הביא דברי המג"א ורצה להוכיח דע"כ איכא איסור לזר ממנחות רפ"ב דיליף מוינזרו או מקו"ח לכל מר כדאית לי' ואטו מי לא כתיב בפירוש והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה אלא וודאי דאכתי הו"א דמצוה בכהנים אבל אם עשה ישראל כשר ואפי' איסור לזר ל"ה ידעינן מוהקריבו אי לאו דכתיב וזר לא יקרב לכן אמרינן התם מנ"ל דמוזהר אולם תוס' זבחים דף ט"ז ד"ה מוזהר כתבו תימא מוהקריבו בני אהרן דרשינן מקבלה ואילך מצות כהונה מיהו עדיפא משני לאו גמור מוכל זר לא יקרב הרי דס"ל דעכ"פ איסור לזר ידעינן מדכתיב והקריבו בני אהרן ואי ס"ד דבתוס' מפרשים אהרן ובניו מצוה וזר רשות א"כ גם והקריבו יש לדרוש כן יעיש"ה:
אולם יש לישב דל"ק מדברי התוס' דהא בזבחים דף י"ג דיליף שם קרא דוהקריבו בני אהרן מקרא דואלה שמות בני אהרן המשוחים מה להלן בכהן כשר ובכ"ש אף כאן בכהן כשר ובכ"ש ולפי"ז לא דמי כלל קרא דאל אהרן ואל בניו לקרא דוהקריבו בני אהרן דשם איכא גז"ש מאלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים וכי היכיא דגבי אלה בני אהרן דוקא הוא דהא משיחה אי אפשר בזר ה"נ בני אהרן בקרא דוהקריבו דוקא הוא משא"כ גבי נ"כ דליכא התם גז"ש אמרינן שפיר דלאו דוקא ולא אסר זר:
אולם בשעה"מ שם הקשה עוד דא"כ נשמע דלריוס"י דס"ל דהוה רשות ס"ל וודאי דאין מעלין מנכ"פ ליוחסין ובכתובות מייתיא הא דריוס"י גדולה חזקה ודייק אי ס"ד מעלין מנ"כ ליוחסין הני כיון דפריש ידייהו אתי לאסקינהו ומשני ש"ה דריע חזקתייהו יעיי"ש ומאי ראי' מדריוס"י אחרי דס"ל דאין שום איסור בזר הנכ"פ בוודאי לשיטתו א"מ מנכ"פ ליוחסין:
והנה איתא בברכות דף י"ד כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאלו בונה במה שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל תיקרי במה אלא במה וראיתי בהפלאה פ' יתרו שכ' ענינו כי צריך האדם שיכנע לבו כמש"כ כל הנשמה תהלל י"ק על כל נשימה ונשימה תהלל י"ק כי אין חשיבות האדם להיות נשמתו בו לולי חסדי ד' ע"כ צריך להלל על כל נשימה ואדם החושב אשר נשמתו באפו זולת חסדי ד' מזכירין עונותיו ותפלתו אינה מקובלת יצדק בו שנחשב כאלו הקריב בבמה ול"נ עפ"י מה דאיתא בסוטה דף ל"ח מניין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים שנאמר ושמו את שמי על בנ"י ואברכם ופירש"י דהוא כבוד המקום א"כ הזכרת ברכת כהנים בעבודת התמיד

הוא כבוד המקום וכן בתפלה שנגד התמיד התקינו ג"כ כבוד המקום א"כ המקדים שלום לחבירו קודם שהתפלל דהיינו קודם שנתן שלום בתפלה להקב"ה ע"י הזכרת ברכת כהנים א"כ נחשב זה האדם אצלו כבונה במה והקריב עליו שמזכיר עליו ברכת כהנים (ועיין בטור סי' צ"ח שביאר שענין האדם בתפילתו בכל דבר כמו כהן בעבודתו עיי"ש) ועמש"כ בפ"ה מבמ"ק:

ראיתי בספר יד המלך הקשה לשאול הא דנקטו בפשיטות דבזה"ז איכא ג"כ מ"ע בנכ"פ ולברך ברכת כהנים ואמאי הא איתקש לשירות וכהן טמא מחלל עבודה ועכשיו כולם טמאי מתים ואע"ג דלהקל איתקש ברכה לנזיר כדאיתא בתענית דף כ"ז מ"מ טומאת מת בנזיר נמי פוסל ובשו"ת מהרי"א סי' מ"א כ' לישב הא טומאה הותרה בציבור א"כ גם שירות בטומאה שרי בזה"ז רק שהקשה מטעם דבזה"ז טמאים נמי מזיבה ונדה ושרץ דלא הותרה בו טומאה בציבור אפ"ה י"ל כיון דעתה הכל טמאים בכל הטומאות האלו אליהם אמר הכתוב השוכן אתם בתוך טומאתם ועוד דהרי קיימ"ל לדברי תורה אין מקבלין טומאה שנאמר הלא כה דברי כאש א"כ יוצאים בזה נמי לידי לימוד תורה כדאיתא בסי' מ"ז ס"ט שאין להפסיק בין ברכת התורה ללימודו ואומרים ברכת כהנים מיד א"כ אינו ענין לשירות דעבודה דטהרה מעכבתו ועוד דאף אי איתקש היינו לברך בשם המיוחד בשם בן ד' בביהמ"ק איתקש כפירש"י עירובין דף י"ח לשירות אבל בזה"ז שאין אלא בכינוי לא איתקש לשירות יעיי"ש:

והנה תוס' בסוטה שם הביאו ירושלמי מהו שיטמא כהן לנשיאות כפים דעשה דחל"ת וקשה לי כיון דאי אמר לא בעינא ליכא למצוה בהא אין חיוב לעלות רק בקראו לעלות ואם לא הי' שם בעת שקראו אין חייב בברכת כהנים א"כ אין עשה דוחה ל"ת וכהא"ג קשה הא דמברכין אשר קדשנו לברך את עמו ישראל בקדושתו הא כיון דיכול לעקור העשה אין לברך כמש"כ הרשב"א בתשובה סי' חי' אך י"ל בכהן אחד הא אין יכול לעקור המ"ע:

עוד נ"ל לפמש"כ מהרי"א הביאו הב"י או"ח סי' ח' דכל דאפשר בלתי דחי' אף שעתה א"א ג"כ עדחל"ת דאל"כ פשיטא הא כאן בוודאי בא"א אייריא וע"ש במרה"פ שהביא ראי' דאל"כ עשה דבתולה יקח בכה"ג ידחה ל"ת דחללה לא יקחו לדעתי אין מזה ראי' דעשה זו אין מצוה חיובית דואם יקח בעולה עובר אעשה ואם קיים כבר פו"ר אין מצוה חיובית לקיים מ"ע זו דבתולה יקח:

הלכה ד

ואין פוחתין משתי חצוצרות. וכ' בתויו"ט דלא אתפרש טעמא ואני ראיתיה בירושלמי יומא דף י"ב מיעוט חצוצרת שתיים:

הלכה ה

א) **בימי המועדות היו הכהנים תוקעים בחצוצרת**. כתב בכ"מ בימי המועדות כולם וכו' ותו לא כתב מידי הנה רצה להורות לנו כי לא מקורו כדרכו ובאמת הוא מבואר בסוכה דף נ"ד והנה מלשון רבינו שכתב אח"ז החצוצרת היתה נעשית של כסף משמע כשתוקעין במועדות ובר"ח אזי של כסף דאי כל יום כשתוקעין הכהנים לא הוה בשל כסף א"כ למה כתב בר"ח ובמועדות בכל יום תוקעין כהנים בחצוצרת וכמש"כ רבינו בפ"י מתומ"ס אלא ע"כ שם בחצוצרת של קנה וכאן של כסף ומקרא דותקעתם בחצוצרת כמש"כ רבינו ובזה נתישב קו' משל"מ דרבינו בפ"ד מאיסמ"ז כתב דקרני' של בהמה דנעבדה פסולה לחצוצרת ויקשה הא חצוצרת נעשית רק של כסף כמש"כ כאן ולפמ"ש זהו מקרא דותקעתם דכ' במועדים ובר"ח שתוקעין כהנים והיינו בשל כסף אבל מה שתוקעין בכל יום ל"ה של כסף ולכן בפ"ו מתומ"ס שכ' רבינו וחצוצרת של כסף בידם וזה דלא כגי' התוס' במנחות ובזבחים דמשמע דכהנים תוקעין בחצוצרת של כסף אף לדורת דרבינו ל"ג של כסף עבתויו"ט דיש ב' גיר' במשנה ורבינו דלא הזכיר בפ"ו מתומ"ס של כסף ע"כ דלא כגי' התוס' ובכן תמהני על המשל"מ שכ' דרבינו מתרץ לה כתוס' דבשל לוים ל"צ של כסף רק בשל כהנים דז"א כמש"כ אלא ההבדל בכהנים גופי' בכל יום כשתוקעין א"צ של כסף רק דוקא בשל מועדות ובזה ניחא לן דא"צ לומר דסובר דלוים תוקעים בחצוצרות אלא סובר דרק כהנים בחצוצרת וכמש"כ הרע"ב בערכין ובתויו"ט (ועמש"כ עוד על דברי רבינו אלו בפ"ג מבהב"ח) והנה תוס' במנחות כתבו דרק של משה הי' של כסף ולדורות כשר מקרן ובטו"א ר"ה דף כ"ו הקשה א"כ נילף דכ"ש של עץ כשר דל"ש דא"א שאני כמו בסוכה דף נ"ד דהרי הי' אפשר של כסף דשל משה הי' של כסף ולדעתי אי מהא יש לדחות דרק אחר דידעינן דכ"ש של עץ כשר לריבר"י מכלל ופרט אז הוא דאמרינן דקרן כשר לחצוצרת אמנם באמת מבואר בתוספתא פ"א דחולין כשר במנורה פסול בחצוצרת כשר במנורה היינו של שאר מתכות הרי גם לדורות של כסף דוקא:

ב) **והחלילין שהי' מנגנין בהן הי' אבוב של קנה מפני שקולו ערב**. ויש לתמוה דבערכין דף י' קתני במשנה וי"ב ימים בשנה החליל מכה ובסיפא קתני לא הי' מכה באבוב של נחשת אלא של קנה ופריך פתח בחליל וסיים באבוב ומשני היינו חליל היינו אבוב

והא דקרי חליל יען דחלי (ערב) קלי' מוכח דהוה אחת ומדברי רבינו משמע דהחליל עצמו של מתכות רק האבוב דהיינו הקנה שהקול יוצא בו ומכה עליו באצבע הי' קנה של עץ ונראה לישב דרבינו סובר דבוודאי גוף הכלי שיר הי' של מתכות כיון דסובר חליל דוחה שבת בי"ב ימים כמש"כ להלן א"כ שיר של י"ב ימים רק בכלי ובסוכה דף נ"א מוכח למ"ד עיקר שירה בכלי הי' של מתכות ואבוב דמשה שאני דאין דנין אפשר משאי אפשר וא"כ כן י"ל אף למ"ד עיקר שירה בפה אבל בי"ב ימים דבעי דוקא כלי שיר בעינן של מתכות אפ"ה האבוב כיון דא"א מעץ מפני שקולו ערב כמש"כ רבינו עשו של עץ וגמ' דערכין התם פריך דברישא קתני בי"ב ימים החליל מכה א"כ קרא הכלי שיר שמנגן בי"ב ימים אלו בשם חליל דהיינו בשם העצם של גוף הכלי שיר שהי' של מתכות ובסיפא קתני לא הי' מכה באביב ומשני היינו הך רק דברישא קראו חליל אף להאבוב דהיינו לאותו החלק שהי' של עץ שהקול יוצא בו ומכה באצבעיו משום דחלי קלי' לכן גם הקנה נקרא חליל בלשון מושאל אבל שם העצם של הקנה הוא אבוב ושם העצם של כל הכלי שיר הוא חליל והוא של מתכות:

ג') **בימי** המועדות כולם ובראשי חדשים הי' הכהנים תוקעין בחצוצרת וכו'. וכ"מ כתב בימי המועדות כולם וכו' נשאר המראה מקום בקולמוסו ולא הערה מקורו ובאמת הוא ספרי פ' בהעלותך הובא בירושלמי פ"ג מהוריות וכן בתוספתא פ"ו דסוטה דכתיב ובני אהרן הכהנים יתקע בחצוצרת תמימים לא בעלי מומין דברי ר"ע אמר לו ר"ט אקפח את בניי אם לא ראיתי שמעון אחי אימא חיגר ועומד בעזרה וחצוצרתו בידו אמר לו ר"ע שמא לא ראיתי אלא בשעת הקהל ואני אומר בשעת הקרבן מבואר דבעינן כהנים כשרים ותמימים:

הנה במשל"מ כ' לחלק בין חצוצרת של כהנים דהיו של כסף ובין חצוצרת של הלוים ובשו"ת תשובה מאהבה תמה בהלכה זו וגם בהלכה שלפני' מזכיר בפי' חצוצרת מכהנים ומלוים ועלה סובב הולך החצוצרת היתה נעשית של כסף וכ' שיש לישב בדוחק דנקט רבינו החצוצרת היתה נעשית מן עשת של כסף עשה אותה מן גרוטאות של כסף כשרה משמע מחצוצרה יחידה משתעי דחצוצרת של כהנים היא היתה של כסף ולא של הלוים:

אמנם דעת רבינו דרק במועד ור"ח כהנים תוקעים בחצוצרת ולוים אומרים שירה אבל כל הימים הלוים ג"כ תוקעין והנה בס' החינוך פליג עליו דמצוה זו לתקוע בחצוצרת היא מצוה תמידית על הכהנים דוקא בכל יום ויום והביא ראי' ממשנה דמידות דבכל יום בשעת ניסוך יין תקעו שני כהנים בחצוצרות ועוד הביא ראי' מריש עירובין דאמר כהנים

איצטריכא לי' סד"א הואיל ואיתנהו בתקיעה דכל השנה דכ' ותקעתם בחצוצרת וכ' בשו"ת מהרי"א סי' קפ"ג לפרש דא"כ הול"ל עדיפא מיני' דלוים איצטריכא לי' דתוקעין כל השנה דכהנים הא אין תוקעין רק במועד ור"ח:

ד') **חצוצרת היו נעשין מן העשת ומן הכסף**. והנה תמהו ממש"כ בה' איסורי מזבח דכשר אפי' משאר מינים ואמנם כבר הקשו תוס' במנחות דף נ"ט ר"ח ובמשל"מ כתב לחלק דבשל לוים כשר משאר מינים ג"כ ובספר מראה כהן דחה דכל כהאי ל"ה לי' לסתום אלא לפרש וכתב לישב לפי דברי רבינו לעיל דעיקר המצוה בשתיים ואין פוחתין משתיים ומוסיפין עד מאה ועשרים א"כ י"ל בחצוצרת הנוספת מותר להיות מן שאר מינים:

והנה בזה רק עלתה ארוכה לקו' הנ"ל דכאן משמע דבעינן של מתכות דוקא ובע"ז משמע דכשר מן השאר וכמו שהקשו תוס' דלהנ"ל ניחא דזה רק בשתים שהם עיקר המצוה:

אבל אכתי לא מיושב דהא קיימ"ל דאין עושין כ"ש של עץ וא"כ מאי נפ"מ דאף חצוצרת הנוספות בכלל כלי שרת הן ואין באין רק משל מתכות ונראה לישב דרק כלי שרת המשמש ומקדש אחרים הוא דאין עושין רק של מתכות אבל חצוצרת דאין משמש לאחרים ואין מקדש לאחרים שפיר כשר אף משל עץ ומשאר מינים:

הלכה ו

א') **וחליל זה דוחה שבת מפני שהיא חליל של קרבן עבודה הוא דוחה שבת**. והנה במשל"מ פ"ח מסוכה הקשה הא רבינו פסק שירה בפה א"כ אמאי דחי שבת ותי' בלח"מ דאין שבות במקדש וקשה לי א"כ למה בי"ב ימים אלו דוקא ועוד דרבינו כ' שיר של קרבן ועבודה הוא משמע דוקא יען דעבודה הוא לכן דחי לא משום דא"ש במקדש לכן נראה שרק בי"ב ימים אלו סובר שיר מה"ת אבל שיר של שבת בעלמא א"ד ול"א א"ש במקדש גבי שירה ומטעם דאפשר וכבר שביארתי לעיל אולם אני תמה דרבינו פסק דקושרין קשר של קיימא בשבת בכלי שיר והקשה בתויו"ט סוף עירובין למה דוקא קשר שאין של קיימא ותי' יען דרבינו סובר בפה ומעתה קשה לי ממנ"פ אי עיקר שירה בפה ואפ"ה דוחה שבת דא"ש במקדש וכתי' הלח"מ הנ"ל א"כ למה דוקא אלו וע"כ דרק י"ב ימים אלו דוקא דוחה דאלו מה"ת הן בכלי דוקא וא"כ יקשה ממנ"פ אי בשאר שביו"ט האין שיר דוחה ואי בי"ב ימים קאי א"כ למה כתב דוקא באין של קיימא כיון דבי"ב ימים אלו עיקר שירה בכלי וצע"ג ויותר יקשה דלכאורה יש להקשות דבגמ' מקשה הא דמתיר במשנה קשירה ובברייתא לא התיר אלא עניבה ויקשה מ"פ לוקי הא למ"ד שירה בכלי שפיר דוחה אף דמלאכה הוה כמש"כ תויו"ט ובברייתא כמ"ד שירה בפה ולכן אין מתיר אלא עניבה ונראה דגמ' משני ברייתא כר"ש דאין מתיר אלא עניבה והנה ר"ש

פליג בסוף עירובין וקאמר דלא התירו אלא משום שבות ופירש"י ותוס' דקאי אקשירה דכלי שיר דלא שרי בלא עניבה ונדחקו רש"י ותוס' ובמהרש"א שהקשה מאי קאמר לא התירו אלא משום שבות הא עניבה אפי' שבות ל"ה כמש"כ תוס' ולפמש"כ ניחא דקאי אעיקר שירה שהוא משום שבות ולכן לא התירו אלא עניבה אבל לא קשירה אולם נראה דהכי קאמר דסובר שירה בפה והא דשיר דוחה שבת רק משום דא"ש במקדש א"כ כיון דשירה עצמו לא התירו אלא משום א"ש א"כ בקשירה לא נתיר אם נעקר הנימין והבן א"כ מיושב קו' הנ"ל כיון דמוקי כר"ש באמת מוקי מטעם דשירה בפה לכן לא שרו אלא עניבה אך יקשה דמוכח מכאן כדברי לח"מ דא"ש במקדש לכן דחי וא"כ שוב קשה למה כתב רבינו דוקא י"ב ימים אלו דוחה:

ולכן אומר לישב דעת רבינו דהרי לכאורה קשה נהי דשיר י"ב ימים בכלי וכן למ"ד דשיר דכל השנה בכלי שיר עכ"פ כיון דשיר אין מעכב אמאי ידחה שבת דל"ה דומיא דתמיד כמו בעומר דאי נקצר ביום כשר א"ד שבת כדאיתא במנחות דף ע"ב אך לכאורה הרי רבינו פסק באמת בפ"ז מתומ"ס דנקצר ביום כשר ודוחה שבת א"כ לכן אף דאין מעכב דוחה ז"א דטעמו של רבינו בעומר יען דכתיב קרא תקריב וכמש"כ הקדוש הביאו הבה"ז דרבינו סובר קרבן שאי אפשר מע"ש דוחה אף דליכא קרא וקרא רק לומר דדוחה היכא דאפשר (אולם באמת קשה לי על דבריו דרבינו בפ"א מק"פ כתב דמועדו אתי לומר דדוחה היכיא דאי אפשר מע"ש ובאפשר לא ילפינן ממועדו דלידחי) וא"כ לכן עומר דוחה שבת אבל כאן כיון דאין מעכב וליכא קרא דלידחי שבת מנ"ל דדחי אך י"ל דבוודאי מלאכה גמורה א"ד כיון דלא מעכב אבל כיון דאין אלא שבות שפיר דחי בי"ב ימים אלו שמצותו בכלי שיר וכך למ"ד עיקר שירה בכלי דחי שבות אף דאין מעכב אבל אי שירה בפה אז אפי' שבות א"ד ולפי"ז א"ש דכ' רבינו דוקא קשר שאין של קיימא כיון דאין מעכב לכן קשר של קיימא דהוה מלאכה גמורה א"ד אבל אין של קיימא דרבנן דוחה דא"ש במקדש כיון דמה"ת עכ"פ לכתחילה בעי כלי שיר אבל ר"ש סובר רק עניבה שרי דלא התירו רק משום שבות דהוא סובר שירה בפה או בי"ב ימים לכ"ע מה"ת אלא דאפ"ה לא התירו אף שהוא מה"ת אלא משום שבות וזה דקאמר דלא התירו אלא משום שבות הכונה עיקר שירה לא התירו אלא משום שבות לכן עניבה דוקא וא"ש ג"כ הא דבשאר שביו"ט אין שירה דוחה אף דל"ה רק שבות ולענין קשירה מתיר רבינו קשר שאין של קיימא מטעם דא"ש במקדש ולפמש"כ ניחא כיון דאין מעכב ושירה בפה לכן ל"א א"ש במקדש ורק בי"ב ימים דבעי שירה בכלי בחליל (ולאו דוקא בחליל לבד אלא בכל כלי שיר דבחליל ל"ש שנפסקו הנימין דבחליל ליכא נימין) וא"כ אף דאין מעכב

כיון דרק שבות שפיר דוחה ולכן גם בנפסק שרי לקשור קשר שאין של קיימא דא"ש במקדש כיון דהשיר בי"ב ימים אלו לכתחילה מצותו בכלי שיר ודו"ק:

אח"ז ראיתי בשו"ת פנים מאירים ח"ב שכ' לישב קו' מהרש"א הא בעניבה אין אפי' שבות ודבר המותר הוא ותי' דעכ"פ יש קצת שבות שמתקן הכלי במקצת:

והנה ביומא דף כ"ט ומעסקין אותו וכו' ואין מעסקין אותו בנבל וכינור ויקשה הא א"ש במקדש וצ"ל ע"כ דבכלי זמר יש שבות אי משום דאפשר במילתא אחריתא או כמש"כ תוס' בסוכה דשאני כ"ש דיש הרבה כ"ש דצריך תיקון תמיד גזרו אף במקדש והוא כענין סברת ירושלמי בעירובין גבי ציר העליון דיש שבותים דלא התירו במקדש וכמש"כ התוס' גם בעירובין:

ב') **ונראה** לפרש עוד כיון דנפקא דדוחה שבת מקרא ע"כ לא גזרו שמא יעבירנו כמש"כ הטו"ז על מצות מילה דדחי שבת יען דמפורש בקרא ביום השמיני וה"נ הא כתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם ודרשו בספרי ביום שמחתכם אלו שבתות וכ' בס' זרע אברהם לפרש דשמחתכם דריש דאית להו לישראל שמחה ותענוג לכן תוקעין על הקרבנות ובשם ס' זית רענן כ' לפרש דדריש מביום דשבת לא איקרי שמחה רק עונג וקראת לשבת ובפירוש על הילקוט כ' לפרש דיש לישראל שמחה שתוקעין בחצוצרת על קרבנן א"כ מפורש בקרא ואין חכמים גוזרין לבטל המפורש בתורה:

והנה דברי ספרי אלו הובאה ביתה יוסף סי' רפ"א בשם שיבולי לקט וכן הביאו האבודרהם בסדר תפלת שבת דלכן אומרים ישמחו במלכותך שהתפלה במקום קרבן תיקנו וניחא בזה דלא יקשה ממה שכ' הרמב"ן במלחמות מס' מועד קטן אהא דתנן דשבת עולה ואינה מפסקת דבשבת לא כתיב שמחה רק עונג דלהנ"ל ניחא בתפלה שנגד קרבנות תיקנו שפיר מזכירין שמחה דבזמן עבודה הוה שבת יום שמחה וכן משמע מתוס' מוע"ק דף כ"ט יעיי"ש:

אולם תוס' ביצה דף ב' הביאו מכילתא שבת לא יהי' בו שבת לרבות יוהכ"פ לא יהי' בו לרבות יו"ט משמע דיו"ט לא איקרי שבת ונראה דהא"ט דשבת היינו שביתה ממלאכה ויום מנוחה ואינה יום שמחה אבל יו"ט יום שמחה ואין בו שביתה ממלאכה רק במקצת ואמנם רש"י שם כ' דיו"ט נמי איקרי שבת וכ"כ בשבועות דף י"ד וקשה מהאי דמכילתא דמשמע דיו"ט לא איקרי שבת ועמש"כ בפ"א מביהב"ח:

וכן קשה לי אמש"כ הראשונים שהבאתי לעיל לחלק דשבת עונג מקרי לא יום שמחה מהא דאיתא בפסחים דף ס"ח אמר ר"א הכל מודים בעצרת דבעינן לכם אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן לכם דכ' וקראת לשבת עונג אמר רב יוסף הכל מודים בפורים

דבעינן נמי לכם מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב ופירש"י שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה משמע דכולהו מחד טעמא דהוה יום שמחה משום דבעינן לכם (ובבית אפרים סי' תקנ"ג השיג על הטו"ז לענין לאסור ללמוד בעט"ב שחל בשבת דאין מצוה בשמחה רק בעונג והביא שכ"כ הבכ"ש סוף תענית):

ג) **והנה** בפ"ב משופר כ' רבינו כשגזרו שלא לתקוע לא גזרו אלא במקום שאין בי"ד וכו' ובזה"ז אין תוקעין אלא בבי"ד סמוך ולמה תוקעין בפני בי"ד מפני שבי"ד זריזין הן ולא יבואו התוקעין להעביר השופר בפניהם ברה"ר שבי"ד מזהירין אותן והנה דבר זה תמוה דאי משום שמירה בעלמא סמוכין למה ונ' לבאר דתוס' הקשו מ"ש שופר מלולב שהי' ניטל אף בגבולין בזמן שביהמ"ק קיים ותי' דשאני לולב דל"ה אלא טילטול בעלמא אבל תק"ש מעשה חכמה ושוב הק' א"כ אמאי אחר החורבן הקילו טפי בשופר מבלולב ותי' דשופר שהוא להעלות זכרוניהן לא רצו לבטל לגמרי וכיון שתיקן בחד בי"ד תוקעין בכ"מ שיש בי"ד אעפ"י שבזמן ביהמ"ק לא הי' אלא במקדש לבד ול"נ לתרץ ב' הקו' בחדא מחתא דהנה בסוג' דרפ"ד דר"ה יש לתמוה מה הוסיף לן רבא על רבה אמר טעמי' דשי"ע על שופר ולולב א"כ הכי הול"ל אלא כדרבה או אלא אמר רבה ונ' לפרש דהנה באמת הקשה הטו"א א"כ לב"ש דסובר הוצאה שלא לצורך אסור ביו"ט א"כ גם ביו"ט שייך שמא יעבירנו ונ' דהענין כך הנה שופר הוא מצות היום דהיינו דיום ר"ה חייב בתק"ש אבל כשחל בשבת הנה לגבי שבת ל"ה מצות היום אלא הא דחייב בשבת בתק"ש הוא רק שבשבת זה צריך לתקוע למען נזכר בזה שהוא גם רה"ש ולפי"ז י"ל דמשום י"ט ל"ש גזירה שמא יעבירנו דכיון דהוה מצות היום דהא משום שהוא יו"ט של רה"ש חייב במצוה זו אבל בחל בשבת דאין מצות התקיעה משום שבת ולגבי שבת ל"ה מצות היום שפיר שייך גזירת ש"י וי"ל שזה מרומז בכתוב זכרון תרועה דהיינו לרמז דבשבת שאין התקיעה משום חובת היום אפ"ה חייב בתקיעה משום דהא עכ"פ הוא י"ט של רה"ש והיינו זכרון תרועה שצריך לתקוע משום זכרון רה"ש ולפי"ז יפורש כן דהנה רבה אמר הטעם שמא יעבירנו וע"ז קשה לב"ש דביו"ט ג"כ אסור נגזור ש"י ולתרץ זה סובר רבה דהא"ט דרק בשבת גזרינן שי"ע דפעם אחת כתיב זכרון תרועה לומר דבשבת דל"ה התקיעה משום מצות היום רק משום יו"ט וא"כ מאחר דגלי קרא גופא דהתקיעה שבשבת ל"ה אלא זכרון תרועה שהוא גם רה"ש לכן שפיר שייך למיגזר שי"ע אבל ביו"ט ל"ש גזירה שי"ע דהא משום יו"ט הוא דחייב במצות שופר ולפי"ז אתי רבה לפרושי דלעולם כדאמר ר' לוי דזכרון תרועה בשבת אייריא אבל לא מטעם דסבר

ר"ל דא"ת בשבת אלא דזכרון תרועה מקרי יען דבשבת אין מצות שופר מצות היום דוקא דהא רוב פעמים לא חל בשבת רק מאחר דעכ"פ כבר נלמד מקרא דבחל בשבת מיקרי זכרון תרועה שפיר מצי חכמים לגזור ש"י דישכח שהוא שבת דהא התקיעה אין מזכירו שהוא שבת ולכן אין תוקעין באמת כלל ולא הוי אלא זכרון תרועה דהיינו דמזכירין רק התרועה וזה רק מדרבנן:

אמנם יש לפרש עוד בטעם אחר למה בשחל בשבת מיקרי זכרון תרועה מה"ת אף דמה"ת דחי שבת דהנה בשמעתין מתיב ר"ש שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בבי"ד וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע ובר"ה לא היו תוקעין אלא בבי"ד מאי אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע אי לימא דביובל תוקעין יחידין וברה"ש אין תוקעין ויש להבין מה עלה על דעת ר"ש דרק בי"ד תוקעין ולא יחידין הא אינו מצוה שמוטלת על הבי"ד אך י"ל דהנה רבינו פ"י משמיטה כ' מ"ע לתקוע בשופר בעשירי לתשרי בשנת היובל ומצוה זו מסורה לבי"ד שנאמר והעברת שופר וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע שנאמר תעבירו שופר שופר של יובל ושל ר"ה אחד הוא לכל דבר אלא שביובל תוקעין בין בבי"ד שקדשו את החודש בין בבי"ד שלא קדשו את החודש וכל יחיד חייב לתקוע כל זמן שבי"ד יושבין ושלא בפני בי"ד וברה"ש שחל בשבת לא היו תוקעין אלא בבי"ד שקדשו בו את החודש ואין כל יחיד ויחיד תוקע בפני בי"ד עכ"ד הנה נשמע דבתקיעות דיובל נכלל ב' מצות דהיינו מצוה בבי"ד כדאיתא בר"ה דף ט' דתקיעות מסורה לב"ד אבל גם כל יחיד ויחיד מחוייב בה לפי"ז כיון שכ' דגם רה"ש דומה ליובל בוודאי גם שם שייכי הסברא דמצוה לבי"ד לתקוע ומעתה ניחא דס"ד דר"ש דהא דקתני תוקעין בבי"ד דליכא מצוה איחיד ושוב גזרו חכמים דלא יתקעו יחידים כלל וכמו שיבואר דילפינן כך מקרא דכ' זכרון תרועה וכ' יום תרועה יהי' לכם הכונה הוא כך דהנה שופר מ"ע ככל מ"ע אבל יש בה עוד טעם להביא זכרוניהם לפני ד' וכמש"כ תוס' וכדכתיב והי' לכם לזכרון לפני ד' אלקיכם וכדאיתא ברה"ש דף ל"ב ובוודאי על הבי"ד מוטל לתקוע כדי להביא זכרוניהם שהם שלוחי כל ישראל ולפי"ז קרא דזכרון תרועה קאי על בי"ד וקרא דיום תרועה יהי' לכם קאי אכל יחיד דלכם משמע לכל יחיד כדילפינן מוספרתם לכם שתהי' ספירה לכל אחד ואחד כדאיתא במנחות דף ס"ד וא"כ כיון דנשמע מקרא דזכרון תרועה דקאי על בי"ד דהם מחוייבין לתקוע כדי להעלות זכרון ישראל לפני ד' א"כ בעינן שקידשו בי"ד סמוכין ולפי"ז י"ל דהא דגזרו ש"י וביטלו מ"ע דשופר היינו מצוה דאיתא ביחיד אבל המצוה שעל הבי"ד שתוקעין להעלות זכרוניהם של ישראל לא רצו לבטל ולפי"ז י"ל דשפיר נרמז בקרא דזכרון תרועה קאי בשבת דהיינו דקרא אשמעינן דתק"ש

דב"ד הוא לזכרון תרועה משום כדי להעלותן זכרון לכן מיקרי זכרון תרועה ולכן בחל בשבת אין תוקעין רק בבי"ד משא"כ בחול דתוקעין אף ביחיד ככל מ"ע דיחיד חייב בו ולא דרשינן טעמא דקרא לכן כתיב יום תרועה ושפיר נשמע מקרא דביחיד אין תוקעין בשבת ע"ד אסמכתא דביחיד רק זכרון דברים יש ובב"ד הוא זכרון תרועה ממש כדי להעלות זכרון ומעתה ניחא קו' התוס' דלכן בזמן מקדש החמירו שלא לתקוע רק במקדש יען דתק"ש בב"ד הוא לזכרון ובזמן מקדש הב"ד ישבו בלשכת הגזית סמוך לעזרה ע"כ תוקעין רק שם בשבת להעלות זכרון ובגבולין דהתקיעה ככל מ"ע שפיר בטלו אותה לגמרי משום שי"ע משא"כ בלולב ל"ש לחלק בין מקדש לגבולין ע"כ ביום ראשון דהוי דאורייתא אין לחלק בין מקדש לגבולין ומהא"ט גופא לאחר החורבן הקלו בשופר יותר לתקוע בבי"ד כיון דהתקיעה בבי"ד להעלות זכרון לא רצו לבטל מ"ע זו דב"ד רק בטלו מ"ע דיחיד דזו ל"ה אלא כשאר מ"ע ואולי גם התוס' שכ' משום כדי להעלות זכרון לא ביטלו כונתם כן לתרץ בזה גם קו' ראשונה דמהא"ט בטלו בזמן מקדש בגבולין דיש סברא לחלק דבתקיעה במקדש בב"ד להעלות זכרון לא בטלו ובתקיעה דיחיד ככל מ"ע שפיר העמידו דבריהם במקום מ"ע משום שי"ע ואח"כ כתבו ועוד דבר"ה אין בקיאין בקביעי דירחי והקשה מהרש"א דאיך מיושב בזה קו' השני' ולפמש"כ דהתי' קמא קאי גם לישב קו' ראשונה שפיר כ' ועוד לתרץ קו' ראשונה:

מעתה ניחא דעת רבינו שכ' דבעינן בי"ד סמוך כיון דתקיעה דב"ד היא להעלות זכרון של ישראל בעינן בי"ד סמוך דרק בי"ד סמוך דהוה שלוחי דכל ישראל אז שייך אותה מצוה וא"כ לא היתה בכלל הגזירה שגזרו על תקיעה דיחיד אלא דאכתי קשה למה מותר ליחיד לתקוע בפני בי"ד ע"ז כ' יען דבי"ד זריזין ומזהירין שלא יוציא וא"כ הא דהתירו בב"ד סמוך אין משום שמירה אלא עיקר הטעם דבב"ד הסמוך איכא מצוה בפ"ע ולא הוה בכלל גזירה דשי"ע:

ד') **איברא** נראה לבאר עוד טעמא דמילתא דעתה שאין לנו סמוכין אין תקיעה בשבת דהנה רבינו כ' דאין תוקעין בשבת ואע"ג דהתקיעה שבות ויבוא עשה וידחה שבות דדבריהם רק גזרו שי"ע ובלח"מ תמה הא לעיל כ' דאין עולין באילן משום דהוה עול"ת דדבריהם ולמה יהי' נדחה ועוד אמאי עשה דשופר ידחה שבות דגזירת שמא יתקן כ"ש ולא ידחה שבות דש"י ונ' דעפ"י האמור יש לישב לנכון דהנה גזירה דשמא יתקן כ"ש הוא בכל כ"ש גזירה ישינה מעתה אם באו חכמים לאסור תק"ש בשבת משום אותה גזירה ע"כ הוה גזרינן אף במקום בי"ד וגם בביהמ"ק דהא זהו שבות דגבולין דגזרינן אף במקדש כדאיתא בעירובין ק"א (וכמש"כ בטו"א רק דהוא כ' כן אגזירה דשי"ע ובאמת

לענין גזירה דשי"ע ל"ש סברא זו דגזרה שי"ע רק אמצוה נגזרה כדרבה דהכל חייבין ובהיל ולא גזרו במידי דרשות וכה"ג ל"ה שבות דגבולין דהא שבות דמצוה הוה כמו שבות דמקדש כדמוכח שם בעירובין לענין ס"ת דגוללו אצלו אף דבט"כ ג"כ אמר רבה טעמא דשי"ע הנה הוא ג"כ משום דט"כ מצוה לטהר ברגל וגזרו על שבת אטו שבת שחל סמוך לרגל ועיין ש"א ובטו"א במגילה אבל גזירה דשמא יתקן כ"ש דלא נתקנה עיקר במצוה א"כ הוה שבות דגבולין במקדש שפיר גזרינן) וא"כ הוה עוקרין כל המצוה בשנה שחל בשבת וזה לא רצו חכמים כמש"כ תוס' כדי להעלות זכרון ישראל ולכן גזרו משום שי"ע דבזה שפיר א"צ לעקור המצוה לגמרי בשחל בשבת משום דבמקום ב"ד הא ליכא גזירה דשי"ע דמזהירין שלא להעביר וע"כ הניחו המצוה לתקוע במקום בי"ד סמוכין כדי להעלות זכרון ישראל דהם שלוחי כל ישראל ובמקדש בוודאי ל"ש גזירה דשי"ע דזה ל"ה שבות דגבולין במקדש כנ"ל דל"ש במידי דרשות (והא דבלולב גזרו היינו משום דביום ראשון עכ"פ לא מתעקרי המצוה) וע"כ שפיר גזרו במקום דליכא בי"ד דהא כמו דמתקיים הקרא דזכרון תרועה במקום בי"ד סמוכין דתוקעין להעלות זכרון ישראל וכמש"כ הרמב"ן פ' אמור כן מתקיים המצוה זו דזכרון תרועה בכל ישראל בדברים בלבד מעתה בזה"ז דליכא ב"ד סמוכין דל"ש לומר דיתקעו כדי להעלות זכרון ישראל דרק כיחידים דמיא א"כ אף דליכא גזירת שי"ע משום דב"ד מזהירין אפ"ה כיון דל"ש בהו כדי להעלות זכרון ישראל לא מתקיים קרא דזכרון תרועה רק בזכירת דברים פסוקי שופרות שיעלו זכרון דברים אלו לפני ד' א"כ ליכא אלא מ"ע דתק"ש דיום תרועה יהי' לכם לבד מ"ע זו לא אלים לדחות לשבות דתקיעה עצמה א"כ שוב אסור לתקוע משום שבות דכלי שרת אף דמתעקרה העשה לגמרי כשחל בשבת כמו בלולב בזה"ז דאין נוטלין אף בב"ד ומתעקרה העשה לגמרי דהא כל הטעם כ' תוס' הוא משום דעשה דשופר עדיף מלולב שהוא להעלות זכרון וכיון דזה ל"ש בב"ד סתם א"כ שוב דמי ללולב ולכן אף דל"ש בב"ד סתם גזירה דשי"ע דמזהירין אבל הא שייך משום תיקון כ"ש וא"ל הא ל"ג לבטל משום שמא יתקן כ"ש כבר כתבתי דביו"ט דהוא מצות היום ל"ג אבל בשבת דאין התקיעה באה מכחו רק מחמת קדושת יו"ט וע"כ רק זכרון תרועה מיקרי שהתרועה בש"ק באה לזכרון שגם היום יש עוד קדושה יו"ט שיש בו חיוב לתקוע ע"כ שפיר גזרינן ועוד דגוף הסברא שכ' הרמ"פ שהביא המג"א דלכן ל"ג משום תיקון כ"ש דא"כ בחל בחול נמי וא"א לעקור לגמרי ולכן גם בשבת ל"ג לדעתי יש לשדות בה נרגא דבפ' כה"ד מייתיא הא דכוי וכו' א"ל תק"ש בגבולין תוכחי שאין וודאה דוחה שבת וספיקא דוחה יו"ט והקשה בישועת יעקב הא לא דמי דגזירת בשבת הוא אינו בעידנא אבל הא דספקא דוחה יו"ט היא משום

שבות דתקיעה עצמה כמש"כ התוס' וזה הא הוה בעידנא ונ' לישב דהנה עוד הקשה בישועת יעקב הא לפמש"כ הראשונים הא דגזרו בשופר שי"ע הוא משום דלא בקיאי בקביעי דירחא א"כ איך קאמר דאין וודאה דוחה שבת הא לא הוה וודאה דאין בקיאין בקביעי דירחא וע"כ הכונה דבאמת ברוב שנים אין אלול מעובר ואף דרוב ג"כ וודאי ל"ה אפ"ה שייך לומר דאין ודאה דוחה אותה משום דחכמים דגזרו שי"ע ידעו טעמם ונימוקם דלא מהא"ט גזרו יען דלא בקיאי בקביעי דירחא כיון דרוב שנים אין מעובר הוה לדינא כודאה משום דאף אי הוה ודאה ממש כגון אם הי' מקדשין ע"פ חשבון ג"כ היו גוזרין ושפיר קאמר דודאה א"ד שבת דהא עכ"פ אמת דאיכא שבות זה בשופר בשבת גזירה דתיקון כ"ש אלא דלא רצו לבטל כדי להעלות זכרון ישראל דהי' הכרח לגזור אף בב"ד כנ"ל ולכן רק משום דאיכא דשי"ע גזרו דזה ל"ש בב"ד אבל כיון דבאמת איכא שבות זה דתיקון כ"ש אין וודאה דוחה אותה ושפיר עביד מזה קו"ח דודאה א"ד שבת משום גזירה דשי"ע ותיקון כ"ש (אף דמשום זה הגזירה דכ"ש לא רצו לגזור כדי שלא יצטרכו לגזור אף בב"ד ולעקור המצוה ורצו להניח המצוה דיתקעו בב"ד להעלות זכרון אבל איה"נ אי מקלעי דלא יהא ב"ד סמוכין דעקרינן המצוה לגמרי משום תיקון כ"ש) ואפ"ה ספקא דוחה יו"ט דיו"ט ל"ה אלא לאו לא גזרו א"כ חזינן אף דבאמת ביו"ט ג"כ איכא גזירה דהיינו שמא יתקן כ"ש אפ"ה ל"ג בספקא וא"כ אין מטעם שכ' הרמ"פ דלכן ל"ג יען דא"א לעקור התקיעה דהא בספק עכ"פ הוי מצינן לאסור משום גזירה דתיקון כ"ש ואפ"ה ל"ג וע"כ עביד מזה גופי' קו"ח דודאה א"ד משום כ"ש ושי"ע וספקא דוחה יו"ט ול"ח לגזירה דתיקון כ"ש והוה שפיר הנושאים שווין ומיושב קו' הישוי"ע על נכון:

וא"כ נסתר מזה סברת הרמ"פ שכ' דלכן א"א לאסור משום תיקון כ"ש דא"כ יו"ט נמי דהא חזינן דגמ' עביד מזה גופא קו"ח דשבת חמור דאין ודאה מצוה דוחה שבת ואפ"ה ספקא דוחה יו"ט ול"ג משום דל"ה אלא איסור לאו (והא דהעמידו דבריהם בהא דאין עולין באילן ליקח שופר היינו משום דלא מבטל מצוה אלא בשנה זו אבל בספיקא דטומטם דבאנו לבטלו ממצוה זו לעולם לכן לא גזרו במקום לאו) א"כ מהא"ט הוה מצי לגזור משום כ"ש בשבת ואין דא"כ ביו"ט נמי ז"א דנדע דזה חומרא דשבת כמו דודאה אין דוחה שבת וספיקא דחי יו"ט אע"כ דבאמת לא מהא"ט ל"ג בשבת אלא משום דלא רצו לעקור מצוה זו אף במקום בי"ד לכן גזרו משום שי"ע אבל עכ"פ אמת דאיכא גזירה דתיקון כ"ש ג"כ ושפיר עביד קו"ח דאפ"ה א"ד יו"ט:

מעתה מיושב קו' הלח"מ דל"ד להא דאין עולין באילן דשם ביחידים דל"ש דתוקע להעלות זכרון ישראל דלא מתבטל בזה המצוה מכל ישראל ובזה ניחא נמי דלא יקשה

למה אלים לדחות שבות דתיקון כ"ש ולא דחי שבות דשי"ע משום דשבות דתיקון כ"ש אי באנו לאסור מה"ט ע"כ שיבטלו ג"כ במקום בי"ד לכן אלים לדחות השבות דתיקון כ"ש אבל בגזרה דש"י א"צ לבטל במקום ב"ד דבי"ד מזהירין את העם כמש"כ רבינו שם: **עכ"פ** נשמע מדקאמר שאין וודאה דוחה אותה דלא משום הא"ט גזרו שי"ע יען שאין בקיאין בקד"י דבאמת לא מישב להו לספק דהא רוב שנים אין אלול מעובר ולכן אף אי הי' מקדשין עפ"י חשבון ג"כ הי' גוזרין גזרה זו דשי"ע א"כ מינה בזמנינו דבאמת מקדשין עפ"י חשבון והוה ודאי מצוה אפ"ה שייך אותה גזירה דהא מעיקרא לא משום ספיקא דלא בקיאין בקב"ד גזרו דאם הי' לנו בי"ד סמוכין עכ"פ במקום ב"ד הוה מצינן לתקוע להעלות זכרון ישראל כמו מעיקרא דלא רצו לעקור משום גזירה דש"י במקום בי"ד סמוך אלא כיון דליכא ב"ד סמוך ול"ש לתקוע כדי להעלות זכרון ישראל אף דיש ב"ד סתם ליכא אלא מצוה דשופר בעלמא כמ"ע דלולב שאין בו להעלות זכרון ועקרו אף במקום ב"ד א"כ לא אלים לדחות שבות דתיקון כ"ש דשייך אף במקום בי"ד:

עוד יש ראי' דאף בזה"ז דבקיאין בקבד"י אין תוקעין במקום ב"ד אף דמתעקרא העשה מיבמות דף צ' דקחשיב שופר בהדי הני דב"ד עוקרין מ"ע בשוא"ת והקשה בישוע"י הא רק משום דלא בקיאין בקבד"י עקרו אבל לפמש"כ ניחא דידע דגזרת חכמים דש"י לא היתה מהא"ט דאין בקיאין בקד"י דהחכמים דגזרו אותה גזירה גזרו אותה אפי' אי הוה וודאי ממש דהא רוב פעמים לא מצינו אלול מעובר הוה כוודאי שפיר נשמע דחכמים יכולין לעקור בשב וא"ת אך אכתי קשה הא בשופר לא עקרו דהא במקום בי"ד תוקעין עכצ"ל כנ"ל דחכמים דגזרו אשופר איה"נ אי הוה מיקרי דלא יהי' ב"ד סמוכים ויקדשו החודש ע"פ חשבון דאז אין תוקעין אפי' בב"ד ואפ"ה גזרו גזרתם דלא יתקעו בשופר (וגזרתם הי' ע"ד שאף אם באורך הגלות יתבטל הסמיכה) א"כ שפיר נשמע דחכמים עוקרין בשבת וא"כ מהא דאמרו דבטלו מצות שופר בשב וא"ת ראי' נכונה לדברינו:

ה') **ובזה** נ"ל לפרש הת"כ שהביא רש"י בפ' בהר והעברת שופר תרועה ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בעשור לחודש אלא לומר לך תקיעה בעשור לחודש דוחה שבת בכל ארצכם ואין תקיעת רה"ש דוחה שבת בכל ארצכם אלא בב"ד ותמוה הא תקיעה לאו עבודה היא אבל לפי האמור הכונה כך דהנה דרשא דקרא אתי לומר דליכא מצוה לתקוע ביחיד כשחל בשבת ורק בב"ד מצוה לתקוע אף בחל בשבת מדכ' זכרון תרועה שצריך לתקוע כדי להעלות זכרון ישראל אבל ביחיד ליכא מצוה והיינו דצריך קרא בעשור לחודש דבעשור לחודש יש מצוה בין ביחיד בין בב"ד כמש"כ לעיל אבל ברה"ש שחל בשבת אין מצוה לתקוע רק בב"ד זהו דרשא דקרא רק מאחר שחכמים

תקנו דלא לבד דליכא מצוה אלא דאסור לתקוע דאיכא שבות דרבנן כללו הת"כ הדרשה כאלו בא הקרא ללמד דבעשור לחודש דוחה שבת בכל ארצם ואין תקיעה דרה"ש דוחה שבת בכל ארצכם דמדרבנן אסור ותקיעה שבות הוא גם בלא טעם דשי"ע כמש"כ רבינו בפ"ב משופר כנ"ל:

ובהא ניחא לפרש גם ד' הירושלמי בשמעתין דפריך אי ד"ת הוא אף בגבולין ידחה ואי לית ליה דהיא ד"ת אף במקדש לא ידחה ומשני דזכרון תרועה כ' וקאי כשחל בשבת דמזכירין אבל לא תוקעין ולבסוף מייתיא מדרשא דוהעברת שופר בחודש השביעי זו את מעביר בארצכם הא אחרת לא והיא ג"כ תמוה דמה מלאכה יש בתקיעה כדפריך בבבלי ולהנ"ל י"ל דירושלמי סובר ג"כ דרק משום שבות דרבנן אין תוקעין בחל בשבת (דבכל תקיעה איכא שבות) רק דס"ל דחכמים ל"ה עוקרין משום שבות זה מצות תקיעה של רה"ש כמו דלא עקרו וגזרו בלולב בגבולין בזמן המקדש או מטעם דאי משום שבות דתקיעה גם ביו"ט איכא שבות זה כבמג"א סי' תקפ"ח ורק סובר ירושלמי דבחל בשבת ליכא מ"ע כלל ליחיד לתקוע רק לב"ד וחכמים תקנו שלא לתקוע כלל משום שבות מעתה תקשה לכאורה מ"ט אי הוה מצוה ד"ת לתקוע ביחיד אפי' בשבת א"כ אף בגבולין ידחה דאיך מעקרו חכמים מ"ע משום שבות מ"ש מלולב כק"ו התוס' ועוד בכל יו"ט נמי איכא זה השבות ואי לא הוה ד"ת מצוה ביחיד אמאי תוקעין ולא גזרו גם שם ולא ידחו שבות כיון דליתא מצוה ביחיד וע"ז משני דכ' זכרון תרועה דהיינו דנשמע דבאמת ליכא מצוה ביחיד דרק במקדש תוקעין כדי להעלות זכרון וביחיד ליכא מצוה רק בזכירה וכדכ' זכרון תרועה וע"ז פריך מעתה אף במקדש לא יתקע ביחיד דהא עכ"פ איסור שבות איכא וכיון דליכא מצוה ביחיד אמאי תוקעין ומשני והקרבתם במקום הקרבנות ואח"ז מייתיא דרשה מקרא אחרינא מוהעברת שופר תרועה והיינו דרשת הת"כ שהבאתי לעיל דמשם נשמע דליכא מצוה ביחיד רק בב"ד ולכן רק במקדש תוקעין דשם ב"ד הגדול אבל ביחיד ליכא מ"ע לתקוע ושפיר גזרו שלא לתקוע משום איסור שבות בהא סלקינן ובהא נחתינן דאין לתקוע בזה"ז בירושלים אף דאיכא ב"ד קבוע דבעינן ב"ד סמוך דהם שלוחי כל ישראל ואיכא בהו מצוה משום להעלות זכרון ישראל אבל ב"ד בזה"ז רק כיחידים דמי וליכא בהו מצוה להעלות זכרון של ישראל שאינן שלוחי של כל ישראל ול"ש דבתקיעתם לבד מעלין זכרון ישראל לפני אבינו שבשמים כיון שאין כל ישראל תוקעין ורק סמיכתינו מאחר שתורה פטרה אותנו זכרון הדברים שכל ישראל מזכירין בתפלתינו היא המעלה זכרון של ישראל ויתר הדברים כתבתי ב"ה חגיגה בעזהשי"ת:

על קו' הטו"א לב"ש ל"ש שמא יעבירנו דא"כ ביו"ט נמי הנה בשו"ת תשב"ץ ח"ב ס"ז

רי"ב הקשה למה לא גזרו ביו"ט משום גזירה שיוציאן חוץ לתחום ותי' דהוה רק ל"ת דאפי' אי יצא חוץ לתחום הא עשה דחל"ת א"כ לב"ש ביו"ט ג"כ כיון דל"ה רק ל"ת הא בדיעבד נדחה היו"ט מפני הל"ת הא יו"ט עשה ול"ת די"ל לענין דיעבד הא גם עשה ול"ת נדחה דאמרינן מאי אולמי האי עשה מהאי עשה כמש"כ הנוב"י לכן ל"ש גזירה לב"ש רק בשבת דהוה איסור כרת:

ו') **בימי המועדות כולם ובר"ח היו הכהנים תוקעים בחצוצרות שנאמר וביום שמחתכם**. ואמנם ברישׁ ההלכות כשמנה המ"ע שיש בהלכות אלו לא מנה עשה זו כשם שמנאו בסמ"ג אך ברישׁ ה' תענית כתב שנצטונו לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנזעק לפני ד' יתעלה והוא אמרו וכי תבואו למלחמה והרעותם בחצוצרות וכלל עם עשה זו מה שנצטוינו לתקוע בחצוצרות במקדש עם הקרבת הקרבן מקרבני מועדות וכן אנחנו מצוים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך ע"כ ובפד"ר דרך מצותיך ח"א כתב וז"ל הן אמת שהדברים תמוהים שכלל הכל בעשה אחד דמאחר שזמנו של זה אינו זמנו של זה למה אינן נמנים לשתי מצות ואף שהפעולות שוות דבשניהם נצטונו לתקוע בחצוצרות מ"מ אין זה טעם למנותם מצוה עשה אחת שהרי מצות השביתה באה בתורה בימי המועדות וכל מועד ומועד נמנה למצוה אחת מאחר שזמנו של זה אינו כזמן של זה ובכל אחד ואחד באה מצוה מיוחדת וכן בתקיעה נצטונו לתקוע בשופר וביובל ומנאם לשתי מצות אף שהפעולות שוות וכבר תמהו חכמי הדורות ליישב דברי הרמב"ם הללו וכעת לא ראיתי וכעת צ"ע ועיין שו"ת מהרי"א או"ח מש"כ בזה:

הלכה ז

א') **אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדהו ה' שנים שנאמר מבן חמש ועשרים וכתוב אחד אומר מבן ל' ואין נכנס לעבודה עד שיגדיל**. והקשה בכ"מ דזהו תרתי דסתרי ותי' הא דבעי ל' היינו לשיר שהוא חכמה והא דנכנס כשיגדיל היינו הגפת דלתות ותמהני כי במשנה דערכין איתא דנכנס בשעה שלוים עומדים על השיר ואין שוררין אלא בפה הרי דנכנסין לשיר כשיגדיל אך רש"י פי' נכנסין היינו להגפת דלתות וע"כ לפרש דלהגפת דלתות נכנס לעבוד לפני עצמו ולשיר אין נכנס אלא לשורר עם אחרים והיינו כדברי הכ"מ והנה בראש יוסף חולין דף כ"ה הקשה דילמא קרא דבן כ"ה שנה היינו לשיר ותי' דפשיטא לגמ' דשיר מבן ל' ועדיין קשה דילמא בן כ"ה להגפת דלתות וי"ל דפשיטא להגפת דלתות מבן י"ג וכן מוכח מקרא דגבי דוד שהבאתי להלן דמבן כ' כשר וע"כ ה"ה מבן י"ג שנה ואילך:

אמנם לי נראה כי דעת אחרת אתו כי בדברי רבינו לא הזכיר כלל שיהא בן ל' דוקא שהרי

בדין שאח"ז כתב רבינו דשנים פוסלות אין לדורות ולפי"ז גם לבן ל' אינה אלא לדורות ולכן לא כ' רבינו אין נכנס לעבודתו עד שיהא בן ל' אינה אלא לדורות רק דלדורות א"צ בן ל' אבל עכ"פ נלמד מקרא דבעינן לימוד ה' שנים קודם שיכנס לעבודה גם לדורות ולכן הביא רבינו קרא דבן ל' אבל לא דבעינן בן ל' ורק כתב שאין נכנס לעבודה עד שיהא איש והיינו שהביא שערות וכמש"כ רבינו בפ"ה בכהן דג"כ אין נכנס אלא בשעת שיר א"כ מפרש הא דערכין לאו בקטן ממש אלא בהביא שערות אפ"ה אין שורר אלא בפה ואין מן המנין של י"ב לוים כי רק אומר שירה עם אחרים והנה לפי"ז הא דסוכה דקטן היודע לישא כפיו חולקין לו תרומה היינו בהביא ב' שערות דהרי במגילה אמרינן אין קטן נושא כפיו ותוס' כתבו דהחילוק עם כהנים אחרים גם קטן נושא כפיו והביא ראי' מהך דערכין דצעורי לוים נקראו ולרבינו דזה בהביא ב' שערות א"כ גם בב' שערות אין רשאי רק עם ציבור א"כ ליתא לתי' התוס' אלא הא דסוכה דקטן היודע לישא את כפיו היינו בהביא ב' שערות כפירש"י וא"כ יקשה על רבינו דבסוכה משמע דהיינו קטן ממש דהרי איירי שם מחינוך א"כ משמע קטן ממש דהרי אייריא שם מחינוך לכן קשה מהא דחולקין בבית הגרנות וכ' הכ"מ זה היא מתוספתא והכל אחד עם הא דהיודע לישא את כפיו ול"נ דהתוספתא ורבינו שנקטו לשון זה לומר לך דהא דקטן היודע לפרוש כפיו אין הכונה שנושא כפיו דאין נושא עד שהביא ב' שערות רק הכונה שיודע לפרוש כפיו ולכן שינה וכ' יודע לפרוש חוקו והדבר מוכרח בלא"ה שהרי רבינו בפט"ו מתפילה כתב דאין נושא כפיו עד שימלא זקנו והנה יקשה עליו מסוכה דחולקין בבית הגרנות אע"כ שיודע לפרוש כפיו וכ"כ בלח"מ שם והן יכולנו לתרץ לפי"ז קו' התוס' לחלק בין הך דסוכה ומגילה דזה בפ"ע וזה עם אחרים ואף דרבינו מפרש הך דערכין ג"כ בב' שערות ואפ"ה אין ממנין המשוררין דבאמת גם בנשיאת כפים בפ"ע אין נושא עד שיתמלא זקנו אבל עם אחרים יכול לישא כפיו כשהביא ב' שערות כהך דערכין בכהנים ולוים אך האמת יורה דרכו כמש"כ דהך דתרומה אייריא רק ביודע אבל אין נושא כפיו אמנם לדינא אפשר מודה רבינו עם אחרים יכול לישא כפיו אפי' לא נתמלא זקנו ובפרט בהביא ב' שערות דלא כלח"מ אלא כהג"ה מיימנות שם ואי נאמר כן יש ליישב קו' הכ"מ דכאן באופן אחר דהא דבעינן ל' היינו בפ"ע אבל משהביא ב' שערות עושה עבודה עם אחרים וזהו כדברי הכ"מ בתי' השני שכ' דהתם לעבודה מיוחדת לו תמיד וכאן במקרה ולכן כ' שם לעבודתו וכאן לעבודה ולפמש"כ ראי' מדברי תוס' רק שהן מפרשים כן לענין שלא הביא ב' שערות ורבינו מפרש אפי' בהביא ב' שערות והבן ועוד י"ל לפמש"כ הרמב"ן בה' המצות שורש ג' בהא דכ' בקרא גבי דוד אלה בני לוי עושה המלאכה מבן עשרים

שנה ולמעלה נאמר ויספרו הלוים מבן ל' ולמעלה וע"כ דזה הוא לעבודת בית ד' על החצרות ועל הלשכות והוא מבן כ' ומבן ל' היינו למשא ולפי"ז א"ש כאן דמבן י"ג היינו לשאר עבודות ורק למשא הי' בן ל' כשהי' המשא בלוים כאמור:

ב) **שנאמר איש איש על עבודתו**. והקשה בכ"מ שסותר עצמו דמתחילה כתב דאין נכנס לעבודה עד ל' שנה ותי' דצריך דאף במקרה לא יעבוד פחות מי"ג שנים והנה ביעב"ץ בחולין הביא קו' העולם הא דס"ד דבכהנים פוסל שנים א"כ יקשה ל"ל איש איש מזרעך למעט פחות מי"ג שנים כיון דאפי' גדול פסול כלוים ותי' לפמש"כ הכ"מ הנ"ל דבמקרה בלוים מותר כשהוא בן י"ג דלא כרמב"ן פ' בהעלותך א"כ אי הוה ילפינן מלוים הי' ג"כ שרי במקרה לכן צריך למעט קטן אפי' במקרה פסול ואולם לרבינו שני דגם בלוים צריך איש לפסול אפי' במקרה א"כ אי לא כתיב איש בכהנים ג"כ נדע בקטן אפי' במקרה והדרי' קו' לדוכתי' ואולם נראה לישב דתוס' כתבו שם הא דקטן נושא את כפיו היינו עם גדולים כמו קטן המסייע להגדולים ולפי"ז י"ל בלוים כתיב איש להורות דאף לסייע אסור כשהוא פחות מי"ג אבל במקרה אכתי הו"א דשרי לכן צריך איש בכהן לפסול אפי' במקרה ושפיר צריכין תרי איש:

הנה היעב"ץ תי' פ' מבן ל"ו שנים אם לא הביא שערות כקטן חשוב כדאיתא ב"ב דף קנ"ה ולכאורה פלא א"כ הוא סריס בלא"ה פסול משום בע"מ אך בר"ן רפג"ה נסתפק בהא אי הא דאיטר יד פסול משום בע"מ דחולי באבר אחד או משום דהוה כאין לו יד ואי אמרינן דל"ה ב"מ א"כ גם סריס אין בע"מ ובה' באמ"ק הארכתי בהא אי סריס פסול לעבודה ויש לפשוט מדברי הר"ן הנ"ל:

וכעת בא לידי ספר הזכרון מבעח"ס זצ"ל הקשה גם כן קו' הנ"ל ותי' כן והעיר ג"כ בדברי הר"ן אי חולי באבר אחד הוה כבע"מ:

שוב ראיתי כי שיטת רבינו מבואר היטב בפי' המשנה דערכין וז"ל וכבר אמרנו שעיקר השירה בפה וחבל בנעימה ר"ל להנעים הקול ולמשוך אותו ואמר ראב"י שהאומרים השיר על הכלי ואין אומרים בפה אין עולין למניין י"ב ואין עומדים על הלוים על הדוכן אלא בארץ היו עומדים וראשיהן בין רגלי הלוים וצוערי הלוים הי' נקראים נגזר מן צער ר"ל שהיו מצערים אותן לפי שניגון כליהם הי' מסתיר יופי נעימות שיר הלוים שהי' אומרים שירה בפה ומש"כ אין קטן ר"ל שבתחת הכנסו לעבודה לא יתחיל אלא בשעה שהלוים אומרים שירה עכ"ל וזה כונתו גם כאן אח"ז ראיתי בלחם יודא שכתב כן:

הלכה ח

א') **זה שנאמר בתורה ולוים מבן חמשים שנה מצבא העבודה אינו אלא בזמן שהיו נושאין המקדש ממקום למקום ואינה מצוה לדורות אבל לדורות אין לוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול מרוב זקנה יפסל לעבודתו במקדש ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהי' מן המשוערים**. הנה הכ"מ כתב על דבריו בספ"ק דחולין ותו לא ובאמת דברי רבינו אלו מרפסין איגרי כאשר השיגו הרמב"ן בסהמ"צ שורש ג' ובמצוה הל"ג ולכן נתתי אל לבי לבאר דברי רבינו בזה על נכון קמא קמא דמטי לידי:

הנה רבינו בשורש הג' השיג על בה"ג שמנה לאו דלא יעבוד בלוים מן המנין כי אינה מצוה לדורות ולא הי' נוהגין רק במדבר ורמב"ן השיג עליו דלמה נאמר דאינה לדורות אי משום דנבלע הארון ולא הי' בב"ש הרי מנה המ"ע דנשיאה על הכתף ואי משום דסובר כשנכנסו לארץ ניטל המצוה זו וניתן לכהנים ולכן אינה נוהגת לדורות דלאו זה רק בלוים נאמר יקשה דמוכח בכמה מקראות דלא ניקח המצוה דמשא בכתף מלוים רק גם כהנים הוכשרי בה א"כ שפיר נוהגת לדורות הא דלא יעבוד והרגיש ברמב"ן דבגמ' איתא לא אמרתי לך אלא בזמן שיש משא בכתף דמשמע מזה לכאורה כרבינו אלא שהקשה שנראה דסובר דהלאו לא נאמר רק ללוים ובהא חולק עליו כיון שגם כהנים נושאים הארון שייך גם בהו הלאו דלא יעבוד והא דאיתא בחולין כשר בכהנים פסול בלוים פסול בכהנים כשר בלוים הכונה במצוה שיש בלוים דהיינו במצות נשיאת הארון דהיינו עבודת משא וה"ה בכהן העובד עבודת משא וכן מה דקתני דפסול בכהנים דהיינו בעבודת הקרבנות כשר בעבודת לוים והשיג עוד דהנה יש לכאורה עוד טעם למה לא נחשב לדורות יען דבמדבר כשנפסל בנ' שנה הוה פסול לכל עבודת ובדורות לא נפסלו כהנים רק ממשא וע"ז השיב דמספרי מוכח דהאי דלא יעבוד רק קאי אמשא בכתף אבל לשוער ולשורר כשר ונראה להצדיק דברי רבינו שכדבריו מוכרח בשמעתין דחולין כי הלשון הגמ' אין סובל פירושו של רמב"ן דאיתא התם כהנים במומין פסול בשנים כשר לוים בשנים פסולין במומין כשרים ואי כדברי הרמב"ן הרי גם בכהנים שייך פסול בשנים לעבודת הכתף ואין לומר דכונה על זמן המדבר דמשנה דחולין דמונה והולך מה דכשר בזה פסול בזה אין מדבר מן העבר והנה מש"כ רמב"ן דזה אייריא מעבודת כהנים היינו דפסול בעבודת כהונה כשר בעבודת לוים הנה משמעתין מוכח דלא כדבריו דהרי בגמ' פריך מנא הנ"מ זאת אשר ללוים מה ת"ל לפי שנאמר ומבן נ' שנה ישוב למדנו ללוים שהשנים פוסלות בהן יכול מומין פוסלת ודין מה כהנים שאין השנים פוסלת בהן מומין פוסלין בהן עבודת משא שהשנים פוסלת בהן בכהנים א"ד שיהא מומין פוסלת בעבודת

משא ולמה דן על הלוים מכהנים דלכהנים עצמן יש לו לידון ועוד יש להקשות דרבינו פ"ו מבאמ"ק כתב דכהנים בע"מ מתליעים בעצים והוא משנה פ"ב דמידות ואמאי לא העמידו הבע"מ לעבודת הלוים לעבודת משא והנה במגא"ס כתב די"ל כי זהו דוקא בזמן מדבר שהיתה עבודה תדירה היו לוים נפסלין בשנים אבל בבית עולמים דרך דרך מקרה נצטרכו לעבודת משא בצאתם למלחמה לא יפסלו כהנים שנכנסין תחתיהם הנה אי מהא לא אריא דהרי הרמב"ן כתב לפרש דהא דקאמר לא אמרתי אלא בזמן שיש עבודת משא הכונה במדבר שהי' להם משא תדירות לא היו מביאין לוים שעברו שנותיהם לשורר כדי שלא יבוא לישא בארון ולא הי' נכנס אלא לנעילת שערים שהן עבודת חוץ אבל בנפסלו לארון לא נפסלו אלא ממשא הארון אבל לא משיר וא"כ לפי"ז אזלה לה השגת מגא"ס דאין בתדירות לא יפסלו כהנים שנכנסין תחתיהם דהרי מהא"ט די שנאמר שלא יפסלו מכל עבודת הלוים כדי שלא יבואו לעבודת משא אחר נ' יען שאין תדיר כמש"כ רמב"ן בלוים אמנם לפי"ז אין מזה סתירה לרמב"ן דלרבינו ע"כ הא דלוים שנים פוסלת בהן אייריא מזמן מדבר כן י"ל לרמב"ן גם הא דפסל בלוים כשר בכהנים היינו רק בזמן מדבר אייריא (ובזה יתישב קו' תוס' במנחות בחצוצרת דיש לפרש התוספתא על זמן משה דפסול בהן חצוצרת) אלא דאני תמה על הרמב"ן מברייתא אחריתא דקתני אבל בשילה ובית עולמים אין נפסלין אלא בשנים ואי כדברי רמב"ן הרי גם בשילה נפסלין בשנים וכאן אין לומר שכונה במדבר היה נפסל גם לשיר אבל בשילה ובית עולמים אין נפסל בשנים לשיר אלא בקול אבל ממשא נפסלין בשנים דז"א דבכאן בוודאי יקשה הא בכהנים דקתני תחילה אין נפסלין אלא עד שיזקין והו"ל לאשמעינן דלשמא נפסל בשנים בזמן בית עולמים:

ואולם אי כדעת רבינו אז רווחא שמעתתא דסובר דע"כ כיון שנפסלין למשא נפסלין לכל עבודת וא"כ ממילא אי אפשר לומר בכהנים שגם כן יפסלו למשא בשנים דאם כן יפסלו כהנים ג"כ לכל עבודת בן נ' שנים וזו מניין:

והנה בספרי איתא דחוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולרבינו דרק במדבר נאמר הלאו קשה דבשלמא לרמב"ן א"ש דנהי במדבר יפסלו לשיר אבל בב"ע כשרין לשיר אבל לרבינו יקשה אך י"ל לפי מה שראיתי בראש יוסף שכ' ארש"י בחומש שפי' לשיר ולנעילת שערים שכוונה רק לסייע שרי א"כ י"ל גם לדעת רבינו מפרש כן הספרי דרק לסייע הוא חוזר אך יקשה לפי"ז חדא דמשמע מה"ת אסור דמשם יליף רבינו בפרקין דמסייע חייב מיתה כמש"כ הכ"מ ועוד אף אי לסייע רק מדרבנן איך גזרו לאסור דבר שמפורש בקרא דושרת את אחיו אך לפמש"כ להלן דבזה יכול ובזה יכול דגם בשאר

איסורין שרי לסייע מודה רבינו א"ש דהך קרא דושרת י"ל היינו לסייע ואיירי בזה יכול ובזה יכול דאז שרי לסייע וכן לפמש"כ שם רק יען דכתב קרא בלשון רבים ושמרתם הזהרו על משורר שלא יסייע לשוער כמו בלאו דלא תקיפו דחייב המסייע א"כ כיון שנפסל מעבודה ואין לו עבודה מיוחדת אז שפיר שרי לסייע כמו בשאר איסורין דמסייע אין בו ממש וא"כ מזה אייריא קרא דושרת דבכהא"ג שרי לסייע:

אמנם עכ"פ נראה מדברי רבינו דסובר אי נפסל למשא נפסל לעבודה ומוקי הספרי רק במסייע א"כ יקשה הא שכ' רבינו דאין נפסל בקול רק בשיר אבל שרי להיות ממשוערים כיון דלא ניחא לי' בסברת הרמב"ן דפסול שנים רק למשא ולשיר אבל לשוער כשר דסובר דנפסל לכל עבודת א"כ בנפסל בקול למה כשר לשוער ועוד יקשה הא דקתני בב"ע אין נפסלין אלא בקול דכונה לדידי' רק לשיר א"כ שוב נוכל לפרש כרמב"ן דבשנים נפסל למשא אבל לשיר כשר ולא נפסל לשיר אלא בקול אבל לשוער כשר (ישוב לזה יבואר בפסקא שאחר זה):

והנה ברמב"ן הקשה מקרא דכ' ויספרו הלוים מבן ל' שנה ומעלה א"כ משמע גם עד בן חמשים ומוכח בשילה וב"ע הי' פסולין ג"כ יותר מבן נ' וע"ז השיב במגא"ס דבקרא לא מבואר רק מבן ל' אבל לא שיהא פסול גם מבן נ' וכדברי רבינו דאין פסול בשנים בשילה מוכח דדעת המגא"ס דעכ"פ מבן ל' ולהלן דוקא כשר בשילה:

ועוד השיג הרמב"ן דבקרא אחר כתיב אלה בני לוי עשה המלאכה מבן כ' ולהלן ג"כ רק לשאר עבודת לא לעבודת משא ובמגא"ס דחה גם זה דרק קודם ל' אינו כשר אבל לא נפסל בשנים למעלה מנ':

ואולם קשה לי דהרי ע"כ האי קרא לדעת רבינו לא קאי בלוים אלא בכהנים דהרי לוים אין נושאין ארון בשילה כמש"כ במגא"ס דזה מה' מקומות שכהנים נקראו לוים ומעתה התינח אי כהנים נפסלו ג"כ בשנים כרמב"ן אבל לרבינו דבכהנים ליכא פסול שנים א"כ א"א לומר דמבן נ' לא נפסלו אבל קודם ל' נפסל דבוודאי לרבינו אין פסול בשנים כלל בכהן אף קודם ל' וצ"ל ה"ק ויספרו הלוים מבן ל' היינו לשאר עבודות לא לעבודת משא א"כ לדעת רבינו לשיר ולשוער אינו קודם ל' לפי מה שהליץ בעדו במגא"ס אף דכשר ביותר על נ' והנה לפמש"כ בדיבור הקודמת מוכח שגם קודם ל' כשר לדעת רבינו א"כ ע"כ לומר רק לשיר אין כשר קודם ל' אבל לשאר עבודת כשר אי דהא דכשר קודם ל' היינו לעמוד על החצרות ועל הלשכות וכמש"כ הרמב"ן אקרא אלה בני לוי עושה המלאכה מבן עשרים וכתב שם דלמשא צריך ל' ולדעת רבינו רק לשיר בעי ל':

ב') **ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהי מן המשוערים**. והנה בראש יוסף חולין ד"ף כ"ה הקשה אדברי רבינו דהא משוער ששורר או איפכא חייב מיתה וא"כ הוא זר אצלה ואף דאין ראוי לשיר איך יוכשר המשוער והנה לפמש"כ יש להקשות עוד כיון דחולק ארמב"ן וסובר אי נפסל בשנים נפסל לכל עבודת וכיון שנפסל להיות ממשא הכתף א"כ איך שייך לומר דהוכשר לשאר עבודת לעזור לחבירו הא הוא זר אצל שאר עבודות (דכמו במשורר ששוער חייב מיתה כן הוא בכל עבודות לפמש"כ ס' החינוך דהטעם שלא יהא כקדירא דבי שותפים ומשמע מדבריו דה"ה כהן אסור לעזור לחבירו בעבודה אחרת ואם נאמר כן הוה ניחא מה שהוקשו אחרונים למה ק"צ דוחה שבת הא אפשר שיעשה בשניים) וא"כ איך כ' דהנפסל בקול יהי' מן המשוערים והנה הי' אפשר לחלק בין נפסל בשנים מגזה"כ ובין נפסל בקול דרק לעבודה זו אי אפשר לו ע"כ ראוי לעבודה אחרת (דפסול שנים ע"כ מגזה"כ לכל עבודות דא"ל רק לעבודת משא נפסל מסברא יען דהוא עבודה כבידה דא"כ למה בכהן לא יפסל לעבודת משא בשנים כיון דהוה עבודה כבידה אע"כ גזה"כ ליפסול לכל עבודת ע"כ שפיר י"ל דרק בלוים יש גזה"כ לא בכהן אבל פסול קול שהוא מסברא דא"ר לשיר שפיר י"ל דכשר למשוער) אלא דאכתי קשה כקו' הראש יוסף והנה לכאורה יש לישב קו' הראש יוסף דהרי חזינן בעבודת כתף דכשר לשאר עבודות אחר שנפסל בשנים לעבודת משא א"כ כש"כ דשייך זה בנפסל בקול אלא דלרבינו דפליג ארמב"ן א"כ קשה מנ"ל הא דבנפסל בשנים פסול לכל עבודת ונפסל בקול כשר לעבודה אחרת ול"ה כמשורר ששוער וכמו שהקשתי לעיל בפסקא הקודמת לכן אני אומר דרבינו אייריא בלוי שלא שר מעולם ולא הי' לו כלל עבודה מיוחדת רק עתה בא לקבל עליו עבודת הלוים בהא כ' אם נפסל בקול שא"ר להעמידו לכתחלה לשיר כשר להיות מן המשוערים ובהא ניחא ג"כ דלא יקשה דמעלין בקודש ואין מורידין ואיך שרי להיות ממשוערים שקדושה קלה ממשורר (עיין יומא דף ע"ג ככהן הדיוט לא דמעלין בקודש ואין מורידין וכ' בתוי"ש שם דאייריא כהא"ג שהי' זקן וא"ר לצאת למלחמה ומשחו אחר שייך בראשון מעלין בקודש ואין מורידין) ולפמש"כ ניחא דאייריא בלא עבד עדיין בשיר אין כאן הורדה מקדושה והבן:

ג') **אבל יהי' מן המשוערים**. וקשה לי דהנה רפ"ד דקידושין הוקשו רש"י ותוס' אהא דעזרא שאמר ואבינה בעם שלא עלו הלוים והא שם יליף דעלו לוים וכהנים מקרא דוישבו בעריהם מן הלוים והעם המשוררים והשוערים ותי' דהי' קיצצי בהונות וריטב"א הקשה א"כ אטו בשש שנים שעשו עבודה ביטלו שירה בפה ובכלי ובס' גבורת ארי' תענית דף כ"ו הקשה עוד הא עיקר שירה בפה וכלי אין מעכב ואפשר ע"י ישראל א"כ

לוים ישוררו בפה ותי' דזקנים היו ונפסלו בקול ולכן לא מצאו לוים כשרים והנה לדעת רבינו דכשר מן המשוערים א"כ אלו שנפסלו בקול נעשו שוערים א"כ כולן הם שוערים א"כ איך אמר שישבו המשוערים והשוררים בעריהם הא כולן לא היו רק שוערים בשלמא אי פסול לשוערים א"כ הני אחרינא נינהו והי' ביניהן אלו שהי' מתחילה משוררים ואלו שהן משוערין אבל לדעת רבינו קשה:

הלכה ט

א) **שמואל הרואה ודוד המלך חלקו הלוים וכו'**. ותמוה לי דרבינו בפרק ד' מה' אלו כתב משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות ובימי שמואל ודוד חלקם לכ"ד משמרות והנה כאן לא כ' דגם משרע"ה חלקם משמע דרק שמואל הוא דתיקון וקשה דבברייתא דר"א בנו של ריוה"ג בל"ב מידות שדרש איתא דבראשון מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר כיוצא בו משפחות בני קהת וכו' ומשפחות בני הגרשוני יחנו ומה ומשפחות בני מררי יחנו על ירך המשכן צפונה אבל לא מצינו שציו' הקב"ה את בניו להיות כ"ד משמרות והיכן שמענו אלה פקודתם לבוא לבית ד' כמשפטם ביד משה ואהרן מלמד שמצוה זו מימי משה ואהרן הנה מפורש יוצא דמשמרות לוי' וכהונה הוא הלממ"ס ואדרבא לפי אותה ברייתא בלוים מפורש יותר דמשה חלקם דהיינו בני קהת ובני הגרשוני ובני מררי א"כ ע"כ רק דאח"כ דחלקו לכ"ד חלקים שזה עשו שמואל ודוד וא"כ למה לא כתב רבינו גם בלוים הי' כבר משמרות מימי משה:

ועוד קשה לי לדעת רבינו התינח בכהנים אבל בלוים שנראה מדבריו שרק שמואל ודוד תיקנו ולא הי' כן תחילה א"כ איך רשאי לעשות גם בלוים סדר המשמרות הא אין לך דבר שרשאי הנביא לחדש מעתה ונראה לישב דרבינו סובר רק בכהנים הוא מימי משה רבינו ע"ה דהוא כ' בסהמ"צ שהוא מ"ע שהיו הכהנים עובדים למשמרות מקרא דובא בכל אות נפשו ושרת בשם ד' אלקיו והוא מספרי וחולקת אברייתא דל"ב מידות דיליף לה מקרא דדברי קבלה בל"ב מידות וא"כ י"ל דרבינו סובר זהו רק בכהנים והיינו דלכן תיקנם משה כיון שהוא מ"ע אבל בלוים ליכא קרא ומה שחלקם הי' כי הם הי' צריכין לשרת לכהנים ולהקל עליהם חילקו אותם ג"כ כמש"כ במג"א וא"כ פסק רבינו כספרי וכן מדרי"ש דדריש רק בי"ג מידות לא דריש לה כמש"כ הר"ש מקינון יען דהלימוד הוא מדברי קבלה לא דריש לה לכן לא פסק כאותה ברייתא וסובר בכהנים הי' בימי משה ולא בלוים ולא יקשה האיך נביא רשאי לחדש די"ל כיון דלוים הם אינן אלא לסייע לכהנים ואינה מצוה בפני עצמה שפיר יכולין לתקן גם בלוים להשותן לכהנים בכ"ד משמרות ל"ה דבר חדש:

אך הנה כבר עמד בכגון זה הראב"ע פ' החודש שאיך הוסיף דוד כלי השיר בבית ד' וכ' בשם הגאון שקבלה בידם מימי משה שיקום מלך ויחדש כלי שיר וכן העלה החבר בס' הכוזרי הא דתיקנו דוד ושמואל סדר המשוררים דהכל צפוי הי' כן מימי משה מסיני והרשות נתונה ליד הנביאים להוציא סדרים מן הכח אל הפועל וא"כ י"ל דרבינו ג"כ סובר דקבלה הי' כן מימי משה ע"ד שכ' הרמב"ן בסהמ"צ לפי דרכו דקבלה הי' בידם לעשות כ"ד משמרות לבית המקדש:

ובספר תורת העולה כתב הטעם בזה כי ידוע ע"פ חכמת התכונה שהחמה סובבת בגלגל שס"ה ימים שלמים ורביע יום שלא ניתן לחשבון לעת עתה רק הימים השלמים המסובבים והנה ידוע כי החמה בהליכתה עושה קפ"ב גלילים ברקיע שני פעמים חציין לצפון אופן המישור וחציין לדרום ובסיבת גלילים אלו הימים מתארכים בימות החמה ומתקצרים בימות החורף והנה תמיד שני גלילים שוים בשנה דרך משל כי מצינו בשנה שני ימים שהם שנים עשר שעות או י"ג שעות וזה הי' כונת המשמרות שהיו ארבע ועשרים כי בדרך זה הי' כל משמר שנ"פ בשנה וכל בית אב שלה לא שימש ג"כ רק שנ"פ ביומן בשנה הכל לדמות למערכה העליונה ונראה טעם היות המשמרות כ"ד כדי שיהא המנין מכוין שני פעמים בשנה אבל עכשיו היו ארבעה שבועות עודפות שהוצרכו מקצת המשמרות לחזור ואז הי' משמשים שלשה פעמים בשנה כמוזכר סוף סוכה לרמוז כי גלילי השמש נעשה שלשה פעמים בשנה והוא השנה שמעברים בו השנה והי' שלשה עשר חדשי לבנה והוא נוסף ארבע שבועות ובזה נשלם השנה שישראל מונים בו והוא שנת הלבנה וכמו שנאמר החודש הזה לכם דפח"ח:

ב') **שמואל הרואה וכו' ראש המשמר מחלק**. והקשה הכ"מ למה הוצרכו פייסות וכ' בס' נר מצוה בשם ידי אליהו משום דהוצרכו לפייס עבור הקטורת תיקנו פייסות והקשה ע"ז דביומא דף כ"ו אר"י מפייסין על תמיד של בין הערבים ופריך עלה דתניא דמפייסין ומשני כי תניא ההיא בקטורת ואם איתא דמשום קטורת מפייסין יקשה הא בערב מפייסין לקטורת ואין מפייסין לשאר עבודות א"כ בשחרית נמי לפייסו לקטורת ולא לשאר עבודות:

והנה איתא בירושלמי בסוף מסכ' סוכה המה יסד דוד ושמואל הרואה באומנתם אומנות גדולה היתה שם שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה ובמשל"מ פ"ד מערכין לא ידע לפרשו ובחכ"צ סי' קכ"ב פירשו על נכון רק שחזר והקשה לפירושו וביעד"ב ח"ב פי' דהכונה דאם אירע יובל במשמר שנטל כבר פעם אחת שדה אחוזה הי' מוכרח ליתנה למשמר הבא אחריו וכן לעולם והאומנות הי' בזה שעשו משמרות מכוון לחשבון

היובלות שמנו בנ"י בשני הבתים יחד כמש"כ רבינו בפ"י מה' שמיטה שבבית ראשון מנו ט"ז יובלות ובהבית השני ח' יובלות וראיתי בחי' הרש"ש סוף סוכה שהקשה לפירש"י דהא מבואר בדברי רבינו שם דבבית שני לא מנו יובלות אלא לקדש שמיטין אבל יובלות לא נהגו ול"נ כדברי היעד"ב דבזה יפורש על נכון הא דאיתא בברכות דף י"ח דכ' ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבציאל הוא הכה את שני אריאל מואב ומפרש בגמ' שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני ופלא במאי תליא מקדש ראשון במקדש שני להנ"ל ניחא דשמואל ודוד שתיקנו המשמרות כנגד היובלות שבבית ראשון ושני וע"ז שפיר אמר שהכה את שני אריאל דאחוזים זה בזה ע"י המשמרות שתיקנו ודו"ק:

כעת בא לידי ספר מרכבת המשנה שהביא דברי החכ"צ והקשה הא אף אי עשו כ"ג משמרות נמי לא הי' משמר נוטל ושונה כשתחשוב מ"ט פעמים שס"ה יום דהיינו מ"ט פעמים נ"ב שבועות ויום א' ותשליך מ"ט פ' מ"ו שבתות שחוזרים חלילה כ"ג משמרות ב"פ נשאר מ"ט פ' ו' שבועות ויום אחד שהם ש"א שבועות השלך רצ"ט שבועות שהן י"ג פעמים כ"ג נשאר בידך ב' שבועות בכל יובל נמצא בכ"ג יובלות כשמתחיל ביובל הראשון משמר א' יהא כסדר הכ"ג יובלות א' ג' ה' ז' ט' י"א י"ג ט"ו י"ז י"ט כ"א כ"ג ב' ד' ו' ח' י' י"ב י"ד י"ו י"ח כ' כ"ב הרי שאין משמר נוטל ושונה וכשיגיע היובל כ"ד חוזר לקדמותו ומתחיל משמר א' וחוזר חלילה יעו"ש האריך ומסיק וז"ל ואולם ידוע תדע דהא דקיימ"ל דשנת החמה שס"ה יום ורביע איננו מוסכם דהיינו לפי תקופת שמואל ולדעת ר' אדא הוא שס"ה ימים ה' שעות תתקצ"ז חלקים ע"ו רגע ועיין במפרש פ"ו מה' קידשה"ח שכ' דלדעת בטלמיות הוא ה' שעות תתקצ"ז חלקים וג' חומשי חלק ולדעת אלביתן ה' שעות תתי"ו חלקים דהיינו ו' שעות פחות רס"ד חלקים ולפי"ז יש לכוין החשבון לדעת אלביתן דנאמר דהירושלמי סובר ג"כ דשנת החמה שס"ה יום ה' שעות תתי"ו חלקים נמצא כשתחסר מיובל אחד מ"ט פ' רס"ד חלקים עולה י"ב שעות פחות כ"ד חלקים ליובל אחד נמצא חסר מחשבון שלנו לב' יובלות יום שלם פחות מח' חלקים וכו' הרי העודף בכ"ד יובלות שלשים יום תתקע"ו חלקים ולפי"ז החשבון לא הוה המחזור קטן היקף שלם אלא ההיקף האמיתי כ"ד יובלות ובכל יובל עושין חי' עיבורים ואין משמר נוטל ושונה כמש"כ שחוזר חלילה את"ד:

ג') **וראשי האבות מחלקין איש איש על עבודתו**. (והוא מבואר במדרש רבה פ' במדבר כי כן ציוה הקב"ה למשה במדבר) הקשה בכ"מ א"כ למה הוצרכו פייס ולא הי' בית אבות מחלקין לכהנים איש איש על עבודתו ותי' בהג"ה כדי שלא להטיל קנאה בעבודת

הקטורת דמעולם לא שנה בה אדם מפני שמעשרת ולכן צריך לפייס לכל עבודת וקשה לי דהנה בח"ס באו"ח הקשה למה ל"ח גם לשאר עבודת שיהיו חדשים כדי שיזכה כל כהן בהקרבת הקרבן וכן יקשה להיפוך בקטורת ג"כ בהדי כבשי דרחמנא למה לך אם יזכה עפ"י הגורל יזכה אפי' מאה פעמים ותי' דחדא מתורצת בחבירתה בשלמא בהקרבת הקרבן אם יזכה עפ"י הגורל ומרוצה לד' יזכה אפי' מאה פעמים אבל בקטורת דמעשרת חייב עלינו להוציא כל ישראל ממזלו הקשה לרפות שברו ולכן הצריכו חדשים לקטורת כדי שכל אחד יזכה אף מי שהוא קשי המזל ומעתה הדרה קו' הכ"מ לדוכתי' דא"כ למה לנו פייס כלל אף בקטורת הא נוכל ליתן לכל כהן פעם אחת הקטורת ונרויח שלא נפסיד לכהנים בשאר קרבנות שהרי כל בית אב יכול ליתן לכל כהן שלא עבד עדיין דבשלמא אי פייס צריך בלא"ה ע"כ יש עדיפותא בקטורת דצריך חדשים לבקרים כדי שיעשיר כל אחד מישראל אבל בשאר קרבנות הונח הדבר על מזלו עפ"י הגורל אם מרוצה לפני ד' יזכה בהדי כבשא דרחמנא למה לן אבל לפי דברי רבינו הי' אפשר בכל הקרבנות בלי פייס כלל דאפשר ע"י ראשי בתי אבות לחלק העבודות לכל אחד מכהנים ועתה ע"י פייס כיון שאין מפיסים חדשים לשאר קרבנות א"כ אפשר שאחד יזכה הרבה פעמים ואחד לא יזכה כלל א"כ אנו מפסידין מצוה לכהנים כדי שנוכל לפייס בקטורת חדשים לבקרים לרפות שבר כל קשי המזל והרי אפשר גם בקטורת לחלוק תמיד חדשים לקטורת ונרויח שגם בשאר קרבנות יהא תמיד חדשים כקו' ח"ס ועוד קשה לי הרי חזינן בקטורת מפיסין בערבית ולא מפיסין בשאר קרבנות כמש"כ רבינו פ"ג מתומ"ס הרי דלא תלוי קרבנות בקטורת:

ולכן נראה לישב וליתן טעם לדבר שאדרבא יען שהוצרכו לפייס בשאר קרבנות הצריכו פייס גם לקטורת ושוב הצריכו חדשים לקטורת דהנה בוודאי מסתבר אם הי' ראש בית אב מחלק העבודות אז הי' הכרח ליתן לאחר כי למה נפסיד לאחד ולכן ראו כי יותר טוב עפ"י הגורל ומד' משפטו יצא והוא ית' ירצה בשמושו של פלוני יבחר בו ואין עלינו להשגיח כדי לחלק לכל כהן מעבודת הקרבנות אלא הוא ית' הקרב אליו יבחר בו ואין ראוי שע"י כהן יתחלקו העבודות אולי אין הקב"ה רוצה בשימושו ולכן התקינו פייס וכיון שתיקנו פייס גם בקטורת הצריכו פייס אף שבזה הי' קצת סברא דיותר טוב לחלק כדי שיגיע עכ"פ בעבודה זו חלק לכל אחד כדי לרפות שבר מזלו אבל כדי שיהא שוה לכל שאר קרבנות תיקנו גם בזה פייס וכדי שלא יזכה אחד בקטורת ע"י גורל פעמים ואחד לא יזכה כלל לכן תיקנו חדשים לקטורת:

ועוד נראה לישב קו' הכ"מ לפמש"כ תוס' מנחות דף נ' עולה נמי מעתרא ותויו"ט ובה"ז

הוקשו אי כונתם אהא דפריך ביומא דף כ"ו עולה נמי דמעתרא וע"ז משני יען דשכיחא א"כ למה צריך חדשים לקטורת הא מעתרא ע"י דכליל דעולה דשכיחא ולכן כ' שכונת התוס' דל"ג רק דלא שכיחא ולא גרסינן לא שכיחא ומעתרא ועוד דבתוי"ש דף כ"ו מפורש להדיא כן דכליל ג"כ מעשרת אלא דשכיחא לכן לא צריך חדשים לכליל ולישב קו' הבה"ז ע"כ לומר דנהי דמעשרת אפ"ה אולי לא זכה להתעשר ע"י כליל דעולה ויזכה ע"י הקטורת לכן צריך חדשים לקטורת ומעתה א"ש כיון דקטורת ועולה כליל א"כ צריך פייס דהא שאר עבודות ב' גזרין הרמת הדשן והולכת איברים למזבח אין מעשרות א"כ אתיא לאינצויי ויטול קנאה בכל עבודות הקרבת התמיד שהוא כליל לכן הצריכו פייס בכל עבודת התמיד משא"כ בלוים אין עבודתן מעשרות לכן אפשר בחלוקה ע"י ראשי בתי אבות:

והנה בשי"צ ביומא כ' לפרש דברי תוס' דמנחות דהכי פירושו מ"ט נקט בקטורת חדשים לבקרים אי משום דמעתרא וכ"ע תאבים לעשותם עולה נמי ליתקנו חדשים דאיהו נמי מעתרא וחביבא ותי' דעיקר טעמא דחדשים לקטורת לאו משום דמעתרא אלא מטעמא דלא שכיחא חביבא להו וכל אחד רוצה לזכות במצוה זו לא לתכלית שכר משא"כ עולה דשכיחא לא חביבא כולי האי ומשוה"כ לא תיקנו חדשים לבקרים ולדעתי מוכח מדברי רבינו דלא מפרש הכי מדכ' בפ"ד מתומ"ס אחר כשכבר זכו כולם מי שזוכה בבוקר זוכה בערב א"כ מוכח הך חדשים לבקרים רק משום דמעתרא לא משום דהמצוה חביבא להו:

אמנם לדעת רש"י כ' בשי"צ לפרש כך כיון דשכיחא לא חביבא כ"כ כקטורת דחביבא להם מצד חוזק ואומץ כונתם בו היו מתעשרים מלבד הסגולה השמורה בקרבו משא"כ עולה הגם דסגולתה להעשיר מ"מ כיון דשכיחא ולא חביבא בעיניהם כ"כ לא היתה מוציאת הסגולה הנשמרת בה אל הפועל ולכן לא הי' מתעשרים בה (ועמש"כ בה' תומ"ס) וא"ש ועיין במנחת חינוך שכ' ונ"ל דבשלמא בעבודת הלוים הי' כל עבודתם שווים ולא מצינו עבודה חשובה מחברתה אבל בעבודת כהנים מצינו עבודה חשובה מחברתה כגון עבודת הדם א"כ הי' מטיל קנאה ע"כ הי' פייסות:

הלכה י

שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר שנאמר איש איש על עבודתו. והקשה בכ"מ דבע' מבואר דבמסייע רק מדרבנן ואף דבספרי משמע דהוה דאורייתא יקשה למה פסק כספרי ונראה לישב דהנה בשבת דף צ"ג מתבאר דיש סיוע שיש בו ממש כגון בזה א"י וזה א"י חייב מה"ת חטאת ובאחד יכול ושני א"י זה שיכול חייב ושא"י פטור דמסייע אין בו ממש וכ"כ רבינו בפ"א מה' שבת וא"כ י"ל דהא שכ' רבינו דמחייב המסייע היינו

כשאין הראשון המשוער לבדו יכול והשני המסייע לבדו יכול וזה אייריא הספרי וגמ' דערכין דמבואר דרק מדרבנן היינו בשניים יכולין לבדן ובהכי אייריא הך דהלך ר"י אצל רי"ו לסייע בהגפת דלתות ולכן קאמר מאי לאו דבהא פליגי מר סבר מיתה הוא וגזרו בה רבנן ומר סבר אזהרה הוא ולא גזרו רבנן וטעה בזה יען דרי"ו לבדו יכול וס"ל דיכול לסייעו סיוע שאין בו ממש ובכהא"ג לא גזרו רבנן ודחי דלכו"ע אזהרה הוא ובה גופי' פליגי אי גזרו בה רבנן ובזה ניחא קו' הכ"מ דהא בגמ' דחי דברי אביי דסובר משורר ששוער במיתה כיון דמסיק דכו"ע אזהרה היא משום דרבינו אייריא במסייע להמשוער דא"י דכהא"ג המסייע שפיר חייב מיתה:

ועוד י"ל דהאי מסייע שחייב מה"ת היינו אפי' בזה יכול וזה יכול דרק בשבת פטור משא"כ בשאר איסורין חייב כמש"כ רשב"א סי' כ"ח ובחכ"צ סי' פ"ג וטעמא דמילתא משום דהוה כאלו כל אחד עביד פלגא ולאו אורחי בהכי במלאכת שבת וא"כ כאן במשוערים דאורחי' בשניים בהגפת דלתות חייב והא דאמרינן בשמעתין דרק מדרבנן הוא דגזרו היינו היכא דהמשוער לבדו יכול והמסייע לבדו א"י כהא"ג רק מדרבנן דא"ל דאייריא דהי' יכול לבדו וסובר כר"י בשבת זה יכול וזה יכול פטור וריב"ג הי' סובר כר"מ דזה יכול וז"י חייב דז"א דבשאר איסורין לכו"ע חייב ובפרט היכיא דאורחי בהכי ולפמש"כ בס' החינוך דהקפידא על משורר שלא יהא משוער שלא יהא קדירא דבי שותפי א"כ זה שייך גם במסייע וכ"כ החינוך להדיא דחייב במסייע וא"כ י"ל דרבינו אייריא מזה יכול ומזה יכול דחייב בשאר איסורין דל"ה כמסייע אלא כעביד פלגא דעבודה ולכן חייב דבשבת שם פליגי אמוראי אי בעינן שיעור לכל אחד בזה יכול וז"י ובא"י א"צ שיעור לכל אחד לכו"ע וע"ש בתוס' והיינו דמר סבר דחשוב כאלו עביד כולה א"כ סגי בשיעור אחד לכולן ובזה א"י וזה א"י לכו"ע כאלו עביד כולה סגי בשיעור אחד לכו"ע וכן פסק רבינו דשיעור אחד לכולן דהנה בזבחים דף ק"ו פליגי רי"ו ור"ש אי חייב בהעלאה בחוץ בשנים א"כ ר"ש לא יליף משבת לשאר איסורין ור"י יליף לשאר איסורין ובפי"ח ממעה"ק פסק רבינו דחייבין בהעלאה וס"ל דלא יליף משבת לשאר איסורין וא"כ ניחא דפסק רבינו כספרי כיון דהוא פסק דלא ילפינן שאר איסורין משבת דבשאר איסורין אמרינן דהוה כאלו עביד פלגא וחייב אח"ז ראיתי באור החיים הקדוש בפ' קרח שכ' דרבינו אייריא במסייע להשלים הצריכין לאותה עבודה ובגמ' אייריא ביש בו שיעור לאותה עבודה לבדו דרק מדרבנן אסור:

ויש להביא ראי' לשיטת רבינו דבמסייע ממש דהיינו בזה יכול וזה יכול חייב מיתה דאז ניחא דפליגי בערכין אי גזרו במסייע ואמאי לא גזרינן לענין שבת וע"כ לומר דהיינו

טעמא דבשבת ל"ש גזירה דליגזור שיעשה כולו לבדו דרק שייך למיגזר דיסייע לחבירו אף בזה יכול וזה יכול ולכן בשבת דזה יכול וזה יכול פטור ל"ג רק במשוער דז"י וז"י חייב שפיר גזרינן גם במסייע וא"כ נשמע דהיכיא דז"י וז"י חייב בשאר איסורין (ומזה ראי' לדעת ההה"כ דבשבת אפי' מדרבנן לא גזרו דלא כח"צ וכמו שיבואר להלן) וא"כ סובר רבינו דלמסקנא הלכה כאביי משום דספרי מסייע לי' דבמשורר ששוער חייב וא"כ אפי' מסייע חייב היכיא דהוה ז"י וז"י ושוב פליגי אי גזרו בזה יכול וזה אינו יכול:

והנה בסי' קצ"ח פליגי וט"ז ונקה"כ אי שרי לאשה ששכחה לחתוך ציפורני' מע"ש לחתוך בשבת ע"י עכו"ם דדעת הטו"ז דהוה כמו ניקף דעובר גם הניקף ונקה"כ דחי דשם קרא כתיב לא תקיפו דעובר גם הניקף רק הא דצריך לטעם דמסייע משום דא"כ הוה לאו שאין בו מעשה ובחכ"צ סי' פ"ג השיג אי מסייע לאו מילתא מנ"ל דחייב בניקף הא ליכא קרא ע"ז ותמוה הא כתיב לא תקיפו לשון רבים והנה בחכ"צ הביא דברי רשב"א דסובר בשאר איסורין חייב בזה יכול וזה יכול והקשה א"כ למה מותר לסייע בשמאל ותי' דמסייע באופן שא"י כמש"כ תוס' כהא"ג בשבת (וכ"כ המג"א סי' קפ"ג לענין כוס של ברכה) עוד הקשה מרגלו אחת על האבן אמאי מותר אם יכול לעמוד על רגל אחד עכ"פ הוה ז"י וז"י ותי' דע"כ אייריא דאין יכול לעמוד על הכלי לבד והוה א"י והכריח דבר זה דאל"כ מאי מייתיא ראי' דמסייע אין בו ממש באחד יכול ואחד א"י הא שם הוה ז"י וז"י ולדעתי זהו דחוק דלמה סתם המשנה כיון שאמרו אם יכול לעמוד אם ינטל הכלי הי' צריך למיתני ג"כ שא"י לעמוד אם ינטל הריצפה:

ולכן נראה לישב לפמש"כ רש"י בשבת דף צ"ג לפרש בהא דזב הוה ז"י וזה יכול וכ' המהרש"א אף דבזב ל"ש לפטור מטעם דלאו אורחי' מייתיא לה מטעם מסייע א"ב ממש וא"כ א"ש ג"כ הא דמייתיא מרגלו אחת על הכלי דג"כ אורחי' בהכי לעמוד על ב' רגליו רק ע"כ מטעם מסייע אין בו ממש אתי עלה ולעולם אייריא בז"י וז"י ולפי"ז מוכח דלא כרשב"א דלפירש"י ז"י וז"י פטור יען דנחשב כאלו כל אחד עביד כולה והשני מסייע וכן להיפוך דהשני הוה כאלו עביד כולו והראשון ל"ה אלא מסייע לכן שניהם פטורים ולכן גם בשאר איסורים כן אך לישב דברי הרשב"א נראה ע"ד שכ' הרשב"א לקמן דזב דמי לשבת כן י"ל דעבודה דמי לשבת דשם לא קאי לחייב רק לפסול וא"כ רק אי מסייע יש בו ממש אז יש לפסול ג"כ כמו בחיוב דשבת או שאר איסורין אבל אי מסייע ל"ה ממש אין לפסול משום ז"י וז"י דזה רק לענין חיוב אבל לא לענין לפסול מעתה יצא לנו דהא"ט דרבינו דסובר דמחייב במסייע דהא ה"נ כתיב בלשון רבים לא יקריבו ולא ימותו גם הם גם אתם ודמי ללא תקיפו דחייב אמסייע יען דכ' בלשון רבים ועמש"כ בפח"י ממעה"ק:

הלכה יא

א') **אבל כהן שעבד עבודת לוי אינה במיתה**. וראב"ד הקשה דדרשינן גם הם גם אתם א"כ תרווייהו במיתה ובס' אור החיים כתב דרבינו קשיתי' דלמה פריך אאביי מברייתא דמשורר ששוער אינה אלא באזהרה ולא פריך מברייתא הראשונה דדריש הם בשלהם אין במיתה אלא באזהרה ולכן ע"כ לומר דהגי' הנכונה כך אתם בשלהם והם בשלכם הם בשלכם במיתה אתם בשלהם אינה במיתה אלא באזהרה:

ואמנם לי נראה לישב השגת הראב"ד דהנה בשעה"מ ה' עבודת יוהכ"פ חקר כהן הדיוט בשחיטת פר כה"ג למ"ד שחיטת פרו פסולה בכהן הדיוט אי חייב עלה מיתה והוכיח מיבמות דף ל"ג דמוקי שם בשחיטת פר כה"ג ובזר אצלו קאמר מוכח דכהן הדיוט בשחיטת פרו הוה זר וחייב גם מיתה דבקרא לא כתיב בנ"י רק זר וזה ג"כ זר ואמרינן אהדרי' לאיסורא קמא ול"נ דתליא זאת בפלוגתא דר"מ ור"י בכריתות דף ה' דפליגי בנתינה אי חייב במלך וכה"ג דלר"מ מחייב דהשתא זרים נינהו ור"י סובר דפטור אנתינה דמעיקרא לאו זרים נינהו וכן פסק רבינו בפ"א ולפי"ז אני אומר לר"י דבעינן זר מעיקרא א"כ בוודאי כהן ששחט פרו א"ח מיתה דלאו זר מעיקרא הוה רק לר"מ דסובר השתא זרים נינהו גם בפר כה"ג זר הוה השתא ואהדרי' לאיסורא קמא וחייב מיתה:

ומעתה אני אומר דהנה הברייתא דדריש הם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה הנה מוכח מכאן דלא כסברת השעה"מ דל"א אהדרי' לאיסורא קמא דא"כ גם הם בשלהם כזרים אצלה נינהו וחייב וע"כ דסובר כר"י דלאו זרים מעיקרא נינהו לכן אינן רק באזהרה א"כ לפי"ז יקשה איך דריש אתם בשלהם במיתה הא כהן לאו זר מעיקרא נינהו וע"כ הגי' באותה ברייתא או דאתם בשלהם באזהרה כמש"כ באורה"ח או דהגי' דגם אותה ברייתא סברי דהם ג"כ במיתה ולכן לא הקשה ממנה לאביי אמנם במכילתא דאיתא הכהנים על ידי הלוים במלקות והלוים ע"י כהנים במיתה הנה ע"כ סברי דל"א אהדרי' לאיסורא קמא דזר מעיקרא בעינן ולכן רק לקי ואינו במיתה אבל לעבודת כהן הוה זר אצלה מעיקרא ולפי"ז אידך ברייתא דסברי דמשורר שסייע למשוער אינו אלא באזהרה ע"כ דג"כ סובר דבעינן זר אצלה מעיקרא ואי ל"ה זר מעיקרא אינו רק באזהרה והנה אביי דסובר דבמיתה וקרא קדריש דכתיב והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש ה"כ חדא זימנא ופירש"י בההוא פרשתא וקאי נמי אלוים אלא לאו זר דאותה עבודה וע"כ הא דלא יליף מדרשא דמה אתם גם אתם דאי מהתם רק באזהרה ויש להבין מאי קסבר אי ס"ל דל"ב זר מעיקרא רק זר אצלה א"כ ל"ל קרא מיותר הא כיון דעכ"פ הוא באזהרה מדרשא דמה אתם גם אתם ואהדרי לאיסורא קמא כמו בכהן הדיוט בשחיטת

פרו דחייב מיתה אף דלא כתיב בי' קרא בפירוש הזר הקרב יומת ע"כ רק יען דפסול לשחיטתו הוה זר אצלו וחייב מיתה וא"כ ל"ל לאביי קרא דוהזר אע"כ גם אביי סובר דזר מעיקרא בעינן רק שאני הכא דכ' בפירוש קרא מיותר לכן זר אצלה קאמר ואהדרי' קרא בפירוש לאיסורא קמא לפי"ז לאביי דיליף דקרא אהדרי' בפירוש שפיר י"ל דסובר דכהן בשל לוי אינה במיתה דלאו זר מעיקרא הוה ואינה רק באזהרה מקרא דאתם בשלהם דלא איתקש ללוי בעבודת כהן רק לאזהרה לא למיתה וכאותה מכילתא ולוי בעבודת לוי חבירו רביא קרא דוהזר הקרב אליו דל"ב זר מעיקרא וכן לדידי' אפי' סיוע בכלל הקרב אליו ושפיר חייב מיתה:

ובזה י"ל דפליגי גם בספרי דדריש ואל המזבח לא יגשו אזהרה שמענו עונש מניין ת"ל ולא ימותו אין לי אלא לוים שנענשים על עבודת כהנים כהנים על עבודת הלוים מניין ת"ל גם אתם (כגי' הכ"מ) מעבודה לחבירתה מניין ת"ל גם הם רבי אומר איני צריך שכבר נאמר אל תכריתו כהנים על עבודת הלוים מניין ת"ל עמהם מעבודה לחבירתה מניין ת"ל והחונים לפני המשכן וסיפא דקרא והזר הקרב יומת וא"כ י"ל דת"ק סובר דל"ב זר מעיקרא ולכן בין כהן בעבודת לוי בין לוי בעבודת לוי הוא במיתה דזר אצלה קאמר ואהדרי' לאיסורא קמא וא"צ כלל קרא רק יליף מגם אתם דמה הם הלוים בשלכם במיתה ה"ה כהן בשל לוי במיתה דזר אצלה הוא עתה ורבי סובר דבעינן זר מעיקרא וא"כ כהן בשל לוי רק באזהרה דרק לעבודה זו הוא זר אבל לוי בשל עבודת חבירו הנה מסברא ג"כ א"ח מיתה דאין זר מעיקרא אלא דיליף מוהחונים לפני המשכן וסיפא דקרא והזר הקרב יומת דמיותר וע"כ דזר אצלה קאמר וכדרשת אביי דאהדרי' קרא בפירוש ולפי"ז א"ש דרבינו דפסק בפ"א מה' אלו דבעינן לענין חיוב נתינה דשמן המשחה זר מעיקרא א"כ י"ל כהן בעבודת לוי רק באזהרה דאין זר אצלה מעיקרא ולוי בעבודת חבירו שאני דרביא קרא בוהזר הקרב אף דרבינו לא הביא דרשא זו רק דרשא דאיש על עבודתו היינו משום דמקרא זה ידעינן דזר אצל עבודה זו וממילא שמעינן דיש למעטו מקרא דוהזר הקרב דאין זה עבודה שלו ולכן במסייע מחייב כיון דכ' הקרב יומת גם מסייע מיקרי קריבה אל עבודה ודו"ק:

ב') **אחר** זה בא לידי ספר משכנות לאביר יעקב שביאר הענין בארוכה דלפי תי' קמא של הכ"מ ע"כ לפרש הך דחולין דבברייתא ראשונה דמסיים יכול אף בשילה ובית עולמים ת"ל לעבוד עבודת לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף וסובר רבינו דדוקא מבן נ' שנה ישוב א"כ לדורות בכל עבודת לוים בין שירה בין הגפת דלתות וכיוצא בהן והא דאיתא שם כתוב אחד אומר מבן כ"ה וכתיב אחד אומר מבן ל' הא כיצד כ"ה ללמוד

ושלשים לעבודה סובר רבינו דזה נוהג ג"כ לדורות בשילה וב"ע לענין שירה דפסול עד כ"ה או ל' שנה ואעפ"י דבברייתא ה"ב דמייתא התם כהן משיביא ב' שערות עד שיזקין כשר לעבודה ומומין פוסלין בו בן לוי מבן ל' ועד בן נ' כשר לעבודה ושנים פוסלין בו בד"א באוה"מ אבל בב"ע א"כ אלא בקול ומשמע לכאורה דבב"ע כשר אף קודם כ"ה שנים סבירא לי' לרבינו כיון דבברייתא ראשונה מבואר דהאי מבן כ"ה שנים ללמוד גם לדורות נהוג גם ברייתא שני' יפורש הכי דרק הפסול דבן חמשים שנה אין נהוג לדורות אבל הפסול דקודם בן כ"ה שנים נהוג גם לדורות והוכיח רבינו כן משום דקשיא לי' דמקרא משא כתיב גבי דוד ויספרו הלוים מבן שלשים שנה וכו' לנצח על מלאכת בית ד' וד' אלפים שוערים וד' אלפים מהללים לד' בכלים אשר עשיתי להלל והרמב"ן בפי' התורה פ' בהעלותך הוכיח ממקרא זה כי עד שנבנה הבית שהי' להם משא בכתף לא הי' ממנים בשיר אלא הראוים למשא מבן ל' עד בן נ' אבל חזר דוד למנותם מבן עשרים לצורך הבית כשיבנה וקשיא לי' לרבינו דהא בספרי איתא דמשנכנסו לארץ אין הלוים נפסלים אלא בקול מוכח דבכניסתם לארץ תליא מילתא א"כ תימא למה מנאם דוד מבני שלשים אלא ש"מ שצריך לחלק בין מבן נ' שנה דזה פסול שנים אין נוהג לדורות אבל הך דמבן כ"ה שנים נוהג גם לדורות:

ואמנם מש"כ רבינו ויראה לי שאינו נפסל עד שיתקלקל קולו מרוב הזקנה צריך לומר דרבינו מפרש דכמו דבכהנים איתא שם דשיעור זקנה היינו עד שירתת וא"ר לעבודה מזה נשמע דגם בלוים השיעור עד שיתקלקל קולו את"ד:

ג') **אבל כהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה וכו'**. ותמוה דהא מבואר דברייתא גם הם גם אתם אתה בשלהם והם בשלכם במיתה וכ' שם הכ"מ בשם סמ"ג שכן הוא בברייתא אחרת וכ' הכ"מ דהוא לא מצא בקדשים ברייתא וכ' בספר ח"כ דרבינו הי' לו גי' אחרת דברייתא דלעיל ולא ימותו גם הם גם אתם הם בשלכם במיתה ואתה בשלהם אינו במיתה אלא באזהרה ול"ג והם בשלהם דקרא לא אייריא בהכי דהם בשלהם לא נפקא אלא מקרא דלשמור משמרת ועבודה לא יעבוד כמש"כ תוס' א"נ מקרא דכ' איש איש על עבודתו ועל משאו כמש"כ רבינו וכו' ומשמע לתנא דלא קאי ולא ימותו רק אלוים דאי אכהנים קאי הו"ל למכתב ולא תמותו שהרי עמהם מדבר אלא אלוים קאי בעבודת כהנים גם הם גם אתם ילפינן אזהרה לכהנים בעבודת הלוים:

ד') **כהן** אסור לסייע ללוי' במשוערין. ולכאורה קשה מסוף סוכה דבעצרת לוקחין כהנים חלק בלחה"פ משום הגפת דלתות אך י"ל דהנה בג' מקומות כהנים שומרים בבית המקדש ובאותן שערים הם נועלין ולוקחין שכר בלחה"פ וכן הוא בתוס' ב"מ דף י"א

ד"ה נתן:

והנה בספר החינוך כ' דגם כהן המסייע לכהן אחר בעבודתו חייב מיתה ובמעיין החכמה תמה איך משכחת זה ונ"ל דמשכחת דהא בקטורת לא שינה בה אדם א"כ באחד שכבר עבד עבודת הקטורת ובא לעבוד עם אחר בעבודת הקודש שפיר חייב ובמנחת חינוך שם האריך לבאר דלוי המסייע לכהן חייב אפי' בעבודה שאין תמה וחמור יותר מזה שא"ח אלא על עבודה תמה:

ובזה כבר כתבתי דברי החינוך דהא"ט דקפדה תורה שלא יסייע זה לזה משום דלא ליהוי קדירה דבי שותפי והנה במהר"ם שיק סי' י"ט חחו"מ כ' דהא"ט דטובי ז' העיר יש להם כח כבי"ד משום דאל"כ יהא קדירה דבי שותפי כמבואר בח"מ בסי' ב' ובמג"א סי' קנ"ג סקל"ז וכדכתיב בקרא דפשע ארץ רבים שרי' והא דתיקנו דוקא ז' טובי עיר כבר כ' ברשב"א סי' תרי"ז דהוא נגד שבעה רואי פני המלך כדאיתא בסנהדרין לענין עיבור השנה שהוא מטכסיסי מלוכה לכן יכולין להמנות ז"ט שיהא להם כח לפקח על ענין רבים וכבר הוכחתי כן בפ"ז מבית הבחירה יעוש"ה אמנם דברי המהר"ם שיק בנה יסודו אגמ' דב"ב דהא"ט דלא יהא קדירה דבי שותפי ולפמש"כ מוכח כן מהני קראי:

פרק ד

הלכה א

א) **הכהנים הובדלו מכל הלוים ומ"ע להבדיל הכהנים ולקדשם ולקרבן שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב**. וז"ל ספר תורת העולה הכהנים במקדש שהיו עובדים כדמות מלאכי מעלה במרום שעל ידם נעשה ההוויית וההפסד בעולם ולכן הכהנים היו מקריבין הקרבן ועובדים עבודתו שהם דמות הוי' והפסד העולם העליון ובהיות הכונה בתחלת הבריאה שהאדם ובניו יהי' כאחד מצבא מעלה וכמו שנאמר אמרתי בני אלקים אתם לכן הי' הכהן מלובש בגדי כהונה בשעת עבודתו כדי להורות ג"כ על ענין אדם ובניו ואמרו במדרש פ' במדבר אדה"ר הי' בכורו של עולם והקריב קרבן ולבש בגדי כהונה גדולה שנאמר ויעש אלקים לאדם ולאשתו כתנות אור וכו' ומסרו לשת ושת לנח כוונו בזה תכלית הבגדים והמצות שנצטוו ושקבלו זה מזה ענין חדושו של עולם עד אדם הראשון וכו' וכבר השיב החבר למלך הכוזר שענין חדוש העולם מקובל מאדם הראשון על ידי שת ושת לנח וכו' ובהיות כי זו מעלת הכהנים הם הראשונים במעלה ומחוייבין להקדישן בכל דבר שבקדושה והיו נותנים להם כ"ד מת"כ ולכן הי' כל ממונה על עבודתה להיות כי כך הממונים ברקיע שבכל יום ויום משתנה עבודתן

ושירתן עכ"ד והנה בהל' ב' כתב רבינו וצריך כל אדם לנהוג בהן כבוד ולהקדים אותם לכל דבר שבקדושה הנה הוא גמ' בגיטין דף נ"ט אמנם בירושלמי שם פליגי אי הוה מדרבנן או מה"ת ודעת התוס' בחולין דף פ"ז דהוא רק אסמכתא והריב"ש סי' צ"ד העלה דהוא מה"ת והביא לשון רבינו בס' המצות שכ' דהוא מה"ת וכמש"כ המ"א סי' ר"א והב"ח יור"ד סי' כ"ח הביא דמלשון רבינו פה משמע דהוא מדרבנן דבהלכה א' כתב דמ"ע לקדשו ובהל' ב' כ' וצריך כל אדם לנהוג בהן כבוד משמע דזהו דין בפ"ע ורק מדרבנן ולי נראה דיגיד עליו רעו שכ' בס' המצות שהוא מה"ת והמשך לשון רבינו כך הוא דהנה רבינו כ' בהל' ג' משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות ובס' המצות כתב דהיא מ"ע שיהיו משמרות ורמב"ן השיג עליו דל"ה מ"ע והביא שמלשון רבינו בספרו היד משמע ג"כ דל"ה מ"ע ובמגא"ס כתב דכונת רבינו גם בספרו הגדול דהוה מ"ע כי מראשית כ' ומ"ע להבדיל הכהנים לקדשם ולהכינם לקרבן ואח"כ כ' וצריך כל אדם לנהוג בהן כבוד וכ' עוד משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות ונ"ל כי פי' כך הוא בראשונה כ' שמ"ע להבדיל הכהנים ולקדשם רצונו כמו שמפרש אח"כ שינהוג בו כבוד וכשאמר עוד להכינם לקרבן רצונו לחלקם למשמרות שיעבדו בהן וזה שכ' אח"כ מש"ר חלק הכהנים לח' משמרות עכ"פ הרי דזה דיבור אחד דמה שצריך לנהוג כבוד דנלמד מוקדשתו וא"כ שפיר הוה דאורייתא וכדבריו בס' המצות:

והנה לפי"ז כמו דלענין הכנה לקדשם לעבודה כמש"כ בתורת העולה הנ"ל דנלמד מוקדשתו הוה בע"כ א"כ ה"ה זהו דלנהוג בו כבוד דנלמוד ג"כ מוקדשתו הוה אף בע"כ וכ"כ רבינו באמת בס' המצות והנה לפי"ז יש לתמוה אהא דאיתא בהוריות דף י"ג דממזר ת"ח קודם לע"ה והיינו ע"כ משום דעשה דכבוד התורה עדיפא מעשה דוקדשתו וכדאמרינן במגילה דף ג' והקשה בט"א הא ת"ח שמחל על כבודו מחול ולישב קו' הט"א ע"כ לומר כמש"כ רבינו בפי' המשנה בגיטין דכהן יכול למחול כבודו שיעלה ישראל ראשון א"כ גם כהן יכול למחול לכן שוב עשה דכבוד התורה עדיפא וא"כ יקשה הא דרשינן וקדשתו בע"כ א"כ איך מהני מחילה על כבודו הא ע"כ מחויבין לקדשו ולכאורה הי' אפשר לישב דהנה מהאי דוקדשתו ילפינן עוד דין אחר דאסור להשתמש בכהן וכדאיתא בירושלמי פ"ח דברכות אף דבירושלמי יליף מקרא אחרינא כמו שיבואר הנה ע"כ זהו ג"כ בכלל וקדשתו כמש"כ הט"ז סי' קכ"ח להשיג על הרמ"א שכ' דכהן יכול למחול על קדושתו דאז רשאין להשתמש בו והקשה דכתיב וקדשתו בע"כ ולפי"ז אני אומר בוודאי לשמש בכהן שהיא ביזיון זהו א"י למחול אבל מה שהוא רק מניעת כבוד והידור כגון לפתוח ראשון בזה מהני מחילה ולכן ת"ח קודם וא"ל דגם זהו ביזיון

שישראל יקראו קודם ואיך יכול למחול דז"א דא"כ גם לת"ח הוא ביזיון ועל ביזיון אין ת"ח יכול למחול כמש"כ בט"א וא"כ שוב ת"ח קודם דגם ת"ח יש לו דין כהן כדאיתא בנדרים דף כ' שרי למימר צ"מ אני וא"כ ממנ"פ נתישב קו' הט"א אלא דמדברי רבינו בס' המצות משמע דאפי' כבוד והידור א"י למחול שכ' הוא שציונו לכבד זרע אהרן ולפארם ואפי' ימאנו לא נשמע מהם זה כאלו הגדולה לאל יתעלה אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו וא"כ הדרה קו' לדוכתה איך כ' בפי' המשנה דיכול למחול ולמה ת"ח קודם לכהן ע"ה כיון שת"ח יכול למחול על כבודו וכהן שה"ד שא"י למחול על כבודו ונראה לישב בטוב טעם עפמש"כ התב"ש סי' כ"ח הא דאמרינן בהאיש מקדש מצוה בו יותר מבשלוחו ובשאר דוכתין איתא דיכול לעשות שליח וכ' דוקא היכיא דקעביד שליח לא בדרך שמכבד לאחר לזכות במצוה רק נראה כאינו רוצה לטרוח בעצמו לכן אין המצוה כ"כ כמו אלו טרח בעצמו אבל דרך כבוד שמכבד למי שמהדר אחר מצוה על כיוצא בזה אמרינן ביומא דף ל"ט למי שמודד אפרסמון שאומרים לו בא ונתבסם אני ואתה שהוא גרם המצוה והאחר עושה ושניהם מתבסמים ומעתה ניחא גם כאן די"ל בוודאי היכיא דאין הכהן רוצה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון יען שאין כבוד כהונתו חביב ויקר בעיניו להתכבד בו כהך דפסחים בישששכר בר ברקאי על זה אמרינן וקדשתו בע"כ אבל מי שחביב כבוד קדושתו בעיניו רק שמכבד לאחר המצוה ומוחל לגבי' כדי שיתבסם גם הוא גם בזה מתקיים וקדשתו שמתכבד ע"י שאחר מתכבד במצוה שהוא גרם לו וזהו נכון בסברא:

ואמנם רבינו בספרו היד כ' דכהן קודם לת"ח לענין קריאת התורה וכן כתב בטור בשם רב נוטרנאי גאון והא דאמרינן ת"ח קודם לכהן ע"ה (היינו בעל עבירה שאין נוהג כשורה כמש"כ בברכו' וע"ד שכ' החינוך דבבעל עבירה ליכא מצוה דוקדשתו) אבל שאר כהן עדיף מת"ח והטעם נראה לי כקו' הט"א באמת דת"ח יכול למחול על כבודו משא"כ כהן מקדישין אותו בע"כ או מטעם שכ' רבינו בספר המצות דזה הכל הגדולה לאל יתעלה אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו א"כ כאלו מחלקין כבוד לשכינה דכהנים שלוחי דרחמנא נינהו ומתכבד בכבדן אלא ממגילה שם דפריך אר"י דאמר מעולם לא ברכתי קודם לכהן ופריך מרי"ו דת"ח עדיף מכהן עם הארץ ויקשה הא זה דוקא בעובר עבירה ור' יוסי מכהן כשר אייריא אע"כ בכל ע"ה ת"ח קודם:

ב) **מ"ע לקדשם ולהכינם לקרבן שנאמר וקדשתו כי את לחם וכו'**. וכן לקמן בהלכה ב' כ' וצריך כל אדם מישראל לינהג בהם כבוד הרבה והנה דבר זה נשמע ג"כ מקרא דוקדשתו כמבואר בדבריו בסהמ"צ שכ' שצונו לכבד זרע אהרן ולנשאם ולרוממם וכו'

והוא אמרו וקדשתו כי את לחם קדוש יהי' לך ובא הפי' לכ"ד שבקדושה לפתוח ראשון וכו' והוסיף עוד לומר וז"ל אפי' ימאנו לא נשמע להם וכו' ולשון ספרי וקדשתו על כרחו לומר כי ציווי זה נצטוינו בו ואינו בבחירת הכהן את"ד והיינו שכ' וצריך כל אדם מישראל לנהוג בהם כבוד הרבה ולהקדים אותם לכ"ד שבקדושה דמ"ע לקדשם ולהכינם לקרבן שלא יופסל לעבודה בנישואי נשים פסולות וזה נשמע מרישא דקרא דוקדשתו ומסיפא דקרא קדוש יהי' לך נשמע דמ"ע לקדשו לכל דבר שבקדושה וכמש"כ הדרישה סס"י קל"ה להוכיח מדברי רש"י גיטין דף נ"ט דמייתיא כולי' קרא דקדוש יהי' לך:

והנה מזה נשמע דהא דדרשינן וקדשתו בע"כ היינו רק מה שאנו לומדים מוקדשתו מרישא דקרא היינו בע"כ לאפרושי מנשים פסולות אבל הא דוקדשתו לכל דבר שבקדושה דילפינן מסיפא דקרא קדוש יהי' לך זה ל"ה בע"כ ויכול למחול על כבודו וכמש"כ הריב"ש סי' צ"ד הביאו המג"א סי' ר"א סק"ד:

אמנם יקשה דבת"ה דרשו מקרא דקדוש יהי' לך אבע"מ דחייב ג"כ לקדשו וכן הביאו בס' החינוך אך י"ל דהנה בסנהדרין דף ס"ח יליף כן לענין שריפת בת כהן דאין חילוק בין כהן בע"מ מדכ' אשר הם מקריבין והיו קודש וא"כ א"צ קרא דקדוש יהי' לך לבע"מ אע"כ דלפי גמ' דילן אתיא לדרשא דחייבין לנהוג בו כבוד דמוקדשתו לא אתי דלינהוג בו כבוד כיון דוקדשתו משמע בע"כ ולא מסתבר להו לדרוש דחייבין לינהוג בו כבוד בע"כ וא"י למחול ולכן מוקי וקדשתו רק דחייבין לאפרושי מאיסורא והא דבת"כ דריש תרווייהו לבע"מ צ"ל דהי' להם איזה צריכותא:

אולם יקשה מהא דאיתא בב"מ דף ל"ב דפעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו הרי דרשאין להתעלם ואין יכול למחול על כבודו כמבואר בחו"מ סי' רס"ב א"כ גם כאן למה לא נדרוש הכל מוקדשתו דבאמת חייבין לינהוג כבוד בע"כ וא"י למחול (והנה בברכ"י סי' קכ"ח הרגיש בזה שיש בזה קצת סתירה ולי קשה יותר אגוף הדרשא דהוה לן למילף מוקדשתו גם דחייבין לינהוג בו כבוד בע"כ כדמצינו בעלמא לענין זקן ואינו לפי כבודו) אך י"ל א"כ קדוש יהי' לך למאי אתי דאין לומר לבע"מ דא"כ קשה מסנהדרין דיליף כן מקדוש יהי' לך לבע"מ ול"ל תרי קראי וע"כ דקדוש יהי' לך גלי דמה שאנו חייבין לינהוג בו כבוד אינו בע"כ ויכול למחול והא גופי' גלי קרא דלא נאמר דהוה בע"כ כמו בוהתעלמת:

עוד נראה לי הא דצריך קרא דוקדשתו וקרא דקדוש יהי' לך דיש לחקור אם עשה זו דוקדשתו על הישראל לבד או גם על הכהן והנה מסברא נראה דמוקדשתו ל"ש גבי כהן שנאמר דאם קראו אותו ראשון קיים הוא המ"ע או שעליו מוטל לקיים המ"ע ולהשתדל

לקראו ראשון דאין זה במשמעות דוקדשתו אבל כיון דכ' קדוש יהי' לך בזה שפיר י"ל דעל הכהן ג"כ מוטל שיהא קדוש ויקדשו אותו ואם ממציא עצמו שיקראו ראשון לדבר שבקדושה מקיים גם הוא מ"ע דקדוש יהי' לך וראי' לזה מדברי תוס' והרא"ש חולין דף פ"ה דאם הקדים ישראל לכהן דצריך לשלם לכהן אם הוה וקדשתו מ"ע דאורייתא ואי איתא דאינו שייכה בכהן א"כ למה חייב לשלם הא הכהן אין מקיים מ"ע ולא הפסיד לו כלל אע"כ כמש"כ דמקדוש יהי' לך דהמ"ע על הכהן שינהוג בעצמו הקדושה הראוי לו לפי כבוד כהונתו ושפיר חייב לשלם:

והנה ראיתי בשו"ת מהר"ם שיק סי' ס"ו שהעלה בפשיטות דליכא בכהן מ"ע דוקדשתו דל"ד למת"כ שיש לכהן זכות שזהו חלקו ונחלתו אבל בכבוד הכהונה אין זה זכות שלו וכ"כ הלבוש הביאו הטו"ז סס"י קכ"ח דאין מוטל עליו המצוה דוקדשתו ולפמש"כ מבואר דגבי הכהן איכא נמי מ"ע והיינו מקדוש יהי' לך:

אח"ז ראיתי כי בשו"ת מהרי"א עמד על מקצת דברים שכתבנו והנה בסי' קל"ה במג"א סי' קל"ה העלה דאם הי' שם כהן וטעו וקראו לישראל ובירך אינו פוסק והפר"ח העלה דעכ"פ עולה למנין ז' ומזה נולד ספק אחר אם במזיד קראו לישראל קודם כהן דלדעת פר"ח דאין עולה למנין ז' פשיטא דעולה כהן אחריו ואפשר דבמזיד גם לדעת המג"א הדין כן דכהן עולה ומברך אך בנוב"י מהד"ת סי' י"ד חולק על הפ"ח דאם כבר קראו עולה למנין ז' ואין קורין לכהן עוד וראיתי בשו"ת נטע שורק סי' ז' שנסתפק היכיא דבמזיד קראו לישראל כדי להקל בכבוד הכהן דאיכא חיובא לכהן לעלות דעליו ג"כ מוטל המ"ע להמציא עצמו שיקדשוהו הציבור וחייב הוא לעלות וכדעת הפר"ח והגאון המחבר ז"ל העלה דאין על הכהן חיובא דאין עליו המצוה ולפמש"כ שפיר איכא מצוה על הכהן מקרא דקדוש יהי' לך א"כ לדעת הפר"ח חייב הכהן לעלות שיקויים על ידו עשה דקדוש יהי' לך זה מ"ע שעל הכהן:

כעת בשעת הדפסת ספרי יצא לאור שו"ת ערוגת הבשם ממעכ"ק מחו' הגה"ג הצדיק מו"ה משה גר"וו זצ"ל שהי' אבדק"ק חוסט ראיתי שהעלה ג"כ שחייב לעלות לקיים וקדשתו כי הברכה שבירך הישראל הוה בוצע ברך אבל לא ביאר הדבר כאשר בארנו וכן לדעתי מוכח מדברי מהרי"ק שורש ט' וז"ל ועוד יש להביא ראי' ממנהגנו להתענות בה"ב ואין זה אלא מנהג אפ"ה אם אין הכהן מתענה יצא הכהן ועומד ישראל המתענה לקרות בתורה ואע"ג דפשיטא דאי לאו משום התענית לא הי' הכהן רשאי למחול על כבודו אפי' בב' וה' כדפירש ר"ת וכו' ובוודאי שאם הי' יכולין הכהנים למחות שהיו מוחין אלא שאין בידם כח לבטל המנהג מפני כבוד הציבור את"ד הרי דאם הדין הי'

דיכולין למחות נגד המנהג הוה מוחין הרי דגם על הכהן איכא מצוה דוקדשתו ומזה ראי' למש"כ דאף אי מ"ע וקדשתו לא על הכהן קאי אבל עשה דקדוש יהי' לך קאי גם על הכהן ומחוייב הוא למחות כשאין קורין אותו ראשון:

ועוד נראה לי בנידון זה שדן בשו"ת ערוגת הבושם שבוודאי לא יצאו בברכת הישראל דהא מסתמא כבר נהגו לקרוא הכהן תחילה (דאי לא נהגו כן מפני כבוד תורה או מטעם אחר מבואר במהרי"ק שם דאין לכהן לערער ע"ז) ומבואר בסי' קנ"ג דגם במצוה איכא חזקה ובארתי היטב בפ"ו מה' אלו וא"כ פשיטא דכהן שהוחזק לקרוא ראשון דכבר זכה ואם קוראין ישראל לפניו הוה הקורא בוצע ברך ועשה דקדושן רק צריך במקום שלא הוחזק זה הכהן לקרוא ראשון בוודאי זכה בו הכהן ועדיף ממכירי כהונה ויכול הוא לעלות מעצמו דל"ה כנוטל מעצמו כיון שהוחזק כבר באותו מצוה לקרוא ולברך תחילה ובנידון הנטע שורק מבואר דלא נהגו כן לקרוא הכהן תחילה מטעם תקנה וכבוד התורה שהי' שם ולפי"ז הני תרי פסקי הלכה שבשו"ת נטע שורק ושבשו"ת ערוגת הבושם קיימין להלכה ומר אמר חדא ולא פליגא לדינא:

אך קשה לי דהא בסי' קכ"ח מבואר דאין כהן חייב לעלות לנכ"פ רק אם אמרו לו עלה אבל רק כשיש שנים אבל אם אין כאן אלא אחד עולה אף שלא קראו דהמ"ע עליו לברך וכדילפינן מדכ' אמור להם כדאיתא בסוטה דף נ"ח וקשה לי התינח בפעם ראשון שלא הוחזק עוד לברך בציבור זה אבל אם הוחזק כבר לעלות לברך אמאי נאמר אם לא קראו א"ע הא זה מצוה דרמיא על הכהן וכל מצוה שהוחזק בה אף אם לא ירצו שיברך להם הא א"י ליטול ממנו המצוה א"כ אמאי אינו עולה אם לא קראו וכהא"ג קיימ"ל בסי' נ"ג בש"ץ קבוע א"צ ליטול רשות מן הציבור אף שתפלה היא של הקהל במקום התמידין שהי' באין משל ציבור ואין ראוי שיהא שלוחם שלא מדעת כמש"כ המהרי"ק הביאו בב"י אפ"ה א"צ לשאול כיון שכבר זכה בהמצוה שיהא שליח הציבור א"כ גם בכהנים נאמר כיון שכבר זכו א"צ לקרות כהנים וחייבין לעלות ואם לא עלו עוברים בעשה:

ג') **ומ"ע לקדשם ולהכינם לקרבן**. הנה לכאורה אינו מובן מאי הכונה להכינם לקרבן ונראה שרמז בזה למש"כ המג"א סי' רפ"ב ס"ק ז' דבכהן קטן דלא מקריב א"צ לכבדו דבקרא כתיב רק כי לחם אלקיו מקריב וזה ל"ש בקטן וזה שכ' רבינו לקדשם ולהכינם לקרבן ומוכח דבקטן ליכא העשה דוקדשתו אלא דיקשה ע"ז דרבינו בס' המצות כתב דאפי' בע"מ שאין מקריב ג"כ חייבין לקדשו מקרא דוהי' קודש ונראה לישב דהנה מה דילפינן מוקדשתו דרשינן וקדשתו בע"כ אבל בע"מ וה"ה קטן אין ללמוד מוקדשתו אלא מוהי' קודש א"כ כשאין רוצה או מחל אין מחוייבין לקדשו בע"כ וא"כ י"ל דזה שכ'

רבינו ולהכינם לקרבן דמשמע דוקא במקריב י"ל דהיינו דאז אפי' בע"כ מקדשין אותו אך לפמש"כ המג"א דקטן א"צ לכבדו כלל משמע אפי' מוהי' קודש לא ילפינן קטן ויקשה מ"ש מבע"מ ונראה לישב דרש"י קידושין דף נ"ג פי' לכן בע"מ חולק בקדשים יען דכשר לשחיטה ומתליעין בעצים משא"כ בקטן לכן גם לענין זה שאני קטן דא"צ לכבדו אלא דיש להבין א"כ הא דכ' רבינו בס' המצות והי' קודש לרבות בע"מ שלא נאמר אחרי שלא יאות להקריב לחם אלקיו למה זה ניתן לו הקדמה ת"ל והי' קודש כל הזרע הנכבד ויקשה הא כיון דבע"מ חולק ואוכל בקדשים דאיקרי ג"כ עבודה כדאמרינן בפסחים דף ע"ב וכן בב"ק דף ק"י עבודתו לאנשי משמר דקאי אאכילת קדשים וא"כ בבע"מ נמי שייך כי לחם אלקיו הוא מקריב ועוד א"כ לאיזה צורך נתנה תורה הטעם כי לחם אלקיו הוא מקריב כיון דאין הטעם יען דמקריב דאפי' בע"מ מקדימין וי"ל חדא מתורצת בחברתה דבוודאי מודה רבינו דבע"מ באמת מהא"ט מוזהרין לכבדו יען דחולק ואוכל בקדשים אך אי לאו קרא דקדוש יהי' לך הוה ממעטינן בע"מ כיון שאין מקריב ממש ועמש"כ רבינו בפ"ז מבהב"ח יכנסו בע"מ לתוס' יבמות דף ל"ג ששימש בטומאה ודו"ק:

עוד י"ל דהאי כי לחם אלקיו הוא מקריב כתבה התורה לאשמעינן אף דכהן אין רק כהן מוחזק דילמא לאו אביו הוא ואין כלל מזרע אהרן אפ"ה צריך לקדשו ולכבדו דעכ"פ מקריב לחם אלקיו ע"ד מש"כ הח"ס חיו"ד דאיתא בת"כ דס"ד דאסור כהן לטמא לאביו חזקה אף דאי לאו אביו הוא גם כהן ל"ה אפ"ה הרי מקריב קרבן אלקיו ואף אי לאו כהן כיון דעכ"פ מקריב מטעם חזקה ורוב שוב אסור לטמא ובזה יש לתרץ דברי רש"י גיטין דף נ"ט שכתב אדרשא דוקדשתו כי את לחם וגו' והקשה בדרישה מאי וגו' וכ"כ פירושו לעיל לפמש"כ י"ל דכונתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב לומר אף דרק כהן מוחזק חייבין לקדשו:

עוד יש לומר דכונת רבינו לקדשם ולהכינם לקרבן ע"ד שכ' בפ"ג בלוים דמ"ע להיות פנוים ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין לא רצו כן י"ל ג"כ דכהן מ"ע להכינם בע"כ לקרבן לעבודה בין רצו בין לא רצו ונראה דמזה הוא דיצא לגמ' ביבמות פנוי בע"כ בנושא נשים פסולות משום דפשטי' קרא בוודאי וקדשתו היינו להכינו מקרבן ואף בע"כ אם אין רוצה א"כ כשרוצה לישא נשים פסולות ועי"ז יפסול לקרבן יש לנו ג"כ לכופו כדי שיהא ראוי לעבודה וכן משמע מדברי רבינו בריש הלכות אלו מנה מ"ע לקדש הכהן לעבודה משמע כדברינו שיהא ראוי לעבודה:

הלכה ב

וצריך כל אדם מישראל לנהוג בו כבוד הרבה. ויש להקשות דביבמות דף פ"ח יליף מוקדשתו דפנו בע"כ ואיך אפשר ללמוד תרווייהו דהרי דרשא דוקדשתו לכבדו ודרשא דדפנו היינו לבזתו והא שני הפכיים ובאמת רש"י בחומש פי' דיליף מקדוש יהי' לך וכמש"כ בדרישה בא"ח סי' קכ"ח אבל בגמ' לא משמע כן רק דיליף מוקדשתו (וכן כ' רבינו בס' המצות דקדוש יהי' לך צריך לבע"מ) ונראה לפמ"ש החינוך דבבעל עבירה אין אנו נוהגין בו קדושה ולפי"ז י"ל היינו דדרשינן דפנו בע"כ אם נושא נשים פסולות מקדשין אותו בע"כ עי"ז שאין אנו נוהגין בו קדושה ואין נוהגין בו כבוד וע"י שמורידין אותו מכבודו אשר יש לנו לנהוג כבוד בכל כהן מונעין אותו לעשות איסורא א"כ שפיר נשמע תרווייהו דהיינו עדיפותא דכהן שאנו כופין אותו לנהוג בקדושה ע"י שמונעין ממנו הכבוד אשר עלינו לנהוג כבוד יתירתא בכהנים כשרים והנה בירושלמי פ"ח דברכות הביאו משל"מ פ"ג מעבדים דהמשתמש עם כהן מעל רבי בא בשם ר' שמואל אמר להם אתם קודש לד' והכלים קודש לד' מה כלים המשתמש בהן מעל אף המשתמש בכהנים מעל והקשה ע"ז מפ"ק דקידושין אין ע"ע נרצע מפני שנעשה בע"מ משמע דנמכר לעבד דרשאין להשתמש בו והנה לפי האמור דבבעל עבירה אין נוהגין בו קדושה א"כ י"ל זהו שגנב ונמכר לע"ע בגניבתו אין עושה מעשה עמך רשאין להשתעבד בו אמנם אכתי תיקשי דהנה ברמ"א סי' קכ"ח מבואר דיכול למחול על השימוש דיכול למחול על כבודו ובברכ"י כתב על כבוד לקראו ראשון יכול למחול אבל לא ביזיון ולפי"ז נסתר תי' הנ"ל דלכן רשאין להשתמש בו יען דעבר עבירה דבעל החינוך רק כתב בבעל עבירה אין נוהגין בו כבוד אבל לבזתו י"ל דבאמת אסור דבשלמא על כבוד דיכול למחול ע"כ דכבוד דילי' הוה לכן בעובר עבירה מונעין ממנו הכבוד אבל לבזותו להשתמש בו דל"מ מחילה גם בבעל עבירה אסור להשתמש בו שהוא ביזיון וכהא"ג כתב גם בטו"א במגילה שם לחלק דת"ח יכול למחול על כבודו אבל על בזיונו אין יכול למחול כמוכח בסנהדרין דף פ' דאפי' בחטא אביו אין נעשה שליח להלקותו אף דאין עושה מעשה עמך ע"כ רק אין צריך לנהוג בו כבוד אבל לבזותו ולהכותו אסור א"כ גם בכהן עכ"פ אסור לינהוג בו מנהג ביזיון ויקשה איך נמכר לעבד עברי:

והנה בט"א העלה עוד דגם באב שיכול למחול על כבודו אבל על בזיונו אין יכול למחול וכהא"ג העלה בפי' בב"ק דף צ"ה דנהי באין עושה מעשה עמך פטור מכיבוד אבל לבזתו אסור (ובסברא זו אמרתי לישב זה כמה שנים אשר זכיתי שהקשה לי אדאמ"ו הגזצ"ל אהא דמבואר בסי' רמ"א דנכרי שגייר עצמו אסור להכות את אביו שלא יאמרו באנו

מקדושה חמורה לקדושה קלה והקשה מקידושין דף ל"א דבגוי ליכא מצות כיבוד אב ואמרתי אז לחלק דדוקא לנהוג בו כבוד א"צ לנהוג בב"נ אבל להכותו ולבזותו אסור מצד הדינים שנזהרו בו ב"נ) והנה לישב הא דעבד עברי בשכר שאני וכמש"כ הט"ז וכן במשל"מ שם בשם סמ"ג ובזה יש לישב ע"ד פילפול קו' התוס' ב"מ דף י' כהן שאמר לישראל לינקט אמר לכהן להנ"ל י"ל דלאו אורחי' להשתמש בכהן וכדאמרינן בקידושין דף מ"ה לא חציף אינש לשויא אבוה לשליח רק משכחת בארצי' קמי וכאן לא מהני בארצי' דידוע מה שחידש בנוב"י דשליח בקידושין רק מהני מטעם מיגו דזכי לעצמו זכי לחבריה ואמנם בנוב"י שדי בי' נרגא א"כ בעשה שליח לקדש ערוה לא יהא מהני כיון דל"ש זכי לנפשי' דאסורה לדידי' וע"כ לומר כיון דעושה שליח בפירוש דמהני אפי' בחב לאחריני לשיטת רש"י ב"מ דף ו' ול"ב מטעם מיגו דזכי לנפשי' אמנם היכיא דלא שוי' שליח רק ארצי' קמי' באמת ל"מ היכיא דערוה לדידי' וא"כ לא משכחת בכהן דלשוי' שליח לאו אורחי' ובארצי' קמי' ל"מ כיון דהוא גרושה אסורה לשליח ל"מ זכי' לחברי' והבן:

ואמנם בזה שכ' באה"ט בכונת המג"א דכהן בכהן ג"כ אסור להשתמש הנה לכאורה מזה יש להוכיח ה"ה הא דוקדשתו ולפתוח ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון שייך גם בין כהן לכהן ואמנם לפמש"כ הברכ"י לחלק דלענין ביזוי דשימוש ל"מ מחילה ולענין כבוד לקרוא ראשון מהני מחילה א"כ ה"ה י"ל אף דכהן אסור להשתמש בכהן לנהוג בו מנהג ביזיון אבל לברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון דרק מניעת כבוד ל"ש בכהן לכהן ואמנם לפמש"כ לעיל דל"מ מחילה אף על מניעת כבוד דלפתוח ולברך ראשון משום דזהו כבוד ית"ש א"כ פשיטא דגם כהן בכהן חבירו צריך לנהוג בו מנהג כבוד זה ואולי מהא"ט הוא דאמרינן בב"ק דף ק"י דכהן יכול לעבוד בעצמו קרבן שלו וכן נותנה לכל כהן שירצה וכ' בתב"ש סי' כ"ח דלכן מותר יען דעושה כן דרך כבוד ולפי הנ"ל ניחא כיון דכהן בכהן מוזהר ג"כ לכבד כהן חבירו:

אולם הט"ז הקשה לרמ"א דיכול למחול על שימוש א"כ נאמר דיכול למחול ג"כ על איסור גרושה והלא דרשינן דפנו בע"כ ול"מ מחילה ולדעתי יש לחלק בוודאי אי הי' האיסור על הכהן שלא ישמש לאחר לא הוי מהני מחילה אבל על הכהן ליכא איסור רק על ישראל המשתמש בו יש איסור א"כ שפיר יכול למחול אבל איסור גרושה לכהן הוא מוזהר שלא יקח גרושה ומאי מהני מחילה עוד י"ל בוודאי הא דדרשינן דפנו בע"כ היינו דזה מוטל על כל הכהנים אבל ליחיד אין מוטל עליו לדפנו מהני לכן מחילה ובזה ניחא מאי דקשיא לכאורה בב"מ דף י' כהן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה יקשה

נהי דלפ"ע ליכא דבקידושין ליכא איסור אבל עכ"פ שייך לדפנו בע"כ שלא יהא כמסייע ואיך נעשה לו לשליח לקדש לו אשה האסורה ולפמש"כ דביחיד ל"א דפנו בע"כ א"ש:
והנה בהגהות מרדכי בגיטין הביא דעת ר"ת דבזה"ז רשאי להשתמש בכהן דאין בהן קדושה דקיימ"ל בגדיהם עליהם קדושה עליהם ואי לא לא והנה בוודאי אין לומר דרק הכהן הלבוש בבכ"ה אסור להשתמש בו אלא הכונה דבזמן מקדש שראוי ללבוש בגכ"ה לכן אף בזמן שאין בגדיהם עליהם קדושתן עליהן אבל בזה"ז דאין להם בגכ"ה ואין ראוין ללבוש בגכ"ה דבגכ"ה צריך להיות של ציבור לכן אין קדושתן עליהן ואמנם יש להבין מי לא משכחת בזה"ז בגדי כהונה דהרי בפי' כ' רבינו דיכול לעשות משל יחיד ולמוסרן לציבור א"כ גם בזה"ז משכחת ונראה כונתו דפשיטא לי' דבזה"ז אין יכולין להקריב וא"כ אין רשאין ללבוש בגכ"ה דהוה כלאים והטעם יען דבזמנינו הכהנים טמאי מתים או כמו שבארנו בהבהב"ח דגם לדעת רבינו כל זמן שהארץ בידי נכרים אין יכולין להקריב וא"כ אסורים ללבוש בגכ"ה ולכן ל"ש בזה"ז איסור שימוש בכהן דא"ר לבגכ"ה אלא דיש להבין א"כ למה לענין לברך ראשון שייך גם בזה"ז הא בקרא כתיב כי את לחם אלקיך הוא מקריב ובזה"ז אין יכולין להקריב (וגם יקשה מ"ש מבהמת קדשים בזה"ז דאסור להטיל בו מום אף שא"י להקריב כמש"כ רבינו בפ"א מאימ"ז) ונראה דבשלמא לענין לברך ראשון שייך גם בזה"ז כיון דעכ"פ הוא נושא את כפיו לברך את ישראל אבל לענין שימוש דנאמר דמעל כמו בכלי מקדש שפיר י"ל דבזה"ז אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן ועמש"כ בספ"ו מבהב"ח:

ג') **וליטול מנה יפה ראשון**. פרש"י דישראל יאמר לו ברור לך איזה שתרצה ותוס' הוק' דהנותן עיניו במנה יפה אין רואה סימן ברכה ותוס' סוף מו"ק כתבו כיון דמצוה הוא לא הוי בכלל א"ר סימן ברכה וקשיא לי מהא דצנועין מושכין את ידיהן כדאיתא ביומא דף ל"ט אף דמצוה הוא הי' מושכין והגרגרין נוטל שלו וחלק חבירו וקראו גרגרין אף דמצוה הוה לכן נראה דיש להבין למה אמר ליטול מנה יפה ראשון אפי' אי נוטל אח"כ ג"כ כבר מתכבד במנה יפה לכן נראה דהכונה רק דישראל יאמר לו טול מנה יפה ברור לך איזה שתרצה וקח לך אבל הכהן לא יעשה כן רק הוא יטול בשוה רק הוא נוטל ראשון וזה כבודו שנוטל ראשון אבל לא חלק יפה משל חבירו רק מה שנוטל יהי' בעיניו כחלק יפה כי הוא ברצונו מברר לו מה שרוצה ונוטל ראשון אבל בוודאי אם חלק האחד גדול לא יטול דוקא החלק היפה רק נוטל ראשון מנה השוה או הקטן רק כיון שברצונו נוטל תחילה וראשון וברשות הי' לו ליטול היפה כיון שלא לקחו הישראל א"כ היינו ליטול מנה יפה ראשון והבן זאת היטב:

הלכה ג

משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות. הנה רבינו בס' המצות כתב דהוא מ"ע ורמב"ן השיג עליו דמ"ע הוא רק לעבוד וברגל כולם שווים והביא מדברי רבינו האלו שכ' משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות ואח"כ כתב בהל' ד' מ"ע שיהי' כל המשמרות שווין ברגל משמע דחילוק משמרות בכל השנה אין מ"ע ובמגא"ס כתב לישב דגם כאן כונת רבינו למ"ע והוא בכלל מש"כ בתחילת הפרק מצוה לקדשם ולהכינם לקרבן והיינו ע"י המשמרות ולדעתי יקשה הא בפ"ג גבי לוים כתב ג"כ רבינו מ"ע שיהיו מוכנים לעבודת מקדש אפ"ה מודה רבינו דבלוים ליכא מ"ע להתחלק למשמרות כדכתב בפ"ג דשמואל ודוד תיקנם ולכן נראה היותר כרמב"ן שרבינו חזר בספרו הגדול וכן נראה ממנין המ"ע שכ' רבינו בריש ה' אלו מ"ע שיהיו כל המשמרות שוות בכל וכן מ"ע לקדש הכהן לעבודה וכאן אי אפשר לפרש שכוונתו שיחלק הכהן למשמרות כיון דנקט בלשון יחיד וגם לא כתב להכינם רק לקדש לעבודה משמע שיהא ראוי לעבודה והיינו כמש"כ לעיל לאפוקי אם נושא נשים בעבירה או מטמא למתים שעי"ז א"ר לעבודה בא המ"ע לקדשו דפנו בע"כ להיות טהור ונקי מעון וראוי לעבודת ד' וראה במנין המצות בריש ספר המדע כתב מ"ע לעבוד משמרות וכן מ"ע לחלוק כבוד לזרעו של אהרן הנה כ' זה עפ"י ספרו המצות וכאן שינה בתרווייהו שכ' דמצוה לקדש לעבודה ולא כ' לחלוק כבוד וכן לא כתב דמ"ע לעבוד משמרות וזהו כמש"כ הרמב"ן שחזר מדבריו ורק הא דצריך לעבוד משמרות הוא הלמ"מ כמו שהעלה הרמב"ן מברייתא דראבר"י בברייתא דל"ב מידות:

הלכה ד

ומ"ע להיות כל משמרות שוות שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך. יש להקשות בגמ' נקט דרשא דובא בכל אות נפשך שזה עיקר הדרשא שאין יכולין בני משמר לעכב אך י"ל דהנה לכאורה קשה אי זה עיקר הדרשא מובא ושרת בכל אות נפשו הא מצריך צריכי לכהן שיש לו קרבן דמקריב כדאיתא ב"ק דף ק"י ולכן סובר רבינו כיון דכ' ובא הלוי מאחד שעריך דהיינו בשכל ישראל נכנסין בשער אחד ברגל אז ושרת יש להם רשות להקריב ומדרשא דאות נפשו דרשינן דכהן יכול להקריב קרבן שלו בכל עת וכמש"כ רבינו להלן ועמש"כ בפ"ג:

הלכה ה

א) **בד"א בקרבנות הרגלים ובחילוק לחה"פ ושתהל"ח של עצרת.** והקשה במשל"מ דבסוכה דף נ"ה פליגי בעצרת שחל בשבת אי אמרינן הילך מצה תחילה דתדיר ואח"כ הילך חמץ שהוא שתהל"ח והוא חובת היום או תחילה אומרים הילך חמץ דחוה"י יום

עדיף מלחה"פ שהוא תדיר וא"כ אמאי לא ביאר רבינו דעתו בזה והנה לכאורה י"ל דרבינו לא הוצרך לבארו דסמך אמאי דפסק סוכה ואח"כ זמן דזמן תדיר חזינן דחובת היום עדיפא וכדאיתא בשמעתין אך אכתי קשה דהנה בזבחים דף צ' במשנה מוספי שבת קודם למוספי ר"ח הרי דתדיר קודם לחוהי"ו וכן פסק רבינו בפ"ט מתומ"ס וא"כ כיון דרבינו בסוכה פסק דחוהי"ו תדיר ובהא פסיק תדיר קודם א"כ שוב הי' לו לבאר בלחה"פ ובשתה"ח איזה מחלקין קודם אי דמו הילך לסוכה וזמן דחוהי"ו קדום אי דמי למוספי שבת ור"ח דמוספי שבת קודם למוספי ר"ח שהוא חהי"ו וראיתי בשלום ירושלים פ"ה דסוכה ופ"ח דשקלים כ' לישב דברי רבינו דבירושלמי בעי מוספי שבת ומוספי ר"ח איזה קודם וקאמר מוספי שבת קודם והקשה בשירי קרבן הא משנה בזבחים איזה קודם וקאמר מוספי שבת קדום וע"כ משנה דזבחים כמשנה דסוכה דאמרינן הילך מצה הילך חמץ דתדיר קודם אבל הירושלמי קאי כאבא שאול דפליג אמשנה וסובר דחוהי"ו קדום א"כ כיון דרבינו פסק מוספי שבת קודם לא צריך לבאר דהלכה כמשנה דסוכה הילך מצה הילך חמץ ולדעתי גם זה אין מספיק דכיון דפסק בסוכה וזמן דסוכה קדום א"כ לאו בכ"מ סובר תדיר קודם א"כ אכתי הי' לו לבאר אי מצה אי חמץ קודם ועוד קשיא לי דהנה טעמא דאבא שאול דשתהל"ח קודם הוא משום דקאי לשיטתו ביומא דף ל"ג דאביי הוה מסדר סדר המערכה משמע דאבא שאול דמוספין קודם לבזיכין א"כ לדידי' ע"כ שתהל"ח קודם דהנה בסוכה דף נ"ג אמרינן בברייתא דמשמר הנכנס עושה תמיד של בין הערבים ומקריב ב' בזיכין וביומא דף כ"ז במשנה איתא דבזיכין קרב עם תמיד של בוקר וכתב בתוי"ש דזה למ"ד בזיכין קודמין למוספין ובברייתא כמ"ד מוספין קודמין לבזיכין א"כ אבא שאול דסובר כברייתא דבזיכין קרב עם תמיד של בין הערבים ושתהל"ח קרב עם מוספין א"כ ע"כ מחלק תחילה השתהל"ח דלחה"פ לא נראו לחלוקה עד אחר הקרבת הבזיכין שהוא מאחר למוספין דמקריבו עם תמיד של ערב וכן רב יודא לפי גי' הנוב"י סי' ל"ז סובר סוכה ואח"כ זמן לפי"ז כאבא שאול דהוא סובר שם דמחלקין במוספין א"כ סובר דבזיכין ג"כ מחלקין ומשמר שני מקריב הבזיכין כדמוכח שם בשמעתין א"כ היינו כאבא שאול דשתהל"ח קדום ולכן סובר ג"כ סוכה ואח"כ זמן ומשנה דידן דהילך מצה הילך חמץ דלחה"פ קדום יען דסובר בזיכין קודמין למוספין וקרב עם תמיד של בוקר א"כ חולקין הלחה"פ קודם למוספין כדאיתא בפסחים דף נ"ט נמצא דמצה שהוא לחה"פ קדום א"כ יקשה הא רבינו פסק מוספין קודמין לבזיכין א"כ הי' לו לפסוק כאבא שאול ולבאר דהלכה כאבא שאול דלא כסתם משנה וא"ל דבאמת פסק כן וסמך אמה דפסק סוכה ואחכ"ז דז"א כיון דסתם משנה דסוכה דלא כאבא שאול בוודאי טובא הוה

צריך לאשמעינן דהלכה כאבא שאול ומה גם דפסק בדוכתי' אחריתא כמשנה דזבחים דמוספי שבת קודם דתדיר קודם יש לטעות שגם כאן הלכה דמצה התדיר קודם:

אך נראה לישב דבאמת יקשה טובא לפי האמור דרבינו בפ"ו דתומ"ס פסק דבזיכין קודם לניסוך היין והוא מירושלמי פ"ד דיומא כמש"כ במשל"מ ובק"ע וא"כ סובר ע"כ דקרב עם תמיד של שחר דניסוך היין קרב עם תמיד של שחר ויקשה הא מברייתא דסוכה איתא דקרב עם תמיד של ערב ואמאי פסק נגד ברייתא דידן וא"ל דמשנה דיומא סובר דקרב עם תמיד של בוקר כמש"כ בתוי"ש הנ"ל דז"א דהא משנה זו כמ"ד בזיכין קודמין למוספין אבל רבינו דפסק כאביי ואבא שאול דמוספין קודמין לבזיכין א"כ הי' לו לפסוק כברייתא דקרב עם תמיד של ערב ופלא:

ולישב נאמר דרבינו אין מפרש כתוי"ש אלא דמשנה דיומא אתיא גם כמ"ד מוספין קודמין לבזיכין ואפ"ה בזיכין קרב עם תמיד של בוקר וכן מוכח בסוכה דלר' יודא דסובר דנכנס נוטל שבע קאמר בגמ' משום שכר הגפת דלתות ואמאי לא קאמר עדיפא מיני' כיון דהם מקריבין הבזיכין המתירין לחה"פ א"כ הם עיקר לכן נוטלין א' יותר ומוכח דקרב עם תמיד של בוקר ולכן לרי"ו הא דמשמר הנכנס נוטל ז' ע"כ מטעם הגפת דלתות וא"כ לפי"ז משנה דסוכה דמצה קודם יען דבזיכין קרב עם תמיד של בוקר ונראה לחלוקה קודם לשתהל"ח דשתהל"ח עם הכבשים קרב אחר הבזיכין (והוא כעין דסברי ב"ש הטעם דכבר קידש היום ועדיין יין לא בא ואף דב"ה חולק רק מטעם דיין גורם לקידוש שתאמר אבל בעלמא גם ב"ה מודה דמה שנראה תחילה קודם) ורב יודא דסובר סוכה ואחכ"ז וסובר כאבא שאול דשתהל"ח חמץ קדים לשיטתו דסובר בזיכין קרב עם תמיד של ערב לפי"ז דמוספי עצרת שני כבשים המתירין שתהל"ח ע"כ קרב קודם לבזיכין המתירין ללחה"פ דכיון דהי' מפיסין למוספין של רגלים כדאיתא במשנה בשמיני של חג (ולדעת הריטב"א בכל יום מפיסין ברגלים בין כל המשמרות והוא באמת פלוגתא בתוספתא) וגם מוספין לתמיד של ערב א"כ מסתמא מפיסין תחילה למוספין של רגלים אף דאין פייס למוסף דשבת כמש"כ בתוי"ש שם ובשי"צ אבל לשל רגלים מפיסין א"כ כיון דבזיכין קרב עם תמיד של ערב א"כ כבשים קודם לבזיכין לכן שתהל"ח קרב א"כ לפי"ז ב' הלחם מחלקין קודם יען דהוא חובת היום וגם קרב קודם הבזיכין והוה שפיר רב יודא לשיטתו ויצא לנו דלא תליא אי מוספין קודם לבזיכין רק תליא אי בזיכין קרב עם תמיד של ערב או קרב עם תמיד של שחר ג"כ לפי"ז רבינו דסובר דקרב עם תמיד של שחר א"כ ע"כ סובר דלחה"פ מתחלק קודם ולא הוצרך רבינו לבארו דכיון דלחה"פ איחזי קודם לבזיכין קרב עם תמיד של שחר ואח"כ ב' כבשים המתירין שתהל"ח לכן

לחה"פ קודם והא דתלינן בשמעתין אי תדיר או חוהי"ו קודם דזהו רק אי בזיכין קרב עם תמיד של ערב שפיר י"ל חובת היום קדים כיון דאיחזי לחלוקה קודם אבל כיון דלחה"מ איחזי קודם א"צ לאשמעינן דלחה"פ קודם וכסתם משנה דסובר הילך מצה הילך חמץ ולא יקשה הא כיון דרבינו פסק סוכה ואחכ"ז הי' לו לבאר לא לסמוך אסתם משנה דשאני הכי דלחה"פ נראה לחלוקה קודם לכן לחה"פ מחלקין קודם ודו"ק:

ב') **עוד** נראה לישב דהנה קשה לי דרבינו כתב דילפינן דבכהנים מדכ' חלק כחלק יאכלו הכהנים ואין אכילה ללוים במקדש וכ"מ כ' שהוא בספרי ובאמת ליתא בספרי רק דרשא אחריתא אך כך דרכו של רבינו ואין להתפיסו בזה שתמיד מביא דרשא הפשוטה אך הא לכאורה קשיא דסוכה יליף מיאכלו דאייריא בלחה"פ דליכא בה רק אכילה כפירש"י ומהרש"א וא"כ רבינו דמפיק לי' לדרשא דבלוים אייריא לא מוכח דבלחה"פ אייריא דצריך לכתוב אכילה למעט לוים אמנם הא ל"ק דעכ"פ מוכח ממילא דבלחה"פ אייריא משום דנהי דמוכח דבכהן אייריא גם כן קשה מי איכא אכילה בלא עבודה ואיך נקט קרא משום כהן כיון דגם בכהן ליכא אכילה בלא עבודה וע"כ דקאי אלחה"פ דהוה אכילה בלא עבודה אך הא קשיא דבפסחים דף ע"ז מוכח דבשתהל"ח הוה יותר מידי דאכילה מלחה"פ דעכ"פ יש בהן קומץ דהיינו הבזיכין למזבח משא"כ שתהל"ח יש שבאות בפ"ע במנחות דף מ"ו לימא הא אשמעינן קרא דיאכלו לכל משמרות כיון דליכא בה שום עבודה למזבח וזה מסתברא יותר מלאוקים בלחה"פ ובשלמא אי יש קרא מיותר א"ש דל"ש דקרא לרבוי אתי שתהל"ח דא"צ ריבוי כיון דשתהל"ח מקרבנות הרגלים א"כ מתחלק לכל משמרות מקרא דבא מאחד שעריך אבל אי אמרת דקרא דויאכלו צריך דבכהן אייריא במידי אכילה וליכא בי' עבודה התינח אי ליכא קרבן אחר דיש בו אכילה לבדו רק לחה"פ אבל כיון דשתהל"ח הוה יותר מידי דאכילה א"כ שפיר י"ל דקרא אייריא מאכילת שתהל"ח אף דא"צ ריבוי הא הקרא אין מיותר רק צריכין למצוא קרבן דאית בי' אכילה דנאמר דע"ז קאי קרא והלא שפיר מצי קאי על שתהל"ח ורק על הגמ' יש לישב דסברי כרב יוסף במנחות דף מ"ו דשתהל"ח הבאות בפ"ע נשרפות וכן יסבור כבשים מעכבין הלחם א"כ כשבא עם הכבשים יש לו ג"כ עבודה למזבח א"כ לא מצי קאי אשתהל"ח רק ע"כ קאי אלחה"פ אבל לרבינו יקשה דסובר בפ"ח מתומ"ס דשתהל"ח הבאות בפ"ע נאכלין מה"ת רק מדרבנן נשרפות וכן סובר כבשים אין מעכבין הלחם רק הלחם מעכב הכבשים א"כ שתהל"ח הוה מידי דאכילה ואין בה עבודה שבאות עם הכבשים כיון דאין כבשים מעכבין הלחם הוה כבשים מילתא בפ"ע א"כ תיקשי מנ"ל דקרא קאי אלחה"פ דילמא קאי אשתהל"ח כיון דאכילה אין מיותר והוא

לכאורה קו' גדולה:

אך נראה לישב דכיון דכ' מאחד שעריך א"כ איריא מכל רגלים ואי קאי אשתהל"ח א"כ לא משכחת רק בעצרת ושוב מוכח דקאי אאכילת לחה"פ דמשכחת בכל רגלים דאין פסח וסוכה בלא שבת ולפי"ז י"ל גם קו' המשל"מ וקו' שהקדמנו מהא דמוספין קודמין לבזיכין דהנה הא דאיתא בגמ' דתנאי פליגי דאבא שאול סובר הילך מצה הילך חמץ דחובת היום עדיף נראה דא"ש רק למ"ד דכבשים מעכבין הלחם אבל למ"ד לחם מעכב אז ל"ש חובת היום עדיף דהנה אי כבשין מעכבין הלחם א"כ חשוב ללחם ג"כ יש עבודה למזבח דהיינו הכבשים וא"כ הא דמתחלק למשמרות הוא יען דעבודה לכל המשמרות לכן גם מתחלק לכל המשמרות כפירש"י בשאר קרבנות דרגלים וא"ל הרי לחה"פ יש להם ג"כ מתיר למזבח דהיינו הבזיכין אפ"ה צריך להטעם דמתחלק וע"כ כמש"כ תוס' דעכ"פ אין העבודה בגוף לחה"פ והוה מידי דאכילה א"כ גם בשתהל"ח אין העבודה בשתהל"ח עצמן ואין לרבוי מטעם דעבודה לכל המשמרות ז"א דבלחה"פ דאין מחובת היום שפיר אמרינן אף כשיש לה עבודה למזבח מרבינן רק מקרא דואכלו משוה דהרי עבודה אין בגוף הלחם ושפיר מתרבי מקרא דיאכלו אך בשתהל"ח דהוה חובת היום וע"י דנאמר יש לה עבודה למזבח מצי מרבינן אותו דנתחלק למשמרות שפיר מרבינן לה מטעם דהמשמרות מתחלקות בעבודה שלה דהיינו בעבודת הכבשים לכן גם שתהל"ח מתחלקות (ואף דתוס' כ' דהלחה"פ ג"כ חוהי"ו בארתי להלן זה רק שייך למ"ד כבשים מעכב הלחם ולא הלחם מעכב הכבשים) למשמרות וא"כ לכן גם לענין חילוק השתהל"ח קדים כיון דלחה"פ ליכא עבודה למזבח דהא דמקריבין הבזיכין כיון דאין זה מחובת היום דבכל שבת מקריבין בזיכין א"כ אין לרבוי מטעם שמקריבין בזיכין רק מטעם דהוה אכילה דידהו נתרבתה מקרא דיאכלו אבל שתהל"ח דהוה מחובת היום מרבינן שפיר כמו הכבשים מעבודת קרבנות הרגלים מתחלקות כן שתהל"ח אבל לחה"פ הא דמתחלקות רק מקרא דיאכלו א"כ שפיר שתהל"ח קודמת לחלוקה דהחלוקה מכח מה דעבודתה מתחלקות בפ"ע ואין להם עבודה למזבח רק אכילה לכן שפיר לחה"פ קודם משום דתדיר הא חדא שנית יש ליתן טעם דתוס' כ' דמשנה אתיא גם למ"ד סוכה ואח"כ זמן יען דלחה"פ ג"כ חובהי"ו ונוב"י סי' ל"ח נתקשה מה חובת היום הוה ונראה דהכונה דל"ד לסוכה וזמן דזמן ל"ה חובת היום כלל דבכל יו"ט כן אבל כאן חלוקת לחה"פ לכל משמרות אין בכל שבת דבכל שבת רק למשמר הקבוע וכאן דמתחלק לכל משמרות יען שהוא רגל א"כ הוה ג"כ חוהי"ו וגם תדיר אלא דמהרש"א הקשה א"כ אמאי קאמר רב כתנאי ולא משני דלחה"פ ג"כ חוהי"ו ואמנם לפמש"כ ניחא דבשלמא למ"ד

כבשים מעכבין הלחם א"כ יש להם עבודה למזבח א"כ ל"ש לחה"פ ג"כ חובהי"ו דל"ד לשתהל"ח דהוה חוהי"ו מטעם דעבודתן מתחלקות ג"כ אבל לחה"פ דעבודתן למשמר הקבוע כמש"כ תוס' מתוספת' אבל למ"ד לחם מעכב כבשים אבל לחם בא בפ"ע א"כ אין להם עבודה למזבח דנאמר שמתחלקות א"כ רק מטעם אכילה דידהו מתחלק והלא גם בלחה"פ מתחלק אכילה דידהו ושלישית אני אומר לחלק למ"ד כבשים מעכב הלחם וחדא קרבן הוה א"כ כיון דמשמרות התחילו בעבודת כבשים גומרים ג"כ אחר זה חלוקת הלחמים על דרך התחיל גומר (ע' זבחים דף פ"ט ויומא דף ל"ג) ולכן שתהל"ח מתחלק קודם אבל למ"ד אין כבשים מעכב הלחם ובא בפ"ע ואין לו הקטרה ועבודה למזבח ול"ש שהמשמרות כבר התחילו בחלוקת העבודה דאין כאן עבודה לכן לחה"פ קודם ומעתה י"ל דוקא למ"ד כבשים מעכב א"כ אי מוספין קודם לבזיכין א"כ התחיל עבודת כל המשמרות בכבשים קודם להקטרת בזיכין א"כ התחיל גומר אבל למ"ד כבשים אין מעכבין א"כ אף דמוספין קודמין ובזיכין עם תמיד של ערב קרב אפ"ה לחה"פ קדום כיון דל"ש סברא דהתחיל בשתהל"ח גומר כיון דאין להם עבודה למזבח דאין מעכב אין כאן התחלה לכן לחה"פ שהוא תמיד קודם ודו"ק לפי"ז נתישב דלא הוצרך רבינו לבאר דהדין כסתם משנה דידן דלחה"פ מתחלק קודם כיון דפסק דאין כבשים מעכבין הלחם והוה לחה"פ נגד שתהל"ח קצת חוהי"ו לכן סמך עצמו דנדע דלחה"פ מתחלק תחילה כיון שפסק כמשנה דזבחים דמוספי שבת קודם למוספי ר"ח ולא יקשה הא אדרבא פסק סוכה ואחכ"ז דשאני הכא דהוה גם חוהי"ו והא דאמרו בגמ' דרב דסובר סוכה ואחכ"ז סובר כאבא שאול היינו רק למ"ד דכבשים מעכבין הלחם אבל להלכה מצי סביר רב כמשנה דידן דלחה"פ קדום כיון דהלכה דאין כבשים מעכבין הלחם הוה שתהל"ח קצת חוהי"ו וא"ש הכל:

ויש להביא ראי' לדברינו דהנה בירושלמי שהבאתי דבעי מוספי שבת קודם או מוספי ר"ח קודם מסיק שם דבעי יען דשיר ר"ח קודם לכן בעי גם בהקרבה אי קודם והקשה בשירי קרבן דבזבחים משנה ערוכה מוספי שבת קודם דהוא תדיר אולם מהרא"פ פי' דכונת ירושלמי דבעי בכבש שחט מוספי שבת ומוספי ר"ח ואמר עליו שירה ובעי אי נאמר דהקרבתה ג"כ קודם כיון שאמר שירה (ולדעתי פירושו עדיין דחוק דשירה אין שעת שחיטה רק בשעת הקרבת אימורים ונראה לפרש באופן אחר דשם בירושלמי דשקלים קאמר דמעלין איברי ר"ח על מזבח לפרסם שהוא ר"ח ואיברי מוסף שבת על הכבש וכן הוא בבבלי בסוכה דף נ"ד ולפי"ז י"ל דבעי על העלאת איברים כיון שבזה עושה היכר שהוא ר"ח א"כ בעי אי יש להקדימו בעלמא ג"כ ולומר שירה) חזינן אי

אמרינן מוסף ר"ח קודם יען ששירה קודם ואמרו בשעת שחיטה גם הקרבה של ר"ח קודם וע"כ דחהי"ו קדים ולפי"ז בשתהל"ח ג"כ כיון דיש בה עבודה גם למזבח המתחלקות לכל המשמרות א"כ התחילו בה המשמרות כבר לכן גם בחלוקה שתהל"ח קדים אבל אי אמרינן מוספי שבת קודם אף שהתחיל בשירה ה"ה דלחה"פ קודם אף שהתחילו המשמרות בעבודה של שתהל"ח וכל זה אי כבשים מעכב הלחם יש כאן התחלה אבל אי אין כאן התחלה בעבודה לחה"פ מתחלק קודם והבן והנה בשלום ירושלים כ' לפרש כונת תוס' שהבאתי דלחה"פ קצת חוהי"ו יען דנפסלו בלינת לילה כמש"כ רבינו בפי' המשנה פ"ב דמנחות יעו"ש ואולם בתויו"ט הקשה בפי"א דמנחות תני דמתחלקות לעיוהכ"פ הרי דלא נפסל בלינה ולדעתי אפשר לומר לפמש"כ באו"ס פסחים דף ק"ט דיכול לסדר לחה"פ בלילה ולפי"ז י"ל בוודאי אם סילקו ביום וסידרו החדשה נפסל הישנה והא דמתחלקות לערב היינו כדי שלא יפסל לא היו מסלקין הישנה ביום ולא הי' מסדרין החדשה רק בערב ולכן אין נפסל בלינה כל זמן שעל השולחן אמנם דברי או"ח תמוהים באמת כי במגילה דף כ' איתא דסידור וסילוק בזיכין דוקא ביום א"כ ע"כ כיון דמסדרין ביום ע"כ מסלקין לחם משנה ומניחין החדשה ונפסל בלינה:

ג') **שם** הקשה במשל"מ אמאי ל"ח עומר ששווין בכל המשמרות שהרי בא בשביל הרגל ונראה דהנה העומר מצותו אחר יו"ט ראשון לכן אין בא מחמת הרגל והא דבשאר קרבנות כל ז' שווים היינו כיון שביום ראשון כל יום באים באחד שעריך לכן כל ז' דתשלומין דראשון כל משמרות שוות אבל עומר דמצותו ביום שני אין כאן מצות עליית רגל אדרבא תורה אמרה ופנית בבוקר והלכת לאהליך ואין העומר בא משום יום ראשון שהוא עיקר יום עלית הרגל והא דשווין גם במוספי חוה"מ שווין ואמנם לפי"ז תיקשי קו' אחריתא שהקשה במשל"מ אמאי ל"ח רבינו עורות דיום טבוח דבירושלמי בחגיגה פליגי ר"י ור"ל יום טבוח עורות של מי דהיינו בז' ימים שאחר עצרת שג"כ תשלומי ראשון והנה לולי דברינו הי' אפשר לתרץ דדוקא בחוה"מ כל משמרות שווין כיון דשווין במוספי רגל בחוה"מ לכן גם בע"ר וחגיגה שווין משא"כ בתשלומי דעצרת דליכא מוספין אין שווין המשמרות בעורות של ע"ר וחגיגה אבל כיון שלישב קו' הראשונה העלינו דאדרבא מוספין תלוי בע"ר וחגיגה ששווין בהן כי הם באים עיקר ביום ראשון וכולהו מכח תשלומין א"כ לפי"ז גם בז' תשלומי דעצרת באות מכח יום ראשון ושווין בהן יקשה אמאי לא ביאר רבינו זאת אך נראה כמש"כ בק"ע שם לישב כיון דרבינו פסק בפ"א מחגיגה דעצרת יש לו תשלומין כל ז' ממילא מובן דשווין כמו בשאר רגלים וירושלמי בעי רק למ"ד דעצרת אין להם תשלומי ז' אך לכאורה אכתי קשה אי בז' דעצרת סובר

רבינו דשווין א"כ יקשה הא דכ' בפ"ד דתומ"ס חל עצרת בחמישי בשבת כל משמרות שוות בלחה"פ מוכח דסובר דבכל ז' דעצרת אין שוות כל המשמרות אך לזה י"ל דלענין לחה"פ דאין מחוה"י רק אפ"ה תורה רבתה ברגל ה"ה בכל חוה"מ כיון דיש מוספין הוה כרגל ביום שחל בשבת אבל בעצרת נהי דיש לה תשלומין לענין ע"ר וחגיגה אבל מוספין ליכא שוב י"ל כסברתינו דלעיל יען דלחה"פ אין מחמת הרגל לכן אין שוות בהן המשמרות ובזה א"ש דלא יקשה לרי"ו דסובר בירושלמי דשוות בז' שאחר עצרת הא בגמ' קאמר בחל יום ו' וקאי אשמיני דחג וכן אעצרת מצד תקנה שווין בלחה"פ ולרי"ו הא מדינא חולקין כיון דכל ז' תשלומי דעצרת ולפמש"כ א"ש דלחה"פ שאני דאינן באין מכח חוהי"ו וגם מוספין ליכא בז' תשלומי דעצרת לכן אין שוות בלחה"פ רק בעורות דע"ר וחגיגה והבן:

ד') **שנאמר לבד ממכריו על האבות מה שמכרו האבות וקבעם כל משמר ומשמר בשבתו**. לשון המכילתא מה שמכרו האבות זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתי: **הנה** בריטב"א פ"ד דתענית כ' דנחלקו בה רבים ממה ששנינו נביאים הראשונים תיקנו מעמדות ותימה ממה שאמר בספרי לבד ממכריו על האבות מה שמכרו אבות זה לזה טול אתה שבתך ואני שבתי וכן אמר התרגום בה ממטרתא דייתי בשבתא דכן אתקוני אבהתא ומצינו בלוים מצוה מפורשת במשמרותם שלא יעבדו בערבוביא קהת יחנה במקום פלוני ומהם יש לנו ללמוד לכהנים בל"ב מידות של ר"א בנו של ריוה"ג אמרו מדבר שאין מתפרש במקומו ומתפרש במק"א כיצד משפחות בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה אבל לא שמענו שצוה אהרן את בניו שיהיו כ"ד משמרות והיכן שמענו שציוה אהרן את בניו שיהיו כ"ד משמרות שנאמר אלה פקודתם ועבודתם לבוא לבית ד' כמשפטם ביד אהרן אביהם מלמד שמצוה זו מימי משה ואהרן והמשמרות הן החלוקת לשמירת שערים שאף הם כ"ד וכן מפו' בדה"י נמצא שחלוק משמרות לשמירת המקדש מה"ת וכיון שכן ה"ה לשאר עבודות הקרבנות וכן הדעת נותנת שאלו אינן חלוקים למשמרות דהיו כולן עובדים בערבוביא ויבא הדבר לידי פשיעה שלא ישמור כל א' עתו וה"ל קדירא דבי שותפי אבל עיקרן של דברים שמצוה מה"ת לחלוק משמרות כדכ' לבד ממכריו על האבות אבל אין להם מניין מה"ת כמה משמרות יהיו ומשה תיקון ח' שהיו מועטים וכשנתרבו בימי שמואל ודוד חלקן לכ"ד וכן תמצא בדה"י כמשסדר דוד המשמרות שחלקו הכהנים כשכתב בו פקודיהם כאשר צוהו ד' אלקי ישראל ובספרי אמרו היכן ציוהו אלקי ישראל ולבני קהת לא נתן והלוים לא חדשו כלום אלא הכל מפי

משה ומשה מפי הקדוש ב"ה והחכם אונקלס למדנו זה במש"כ דכן אתקינו אבהתא למדנו שיש בו מצוה מה"ת וגם תקנת האבות עכ"ל ועתויו"ט פ"ד דתענית:

ה') **לבד** ממכריו על האבות וכו'. ויש להקשות איך ניחא לי' לפרש דמיקרי מכר הא הוי דשלב"ל וגם לא עשו קנין וראיתי במהר"ם שיק חו"מ סי' כ' מהא ראי' לשיטת הי"א שבסי' קע"ו דבפועלים ושותפין דרוצה ליקנות מקני ומהני אף בדשלב"ל והביא דעת רבינו בפ"ד משותפין דאם התנו בדשלב"ל ל"מ ע"כ דלית לי' הסברא דהואיל ורוצה ליקנות מקנה ויקשה לכאורה לרבינו דהא כן מוכח מהתוספתא דרשאין בני העיר להתנות ולהסיע על קצתן ע"כ דמהני בלא קנין אך כבר כ' המהרי"ק שורש קפ"א דברבים מודה רבינו דמהני כדמוכח מקרא דלבד ממכריו על האבות מבואר דכהא"ג מהני אפי' בדיבור בעלמא אפי' בדשלב"ל דהרי הכתוב קראו מכירה אע"כ דרבים או כל בני אומנות שאני (ומה דפירש"י בחומש שחלקו בימי שמואל ודוד משמע דרש"י ס"ל דבעינן חבר העיר וכח בי"ד מיהו לישנא דקרא משמע מצד מכר האבות מועיל ומיקרי מכר) יעי"ש אולם ל"נ דבר חדש דתליא בפלוגתא דת"ק ור"י בביכורים פ"א דר"י ס"ל דחוכרי שדה מביאין וקורין ומוקי בירושלמי באריסי וחוכרי בית אב דהיינו שהבטיחו להם שיהא בניהם ובני בניהם אחריהם אריסי המשפחה שלהם דלר"י קורין משום דהוה כמכר ולת"ק דאין חילוק ע"כ דס"ל דהוה רק כשאר שכירים ואריסים:

אמנם במהרי"ק שם הביא מחלוקת גדולה בין הפוסקים בזה ולכן אמינא בהא דמלבד ממכריו על האבות ישנו טעם אחר ואין משם ראי' לסברא זו דאי בעי ליקנות מקני דבנידון מהרי"ק דחו דיש לומר דש"ה דאגב דצייתי אהדדי גמר ומקני כדאיתא ב"ב דף ק"ו יעי"ש אלא טעמא דהאי מילתא נראה יען דהוה מידי דעבודה ומצוה גמר ומקני אהדדי כדאיתא בבכורות דף ח"י לא נחלקו אלא בחצר בעה"ב ורואה כהן ר"ש סבר אקנויי קא מקני לי' בחצירו וניחא לי' דליעבד מצוה בממוני' והוה לי' כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהן ומסתלק וכ' תוס' ואפי' בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד לי' חצירו ונ"ל ראי' ממשנה פרה פ"ז אמר לאחד קדש לך את אלו אין כשר אלא ראשון וכ' לפרש כיון שאמר לו קדש לך ונתן לו נעשה שלו וכאילו מלאו הוא והקידש שקדש ראשון נעשה מלאכה לפסול את אחרים הרי דקני אף בלי שום קנין משום דהוה מצוה וניחא לי' אנן סהדי דהקנה לו לקנאו באמירה גרידא (ורמז לזה בחכש"ל סי' תל"ד על דברת הטו"ז שם וכבר קדמוהו אדאמ"ו הגזצ"ל בספרו שבי"ד שם) חזינן דיכול להקנות באמירה לבד דגמר ואקנו לי' וטעמא דמילתא נראה לי לפמש"כ הראשונים דבאמת בכל מילתא הוה קני באמירה לבד אלא דחיישינן דלא גמר ואקני' בלב שלם לכן הצריכו קנין

דע"י קנין נתברר שהקנוהו בלב שלם א"כ כל עיקר קנין הוא באמת ע"י האמירה כאשר בארתי בה' אימ"ז בכמה ראיות א"כ ניחא דזה טעמא דקראו ממכריו ע"י האבות מכח דקנאו באמירה לבד:

ו') **ובאמת** בנתיבות רסי' קע"ו כ' דבנידון דמהרי"ק י"ל דהוא רק בדבר שלב"ל דאי אפשר בקנין אמרינן הואיל דאי בעי קני מקנה אבל בדבר שבא לעולם אמרינן אדרבא כיון דאי קני הא הוה מצי מקני בקנין גמור רק דעת מהרי"ק כמו שנראה דאף בדבר שבא לעולם לכן צריכין לומר דהטעם הואיל דצייתי לאהדדי גמר ומקני כדאיתא ב"ב דף ק"ו את"ד אבל לפמש"כ ניחא בדבר מצוה שפיר יש לומר דגמר ואקני בדיבור ועדיפא מהאי דב"ב דאגב דצייתי גמר ומקני כדאיתא ג"כ בכתובות דף ק"ד דאגב דמחתני אהדדי גמר ומקני:

ז') **ראיתי** במהר"ם שיק או"ח סי' שי"ג שעמד שם ג"כ בזה וכתב לפרש כנ"ל דגבי פועלים אפי' דבר שלב"ל קונין בלא קנין הואיל ורוצה ליהנות מקנה ומיקרי מכר ומזה יצא לידון בדבר החדש אהא דכ' רמ"א סס"י רמ"ה דרשאי לחכם לבוא בעיר שכבר יש שם רב שקיבלו הקהל וביאר בח"ס סי' ר"ל דזה הי' בזמניהם דלא קיבלו עליהם חכם להיות אצלם כפועל ע"כ אבל עתה דמקבלים עליהם רב שהוא משועבד למשמרתו כפועל ע"כ זכה בכל הכנסות שקצבו הקהל והמחסר לו הוי כגוזל והגאון בדברי חיים זצ"ל תמה דהא הוה הבטחה בדבר שלב"ל ולא מהני קנין והעלה המרמ"ש הנ"ל דהיינו מהא"ט שכתבתי לעיל שהקהל רוצים ליהנות מקנין אמנם הנה הגאון בד"ח תמה עוד על דברת הח"ס זצ"ל שכתב דמהרי"ו אייריא בזמניהם שלא הי' קבלתם כמו פועל רק יען שלא רצו לסדר קידושין וכדומה בלי פרס קצבו להם פרס שיש בזה קצת עול דמה אני בחנם אף אתם בחנם אבל בזמנינו כיון שקיבלו עליהם כפועל ל"ה עול ותמה בדברי חיים איך יתכן לומר שהם עשו עול שחלילה לגדולים וקדושים שיעשו עול עכ"ל ותימא בעיני דאין זה לשונו של ח"ס אלא דכתב שם דנהי דגם בזמנינו הקהל עושים עול שהטילו מס זה על היחידים אבל הרב אין עושה עול כיון שעכ"פ הם הבטיחו לו שיהא זה פרס שלהם ואי לא הי' הקהל מבטיחין פרס זה הי' צריכין ליתן פרס הרב משאר הכנסות הציבור א"כ אין הרב מסייע לעול זה התינח בזמנינו אבל בזמניהם שלא הבטיחו להם פרס רק שנהגו אז הקהל ג"כ להטיל מס זה כשהי' צריך יחיד לסידור קידושין הי' חייב לשלם להרב פרס ועשו הקהל בזה עול שהי' להם להטיל פרס הת"ח על כל הציבור וכיון שהחכם נתרצה ליטול פרס הזה א"כ המה מתפרנסים ממה שהציבור עשו עול שהטילו פרס על היחיד ולא על כל הציבור ע"כ כתבו הראשונים שעל פרס זה אנו בושים כיון שלא קבלו להם כפועל א"כ הי' צריכין לקיים מה אני בחנם אף אתם בחנם אלא דהוה

שעה דחוקה להם הוכרחו ליטול מה שקצבו להם פרס כזה וע"ז הי' בושין הרי דעשיית עול שכ' הח"ס אין נמשך על הת"ח אלא על הקהל:

והנה במהר"ם שיק הביא שם גמ' דברכות דף נ"ה דאין ממנין פרנס על הציבור אא"כ נמלכין קודם עם הציבור ומביא ראי' מקרא דאמר משה לבנ"י ראו קרא ד' בשם בצלאל אמר משה אם לפניך הוא הגון לפני לא כש"כ אמר לו אעפי"כ לך אמור להם ואמר לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון לפנינו לא כש"כ מבואר בגמ' דת"ח שנתמנה על הציבור צריך להיות מרוצה מקודם להגדול דבציבור ואח"כ מהני לו מה שהציבור מתרצים בו וטעמא דמילתא שלמנות פרנס על הציבור בעינן שיהא בפרנס ההוא ג' דברים א' שיהא ירא ד' ונהי דזה יודע הקב"ה בעצמו הנפ"מ דבכל התורה כולה אזלינן בתר חזקה וכל דלא איתרע חזקתו יכולין לסמוך והשנית צריך הפרנס ההוא להיות בן תורה וחכם בחכמת התורה כדי שיעשה כל הדברים עפ"י התורה וממילא לענין הוראה צריך שיהא לו שכל ישר כדי שידמה מילתא למילתא והשלישית צריך להיות להפרנס מדות טובות ושיהא אדם ישר יעו"ש:

ונראה לי לפי"ז דבזמנינו זה שהרב מקבלין הקהל עליהם כפועל שלהם לעמוד ולשרת בקודש כמו שבארנו א"כ זהו ג"כ חובה שלו שאם יצטרכו להקהל לקבל עליהם עוד ת"ח שהוא חייב להגיד להם אם ראוי להתמנות לפרנס ולהורות ואין רשאי לומר מה לי ולכם עשו כטוב בעיניכם והוא עובר באם לא יגיד וכן נשמע מזה להיפוך נמי שאם אמר שאינו ראוי שאין יכולין להמנותו כיון שחובה עליו להגיד והוא אמר שאין ראוי אינם רשאים להמנותו בלתי רשותו מעתה כיון שעל כרחך על דעת זה קבלוהו שאם יאמר שאין ראוי אין רשאים להמנותו ממילא הוה כאלו קבלוהו על דעת זה שלא יתמנו פרנס בלתי הסכמתו ממילא נכלל בזה שאין רשאים לקבלו בלתי רשותו אף אם אין נותן טעם שאין ראוי דהא מסתמא לא ניחא להרב ליתן דופי במי שלמד תורה א"כ סתמא דמילתא גם הקבלה הי' עד"ז שאם יאמר שאין רצונו אין רשאים לקבלו לפרנס ולהורות הוראה יתר על כן נשמע שאף אם באמת אין לו טעם שאינו ראוי רק זה שחושש לקיפוח פרנסה או להורדת הכבוד כיון שנתמנה על דעת זה שלא יקבלו בלתי רצונו א"כ זכה בכל הכנסות שמגיעים להרב ולהכבוד שזיכוהו לו בהתמנותו עליהם ובהא מתבארים דברי ריבות סי"ו ו"ל אדם שממנים אותו על הציבור אין הציבור רשאי למנות אחר לסייעו כ"א מי שירצה בו האדם המנוי וכן לעמוד לדרוש הוא פגיעה בכבודו וכן העלה בשו"ת שבות יעקב אמור מעתה א"כ נשמע שאם בכל זה קהל ירצו להמנות עליהם בלי רשות הרב אסור להת"ח לקבל עליו להורות הוראה באתרא דחברו מתרתי טעמים שמא באמת

יודע הרב שאינו ראוי לאותו איצטלא מאיזה טעם שיהא לפי שאינו בעל מידות טובות או שאינו אדם ישר לפי אומדן דעתו ואף שלא אמר טעם זה פן לא ירצה לביישו ולהקל בכבודו אף אם יאמר בפירוש שאין עליו שום טענה רק שחושש שיתמעט פרנסתו או כבודו ג"כ אין רשאי כיון שזכה הרב בזכות זה הוה משיג גבול רעהו ואם עובר ע"ז ממילא הוראתו אסורה כמו שכ' במהר"ם שיק הנ"ל והארכתי בזה בתשובה הלכה למעשה:

ובהכי ניחא דברי הרמ"א הנ"ל שתמה עליו מאוד בשו"ת דברי חיים שתחלה כ' רמ"א שרשאי ת"ח לקבוע דירתו במקום שיש שם רב ולהרביץ תורה אף אם יגיע לו קיפוח פרנסה ושוב כ' דאם החזיק באיזה שררות אין להורידו ומאי שנא קיפוח פרנסתו מקיפוח כבודו ולפמש"כ ניחא דכבוד הרב זהו אומנתו דעל דעת זה קבלוהו לכן אסור להורידו אבל בפרנסה ל"ש זה דהא לא קיבלו עליהם כפועל:

אמנם יותר נראה דדברי הח"ס הן הן דברי הרע"ב פ"ד מאבות שכ' וז"ל וכן ת"ח שמנו אותו הציבור עליהם פרנס או ראש הסדר ומתעסק בצרכי ציבור מותר לו ליקח מהם פרס ואפי' שכר הרבה יותר מכדי פרנסתו כדי שיהיו מזונותיו בריוח ומתוך כך יהי' גדול ומאויים בעיניהם וכו' וחכמים הראשונים שהיו נמנעין מזה מדת חסידות היתה בהם אבל לא מן הדין ולכאורה קשה מאי מידות חסידות יש בזה כיון דכך שורת הדין שיהא גדול ומאויים בעיניהם ונראה דכונתו דמידות חסידות היתה בהן ולא קיבלו עליהם להיות פרנס על הציבור והי' מתרחקים מן הרשות מהא"ט דאם יקבלו עליהם להיות פרנס מן הדין שיצטרכו לקבל פרס כדי שיהא מכובד בעיניהם לכן הי' באמת ממאנים להיות פרנס ושפיר כ' דמידות חסידות היתה בהן ולא מן הדין אמור מעתה דאלו שמקבלין עליהן להיות פרנס על הציבור ולא נמנעין מחמת שצריכין לקבל פרס בושה הוא להם שלא זכו למידות חסידות דאלו זכו לאותה מידה הי' נמנעין לקבל השררות כדי שלא יצטרכו ליטול הפרס:

ועפי"ז כ' הח"ס דבזמנינו זה שהתמנות לרב הוא שיעבוד לקהל אף מידות חסידות ליכא בזה למאן להיות פרנס מהא"ט וממילא שורת הדין שיקבלו פרס א"כ נתישב קו' הד"ח דחלילה שגדולי אחרונים עשו שלא כהוגן אלא שהבושה הוא שלא זכו למידות חסידות כהראשונים ולדברי הרע"ב כיון גם הש"ך שם להמעיין ודו"ק:

ח') **והנה** בשו"ת עבודת הגרשוני סי' ק"ח הוכיח מהא דכ' מלבד ממכריו על האבות דחליפין מיקרי מכר כמש"כ המרדכי פ' המקבל ומה דממעטינן אונאה היינו מיתורא דממכר (ועיין בשו"ת שבות יעקב סי' קס"ו דחה זה דהוא דוחק):

אמנם הביא בעבודת הגרשוני דדעת תלמידי הרשב"א אינו כן אלא דחליפין לא מיקרי

ממכר מדמעטינן מאונאה וכתבו דהיינו טעמא שכ' רבינו בפי"ג ממכירה דאין דין אונאה בחליפין יען דממכר כתיב ותמה ע"ז א"כ אמאי צריך רבינו ליכתוב טעם אחר מפני שזה רוצה בשיריון וזה רוצה במחט ולי נראה לישב על נכון דיש להבין מאי זה סברא דנאמר דחליפין אינו מכר אלא מתנה הא דעתו לכאורה אלא למכר לא ליתן במתנה ובחי' הרי"ם סי' קצ"ח כ' דבק"ס המכירה דבר בפ"ע שהלה מתחייב דמי המכירה ואין הסודר חלופי הקרקע או החפץ רק גזה"כ לקיים כל דבר שבנתינת הכלי נגמר דבורם של המכירה בעד כמה שפסקו וכתב אח"כ וז"ל וזה עיקר החילוק בין קנין כסף לק"ס דשם הוי דמי החפץ וכשנותן לו מתנה מעות כדי שיקנה לו החפץ במתנה לא קני בתורת כסף כיון שיתן המעות במתנה אין כאן במה ליקנות הקרקע משא"כ בק"ס בעד המתנה דכלי יקנה לו הקרקע הן במכירה בעד דמיו והן במתנה והיינו שאמרו דאין בקנין חליפין אונאה דלא מכר הוא רק מתנה ואף בשוה שזה נותן לזה במתנה חפץ זה שיקנה לו במתנה חפץ זה ולא הי' מהני כלל מדין כסף שאינו דמי חפץ כלל רק זה מתנה וזה מתנה ומ"מ כשזה חוזר ואינו מקנה לא קנה דאדעתא דהכי נתן לו במתנה כדי להקנות וא"צ דיני תנאי באומדנא וג"ד סגי את"ד לפי"ז היינו דכ' רבינו זה רוצה בשיריון וזה רוצה במחט א"כ אין דעתם שיהא בדמי החפץ רק שזה נותן לזה במתנה חפץ שיקנה לו במתנה חפץ זה וכיון דזה דרך מתנה באונאה כתיב ממכר נתמעט בחליפין א"כ הן הן הדברים שכ' רבינו ודברים אחדים הם עם דברי התלמידי הרשב"א:

ומה שהוכיח העבודת הגרשוני מקרא דמלבד ממכריו על האבות דחליפין מיקרי מכר לפמש"כ אין ראי' דהא ע"כ לאו מטעם חליפין קניא דהא הוה דבר שלב"ל אלא מטעם דנהנין מקנין ונראה עוד בטעמא דמילתא דבכתובות דף ק"ב כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך הן הן הדברים הנקנין באמירה דאיידיא דמחתני אהדדי גמרי ומקני ומבואר בנוב"י סי' כ"ו דיש בזה שני סברות או משום דכך תיקנו חכמים שיהא מהני באמירה בלבד או דבאמת אלים למיקני כהא"ג באמירה בלבד ולפמש"כ מוכח כן מקרא דמלבד ממכריו על האבות דמהני כן מצד הדין:

וקרוב לדברי הרי"ם העלה בספר מעייני החכמה בשמעתין דחליפין להשיג על הפנ"י דכ' דחליפין שוה בשוה מהני נמי מטעם מעות קונות מן התורה ושוה כסף ככסף ותמה עליו דאם מטעם שוה כסף ככסף ל"ל שוה בשוה הא בפרוטה אחת יכול ליקנות כל המקח וה"ה בשו"פ דשוה כסף ככסף ועוד למה צריך לאוקמא דהחליף דמי שור בפרה ואמאי לא מוקמינן בהחליף שור בפרה וכיון דנתנו לו לחלוטין (לא כסתם סודר דאמרינן בפ' השותפין דהדרי סודרי' למרי') שפיר קני מטעם מעות קונות והביא מדברי הבעה"מ

דסובר באמת הא דאמרינן יש דמים שהם כחליפין היינו כל דמים שבעולם בין דמי פירות ובין דמי כלים כל שהחליף זה בזה ועשאם דמים כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ונראה מדבריו דהחילוק בין חליפין שהם סתם דבזה פירי לא עבדי חליפין משא"כ בנתנה לו בתורת דמים קנה וכן פירש הברייתא דפרתך בכמה דאיריא שעשאם דמים אלא דיש לי להבין בדברי בעהמ"א מאי נפ"מ בעשאם דמים לבין לא שם אותן דמים דהא קיימ"ל שיראי א"צ שומא וכמו שהקשה הרמב"ן על פיר"ח א"כ דמים הוה אע"ג דלא שיימינהו ולכן העלה דכך הוא הענין דהא דמעות קונות מה"ת ומשיכה א"ק הוא דבוודאי מסברא כיון דהחפץ המטלטל ברשות מוכר ואין המוכר מוכרו רק בשביל שרוצה במעות אין המטלטל יוצא מרשות המקנה עד שיהא לו ההנאה שבעבורה הוא מקנה ולכן אם משך הלוקח ולא נתן מעות לא קנה שהרי לא הגיע למוכר ההנאה שבעבורה מוציא הדבר מרשותו לכן אמרינן דעדיין הדבר נשאר ברשות מוכר כמקדם משא"כ בנתן מעות הרי כבר הגיע לו הנאת המכירה שמקנה ושפיר יוצא המטלטל מרשותו ואין לומר איך יצאו המעות מרשות לוקח ויעביר הלוקח הנאת מעותיו בטרם בא המטלטלין לידו דהא ליתא שהרי המעות אין עומדין להנאה שמגופו כי אם הנאת חליפין דהיינו מה שקצין בהן וכיון דמעות קונות הרי כבר הגיע לו הנאה ולא איבד כלום מהנאת מעותיו ומעתה נראה בוודאי לפי פשט הסוג' דאע"ג דשוה כסף ככסף מ"מ בחליפי חפץ בחפץ או פירי בפירי ל"ש לומר שיקנה מטעם מעות קונות ושוה כסף ככסף כמש"כ הפנ"י דזה ליתא דחליפין כל אחד מוכר מיקרי שמאבד הנאת החפץ או מטלטל שלו ועדיין לא הגיע לו הנאה (ולכן ל"ה אלא כמתנה) ולא דמי למעות שאין עומדין להנאה של גופו כי אם ליקנות בהם והרי כבר הגיע לו הנאה זו ולהכי אם בא להחליף פירי בפירי מידי דלא מקני בחליפין אינו קונה עד שימשכו גם שניהם שכבר כל אחד הנאתו בידו ועם זה יובנו דברי בעהמ"א דוודאי בחליפין סתם אינו מחליף רק הנאת החפץ שלו ולהכי קיימ"ל דחליפין אין בהם אונאה שהנאת חפץ זה חשובה לו יותר שעיקר החליפין שזה צריך להנאת חפץ זה ואידך צריך להנאת חפץ זה משא"כ בשם לו החפץ בדמים גלי דעתי' שאין לו חשיבות בהנאת החפץ כי אם בדמים ול"ש לומר שמאבד הנאת החפץ דהא הדמים חלוקים לו מן החפץ:

ט') **ובהכי** נראה לי לפרש כולי' שמעתתא דפליגי רב ולוי בר"פ הזהב חד אמר מטבע נ"ח וכו' לכאורה יש להקשות הא מוכח דרב הוא דסובר מטבע נ"ח ולוי סובר אין מטבע נ"ח מטעם דדעתי' אצורתא וצורתא עבידא דבטלה דלקמן פליגי רב ולוי דרב סובר בכליו של קונה דניחא לי' לקונה שיהא מקנה קונה כדי דליהדר וליקנו לי' ולוי סובר בכליו

של מקנה לדידי' יש שפיר סברא רבתא דמטבע אנ"ח דצורתא עבידא דבטלה דהא כיון דכל טעם דבכליו של מקנה דבהאי הנאה דקיבלה מיני' גמר ואקני כ' המפורשים דבעינן הנאה מדבר המתקיים אבל לרב דסובר דניחא לי' דלהוי מקנה קונה א"כ גם מטבע נ"ח ואין נפ"מ במה דצורתא עבידא דבטלה דניחא להו בכך אך לכאורה יקשה להיפוך דלקמן פליגי רב ולוי דרב סובר משיכה קונה ולוי סובר מעות קונות א"כ לכאורה לוי סובר מעות קונות ע"כ גם מטבע נ"ח ורב דסובר דמשיכה קונה ולא מעות מהא"ט סובר גם בתורת חליפין אין מעות קונות דבקרא דעל הגאולה ועל התמורה לא נזכר קניין מעות רק משיכה כמש"כ תוס' ע"כ גם חליפין דמוזכר בקרא דלקיים כל דבר לא אייריא ממעות ועוד כיון דמעות קונות ול"א דעתי' אצורתא עבידא דבטלה והנה מקרקע ל"ק כ"כ די"ל דל"ד למטלטלין אבל ממטלטלין יקשה יותר למ"ד מעות קונות ונהי דיש לחלק כמש"כ חיה"ר אבל מנ"ל לחלק כיון די"ל אדרבא רב ולוי לשיטתם) אך הנה תוס' ע"ז דף ע"א הוכיחו דרב דסובר מעות קונות אלא דסובר או במעות או במשיכה א"כ אין להוכיח מזה דרב סובר א"מ נ"ח אולם א"כ יקשה לאידך גיסא אי רב סובר מעות קונות וסובר גם בכליו של קונה ממילא מוכח דסובר דאין מנ"ח דאי ס"ד מנ"ח א"כ כיון דבקרא דעל הגאולה היינו במעות א"כ קרא דלקיים כל דבר אי אייריא גם במטבע מאי נפ"מ אי בתורת חליפין או בתורת מעות ותיפוק לי' בתורת מעות אע"כ דקרא דלכל דבר לא אייריא ממטבע משום דנהי דבתורת קנין מעות מהני בתורת חליפין לא מהני (כמש"כ בחיה"ר דבתורת דמים ל"ש דעתי' אצורתא רק בתורת חליפין דדעתי' אמה שבעין) אבל ללוי דבכליו של מקנה שפיר י"ל אף דמעות קונות כדכ' על הגאולה אפ"ה כ' עוד קרא דלקיים כל דבר אפי' במטבע ונפ"מ שקונה בתורת חליפין במטבע של מקנה דל"ש תיפוק לי' משום מעות דבתורת מעות הא צריך הקונה ליתן לא המקנה אך יש לומר דמזה אין להוכיח דרב סובר א"מ נ"ח דשפיר י"ל מנ"ח וא"ל תיפוק לי' משום דמעות קונות דהנה רב סובר לקמן דף מ"ח כנגדו הוא קונה ומבואר בגמ' דקרקע קנה כנגד כולי' ופריך בגמ' ומ"ש קרקע דבכספא קני לי' לגמרי קני לי' לכולי' מטלטלי דלא קני לי' אלא למי שפרע לא קני לי' כולי' ולכאורה יקשה כיון דמה"ת מעות קונות נהי דתיקנו דמשיכה קונה אבל לענין זה עכ"פ כיון דמה"ת קני לי' לכולי' א"כ למה עקרו חכמים לומר דלא קני לי' אלא למקצת (שוב ראיתי שכן הקשה בישועות יעקב סי' קצ"ח ויש לישב לפמש"כ קצה"ח סי' ר"ד דהא דחייב במ"ש הוא רק משום דמותר להשתמש במעות אבל קנין מעות עקרו לגמרי א"כ שפיר קאמר כיון דלא קני אלא למ"ש דקנין מעות נעקר לגמרי לא קני לכולי') אולם

נראה לישב לפמש"כ לעיל דהסמ"ע סי' ק"צ וטו"ז פליגי אי הא דמעות קונות מטעם קנין או מטעם פרעון ולפי"ז י"ל כך דבקרקע הוא בתורת קנין כשיטת הטו"ז דהא כתיב שדות בכסף יקנה אבל במטלטלין הוא באמת בתורת פרעון (ובפרט אי אמרינן לרב משיכה קונה י"ל הא דלרב גם כסף קונה אינו בתורת קנין אלא בתורת פרעון דבתורת קנין הא איכא משיכה וכבר כ' תוס' בעירובין דף פ"א דהיכיא דיש קנין עדיף אז לא יקנה בקנין פחות ממנו וע"כ הוא רק בתורת פרעון) ולפי"ז הכי קאמר בקרקע דקני לו ממש דהיינו דמעות קונות מטעם קנין א"כ נהי דנותן לו הכל הוא רק בתורת פרעון שפורע לו הכל אבל הקנין נעשה ע"י פרוטה אחת ג"כ קני לי' לכולי' אבל במטלטלין אפי' סתמא הוא בתורת פרעון ולכן אין קונה אלא כנגדו מעתה שפיר י"ל דלעולם סובר רב מטבע נ"ח ולא יקשה תיפוק לי' משום קנין מעות די"ל דמעות אין קונה אלא כנגדו ובתורת חליפין אם נתן לו מטבע כל דהו קני לי' לכולי' וע"כ לא מצי ללמוד מזה דרב סובר אין מנ"ח ולכן אין להוכיח נמי להיפך דרב סובר מנ"ח יען דס"ל בכליו של קונה די"ל דס"ל חליפין מתנה הוה לא מכר דכלתה הנאתן כמש"כ המע"ח ובמטבע ל"ש דנותן כל אחד במתנה לכן אין מנ"ח וע"כ קאמר חד אמר דלא מכרעא אי רב הוא דסובר מנ"ח או לוי:

ואמנם בגמ' מסיק דגם אין מטבע ניקנות בחליפין ולכאורה התינח אי מעות קונות ולא משיכה ואם משך לא קני המוכר המעות ניחא דאין מטנ"ח ג"כ אבל אי משיכה קונה א"כ קני המוכר המעות יקשה למה אין מטבע נקנה בחליפין כשמשך המטלטלין אך הדבר ניחא דבס"י ר"ג מבואר בטור וברמ"א שם דאם משך מטלטלין קני היינו מטבע בתורת דמים אבל כשאמר בדמים הללו ל"ק החפץ וביאר יפה בטו"ז ובנתיבות דכשאמר הנני מוכר לך חפץ זה בדמים ולא אמר הללו נתחייב הלוקח בדמים ונכסיו משועבדים במחיר דמי החפץ ע"כ שפיר קני המוכר הדמים וסמכה דעתי' שיקנה המעות ע"כ מקנה החפץ ללוקח וקנינהו במשיכה אבל כשאמר הנני מוכר לך בדמים הללו לא קני כיון דלא קיבל עליו אחריות הדמים בחוב ואין נכסיו משועבדים לו שיתן לו אחרים א"כ לא קני בתורת חיוב ובתורת חליפין שיקנה לו מטבע זה עצמו לא מהני מטעם דמטבע אין גופו ממון כמש"כ המפורשים וע"כ לא סמכה דעתי' ולא קני החפץ יעוי"ש ה נלמד מדבריו דשפיר יש לחלק משיכה שפיר קונה כיון דמשעבד גופו ונכסיו וסמכה דעתי' ע"כ מקנה ללוקח אבל בתורת חליפין דהיינו בדמים הללו דלא סמכה דעתי' דלא נתחייב לו ולא נשתעבד לו ליתנו לו אחרים רק מה נאמר דיקנה מטבע זו עצמו ע"ז אמרינן דאין מטבע נקנה בחליפין כיון דצורתא עבידא דבטלה ואין גופו ממון:

אולם מה דקשה הוא לס"ד דר"פ דמטבע ניקנות בחליפין יקשה הא הוה סברות הפוכות

דבתורת מעות קיימ"ל דמעות קונות ובתורת חליפין אין מטבע קונה ולהיפך כשמושך מטלטלין לא קני המטבע בתורת מעות וא"י לחייב עצמו שיקנה המעות והוא יקנה החפץ ובתורת חליפין ע"י משיכת החפץ וקנה המטבע ונראה דבאמת להאי ס"ד דר"פ לא אתי שפיר אלא למ"ד משיכה קונה דיכול לחייב במעות כך נמי בתורת קניין חליפין נקנה המטבע דהא לפמש"כ קנין חליפין היינו שנקנה מיד שהחפץ נכנס לרשותו ואינו בתורת חיוב אבל בתורת דמים לא נכנס לרשותו אלא שנתחייב לפרוע דמים וא"כ י"ל לכן במטבע דדעתו אצורתא לא מהני משיכת החפץ שיתחייב ליתן המטבע דלא סמכה דעתי' ליקנות (עחיה"ר שהקשה הא קרקע נקנה בכסף אמאי הא דעתי' אצורתא ותי' בתורת דמים שאני ה"נ להיפך יש להקשות אי מה"ת מעות קונות ומשיכה א"ק וא"י לחייב עצמו יען דדעתו אצורתא איך יהא נקנה בתורת חליפין) וכיון דלא סמכה דעתי' ליקנות המעות לא קנה הוא החפץ במשיכתו מעתה י"ל דגם בתורת קניין חליפין לא קנה כיון דדעתו אמה שמחייב עצמו מטבע עם צורתא זו והוא עבידא דבטלה בשלמא אי משיכה קונה מה"ת ונקנה לו המטבע בתורת דמי החפץ כיון דמתחייב ליתן לו המטבע ממילא קנהו לכן גם בתורת חליפין מצי קני (אף דבדבר ידוע ליכא אחריות כמש"כ הקצה"ח והיכיא דליכא אחריות ליכא שיעבוד וחיוב כבר כ' בכתובות דיכול לשעבד עצמו בדבר ידוע ג"כ וזה נכון לשון משנה דקתני כיון שזכה זה נתחייב בחליפיו ואמאי לא קתני שקנה זה חליפיו משום דבחליפין ג"כ שייך לשון נתחייב שמשעבד עצמו ליתן בדבר ידוע ולכן שפיר מטבע נקנה בחליפין) ורק לס"ד דר"פ דמטבע נקנה בחליפין ול"א דדעתא אצורתא דעבידא דבטלה ע"כ משום דלס"ד דר"פ משיכה קונה חזינן דנקנה לו המטבע בתורת חיוב שמשעבד לפרוע לו מטבע ע"כ גם בתורת חליפין מהני שמחייב לפרוע לו במטבע זו דס"ל להאי ס"ד דכל חליפין מתנה הוה יען דכל אחד מחייב ליתן במתנה כמש"כ הרי"ם וכדהדר ר"פ ואמר דלא קני אף למ"ד משיכה קונה ל"מ בתורת חליפין דס"ל חליפין מכר הוה לא חיוב ליתן במתנה לכן ל"מ דל"ה גופו ממון לא סמכה דעתו נמי ליקנות בתורת שיעבוד דנהי דיכול לשעבד עצמו היינו במטבע שאין ידוע אבל במטבע ידוע דדעתו גם לגוף המטבע דחליפין מכר הוא וזה לא מצי קני שוב לא סמכה דעתו ליקנות גם בתורת שיעבוד ודו"ק:

שנאמר מלבד ממכריו על האבות. עוד נראה לי דרך אחר בהא שדרשו טול משמרתך בשבת זה ואני אטול משמרתי בשבת זה דאיתא בבכורות דף י"ז רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת ר"ע אומר משמנין והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות וריוס"י פוטר מ"ט דר"ע אמר רי"ו הואיל וכהן בא עליו משני צדדין וריוס"י

מ"ט אמר רבא עשו שאינו זוכה כזוכה ופירש"י אעפ"י שלא זכה כהן בהאיך דהא לא מטא לידי' מעולם עשאוהו כאלו זכה בו הואיל ומעיקרא הוה שייכה בי' יד כהן דשמא דידי' שוי' רבנן כמאן דמטא לידי' לשום בכורה וזבנה לישראל במומי' ומפרש ר"א אח"כ היינו משום שחליפין ביד כהן דאותו של ישראל הוא ביד כהן ולפי"ז נראה דהיינו טעמא דקראו הכתוב מכר ומהני בלא קנין ואף דהוה שלב"ל דעשאו תורה שאינו זוכה כזוכה כיון דכולם שייכין בי' עשאו כל אחד כאלו אתו כבר לידי' ומכר חלק למשמר האחר וכן למשמר האחר למשמר הזה ותמיד יש חליפין ביד אחד שמזכה במשמר אחר ומהא נשמע דהאי עשאו שאינו זוכה כזוכה הוא דאורייתא ובה' אימ"ז הארכתי:

הלכה ו

ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר חלק כחלק יאכלו ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא לכהנים בלבד. והנה הרא"ם פ' שופטים הקשה עליו מהיכן מצא זה הא בספרי יליף שבכהנים ולא בלוים הכתוב מדבר מדרשא אחריתא ואמנם כתב דראייתו ראי' ברורה וקשה לי הא בסוכה דף נ"ו יליף מהאי קרא דאייריא בלחה"פ דאי בקרבנות הא נפקא מקרא אחרינא א"כ הרי צריך ליכתוב יאכלו לאשמעינן דבכהנים אייריא ולא בלוים א"כ לאו דרשא פשוטא הוא וכבר עמד בס' ערל"נ שם בסוכה על זה והניח בצ"ע:

הלכה ז

א) **ואפי' חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר ע"י עצמו.** ויליף לה מקראי במנחות דף ע"ד והנה בטו"א במגילה דף ט' הקשה למה צריך קרא הא מדכהן גדול מקריב פר בשגג באחד מן המצות דלדעת תוס' דוקא כה"ג מקריב א"כ מוכח דמכפר ע"י עצמו ולי יקשה אף למ"ד דכשר בהדיוט כתב בתוס' במגילה דיליף לה מקרא משמע הא לא"ה הו"א רק בכה"ג א"כ ג"כ יקשה א"כ יהא מוכח דמכפר ע"י עצמו ונראה לישב דאי אפשר ליליף מפר כהן משוח משום דממנ"פ אי משם באת ללמוד א"כ נאמר דוקא בבעלים כמו בפר דדוקא ע"י בעלים וע"כ לומר דאי אפשר ללמוד משם דוקא בבעלים יען דליכא אחר דרק כהן משוח צריך להקריבו א"כ שוב אין ללמוד ממנו דמכפר ע"י עצמו די"ל א"א ע"י אחר שאני ואי תאמר דאין זה פירכא דדנין אפשר משאי אפשר א"כ נלמוד אפשר משא"א דדוקא בבעלים אך הא קשיא לס"ד בהוריות דף י"א דגם מרובה בגדים מביא פר יקשה אי ס"ד בעצמו פסול א"כ ל"ל המשיח פשיטא דפסול במרובה דאי כשר במרובה בגדים א"כ יפסול משוח בהקרבה לכפר על עצמו כיון דאפשר באחר ע"י המרובה בגדים וע"כ פסול במרובה בגדים ול"ל המשיח ולכן נראה דמשם א"א למילף כיון דכל הקרבן קאתי יען דהוא כה"ג ומחמת מעלתו א"א לומר דלא יכפר בעצמו אולם אי קשיא הא קשה לי

דבמנחות דף י"ט קאמר מה זריקה ל"ב בעלים דזר פסול ה"ה שחיטה וקאמר וכי תימא אין דנין אפשר משא"א דבזריקה א"א בבעלים זרים וקשה הא מדצריך קרא שם במנחות דמכפר ע"י עצמו הא אי לאו קרא הו"א דוקא ע"י אחר אף דאפשר בבעלים שהבעלים ישנן זרים א"כ יש למילף מזריקה דל"ב בעלים אף דאפשר בבעלים ה"ה בשחיטה ל"ב בעלים ועוד איך קאמר ק"ו מה כפרה ל"ב בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לכ"ש ויקשה אדרבא כפרה שאני דהרי בכפרה מצריך קרא דהו"א אפי' בעלים כהנים פסול אבל בשחיטה ליכא למיפסל בעלים א"כ דילמא דוקא בבעלים וזריקה דכשר באחרים יען דאי לאו קרא הו"א אין כשר כלל בבעלים היכא דבעלים כהן הוה:

ב) **ואם רצה נותן לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאותו הכהן בלבד.** וראב"ד השיג לא כי אלא אכילתו ועורו לבעלים ובכ"מ הביא שהיא ב' גיר' בב"ק דף ק"י ולי קשה עוד דהנה אמרינן התם אם הי' חולה נותנה לכהן שירצה ועבודתו לאנשי משמר ופריך אי לא מצי עביד עבודה שליח היכיא משוה ובנוב"י סי' ע"ה הקשה הא כיון דכהנים שלוחי דידן נינהו א"כ איך שייך לומר דלא מצי עביד שליח ואטו כהן חולה גרע מזר וע"כ הכונה רק כאן יען דכל זכות הקרבנות של אנשי משמר לאו כל כמיני' להפסידם כיון שאין יכול בעצמו לעשות והוה כמו תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דאפי' בשוי' שליח ל"מ כמש"כ הרא"ש ולכאורה קשה הא לא דמי לתופס לבע"ח שאין לו ריווח רק לאחר א"כ א"י לזכות לאחר לחוב לאחרים אבל כאן בחולה אי נאמר דיכול לעשות שליח אף דלא מצי השליח עביד כמש"כ הנובי"ת דל"ב שיהא המשלח יכול לעשות רק השליח א"כ יהא עבודתו של השליח א"כ הוה תופס לעצמו במקום שחב לאחרים דמהני וע"כ אף אי נאמר דיכול לעשות שליח ג"כ אין לו ריווח וכהא"ג הוה כעושה שליח לתפוס למשלח ולחוב לאחרים במקום שאין לשליח הנאה ולכן לא מצי עביד שליח וא"כ קשיא לרבינו דסובר עבודתו לשליח א"כ הוה תופס לעצמו במקום שחב לאחרים דמהני א"כ אמאי לא מצי משוי שליח היכיא דלא מצי עביד איהו עבודה דא"ל שמפסיד לכהני משמר הא השליח דזוכה לעצמו מצי לחוב לאחריני ונראה לישב דאדרבא מכח זה הוכיח רבינו דינו דהנה גם לראב"ד יש להקשות כן דאף דעבודתו לבעלים הנה גם לשליח יש ריווח שמקריב קרבן ומצוה קא עביד א"כ מיגו דזכי לנפשי' זכי לחברי' ומהני אפי' בגזילה כדאיתא ב"מ דף ז' ולכן נראה דהנה בוודאי פשיטא כשרוצה הכהן שאחד מכהנים של משמר אחר יקריב קרבנו דאין יכול לעשות כהן אחר שליח להקריב קרבנותיו כמש"כ תוס' יומא דף ט' ול"א דכהן המקריב הוה תופס לעצמו במקום שחב לאחרים דאהני דזהו רק היכיא דמדינא מגיע החפץ לשליח אך בכהני משמר שמכרו

כל משמר למשמר האחר שבתו כמש"כ רבינו לעיל א"כ כהן זה כשרוצה להקריב קרבן של ישראל שעשאו שליח אף דזכות הוא לו הנה הוא תופס לעצמו מה שאין מגיע לו מן הדין א"כ באיסורא ובגזילה הוא מקריב וכאלו מקריב קרבן הגזול דנתמעט מקרא דקרבנו ולא הגזול ושונא גזל בעולה וא"כ בכהן חולה שעשה כהן שליח אין אנו יכולין לדון דיקריב השליח יען שזכות הוא לו אף שחב לאחרים כיון שאין מגיע לו מצד הדין ורק יש לנו לדון מצד הכהן המשלח דהוא רשאי להקריב כשהוא חולה א"כ רק הוה שליח לתפוס לחבירו במקום שחב לאחריני א"כ אי נאמר דלא כשיטת הרא"ש אלא דבעשאו שליח לתפוס מהני אף שחב לאחריני כשיטת רש"י ב"מ דף י' א"כ יקשה אמאי לא מצי עביד חולה או זקן שליח הא אי נאמר דיכול לעשות שליח יזכה הוא בעבודתו ועורו שמגיע לו מצד הדין א"כ הוה תופס לבע"ח מה שמגיע לו מצד הדין וחב לאחריני דמהני אלא וודאי מוכרח לומר היכיא דיכול לעשות שליח כגון כשיכול להקריב אפ"ה עבודתו ועורו לכהן העובד והא דמצי עביד שליח לחוב לאחריני יען שהוא יכול להקריב אבל כשהוא חולה דא"י להקריב בעצמו לא מצי עביד שליח משום דהשליח אין זוכה להמשלח מידי דהכל לעובד א"כ רק הוה תופס לעצמו ולעצמו אין יכול לתפוס מה שאין מגיע לו מצד הדין והוה כמו ישראל שא"י לעשות כהן ממשמר אחר שליח אף דזכות הוא לכהן העובד ולכן שפיר פריך מי מצי עביד שליח כיון שכל זכות הקרבנות למשמר זכות המצוה זכות ההקרבה בעצמו של משמר הוא ואין יכול לתפוס מה שאין מגיע לו מצד הדין אבל אי נאמר כראב"ד דכשכהן אין חולה עבודתו ועורו שלו של המשלח א"כ אף כשהוא חולה וא"י לעבוד בעצמו למה לא מצי עביד שליח לתפוס לבע"ח במקום שחב לאחרים וא"כ אדרבא הי' לו להקשות אפי' אי היה חולה אמאי עבודתו ועורו לאנשי משמר הא יכול לעשות שליח ויהא הכל שלו ועוד דגם ההקרבה בעצמו ע"י שליח זכות הוא לכהן דמקיים המצוה כאלו הוא הקריב כמבואר בתב"ש סי' כ"ח וא"כ הוה תופס המצוה לבע"ח דהיינו למשלח במקום שחב לאחריני דמהני ואמאי אין יכול לעשות שליח אהקרבה כשהוא חולה א"כ יצא לנו לשיטת רש"י ב"מ דף י' דכשעושה שליח יכול לתפוס לבע"ח אף שחב לאחרים מוכח כפירושו של רבינו דעורו ועבודתו לכהן העובד וא"כ י"ל דגם רבינו יסבור דלא כרא"ש רק דע"י שליח מצי לתפוס אף כשחב לאחריני ושפיר מוכח כפירושו דעורו ועבודתו לכהן העובד ודו"ק:

הלכה ח

הי' בע"מ נותן לאנשי משמר והעור שלהם. עכ"מ שיש ב' גי' בגמ' לחד גי' עורו ועבודתו לאנשי משמר וזה כדברי רבינו וגי' אחת דהוא שלו יען דראוי לאכילה קרינא איש את

קדשיו לו יהי' ונראה לי שזה תליא בפלוגתא רבינו וראב"ד דלעיל דאי נאמר כשעושה שליח דהוא של הבעלים א"כ כשהוא בע"מ וראוי לאכילה הוה ג"כ שלו אבל לדעת רבינו דאף כשעושה כהן שליח הוא של השליח כש"כ כשנותן לאנשי משמר כשאין ראוי לעבודה דאין העור והעבודה שלו אלא דיש להבין דמדברי רבינו משמע דרק העור של אנשי משמר אבל האכילה שלו ומ"ש מעשה שליח דג"כ ראוי לאכילה אפ"ה גם עבודת האכילה של השליח וצ"ל דבעשה שליח ומסר לו שיעמוד תחתיו א"כ הכל שלו אבל כשנתן לבעלי משמר שאין בתורת שליחות דא"י לעשות שליח לעבודה דהוא בע"מ לכן העור שלהם בשביל העבודה והאכילה שלו דלאכילה ראוי הוא:

והנה במשל"מ הביא דברי הירושלמי פ"ב דחגיגה עורות של מי ר"ט בשם ר' יאשי' אתפלגין רי"ו ור"ל רי"ו אמר של כל המשמרות ור"ל אמר של אותו המשמר ותמה שלא הביא רבינו זה הדין והקשה גם על הירושלמי למה בעיא בעורות ולא נקטו סתם העבודה של מי ובשירי קרבן כ' ונ"ל שרבינו מפרש הא דקאמר בסמוך ואת אמרת יום טבוח דקושיא היא סתמא דש"ס פריך ארבי טבי דאת הוא דאמרת בחלה לאחר השבת פליגי ר"י ור"ל בעורות דליתא דהא ר"י דאמר עצרת יש לה תשלומין כל ז' ומעולם לא נדחה הקרבן וכיון דבבלי סובר עצרת יש לו תשלומין כל ז' וכ"פ רבינו לכן א"צ להזכירו ועל קושיתו השני' נ"ל כיון דכ' בקרא וכי יבוא הלוי מאחד שעריך ושרת ככל אחיו הלוים חלק כחלק יאכלו סד"א מדלא כתיב יחדיו יחלוקו ואפקי' בלשון אכילה לומר דבאכילה הוא בשעה שכל ישראל נכנסים שווים וביום טבוח נמי כל ישראל שם אבל לענין חילוק עורות כל שאינו יו"ט אינו חולק לכך מבעיא לי' בעורות דוקא:

הלכה ט

א) **הי' טמא בק"צ נותנו לבע"מ וכו'**. וראב"ד השיג דזה שיבוש אלא נותנה לכל כהן שירצה ואכילתה לבעלי מומין טהורין ובכ"מ תי' דלהקרבה בוודאי אין נותן לבע"מ דפסולים להקריבן רק הכונה לאכילה והעור נותן לטמאים אבל להקריב יכול ליתן למי שירצה כיון דכולם טמאים יכולין טמאים להקריבו ולי נראה דרבינו לשיטתו בפ"ד מבאמ"ק דכשיש טהורים במשמר אחר צריך לאהדורי אטהורים וא"כ ע"כ כאן בליכא כלל טהורים אייריא וא"כ הוא בא בטומאה וכל קרבן הבא בטומאה אין נאכל וא"כ איך נאמר דנותן לבעלי מומים טהורים לאכילה ולכן מפרש רבינו שנותן לשחוט לבעלי מומין וא"כ בשר לא נטמא אבל הזריקה ע"י כהן טמא וכהא"ג איתא בירושלמי פ"ז דפסחים דמשכחת קרבן הבא בטומאה נאכל לטהורים בשחטו בע"מ וזרקו טמאים ובאמת עבודתו לבע"מ היינו הבשר ועורו לטמאים (וכמש"כ רבינו לאנשי משמר

הטמאים תיבת הטמאים לא קאי אתיבת אנשי אלא אתיבת משמר דכיון דכל כהנים מכל משמרות טמאים) כמש"כ הכ"מ שוב ראיתי בים התלמוד הקשה כן איך נאכל כשבא בטומאה ובאמת בשמ"ק הרגיש בזה וכ' ביש טהורים במשמר אחר אבל רבינו דסובר בליכא טהור במשמר אחר אייריא יקשה וכדבריו מוכח ביומא דף ז' דאי איכא טהורים במשמר אחר מהדרין וא"כ ע"כ לומר דנותן לבע"מ לשחוט וטמאים זורקין כהא"ג הבשר נאכל לטהורים בע"מ והבשר שלהם רק העור הוא לאנשי משמר הטמאים ובמש"כ ניחא גם קו' כיון דנותן לכל כהן שירצה אמאי העור לאנשי המשמר לא לכהן המקריב (וכן יקשה באמת גם אסוג' דשמעתין אמאי יהא עבודתו ועורה לבע"מ שבאותו משמר לא לכהן העובד) כמש"כ רבינו לעיל דהוא של המקריב אבל לפמש"כ ניחא כיון דהבע"מ שבאותו משמר שוחטין העבודה שלהם והעור לאנשי משמר הטמאים וראי' ברורה לדברינו ממש"כ בפ"י ממעה"ק קרבן הבא בטומאה אין חולק והקשה הכ"מ הא אין נאכל בטומאה ולהנ"ל א"ש דיצא לרבינו דמפרש גמ' דזבחים ק"צ בא בטומאה לא כפירש"י שראוי לבוא בטומאה אלא כשבא בטומאה ממש והיינו זריקה אבל שחיטה בטהרה כירושלמי דפסחים דבעי בא בטומאת עובדין לבד אי נאכלת ומפרש כגון בשחטו טהורין וזרקו טמאים ופשטוהו דנאכלת ובכהא"ג אייריא סוג' דזבחים ושפיר כ' רבינו דנאכלת בערב והיינו כשיהי' בערב טהורין אפ"ה אין חולק אף דנזרק בטומאה אין חולק עם הטהורים היינו טהורים בע"מ דאי כשרים אינן בא בטומאה דכיון דיש טהורים באותו משמר רק הכונה טהורים היינו בע"מ ודו"ק:

עוד נראה דהנה בוודאי אם כל משמר טמא ואף בע"מ טמאים אזי מחזירין על משמר אחר טהור כמש"כ בפ"ד מבאמ"ק אמנם נראה לי הנה אם כל משמר נעשה בע"מ א"כ בוודאי אין ראוי להקריב אותו משמר אבל לא מחזירין על משמר אחר למסור עבודתו להם דכיון דאותו משמר בע"מ יכולין לאכול ומפסידין עבודתו ועורו לכן הם עושין כהנים שאין בע"מ שלוחים ונשאר עבודתו ועורו לאנשי המשמר הקבוע וזה שכ' רבינו נותנו לבע"מ הכונה שמוסר להם להקריב אף שהן אין יכולין להקריב דהן בע"מ יכולין הם ליתן למשמר אחר להקריב וירויחו שישאר עבודתו ועורו להם כיון שהם משמר הקבוע שייך הבשר והעור להם ול"ד למה שכתב לעיל דאם הי' כהן בע"מ נותן הבשר לאנשי המשמר והעור שלהם דשם משמר המקריב הוא משמר הקבוע באותו שבת וכאן משמר המקריב משמר אחר לכן שייך הבשר והעור לבעלי מומין שבאותו משמר הקבוע ומה שכ' רבינו ועבודתו ועורו לאנשי משמר הטמאים תיבת הטמאים לא קאי אתיבת

אנשי אלא אתיבת משמר ור"ל שנותן לאנשי משמר הטמאים דהיינו לבע"מ הטהורים שהם במשמר הטמא לאפוקי משמר האחר הטהור והבן:

ב') **הי' טמא בקרבנות ציבור וכו'**. ועיכ"מ שתמוה הא קרבן הבא בטומאה אינה נאכל כמש"כ רבינו בפ"י ממעה"ק אולם ראיתי בספר קרית ספר להמבי"ט בפ"י ממעה"ק שכ' וז"ל ק"צ הבא בטומאה אין חולקין הטמאים עם הטהורים דדוקא הקרבתה בטומאה הוא דילפינן להני דברים עומר ושתי הלחם ושלמי ציבור וכו' ובא בטומאה אבל לא לאכילה דפסח ניתר אפי' באכילה נשמע מדבריו דהחילוק כך פסח נאכל בטומאת הגוף משא"כ קרבנות אין נאכל בטומאת הגוף אלא נאכל בטהרה ומשכחת לה כגון שהכהן הטמא שחט ע"י סכין שאין של מתכות ואינה מטמא וקיבל הדם וזרק ולא נגע בהבהמה והקטרת אימורים בטומאה אבל אין נוגעים לקרבן ונשאר הבשר טהור ונאכל בטהרה:

הלכה י

הי' הכה"ג אונן נותן למי שירצה. והנה במשל"מ פ"ב מבאמ"ק הקשה דהא מדרבנן כה"ג אונן אסור להקריב א"כ לא מצי עביד שליח ורצה להוכיח מזה דלרבנן דריוס"י אף מדרבנן מקריב לכאורה דהרי בגמ' איתא אף דאסור להקריב מדרבנן ע"י שליח יכול להקריב דהרי פריך מכה"ג ביוהכ"פ דנעשה אונן וצריך כהן אחר ליכנס תחתיו והלא בירושלמי ריש יומא איתא פר משל ראשון עתוי"ש דף י"ב (ובארתי בפ"א מעיוהכ"פ דהלכה משל ראשון) א"כ הוא שליח דראשון וא"כ אף אי אחר יכנס תחתיו איך שרי להקריב כיון דא"י לעשות שליח אע"כ אף דבדידי' גזרו אחר יכול להקריב בשליחותי' אך אין מזה ראי' דהרי באירע קרי דבודאי אין ראוי להקריב אפ"ה נכנס אחר תחתיו וע"כ יען דתורה אפקרי קרבן של כה"ג גבי אחיו הכהנים וכ"כ רבינו בפ"ד מיוהכ"פ לכן אחר נכנס תחתיו להקריב פר שלו ואין מתורת שליחות:

אך נראה לישב דהנה אונן רשאי לשחוט וא"כ לענין שחיטה יכול לעשות שליח שוב גם על הקרבה יכול לעשות שליח דהנה נראה מסברא כה"ג ששחט י"ל דשרי אף מדרבנן לקבל דם דהרי זה מיקרי עסוק בה ודוקא אחר ששחט אין רשאי לקבל הדם דמיקרי התחלה ולפי"ז י"ל דרשאי לשחוט דזה כשר באונן ושוב שרי לקבל מטעם דהתחיל גומר (ול"א דאסור להתחיל לשחוט אף דשרי באונן משום דאי יתחיל לשחוט ע"כ יגמור ויעשה עבודה והוה התחלה כמש"כ הראשונים דמותר למול בשבת אף דאח"כ יהא צריך להחם חמין משום סכנה כידוע) וא"כ שוב שפיר מצי לעשות שליח דשחיטה שרי בעצמו ולענין שחיטה נעשה שליחו ושוב נעשה גם להקבלה דהוה כמו התחיל לשחוט דגומר והוא עצה נכונה מאוד:

ובזה נראה פרפרת נאה לפרש הגמ' דב"ק דקאמר ס"ד כי חס רחמנא עלי' דכה"ג לאקרובי בעצמו ולשון קשה ההבנה הול"ל כי התיר רחמנא ונראה דאתיא כר"ש בירושלמי בפ"ג דהוריות שכ' הרמב"ן בסהמ"צ ש"ה דמה"ת אסור להתחיל אבל התחיל כבר גומר והיינו כיון דאמרינן דרק גומר שייך לומר דרחמנא חס עליו דהתירה לו לגמור ולפי"ז יקשה א"כ איך משוי שליח כיון דמה"ת אסור להתחיל אע"כ כמש"כ דשחיטה שרי באונן ושוב הקרבה שרי מטעם התחיל גומר וממילא שרי לעשות שליח אבל הו"א הי' עכ"פ דאין יכול לעשות שליח דאין רשאי להתחיל מה"ת והא קאמר ס"ד דחס רחמנא עלי' לגמור אבל התחלה אסור א"כ לא מצי לעשות שליח כקו' הנ"ל קמ"ל דמצי עביד שליח ומטעם שבארתי כיון דבשחיטה שרי זריקה הוה כגמר דשרי וממילא יכול לעשות שליח והנה הי' אפשר לפרש כן הא דקאמר כי חס רחמנא בעצמו והיינו דס"ד דמה"ת ג"כ אין רשאי רק לגמור וא"כ ממילא לא מצי משוי שליח קמ"ל דיכול לעשות שליח משום דבאמת אף לכתחילה רשאי לעבוד להתחיל ואין הטעם משום דחס רק לגמור אלא דמתחיל ג"כ ולפי"ז אי אסור להתחיל באמת ל"מ שליח אלא דלא משמע כן דא"כ הכי הול"ל סד"א דחס רחמנא לכה"ג לקרובי אבל לשוי' שליח לא קמ"ל דהי' משמע דמסקנא לית לי' דחס רחמנא לכה"ג לקרובי אבל לישנא סד"א כי חס רחמנא משמע דבאמת רק חס רק הס"ד דלא מצי משוי שליח וע"כ דקמ"ל דמצי משוי שליח אף דהוא בעצמו אין רשאי להתחיל רק גומר וע"כ כיון דבשחיטה רשאי הזריקה הוה רק הגמר דרשאי לגמור וממילא גם שליח מצי עביד ואולי י"ל עוד דבאונן ל"ש לא מצי עביד דאי הוא ל"מ עביד שליח דזמן גרים דלא מצי לעבוד (כמו בשבת דזמן גרים לא מיקרי א"ר עתוס' חגיגה דף ב') דאין אנינות אלא יום אחד ודוקא טמא דצריך מעשה הזהי' וטבילה אין יכול לעשות שליח ולפי"ז טבול יום יהא יכול לעשות שליח דשימשא ממילא ערבא אלא די"ל ט"י שאני דחסרון בגופו דטומאתו עליו אבל אונן מעיקרו הוה רק פסול זמן שפיר עושה שליח:

הלכה יא

כל ראש משמר מחלק משמרו לבתי אבות. הכ"מ לא מצא מקורו ונראה דיצא לו מתורת כהנים דחד אמר המקריב אותה לו תהי' ואחרינא אמר לכל בני אהרן תהי' ותרצו הא כיצד דהות לבית אב:

הלכה יג

א) **כה"ג צריך משיח' ז' ימים וכו' וכן רבוי בבגדים וכו' בפ"א נעשה כה"ג לכל דבר**. וכ' הכ"מ בשם רי"ק דהיינו לעבודת יוהכ"פ הכונה דכהן המתוקן ליוהכ"פ ע"כ לא נמשח כל ז' דשמא לא יארע פסול בכה"ג וא"כ יהי' איגלאי מילתא למפרע דהי' עוברין על

הלאו במשיחה וכן רבוי בגדים הי' כל שבעה שלא בשעת עבודה דבשעת עבודה הא איכא למיחש שמא לא יארע פסול בכה"ג וא"כ יהי' איגלאי מילתא למפרע דעשה עבודה ביתור בגדים אמנם תמוה א"כ גם בריבוי בגדים לא אפשר לחנך שלא בשעת עבודה דהא יהא איגלאי מילתא למפרע שלבש בגדי כה"ג שלא בשעת עבודה דלדעת רבינו לקמן בהלכ' אלו דשלא בשעת עבודה לא הותרה כלאים ואמנם כבר נתבאר שם כמה דרכים דגם לרבינו שרי בכהא"ג שלא בשעת עבודה:

ב') **ובפ"א נעשה כ"ג**. ועמש"כ הרמב"ן פ' אחרי דגם במב"ג ראוי לעבודה דהא אי אירע פסול בכה"ג נכנס אחר תחתיו אף שלא נמשח ובספר אורח מישור פ"ז דנזיר האריך להוכיח כדברי רבינו ואמנם מש"כ רבינו בפ"ה הל' י"א דעשירית האיפה אינה מעכבת יש לתמוה דמבואר בירושלמי יומא דף ב' דמעכב וכדברי הת"כ שהביא המשל"מ שם:

א') **כיצד מרבין אותו בבגדים לובש ח' ופושטן וחוזר ולובשן למחר שבעת ימים יום אחר יום וכו' אם נתרבה או נמשח פ"א נעשה כה"ג לכל דבר**. וקשה לי לרבינו דסובר בפ"ח דשלא נעשה בשעת עבודה שייך איסור כלאים בבגדי כהונה א"כ איך ילבוש ז' ימים קודם עבודה כיון דבדיעבד א"צ ז' ימים איך ילבוש לכתחילה איסור כלאים כיון דמודה רבינו דאין ז' ימים מעכבין ואין רק לכתחילה ולכאורה י"ל לפמש"כ בשם הרי"ק וכ"מ כ' דגם דעת רבינו כדעתו דעכ"פ עבודה דכל השנה רשאי לעבוד רק עבודת יוהכ"פ צריך ז' ימים וא"כ בשעת עבודה לובש ופושט אותן אח"כ ובזה ניחא שהוצרך רבינו לומר דפושטן וחוזר ולובשן ואטו אם לא פשטן רק הלך בהם ז' רצופין אין כאן ריבוי בגדים אך לפמש"כ ניחא דשלא בשעת עבודה לא הותר וקמ"ל דפושטן לאחר גמר עבודה והא דהוצרך רבינו לאשמעינן זאת הא בכל כהנים כן דרק בשעת עבודה הותר כמש"כ בפ"ח י"ל דטובא אשמעינן לפי מה שיבואר בפ"ח דבאמת בכה"ג הותר אף שלא בשעת עבודה וא"כ התינח אחר שנתרבה כבר אבל קודם שנתרבה ז' ימים צריך לפושטן שלא בשעת עבודה אך דעת הכ"מ נראה דרבינו חולק אראב"ד א"כ קשיא (אבל לשון רבינו משמע יותר דסובר דמיד אחר לבישה פושטן שאין לובשן רק לחינוך ולא לעבוד בהן וא"כ יקשה איך הותר ללבוש משום איסור כלאים וצ"ל כיון דמצוה הוא וצורך חינוך שרי) ונראה דא"ש דאף דרבינו דסובר דאין עובד כלל היינו עבודת כה"ג דבכל יום הקטרת קטורת וחביתין אבל פשיטא עבודת כהן הדיוט יכול לעבוד א"כ שפיר יכול ללבוש בגדי כה"ג דכיון דגם בגדי כהן הדיוט כלאים והותר בשעת עבודה א"כ גם הכלאים שיש בד' בגדי כה"ג היתרים על בגדי כהן הדיוט הותר בשעת עבודה אך עדיין קשה מדברי רבינו בפ"ה שכ' כהן שלא עבד מעולם שמינהו כה"ג מקריב עשירית איפה ביום אחד וא"כ יקשה

כיון דרבינו סובר כלאים לא הותר א"כ איך לובש כל ז' דא"ל דעושה עבודת כהן הדיוט דהרי בלא נתחנך בעשירית איפה אייריא ובלא עבד מעולם דא"ל דמיד בפעם ראשון כשלובש בגדי כהונה מקריב עשירית איפה כמו כהן הדיוט ביום חינוכו ומקריב אח"כ כל ז' בבגכג"ד ככהן הדיוט ז"א דמדבריו משמע דמקריב ג"כ עשירית איפה ביום אחד ובשלמא לדעת הרי"ק שרבינו סובר כראב"ד י"ל דבאמת דמיד ביום ראשון מקריב ג"כ עשירית איפה וא"כ מוכח דסובר דשאר עבודות כה"ג ל"צ ז' ימים ליכא איסור כלאים דעובד מיד והבן אמנם לדעת הכ"מ י"ל דיען דהחינוך כתב וצורך עבוד' הותר ללבוש כלאים אף שאין עובד בהן ואף לכתחילה הותר כלאים:

ב') **ואם עבד הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחד נעשה כ"ג לכל דבר**. וראב"ד השיג דרק לעבודת יוהכ"פ צריך משיחה ולי נראה לישב דהנה הכ"מ הביא דיצא לרבינו דין דאם עבד בלא משיחה ז' רק נתחנך שעה אחת כשר מספרי ובפנ"י יומא בהשמטות הקשה דביומא משמע דבעינן עכ"פ משיחה ז' או ריבוי ז' היכא דאפשר והך דספרי לחומרא שיהא לו דין כה"ג לענין בתולה ולטמא אבל לקולא ל"ח כה"ג ועוד פשטי' דקרא משמע דהתם אייריא בנתמנה ז' ימים קודם יוהכ"פ דרבינו סובר בפ"א מעיוהכ"פ דפרישת ז' מה"ת ולי נראה דרבינו מחלק ג"כ דהך דיומא דמשמע דבעי ז' היינו לעבודת יוהכ"פ אבל הך דספרי אייריא גם לקולא כיון דהוי כה"ג לענין מטמא ולבתולה הוה כה"ג לשמש כל השנה אבל לענין יוהכ"פ בעינן באמת משיחה ז' או ריבוי ז' דיעבד ונתישב דברי רבינו ולפי"ז נשאר קו' הפנ"י על ראב"ד דהוא יליף מהך דספרי לענין יוהכ"פ ג"כ ודילמא קרא אייריא דוקא לחומרא אבל לא לקולא גם ליוהכ"פ וצ"ל דראב"ד סובר כיון דבדף י"ג אמרינן בכהן שמתקינין לו דמתחנך בעבודת יוהכ"פ מוכח בדיעבד סגי בחינוך בגדים שעה אחת אף לעבודת יוהכ"פ ולשאר השנה אפי' לכתחילה ל"ב ריבוי ז' ומש"כ הפנ"י לחלק בין אי אפשר לאפשר לא סבירי לי' לראב"ד אבל רבינו יסבור דיש חילוק לענין יוהכ"פ דא"א שאני אבל לענין עבודת שאר כל השנה בכה"ג כגון להקטיר אף באפשר מהני בדיעבד בחינוך בגדים יום א' או שעה אחת וכן צ"ל אהא דמשמע מברייתא דידן דעכ"פ בעינן יום אחד ואפ"ה בכהן המתמנה ביוהכ"פ כשאירע פסול בראשון משמע בלא משיחה מהני ע"כ דאי אפשר שאני וכמש"כ רבינו בפ"א לענין בית שני ובזה נתישב גם דעת הרמב"ן פ' אחרי דסובר דכה"ג משמש בלא משיחה ובשי"צ שם השיג עליו ולפמש"כ אתיא דברי הרמב"ן כדעת הראב"ד דאין חילוק בין אפשר ללא אפשר:

ועוד י"ל לדעת הראב"ד לפמש"כ תוי"ש דף ו' דאף דמברייתא משמע ריבוי לחוד לא סגי אפ"ה איכא למימר דסגי רק דלא הביא אלא מה שצריך להוכיח דריבוי ז' ומשיחה

ז' אין מעכב לדורות אבל איה"נ ריבוי לחוד סגי כדמוכח בהוריות ומגילה במשנה דאין בין וע"כ דברייתא לאו דוקא דה"ה דסגי בריבוי בלא משיחה כן י"ל ג"כ דסגי במשיחה פעם א' או ריבוי בגדים פעם אחת לענין יוהכ"פ כספרי והא דלא מפרש בברייתא משום דלא הביא אלא מה שצריך ולפי"ז לפמש"כ להלן דרבינו סובר דהאי משנה דאין בין אייריא לענין בית שני א"כ מרובה בגדים לחוד לא סגי א"כ ה"ה משיחה לענין יוהכ"פ דוקא ז' ריבוי בגדים ז' ומשיחה יום אחד כסתמא דברייתא וכמו שיבואר להלן והנה בפ"י כתב לישב דברי רבינו דהוכיח כן מדהקשה ר"ל לרי"ו כל הכתיב בהן מעכב ולא מצאנו שהשיב רי"ו ע"כ סובר פרישת ביוהכ"פ ל"ה לעיכובא מריבויא דקרא כדרשינן בספרי ומוכח דגמ' סובר דמדרשא זו ילפינן אף לקולא לענין יוהכ"פ:

והנה לפמש"כ רבינו באמת ביוהכ"פ בעי משיחה או לובש ז' ורק ראב"ד סובר דל"ב ולפי"ז לראב"ד צריכין אנו לתי' של הפנ"י וראי' זה שכ' הפנ"י הוא מירושלמי ריש יומא דמוכח דקיבל רי"ו תשובת ר"ל ולפי"ז יקשה קושי' הראב"ד שוב על רבינו דאדרבא מגמ' מוכח כסתמא דברייתא דפרישת ז' אין מעכב בכה"ג המתמנה כדמוכח בירושלמי דקיבל רי"ו תשובת ר"ל אמנם לדעתי לק"מ דלכאורה דברי פנ"י מוקשים מאי מוכח מכה"ג המתמנה תחת הראשון דהרי כ"כ הפנ"י דא"א שאני וא"ל דאפשר עכ"פ בפרישה כמו שהקשה באמת בשי"צ על פנ"י אבל לדעתי דמה דאפשר בפרישה לא מיקרי אפשר דפרישה לא חינוך הוא דכל זמן שכה"ג בחייו אסור למשוח לאחר או ללבוש בגכה"ג א"כ לענין חינוך שפיר הוה לא אפשר וא"ל כיון דחזינן דאף פרישה דאפשר לא מעכב מוכח דגם לבישה ז' אין מעכב אף דאפשר הנה לדבר זה אין הכרח כלל ואין מזה תפוסה על רבינו:

והנה י"ל עוד דכונת הפנ"י דמדלא השיב רי"ו מוכח דסמוך אברייתא משמע דל"ב משיחה ז' א"כ ממילא ל"ב פרישה לכן לא ילפינן ממילואים לענין פרישה דהרי מוכח מקרא דפרישה לא מעכב ולא אמרינן דקרא דפ' אמור אייריא דוקא לחומרא וזה נראה לכאורה עיקר אמנם לרבינו י"ל כי אדרבא בירושלמי מבואר דרי"ו קיבל מר"ל וחזר מיני' ולא ילפינן ממילואים וכמו שבארתי בפ"א מעיוהכ"פ וא"כ אדרבא מוכח דלא ילפינן מקרא דל"ב חינוך ז' לעבודת יוהכ"פ דאי ילפינן א"כ מוכח דל"ב פרישה וא"כ א"א לילף ממילואים כיון דגלי קרא וצדקו דברי רבינו מכל צד ונראה ראי' לרבינו מהא דת"כ פ' צו דמשרע"ה שימש כל ז' ימי המילואים דאהרן הי' צריך חינוך ז' א"כ מוכח דאף שאר עבודת בשאר הימים אין כה"ג עובד תחילה אלא במשיחה וריבוי ז' ולראב"ד צ"ל דסובר דשאר עבודת היום כשר באמת באהרן רק לענין עבודת המילואים לא הי' עובד אהרן

עד אחר ז' וכן דעת רבינו ביומא כמש"כ בשי"צ אלא דקשיא לי לשיטת רש"י בזבחים דף י"ט דד' כהנים מקדשין ידיהם וכ' דלא שימשו ביחד וכאן כ' דשימשו יחד משה אהרן ובניו אמנם בפי' התו' פ' כי תשא כ' דשימשו יחד אבל רק בשמיני עכ"פ מוכח דאהרן לא שימש כלל בשאר עבודות דאל"כ משכחת שקידשו ידיהם ביחד ולישב צ"ל דבמילואים באמת לא שימשו ביחד ומטעם דאהרן לא הי' בקי בהן אבל לא מן הדין דבאמת היו רשאין כמו שהדין לראב"ד כן דעת רש"י ביומא ועיין בשי"צ בביאור דברי רש"י וזה נראה גם דעת רבינו בפ"ה מביאת מ"ק שכ' ד' כהנים ולא חשב משה משום דסובר דלא שימשו ביחד א"כ א"א לילף ד' כהנים מקרא דמשה אהרן ובניו והבן:

אלא דקשה לי אי הטעם בכה"ג שמתקינן משום דא"א והרי רבינו בפ"א מעיוהכ"פ כ' דעבודתו מחנכתו והקשה בלח"מ דבגמ' איתא למ"ד לא זהו אבנטו של כהן הדיוט מחנכו באבנט של בניו ולמה צריך לטעם חינוך עבודה ותי' דפסק כר"פ דלמאי דמסיק דעבודתו מחנכתו א"צ לטעם דמחנכו באבנטו ויקשה אכתי הא אפשר לחנכו בח' בגדים ולהפוך בצינורא ואפ"ה אמרינן דעבודתו מחנכו הרי אף באפשר ל"א דבעינן ריבוי בגדים פ"א ונראה לישב דהנה רבינו כ' שם בין שאירע פסול קודם תמיד וכו' זה שיכנס תחתיו א"צ חינוך אלא עבודתו מחנכו ויקשה הא באירע קודם תמיד אפשר לחנכו בבגדים וצ"ל דזהו באמת דקאמר הגמ' מחנכו בתמיד של שחר אף דכונה בח' בגדים כפירש"י נקט הגמ' לשון עבודתו מחנכו וא"כ זהו דקאמר רבינו עבודתו מחנכתו היינו ג"כ בתמיד של שחר ובלבישת ח' בגדים דאם הי' זמן ואם הי' אחר הקרבת התמיד החינוך בעבודה דאפשר לעשות להפוך בצינורא אי לא נתעכלו איברים עוד או אי ליכא איברים שלא נתעכלו בעבודת היום ולכן כ' סתם עבודתו מחנכתו וא"כ אם אפשר לחנך בהיפוך צינורא ולובש ח' בגדים באמת מחנכין בו ונתישב קו' הנ"ל דבאמת רק א"א אז מחנכין בעבודת היום לבד בבגדי לבן וראיתי אח"ז בשי"צ שהרגיש במה שהקשיתי הא אפשר להפוך בצינורא ותי' שיבואו לטעות דלובש לעבודת היום ח' בגדים ועוד דמיחזי כמוסיף על עבודת היום אלא יש לו להתחיל ממה שפסק ראשון מיד ולזה כיון רבינו בפ"א מעיוהכ"פ שכ' ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון וא"ש:

הלכה יד

א) **אין בין כהן המשיח למרובה בגדים אלא פר כהן המשיח**. הנה מלשון רבינו נראה דסובר במרובה בגדים היינו בבית שני וכמו שפי' רש"י במגילה דף ט' וכן רבינו בפי' המשנה דהרי בהל' י"ב כתב רבינו אם אין שם שמן המשחה וכ"כ בפ"א ובהל' י"ג כתב דעובד אם נמשח בפ"א היינו כל שנה אבל לענין יוהכ"פ בעינן דוקא משיחה וריבוי

ז' כמש"כ לעיל וע"ז כתב כאן אין בין מרובה בגדים וע"כ היינו בזמן בית שני (ולענין יוהכ"פ שאני דא"א וכמש"כ לעיל) וכן הוא בירושלמי דהוריות מרובה בגדים היינו בנין אחרון כהן המשיח היינו בנין ראשון וכן משמע בהוריות י"א אי הוה משיח הוי כה"ג ואי לא ל"ה כה"ג אמנם דעת תוסי"ש יומא דף ה' דהאי אין בין קאי אבית ראשון ג"כ אי אירע דלא נמשח רק נתרבה בבגדים לחוד וכן דעת הרמב"ן בפ' אחרי וכ' בשי"צ דלפי"ז האי דהוריות דקאמר לא נמשח ל"ה כה"ג היינו מן המובחר ועיין ירושלמי פ"ק דמגילה הלכה ו' אבל דעת רבינו מחוור יותר וא"צ לדחוק אלא דבבית שני יש לו דין מרובה בגדים לבד ומטעם דא"א וכמש"כ לעיל:

ב') **אלא פר כהן המשיח**. וקשה לי דבמגילה תנן אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוהכ"פ ועשירית האיפה וכן פסק רבינו בפט"ו משגגות וכ' דלענין פר הבא על כל המצות שווין א"כ קשה דהרי כהן שעבר היינו זה שנתרבה בבגדים לבד כפירש"י ואפ"ה שווין הן בו וכאן סבור דאדרבא אין מביא פר אמנם דברי רבינו תמוהים שם בלא"ה שכ' כה"ג שנמשח ועבר מחמת מום או זקנה וחטא בשגגה מביא פר על שגגתו לפי שאין בין כהן משיח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יוהכ"פ ועשירית איפה שאין מקריב אלא כהן המשמש אבל פר לכל המצות שווין והקשה הלח"מ כיון דפסק כר' יוסי דשני אינו לא ככה"ג ולא ככהן הדיוט ובגמ' מוקי האי אין כר"מ ועוד הקשה עליו הא כשעבר מחמת מום פסול להקרבה ונראה לי לבאר דברי רבינו על נכון שכונתו כך דפר יוהכ"פ אין בא אלא מן כהן המשמש לא מכהן שעבר לא כתוס' במגילה והוא מקריב ובא משלו וא"כ לכן כה"ג שעבר א"א להביא פר של יוהכ"פ ושיקריבו כה"ג המשמש דאין מן כה"ג שעבר רק מן כהן המשמש אבל פר הבא על כל המצות שווים הם דהיינו שגם כהן שעבר מביא אבל להקריבו אין יכול רק מקריבו כהן המשמש אבל פר של יוהכ"פ דאין מביאו רק כהן המשמש א"כ בכהן שעבר א"א להביא פר של יוהכ"פ ושיקריבו כהן המשמש דאין בא רק מן כהן המשמש והנה לפי"ז מפרש רבינו כך המשנה דמגילה אין בין כהן המשיח לכהן מרובה בגדים אלא שזה מביא פר דהיינו כהן המשיח שעבר מביא ומקריבו זה של מרובה בגדים אבל הוא אין מביא פר על כל המצות אין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר של יוהכ"פ ועשירית איפה כהן המשמש זה המרובה בגדים שנכנס תחת כהן שעבר מחמת קרי שזה הכהן שעבר מחמת קרי אין מביא פר של יוהכ"פ רק זה שנכנס תחתיו המרובה בגדים ואם זה שנכנס תחתיו הוא גם משוח אזי מביא גם פר על כל המצות כמש"כ רבינו אבל אם הוא רק מרובה בגדים אין מביא פר רק זה שעבר מביא וכהן המשמש המרובה בגדים עובד דלית לי' סברת תוס' דכהן

שעבר מחמת קרי הוא המביא פר של יוהכ"פ וכן לית לי' דעת תוס' דמפרשי בכהן הדיוט וכן מרובה בגדים אין מקריב כלל הפר שהביא כה"ג משוח וא"ל אם לרבינו כהן שעבר היינו מחמת קרי וכהן המשמש היינו כהן שנכנס תחתיו א"כ איך קאמר המשנה דאתיא כר"מ דסובר דשני כל קדושת כהונה עליו נראה דמפרש כך דהנה תוס' הביא מירושלמי דכהן שעבר מחמת קרי הוא המביא פר של יוהכ"פ נראה דזה רק לר"מ דסובר שני כל מצות כהונה עליו אבל לר"י דשני אין ראוי לעבודה שפיר אין מביא כהן המשמש והא דרבינו לא הביא שעבר מחמת קרי היינו יען דסובר כר' יוסי דשני שעבר אין ראוי כלל א"כ לא מצי לינקט בעבר מחמת קרי מביא המשמש שנכנס תחתיו פר של יוהכ"פ דרק בא משל כה"ג שעבר מחמת קרי אבל נשמע מדר"מ דסובר בעבר מחמת קרי ג"כ משל המשמש מינה נשמע לרי"ו בכהא"ג שעבר מחמת מום שבא מן המשמש ויש להוסיף עוד מיא וקמחא דהנה בהוריות רק פריך אימא סיפא אין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוהכ"פ אתיין כר"מ דסובר מצות כהונה על שני א"כ משמע דזה שעבר היינו שני אבל במגילה פריך אימא סיפא אין בין וכו' הא לשאר דברים זה וזה שווין והיינו לענין פר על כל המצות וע"ז קאמר שפיר דאתיא כר"מ דסובר דכל מצות כהונה עליו א"כ כהן המשמש זה שנכנס תחתיו שפיר מביא פר לאחר שעבר דהיינו השני שנכנס לאחר שעבר אבל לר"י זה שנכנס אין מביא כשעבר וא"כ לר' יוסי רק משכחת בעבר מחמת מום שמביא המקריב פר ולכן נקט רבינו עבר מחמת מום ודו"ק וא"כ אין דברי רבינו סותרים בכהן שעבר לדעת רבינו היינו משוח שעבר אבל מרובה בגדים אין מביא רק מקריבו:

והנה במשל"מ הביא דעת ריב"א בתוס' יומא דף נ"ז דפר העלם לא הי' בזמן מרובה בגדים אבל הר"י שם סובר דרק פר משוח הוא בב"ר לא במרובה בגדים בזמן בית שני והנה כשיטת ריב"א נראה שדעת רש"י בקידושין דף ל"ז והוריות דף י"ב ולבאר הדבר נראה דהנה בקרא כתיב כהן המשיח ומרבינן בת"כ מדכתיב ולקח הכהן לרבות אף כהן הדיוט עובד וכמש"כ רבינו בפ"ה ממעה"ק ואולם אי לאו קרא דמרבה כשהביא המשיח פר דיכול גם הדיוט לקבל דם אז הו"א גם בפר העלם דבר של ציבור רק משיח עובד עבודתו אף שהציבור מביאו הוא עושה עבודתו ומקריבו אבל כשגילה קרא אם משיח הביא פר גם כהן הדיוט כשר להקריב א"כ מינה ע"כ גם בפר של ציבור כהן הדיוט כשר להקריב דא"צ בפר העלם דבר של ציבור קרא דכהן הדיוט מביאו דהרי הציבור מביאו רק צריך קרא דיכול להקריבו וא"כ כיון דכשר להקריב פר שהביא המשיח כש"כ דכשר להקריב פר של ציבור וממילא מייריא נמי בב"ש וזה כוונת התוס' דף ט' שם אבל לא

מייריא בפר העלם של ציבור דכתיב ביה המשיח דהא מרבינן בת"כ אפילו בכהן הדיוט יכול להביאו וכש"כ מרובה בגדים ע"כ צ"ל כמש"כ דהאי להביאו היינו להקריבו וכיון דמרבינן בפר משיח דהדיוט כשר להקרבה א"כ כש"כ בפר ציבור וכש"כ במרובה בגדים א"כ ממילא לא מצי אייריא האי בין בפר ציבור דהרי לענין הקרבה כשר גם בהדיוט ולענין הבאת קרבן לא שייך בהו דהרי ציבור הם מביאין וזה דעת רבינו:

ובמש"ל פ"ה ממעה"ק תמה שלא ביאר שם רבינו שגם בפר ציבור מצוה במשוח כדמוכח בקידושין וי"ל דלכן לא ביאר רבינו דלא פסיקא לי' דהרי גם בזמן דליכא משוח מביאין פר ציבור ואין חילוק בין כהן גדול להדיוט משא"כ פר משוח דאין מביא רק כשיש משוח א"כ שפיר קאמר בפר משוח קודם דהרי ע"כ יש שם כהן משוח דאין מביאין אם אין כהן משוח אמנם לרש"י וריב"א דרק כשיש כהן משוח מביאין פר הנה בודאי לא יחלוק רש"י דכשר להקריבו בכהן הדיוט ג"כ כיון שהביא בזמן כהן משוח דכן מצותו אבל אם כהן אחר קיבל דם וזרק כשר דהרי בפר משוח דרשו בת"כ דכשר בהדיוט להקריבו רק שהמשוח מביאו כן נמי לפירש"י ע"כ בפר משוח כשר הדיוט להקריבו א"כ גם בפר ציבור כשר הדיוט בדיעבד ובזה יקשה לכאורה קושית הטו"א שהבין דוקא במשוח והקשה א"כ מוכח דכהן יכול לכפר עבור עצמו ול"ל קרא במנחות דכהן מקריב חטאתו כמו שהבאתי בפירקין ותי' דא"א שאני ולפמש"כ דכשר בדיעבד קשה לכאורה אך י"ל דכיון דהתורה הטילה עליו תחילה מצוה מן המובחר לעשות בעצמו משא"כ בחטאת יחיד שמביא כהן הו"א דליכא מצוה בו יותר מבכהן אחר והנה מהא שכ' רבינו בפ"ה דאחר שקיבל דם כשר קשה לי לדעת הש"ך סי' שפ"ז במילה וכיסוי דם ל"ש שליח כמותו והקשה בתב"ש סי' ח' מכהן דעובד עבודתו ואפ"ה נותנה לאחר ולדעתי משם אין הוכחה רק שיכול לעבוד אבל שיהא מצותו עליו אין מוכרח אבל מכאן דמצוה בפר משיח בכהן עצמו אפ"ה יכול אחר לקבל דם ולזרוק ע"כ בתורת שליחות קשה:

הלכה טו

א) **אין מעמידין כה"ג אלא ב"ד של ע"א**. וראיתי בשו"ת מהרי"א ענזיל סי' ט"ו עמד להקשות מירושלמי פ"א דיומא דנסתלק עפ"י מלך ה"ה לענין מינוי הוה ע"י מלך וכמש"כ תוס' יומא דף י"ב דכמו דמתמנה בפה מסתלק בפה והוכיחו עוד מיבמות דף ס"א דינאי מלכא אוקמי ליהושוע בן גמלא בכהני רבא וא"כ איך כתב רבינו דמתמנה בב"ד ולא כתב דמתמנה גם ע"י מלך והנה כבר עמד ע"ז בשי"צ ותי' דמינאי מלכא אין ראי' שלא הי' שומע לעצת ב"ד דמהא"ט אמרו מלכי ישראל לא דין ולא דנין אבל מהא דאיתא בירושלמי דאמר דייך וידע שהוסע מן הכהונה דמשמע עפ"י מלך לא תי' כלום

וא"ל כונה שהוסע מכהונה יען דכל כהן הנכנס במקום כה"ג ביוהכ"פ עובר מעבודתו כדאיתא ביומא דראשון חוזר וא"כ מדינא עובר ורק המלך הודיעו דין זה כמו שפי' בק"ע דא"כ מאי הועילו בתוס' שכ' דמסתלק בפה דאכתי מחוסר בגדים היה אע"כ אם סילקו ל"ה מחב"ג דרק מטעם אין מורידין אין משמש ככהן הדיוט וא"כ מוכח דע"י מלך מסתלק (ואף דבלא"ה ראשון חוזר נפ"מ במה שסילקו המלך ונודע לו שהוסע מכהונה לענין אם מת ראשון אין חוזר זה השני לעבודתו משא"כ כהן אחר ששימש ביוהכ"פ כשמת ראשון חוזר לעבודתו כדאיתא התם וכן נפ"מ אם שימש בכה"ג אז פסול וכ"כ בפי' הירושלמי פ"ק דמגילה ובזה יש לפרש הירושלמי בהך דבן אילם דנכנס לשמש אחר ששימש שאל למלך משלי הן קריבין דפלוגתא הוא ביומא דף מ"ט או משל ראשון והיינו כשמת וידע המלך מה שאלו דאיריא שאח"כ מת הכה"ג ושאל אם משלו קריבין לידע אם כשמת ראשון אם נשאר הוא בכה"ג וכעס המלך ואמר דייך וידע שהוסע מכה"ג אף לאחר שימות הראשון לא יחזור לעבודתו ובשו"ת הנ"ל חקר איך הי' המעשה אם אחר שגמר עבודה מה לו לישאל והעלה דאיריא בתוך העבודה ועתוי"ש ובק"ע ובשי"צ שם דיש ב' גי' בירושלמי ולפי' הראשון הי' השאלה קודם העבודה ולפי' הב' אייריא אחר שהקריב משלו ואייריא אחר שיצא ולפמש"כ א"ש דאייריא אחר עבודה רק כיון דכה"ג שאל לידע אם יחזור לעבודתו כעס עליו והעבירהו לגמרי) וא"כ ה"ה דמתמנה ג"כ ע"י מלך וקשה לרבינו שכ' רק ע"י ב"ד:

ונראה לישב דהנה בשו"ת הנ"ל הביא דעת השואל דהא דכה"ג יכולין להסתלק הוא מכח לב ב"ד מתנה עליו שיחזור לאח"כ להדיוטתו והגאון המחבר דחי דבריו וז"ל וזה אינו דא"כ אין כאן הורדה ואמאי אינו ראוי לכה"ד ועוד אמאי מודה ר"י שאם עבר ועבד בח' שעבודתו כשרה אדרבא הו"ל כהדיוט ששימש בח' בגדים והשואל רצה לעשות סינוגורין לדבריו דמשום דאין מורידין בקודש לא רצו הבי"ד להתנות להפקיע קדושתו ואינו אלא מן המתמיהין שהרי שפתי תוס' ברור מללו דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה ודריש לו מקרא ומסתברא דהדבר תלוי במלך וכהנים והביאו ראי' מהא דיהושוע בן גמלא שמינהו ינאי המלך לכה"ג ועל הסילוק הביאו ראי' מהא דיוסף בן אילם מציפורי והאיך אפשר לפרש משום תנאי ב"ד כדברי השואל ועוד דאס"ד דכה"ג שנתמנה א"א להורידו אח"כ מאי אהני התנאי שהתנו בתחילה שיחזור להדיוטתו דהא גבי קדה"ג לא מהני תנאי שיפקע אח"כ דקיי"ל כבר פדא דקה"ג לא פקע בכדי ועוד דהכא אפי' עולא מודה דל"פ בכדי דדמיא להיום את אשתי דל"מ דדוקא גבי הקדש ס"ל לעולא דפקע בכדי משום דשייך בי' נמי קדושה לדמים משא"כ בכה"ג דלא שייך בי' ק"ד דומה ממש

לקידושי אשה וכמבואר בר"ן פ"ג דנדרים אבל האמת עד לעצמו דכל מינוי ופקודות מתמנה ומסתלק בפה ומה לנו להרבות בראיות על דבר פשוט ונגלה שהרי מצינו במינוי הנשיאות שהוא כעין מינוי המלך והעבירו את ר"ג על שציער את ר"י כמבואר בגמ' ומה שכ' השואל ממ"ש הרמב"ם דאין מעבירין משררת ישראל אא"כ סרח אין לו טעם דהתם משום מעלין בקודש וא"מ ואין זה ענין למה שאנו נושאין ונותנין דגבי שו"ב וחזן לא שייך מעלין בקודש ועיקר שקליא וטריא דידן אם יכולין אנשי הקהל לסלק שו"ב וחזן מצד הדין וע"ז סובב הולך דברינו כיון שאין כאן קנין יכולין לסלקו מן הדין ודוקא במינוי שררות כמו כה"ג ונשיא שיש הבדל בינם ובין שאר העם שייך לומר מעלין בקודש ואין מורידין ובירושלמי פ"ק דיומא ומגילה מניין לרבות כהן אחר המתמנה ת"ל וכפר הכהן במה הוא מתכפר רבנן דקסרין בשם ר"ח בר"י בפה א"ר זעירא הדא אמרה שממנין זקנים בפה אר"ח בר אדא מתני אמרה כן חזור בך ב"ד דברים שהיית אומר ונעשך אב"ד על ישראל משמע שאם הי' עקיבא חוזר בו הי' מתמנה תיכף לאב"ד וכן פי' המפרש הרי שמדמים מינוי זקנים למינוי כה"ג וה"ה סילוקו של כה"ג לסילוקו של נשיא ומדברי כולם נלמוד שיש רשות ביד הציבור וראשיהם למנות ולהעביר גדולי הממונים בכל עת שימצאו טעם וסבה לדעתם וקו"ח לשאר מינויים קטנים כמו ש"ץ ובהך עובדא דיוסף בן אילם שאמר לו המלך שהוסע מן הכהונה בין שיהי' הפירוש שהוסע מן הכהונה גדולה בו ביום ונכנס אחר תחתיו לעבודה בין שנפרש שהוסע מן הכהונה אחר יוהכ"פ כלומר שחזר להיות הדיוט גמור הרי מבואר שמסתלק בפה ואין כאן תנאי ב"ד שלא עלה על דעת ב"ד שישאל שלא כהוגן לקנוט את המלך ואדרבא דעת הב"ד הי' כמו בכל כהן המתמנה כשנפסל הכה"ג שיהי' לו דין כהן שעבר שדינו בכל הדברים ככה"ג אלא שאינו משמש בח' בגדים משום איבה וזה נראה מוכרח במשמעות הירושלמי והתוס' דאין לפרש שהוסע מכה"ג ולא הי' משמש כלל כהדיוט שמצות כה"ג נשאר עליו א"כ לא נשתנה מכל כהן שעבר לר"י דקיי"ל כוותי' ומה הוסע מן הכהונה איכא עכ"ד:

ולי נראה כדעת השואל דהכא מטעם לב ב"ד דמש"כ הגאון המשיב דאי בלא תנאי ב"ד אין מעבירין אף תנאי ל"מ דהוה כמו היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דקדה"ג לא פקע לדעתי י"ל לב ב"ד עדיפא כדאיתא בשבועות דף י"א בתמידין וקטורת שניתותרו דלב ב"ד מתנה וכן מש"כ דא"צ תנאי דמסתלק בפה כמו בכל מינוי ופקידה תמהני נהי אם מינוי אותו ולא שימש עדיין שייך מסתלק בפה אבל כיון ששימש ונתחנך בעבודה א"כ נעשה קדה"ג כמו כ"ש ובגדי כהונה ולכן העיקר בזה כדעת השואל דלב ב"ד מתנה אבל לא כמש"כ השואל בכהן המשמש עד כשיעבור יוהכ"פ דע"ז שפיר הקשה המחבר

א"כ הוה כהן הדיוט ממש אבל לב ב"ד רק מתנה אם סרח יהא יכולין להעבירו לגמרי אבל בלא סרח אין מעבירין אותו בתנאי ב"ד משום דמעלין בקודש ולא מורידין לכן אין הב"ד מתנין עליו להורידו דלא מתנין על דבר שאסור להוריד קדושה אבל אי לאו דמעלין בקודש וא"מ הי' יכולין באמת לסלקו ולהורידו מטעם לב ב"ד מתנה לבטל המינוי כיון דמתמנה בפה נסתלק בפה אבל עתה דאית לן טעם דמעלין ואין מורידין א"כ אין לב ב"ד מתנה להעבירו אבל עכ"פ מתנין להעבירו לכשיסרח:

וכן יש לומר עוד דאף עתה דאית לן סברא דמעלין ואין מורידין שייך עדיין הסברא דלב ב"ד מתנה דהנה רבינו בפ' י"ט מסנהדרין כ' דנשיא שסרח מעבירין אותו אבל לא שיהא מן ההדיוטות שבסנהדרין חזינן דאם הוא בקדושה קלה ממנה שייך אין מורידין אבל אם אינו כלל מן הסנהדרין ל"ש הורדה וא"כ י"ל ג"כ בכה"ג כשמסתלקין מכה"ג להיות ככהן הדיוט הוה הורדה אבל אם מסלקין אותו לגמרי מכהונה שלא יעבוד ל"ש אין מורידין וכדאמרינן בגמ' ככהן הדיוט לא דמעלין ואין מורידין וא"כ י"ל הא דיכולין לסלקו מכהונה לגמרי זה רק משום לב ב"ד מתנה היכיא דל"ה הורדה לקדושה קלה ורק אי הוה אמרינן דעובד הי' כאן הורדה מקדושה וע"ז אין לב ב"ד מתנה להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה וזה הכונה בתוס' דלכן ל"ה הורדה משום דמסתלק בפה הכונה דלב ב"ד מתנה לסלקו לגמרי שלא יעבוד כלל ואין כאן הורדה לקדושה קלה א"כ ל"ש מחב"ג דסילקהו מקדושת כה"ג מטעם דלב ב"ד מתנה (ורק אי הוה אמרינן דעובד שייך כאן מעלין ואין מורידין) ואי לאו הטעם דמעלין ואין מורידין הי' מתנין שיהא עובד ככהן הדיוט אבל כיון דשייך איסור אין מורידין לקדושה קלה אין לב ב"ד מתנה ע"ז רק מתנין שלא יעבוד כלל ומסלקינן אותו מקדושה לגמרי ודוקא בשסרח אבל בלא סרח אין מתנין להעבירו ולכן עם עבר ועבד בדיעבד כשרה וא"כ יצא לנו לקיים דברי השואל דהכא מטעם לב ב"ד מתנה ואחר שעלה בידינו כן ראיתי שגם במהר"ם שיק סי' כ"ד העלה מטעם לב ב"ד מתנה אך לא ביאר כדברינו:

ומעתה אומר דיצא לנו ע"כ כדברי רבינו דאין מעמידין רק ע"פ ב"ד דאז שייך לב ב"ד מתנה אבל אי נאמר דמתמנה עפ"י מלך ל"ש לב ב"ד מתנה והך דבן אילם ג"כ ע"י ב"ד נעשה רק שהמלך הודיעו לו כן דהרי אותו מעשה שבירושלמי איתא גם בגמרא דידן ביומא ולא הביאו שמלך הסיעו מכהונה רק איתא בא מעשה לפני חכמים ואמרו ראשון חוזר לעבודתו וע"כ כמש"כ דמלך רמז לו הדין אבל לא סילקהו רק הב"ד דהיינו החכמים שבא לפניהם המעשה וכך דינאי י"ל דהוא המלך אמר לבי"ד שמינהו ליהושוע בן גמלא ומפני כבוד המלכות שמעו לו אבל לעולם רק בי"ד ממנין דאז שייך לב ב"ד מתנה

להעבירו לכשיסרח ודו"ק ומה שהקשה מהא דכה"ג שסרח מלקין ואין מעבירין אותו לפמש"כ ניחא די"ל באמת משום דמעלין ואין מורידין ע"ז אין לב ב"ד מתנה להורידו לקדושה קלה ורק מתנין שלא יעבוד כלל כשיראו צורך לסלקו מכהונה לגמרי וראיתי אח"ז שגם בשי"צ הק' אהא דירושלמי דמסתלק בפה מהא דכה"ג שסרח אין מעבירין ותי' דזה כשאין סיבה לסלקו אבל אם צורך שעה וראוי להם כן יש כח בידם לסלקו כדאיתא בסנהדרין דף י"ח כה"ג שהרג הנפש הרי הוא כהדיוט לכל דבריו ולפמש"כ הוא מטעם לב ב"ד מתנה ועוד י"ל דבסנהדרין דף י"ח ילפינן דבהעמדת סנהדרין בעינן ב"ד של ע"א דיליף ממשה דהי' במקום ע"א ועיין בתוס' שבועות דף ט"ו שהקשו ליבעי גם מלך דמשה מלך הי' כמו דבעינן בקדושת ביהמ"ק ב"ד ומלך משום דכתיב וכן תעשו ובמשכן הי' מלך וב"ד של ע"א ותי' דשאני משכן דכתיב וכן תעשו אבל בעלמא רק ילפינן דבעי ע"א אבל לא דליבעי גם מלך וא"כ י"ל גם בהעמדת כה"ג הא דבעי ע"א ילפינן ממשה דהי' במק' ע"א אבל דליבעי מלך כמו באהרן כשנעשה כה"ג דמשה רע"ה מלך הי' לא ילפינן דלא כתיב וכן תעשו:

ב') **ואין ממנין ב' כה"ג כאחת**. כתב בכ"מ שהוא מת"כ פ' צו ואני ראיתי בירושלמי ריש יומא וכן בירושלמי סנהדרין פ' חלק ובקרבן אהרן כתב דוקא ביום א' אין ממנין אבל בק"ע בירושלמי השיג עליו כיון דקאמר משום איבה משמע לעולם אין ממנין ובשי"צ כתב מה"ת ביום א' אבל משום איבה אסור מדרבנן אף בזמנים חלוקים אמנם לדעתי דע"כ מה"ת אסור אפי' בזמנים חלוקים כק"ע דאי ביום א' הא תיפוק משום אין עושין מצות חבילות כמש"כ רבינו פ"ג מעבדים אבל י"ל דאין עושין חבילות רק בב"א ממש אבל ביום א' ליכא חבילות כמו דאין ב' פרות נעשין כאחד אלא משנעשית אפר מביא אחרת ושורפה כדאיתא בתוספתא דפרה וכ"כ תוס' סוטה דף ח' אהא דאין משקין שתי סוטות היינו שלא יעמדו שתיהן בעזרה בב"א:

והנה בהא דפליגי ר"מ וריוס"י דס"ל לר"מ דשני כל מצות כהונה גדולה עליו ולכאורה אי ס"ד מה"ת אין מושחין בזמנים חלוקים למה שני מצות כה"ג עליו דא"ל דשאני התם משום דבשעה שממנין זה הראשון אין ראוי לעבודה דעכ"פ אחר שראשון חוזר ונראה ע"כ מינוי השני בטלה אי מה"ת אסור למנות להיותו ב' כה"ג כאחת וכן מדחוזר שני לעבודתו במת ראשון מוכח דמינוי השני לא בטלה ומוכח דרק ביום אחת אין ממנין והא דכ' רבינו סתם יען דמדרבנן אף בזמנים חלוקים אין ממנין ולכן כתב אין ממנין ולא מושחין כלשון תורת כהנים וירושלמי והבן:

הלכה טז

הנקרא ממונה וכו'. הנה כן הוא בסנהדרין דף י"ט ובתוס' יומא דף ט"ו הוקשו מכמה דוכתין ופלא דהא כן איתא בסנהדרין וכבר הקשה כן בשי"צ:

והנה לקמן ה' י"ט כתב רבינו דמשוח מלחמה קודם לסגן ולכאורה קשה מתענית דף ל"א דבת סגן שואלת מבת משוח מלחמה משמע דסגן קודם אך רש"י פי' דסגן היינו כהן העובד ביוהכ"פ א"כ ניחא דהאי עדיפא אך קשה ממשנה פ"ג דביכורים והסגנים והגזברים יוצאין לקראתן משמע לכאורה דלאו היינו סגן אשר הוא הנקרא ממונה דזה הממונה להיות משנה לכה"ג דהא לא הי' רק ממונה אחד ואיך קתני הסגנים וכן מש"כ רבינו דאמרכלין עדיפא מגזברין יקשה מפסחים דף נ"ז דבניהם גזברין ותחתיהם אמרכלין משמע לכאורה דגזברין עדיפא וצ"ל דהאי גזברין דקחשיב התם היינו הקתיקולין:

הלכה יח

וממנין ז' אמרכולין וממנין גזברין מתחת ידי האמרכולין ואין פוחתין משלשה. והקשה בראב"ד פ"ק דתמיד איך אפשר שהאמרכולין יהיו מרובין על הגזברין והאמרכולין יותר שלוטין מהגזברים דלכן נקרא אמרכל ולכן גריס הוא י"ג גזברין אבל רבינו דגריס ג' גזברין קשה הן אמת שיש תח"י ספר יד החזקה דפוס מעסניץ שם איתא ג' אמרכולין וא"כ לא היו מרובין מן הגזברין אבל הוא נגד המשנה וירושלמי דז' אמרכולין וכן הוא בשאר דפוסים מספרי רבינו א"כ קשה דהרי רבינו כ' וממנין גזברין מת"י האמרכולין משמע שהאמרכולין גדולים ועדיפא מגזברין ולמה הי' אמרכולין יותר מגזברין:

הלכה יט

א) **כה"ג המשיח קודם למרב"ג ומרב"ג העומד לשרת קודם למשיח שעבר מחמת קרי והעובר מחמת קרי קודם לעובר מחמת מום**. וקשה דמשמע דמשיח שקודם למרב"ג היינו בעובד דאי בלא עובד הא אמרת דמרובה קודם למשיח שעבר מחמת קרי וקשיא מנזיר דף מ"ז אמרינן משיח קודם למרב"ג דאין מביא פר מרב"ג קודם למשיח שעבר ופי' תוס' מדקאמר שאין מביא פר משמע דאף דמרב"ג ראוי לעבודה דאייריא ביוהכ"פ עצמו שראה משיח קרי ונכנס אחר תחתיו לשמש במרובה בגדים אפ"ה קודם דמשיח מביא פר והא דמרב"ג קודם למשיח שעבר היינו כהן שנכנס לעבודה ביוהכ"פ דאחר יוהכ"פ עובר אבל רבינו דמפרש מרב"ג העומד לשרת קודם למשיח שעבר מחמת קרי וא"כ אייריא מעובד ביוהכ"פ וא"כ הא דמשיח קודם היינו אי המשיח עובד דליכא לפרש כמש"כ תוס' דאייריא ביוהכ"פ עצמו שהרי לרבינו מרב"ג קודם:

הן אמת שבהוריות דף י"ג מוכח להדיא כדברי רבינו דקתני מרב"ג קודם למשיח שעבר מחמת קריו א"כ הא דקאמר משיח קודם למרב"ג היינו בעובד כשחזר למקומו ומטעם דאחר יוהכ"פ המרב"ג אין ראוי לכהה"ג א"כ משמע כדברי רבינו אך א"כ קשה הך דנזיר וע"כ לפרש לענין להחיותו אייריא אבל לענין לטמא מטמא המרב"ג אף שעומד לעבודה כיון דמשיח מביא פר וא"כ יקשה שוב על רבינו דבפ"ג מאבל כ' הי' כה"ג וכהן הדיוט יטמא ההדיוט וכן הקודם לחבירו במעלה מתאחר בטומאה וכ' הלח"מ שם דסמך אמש"כ כאן סדר מעלות הקדומה וא"כ שוב יקשה כנ"ל הא לרבינו אין הסוגיות שוות:

ולכן נראה ליישב דרבינו אין מפרש כתוס' בהך דנזיר אלא דאייריא אחר יוהכ"פ דאז המשיח חוזר לעבודה משום דרבינו מפרש גם הך דנזיר מרב"ג קודם למשיח שעבר אייריא ביוהכ"פ עצמו וכיון דמרב"ג עומד לעבודה ומשיח שעבר היינו הכה"ג שנמשח ועבר מחמת קריו כגי' הגמ' דהוריות אבל אחר יוהכ"פ דהמשיח חוזר לעבודה אז עדיף ממרב"ג משום דמביא פר והא דלא קאמר יען דמרב"ג אין עובד אחר יוהכ"פ י"ל לפמש"כ רבינו בה' יוהכ"פ לרי"ו מצות כה"ג עליו ואם עבד עבודתו כשרה והיינו באם עבד בח' בגדים (ולפמש"כ להלן אחר שנגנז שמן משחה אז כשר אף אחר יוהכ"פ) וא"כ לכן צריך לטעם דמביא פר אבל מרב"ג ומשיח שעבר דמשיח אין יכול לעבוד אף בדיעבד יען דראה קרי לכן מרב"ג עדיף:

והנה לכאורה י"ל שדעת רבינו כהרמב"ן פ' אחרי שכ' דמשכחת מרב"ג ומשיח בזמן א' דבאירע קרי ביוהכ"פ נכנס אחר תחתיו וכשר זה מרב"ג בלא משיחה וע"ז אמרו משיח קודם למרב"ג הנה סובר הרמב"ן דאף קודם שנגנז שמן המשחה ג"כ זה הכהן שנכנס ביוהכ"פ לעבודה כשר בלא משיחה אמנם לא נתפרש בדברי הרמב"ן איך סובר אי מוקי הא דמשיח קודם היינו ביוהכ"פ עצמו וא"כ לפי"ז הא דקאמר מרב"ג קודם זהו ע"כ אייריא אחר שנגנז ומשיח שעבר היינו כמש"כ תוס' שעבד ביוהכ"פ בעוד שהי' שמן משחה ועבר אחר יוהכ"פ אמנם לדעתי דברי הרמב"ן צריכין לימוד דהרי קשה קו' תוס' א"כ למה צריך לטעם דמביא פר והנה כתבנו לעיל יען דאי עבד אף שעבר אחר יוהכ"פ בדיעבד כשר והנה זה שייך אחר שנגנז שמן משחה דהנה לכאורה נראה הא דפליגי ר"מ ור"י [דשני] מצכה"ג עליו וגם ר"י מודה אם עבר ועבד כשר היינו או זה השני נכנס אחר שנגנז שמן משחה אבל קודם שנגנז והי' צריך משיחה נהי דביוהכ"פ ע"כ משמש בלא משיחה דהוה כדיעבד דא"א שאני וכמש"כ בפנ"י ביומא ובשי"צ השיג עליו דאפשר בפרישה ומשיחה קודם יוהכ"פ ולדעתי ל"ח אפשר דהא אין מושחין ב' כה"ג לפמש"כ להלן בשם ריטב"א דכל זמן דראשון חזי אין מושחין אחר איך נאמר לר"מ דמצות כה"ג

עליו כל דצריך משיחה ולכן נראה דפליגי רק אחר שנגנז שמן המשחה ולכן האי מרב"ג אייריא שראה קרי ואחר נכנס במרב"ג וכשר כל השנה בדיעבד וכל מצכה"ג עליו ולא שייך לומר משיח עדיף כיון דגם שני מצכה"ג עליו ובדיעבד כשר לכן רק מטעם דמביא פר לכן משיח קודם:

ואמנם זהו לפי דעת רבינו דאייריא אחר יוהכ"פ אמנם על תוס' באמת יפלא כיון דמוקי ביוהכ"פ אפ"ה משיח עדיף דמביא פר א"כ למה צריך לאוקים דשני נכנס אחר שנגנז אפי' קודם שנגנז עכ"פ ביוהכ"פ כשר בלא משיחה דחשיב דא"א וכמש"כ הרמב"ן ויותר יפלא שתוס' שם ד"ה מרובה כ' בפירוש דביוהכ"פ ג"כ זה שנכנס לעבודה צריך משיחה ויפלא דגמ' יומא דף ז' משמע דליכא חינוך ביוהכ"פ לא בבגדים ולא במשיחה וכדעת הרמב"ן:

אך י"ל הנה לשיטת תוס' מגמ' דנזיר מוכח להדיא כן דשני שנכנס צריך משיחה דכיון דמפרשי משיח וברב"ג משיח עדיף היינו ביוהכ"פ דלדידהו כה"ג משיח עדיף כיון דמביא הפר ולכן מפרש ע"כ האי מרב"ג היינו אחר שנגנז שמן והאי משיח שעבר היינו שעבד פ"א ביוהכ"פ קודם שנגנז ואחר יוהכ"פ עבר אין ראוי לעבודה ולכן מרב"ג עדיף א"כ כיון דנקרא זה משיח שעבר ע"כ דמושחין אותו אמנם לפי מה שפירשתי דברי רבינו שפיר יש לקיים שיטת הרמב"ן לענין זה דביוהכ"פ רשאי לעבוד בלא משיחה אף קודם שנגנז אלא דבפירושו דהאי שמעתתא סובר רבינו כתוס' לא כרמב"ן דאייריא אחר שנגנז אלא דחולק אתוס' ג"כ בחדא דלתוס' אף ביוהכ"פ משיח עדיף ולרבינו דאחר שנגנז אייריא ורק יען דבדיעבד כשר מצכה"ג עליו לכן צריך לטעם דמביא פר אבל ביוהכ"פ מרב"ג עדיף מכה"ג שראה קרי ועבר וזה אפי' קודם שנגנז ג"כ דבזה חולק על הרמב"ן והאי משיח שעבר היינו כה"ג שראה קרי ביוהכ"פ ויגיד עליו ריעו הסוג' דהוריות דמפורש להדיא מרב"ג קודם למשיח שעבר מחמת קרי והנה רש"י ביומא פי' מודה ר"י בדיעבד כשר דקאי אשימש בח' בגדים ויפלא א"כ איך אמרינן כאן דמשיח שעבר לאו בר עבודה הוא כיון דבדיעבד כשר בשימש בח' בגדים ומכאן ראי' לטו"א במגילה שכ' לפרש עבר ועבד בד' בגדים אז כשר דהשתא א"ש דקאמר לאו בר עבודה הכונה בכה"ג דאף דכשר בדיעבד רק בד' בגדים ככהן הדיוט ולכן יטמא זה שעבר ולא יטמא מרב"ג העובד בכה"ג ויותר י"ל הא דקאמר לאו בר עבודה היינו דמדרבנן אף בכהן הדיוט אין עובד דאין מורידין אבל בכה"ג מה"ת אסור לעבוד (וראי' לדברי הטו"א מיומא דף ע"ג גם שם אמרינן במשיח מלחמה אין עובד בד' משום אין מורידין והוק' תיפוק להו דמרב"ג דבשלמא לעיל שייך כתי' תוס' דמלך יכול להורידו כשיש צורך אבל כאן למה ירדוהו מה

פשע ולדברי הטו"א א"ש דכל הטעם דאין יכולין להורידו רק מטעם דמעלין ואין מורידין) ואמנם לפמש"כ דהאי משיח שעבר היינו כה"ג שראה קרי א"כ שפיר י"ל דשני מה"ת אף אחר יוהכ"פ ראוי לעבודה בדיעבד וא"כ לפי"ז שפיר י"ל כמש"כ הא דמשיח ומרב"ג היינו אחר יוהכ"פ וכיון דמה"ת שני ראוי לעבודה לכן צריך לטעם דמשיח מביא פר וכן מוכח דעת רבינו בפ"א מיוהכ"פ דוקא אחר שנגנז והנה במהרש"א מכות דף י"א כ' ג"כ כמו הרמב"ן דמרב"ג היינו אף קודם שנגנז ובאורח מישור השיג עליהם דבעינן משיחה אף בדיעבד יום א' כמש"כ רבינו בפ"ד מה' אלו והשיג מיומא דף ד' וכן הביא בשי"צ שם בשם צידה לדרך ואמנם לפמש"כ א"ש דבוודאי לענין לעבוד ביוהכ"פ כשיראה קרי הכה"ג הוא א"צ משיחה אף קודם שנגנז אבל שנאמר דאחר יוהכ"פ מצות כה"ג עליו זהו דוקא אחר שנגנז ולפי"ז יצא לנו להכריע בין דעת הרמב"ן ומהרש"א דל"צ משיחה כלל ובין תוס' ורש"י דאף לעבוד ביוהכ"פ א"צ אבל אחר יוהכ"פ דוקא אחר שנגנז א"צ משיחה ודו"ק:

והנה באורח מישור כ' לפרש דהך דנזיר אייריא שמשוח ג"כ לעבודה ע"י שאירע בו מום וכן המרב"ג ולכן עדיף משיח יען דמביא פר ואפשר שגם רבינו בכהא"ג אייריא דמשיח עדיף אבל אי מרב"ג עובד ומשיח אין עובד משום קרי מרב"ג עדיף ובשמ"ק הביא בשם תוס' הרא"ש דמשכחת משיח שאין עובד ומרב"ג עובד היכיא דהי' חולה ומינוי אחר תחתיו וכיון ששימש ימים רבים בכה"ג מסתמא אין מעבירין אותו אף שנתרפא הראשון דוקא באירע קרי ששני אין משמש רק לפי שעה דראשון חוזר לעבודתו והנה מזה יש ללמוד דבר חדש במש"כ פוסקים פרנס שעבר חוזר לעבודתו דזה רק בשימש השני זמן מועט אבל אחר זמן מרובה אין ראשון חוזר לעבודתו אחר שכבר שימש שני ועשה"מ פ"א מעיוהכ"פ מש"כ על דברת רא"ש האלו והוכיח מדפריך ביומא פשיטא ולא קאמר דקמ"ל אף לכשיחכם אחר יותר ולדעתי אין מזה ראי' דגם זה פשיטא דשני חוזר אף שיש חכם ממנו והנה במכות דף י"א במשנה אחד המשיח ואחד שעבר ממשיחתו ופי' שם רבינו במשנה דמשיח שעבר היינו ע"י מום או קרי ולפי"ז מרב"ג היינו העומד לשרת והמשיח היינו ג"כ בעובד דאי בעבר זהו משיח שעבר אלא דקשה דבגמ' בעי במיתת כולן הוא חוזר וכ' הרמב"ן בפ' אחרי דמוכח מזה דמרב"ג משכחת בזמן א' קודם שנגנז רק אייריא בנכנס ביוהכ"פ לעבודה במרב"ג בלא משיחה ועדיין קשיא עכ"פ איך משכחת כולהו שלשה כיון דמשיח שעבר היינו מחמת מום או קרי ונכנס אחר לשמש במרב"ג בלא משיח א"כ איך משכחת משיח דמשמע משיח שעובד ולכן נראה דמרב"ג אין הכונה מרב"ג שעובד אלא אייריא אחר יוהכ"פ שחוזר המשיח לעבודה ומרב"ג אין עובד אבל

יש כאן עוד משיח אחר שנסתלק מחמת מום מכבר ועדיין חי ומשכחת כולהו:
אמנם רבינו בפ"ז מרוצח כ' אחד המשיח ואחד המרב"ג אחד כה"ג וא' כהן העובר שמת רוצח חוזר נראה דכונתו בין אי המשיח עובר ומרב"ג עובד בין אי המרב"ג עובד והמשיח עובר חוזר והיינו שכ' רבינו א' מארבעה אלו שמת חוזר דבמיתת כולן ל"ש הני ארבעה ואף שלשה לא משכחת אי המרב"ג עובד רק בשאין מרב"ג עובד דהיינו אחר יוהכ"פ אז שייך דיש שלשה כאמור ורבינו כ' אחד העובד משמע דקאי גם אמרובה בגדים לכן נקט א' מארבעתן שמת והבן ועבפי"ז מאי"ב קחשיב ג"כ הני ארבעה:
והנה גם מכאן מוכח דהא דלר"י בדיעבד עובד אין הכונה בבגדי כהן הדיוט אבל בבגכה"ג פסול דא"כ למה חוזר במיתת כהן וע"כ הכונה שעובד בבגכה"ג בדיעבד כשר דמצכה"ג עליו וגם ראי' מכאן לרבינו בה' יוהכ"פ שפסק דאף למ"ד אין השני עובד אפ"ה מצכה"ג עליו וכשר בדיעבד בח' בגדים ולפי"ז קשה לכאורה דכבר הוכחנו לעיל מנזיר דכהן שעבר אין ראוי לעבוד א"כ מוכח דאם עבד בכה"ג פסול ולכן נראה דמכאן הוכחה סברא שכתבנו בפירקן וכן לעיל בפ"ג מבהב"ח דבאמת אי לאו דאין מורידין הי' יכולין לסלקו ואז באמת בעבד בח' פסול אבל כיון דאין מורידין אין מסלקין אותו ואם עבד בח' כשרה ועבד בד' פסולה א"כ האי דנזיר דאמרינן לאו בר עבודה היינו בכה"ג אייריא אם העבירוהו כמש"כ לעיל דאם אירע שהעבירוהו מטעם חטאו כיוסף בן אילם או מטעם אחר באמת א"ר לעבוד בכה"ג אף בדיעבד ורק אדרבא בעבד בד' בגדים כשר אמנם לפמש"כ דהאי דנזיר אייריא במשיח שראה קרי ביוהכ"פ דא"ר לעבוד ניחא בלא"ה ודו"ק:
והנה לתוס' בנזיר הנ"ל הנה לדידהו ע"כ האי דמכות משכחת ג' שכה"ג משיח גלה ויש כאן משיח שעבר שעבד פ"א ביוהכ"פ ואין עובד לעולם ואח"כ נגנז שמן המשחה ומינו מרב"ג תחתיו ולפי"ז לתוס' האי משיח שעבר ממשיחתו זה שעבד פ"א ביוהכ"פ אחר שנמשח ומרב"ג היינו העובד ומשיח היינו שגלה אמנם ראיתי בריטב"א מכות כ' בדרך אחר דמשכחת בנגלה המשיח שממנין אחר כיון שאין מושחין ב' כהנים גדולים בדור אחד ואם אירע פסול בזה השני ממנין אחר עד שיעבור הפסול של שני ואח"כ חזר השני למקומו הוי השלישי כהן שעבר ממשיחתו ומיהו ממשיחתו לאו דוקא אלא לרבוי קרי הכי כדמתרגמינן הכהן המשיח דמתרבא ראה זה חדש שהעלה דאין מושחין ב' כהנים כל זמן שראשון חי א"א כלל למשוח שני (ולדעתי כן דעת הרמב"ן ורבינו דלכן ביוהכ"פ א"א במשיחה דלא כתוס' כמש"כ לעיל) ויש לתמוה אחר שהריטב"א מפרש ממשיחתו לאו דוקא וסובר דמרב"ג אין נמשח כשעובד ביוהכ"פ דלא כתוס' א"כ א"צ

לדחוק ולפרש בנגלה ראשון רק יש לפרש דיש כאן כהן המשיח ונמצא פסול ומפרישין כהן מרב"ג וכשעבר הפסול ראשון חוזר ושני א"ר לעבודה כ"ז שראשון חי וכשנמצא פסול שנית מפרישין אחר במרב"ג ויש כאן כל שלשה ביחד עכ"פ יצא לנו דלריטב"א גם שמעתתא דנזיר יש לפרש בכהא"ג דמרב"ג ומשיח שעבר לאו דוקא משיח שעבר אלא כוונה מרב"ג שעבר דהיינו שעבד ביוהכ"פ ועבר (וכמש"כ באמת בשמ"ק בנזיר לפרש כן דהאי משיח שעבר לאו דוקא משיח אלא מרב"ג שעבר אחר ששימש פ"א ביוהכ"פ וחזר הראשון שג"כ רק מרב"ג לעבודתו) ומרב"ג היינו מרב"ג העובד ואייריא הכל אחר שנגנז אבל רישא אייריא קודם שנגנז ואייריא ביוהכ"פ עצמו כמש"כ בנזיר לכן משיח קודם אף שהמרב"ג עובד ביוהכ"פ ודו"ק:

ב) **נמצאו הכהנים תמיד שמונה מעלות.** ובכ"מ תמה דהא מנה שם יותר מח' מעלות אמנם לק"מ דבתוספתא פ"ב דשקלים איתא דהגזברין והאמרכלין כשרים בלוים ובישראלים א"כ י"ל דרבינו כ' נמצאו הכהנים תמיד ח' מעלות דהיינו באותן שצריכין להיות דוקא כהנים אבל אמרכלין והגזברין דכשרים מישראלים אינן באים במנין כלל:

הלכה כ

א) **כשימות המלך או כה"ג מעמידין בנו תחתיו או הראוי ליורשו.** הנה בח"ס סי' י"ב הוכיח מדצריך קרא בכה"ג דבנו קודם מכלל דהא דבן יורש את אביו הוא דוקא במלכות וכדומה מינוי שררות אבל לא במינוי קדושה והרבצת תורה וכדעת מהרשד"ם סי' ה' הביאו המג"א סי' נ"ג וכן לדעת בעל עשרה מאמרות חקור דין פ"ט ולכן במשיח מלחמה דליכא קרא אין בנו מתמנה תחתיו ולי נראה להשיב דשאני כה"ג דצריך משיחה א"כ הו"א דלכן אין מעמידין בנו דל"ש דבא בירושה כיון שאין ממלא רק ע"י משיחה לכן צריך קרא ומהא"ט מיעטה תורה במשיח מלחמה אבל במלך דאין בנו צריך משיחה לכן בנו קודם וחילי דידי הוא דהא דבכה"ג בנו קודם דרשינן מקרא דהעומד לכהן תחת אביו וכמו שלמדו בת"כ והא"ט דצריך קרא יען דכתיב הכהן המשיח תחתיו מבניו וילפינן בהוריות ובכריתות דגם בן כה"ג צריך משיחה א"כ אי לאו דכתיב לכהן תחת אביו הו"א דבן אין ממלא מקום אביו כיון דכתיב בקרא אחרינא דצריך משיחה גם לבן כה"ג א"כ לכן הו"א דאין חייב להמנות בן תחת אביו ובזה מיושב קו' המהרש"א ביומא דף ע"ב דמייתיא תרתי דרשות קרא דוהכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה מי שבנו עומד תחתיו יצא משיח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו ואח"כ מייתיא דרשא דוכהן תחת אביו והקשה במהרש"א מדרשא קמייתא מוכח שבן עומד תחת אביו ולפמש"כ א"ש דאדרבא יען דכתיב דרשא ראשונה דוהכהן המשיח תחתיו דמזה נלמד דכשקם תחת אביו צריך

משיחה לכן צריך קרא דוכהן תחת אביו ולא נלמוד ממלך כיון דבעי משיחה ולכן אי לאו קרא דוכהן הו"א דאין חייב להעמיד בנו תחתיו ורק אם העמידו צריך משיחה ולכן צריך קרא דוכהן תחת אביו דאפ"ה שייך בי' ירושה וא"ל דאכתי נכתוב דרשא דוכהן תחת אביו י"ל דא"כ ל"ה ידעינן דגם בן צריך משיחה אך לכאורה הרי גם בבן מלך איתא התם בהוריות ובכריתות ביש מחלוקת צריך משיחה דאז בטלה הירושה כמו שפירש"י חזינן דלא בא ממילא אפ"ה בנו קודם א"כ ע"כ החילוק בין כה"ג שזה דבר קדושה כדברי הח"ס אך הדבר ניחא דרבינו כ' בפ"א דכשיש מחלוקת מושחין להודיע מי הוא המלך מוכח אף ביש מחלוקת הירושה לא פסקה דמשיחה רק להודיע מי הוא המלך לא כפירש"י א"כ לפי"ז הירושה ממילא בא לכן בנו קודם וכן י"ל במינוי תורה ומדברי רבינו אלו נראה דיש ללמוד ברבנות ג"כ בנו קודם אף שיש מחלוקת כאמור אך לקמן אבאר דיש בזה כמה פרטים לדון בין היכיא דשייך ירושה ברבנות ובין היכיא דלא שייך ירושה:

והנה בח"ס הביא ראי' מבני משה דע"כ הי' ראוין וממלאין מקומו דאל"כ לא הי' מבקש משה אפ"ה אמר הקב"ה שיקח את יהושע מוכח אף בראוי למלאות מקום אביו אפ"ה תורה אין ירושה ואמנם לדעתי יקשה עליו הא כ' בעצמו דמהלל ואילך נהגו ירושה בנשיאות תורה יען דפתיכי בי' גם מלכות א"כ אטו הי' נשיאות משה גרע מנשיאות הלל ובניו דבוודאי גם בדידי' הי' צד מלכות ורבינו בפ"ו מבהב"ח ס"ל דמשה מלך הי' וא"כ קושיא במקומו למה בניו לא ירשו מלכותו ונשיאותו בתורה כיון שהי' ראוים למלא מקום אביהם:

ב) **והנראה** לי בבירור דבר זה עפמש"כ באוה"י פ' תצוה לפרש המדרש כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא נמנע משה מלשמש בכה"ג הד"ד משה ואהרן בכהניו ר' ברכ' בשם ר' שמעון מייתיא לה מן הדין קרא בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו הוא ובניו עד עולם ומשה איש אלקים בניו יקראו על שבט הלוי וכ' לפרש עפ"י משל הסכת ושמע חכמים הגידו ולא כחדו אשר ממלכות בו"ד יש לנו לקחת דמיון על מלכות שמים וכאמרם מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע וא"כ נחקורה נא בתהלוכות צבאות מלכי בו"ד כי הנה זה משפט המלך להיות לו שרים רבים אשר יצבאו על עמו שרי אלפים שרי מאות וכל א' ממונה על עסק מיוחד והנה מלבד שרי צבאות האלה יש עוד א' אצל המלך אשר אם תשאל עליו ועל פקודתו יאמרו לך שאין לו התמנות מאומה לא פקיד ולא נגיד ואין לו שם ותואר המורה על איזה התמנות ובכל זה מעלות האיש ההוא עודפת על כל שרי צבאות והוא יקר בעיני המלך נכבד מכולם וידיו רב לו לעשות כרצונו אין דבר נעלם ממנו והסברא לזה להיותו ריע המלך מפליא עצה ממתיק סוד ולכן גם כי אין לו

שום התמנות עכ"ז מאמרו עודפת במעלה על כל שרי המלך ומעתה נחקורה ההבדל בין כל השרים הפקודים ובין ריע המלך הזה הנה כל תבנית המלבושים משונים באיכותם וכל א' מן השרים מצוינים במלבושיהם בצלם דמות תבניתו ועוד זאת כי כל א' מן ראשי הצבא בעת אשר המלך יפקיד אותו יתן לו עתים מוגבלים למתי יכול לבוא לפני המלך לא בכל פעם שיחפוץ הוא נמצא כי השר צבא אשר הורם ואשר הונף להתמנות ידוע הוא מחויב לשמור ב' ענינים שאמרנו ברצות לבוא לפני המלך א' צלם ודמות אפודתו וב' שצריך לכוין השעה אמנם לא כאלה אותו החשוב שאמרנו כי אליו לא נקבע עת מוגבלות מתי יבוא לפני המלך כי הוא נכנס ויוצא אצלו בתמידות כבן בית וא"צ לבוא בדמות אפודתו כיון שאין לו שום התמנות ידוע:

ועוד יש הבדל כי זה שנתמנה בהתמנות ידוע הנה גם בניו אחריו יכולין לרשת ההתמנות אבל האחר יען כי הי' גדול כ"כ שאין לו שום התמנות ידוע והוא כיד ימין המלך הנה גדולה זו לא נתנה בירושה כיון שאין התמנות ידוע ומה גם כי להיותו גדול כ"כ ושהמלך ירשהו בכל אשר לו לעשות כרצונו וכחפצו (וכן אמרו במדרש שמלאכים אמרו להקב"ה שמשה כותב מה שרוצה והשיב הקב"ה בכל ביתי נאמן הוא) והנה עלה בידינו תכלית חקירתינו כי המלך העליון הי' לו שררות וכהונה לתת אותה ליד ממונה ולהפקידו עלי' והוא עבודת הכה"ג והנה מיד כאשר נבחר אהרן להתמנות המעולה הזאת הנה מיד צוה ד' ואל יבוא בכל עת אל הקודש ב' בזאת יבוא אהרן אל הקודש כתונת בד הגביל את הממונה הנבחר הלזה בזמן בואו ובצלם דמות מלבושיו להמנות זאת לא זולת לא כן מרע"ה עליו הפליג הכ' בכל ביתי נאמן הוא ודרשו במדרש שהי' עייל בלא רשות וכן דרשו ואל יבוא בכל עת אהרן בבל יבוא ואין משה בבל יבוא וכן לא הי' צריך לבגדים הרשומים כי הוא כביכול ריע המלך כמו במשל וזהו שדרשו פשוט הי' לן שבחלוק לבן שימש משה הכונה גדול כ"כ עד שהי' כבן בית ול"ה צריך הכנה כלל וכלל והי' יכול לעבוד בחלוק לבן לבד וזה הכונה כל מ' שנה לא הי' נמנע משה מלשמש בכה"ג דבכל עת שהי' חפצו לשמש הי' משמש כי בכל ביתו נאמן וע"ז בא ר' ברכי' והוסיף עוד הבדל [השני] כי אהרן שנתמנה לכה"ג לכן היתה הפעולה בזה כי בניו עד עולם זכו ג"כ בכהונה ומשה איש האלקים וא"כ בוודאי שאין להסתפק בו אם הי' יכול לעבודה הכונה אף כי לא נתמנה כי בכל בית אלקים נאמן הוא ואם תאמר מה מנו יהלך בזה שלא נתמנה ולמה נצטער עליו הלא מדרגתו עודפת על אהרן ע"ז מבאר ואומר בניו יקראו על שבט הלוי שיש לו נפקותא בבניו שלא יהיו נקראים בלתי על שם השבט עכ"ד הנעימים והנה לפי"ז ניחא דלכן אף ירושתו במלכות ושררות תורה לא ירשו בניו כי הי' גדול כ"כ עד

שא"א שבניו יזכו בגדולתו וגם כי לא הי' לו התמנות רק הי' כבן בית וע"ז ל"ש ירושה:
ועפי"ז יש לפרש הכתוב כך במשה איש האלקים בניו יקראו על שבט הלוי בא לפרש למה לא ירשו בניו גדולתו בכהונה ע"ז אמר כי משה הי' גדול כ"כ שהי' איש האלקים וא"כ אחרי שגדול כ"כ לא ניתן לירושה לא בכהונה ולא במלכות ולא בתורה כי במשה הי' חוט המשולש כתר מלכות כתר כהונה וכתר תורה ולכן לא זכו בניו בגדולתו וזה דבר נעים:
עוד נראה לישב עפ"י ששמעתי לפני רבות בשנים מפה קדוש אדאמ"ו הגזצ"ל בטעם שקב"ה אמר קח את יהושוע כי הנה משה בענותנותו חשב כי עוד לא השלים עצמו ורק ע"י בניו אחריו אשר ירביצו תורה ויראה ישלים חוקו ע"ד שפתותיו דובבות ולכן ביקש על בניו אבל קב"ה ידע כי א"צ לזה להשלים עצמו ע"י בניו לכן צוה קח את יהושוע כי הי' כחסרון וזילזול כבוד משה כאלו הי' צריך להשלים עצמו ע"י בניו ולפי"ז יש לומר דמרע"ה בענותנותו הגדולה הי' סובר כי בניו ממלאים מקומו ביראת חטא עכ"פ אבל קב"ה ידע גדולתו של משה כי אין בניו ממלאים מקומו אף ביראת חטא א"כ הדר דינא להעמיד מי שגדול בתורה ויהושוע הי' גדול בתורה (ומזה יש ללמוד ג"כ לדינא ברבנות) יותר מהם וא"כ אין ראי' מהא דבניו של משה:
ועוד נראה לי טעם אחר דהנה זה שבנו קם אחריו דרשו בספרי שום תשים עליך מלך הוא ובניו בקרב ישראל א"כ י"ל זהו דוקא בשררות שבא ע"י מינוי אבל משרע"ה לא נתמנה מישראל רק הי' עליהם כמלך ע"פ צווי השי"ת בכהא"ג ליכא דין ירושה במלכות דאם אחד החזיק במלכות בלא מינוי ל"ש ירושה בבניו וא"כ אף שהי' ברשות מפני צווי ד' אבל לא ברשות ישראל כהא"ג ליכא ירושה בבניו:
אמנם יש לי תשובה רבתא על ח"ס שכ' בני מרע"ה הי' ראוין למלאות מקומו רק כתר תורה שאני והנה כבר השבתי עכ"פ פתיכי בי' מלכות אע"כ שבאמת לא הוי ראוין למלאות מקומו אף למלכות וראי' מזבחים דף ק"א דקאמר ביקש משה מלכות לבניו ולא ניתנה לו דכ' אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות הרי דמצד מלכות ביקש בניו ואפ"ה לא נתנה לו ע"כ דלא הי' ראוין ומה שביקש משה אולי חשב כי ראוין הם לזה וקב"ה ידע כי אין ראוין אף למלכות או מטעם שכ' כיון שלא נתמנה ל"ש בו ירושה ועכ"פ דברי הח"ס זצ"ל צ"ע:
ונראה לי ראי' נכונה כי אף בשררות תורה ג"כ שייך ירושה דבמכות דף י"ג פליגי ר"מ ור"י אי רוצח חוזר לשררה ופירש"י כגון נשיא או ראש ב"ד ובגמ' מפרש דפליגי אי חוזר למה שהחזיקו בו אבותיו דהיינו לשררה ור"י סובר דחוזר למה שהחזיקו בו אבותיו א"כ

משמע דבא מכח ירושת אבותיו ואפ"ה פירש"י דקאי אראש ב"ד שהוא כתר תורה א"כ מוכח דגם זה בא לו בירושה ולכן חוזר לשררתו ואי נאמר כח"ס זצ"ל דאין זה בירושה א"כ הא דקאמר דחוזר לחזקת אבותיו ע"כ לא אכתר תורה קאי ואיך פירש"י דקאי אראש ב"ד וע"כ דשייך בזה ירושת אבותיו ודו"ק:

ג) **והנה** בח"ס סי' י"ג כ' להפוך בזכותי דבני ת"ח בטעם חדש דברבנות יש שירות ומשועבדים לקהל לעשות צרכיהם בשכר ולא גרע מהילל ואילך דנהגו בירושה מפני דפתיך בהו גם זכר למלכות בית דוד ולי נראה דיש לשדות בה נרגא דבאמת יש לחקור עוד בירושת רבנות כיון שכותבין זמן ברבנות והרי בשררות לזמן ל"ש ירושה כמו שהביא בגור"ד ראי' מח"מ סי' שכ"ט במקבל שדה מחבירו ומת המקבל שאין בנו יכול לומר אני אטפל בשדה במקום אבי ותתן לי כמו שהתנית עם אבי וא"כ לפי"ז ברבנות שג"כ כותבין על זמן וא"כ במת תוך הזמן לא יכול הבן לומר אני אהי' במקום אבי למלא הזמן אשר קבלתם אותו ויותר יש לחקור לפמש"כ בח"ס סי' ר"ו בטעמא דמילתא דכותבין לזמן יען דמקבלין שכר ולא יהי' כנשכר לעבד לכן כותבין כן כי הרב הוא משועבד לקהל אין רשאי להשכיר עצמו רק לזמן קצוב וא"כ לפי"ז ניחזי אנן כל סמיכת ירושת הרבנות יען דהוה כמושכר לקהל בשכר וא"כ לפי"ז ע"כ אין יכול להשכיר עצמו רק לשנים ידועות כמו שכותבין באמת בשטר רבנות וא"כ איך שייך ירושה דממנ"פ אי אמרת דא"צ ליכתוב מעיקר הדין זמן בשטר רבנות דל"ח כמשכיר עצמו ולכן אף שכותבין זמן על צד היותר טוב לא איבד זכותו כמש"כ בח"ס דאין יכולין לסלקו אחר הזמן א"כ ל"ש ירושה בכבוד תורה ואי אמרת דשייך ירושה יען דהוה כמשכיר עצמו לקהל א"כ שוב ע"כ הזמן שקצבו בשטר דוקא שלא יהא כמשכיר עצמו א"כ שוב הוה לזמן וליכא ירושה ממנ"פ והוא הערה גדולה לדינא:

ועוד אף דנאמר דבזמן ג"כ שייך ירושה היינו למלא הזמן שנתקבל עליו אבל ביותר מזמן הזה לפי"ז ע"כ יכולין לסלקו משום דממנ"פ אחר הזמן גם אביו היו יכולין לסלק אם אמרת דהוה כמשכיר עצמו וכותבין הזמן שלא יהא כעבד מאי אמרת דל"ה כמשכיר עצמו ולכן אף שכתבו זמן לא נתבטל הקבלה שקבלוהו דזה שכתבו רק שיהא יכול הרב לחזור אחר ג' או שלא יחזור תוך ג' כמש"כ בשו"ת אמרי אש אבל קהל אין יכולין לחזור ולסלקו דאין מורידין משום שררות א"כ אין כפועל וכשכיר ול"ש ירושה א"כ שוב ל"ש ירושה על זה הזמן שהוא יותר ממה שכתבו לו דכיון דאמרת דל"ה כמשכיר עצמו א"כ הוה רק ירושת כתר תורה ול"ש ירושה ויותר מובן לפמש"כ אדאמוה"ג זצ"ל בשבי"ד סי' נ"ג לכן כותבין זמן כדי לאחר זמן זה אם סרח שפיר מורידין דתוך זמן זה אין יכולין

להורידו כיון שהוא כשכיר אבל אח"ז כלה שכירתו ורק מטעם דאין מורידין משררה ובסרח שפיר מורידין לזמן א"כ לפי"ז גם בבנו יכולין לסלקו אם לא קבלוהו רק הוא בא בתורת ירושה א"כ רק יכול לבוא בתורת ירושה על זמן זה שנכתב בשטר ולפי"ז יש לומר עוד אם מת אחר שכבר כלה הזמן שנכתוב בשטר רק כל זמן שחי לא מיחו ושתקו דלגבי דידי' חשוב כקבלה מחדש אבל אצל בנו לא יכול לבוא מטעם ירושה וא"ל אם בנו בא בטענה ירושה עד שכלה הזמן א"כ שוב אח"ז אין יכולין לסלקו מטעם אין מורידין משררה דז"א רק בקיבלו אבל בלא קיבלוהו ל"ש אחר זמן זה הורדה ודו"ק:

ד') **ובעיקרא** דמילתא דירושת רבנות נ"ל הענין כך הנה בגמ' דברכות דף נ"ה איתא דמשרע"ה נמלך בציבור הגון עליכם בצלאל א"כ בוודאי גם בהתמנות רבנות כשיש בן ממלא מקומו ביראה צריך להימלך בציבור דצריך להודיע להם כי הוא ראוי לאותו איצטלא שנהג בו אביו מצד תורתו ויראתו ומידותיו ולהגיד להם שכן הדין תורה שבנו קודם לכל אם יש לו המידות שמנו חכמים ושזכה מצד דין ירושה ומי שמונע הבן לזכות בהתמנות מכח ירושת אביו עושה שלא כדין (וכהא"ג בח"ס בח"מ בהא דקיימ"ל דינא דמלכותא דינא בקבלת רב ושירות אבל רק אם הודיע לשר שא"ר לקבל בלי רצון הקהל) כן נמי י"ל בבא לירש הרבנות שנהג אביו צריך הוא להודיע להם כי הוא רוצה לירש ושיביא ראי' לדבריו כי ראוי הוא שסמכוהו גדולים וצדיקים להורות הוראה בישראל לכן וצריכין להודיע להם כן שהד"ת שאם ראוי הוא הנה מן הדין קודם לת"ח אחר ובוודאי החיוב על הקהל לשמוע לדין תורה אבל לא שנלמד מזה כיון דצריך להימלך יכולין לדחותו אם אין רוצין בו אלא צריכין להרכין ראשם לקבל עליהם הד"ת ומי שרוצה לדחותו מזכות שלו הוא ולזכות לעצמו עושה עול שלא במשפט ומסייע להאנשים לעשות עול:

ובזה א"ש מש"כ הרשב"א בתשובה סי' ש"א וז"ל ועוד אם לא הי' האב יכול לעמוד בשמשו אם הבן ראוי לכך שורת הדין שיהי' הוא קודם לכל אדם כי לפי מה שאני רואה ממנהג המקומות הבנים מתמנים מדעת הציבור חזנים תחת אבותם וכלל גדול אמרו ז"ל בכל עניני המנויין שאם הי' בן ראוי לאותו איצטלא הוא קודם לכל אדם ואפי' כה"ג אם הי' בנו ראוי הוא קודם לכל אדם ובשו"ת ח"ס תמה דלמה תליא במנהגא כיון שד"ת כך ועוד מ"ט תליא המנויים בציבור כיון שכופין אותו ע"כ למנות הבן תחת אביו ולפמש"כ ניחא דבוודאי צריך התמנות מן הציבור וצריך להגיד להם כי כן שורת הדין אבל הציבור חייבים לכוף ראשם לשמוע לדין תורה שחייבין להמנות אותו ואם מעכבין בידו ביד חזקה הרי עושים עול ועתידים ליתן את הדין וממילא אם המינו אחר הוא מסייע לעשות

עול לדחות ביד חזקה מי שראוי לכך מצד תורתו ויראתו ומידותיו להיות מנהיג ישראל וע"ז הביא רשב"א ראי' כי כן נוהגים בישראל שממנים הבן תחת אביו ואין מבקשים תואנה לבחור באחר שמצא חן בעיניהם יותר ואין מעכבין מחמת איזה טענה שיש להם אלא כופין ראשם לשמוע לד"ת:

ה') **והנה** העלה עוד בח"ס שם דברבנות דמדינה אין בנו קודם יען דהרבה נשאלים ממנו לא מהני ירושה רק הגדול קודם ותמוה דהא כל ראיות הח"ס דברבנות שייך ירושה משום דיש בו שירות לקהלה מנשיאות הלל דשייך בי' ירושה משום דפתיכי בי' מלכות וא"כ הא נשיאות בוודאי עדיף יותר מרבנות דמדינה דכל ישראל צריכין לו אפ"ה שייך בו ירושה משום צד מלכות א"כ ה"ה ברבנות דמדינה שייך בי' ירושה משום דיש בו שירות ומקבל שכר ע"ז ואמנם לי יש להשיב על עיקר חקירת הח"ס יען דבשכר לכן שייך בי' ירושה ולדעתי אי לדין יש תשובה דהנה אין אדם מוריש לבנו רק זכות שיש לו והנה זכות זה דמקבל שכר הי' לו רק לפי עבודתו ושירות שלו לקהלה וא"כ בוודאי מי שגדול בתורה יכול לשמש את הקהל במילי דשמיא ובמילי דמתא יותר ממה שיכול איש לעבוד שאין ממלא מקום אביו בתורה וא"כ ל"ש זכות דקבלת שכר דשכר רק כפי ערך השירות אשר יכול לעמוד ולשרת ואם הבן אין ממלא מקום אביו בתורה ואין יכול לשרתם אין כאן זכות שכר דמה ירש לבניו כל זכות שיש לו דהיינו זכות בתורת שכר אבל לא בחנם כי גם הוא לא קיבל בחנם וא"כ רק אם הם גדולים בתורה ויכולים לשרת הקהלה כמו אביהם יש כאן זכות קבלת שכר:

ולכאורה נראה שזה הי' טעמו של ח"ס זצ"ל ברבנות דמדינה אלא דתמוה אי באת לחלק בין רבנות דמדינה שאין יכול לשרתם אין מגיע לו זכות השכר א"כ אף בקהלה עצמה יעלה בידך לחלק בין קהלה גדולה לקטנה ולפעמים בקהלה קטנה צריכה שירות הרבה יותר מקהלה גדולה ונתת דבריך לשיעורים וכבר המליצו מי שאין במקרא ובמשנה ובגמ' אינו מן הישוב אמנם לפמש"כ לעיל דבאמת שייך ירושה בכתר תורה ג"כ מצד עצמו לא מצד שכירות כל שממלא מקום אביו ביראה אף שאין ממלא מקומו בתורה כמו במלך וכה"ג אז קם דינו דגם ברבנות בכל מקום שייך ירושה ואמנם במה שדן הר"מ אלשיך דגם בקטן ילפינן ממלך דאם השאיר אחריו בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדיל כמש"כ רבינו בפ"א ממלכים י"ל דלא דמי למלך דדוקא במלך משמרין לו המלוכה דאפשר להמתין עד שיגדיל ולהנהיג המלוכה ע"י שרי המלוכה כמו שנהוג ביני העמים שקורין רעגענטשאפט אבל בתורה א"א להיות בלא מנהיג דהוה דבר האבוד וכמש"כ הח"ס סי' נ"ב דלכן כותבין זמן בשטר הרבנות שיכול לחזור אחר הזמן דאל"ה

לא הי' יכול לחזור משום דהוה כפועל בדבר האבוד וכ"כ בשו"ת אמרי אש וכן ע"כ למנות מנהיג עד שיגדיל וכיון שכבר נתמנה אף דלכשיגדיל הבן ויתחכם יותר שוב לא פסקה השררות כמו שמוכח מתוס' נזיר דף מ"ז הגם דבשמ"ק בנזיר כ' בהא דאמרינן ביומא דכשמת ראשון שני חוזר לעבודתו דהוא דוקא אם ליכא עתה גדול ממנו אבל אם אח"כ כשמת ראשון יש גדול ממנו מזה שנכנס לשמש תחתיו כשהכ"ג לא הי' ראוי לעבודה ביוהכ"פ אז אין השני חוזר לעבודתו רק באם כמו שהוא לעת ההוא גדול בתורה ובחכמה אבל מתוס' הנ"ל מוכח שלא כדברי השמ"ק וכ"כ בשעה"מ פ"א מעיוהכ"פ וכמו שיבואר בפירקן ולפי"ז גם בירושת תורה בנעשה בניו גדולים אם כבר מינוי אחר אין מעבירין אותו משום בניו אף שגדולים בתורה וא"כ לפי"ז ל"ש בנשאר בן קטן דמשמרין לו כתר תורה דע"כ ממנין אחר עד שיגדיל ולכשיגדיל שוב אין מעבירין זה שנתעלה ואבד זכותו והבן:

ו') **כשימות המלך או הכה"ג**. הנה לכאורה מדנקט רבינו כשמת הורה לנו בזה דוקא במת אבל אם אירע בו פסול שנעשה בע"מ או שברצונו רצה למסור לבנו שררתו לאו כל כמיני' דירושה אינו מחיים כמש"כ בתה"צ סי' קמ"ט ומהרימ"ט סי' מ"א אלא דיש לעיין דהא בכה"ג ילפינן כן מקרא דוהכהן המשיח תחתיו מבניו ובמנחות דף כ' דרשינן מהאי קרא דכהן שמת זה שנכנס תחתיו מקריב חביתין שלימה ובירושלמי פ"ז דשקלים אמרו שכן הדין אף בנדחה בנטמא או נדחה במום וא"כ לפי"ז משמע שגם זה דבניו נכנסין תחתיו ג"כ אפי' בנטמא או נעשה בע"מ דמאותו קרא נפקא אך י"ל במגילה איתא אין בין כהן המשמש רק עשירית האיפה משמע שמקריב בנטמא הכה"ג משל כה"ג דלא כירושלמי רק במת מקריב משל עצמו ולפמש"כ רבינו פ"ד משגגות בכה"ג שנטמא או נעשה בע"מ כל מצות כה"ג עליו א"כ בוודאי ל"ש ירושה במחיים ע"כ דלא דרשינן כן לענין ירושה שבניו יהיו תחתיו אלא דיש לעיין ממש"כ רשב"א בתשוב' ש"ץ שהזקין ורוצה למנות בנו אם ממלא מקומו הרשות ביד החזן למנות בנו הרי דיכול למסור מינוי שלו לבנו אך י"ל דש"ה שהתנה עם הקהל בשעת קבלתו שיהא לו רשות למנות אחר במקומו וכן העלה בשער אפרים הנדפס עתה מחדש והביא ראי' מהא דשני אין עובד בכה"ג משום איבה ואמאי לא נאמר שהוא יברר אוהב קרוב מאח או דבק שיכנס תחתיו ולא יהא איבה ועמש"כ להלן מזה:

ז') **בנו או הראוי ליורשו**. הנה הכ"מ לא הראה מקומו אי' ובאמת הוא תוספתא פ"ב דשקלים דקאמר מי שיש לו בן ואח בן קודם כל הקודם בנחלה מוכח דלאו דוקא בן אלא בכל מי שראוי ליורשו כמו בממון אף דלענין שדה אחוזה דוקא בנו עומד אלא לשאר

נחלה מדמינן לי' והנה בפ"א ממלכים כ' רבינו לבניו הזכרים עד עולם משמע דוקא בזכר אבל בת אין יורשת ואף בעלה ובנה אין יורשה דלא כר"מ בתשו' דבעל בא מכח ירושת הבת אמנם באמת יש לתמוה עליו דבהוריות איתא שאל רבי לר"ח מה אני בשעיר השיב לו הרי צרתך בבבל מוכח דגם ריש גלותא בבבל הי' לו דין נשיא ובירושלמי פ"ט דכלאים הביאו הרמ"א בתשוב' הנ"ל איתא דראש גולה הי' בא משבט יודא מזכרים וריש גלותא הי' בא מהנקיבות שבשבט ופי' הרמ"א דקאי על בעל בתו וא"כ מוכח דריש גלותא הי' לו דין נשיא כמו בבאין מן הזכרים מדקאמר הרי צרתך בבבל ואמנם אי נאמר כרבינו יש לישב קו' הח"ס דבמגילה קאמר אם פוסקין גדולה לאדם פוסקין לו ולזרעו והקשה תיפוק לי' מטעם ירושה ומדין זוכה ולפמש"כ י"ל מדינא אין יורשין רק זכרים אבל בכלל זרעו גם בתו ובן בתו בכלל:

ח') **כשממלא מקומו ביראה**. והנה במלך מבואר כן בכתובות דף קי"ג ברבי ור"ג וביאר בח"ס שבזה הורה רבי כי אין הירושה מכח התורה דא"כ זה שגדול בתורה עיקר אלא מצד מלכות די ביראה והנה זה ניחא במלכות אבל רבינו כתב כן גם בכ"ג ויקשה מנ"ל דלפי דברי ח"ס אין ללמוד ממלך ונראה דהוכיח כן מסוף מנחות דסובר ח"מ דשמעון הצדיק צוה חוניו בנו ישמש תחתיו וכ' תוס' שם משום דביראה הי' ממלא מקום אביו אלא דאכתי קשה דר"י חולק דלא קיבל חוניו ואמר לשמעי בוא ואלמדך עבודה ע"כ צוה שמעון הצדיק לבן הגדול בתורה ישמש והלא ר"מ ור"י הלכה כר"י וצ"ע:

ואולם טעמו של רבינו דסובר דסגי בממלא ביראה אף דכ' לעיל דבעינן שיהא גדול מאחיו בתורה וביראה צ"ל עפמש"כ ח"ס דהיכיא דבא בכח ירושה אף שאין מקרב אחיו ראוי לירש רק למנותו לכתחילה בעינן מקרב אחיך א"כ כש"כ דל"ב שיהא גדול בתורה רק בממנה לכתחילה אבל בירושה סגי ביראה:

ט') **ממלא מקומו בחכמה או ביראת שמים וכו'**. משמע דשניהם שווים ותמוה דבפ"א ממלכים כתב דאם אין בו יראת שמים אין ממלא מקומו משמע בוודאי אף שהוא ממלא מקומו בחכמה והנה הכ"מ בה' מלכים לא הראה מקומו דלא מהני אם ממלא מקומו בחכמה ונראה לי דיצא לו כן מגמ' ערוכה כתובות דף ק"ה פריך רשעים וטפשים מי הוה דיינו ומבואר שם דרשעים היינו מי שחכם בתורה אבל אינו צדיק וטפשים קרוי אותם שהם צדיקים ואינם חכמים בתורה עכ"פ יקשה איך כתב כאן דסגי בממלא מקומו בתורה וי"ל דלצדדין קתני:

והנה ז"ל רבינו פ"ז מה' סנהדרין הט"ו מי שאינו ראוי לדיין וכו' שעבר ר"ג ונתן לו רשות אין הרשות מועלת לו כלום עד שיהא ראוי שהמקדיש בע"מ למזבח אין הקדושה חלה

עליו ובמהרי"ק שורש קי"ז תמה עליו וכן בלח"מ תמה שאין דומה כלל וביאר דמלישנא דקרא דכתיב לא תטע לך אשירה כל עץ אצל מזבח ד' וסמוך אליו לא תזבח מום כל דבר יליף דמינוי דיין דמי למזבח ומי שיהא מחוסר ידיעות הצריכות לדיין הוי בכלל מום הנפש וכשם שהמקדיש בע"מ למזבח אינו קדוש קדוה"ג ה"נ בזה אמנם קשה לי דהנה בשו"ת התשב"ץ הביאו הרמ"א סי' רע"ו דבכתב שם אלקים אחרים לשם קדושה אין קדושה חלה עליו דהוי כמקדיש בע"מ למזבח ובטו"ז בהשמטות תמה עליו דהא מבואר בדברי רבינו פ"א מאימ"ז דאף שלוקה צריך פדיון ויביא בדמיה קרבן וא"ל כיון דלא חל קדוה"ג אלא קדושת דמים אלא בס"ת דלא שייך לומר קדושת דמים א"כ אי לא חל קדוה"ג גם קדושת דמים ליכא א"כ ליכא שום קדושה ועיי"ש לפי"ז קשה לי גם אדברי רבינו איך כ' דהוה כמקדיש בע"מ למזבח הא במקדיש בע"מ עכ"פ קדושה חלה עליו אבל הכא גבי דיין אין עליו שום קדושה אם אמרת דלא מהני נתינת רשות:

אמנם הנה לקמן בה' אימ"ז בארתי דבע"מ מעיקרא אם הקדיש שיהא עולה אין עליו אפי' קדושת דמים א"כ י"ל דלזה כיון רבינו ג"כ ואולי גם התשב"ץ כונתו בכהא"ג:

ועוד יש לומר דהא מבואר בתמורה דף ט"ז דזה רק באומר שיהא קדוש לעולה הוא דחלה עליו עכ"פ לקדושת דמים אבל באמר הרי זה עולה לא חלה כלל אף לקדושת דמים א"כ זה הרשות שנותנים לו לדיין הרי הוה כקדושת הרי זה עולה דלא קדוש וכן י"ל אהך דינו של התשב"ץ:

הלכה כא

א) **משוח מלחמה משמש בד' כלים כשאר כהנים**. והקשה בכ"מ הא בברייתא תנן דאין משמש בד' בגדים דהוה הורדה ותי' דלדידן דסבירא לן מדינא אין ראוי לשמש בשמונה ליכא הורדה וכונת הכ"מ להקשות דנהי דלא קיימ"ל דעובד בח' עכ"פ נשאל בהן א"כ שייך הורדה וע"ז תי' דליכא הורדה כיון שעכ"פ אין משמש וקשה לי דבירושלמי פ"ק דיומא איתא למ"ד נשאל בהן איתמר אין עובד בד' שלא יאמרו פעמים עובד בח' ופעמים בד' כיון שנשאל בהן א"כ יקשה אמאי כ' רבינו דעובד בד' הלא הא דתניא דאין עובד בד' אתיא גם למ"ד דאין עובד בח' מדינא מטעמא שלא יאמרו ראינו כה"ג משמש בד' אך א"ש מאוד דהרי רבינו בפ"י מה' אלו השמיט הא דנשאל בח' א"כ ל"ש שיאמרו ראינו כה"ג משמש בד' ומעתה י"ל קו' הכ"מ דשייך הורדה דהא כיון שאין נשאל כלל בח' פשיטא דליכא הורדה כשעובד בד' ואולם באמת צריך טעם מה שהשמיט רבינו דנשאל בח' ובשל"מ פ"י עמד ע"ז וי"ל דמכאן הוכיח רבינו דאין נשאל בח' כיון דבברייתא דהוריות מוכח דעובד בד' ואי איתא דנשאל בח' אמאי עובד בד' נהי דליכא הורדה

כיון שאין עובד בח' כסברת הכ"מ אבל עכ"פ שייך סברת ירושלמי דיאמרו ראינו כה"ג משמש בד' אע"כ לאותה ברייתא אין נשאל כלל בח' ולכן שפיר עובד בד' ולכן השמיט רבינו ועמש"כ שם באופן אחר:

ב) **מעלין משררה לשררה ואין מורידין אותו לשררה שהיא למטה ממנה שמעלין בקודש ואין מורידין אא"כ סרח**. והנה בברכ"י ובשערי תשובה סי' נ"ג הביאו דברי רבינו בתשובה דלאו דוקא אלו אלא אין מורידין שום אדם מנשיאתו אפי' חזן הכנסת שעבר עבירה בפרהסיא והוא מירושלמי פ' כה"ג דכה"ג שחטא מלקין אותו ואין מורידין אותו מגדולתו דהיינו שחוזר לגדולתו כמש"כ רבינו בדין שאח"ז ומפרש כי נזר שמן משחת אלקיו עליו אני ה' כביכול מה אני בגדולתי אף אהרן בגדולתו וסובר רבינו דלא דוקא כה"ג אלא ה"ה בכל המינויים אמנם בפי"ז מסנהדרין סובר דראש ישיבה שחטא מלקין אותו וא"ח לגדולתו וחולק אמש"כ בתשובה וסובר דוקא כה"ג חוזר אבל שאר מינויים לא משום דבכה"ג כתיב כי שמן משחת אבל לא בשאר מינויים וביאר בכ"מ דהוכיח רבינו כן מדאמרינן בירושלמי שם נשיא שחטא מלקין אותו ובעי מהו מחזירין אותו ומשני מוטב דינין מחזירין לי' דקטלין לי' וכ' הכ"מ דרבינו משמע לי' דהכי קאמר מוטב שאותן שמחזירין אותו יהרגהו שלא יאריך ימים עוד על ממלכתו כיון שא"ר אף בפני משה פי' שכונה דלכן נשיא אין מחזירין אותו שמא ינקום נקמתו מסנהדרין שענשוהו כיון שבידו להמית וכן הוא בירושלמי ר"פ אלו מגלחין ובהגהות אשר"י שם הביא בכ"מ בפ"ז תשובה אבל מי שאינו בידו להמית מחזירין אותו לגדולתו וכ"כ בח"ס סי' מ"ח ורבינו נראה שמפרש כפי' הכ"מ וכן משמע מדבריו כאן שכ' ואין מורידין אלא אם סרח ואח"כ כ' בכה"ג מלקין וחוזר לגדולתו משמע בשאר מינויים אין חוזר:

הנה בח"ס העלה דהא תליא בפלוגתא דר"מ ור"י דר"מ ביומא דף י"ב דל"ח לאיבה יען דשאר מינויים א"ח לעבודתו א"כ ל"ש איבה דדי לו אם זכה לעבודתו משא"כ שאר מינויים ועכ"פ מה לו לאיבה ור"י דסובר בכל מינויים חוזר להכשירו א"כ שייך איבה ובזה מיושב קו' מהרש"א שהביא במג"א סי' קנ"ג וכונתו דמהרש"א הקשה אתוס' שכ' דנפ"מ לפרש שחזר לעבודתו ותמה זה גם לר"מ להנ"ל מיושב דדוקא לר"י הוא כן בכל שאר מינויים:

אולם לדעתי יש לתמוה על הגאון זצ"ל דהרי במכות דף י"ג סובר ר"מ דאפי' רוצח חוזר לשררתו כשחזר אחר מות הכה"ג ולכן נראה דאיפכא מסתברא דר"מ לא חייש לאיבה כיון דסובר דחוזר לשררתו א"כ ע"כ דאית לי' דאין יכולין להעביר שום אדם ממינויו א"כ ליכא איבה אם שני מצות כה"ג עליו דא"א להעבירו אבל ר"י דחייש לאיבה דסובר כר"י

במכות דא"ח א"כ יכולין להעביר אדם מנשיאתו ולכן אם נאמר שהשני אין עובר יש כאן איבה וכהא"ג העלה ביע"ד לישב קו' מהרש"א הנ"ל דדוקא לר"י דיכולין להעביר הכה"ג דהרי מעבירין השני אפ"ה ראשון חוזר לעבודתו ה"ה בפרנס ולכן שפיר כ' תוס' דנפ"מ מהא דהלכה כר"י לענין פרנס וא"כ דברי היעד"ב היפוך דברי הח"ס ולדעתי מסתברא כדברי היע"ד שכן נראה מדברי רבינו פ"א מעיוהכ"פ דפסק שני אין עובר והיינו כר"י א"כ לפי דברי הח"ס יסבור דאין יכולין להעביר שום פרנס ורבינו הא סובר כאן דבשאר מינויים חוץ מכה"ג יכולין להעביר אבל ליע"ד ניחא כיון דפסק כר' יוסי א"כ ע"כ בשאר מינויין יכולין להעביר לכן פסק דבסרח מורידין:

אך לכאורה גם לפי היע"ד יקשה כיון דהלכה כר"י א"כ עכ"פ מוכרח אף שיכולין להעבירו חוזר לעבודתו ורבינו פסק כר"י ופסק דא"ח לעבודתו בשאר מינויין אך לפמש"כ בפ"א מעיוהכ"פ פסק באמת רבינו כר"מ דהא כ' דשני כל מצות כה"ג עליו ורק סובר דל"ש איבה מה"ת דכה"ג א"י להעבירו ורק בשאר מינויין יכולין להעבירו ולכן פרנס שסרח אין מחזירין אותו דיכולין להעבירו א"כ לפי דרכי א"ש בין ליע"ד בין לדעת הח"ס:

ואמנם קשה לי דברי היע"ד שכ' לישב קו' מהרש"א מדיכולין להעביר השני אפ"ה ראשון חוזר מוכח דפרנס דיכולין להעבירו אפ"ה חוזר דאין מזה ראי' לפרנס משום דשני לכן יכולין להעבירו יען דלא נמשח אבל ראשון דנמשח י"ל דאין יכולין להעבירו ולכן ראשון חוזר לעבודתו אבל היכא דיכולין להעביר א"ח ולכן נראה לתרץ קו' מהרש"א עד"ז מדקאמר הלכה כר' יוסי ומודה ר' יוסי שאם מת ראשון שני חוזר לעבודתו אף דשני לא נמשח ויכולין להעבירו אפ"ה כשמת ראשון שני חוזר ה"ה בפרנס אבל מדראשון חוזר אין ראי' כנ"ל:

הן אמת שראיתי בתוס' נזיר דף מ"ז שכ' כי שני שנכנס לעבוד ביוהכ"פ נמשח אבל תמוה בעיני כי ביומא ו' מבואר דרק מתחנך בבגדיהם או בעבודה ע"כ דאין מושחין השני והנה ברש"י סנהדרין דף י"ט שפי' משוח שעבר היינו שני וכ"כ בהוריות דף י"א והוא תמוה ורבינו בפט"ו משגגות מוכח שמפרש דהאי משוח שעבר לא קאי אשני שנכנס לעבודה ביוהכ"פ אלא במשיח שעבר מחמת מום ולפמש"כ מוכח כדבריו דשני שנכנס לעבודה ביוהכ"פ אין נקרא משוח רק מרובה בבגדים:

שוב ראיתי כי גם במכות דף י"א פירש"י כן דקאי אשני ועמד עליו הריטב"א דמשוח שאמרו לאו דוקא אלא לרבוי בגדים נקרא משוח כמו שתרגם כהן המשיח דמתרבא הנה זה עולה לישב פירש"י אבל תוס' נזיר שכ' בפירוש דמשיח שעבר ממשיחתו בשמן קאי

אשני שעבד ביוהכ"פ תמוה טובא:

ול"נ לפרש פלוגתת ר"מ ור"י אי חיישינן לאיבה דהנה בשעה"מ פ"א מעיוהכ"פ הוכיח מתוס' נזיר דהא דחוזר לעבודתו אין הכונה דרשאי לחזור לעבודתו אלא דמחויבין להחזירו לעבודתו והוכיח מזה בהניח הראשון בן הממלא מק"א ג"כ שני חוזר לעבודתו לפי"ז י"ל דבהא פליגי באמת ר"מ ור"י דר"מ סובר דחוזר לעבודתו היינו דחייבין להחזירו לעבודתו ואף שיהא לו בנים וא"כ ל"ש איבה משום דאפי' אי נאמר דשני א"ח לעבודתו לכשימות חוזר לעבודתו אמנם ר"י סובר דאין מחוייבין להחזירו רק דרשאין להחזירו וכשהוא מת ויש לו בנים א"ח לעבודתו א"כ שוב איכא איבה אי נאמר כל מצות כה"ג עליו ועובד דאז פשיטא כשמת ראשון אין בניו יורשין כהונתו (ולאו דוקא בנים אלא כל הראוי ליורשו יורש גדולתו כמש"כ רבינו וא"כ ליכא כה"ג שלא יהא לו קרוב הראוי ליורשו) ושייך איבה לכן אמרינן דשני א"ע והיינו דלכשימות ראשון א"ח לעבודתו כשיש בנים או קרובים ראויין ליורשו:

אמנם זה דחוזר לעבודתו כשיש יורשים נראה דתליא בפלוגתא דמכות דף י"א נגמר דינו ונעשה כה"ג ב"ג וב"ח חד אמר מתה כהונה וחד אמר בטלה כהונה דהנה אי אמרינן דמתה כהונה שייך גם בכה"ג ירושה מחיים ולמ"ד בטלה כהונה ל"ש בכה"ג ירושה מחיים ולפי"ז י"ל אי שייך ירושה מחיים א"כ משכחת במינו סגן כהן אחר כשלא הי' אז מי הראוי ליורשו ולמלאות מקומו דהי' עדיין קטנים א"כ מסתברא כשמת ראשון והבנים הגדילו וראוים עתה למלאות מקומו אין שני חוזר אבל אי אמרינן מצות כה"ג עליו א"כ ניטלת הירושה מבניו ושייך איבה אבל ר"מ יסבור בטלה כהונה כשנמצא פסול א"כ ל"ש ירושה מחיים לכן אף אי אין מצות כהונה על השני אפ"ה כשמת ראשון שני חוזר אף שיש עתה מי שראוי ליורשו א"כ ליכא איבה במה ששני עובד דבין כך ובין כך ניטלה הירושה מבניו (ועיין רשב"א סי' ש"א הביאו רמ"א סי' נ"ג דש"ך יכול להעמיד בנו תחתיו דבנו קודם א"כ סובר דשייך ירושה מחיים ובשער אפרים העלה דזה בהתנה שיכול למנות אחר והביא ראי' מדשני א"ע משום איבה ואמאי ל"א שיברור כה"ג לסגן אוהב דבק מאח או בן וקרוב ולא יהא איבה אע"כ דא"י להעמיד אחר יעו"ש ולפמש"כ דלמ"ד מתה כהונה שייך ירושה מחיים יכול להעמיד אחר מי שראוי ליורשו עכ"פ ע"כ לומר בעודן קטנים אייריא ולכן אדרבא מהא"ט שייך איבה דבטלה הירושה מבניו ע"י כהן זה שנכנס תחתיו ולכן אין השני עובד) או י"ל לעולם כדעת השעה"מ דחוזר אף כשיש בן הראוי למלאות מקומו ובאמת היינו דקמ"ל דשני חוזר הכונה אף כשיש ראוי ליורשו ולמלאות מקומו אבל כל זמן שכה"ג חי לא ישמש כיון שיודע הכה"ג שעל ידיו

נוטלה כהונה מבניו יש כאן איבה ולכן אל ישמש והבן:
מעתה נשיבה לדברי רבינו דדעתו בשאר מינויין מורידין אמנם לענין מלך לא ביאר רבינו דעתו וראיתי לאאמוהגזצ"ל בספרו שבי"ד או"ח סי' ל"ג שכ' דאין מורידין אותו אף בסרח מדכ' רבינו בה' מלכים לא תכרת מלוכה מבית דוד לעולם אמנם לענין רב וב"ד בקהלת ישורון העלה דיכולין להעבירו ול"מ אף תשובה וכן דעת מהרמ"ש סי' ר"כ ומכש"כ דאין חייבין ליתן לו פרס כמו בכהן דכ' בי' יורו משפטיך ליעקב ודרשינן בפרק ראשית הגז דוקא בכהן המחזיקים בתורת ד':
הנה מזה יש להוכיח בשירות אחר כרבנות אם מת ונכנס אחר כשיצא זה משם הבנים זוכין בהשירות דרק בכה"ג חוזר יתן דכבר זכה אבל אחר שבא לזכות בהרבנות פוגע בזכות ירושה המגיע לבניו:

הלכה כב

א) **כה"ג שסרח מלקין אותו וחוזר לעבודתו**. והנה בפ"ז מרוצח כ' רבינו דהרג הנפש א"ח לשררתו יען שבאה תקלה זו על ידו ומוכח אפי' בכה"ג דהרי רבינו כ' שם דגם כה"ג שהרג חוזר במיתת כה"ג אחר אם הי' כה"ג אחר שעבר ממשיחתו א"כ מש"כ אח"ז הדין דכל מי שחוזר מגלות א"ח לשררתו קאי אף אכה"ג ואולם לתוס' יומא דף ע"ג דסברי כה"ג שהמית א"ח אף במיתת כהן משיח שעבר יען דהוא עיקר ורק בליכא כה"ג אז רוצח חוזר במיתת כה"ג שעבר א"כ ל"ש הדין כלל בכה"ג שהרג א"ח לשררתו כיון דא"ח מגלות לעולם אך בס' אורח מישור תמה על דבריהם שנגד גמ' דמכות דמוקי בדליכא אחר ותי' בשי"צ דכונתם דמסופקין אי הא דמוקי גמ' בדליכא אחר קאי גם אכה"ג או דנאמר דכה"ג שהרג אף דיש משוח שעבר א"ח מגלות דהוא עיקר וא"כ לפי תירוצם שכ' גם אכה"ג בדליכא אחר א"כ בדאיכא אחר יוצא מגלות במיתת כה"ג וכמש"כ רבינו וא"כ שפיר הוכיח גם בכה"ג דאף שחוזר מגלות א"ח לשררתו והנה לכאורה יש להביא ראי' לשיטת רבינו דכה"ג מלקין וחוזר לעבודתו דאי איתא דבסרח מעבירין ומלקין אותו מכהונתו א"כ הא דדרשינן ביבמות דף נ"ח ולו תהי' לאשה פרט לאלמנה לכה"ג ואמאי הא כיון שפושע ואנסה נאמר שיוסר מן הכהונה ורשאי לקיימה ויקיים המצוה וכן הא דאמרינן אלמנה לכה"ג דחולץ אמאי לא נאמר דמסלקין אותו מכהונתו ויהא רשאי ליבמה רק דבהא יש לומר כיון דלא פשע אין מסלקין אבל ראשונה קשיא ומוכח דאף בסרח אין מסלקין אותו וכך העלה בשו"ת שו"מ מ"ד סי' ל"א:
אך י"ל דאין מזה ראי' דאף דנאמר דבסרח מסלקין ומורידין אותו מכהונה גדולה היינו רק מעבודה בח' בגדים אבל לא להקל להתירו בבעולה והוה כמו משיח שנצטרע

דאמרינן בהוריות דף י"א דאסור באלמנה וראי' לזה מכהן הדיוט דקיימ"ל דיכול למחול על כבוד שמגיע לו מצד כהונתו דכ' וקדשתו ובטו"ז סי' קכ"ח הקשה א"כ נאמר שגם על איסור גרושה יהא יכול למחול וכבר בארנו לעיל דע"ז ל"ש מחילה דהא יכולין להכריחו להפרישו מאיסור דוקדשתו נמי משמע דפנו בע"כ כדאיתא ביבמות דף פ"ח כן נמי בכה"ג מונעין ממנו כבוד כהונה גדולה אבל עדיין עומד בקדושת כהונה:

ב') **חטא מלקין וכו' וחוזר לעבודתו**. נראה לי בטעמא דמילתא דאיתא בירושלמי תענית בפ"ב אמשנה דנותנין אפר בראש הנשיא ר' אבוהו ורבנן חד אמר חטא הנשיא הגדולה במקומה כל ישראל נשיאים חטא הצבור נדחית הגדולה וחד אמר לפי שחטא הלמד והמלמד לפיכך יצאו ויתפרסמו על שם והוציאו את הפר מחוץ למחנה שידעו הכל חטאתו של כה"ג ובגמ' בבלי זבחים דף מ"א איתא בלשון אחר הרי דגם למעלה נחשב הגדולה במקומה אף שחטא ואין השכינה מסתלקת לכן שפיר חוזר:

ובמהבי"ט בקרית ספר כ' דילפינן מדכתיב הדבר הגדול דבר של גדול משמע שכל דבריו של גדול דנים ונשאר גדול דאי לאו הכי לא הוה צריך דהא לא הוי גדול אבל עכ"פ עד שלא מלקינן לי' מורידין אותו דהא חילל עבודתו רק אחר שלקה דקיימ"ל בכל אדם אחר שלקה הוא אחיך כדכתיב ונקלה אחיך לעיניך ע"כ חוזר אז לגדולתו:

ג') **וחוזר לגדולתו**. ובשו"ת שו"מ מה"ד סי' ל"א הקשה כיון דאיתא בירושלמי יומא דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק ע"פ א"כ אמאי לא נאמר דיסתלק מכהונתו וכתב דדוקא כשאירע פסול בכהונתו שנפסל מעבודה מסתלק בפה אבל מה שחטא שלא נפסל עי"ז מעבודה אינו מסתלק בפה ויחזור לעבודתו:

פרק ה

הלכה א

כה"ג צריך שיהא גדול מכל אחיו בנוי בכח בעושר וכו'. והנה בפ"ז מיסוה"ת כ' רבינו לענין נבואה דצריך שיהא גדול בנוי בכח ולא הביא תנאי דבעושר ובגמ' איתא דאחד מתנאי הנבואה הוא עושר ובכ"מ כ' יען דתנאי זה רק צריך לנביאות בקביעות לא בשבא בדרך מקרה ובסדר המשנה השיגו דהא עיקר מה שבא רבינו להשמיענו דנדע מי שהוא נביא אמת והיינו נביאות בקביעות א"כ הו"ל לאשמעינן דבעינן שיהא עושר דמזה נדע אי להאמינו בנביאות ועוד דגם בשאר תנאים כמו נוי שכ' רבינו אפשר שישיגהו הנבואה ע"ד מקרה אף שלא יהא גדול בנוי וא"כ למה השמיט רבינו עושר והי' נראה לי דאפשר להמליץ בעד הכ"מ שכונתו נהי דעשירות מתנאי הנבואה אבל אין זה מהתנאים המעכב

הנבואה שנאמר אם אין עושר שנבואתו שקר אלא דקשה לי ממש"כ רבינו כאן בכה"ג דאין עשירות מעכבין ואפ"ה כתבו רבינו דלכתחלה בעינן עכ"פ א"כ גם לענין נבואה הוה לו להשמיענו דעושר גם הוא מתנאי הנבואה:

והנה בסדר משנה כ' לישב דלכן השמיטו רבינו דתנאי דעושר א"צ לגוף הנבואה דזה רק למען יהא דברים נשמעין ביותר והוכיח כך מהא דאמרו דמשה רבינו ע"ה מפסולתן של לוחות נתעשר הרי דקדמה לו הנבואה לתנאי דעושר וקשה לי ממש"כ רבינו כאן בכה"ג תנאי דעושר אף שג"כ רק משום שיהא בפיו נשמעים ועוד אי עיקר הטעם כדי דלשתמע מילייהו א"כ נאמר כמו בכה"ג מצוה להעשירו משלהם כן גם בנביא בבא אליו הנבואה נצטרך להעשירו משל ישראל דהא קרא דנביא מאחיך כמונו יקים לך דנאמר למשה בשכבר נתעשר א"כ נצטרך להעשירו כמו לכה"ג:

ואמנם כתב בסמ"ש לתרץ עוד דהוא דבר הבא ממילא אם יזכה לנבואה סופו שיעשיר א"כ הוה ניחא מה שהקשיתי דנצטרכו להעשירו דלהנ"ל הוא דבר הבא ממילא אך עדיין קשה דבסדר משנה הביא ראי' לסברתו מהא דאמרו דמקטיר קטורת מתעשר דיש לו סגולה זו שיעשיר א"כ כש"כ מי שזוכה לנבואה דיש לו סגולה זו דמתעשר א"כ בכה"ג שמקטיר בכל יום שירצה בוודאי סופו להתעשר א"כ יקשה למה צריכין להעשיר אותו ע"י אחיו הכהנים הא מתעשר ממילא בהקטרת הקטורת אך נראה להסביר הענין לפמש"כ הח"ס או"ח סי' קנ"ח דהא דקטורת ומילה סגולתה להעשיר אבל בכל זה אין כל אדם זוכה לכך דאפשר דאי לאו הקטורת הי' באים עליו פגעים רעים וע"י הקטורת נטלו ממנו העושר חלף הצער ודי שיגין עליו זכות הקטורת להנצל מפגעים רעים שהי' עתידים לבוא עליו ולפי"ז י"ל גם בנבואה סגולתה להעשיר אפ"ה לא יעשיר רק דע"י שזכה לנבואה ינצל מן הצער אשר לפי מזלו הי' באים עליו ובזה ניחא מה שחקר בסדר משנה א"כ מי שהוא עשיר מה אהני לו נבואתו דלפמש"כ א"ש דכמו לקטורת כ' תוס' שבת דף קנ"ו אפי' עשיר גדול כר"א בן חרסום צריך לקטורת משום דאי לאו הי' יורד מעשרו כן י"ל בנבואה ולפי"ז א"ש בכה"ג אף שמקטיר בכל יום המצוה להעשירו דאפשר דע"י הקטורת לא הי' זוכה להעשיר אבל בנביא א"צ להעשירו דבאמת א"צ לתנאי דעושר דזה שמנו חכמים עושר היינו דסגולתה להעשיר אם יספיק לו זכות נבואתו להעשירו ואם לא יגין בעדו על פגעים שלא יבואו אליו אבל להעשירו אין חייבין ע"כ שפיר השמיטו רבינו תנאי זה דנבואה:

והנה י"ל עוד דהנה בכה"ג אמרו בנוי ובנביא אמרו בקומה וכן אמרו בכח ושם אמרו גבור ורבינו לא כתב בנביא תנאי דגבור וכ' הכ"מ דמה שאמרו גבור כוונה הכובש את יצרו

וזה כתבו רבינו שם לפי"ז אני אומר גם מה שמנו עושר כונה עד"ז דאיזהו עשיר השמח בחלקו דמתנאי הנבואה שיהא שרוי בשמחה ולכן צריך שיהא עשיר אמנם אף אי אין עשיר ממש רק שמח בחלקו ואין בו עצבות ראוי לנבואה שתחול עליו לכן לא הצריכו רבינו להזכירו כיון דכ' דבעינן שלא יהא בו עצבות ושיהא דעתו רחבה א"כ היינו עשיר היינו השומח בחלקו ולכן ל"ב גדלהו משל אחיו דל"ב שיהא עושר רק שומח בחלקו א"כ א"צ להעשירו כיון שחלה עליו הנבואה מסתמא יש בו כל המעלות שמתגבר על יצרו ושומח בחלקו אח"ז ראיתי לרבינו בפ"ז מ"ח פרקיו בפי' המשנה שכ' וז"ל להעשיר הוא מעלות ומידות ר"ל ההסתפקות וכ"כ בדרשות הר"ן די"א דלאו עשיר ממש רק שמח בחלקו ודחה דבריהם ול"כ שזה גם דעת רבינו בספרו הידוע כמש"כ בפי' המשנה:

כה"ג צריך שיהא גדול מכל אחיו וכו' אם אין לו נותנים לו משלהם. לכאורה קשה דביומא איתא ת"ק סובר אין ממנין אלא גדול בחכמה בעושר אחרים אומרים אין לו נותנים לו משלהם וא"כ רבינו כתב כדברי שניהם ולכאורה מזכה שטרא לבי תרי אך בספר שי"צ הביא דבת"כ איתא דחד תנא אמר לה לתרווייהו ולא פליגי ושפיר כתב כדברי שניהם:

הלכה ב

א) **אין אחד מכל אלו מעכב וכו'**. בשי"צ כ' שלמד כן מתוספתא מצות כה"ג להיות גדול מאחיו משמע רק מצוה ולדעתי יש להוכיח כן מהא דאמרו במשנה דזקני כהונה אומרים לו שמא לא למדת ומפרש בגמ' בבית שני א"כ אי הא דחכמה אין מעכב כש"כ הא דנוי ועושר אין מעכב:

וכן יש להוכיח ממנחות דף ק"ט דשמעון הצדיק אומר חוניו בני ישמש תחתי אף דלא הי' בקי בעבודה מוכח דחכמה אין מעכב ואף דשם בירושה הוא וסגי בממלא מקום אביו ביראה כמש"כ תוס' שם היינו משום דלקושטא דמילתא חכמה אין מעכב דאי הוה מעכב אף כשבא בירושה ל"ה סגי אם אין ממלא מקום אביו גם בחכמה:

ב) **ואין אחד מכל אלו מעכב**. וקשה לכאורה מהא דאיתא ביומא בדף י"ח דאומרים לו שמא לא למדת פריך ומי מוקמינן בכה"ג והא תניא הכהן הגדול מאחיו ולדברי רבינו מאי קשיא הא אין מעכב והו"ל לשנוי' דהא דיעבד והא לכתחלה אך י"ל דרבינו הוכיח כך ממה דמשני כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני דהוצרכו במקדש שני לומר שמא לא למדת משמע דבדיעבד אינו מעכב וכן משמע בתוספתא פ"ק דיומא מצות כה"ג להיות גדול מאחיו משמע רק למצוה:

והנה רבינו קחשיב גם במראה והוא נמי מהך תוספתא דיומא דקתני גם הא דבמראה שיהא גובה בקומה יותר מאחיו כדכ' ואל תביט אל מראהו ואל גובה קומתו:

הלכה ד

והסגן ממצעו בינו לבין העם והסגן ומשיח מימינו וראש בית אב והאבלים וכל העם משמאלו וכו'. ויש לתמוה דכיון דרבינו כ' ממצעו בינו לבין העם משמע שהעם משמאלו ואיך כתב דראש בית אב והאבלים וכל העם משמאלו ונראה דרבינו מפרש שלא כפירש"י אלא הא דקתני סגן ומשוח מימינו הכונה דמתחיל המניין מצד החוץ דהייינו סגן ואח"כ משוח ואח"כ כה"ג נמצא משוח מימין כה"ג ואח"כ סגן ואח"כ מונה הולך מצד שמאל ראש בית אב האבלים והעם הכונה ג"כ שמתחיל מצד חוץ דלחוץ הוא בית אב ואח"כ אבלים ואח"כ העם נמצא העם משמאל הכה"ג ושפיר קתני דממצעו לבין העם והוכיח רבינו כך מהא דמסיק שם דאבלים משמאל המנחמים וקשה כיון דבית אב לשמאל כה"ג ואח"כ האבלים והעם נמצא שהאבלים לימין העם המנחמים ורש"י הרגיש בזה ופי' דגם כה"ג מהמנחמים והוא לשמאלן מוכח דקפידא לשמאל וזה דוחק כיון דלצד העם המנחמים הוה ימין ולכן הוכיח דהפירוש ראש בית אב לצד חוץ ואח"כ אבלים והעם וכה"ג נמצא האבלים לשמאל כה"ג ולשמאלה עם המנחמים:

הלכה ה

מת לו מת א"י מפתח ביתו או מן המקדש. והקשה בכ"מ דרבינו דלא כמאן ותי' דפסק כר"י ואף דר"י רק קאמר מבית המקדש כיון דקאמר א"י דילמא מיקרי ונגע לכן נשמע דכונה א"י מפתח ביתו אמנם דברי הכ"מ תמוהים דכ' כיון שא"י מפתח ביתו סגי דל"ש דילמא נגע נראה בעליל דהקשה לו דממנ"פ אי כר"מ רק מפתח ביתו א"י ואי לר"י א"י כלל וע"ז תי' כיון דכל טעמא דלא יוצא דילמא נגע א"כ כשאין יוצא מפתח ביתו סגי ותמוה כי בוודאי אין כונת רבינו לומר דעכ"פ עד פתח ביתו יוצא אלא הא דנקט מפתח ביתו כונה דאין יוצא אחריו כלל וכ"כ להדיא בפ"ז מאבל דלא הזכיר רבינו כלל א"י מפתח ביתו רק שאין יוצא אחריו כלל ועוד תמוה שכ' וז"ל וכן משמע מדקאמר ר"מ א"ה ביתו נמי לא עכ"ל כונתו מדפריך ר"מ לר"י פתח ביתו נמי לא משמע מביתו אין יוצא ג"כ והוא תמוה דר"מ דפריך ביתו נמי הכונה שלא יצא מן המקדש לביתו דכ' מן המקדש לא יצא וצע"ג:

והנה בכ"מ בפ"ז מאבל כ' דרבינו משמע לי' ג' מחלוקת דהא דקתני אין יוצא אחר המטה משמע שלא יצא כלל וכבר השיגו בלח"מ שדבריו תמוהים דבוודאי חדא מילתא הוא דא"י אחר המטה הכונה לת"ק מחוץ לעיר ורמז לזה במשל"מ ונראה להביא ראי' לדברי

רבינו מירושלמי דלר"י אף מביתו לא יצא דקאמר שם לר"י הי' בפנים לא הי' יוצא הי' בחוץ לא הי' נכנס ומשמע לי' אף דהי' בביתו ג"כ לא הי' יוצא:

הלכה ו

א) **אבל קורע הוא מלמטה**. הקשה בכ"מ הא שמואל פליגי דאין פורם כל עיקר ונראה דרבינו פסק כרב דרי"ו מסייע לי' בירושלמי פ"ג דהוריות דסובר ג"כ כה"ג פורם למטה:

ב) **ואין מרבין פרע אפי' בעת שלא יכנס למקדש**. ולכאורה קשה מפ"א מביאמ"ק דכ' דלכן כה"ג אין פורע יען דהוא תמיד במקדש משמע רק כשהוא במקדש ונראה דכאן דכ' דלא יפרום ולא יפרע היינו על המת אפי' בעת שלא יכנס למקדש אבל בה' ביאמ"ק אייריא במגדל פרע לרצונו ולא לצער על המת וזה רק אסור בכה"ג שתמיד במקדש:

ועוד י"ל דהיינו טעמא דמילתא לכן כה"ג לא יפרע לעולם אפי' שלא ליכנס למקדש יען דכה"ג תמיד בביהמ"ק כמש"כ רבינו להלן בפרקין ג"כ דכבודו לישב במקדש וא"כ כי הזהירה תורה אכה"ג ע"כ דלעולם לא יפרע וממילא אפי' שלא ליכנס למקדש ג"כ אסור לגדל פרע ועמש"כ מזה בפ"א מביאמ"ק:

ג) **וכה"ג שקרע וכו'**. הנה במנ"ח דקדק אמאי לא כתב וכה"ג שלבש בגד קרוע ודייק מזה דאם קרע אף שלא לבש עובר כדכ' בקרא ובגדיו לא יפרום ולדעתי זהו חידוש גדול אלא נראה כמש"כ תחילה דאסור ללבוש בגד קרוע והא דכתיב בקרא ובגדיו לא יפרום אין הלאו על גוף הקריעה רק עיקר הלאו דאסור ללבוש בגד קרוע וה"ה אם לבש בגד קרוע ג"כ עובר דזה עיקר הקפידא שלא יהא לבוש בבגד קרוע רק תורה הוציאה בלשון לא יפרום דזה הדרך אם קורע בגדו שדרכו ללבוש ממילא לובש בגד קרוע וכהא"ג העלתי להלן בפ"ט בהא דכתיב והטיב את הנירות דרבינו מפרש דהיינו הדלקה משום דהוציא הכתוב ההדלקה בלשון הטבה כיון דקודם הדלקה צריך להטיב כדי שידליק:

ד) **דעת** רבינו דכה"ג שמגדל שערו עובר בלאו דראשו לא יפרע ובשו"ת שו"מ מהד"ר ח"ב סי' קס"ב הקשה בהא דאמרו בברכות כה"ג ונזיר ואיך משכחת שיהי' כה"ג ונזיר הא הכה"ג צריך לספר בכל ע"ש כדאיתא בסנהדרין דף ס"ב וכתב דלכאורה י"ל דהי' נזיר מקודם שנעשה כה"ג וכה"ג חל על נזירות אך אכתי תיקשי איך יהי' נעשה כה"ג כיון שהוא נזיר ואסור לגלח וכה"ג הא נצטווה שלא יפרע וכתב דכל הטעם דכה"ג מצוה שלא יפרע הוא משום כבודו של כה"ג שיהא לו לתפארת וגם למקדש שיושב שם לפי"ז נזיר שקדושתו ותפארתו במה שמגדל שער ראשו והכ' אומר כי נזר הקדש עליו בוודאי גם על הכה"ג מצי לחול שזה הוא תפארתו שקיבל להיות נזיר להרחיק עצמו מכל תאוות

הגופניות ובוודאי יכול לחול עליו קדושת נזיר ושוב מסיק דמע"ש לע"ש באמת רק סולסול נקרא דראשו לא יפרע זהו רק בשלשים יום יעו"ש:

הלכה ז

ובית יהי' לו מוכן וכו'. הנה כ"מ כ' דהוא משנה בפ"ה דמידות לשכת העץ מה הי' משמש אבא שאול אומר לשכת כה"ג והנה יש לתמוה דלמה נקראת של עץ ובתיו"ט שם כ' יען דשם הי' מפרישין הכה"ג ז' ימים קודם יוהכ"פ והי' שם לשכה אחרת נקראת בית האבן שלשם מפרישין הכה"ג למעשה פרה ע"כ נקראת זה של עץ אבל לדעת הכ"מ ששם דירתו כל השנה יש לתמוה למה נקראת של עץ וביותר יש לתמוה דהא רבינו בפ"י מה' מזוזה ה"ו כ' דלשכה זאת הי' לבית דירה לכה"ג בימי הפרשה אמנם באמת הוא ירושלמי פ"ב דחגיגה שכה"ג דר שם כל היום ולכן נראה דלא קחשיב לי' דירה מה שדר שם כל השנה כיון דלצרכו הי' הולך אל ביתו בלילה גם ביום לעת האוכל ע"כ לא נקראת הלשכה רק על שם אותן הימים שהי' ימי הפרשה לגמרי מביתו שוב ראיתי כן בהג"ה הנספחת אל המשניות:

הלכה ט

א) **הי' יודע עדות למלך ישראל הר"ז מעיד**. ובכ"מ הקשה הא אין מעידין למלך ישראל וא"ל דקאי אמלכות בית דוד דמלכי ישראל משמע אפי' מלך ישראל ותי' דרבינו אייריא מעיקר הדין והנה בה' מלכים חקר בכ"מ אי מלכי בית דוד מעיד או שוה לכה"ג והנה בה' שגגות נראה שדעת רבינו דמלך מעיד דחייב בשמיעת הקול ובה' עדות נראה שסובר דאין מעיד וכבר תמהו עליו ואמנם בספר החינוך מבואר להדיא דמלך בית דוד מעיד ועפי"ז נתישב סתירת רבינו ובטעמא דמילתא דמחלקין דמלך בית דוד מעיד ולא כן במלכי ישראל דהנה כה"ג דנין ומעידין אותו ואינו מעיד ומלך נמי מה"ת דנין ומעידין אותו אמנם לענין עדות יש לנו ללמוד ולדמותו לכה"ג דאין מעיד אבל זה רק שייך במלכי ישראל אבל מלכי בית דוד יש לנו סברא רבתא דלא נשמע מכה"ג דהנה בעדות צריך לעמוד וזה הוה בזיון ולכן ת"ח מעיד מיושב והנה קיימ"ל דאין ישיבה בעזרה רק למלכי בי"ד כמו שבארנו בפ"ז מבהב"ח וא"כ בבי"ד א"צ לעמוד דהטעם דהקפידא תורה לעמוד דכ' ואלקים נצב בעדת אל והרי בעזרה בוודאי נצב האלקים ושרי לי' ישיבה ה"ה בבי"ד ושפיר מעיד דאין לילף מכה"ג דכה"ג הוה צריך לעמוד כמו דאסור לו ישיבה לכה"ג בעזרה כדמוכח בסוטה פ"ז דלמ"ד אין ישיבה רק למלכי בי"ד אף לכה"ג אין ישיבה (דלא כירושלמי סוטה ופ"ה דנדרים דלכה"ג שרי ישיבה בעזרה דהא מ"ד סובר אף למלכי בי"ד אין ישיבה ולא קיימ"ל כן) ולכן גם מלכי ישראל אין מעיד דומיא דכה"ג:

ובזה יש טעם לשבח למה למלכי ישראל גזרו דאין דנין ולמלכי בי"ד לא גזרו ונהי דמעשה שהי' במלך ישראל הי' עכ"פ צריך סברא לחלק לפמש"כ א"ש מלך ישראל דבלא"ה אין מעיד גזרו נמי שאין דנין אותו אבל מלכי בי"ד דמעיד דרשאי לישב לכן דנין ומעידין אותו מיושב:

אך לכאורה יקשה דנמצא בכה"ג יש קולא דאין מעיד וחומרא דחולץ וחולצין לאשתו ובמלכי בי"ד יש חומרא שמעיד ואין חולץ והנה בברכ"י ח"מ סי' כ"ח הקשה כהא"ג אהא דקיימ"ל ת"ח מעיד מיושב וחולץ לאשתו אף דהוה ביזיון ומלך אין חולץ ומעיד מעומד דווקא:

והנה בברכ"י הביא שם לתרץ דלגבי ת"ח לא מצאנו שידחה עשה מפניו ולכן חולץ משא"כ ישיבה בבי"ד על הבי"ד החיוב לחלוק לו כבוד לתת לו רשות לישב משא"כ במלך פקע ממנו מצות חליצה ולפי"ז י"ל גם בכה"ג לא מצינו שידחה מפניו שום עשה ולכן חולץ ואולם תברי' בצידי' דהברכ"י העיד שתירוצו דחוק ואולם לפי הסברא שכתבתי נכון דבאמת אי במלכי ישראל באמת להעיד אין מעיד כלל כמו כה"ג ואי במלכי בית דוד רשאין באמת להעיד מיושב דל"ג מעזרה דרשאי לישב וא"כ גם קו' הנ"ל דהא דמלך מעיד זהו כבודו דרשאי לישב בב"ד משא"כ כה"ג דאין מעיד היינו משום דאין כבודו גדול כ"כ ואסור לישב בבי"ד לכן אין מעיד כלל ולכן חולץ ומלך אין חולץ דמלך עדיפא דזה שמעיד אין לגריעותא אלא אדרבא עדיפותא דרשאי לישב בבי"ד בשעת עדות והבן:

ואמנם לי נראה לקיים דברי הברכי יוסף שכ' לחלק דבת"ח מ"ע דחליצה לא פקע מיני' וכן חייב במצות עמידה לפני ב"ד אלא דב"ד יושבי כסאות למשפט עליהם המצוה הזו להושיבו בראש דלגבי דידהו עשה דכהת"ר עדיף והקשה בברכ"י דנהי דבדיינים יש עשה לחלק לו כבוד כיון דהוא מחויב בעשה דעמדו א"כ האי צורבא מרבנן העד דבר חיובא הוא איבעי לי' דלא לקבולי מינייהו ולמותיב דעמידה טובה הימנה לקיים מצות ועמדו וע"כ דהת"ח עצמו פטור מהעשה ולי נראה לפי מה שהעלה בטו"א במגילה דף כ"ח דנהי דת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול היינו רק על מילי דכבוד והדור וקימה אבל על בזיונו א"י למחול דהתורה מתבזה בכך וכהא"ג כתב הריב"ש בשו"ת סי' ר"ח בשם הראב"ד והוא בכלל משניאי כדפרש"י במגילה שם ואני עשיתי לו סמוכין לפי מה שכ' הטו"א שם דלכן עשה דכבוד התורה עדיף משום דגם ת"ח איקרי כהן כדאיתא בנדרים דף צ' שרי למימר צ"מ אני שנא' ובני דוד כהנים (ול"נ עוד ראי' דת"ח איקרי כהן מזבחים דף י"ט דאיזגדר מלכא אמר להונא בר נתן ממלכת כהנים וגוי קדוש):

והנה בכהן קיימל"ן וקדשתו דמחוייבין לנהוג בו כבוד ולא מהני אפי' מחילה במה שהוא לו לביזיון דדוקא על מניעת כבוד דלקרוא ראשון יכול למחול וכמו שהעלה בברכ"י א"ח סי' קכ"ח וכמש"כ בפ"ד הל' א' וא"כ לפי"ז ת"ח דאיקרי כהן אין יכול למחול על ביזיונו ולכן כיון דהב"ד מחוייבין להושיבו בראש הוא אין יכול למחול על ביזיונו (ועיין בסמ"ש פ"ז מת"ת כתב לפרש מאמר הגמ' שרי לי' מארי' לכל מאן דמצער לי ולא אמר לכל מאן דבייש לי וביאר על פי דברי רבינו שם לחלק דעל ביזיון בפרהסיא א"י יכול למחול אבל ביזיון בצינעא יכול למחול וזהו הנקרא צער שאין בוכה אלא שמצער עצמו וע"ז אמר שרי לי' מארי' לכל מאן דמצער לי בצינעא וזה יכול למחול אבל בפרהסיא זה ביזיון א"י למחול ולכן לא אמר למאן דמבייש לי) ולכן כיון דהב"ד מחויבין להושיבו בראש הוא א"י למחול על בזיונו והנה בברכ"י הקשה עוד דאמאי ל"א דהחיוב רמיא אבי דינא להושיב המלך דכל ישראל מצוים שתהא אימתו מוטלת ולכבדו ביותר:

אך נראה לישב דהנה תוספות סנהדרין דף י"ט הוק' אמאי העמידו לינאי המלך הא כבוד המלך עדיפא אפי' מכבוד ת"ח דמלך א"י למחול וראיתי בתוס' שנץ שכ' לישב דכי אמרינן דמלך א"י למחול משום דכבודו כבוד דישראל כולו דהמלך שלהם ניכר והלכך א"י למחול על כבודן של ישראל אבל כשיש לו דין אדרבא זה הוא לכבוד יותר כשהם דנין אפי' למלך אבל ת"ח יכול למחול לפי שאין אחרים מזלזלים כשהוא מוחל אבל כשיש לו דין עם אחרים יש לנו לכבדו מפני כבוד תורתו וכונתו נ"ל כסברת ט"א דרק ת"ח יכול למחול על כבודו לא על ביזיונו ומלך שאני דזה שאנו מצוים לכבדו רק מפני ישראל ולדין אותו זה כבודן של ישראל לכן אין מושיבין אותו ולפי"ז ניחא גם הא דמלך אין חולץ ות"ח חולץ דלענין חליצה אין זה כבודן של ישראל שיתבזה ע"י נשים ל"מ מחילה דידי' אבל בת"ח הנה המ"ע עליו רמיא לחלוץ וזהו זכות של המת ושפיר יכול למחול כבודו דאין זה ביזיון ורק בעדות מוטל על הב"ד לנהוג בו הכבוד כמש"כ תוס' שנץ כסברת המשאת משה ובזה ניחא גם הא דכה"ג אין מעיד וחולץ משום דהוא ביזיון לו ואנו מצווים לנהוג בו כבוד כמש"כ רבינו בריש פירקין וכבודו הוא כבוד הקב"ה כמש"כ רבינו בס' המצות בכל כהנים אבל לחלוץ הנה המ"ע עליו רמיא דזהו זכות של המת אבל במלך כבודו רק כבוד ישראל לכן דזה כבודן שדן ומעיד ומעידין אותו אבל לחלוץ אין מניחין יען שזה ביזיון ישראל לא ביזיונו והבן והנה לפמש"כ נראה לי לישב מה דהקשה בלחם יודא פ"ג דמלכים דפסק רבינו דמלך א"ח אף אם רצה למחול אין מניחין לו חזינן אף במקום מצוה א"י למחול ופ"ג מחגיגה כתב דמלך רצה קורא מעומד רצה קורא מיושב הרי דיכול למחול במקום מצוה לקרוא מעומד ולהנ"ל ניחא

דבשלמא חליצה ל"מ מחילה דאין זה כבודן של ישראל שמלך יתבזה ע"י נשים אבל לקרוא הפרשה במעמד כל ישראל זהו כבודן לכן מהני מחילה במקום מצוה והבן:

ב) **והנה** במה שהקשיתי דנהי דמעשה שהי' במלכי ישראל הי' לנו לגזור גם במלכי בית דוד כן דמאי סברא יש לחלק ביניהו ראיתי בשעה"מ פ"ה מיסוה"ת בשם השמ"ק שהרגיש בזה וכתב לתרץ דבגמ' יליף דינו לבקר משפט דמלכי בית דוד ולכאורה קשה הא רק מגזירה אין דנין ואיך יליף מקרא ועכ"ל כיון דהקב"ה צוה להם בפי' לדין לא גזרו בי' רבנן כהא"ג באיזהו נשך דרבנן גזרו שלא להלוות בריבית מקרא דלנכרי תשיך כיון דהתורה התירה בפי' לא הי' להם לגזור וא"כ ניחא במלכי בית דוד אבל במלכי ישראל דליכא קרא גזרו יעו"ש וכהא"ג כ' הכ"מ פ"ג ממלכים והנה לכאורה דברי השמ"ק תמוהים דאדרבא מהא דריבית סתירה לסברא זו דהרי חזינן אף דהתירה תורה רבית בנכרי אפ"ה אסרו חכמים אך הדבר נכון דלמסקנא דאסרו חכמים משום שלא ילמוד ממעשיו היכיא דהוא לסייג שפיר יכולין חכמים לאסור ורק לס"ד דהטעם דאסרו [חכמים] שלא יקח גם מישראל שפיר פריך כיון דהתורה התירה לנכרי איך אסרו חכמים וכהא"ג העלה בפנ"י בקידושין ד"ף י' - דאי משום סמפון ל"ש דאסרו חכמים כיון דהתירה התורה בפירוש דאזלינן בת"ר אבל משום שמא ימזוג י"ל דגזרו חכמים משום סיג אף שהתירה תורה בפירוש ובהיות כן תמהתי על הנובי"ת סי' ס"ב שהקשה אט"ז מהא דאסרו רבית בנכרי אף שהתירה תורה בפירוש והי' בהעלם עין ממנו דברי השמ"ק דאדרבא מריבית יש הוכחה לסברא זו מס"ד דפריך מקרא דלנכרי תשיך וע"כ משום דלמסקנא ל"ק כיון דהוא לסייג שלא ילמד ממעשיו יכולין חכמים לאסור אך י"ל דנוב"י מפרש דגמ' שפיר פריך משום דס"ד דהוא מצוה א"כ לא יכלו חכמים לאסור כמש"כ תוס' אבל למסקנא דבנכרי אינה מצוה יכולין לאסור ואין הכרח לחלק בין אי לסיג רק דהחילוק היכיא דהוא למצוה אין יכולין חכמים לאסור אבל אי רק מרשות יכולין לאסור ואף דההיתר נאמר בפירוש וקשה שפיר לט"ז אמנם לדעת רבינו שסובר דלמסקנא ג"כ מצוה לנכרי בריבית ע"כ לחלק דלסיג יכולין לגזור וכמש"כ אח"ז ראיתי בח"ס סי' ק"ט כדברינו אבל לא הביא דברי השמ"ק:

ועוד יש לישב קו' הלחם יהודא עפמש"כ לעיל בת"ח ובכהן דנהי דיכול למחול על כבודו אבל על ביזיונו א"י למחול ולפי"ז י"ל במלך דאמרינן דא"י למחול על כבודו רק במקום מצוה י"ל דנהי דיכול למחול במקום מצוה רק על כבודו אבל על ביזיונו אפי' במקום מצוה א"י למחול:

והנה בלחם יודא תי' דחליצה ביזיון יותר אבל בהך דקורא מעומד ליכא ביזיון ולא כבוד

שבתי וראיתי בחיה"ר סנהדרין שהרגיש בק"ו זו ותי' כדברי הלחם יודא דאין זה ביזיון כ"כ ועוד כ' לתרץ שלא אמרו שמלך אין יכול למחול אפי' במקום מצוה אלא שאין אחרים יכולים לנהוג בו ביזיון שלא נתנו חכמים רשות לנשים לינהוג בו מנהג ביזיון אף שמוחל לכן אין חולץ אבל כשקבל המלך לקרות מעומד אין אנחנו נוהגין בו ביזיון של כלום שפיר יכול למחול וזה משמע כתירוצינו לחלק דעל ביזיון א"י למחול ועל מניעת כבוד יכול למחול:

והנה בחיה"ר תי' לקו' התוס' בסנהדרין מהא דמעבירין הכלה מלפני המלך אף דהוה דבר מצוה משום דא"י למחול לינהג בו מנהג ביזיון ובזה יש לתרץ קו' הט"א במגילה דף כ"ט מהא דכבוד המלך עדיף מהוצאת המת והכנסת כלה והרי ת"ת עדיף מכבוד המלך והוצאת המת והכנסת כלה עדיפא מת"ת ולהנ"ל ניחא דאנחנו דלינהג בו מנהג ביזיון בוודאי כבוד המלך עדיף דא"י למחול:

ג') **הנה** בפי"ג משגגות פסק רבינו דמשוח מלחמה ומלך מביאין קרבן שבועת העדות ובה' עדות כתב דמלך א"ר להעיד ונראה לישב דהנה תוס' ב"ק ר"פ החובל כתבו דהא דחייב אשבועת עדות היינו משום דכתיב אם לא יגיד ונשא עונו משמע כך כל דאי הוה מעיד הוה מתחייב ממון והוה בנשיאת עון אם אח"כ השביעו וכפר חייב ק"ש ואמנם בירושלמי בשמעתין דשבועות איתא דנשיאת עון קאי רק אשמעת קול אלה דאחר שהשביעו כפר אבל בלא שבועה ליכא נשיאת עון בכבישת עדותו ובהא ניחא לי הא דאיתא במשנה דף ל"א כפרו שניהם כאחד שניהם חייבין בזה אח"ז הראשון חייב והשני פטור מתניתין דלא כהאי תנא דתניא משביע ע"א פטור וראב"ש מחייב לימא בהא קמיפלגי דמ"ס ע"א כי אתי לשבועה אתי ומ"ס ע"א כי אתא לממונא קאתי ותסברא האמר אביי הכל מודים בעד סוטה אלא דכו"ע ע"א לשבועה אתי כי פליגי בדבר הגל"מ אי כממון דמי והקשה ברשב"א דבזה לא נתישב משנתינו דעכ"פ הוא דלא כראב"ש ונראה לישב דהנה לקמן קאמר הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה ופריך אילימא לוה מי יימר דמשתבע והקשה הרשב"א כיון דמה"ת צריך לשלם א"כ מה"ת מחזי חזי וא"כ מ"פ דילמא סברא כר"פ דסובר לעיל דהא דקתני במשנה הראוין להעיד למעוטי מלך אבל משחק בקוביא מיחזי וחייב ק"ש א"כ גם כאן מה"ת צריך לשלם וחייב ק"ש והנה תוס' לעיל הוק' מר"פ דסובר משחק בקוביא חייב יען דמה"ת מיחזי חזי ויקשה מר"פ גופי' דסובר הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והא הכא מה"ת לא מיתחזי להעיד ואמאי יהא חייב וברשב"א הקשה מ"ט דר"פ דבוודאי מסתבר כראב"י יען דכ' אם לא יגיד א"כ בעינן דראוי להעיד ותי' דנפ"מ דאם תפס א"י להוציא ממנו

רק דחו זה מדפריך מי יימר דמשתבע מוכח כיון דרבנן אמרו דישבע המלוה לא מפסיד לי' מידי כש"כ כאן דא"ר להגיד דב"ד אין מקבלין עדותו כלל א"כ כש"כ דיהא פטור לכן נ"ל דבר חדש דיש חילוק בין משביע ע"א למשביע שני עדים דמשביע שני עדים איכא חיוב בכבישות עדותו אפי' בשתיקה דבשני עדים מסתבר כסברת תוס' דאיכא נשיאת עון אף בלא שבועה בכבישות עדותו וע"י שבועה איכא חיוב ק"ש גם בכבישות עדות ולא בעינן כפירה בלא במשביע ע"א אין חייב רק בכפר דבע"א ליכא נשיאת עון דכבישת עדותו בלא שבועה מעתה לס"ד דטעמא דראב"ש משום דע"א לממון קאתי א"כ גם בע"א איכא נשיאת עון גם בכבישת עדותו בלא שבועה אבל למסקנא דהטעם דחייב לראב"ש משום דגורם לממון כממון דמי אין חייב בכבישת עדותו בלא שבועה ולא מחויב אלא בהשביעו וכפר אבל אכבישת עדות בשתיקה לא מחייב לפי"ז מיושב קו' הרשב"א די"ל רק לס"ד דטעמא דראב"ש דע"א קם לממון והיינו משום דבאמת ע"א נאמן כבי תרי כל זמן שלא נשבע ורבנן סברי דקם לשבועה הכונה שאין קם כלל לממון והא דע"א מחייב שבועה משום דבאמת בכל כופר הכל הי' מחייב שבועה רק משום חזקה דא"א מעיז וכדאיתא בכמה דוכתין אבל כאן דיש ע"א לפי דבריו הרי מעיז א"כ שוב חייב שבועה מצד כה"כ (ובה' איסורי מזבח פ"ד הארכתי בזה) א"כ כשתבעו לע"א שיעיד לו הרי תובעו לעדות ממון א"כ אתיא משנתינו דלא כראב"ש דכמו בשני עדים ששבועתו לממון הא גם בע"א משביעו לממון אבל למסקנא דפליגי בגורם לממון אין ע"א בא לממון ול"א דהוה כבי תרי לממון קודם כשישבע א"כ ל"ק ממשנתינו דשאני בתבעו לשני עדים א"כ תביעתו לממון א"כ כשכפר הראשון השני פטור דאף דהשני יכול לחייבו שבועה הא הוא לא השביעו שיעידו לו לחייבו שבועה אלא לחייבו ממון וכיון שכפר הראשון אין יכול השני לחייבו ממון דע"א אין בא לממון:

אולם לפמש"כ יש להוסיף עוד דבמשנה דאיריא במשביע שני עדים דבאים לחייבו ממון דאיכא נשיאת עון גם בלא שבועה ובשבועה חייבין אף בשתקי א"כ כיון דכפר הראשון דהיינו שלא העיד וכבש עדותו חייב הראשון א"כ השני פטור דהא מה שהשביעו אותן היינו אכבישת עדות שחייב לו ממון ועתה שכפר הראשון ליכא ממילא אשני חיוב משום כבישת עדות דהא הוא ע"א אין חייב אכבישת עדות שיודע שחייב לו ממון דא"י לחייבו רק שבועה דע"א אין בא לחייבו ממון אלא אכבישת עדות לבד רק בכפר וכיון שהוא השביעו אכבישת עדות שיודע שמגיע לו ממון א"ח אמה שלא העיד שחייב לו שבועה דהא ע"ז לא השביעו מעולם דהא לא מחייב אכבישת עון א"כ לפי"ז אתיא משנתינו שפיר כראב"ש דהוא קאי אמשביע ע"א דמעיקרא לא השביעו שיעיד לו

עדות שיכול לחייבו ממון ובזה ניחא גם הא דר"פ מחייב במשחק בקוביא דהא דר"פ קאמר למעוטי מלך ע"כ אייריא במשביע שני עדים ואחד מהם מלך כיון דבשני עדים יש כאן נשיאת עון אף בלא שבועה ובמלך הא ליכא נשיאת עון בלא שבועה דהא אין ראוי להעיד ע"כ לא מתחייב גם בהשביעו ק"ש כיון דאין בנשיאת אינו בחיוב ק"ש כלל משום דאף אי העיד אין מחייבין אותן על פיו דכיון דא"ח להעיד אין ראוי להעיד קרינן בי' אבל במשביע ע"א אף שהוא מלך שפיר חייב ק"ש דהא במשביע ע"א הוא משביעו שיגיד לו שמגיע לו כך וכך דבע"א ליכא נשיאת עון בלא השביעו אותו וא"כ אף דליכא בנשיאת עון דא"ח להעיד אפ"ה אם השביעו וכפר שפיר חייב ק"ש וע"ז אמרינן דבמשחק בקוביא חייב לר"פ היינו ג"כ בתרי כיון דמה"ת מיחזי חזי להם בנשיאת עון אם לא יגיד לכן אם השביעו וכפר חייב דהא כפר אשבועה דא"ל דולא יגיד כתיב א"ר להגדה דזה שייך אם לא יגיד קאי אאחר ששמע האלה דאז אמרינן כיון דמדרבנן ל"ח פטור אבל כיון דקאי אנשיאת עון בלא שבועה רק דאנן אמרינן דבעינן שיהא שייך בנשיאת עון דאז חייב אק"ש בכפר אחר שהשביעו א"כ ל"ה אלא כתנאי בדבר כיון שמה"ת שייך בי' נשיאת עון בלא שבועה שפיר חייב היכא דהשביעו וכפר ובהכי ניחא הא דפסק כרבינו למעוטי משחק בקוביא ופסק גם כר"פ דאתי למעוטי מלך דא"ר להעיד משום דאף אי הוה מעידין אין מחייבין ממון על פיהם וקשה נהי דא"ר להעיד אבל מנ"ל לרבינו דגם בדיעבד לא מהני עדותו ולפמש"כ א"ש ודו"ק:

הלכה י

א) **ואינו נושא ב' נשים וא"י לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת**. וכ"כ רבינו בפ"ה מאי"ב ולמד כן מקרא דאשה אחת ולא שתים וראב"ד השיג ובפ"ה שם ביאר שהוא פלוגתא ביבמות ונראה לי להוכיח כדברי רבינו מיומא י"ג דהוק' בש"א אמאי לא מתנה על להבא אם תמות תהא אחרת מקודשת לו דלהבא יש ברירה וכן הקשה בבני אהובה בתשובה ובש"א תי' דא"כ מחסרה לה כפרה דבפר לא תתכפר שמא לא תמות ואם תמות בשעת עבודה א"כ בגמר עבודה היא אשת כה"ג ולא מיכפרה בשעיר ומהרמ"ב הקשה אכתי ישא קטנה דלא בעי כפרה ואמנם אי נאמר דאין נושא ב' נשים א"ש דהא דיכול לקדש אשה לאחר ל' יען שיכול לקדש עתה אבל כאן כ"ז שאשתו בחי' אין יכול לקדש אחרת כאשר האריך בברכ"י אה"ע סי' ז' דל"ש התקדשי לחצייך וגם למה שחקר במחנה אפרים היכא דרק דיעבד מהני מיקרי ג"כ לא מצי עביד לענין להשות שליח ה"ה כאן י"ל דהוה דשלב"ל והוה כמקדש אשה לאחר שימות בעלך דאין מקודשת אלא דלכאורה ז"א דהרי רבינו סובר בפי"ז מאי"ב דאין נושא קטנה א"כ אין הוכחה דאין נושא ב' נשים

דילמא רק משום דאין נושא קטנה וא"כ אכתי קשה מנ"ל לרבינו להוכיח דאין נושא ב' נשים וגם דאין נושא קטנה דמכאן רק מוכח או דאין נושא קטנה או דאין נושא ב' נשים ונראה דלעולם רק מוכח מכאן דאין נושא קטנה דע"כ אין הטעם משום דנושא ב' נשים דהנה בברכ"י תמה אדברי רבינו דמכאן מוכח דקאמר דכניס לה ומגרש לה מוכח דנושא ב' נשים ותי' דר"י בוודאי חולק וסובר כאידך מ"ד ביבמות דנושא ב' נשים אמנם לפמש"כ י"ל דהא דקאמר דכניס לה היינו שיקח קטנה ולא מוכח שנושא ב' נשים:

מעתה נראה להוכיח כדברי רבינו דהנה בחכ"ץ תמה דרבינו לא הביא דמתקינין לו אשה אחרת הרי דלא חייש למיתה ובה' תרומות פסק חייש למיתהו כיון דמן הדין חיישינין ל"ש לומר דיען דאין לדבר סוף לא נתקן דעכ"פ חיוב לתקן מה שביכולתינו לתקן ואולם לפי דברינו א"ש בפשיטות דהרי קשה בגמ' דאמרינן דכניס לה קודם יוהכ"פ יקשה הא אין נושא ב' נשים כנ"ל וכבר הקשה כן בברכ"י ובטעם המלך פי"ז מה' אי"ב הקשה באופן אחר הא הוה קידושין שאין מסורין לביאה כיון דאסור לישא ב' נשים ולא חל קידושין כלל והנה בברכ"י ניחא דגמ' קאי לר"י דחולק דנושא ב' נשים לפי"ז ניחא אידך קושיא הלכה דאין נושא באמת הוה אין מסורין לביאה ולכן לא הביא רבינו תקנתא זו ועשה"מ חקר הא אין ראוי לביאה מצד איסור יוהכ"פ והעלה לחלק משום דיומא גרים ובטעם המלך כ' דאיירי בחופה מערב יוהכ"פ וקידושין ביוהכ"פ וכ"כ במהר"ם ברבי ובזה ניחא דלא יקשה הא אין ראוי לביאה דהרי מפרישין אותו מאשתו משום ס' נדה ועוד דהוה אונן ואסור בבעילה ראשונה גם י"ל דמבואר בסי' קצ"ב אם דחו נישואין צריכה לספור ז' נקיים מחדש והנה הא דמתקינין לו אשה נראה ברור הכונה שתספור ז' נקיים וא"כ אם מתה אשתו ומקדש ביוהכ"פ צריכה ז' נקיים מחדש א"כ אינה ראוי לביאה וע"כ דחופה מעיוהכ"פ וע"כ לומר דגמ' קאי כאן דנושא ב"נ דר"י פליג אדרבנן אבל רבינו דסובר אין נושא ב' נשים א"כ א"א כלל באותה תקנה והבן:

ב) **אלא** דאכתי יקשה הרי אפשר לעשות כקו' הש"א דיתנה תנאי אם ימות הראשונה יחולו קידושי' שני' ול"ש אין נושא ב' נשים דהרי כבר מתה וא"ל כתי' של ש"א דא"כ לא תתכפר האשה ז"א דזה רק שייך לתרץ בגמ' די"ל דלכן עושה גמ' תקנה אחרת דכניס לה קודם יוהכ"פ אבל כיון דלרבינו אינו יכול ליכנס א"כ פשיטא דמחמת חששא דילה שלא יהא לה כפרה לא נמנעין לעשות תקנה דתלוי בה כפרת כל ישראל כמש"כ תוס' ריש יומא וא"ל דעכ"פ הוה כדשלב"ל כיון דעתה אין יכול לקדשה דז"א דאכתי יקשה דרבינו סובר אפי' אם רק ס' קידושין לא מיקרי לא בא לעולם כמש"כ בפ"ט דאישות כש"כ מה דיעבד הוה קידושין מיקרי בא לעולם ויקשה כנ"ל:

לכן נראה דהנה בבני אהובה תי' דאין תנאי בנישואין אולם במהר"ם ברבי כ' דרק אין דרך להתנות תנאי בחופה אבל וודאי דמהני תנאי בחופה כמש"כ תוס' בקידושין והנה ברמ"א סי' קכ"ד מבואר דמפרש דכניס לה היינו בביאה דלא כש"א וא"כ אייריא ע"כ דמתקנינן לי' אשה ג"כ ז' ימים קודם יוהכ"פ משום שמא תמצא אשתו נדה דמהא"ט מפרישין מאשתו כמש"כ רבינו בפ"א מעיוהכ"פ (ואולי י"ל דחשש שתמצא ס' נדה ל"ש בבתולה דאי תמצא אנו תולין בבתולין אלא דהחשש שתמצא וודאי נדה וכדאיתא גם בירושלמי א"כ ע"כ בעינן לתקן לו אשה ז' ימים קודם יוהכ"פ ולפי"ז י"ל הא דחייש ר"י למיתה יען דסובר כל זמן שלא כנסה בביאה לא מיקרי ביתו כמש"כ הרמ"א הנ"ל וא"כ אם תמות לאחר ז' קודם יוהכ"פ אין לו תקנה וא"כ הוה זמן מרובה לכן חיישינן למיתה) וא"כ לפי"ז מיושב דברי רבינו דהנה ממנ"פ אי אמרינן דבעי כניסה בביאה ואם תמות תוך ז' לא יהא תקנה והוה זמן מרובה ויש לחוש למיתה א"כ אין לו תקנה דאסור ליכנס ב"נ מה תאמר דיעשה כקו' ש"א א"כ תאמר ע"כ דלא כנסה בביאה דבביאה ל"מ תנאי וע"כ דסגי בחופה וא"כ אם תמות אף בעיוהכ"פ עדיין יש תקנה אם תמות שיקדש אז ומה תאמר שמא תמות ביוהכ"פ ז"א כיון דהוה רק מיתה דיום אחד ל"ח למיתה דזמן מועט כזה וממנ"פ אם מתה בעיוהכ"פ יכול לקדש ואם לא מתה אין צריך בעיוהכ"פ לקדש על תנאי שמא תמות ביוהכ"פ דלמיתה דיום אחד ל"ח ודו"ק (ועשה"מ ה' סוכה כ' ג"כ דהוה מיתה לזמן מועט אבל הוא לא ביאר יפה דהרי אם נצטרך להפריש ז' ימים הוה ג"כ זמן מרובה ולפמש"כ ניחא דרק חשש זמן מועט דיום א' יש ועמש"כ בקונטרסי טרפה חי' בשיעור זמן מרובה ועי' יעדב"ש ח"ב):

ונראה הוכחה לדברינו דלכאורה יקשה לפמש"כ דהטעם משום דאין נושא ב"נ א"כ למה אמרו חכמים הטעם יען דמיתה לא שכיח אך הדבר נכון דשעה"מ דהקשה כיון דמיתה לא שכיח א"כ למש"כ החכ"צ כיון דמדינא ליכא חשש אמרינן אין לדבר סוף א"כ טומאה דשכיח ל"א אין לדבר סוף א"כ למה אמרו בגמ' הטעם בטומאה כש"כ דזריז ולא אמרו יען דמה"ד חיישינן לכן משום דאין לדבר סוף אין למנוע לתקן מה שמצד הדין חייב לתקן ולפמש"כ ניחא דחכמים אמרו דטומאה לא שכיחי יען דבאמת חכמים סברי דאם באנו לחוש למיתה לזמן מרובה ולתקן ז' ימים קודם יוהכ"פ לא אפשר לתקן דאין נושא ב' נשים ורק ע"כ לא חיישינן למיתה דזמן מרובה כי אין כאן זמן מרובה כי סברי דא"צ ליכנוס בביאה וא"כ אפשר בתקנה ביוהכ"פ אם תמות עד עיוהכ"פ ויקדשה אז בחופה ולא יהא ב"נ מה תאמר שמא תמות ביוהכ"פ ואפשר לתקן שיקדשה מאתמול בתנאי וגם ל"ש דהוה ב"נ דהא דאין חל עד שתמות ראשונה כיון דלא בעי כניסה בביאה

אפשר בתנאי ע"ז אמרו חכמים מיתה לא שכיחי לזמן מועט אבל ר"י סובר דמתקנינן דחייש יען דהוא סובר דבעי כניסה בביאה או דסבר דאין תנאי בחופה ג"כ ובעי ע"כ לתקן ז' ימים קודם יוהכ"פ והוה זמן מרובה ויש לחוש למיתה דאז שפיר שכיח ע"ז השיבו חכמים א"כ אין לדבר סוף כיון דשכיח אם באת לחוש גם תרתי יש לחוש וע"ז קאמר גם טומאה כן דהרי טומאה שכיח וע"ז קאמרי דבטומאה כש"כ דזריז וא"כ אין יכולין לחלק דבמיתה לא שכיח לכן חיישינן גם לתרתי וכיון דא"א לתקן הכל לא מתקנינן כלל כקו' שעה"מ דז"א דהרי כיון דרי"ו אייריא מזמן מרובה שפיר שכיח ויש לחוש מצד הדין אפ"ה קאמרי חכמים דאין לד"ס א"כ ע"כ בטומאה הטעם יען דכש"כ דזריז טפי וזה נכון:

ובזה ניחא גם קו' שעה"מ על רשב"א ביבמות שכ' אף דחיישינן למיתה כאן ל"ח יען דאין לדבר סוף א"כ למה אמרו חכמים לעיל מיתה לא שכיחא אף אי שכיחא ל"ח דאלד"ס לפמש"כ ניחא דרק על ר"י דמייריא מזמן מרובה דשכיחי אמרו חכמים הטעם דאלד"ס אבל אינהו לדידהו דל"ה רק מיתה דזמן מועט קושטא קאמרי דל"ח וכת' דאעפ"כ יש לחוש משום דתלוי כל כפרת ישראל בזה א"כ כש"כ יש לנו לומר אלד"ס כמש"כ תוי"ש אם באנו לחוש בלא שכיח אלד"ס והוה כש"כ אם במה דשכיח אמרו חכמים ופליגי אדר"י משום דאלד"ס כש"כ במה דלא שכיח דל"ח משום דאלד"ס:

והנה במשל"מ פי"ז מאי"ב כ' דאין אסור בב' נשים אלא בביאה לא בקידושין קשה לכאורה מירושלמי דגם בקידושין שייך ולא ב' בתים ובמשל"מ כתב בה' עבדים דדרשא דביתו אחת ולא שתים סמוך אדרשא דאשה אחת ונראה דירושלמי דמוקי בקידושין לבד באמת שייך איסור ב' נשים אף בקידושין לבד:

והנה מלשון רבינו משמע דאם עבר ונשא מה שעשוי עשוי דא"י לעבוד ביום הצום עד שיגרש אחת וכ"כ בס' מקום שמואל שאין אלא לכתחילה ובשו"מ מ"ד סי' ל"א השיג דלא שמענו שיהא באיסור תורה חילוק בין לכתחילה בין לדיעבד ותעלה דפשיטא דקיימא באיסור עשה אלא דלא מיפסיל בעבודה עד הצום ולכן ע"כ יגרשנה ובטעמא דמילתא שלא ישא ב' נשים נראה די"ל כאן דע"כ יגרש אחת קודם הצום והרי אסור לגרש אשה אם לא מצא בה ערות דבר וכמבואר בסי' קי"ט דילמא הלכה בהא כב"ש ועוד י"ל מטעם דלא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה אך כבר כתבו הפוסקים כשמודיע לה שיגרשה לאח"ז אין איסור אף משום גרושת הלב:

שוב ראיתי בראב"ד בהשגה פי"ז מאי"ב שכ' וז"ל ולא מחוורא זאת הסברא שלא אמרו במס' יומא אלא ביתו אמר רחמנא ולא ב' בתים ואפשר שלא נאסר בב' נשים אלא

ביוהכ"פ שמא ימשוך לבו אחריהם ויבא לידי טומאה אבל הדעת נותן כן כדי שלא יצטרך לגרש ביוהכ"פ עכ"ל הרי דהרגיש בסברא שכתבנו:

והנה הראב"ד השיג וז"ל אלא שאני מוצא וישא לו יהוידע נשים שתים ויולד בנים ובנות ובברכ"י כ' לישב דרבינו מפרש הקרא איהוידע נשא ליהואש נשים שתים והוא בכלל חסדיו אשר עשה לו יהוידע ליהואש:

ג') **שוב** ראיתי כי בשו"ת חסד לאברהם או"ח סי' ס"ו הביא ראי' לדברי רבינו דכה"ג אסור בשתי נשים כל השנה מהך דיומא דכבר הקשה בש"א דלמה לא עשה תקנה דיקדש ויכנס השני לחופה על תנאי שיחולו הקידושין אחר מיתת הראשונה ולשיטת רבינו ניחא כיון דאסור לו לישא ב' נשים א"כ א"א שיקדש אותה השני ע"י שליח קודם יוהכ"פ דהוה שליח לדבר עבירה והמעשה בטיל וכיון דל"מ לקדש השתא ע"י שליח גם שקדש שיחולו הקידושין אח"כ אינו יכול וכיון דא"א ע"י שליח א"י להטיל תנאי בקידושין ואף דאמרינן בכתובות ד"ף ע"ד דמהני תנאי בקידושי ביאה אף דא"י לקיים ע"י שליח היינו כיון דמעשה הקידושין יכול להיות ע"י שליח בכסף ובשטר אף דביאה א"א ע"י שליח שפיר מהני ע"י תנאי משא"כ בזה דא"א לקיים כלל מעשה הקידושין אלא ע"י שליח פשיטא דלא מהני בי' תנאי (ובמשל"מ פ"ג מה' עבדים כ' לפרש הא דקאמר ביתו אמר רחמנא ולא שני בתים יען דכבר ממעטינן אשה אחת ולא שתי' ומדבריו יהא לכאורה נלמד תי' על רבינו דלא תקשה קו' הברכ"י אלא דז"א דעכ"פ למסקנא באמת אייריא בנושא ב' נשים וקשה לרבינו וגוף דברי משל"מ תמוהים מאד דא"כ מאי פריך בגמ' אלא מעתה שתי יבמות לא יתיבמו דבית אחד קאמר רחמנא ואי כפירושו דלא ממשמעות בית אחד ממעט אלא דסמך אדרשה דאשה אחת ע"כ מאי פריך לא יתיבמו דבית אחד לא ממעט ב' בתים וצ"ע):

ד') **ואיתא** בקידושין ר"ה אמר חופה קונה מקו"ח והנה רב הונא בא להוסיף על משנתינו דקתני בשלשה דרכים האשה ניקנית וסובר ר"ה דחופה ג"כ קונה דהא דקתני בשלשה דרכים היינו למעט חליפין אבל חופה לא נתמעטה בהא והא דלא קתני במשנתינו ארבעה דרכים מפרש אביי לקמן משום דמה דלא כתיבה לא קתני ויש להבין מה זה ענין חופה שנאמר שיקנה בה האשה הנה בפרישה סי' ס"א כתב שהוא מלשון חופה ומגין עלי' ע"ד דכתיב ופרשת כנפיך על אמתך שפירש"י דהיינו נישואין והנה ראיתי בתוס' רי"ד שכ' כן דחופה היינו פירש טליתו עלי' כדכתיב ופרשת כנפיך על אמתיך וכן מצאתי לחד קמאי בספר המנהיג וז"ל חופה נקראת על שם שחופה אותה בטליתו כדאיתא בהאישה ניקנית לא יוכל למכרה בבגדו בה כיון שפירש טליתו עלי' לשם

נישואין שוב אינו רשאי למכרה והמקרא מעיד ובאת ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה וכן מעיד הנביא ואפרוש כנפי עליך וארשתיך לי באמונה וזה שנ' את בתי נתתי שהכנסת' לו לחופה ע"כ מנהג צרפת ופרובינצא לתת מפה צבועה בראש בניהם זכר לפרושת הכנף שפורסין כנף בגדו עלי' והנה ענין זה דפירש טליתו שזהו והא קניין באישות לכאורה נלמד מהא דלקמן דף י"ט דר"ע סובר דהוא כמו בבגדו בה כיון שפירש טליתו עלי' אין יכול למוכרה דאין מכירה אחר אישות ור"א מפרש בבגדו בה היינו כיון שבגד בה ונשמע מדר"ע דמה שפורש טליתו עלי' שייך בה קנין אישות כמש"כ בתוס' רי"ד שם כיון שפירש טליתו לשון ופרשת כנפיך על אמתיך והנה לכאורה יקשה לפי"ז כיון דלעיל כתב דחופה היינו פירוש טליתו א"כ לר"ע דמפרש יעוד היינו פורש טליתו עלי' א"כ היינו חופה והא שם בגמ' בעי לה אי יעוד נישואין עושה או אירוסין עושה ומסיק דאירוסין עושה כיון כמי שפירש טלית היינו חופה א"כ ע"כ יעוד נישואין עושה ונראה שכבר הרגיש בזה בתורי"ד שכ' ואין זה לשון חופה אלא גם הקידושין נקראת כן שמשעה שקידשה נקראת על שמו היינו כיון שמיחדה לו לאשה כמש"כ תוס' ריש קידושין דכל ענין קידושין היינו שמתיחדת לו ונאסרה אכ"ע א"כ לפי"ז בכל קידושין שייך לומר כיון שפירש טליתו עלי' דהיינו כיון שמתיחדת לו נקראת על שמו ונאסרה אכ"ע:

והדבר מוכרח דהנה בפנ"י הקשה לקמן מאי ס"ד דיעוד נישואין עושה מ"ש משאר קידושין ותי' כיון שהוא ברשותו הוה כניסה לחופה אך הקשה התינח למ"ד מעות הראשונים לשם קידושין נתנה א"כ הוה נמסרה לחופה כיון שהיא ברשותו אבל למ"ד מעות הראשונים לאו לקידושין ניתנה א"כ אין מסירה לחופה ותי' דהוה כאומר לה שתתקדש ותנשא והנה לפי"ז לכאורה יקשה להיפך למסקנא דאירוסין עושה הא הוה ברשותו וכדאמר ר"ע כיון שפירש טליתו עלי' א"כ אמאי למסקנא ל"ה אלא אירוסין וע"כ דגם בקידושין שייך לשון זה:

אולם מריטב"א שם לא משמע הכי דהנה בגמ' רצה לפשוט דאירוסין עושה ודחי התם בקידושין דעלמא קאי והכי קאמר כיון שמסרה למי שנתחייב בשארה כסותה ועונה שוב אין רשאי למוכרה והקשה הריטב"א למה לי' לאריכות זה לשני סתם התם בקידושין דעלמא ותו לא ותי' משום דאי ביעוד אייריא שכבר היא ברשותו ומלביש אותה אתי שפיר בבגדו בה מלשון בגד שפירש טליתו עלי' ליחדו לו לאשה אלא בקידושין דעלמא היכיא שייך בבגדו בה דמשום קידושין דמקדש לו ליכא פרישת הטלית עלי' שהרי עדיין לא נכנסה לרשותו עד שיכנס לחופה ולהכי מפרש דהקשה כיון שמסרה למי שנתחייב

בכסותה שוב אין רשאי למוסרה עכ"ד (והחילק בין שיטת תוס' רי"ד לריטב"א נראה דבירושלמי איתא דחזקה קונה בקו"ח וכ' בפנ"י דהיינו חופה אלא דכ' דהיינו כנסה לרשותו ולדעתי י"ל היינו פירש טליתו דהא דחופה קונה משום דפירש טליתו וכניסה לרשותו מהני כמו דמהני פירש טליתו דהיינו חזקה וכש"כ דא"ש לפמש"כ הר"ן בנדרים דאשה עושית עצמה הפקר והוא זוכה בה בכניסה לרשותו לפי"ז י"ל דהיינו דקונה בחזקה מהפקר כמו דמצינו במציאה וכך בלקט ושכחה אם פירש טליתו עליו קני וזכי מהפקר כן נמי נקרא קנין זה שזוכה בה בחזקה מהפקר ע"י כניסה לרשותו פירש טליתו ר"ל שזוכה בה מהפקר ולריטב"א אין מטעם חזקה אלא מטעם כניסה לרשותו) מוכח דבקידושין ל"ש לישנא דפירש טליתו א"כ לפי"ז יקשה איך קאמר ר"ע כיון שפירש טליתו עלי' הא למסקנה אירוסין עושה וצריך לומר נהי דבאירוסין דעלמא ל"ש לישנא דפירש טליתו אבל עכ"פ גבי יעוד כיון שברשותו הוא שייך שפיר לישנא דפירש טליתו (דלא דמי לשאר חופה שמכניסה לרשותו דהוה נישואין יען שע"ד כן הכניסה אבל כאן מתחילה לאו לשם אישות רק דתורה שוי' כאלו מסרה לי' לאישות כמש"כ הפנ"י דהא באמת היעוד אפי' בע"כ דאב רק מכח המסירה שהי' מרצונו וזה לא הי' לאירוסין ולא לנישואין אבל אי ל"ה חופה בעלמא חופת נישואין ל"ה מהני גם ביעוד כיון דגוף הקידושין בע"כ דאב אלא דתורה גילה יען דהי' מתחילה מסירה לרשותו אף דל"ה לשם אישות עכ"פ שייך פירס טליתו עלי' יען שמסרה לרשותו לכן מהני אפי' בע"כ דאב:

ולכאורה נראה דזה תליא בפלוגתא דרב ושמואל בכתובות דף נ"ב דרב אמר מסירתה לכל חוץ מתרומה ושמואל אמר לירושה ופירש"י דהא"ט משום דמחיל אבל נישואין ליכא כיון שלא מסרה כדי ליחדה ל"ה חופה וכן הוא שיטת הרמב"ם פ"י מאישות א"כ לפי"ז שפיר י"ל דבאירוסין דעלמא שאין ברשותו לא מיקרי פירש טליתו אבל ביעוד דהוה ברשותו שייך לישנא דפירש טליתו אף דל"ה אלא אירוסין דהא לשמואל מסירה לבעל ל"ה כנישואין אלא כאירוסין ודו"ק עכ"פ בין לתוס' רי"ד בין לריטב"א פורש טליתו היינו חופה א"כ לפי"ז נשמע דכונת חופה דקונה היינו כיון שנכנסה לרשותו לנשואין היינו פירש טליתו אלא דלתוס' רי"ד דגם באירוסין שייך לישנא דפורש טליתו שמתיחדת לו ולריטב"א ל"ש כן יען דאינו ברשותו אבל איה"נ בנכנסה לרשותו ג"כ ל"ה אלא אירוסין כיון שלא מסרה לרשותו כדי ליחדה עמו והיינו כשמואל דאמר מסירתה רק לירושה מטעם דמחיל:

הנה לפי"ז נשמע כניסה לרשותו דהיינו פירש טליתו שכנסה לרשותו כדי ליחד עמה היינו חופה ולר"ה דחופה קונה לבד (דהיינו כניסה לרשותו לבד דזהו נקרא ג"כ חופה

כהא דפירש טליתו עלי') וא"כ באמת מהכא יליף ר"ה דחופה קונה דהיינו דאי לאו דמצינו חופה דקונה היינו פורש טליתו ומהא"ט גלי קרא ביעוד דמהני כסף קידושין אף דהוה בע"כ דאב דמסר לרשותו אבל אי ל"ה מהני בעלמא ל"ה מהני ביעוד כשהוא בע"כ דאב א"כ מזה גופי' נשמע דחופה קונה כיון דכתיב בבגדו בה דדרשינן פירש טליתו עלי' דהיינו אירוסין א"כ מזה נשמע דחופה קונה דאי לאו דחופה מילתא ל"ה גלי קרא דאחר יעוד לא יכול למוכרה והוציא בלשון בבגדו בה דפירש טליתו עלי' ומה דהוציא הכתוב יעוד דאירוסין עושה בלשון בבגדו בה דפירש טליתו עלי' מילתא הוא נשמע ממילא דחופה קונה:

אבל בדברי רבינו פ"י מאישות מוכח דסובר חופה היינו כניסה לרשותו וגם יחוד ולפמש"כ לכאורה רק מוכח דחופה היינו כניסה לרשותו כדי ליחד זהו חופה אף שלא נתיחד עמה:

ובטעם המלך העלה דתליא בפלוגתא הנ"ל לרב מסירתה לכל חוץ בתרומה א"כ נשואין עושה ול"ב יחוד ולשמואל דסובר רק לירושה מטעם דמחיל משום דסובר דבעינן יחוד ולפמש"כ לא מוכח מזה דבעינן יחוד ממש אלא כניסה לרשותו לשם יחוד דהיינו פירש טליתו היינו חופה דאי כדעת רבינו דבעינן יחוד ג"כ למה נקרא זה חופה דחופה משמע דהיינו פירש לבד דהיינו כניסה לרשותו:

ה') **ועוד** קשה לרבינו דסובר דבעינן יחוד ממש דהיינו יחוד הראוי' לביאה א"כ איך ס"ד דיעוד נישואין עושה נהי דהוה כהכניסה האב לרשותו אבל יחוד ל"ה ע"ד בעילה וביעוד ליכא יחוד לשם ביאה אך לזה י"ל דבאמת זה הי' האיבעיא אי נימא חופה היינו כניסה לרשותו א"כ יעוד ג"כ נישואין עושה או דילמא אירוסין עושה דחופה היינו עם יחוד וכאן דל"ה אלא כניסה לרשותו ל"ה אלא אירוסין ובאמת מכאן ראי' לשיטתו דחופה היינו ראוי לביאה דהא ביעוד היא ברשותו אפ"ה ל"ה אלא אירוסין א"כ משמע משום דל"ה חופה לשם ביאה דבעינן הראוי' לביאה וא"כ מהאי דקידושין נפשטא האיבעיא דכתובות אי חיבת חופה קונה או חופה הראוי לביאה בעינן וסובר רבינו דמכאן נפשטא האיבעיא:

אבל קמייתא קשה דהא מוכח דחופה פירושו פירש טליתו דהיינו כניסה לרשותו ול"ב יחוד אך י"ל דרבינו סובר דוודאי יחוד בעינן דזה עיקר נישואין והא דקרא חופה היינו לומר דאם נתיחדה בבית אבי' ל"ה נישואין דבעינן דוקא כניסה לרשותו ג"כ והיינו חופה שפירש טליתו עלי' והכניסה לחופה לאפוקי מדעת הפוסקים דחופה היינו יחוד כמש"כ הר"ן פ"ק דכתובות וא"ש:

אולם לדעת הי"א הנ"ל שהביא הר"ן והובא בב"י סי' ס"א דחופה היינו יחוד קשה דהא מסוג' שכתבנו מוכח דחופה היינו פירש טליתו:

והנה גם מסוג' דשמעתין קשה לשיטת הי"א הנ"ל דחופה היינו יחוד דהנה קו"ח דר"ה יליף מחופה דגומר קו"ח דקונה ופירשו בתוס' יבמות דף נ"ז דכאן חופה עם קידושין משוי לי' דנקראת שארו כדי לטמא לה קו"ח דחופה קונה עכ"פ (והיינו דלא כמש"כ מהרש"א דקונה וגומר וכמו שהקשה עליו בשעה"מ) ולפי"ז קשה הא פשיטא חופה דקונה להיות ארוסה היינו רק כניסה לרשותו דהא ארוסה אין עומדת לביאה וא"כ איך עביד קו"ח מחופה שאחר קידושין דהוה יחוד שיקנה חופה שאינו אלא כניסה לרשותה:

ולכאורה גם לשיטת רבינו דסובר חופה הראוי לביאה בעינן יקשה מאי קו"ח שייך בזה דחופה קונה להיות ארוסה ל"ש לומר דבעינן ראוי' לביאה דהיינו עם יחוד ובכניסה לרשותו לבד אף דלא נתיחדה עמה סגי וא"כ ל"ש בזה קו"ח כלל כיון דאין זה דומה כלל לחופה שאחר קידושין אך לשיטת רבינו יש לתרץ דבאמת חופה דקונה להיות ארוסה בעינן ראוי' לביאה דהא לדעת רבינו ארוסה מותרת מה"ת לארוסתה א"כ ע"י החופה דהיינו ע"י כניסה לרשותו ניתרת לו לכן בעינן שפיר חופה הראוי' לביאה דהיינו עם יחוד אבל להי"מ דחופה היינו יחוד ולא תליא בכניסה לרשותו כלל ל"ש לומר דחופה קונה היינו ע"י יחוד לבד דבארוסה דאין עומדת לביאה ל"ש לומר דהיחוד יקנה וע"כ בכניסה לבד קונה א"כ ל"ש כלל קו"ח דיקנה בזה אך עדיין גם לרבינו קשה דהנה רב סובר יש חופה לפסולות משום דחופה קונה יקשה הא לרב מה"ת ארוסה אסורה לארוסתה (וכמו שבארתי בה' עבודת יוהכ"פ) א"כ לדידי' ל"ש בארוסה חופה הראוי' לביאה דהיינו כניסה לרשותו עם יחוד וסגי ע"כ בכניסה לבד ול"ש בזה קו"ח כלל אך הדבר ניחא דהא לרב באמת חופה שאחר קידושין היינו ג"כ בכניסה לבד דל"ב ראוי' לביאה לדידי' דהרי סובר בכתובות דף מ"ח מסירתה לכל חוץ מתרומה א"כ סובר דכניסה לרשותו היינו חופה (והיינו דלרב לשיטתו דסובר בארוסה אסורה לארוסתה מה"ת לכן חופה שמכניסה לרשותו ויש כאן היתר ביאה אף שא"ר לביאה קונה כיון דעכ"פ פעל הכניסה היתר ביאה בזה נעשית אשתו עיין בבית מאיר סי' ס"א שחקר קצת בזה) וא"כ שייך קו"ח שפיר דחופה לבד קונה עכ"פ והא דרבינו סובר דבעינן חופה הראוי' לביאה היינו לדידן דקיימ"ל דחופה אינו קונה שפיר י"ל דחופה היינו ראוי' לביאה דהיינו משום דסובר כשמואל דמסירתה רק לירושה משום דמחיל ומהא"ט באמת פסק רבינו דלא כרב הונא דליכא קו"ח כיון דחופה היינו ראוי' לביאה וזה ל"ש בארוסה דלבעי ראוי' לביאה דאף דסובר דמותרת לו עכ"פ אינה עומדת לביאה כ"ז שהיא ארוסה:

וניחא נמי בזה מה שהוקשו המפורשים למה לא פסק רבינו כר"ה כיון דאביי מתרץ לי' שפיר דלפמש"כ י"ל אביי הוה סובר דחופה שאחר קידושין היינו כניסה לרשותו שייך שפיר קו"ח דקונה דכניסה לרשותו עכ"פ ורבא דקאמר דשאני חופה שלאחר קידושין היינו משום דל"ד האי חופה להאי חופה דחופה שאחר קידושין היינו עם יחוד וחופה דקונה היינו בלא יחוד דל"ב ראוי' לביאה (ואף דרבינו פסק דארוסה מותרת מה"ת אפ"ה סובר כרבא משום דעכ"פ אין עומדת לביאה א"כ ל"ש בארוסה חופה ראוי' לביאה ול"ש קו"ח):

אבל לשיטת הי"מ הנ"ל ל"ש לתרץ כן דלשיטת הי"מ כניסה לרשותו אינו בכלל חופה כלל ל"ש לומר דר"ה ולאביי חופה היינו כניסה לרשותו כיון דכניסה לרשותו לדידי' אינו בכלל חופה דחופה לא שייכה כלל לגבי כניסה:

אלא דא"כ קשה להי"מ מהא דרב דאמר מסירתה לכל חוץ מתרומה יקשה הא לדידי' כניסה לרשותו אינו בכלל חופה דקונה (כמש"כ בישועת יעקב סי' נ"ה דבעינן יחוד) ומה מהני מסירה לרשותו וצ"ע ואולי י"ל לפמש"כ לרב דארוסה אסורה מה"ת לכן מסירתה מהני דאיכא חיבת היתר ביאה זהו גורם הנישואין ויש מפורשים סברי כשמואל דלירושה לבד מטעם דמחיל יען דארוסה מותרת מה"ת א"כ במסירה לא פעל מידי כיון שא"ר ע"כ סברי דבעינן יחוד ממש ול"ב כניסה לרשותו כלל דזה מיקרי חופה מה שראוי' לביאה וזה גורם שנעשית נשואה:

והנה לפי"ז דהוכחנו דאליבא דר"ה חופה היינו כניסה לרשותו ול"ב ראוי' לביאה יקשה לכאורה קושיא אחריתא דהנה במהרש"א הקשה מאי אולמי' האי חופה מהאי חופה ותי' דקונה א"כ קו"ח אם גומר קו"ח דקונה וא"צ אלא לומר דגומר ובטעם המלך תי' דחופה דקונה היינו כניסה לחופה לבד ול"ב ראוי' לביאה ומקום הראוי לביאה וחופה דגומר היינו בראוי' לביאה ומקום הראוי' לביאה דהיינו עם יחוד ולפמש"כ דע"ז ל"ש כלל קו"ח וע"כ דחופה דגומר היינו ג"כ בכניסה לרשותו לבד וא"כ הדרה קו' לדוכתי' מאי אולמי' האי חופה מהאי חופה כמש"כ תוס' מאי אולמי האי כסף מהאי כסף:

אך הדבר ניחא דדוקא בכסף ל"ש לומר דגומר דמאי אולמי האי כסף מהאי כסף דהא כסף לאחר כסף אינה עושה קירב ביאה יותר מכסף קמא ול"ש לומר דגומר ורק בחופה שייך דגומר כניסה לרשותו איכא קירב ביאה כמש"כ בחי' תלמידי הרשב"א דחופה שמכניסה שייך לומר דאלים מחופה בלא קידושין כיון שאין עומדת לביאה בקידושין לבד אינו גומר (ומכש"כ דניחא אי אמרינן דארוסה אסורה מה"ת א"כ חופה שלאחר קידושין גורם היתר ביאה אף דלא חזיא לביאה ע"כ אלים האי חופה מהאי חופה ודו"ק:

ובזה יש לישב שיטת רבינו דפסק דבעינן חופה הראוי לביאה ואי א"ר לביאה ל"ה כנשואה והקשה בח"מ סי' ס"א הא בגמ' דכתובות ד"ף נ"ה בעי בגמ' חיבת ביאה קונה או חיבת חופה קונה ולענין תוספות כתובה קאי וע"ז קאמר ר"א את"ל חיבת חופה קונה ראוי לביאה בעינן או לא בעינן משמע רק לענין תוספות כתובה בעינן ראוי לביאה כשיטת הרא"ש ולא דתהא רק כארוסה ולפמש"כ ניחא דבוודאי אי חופה קונה ע"כ אמרינן דמסירה לרשותו היינו חופה דקני מה"ת ובאמת חופה לבד קונה א"כ רק לענין תוספות כתובה יש למבעי אי בעינן ראוי לביאה עכ"פ אבל לדידן דקיימ"ל דל"א חופה קונה היינו משום דרק אחר קידושין קונה יען דבעינן ראוי לביאה ובאמת מהא"ט פסק רבינו כשמואל דמסירתה רק לירושה (כמש"כ בב"ש סי' נ"ה משום דמחיל) דמסירה רק פועל היתר ביאה וכיון דלשמואל מותרת מה"ת מסירתה לא פעל כלל ולכן בעינן יחוד הראוי לביאה דאז יש כאן פעולה חדשה שהיא ראוי לביאה משא"כ בתורת קידושין דהיתר ביאה איכא אבל ל"ה ראוי לביאה ולכן סובר רבינו דבאינה ראוי' לא קניא כלל וכארוסה היא:

וא"ש ג"כ מה שהקשה בשעה"מ דלמה כתב רבינו דל"ה חופה כיון דהוה רק בעיא דלא איפשיטא הול"ל דמספק אין מוציאין ולפמש"כ ניחא דדוקא למ"ד ארוסה אסורה לארוסתה מה"ת א"כ י"ל דחיבת חופה קונה דהיינו ההיתר ביאה או דילמא אפ"ה לענין כתובה בעינן ראוי לביאה אבל לדידן דמה"ת מותרת לארוסה א"כ ע"כ חופה דקונה משום דראוי לביאה דהרי כבר היתה מותרת בלא"ה ולכן אין כאן ספיקא דבעינן ראוי לביאה:

גם י"ל עפי"ז דאתיא האיבעיא נמי לדידן דהא עכ"פ מדרבנן ארוסה אסורה א"כ מדרבנן יש כאן חיבת חופה לפי"ז י"ל בוודאי לכל דברים לא קבעי דפשיטא דבעינן ראוי לביאה כיון דמה"ת מותר ע"כ עיקר החופה מה שגורם ראוי לביאה אבל לענין תוספות קבעי לי' כיון דעכ"פ מדרבנן אסורה לו א"כ מדרבנן יש כאן חיבת חופה להיות מותרת לו ע"כ מקנה לה בחיבת חופה אבל לשאר מילי פשיטא דמה"ת בעינן חופה הראוי לביאה דבהיתר ביאה לא קניא לה להיות נשואה דהא כבר מותרת לו ע"י הקידושין ודו"ק:

ו') **והנה** עדיין אנו צריכין לבאר מהיכן נלמד דחופה קונה הנה בשמ"ק כתובות דף ז' הביא דעת הרמב"ן ורשב"א דכל ענין חופה הוא רק דרבנן אבל הביא דעת החולקים והוא שיטת הראב"ד דחופה דאורייתא הוא כדאמרינן פ' נערה א"ר אמר לי אמי חופה בהדיא כתיבה וכי יהי' נערה בתולה מאורסה נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורשה ולא נשואה דהיינו נכנסה לחופה ולא נבעלה אלמא חזינן דחופה דאורייתא ובטעם המלך

כתב דאין מזה ראי' דנוכל לומר דגזה"כ כל שנכנס לחופה הרי הוא בחנק ואשמעינן קרא דלא תימא דבחזקת נבעלה היא כיון שנתיחדה קמ"ל דל"א שהוא בחזקת שנבעלה דא"כ הרי איתמעטה מבתולה ולא בעולה אלא דגזה"כ הוא דיש לה דין כאלו נבעלה ואינה בסקילה (והנה בטעם המלך נדחק בזה יען שהוא הכריח שם דמש"כ תוס' כתובות דף מ"ט דנכנסה לחופה ונבעלה הרי הוא כאלו בוודאי נבעלה אין הכונה שבחזקת בעולה אלא דתורה נתנה עלי' דין בעולה שבחוב אבל לפמש"כ בשעה"מ בכונת תוס' בפשיטות דבחזקת בעולה היא א"כ בפשיטות לא נשמע מכאן דחופה קונה מה"ת אלא הכונה באמת מהא"ט איתמעט מקרא דיען דנכנסה לחופה ונתיחדה הרי היא בחזקת בעולה כמש"כ רבינו הי"ט מאי"ב ולכן איתמעט וכיון דבחזקת בעולה ממילא אפי' ידעינן דלא נבעלה כגון שיש עדים שלא נבעלה הטילה עליה תורה דין בעולה ולא משום דחופה מוציאה מכלל ארוסה וא"כ לא מוכח דחופה קונה) אמנם בר"ן פר"ק דכתובות כ' וז"ל חופה לאו היינו יחוד אלא חופה היינו כל שהביאה לביתו לשום נישואין וילפינן לה מדכתיב ואם בית אשה נדרה דמשמע דכל זמן שהוא בבית אשה הרי הוא ברשותו ובטעם המלך כ' ע"ז דיש להשיב דגם מזה לא נשמע דרק נשמע דיצאה מרשות האב אבל לא נשמע דנכנסה לרשות הבעל:

והנה בשעה"מ דייק מפירש"י כתובות מ"ז שפי' הא דזכי לי' רחמנא לאב למימסרה לחופה היינו מדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה ובטעם המלך דחי דרק כונת רש"י דבתי נתתי כל נתינות במשמע היינו במה דכבר ידעינן דקונה ולכן העלה בטעם המלך דענין חופה הוא סברא דרבנן אלא דיש דין דאורייתא דחכמים אמרו דחופה זו מהני מסברא כמו נישואין כיון שלא שייר בקנינה והוה זה מה"ת כנישואין ואולי הוציא מסברא מהא דקיימ"ל דביאה אירוסין עושה אפ"ה בכניסה לרשותו נישואין עושה כמש"כ ר"ן גבי קדשה על תנאי וכמש"כ בפנ"י בשמעתין דקידושין דף י' דלכן בביאה שאחר קידושין פשיטא דאוכלת (ועיין דומיא דסברא זו בר"ן רפ"ק דנדרים למ"ד לשון שבדו להם חכמים אפ"ה הוה דאורייתא כיון שאמרו דלשון זה הוה לשון נדר):

ולי נראה דבזה פליגי אביי ורבא בשמעתין דרבא קאמר חדא דג' תנן ד' לא תנן ואביי דחי מילתא דכתיבא קתני מילתא דלא כתיבא לא קתני והקשה במקנה מ"ט דרבא דהא שפיר קאמר אביי דלא קתני מילתא דאתיא בקו"ח ונראה דהנה ר"ה קאמר חופה קונה מה כסף שאינו מאכיל קונה חופה שמאכיל אינו דין שקונה ופריך הא אמר עולא ד"ת ארוסה אוכלת דמקרי קנין כספו ומ"ט אינו אוכל גזירה שמא ימזוג והקשה בפנ"י תימא רבתא דהא רב הונא קאמר כסף אינו מאכיל ע"כ דהוה סבור כבן בג בג וכרנב"י

דפליגי דמה"ת לא אכיל א"כ מאי קושיא מדעולא דקאמר דבר תורה דאוכלת גברא אגברא קרמית דילמא סובר כרנב"י דפליג ארבינא ונראה לישב דר"ה ע"כ לא אתיא כבן בג בג וכאשר יתבאר אלא דר"ה קאי אמשנתינו דכתובות דקתני לפי משנה ראשונה אוכלת משהגיע זמן ב"ד של אחריהם אומרים דאין אוכלת עד שתכנס לחופה ולפי"ז י"ל דלס"ד דר"ה דקעביד קו"ח מדכסף אינו מאכיל הי' סובר דהא דאינו מאכיל היינו מטעם דלא מיקרי קנין כספו דאשה לא מיקרי קנין כספו דאינו אלא קנין איסור כמו שהקשה בא"מ אלא הא דאוכלת הוא מקו"ח (והיינו כבן בתירא או כבן בג בג ואליבא דרבינא דלבן בג בג מה"ת אכול רק מדרבנן לא משום סימפון) דביאתה מאכילתה אינו דין שכספה מאכילתה ולא מטעם דאיקרי קנין כספו אלא דכיון שנתקדשה לו ונתיחדה לו ונאסרה אכו"ע עבוד קו"ח דאכיל מטעם קנין אישות שיש לו בה וכיון דרק מקו"ח יליף ע"כ חיישינן לסימפון ע"כ פליגי בי"ד של ראשונים סברי דאיכא בדיקת חוץ ובי"ד של אחריהם סברי דבעינן בדיקת פנים אבל אי הוה קרינן מה"ת קנין איה"נ דל"ה גזרינן משום סימפון כיון דתורה התירה בפירוש (וכמו שהקשה בפנ"י לקמן דף י' ויבואר להלן) וא"כ עביד קו"ח הכי מה כסף שקונה אפ"ה לא אלים כל כך הקנין כספו שתאכל משום קנין כסף דלא מיקרי קנין כספו דהא לא קני בה מידי (בפרט לפמש"כ לעיל דזה תליא אי ארוסה מה"ת מותרת דאי אסורה לא קני בה מידי אלא דאכיל מקו"ח דעכ"פ יש בה זיקת אישות ולכן שפיר גזרו דלא תאכל בתרומה כיון שאין מפורש להתירא חופה שמאכיל דהא דקתני במשנה דלבי"ד של אחריהם לא תאכל עד שתכנס לחופה וע"ז פריך הא אמר דבר תורה ארוסה אוכלת משום דאקרי קנין כספו דאלים הקנין שיקרא כספו ומה דלא אכיל אינו באמת משום סימפון אלא שמא ימזוג ולא מוכח מהמשנה דבי"ד של אחריהם סברי דלא מיקרי קנין כספו כיון דעולא סובר דלמשנה ראשונה ואחרונה אכיל משום דמיקרי קנין כספו אלא דלאו אכיל שמא ימזוג (והיינו כגמ' דלקמן דף י') דגם למשנה אחרונה דלא תאכל בתרומה עד שתכנס לחופה הטעם משום ימזגו דמשום סימפון ל"ג כיון שמפורש בתורה וכמו שיבואר להלן בדברי הגמ' ואף דבכתובות קאמר דלמשנה אחרונה ע"כ הטעם משום סימפון היינו לבן בג בג דהוא סובר אליבא דרבינא דמה"ת אכול מקו"ח רק מדרבנן לא אכול משום סימפון כיון שאינו מפורש בתורה עכ"פ נשמע מדברי עולא דבאמת חשוב קנין כספו א"כ ליכא קו"ח דחופה קונה דא"ל דילמא סובר כבן בג בג דלדידי' (אליבא דרבינא רק מקו"ח ילפינן דלא מיקרי קנין כספו דמנ"ל לאוקים דמשנתינו סובר כיחידאי כבן בג בג ולומר דמשנתינו סובר חופה קונה ולא ממעט רק חליפין והטעם דמשנה אחרונה משום סימפון כיון דנוכל לפרש המשנה כעולא דמה"ת

אכיל דמיקרי קנין כספו רק דחיישינן שמא ימזוג ושפיר איתמעט במשנתינו דלא קתני חופה דליכא קו"ח ומשנתינו דכתובות דלא תאכל עד שתכנס לחופה אתיא שפיר כריב"ב ומטעם שמא ימזוג) בשלמא לפי מה דמפרשינן פשטי' דכסף אינו מאכיל היינו שאינו מאכיל כלל מה"ת א"כ לא קאי אמשנה אחרונה דשם נשמע דמה"ת אכיל רק מדרבנן לא אכיל כיון דברישא תליא בהגיע זמן ע"כ דמה"ת ארוסה אכיל א"כ ליכא לאוקמא סיפא כמ"ד דלא אכיל מה"ת רק ע"כ קאי אבן בג בג דסובר ארוסה לא אכיל מה"ת א"כ שפיר הקשה בפנ"י מאי קו' מדעולא כיון דר"ה ע"כ כבן בג בג אתיא ועולא סובר כרבינא דלכו"ע אכול מה"ת אבל לפמש"כ דר"ה ע"כ לית לי' דבן בג בג דא"כ אדרבא נעבד קו"ח להיפוך דחופה אינו קונה אפ"ה מאכיל כסף שקונה א"ד שמאכיל (וא"כ אמרינן כל אחד אוקמא אדוכתי' כמש"כ מהרש"א בשמעתין) ואלא דר"ה אמשנה אחרונה קאי והי' מפרש דמה"ת כספו מאכיל אבל לא משום קנין כספו אלא מקו"ח וע"כ שפיר חיישינן לסימפון ע"ז פריך שפיר דאין הכונה במשנה כן דהא עולא מפרש המשנה דדבר תורה אכיל משום דבאמת מיקרי קנין כספו והא דחכמים אמרו שאינו מאכיל לא משום סימפון אלא משום שמא ימזוג:

אמנם יקשה קו' פנ"י אחריתא דעולא דקאמר דבר תורה אוכלת דמיקרי קנין כספו היינו דפליג אדרנב"י דלקמן דרק מקו"ח קאכיל א"כ מ"פ הגמ' מדעולא דאדרבא לעולא דדבר תורה מיקרי קנין כספו א"כ יקשה קו' תוס' יבמות דף ס"ח דכיון דאפי' ארוסה אוכלת מדאורייתא דקנין כספו דרשא גמורה הוא ל"צ קרא דכל טהור בביתך דמיני' נפקא בספרי דנשואה אוכלת בתרומה כפירש"י לקמן דף י' וע"כ דקרא אתי לחופה בלא קידושין (ובספרי איתא דבאמת מהאי קרא ילפינן דארוסה אוכלת בתרומה) דמיקרי ביתו בחופה לבד ולמ"ד דלא מיקרי קנין כספו א"כ קרא דכל טהור בביתך היינו לחופה שאחר קידושין לזה צריך קו"ח דחופה קונה מקו"ח מכסף בשלמא לפי הר"ש לקמן דהא דעביד קו"ח אינו אלא גילוי מילתא משום דפשטא דקרא קנין כספו לא קאי אארוסה רק מקו"ח יליף דהאי נמי קנין כספו ניחא אבל לאידך תי' שבתוס' קשה יעו"ש (והנה בפנ"י לקמן דף י' תי' דקרא דכל טהור בביתך צריך שביאה לבד מאכיל כמו דליכא קנין כספו דהוה קנין כספו דאחיו או לביאה שאחר קידושין דלכו"ע נישואין עושה כיון שבאים כאחת כניסה לרשותו עם ביאה וכמש"כ הר"ן גבי קידושין על תנאי אבל בכתובות דף נ"ח דחה פנ"י תי' זה דקרא צריך לעבד ושפחה ולאשמעינן דבני קבולי טומאה נינהו כדאיתא בנזיר דף ס"א אלא דלא זכיתי להבין מה שכ' שם דרק לבב"ב דפליג בארוסה ובנשואה מודה מוקי קרא אנשואה אבל לעולא דארוסה אוכלת מפשטי' דקרא דקנין כספו א"כ

ע"כ כל טהור בביתך לא אנשואה קאי דלא מסתבר לאוקמא בביאה גמורה לחוד וק"ל אמאי לא מוקי קרא לביאה אחר חופה דנעשית אשתו לכל דבר דא"ל דל"צ קרא דהא אפי' ארוסה אוכלת דהא י"ל הא גופי' קמ"ל קרא דהו"א דוקא ארוסה בכסף דמקרי קנין כספו אבל ארוסה ע"י ביאה או בביאה אחר חופה כיון שאין כאן קנין כספו רק קנין אישות לא אכלה קמ"ל קרא דאוכלת וכמש"כ בפנ"י בקידושין דף י') ונראה לישב דבוודאי הא דפשיטא לי' דחופה שאחר קידושין תאכל היינו מקרא דכל טהור בביתך יאכל ומזה יליף קו"ח דקני והא דפריך מדעולא דאכיל מצד קנין כספו לא יקשה א"כ כל טהור בביתך ל"ל דיש לומר דצריך קרא לחופה בפסולות דלא תאכל מצד קידושין לא נפסל למ"ד דלית לי' קידושין המשתמרת לביאה פסולה פוסל וגם דהא ל"ה אלא מדרבנן אבל בחופה שפיר פוסל כיון דהא דאוכלת בתרומה לא מצד קנין כספו לבד קאכיל אלא מצד דמיקרי ביתו שפיר פוסל כדאמרינן ביבמות דף נ"ז דבחופה דקרובה לביאה לכו"ע פוסל ה"נ מסתבר כיון דגלי קרא דאוכלת מצד דאיקרא ביתו א"כ מינה נשמע דחופה לפסולות לא תאכל כיון דאיקרו ביתו אי הי' כשרה לו וכיון שפסלה לו נפסלה וא"ש עכ"פ יצא לנו מזה דחופה קונה מה"ת דאין לומר דל"ק וכל טהור בביתך אייריא בנבעלה דז"א דאי בקידשה בביאה לא קרינן בי' כל טהור בביתך כיון דלר"ה בארוסה לא קרינן כלל קנין כספו רק מקו"ח קאכיל ה"ה בארוסה שקידשה בביאה לא קאכיל דלא קרינן בה כל טהור בביתך ולא קאכיל אלא מקו"ח כדמוכח לקמן דף י' דקאמר אי בביאה בלא חופה מ"ש ביאה דפשיטא לי' וכסף מספקא לי' ואי בביאה שלאחר קידושין א"צ קרא דהא קאכיל מטעם קנין כספו דא"ל דצריך קרא ללמד דפסולות לא מאכיל ז"א דבוודאי כיון שנבעלה לפסול לא תאכל ונשמע שפיר מקרא זה דנכנסה לחופה דהיינו נישואין מה"ת דקרינן בי' כל טהור בביתך יאכל לחם ולפי"ז אני אומר דהא דדחי קו"ח מדעולא דמקרי קנין כספו ועביד קו"ח חופה שגומר אינו דין שקונה היינו ג"כ מקרא זה דכל טהור בביתך נשמע דחופה גומר מה"ת ועביד קו"ח שקונה חופה לבד וע"ז פריך חדא דג' תנן ד' לא תנן דהנה בראי"ש הקשה אאביי דקאמר דלא כתיבה לא תנן הא תנן היבמה קונות עצמה במיתת יבם דג"כ לא אתי אלא מקו"ח אך יש לומר דבוודאי מיתה כתיבה רק צריך קו"ח גם ביבם מיתה קני אבל חופה הי' סובר אביי דגוף חופה דקני אינו כתיבה דהוא לית לי' דנשמע מקרא דכל טהור בביתך דמוקי קרא ליבמה וכתי' הפנ"י שכתבתי לעיל (או לביאה שאחר חופה דנישואין עושה) ולא נשמע מקרא דחופה אחר קידושין שגומר א"כ גוף החופה דקני אינו כתיבה כלל:

ובזה מובן אריכות לשון אביי מילתא דכתיבה תניא מילתא דלא כתיבא לא תניא

לפמש"כ לרמז דמה דעכ"פ כתיבה בגוף הדבר אף דזה עצמו לא כתיבה שפיר קחשיב אף דאתיא מקו"ח כמו במיתת יבם (אבל מילתא דלא כתיבה כלל דגם המלמד לא כתיבה בפירוש לא קתני) ונהי דפשיטא לי' דחופה שאחר קידושין שקונה וגומר מה"ת אבל לא נשמע כן מקרא דכל טהור בביתך יאכל ורק הא דפשיטא לי' דחופה גומר היינו מסברא כיון דנכנס לרשותו ואין מחוסר עוד מעשה אישות הרי היא כנשואה וא"כ כיון דחופה שאחר קידושין לא כתיבה א"כ חופה דקונה דאתי מקו"ח לא קחשיב כיון דחופה שאחר קידושין גופי' לא כתיבה אבל רבא הוה סובר דחופה כתיבה מקרא דכל טהור בביתך א"כ גוף חופה שאחר קידושין עכ"פ כתיבה א"כ אף דחופה בלא קידושין אתיא בקו"ח הוה לי' למחשבי ע"כ שפיר פריך דג' תנן ד' לא תנן ודו"ק:

יצא לנו דיש בזה פלוגתא לרבא חופה קונה היינו מקרא ומיקרי כתיבה ולאביי רק מסברא אמרו חכמים דהיינו נשואה כיון דלא שייר בקנינה עוד הרי היא כנשואה ויש לזה דין דאורייתא:

ז') **ואיתא** שם אמר רב הונא חופה קונה מקו"ח ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה חופה שמאכיל בתרומה איני דין שתקנה וכסף אינו מאכיל והאמר עולא דבר תורה ארוסה אוכלת בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא ומ"ט אינה אוכלת שמא תשקה והקשה הפנ"י דילמא סבירא לי' כבן בג בג דסובר לקמן ד"ף י' דמה"ת אינה אוכלת בתרומה ונראה לישב דהנה לכאורה יש להבין במה פליגי דבן בתירה דעביד קו"ח היינו רק ללמוד מהו קנין כספו ול"ה אלא גילוי מילתא דארוסה מיקרי קנין כספו כמו שפחה א"כ מ"ט דב"ב דפריך דשפחה כנענית לא שייר בקנינה הכא שייר בקנינה דאכתי מיחסרא מסירה לחופה לענין ליורשה ולטמא לה דהא זה הוה ניחא אי אנו באים ללמוד בקו"ח לבד אבל כיון דבאמת קרא כתיב קנין כספו ואין אנו באים ללמוד אלא מהו קנין כספו לכן ל"ש האי טעמא דשייר בקנינה לומר דלכך ל"ה קנין כספו דאין לומר יען דלא קנה לה לגמרי לענין ליורשה לא מיקרי קנין כספו דז"א דהנה יש להבין מאי קנין כספו שייך באשה דאפי' לאחר שכנסה ל"ש דהוית קנין כספו ממש דהא אין לו קנין בגוף האשה כמש"כ הרשב"א לקמן דף ו' גבי המקדש בהנאת מלוה דהו"ל הערמת ריבית (וכך הקשה בפנ"י בשמעתין) וכתב שם הא דל"ה ריבית ממש דקונה אשה בהמתנת מעות משום דאין גופה קנוי לבעל ולאו מידי שקיל (ומהא"ט כתבו הראשונים דל"מ חזקה באשה דאין גופה קנוי עיין ריטב"א ריש קידושין) אולם הדבר מבואר בשמ"ק כתובות ד"ף נ"ח דהא דארוסה אוכלת דמיקרי קנין כספו אין בכונה דיש לו קנין באשה אלא הכונה שקנאה בכסף קידושין שלו וביאר באבני מילואים בתשו' סי'

י"ז דהכונה דלענין תרומה סגי בקנין איסור שזה שבא לו הקנין ע"י כספו ועיקר אכילתה משום קנין האיסור בזה שאסורה לכל העולם משום אשת איש דגם לגבי עבד קיימל"ן המפקיר עבדו יצא לחירות רק מעוכב גט שיחרור אוכל בתרומה כדאיתא בכריתות דף נ"ה היינו משום דיש לו קנין איסור יעוש"ה וא"כ לפי"ז אף בארוסה נהי דשייר בקנינה עכ"פ יש לו בה קנין איסור ועוד הא בשפחה שהפקירה אותה הבעלים רק מעוכבת ג"ש דאוכל בתרומה והרי גם שם יש לו שיור בקנינה דהרי אין לו בה קנין כסף כלל רק קנין איסור אוכלת בתרומה א"כ שפיר עבדינן קו"ח ול"ה אלא גילוי מילתא בעלמא דגם בזה מיקרי קנין כספו כמו בשפחה:

ונראה לישב דהנה בהא דאשה המתקדשת דיש לו לבעל בה קנין היא מתרי טעמא דתוס' ריש קידושין בד"ה דאסר לה אכו"ע כהקדש כתבו כיון דמיחד אותה לו בזה נאסרה לכל העולם אולם בר"ן נדרים ד"ף כ"ט טעם אחר דאשה משוה נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו ונראה דתרתי טעמא צריכין דבזה הוא ההבדל בין ארוסה לנשואה דארוסה אינה ברשות בעלה לירושה ולטמא לה ונשואה הוא בכלל הבעל לכל דבר דענין קידושין היינו שמיחד אותה לו ועי"ז נאסרה אכו"ע אבל לא זכה בה עוד הארוס אבל נישואין היינו כיון דנעשית כהפקר אצל הבעל דהפקירה רצונה לגבי הבעל ועתה מכניסה לרשותו ולביתו זוכה בה מהפקר ועי"ז נעשית אשתו לכל דבר וקנה אותה לירושה ולטמא לה:

והנה לפי"ז י"ל בזה פליגי בן ב"ב ובן בתירה דסובר דארוסה אוכלת בתרומה דנהי דהארוס לא זכה בה מהפקר עוד כיון שלא נכנסה עוד לרשותו אבל עכ"פ כיון דנאסרה אכו"ע יען שנתיחדה לו זהו מיקרי שפיר קנין כספו שקנה בה אותו היחוד ושפיר אוכלת בתרומה אמנם ב"ב סובר דענין ארוסה הוא ע"י שמקבלת כסף הקידושין הלא מפקירה רצונה אצל הבעל ועי"ז יכול לאוסרה אכו"ע וכיון שכן שאין לו בה שום זכות ע"כ ל"ש קנין כספו רק דללמוד מקו"ח משפחה שכספה מאכילה וכיון דצריכין לקו"ח ממש ולא לבד לגילוי מילתא בעלמא שפיר איכא פירכא דמה לשפחה שלא שייר בקנינה אבל הכא שייר בקנינה לירושה ולטמא לה ולא תקשה דהא מפקיר שפחה דמעוכבת ג"ש דאוכלת בתרומה אף דשייר בקנינה דל"ד להאי שייר בקנינה דשם כבר הי' לה בה קנין כספו ממש לכך כיון דעכ"פ נשאר קנין איסור אכתי מיקרי קנין כספו כיון שבא לו זה הקנין איסור ע"י קנין כספו מתחילה וכיון דצריכין לקו"ח גמור שפיר חשיבה פירכא דלא שייר בקנינה מתחילה עכ"פ כשבא לרשותו כשקנאה הי' לה בה קנין כספו ממש:

ונראה דתליא זה עוד בפלוגתא אחריתא דהנה רבינו פ"י מאישות כתב דאיסור ארוסה

לארוסתה הוא רק מדברי סופרים ובשמ"ק כתובות ד"ף ז' בשם ראב"ד כתב שהוא דאורייתא כל זמן שלא נכנסה לחופה אסורה עליו וקצת נראה שם משמ"ק דתליא בפלוגתא דרב ושמואל בארוס הבא על ארוסתו אם הולד ממזר מדאפקרי' לגבי דידי' מוכח שהוא איסור דאורייתא ולשמואל י"ל שהוא רק מדרבנן דשמואל פליג וסובר דרק הולד שתוקי דל"א מדאפקרי' לגבי דידי' אפקרי' לאחרינא דליכא איסור דאורייתא לגבי דידי' לפי"ז הא בהא תליא אי אמרינן דמה דאסרה אעלמא היינו משום דנתיחדה לו שפיר מצינן לומר דמה"ת מותרת לארוסה וא"כ שפיר מיקרי קנין כספו ג"כ אבל אי אמרינן דקידושין היינו משום דהפקירה עצמה יכול לאוסרה אכו"ע איסור עולמית אבל לא זכה בה מידי כל זמן שלא הכניסה לרשותה לנשואין א"כ גם לדידי' באיסור עומדת:

ובזה אמרתי לפרש הא דריש מכילתין דמשני דקתני אשה ניקנית לישנא דאורייתא והדר קתני מקודשת לישנא דרבנן דאסר לה אכו"ע כהקדש למה מה"ת נקרא בלשון קנין ומדרבנן בלשון מקודשת דאסר לה אכו"ע להנ"ל ניחא מה"ת ארוסה מותרת לו א"כ יש לו בה קנין שייך האשה ניקנית אבל מדרבנן ארוסה אסורה לארוסתה א"כ לא קנה בה מידי לכן ל"ש קנין רק מקודשת דאסר לה אכו"ע כהקדש ודו"ק (ואין לומר א"כ יקשה לרב דסובר אסור מה"ת א"כ מ"ש דמה"ת נקרא בלשון קנין ומדרבנן בלשון מקדש דהנה תוס' הקשו איך קתני איש מקדש הא משמע בע"כ ובתוס' רי"ד וריטב"א תי' דהקדש לא משכחת רק מדעת והנה בהא דמשני קתני קונה הו"א בע"כ כתב תוס' רי"ד וריטב"א דהיינו בתלוי וקדיש ועין בעצמות יוסף והנה תלוי וקדיש הוה קידושין מה"ת רק מדרבנן ל"ה קידושין מעתה י"ל דלכן בלשון הכתוב נקרא קנין כיון דמהני בע"כ דהיינו בתלוי וקדיש דומיא דתלוי וזבין אבל מדרבנן דל"מ רק מדעת וברצון ע"כ נקרא בלשון מקדש דאין יכול להקדיש בע"כ כלל המקדש אינו אלא מדעת וא"ש:

אמנם לפי"ז מה שהעלה הריטב"א דבהקדש לא משכחת רק מדעת היינו דל"מ בתלוי וקדיש הנה לכאורה יקשה מקידושין דף נ' דבקרבן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ובארתי זה בה' מעה"ק:

וא"כ ניחא דבן בג בג סובר דלא אכלה משום דלית לי' בה שום זכות כיון שלא הותרה ולא נתיחדה לו עוד שבאיסור עומדת עליו עדיין א"כ לא קרינן בה קנין כספו וכמש"כ לעיל ומעתה י"ל דלא נוכל לומר דר"ה סובר כבן בג בג ועושה קו"ח דחופה יהא קונה כיון דמאכילה דבשלמא אי סובר כמ"ד דמ"ה כסף ג"כ מאכיל משום דקרינן בי' קנין כספו יען דקנאה להיות מיוחדת לו ובאמת מותרת לו מה"ת ולכן יכול לאסרה אכו"ע א"כ אי עושה קו"ח דגם חופה יהא קונה הכונה ג"כ דנאמר דקונה להיות מיוחדת לו והותרה לו

מה"ת אף דחכמים אסרוה עליו עכ"פ מיוחדת היא לו זה שייך לומר גם בחופה שתהא נקנית לו ע"י חופה בלא כסף לענין שתהא מיוחדת לו דחופה היינו כניסתה לרשותו וזוכה אותה מהפקר להיות מיוחדת לו לאסרה אכו"ע אבל להיות לאשתו לכל דבר לא קנאה אבל אי סובר כב"ב א"כ לדידי' ענין קידושין היינו רק שיכול לאוסרה אכו"ע אבל הוא לא זכה בה מידי א"כ אי בא לעשות קו"ח דגם חופה יהא קונה להיות עלי' תורת מקודשת לו לאסרה אכו"ע הא לא מצינן למימר דבקידושין לבד היא אסורה לו עדיין א"כ לענין מה זכה בה בחופה מהפקר ע"י כניסה לרשותו דל"ש לומר דקנאה וזכה בה מהפקר שתהא אסורה לעלמא דזה אין זכות כקנין דבעינן שיזכה בה מידי לעצמו וכיון שלעצמו אין זוכה בה שתהא מיוחדת לו לכן גם לעלמא ל"ש לומר שזכה בה לאוסרה לעלמא וא"כ אי באת ללמוד בקו"ח שחופה קונה א"כ ע"כ תאמר שקנה אותה מהפקר ע"י כניסה לרשותו להיות באמת מותרת לו א"כ אין זה קידושין אלא נישואין ע"כ לא מצינן לעשות קו"ח מכסף דקונה ואין גומר שתהא מותרת לו שחופה יקנה ושיהא גומר בה ולהיות מותרת לו ואיך מצינן למילף בקו"ח מקידושין שיהא בחופה מילתא דליתא כלל בקידושין ודיו לבא מן הדין להיות כנידון וע"כ דלא כבן ב"ב ולכן שפיר פריך הא באמת גם כסף מאכיל בתרומה כדעולא (ואין לומר דהוה רק גילוי מילתא בעלמא ול"א דיו כמש"כ הפנ"י דלענין שיהא גומר בענין קו"ח גמור ושוב אמרינן דיו) וע"ז מסיק דהכי עביד קו"ח מה כסף שאינה גומר מקנה חופה שגומר אין דין שיהא קונה כיון דהוא סובר דמותרת לו ע"י קידושין בכסף ה"נ דע"י חופה קונה אותה מהפקר שתהא מיוחדת לו ושתהא מותרת לו מה"ת דכמו דע"י כסף קונה להיות מיוחדת ומותרת לו מה"ת אף שאין גומר להיות כאשתו לכל דבר לענין ליורשה וליטמא לה ה"נ ע"י חופה שייך דקונה אותה מהפקר ע"י כניסה לרשותו להיות מיוחדת ומותרת לו ולאוסרה אכו"ע (אף דאין חופה בלא כסף גומר לענין לטמא לה וליורשה) וקו"ח דחופה ע"י כסף גומר להיות כאשתו ליורשה ולטמא לה (ואין לומר דגם בזה נאמר דיו אסוף דינא כקו' תוס' דע"ז שפיר י"ל כמש"כ הפנ"י דל"ה רק גילוי מילתא בעלמא דלענין שתהא מיוחדת לו ל"ה שפיר אלא גילוי מילתא בעלמא כמו בכל מעשה קידושין דקונה להיות מיוחדת לו) ודו"ק:

אך לכאורה יקשה ע"ז דהנה במהרש"א הקשה בשם מהריב"ל דנימא קו"ח להיפוך מחופה דאינה קונה גומר כסף שקונה א"ד שגומר וא"כ כיון דקו"ח סתרי אהדדי כל חד תיקום אדוכתי' ואין למילף כלל ותי' דר"ה ס"ל דהך מילתא דחופה גומר עדיף לי' מתחילת הקנין דאיתא בכסף ולכן מסברא ליכא לאפוכי קו"ח אבל לדידן ע"כ הא ליתא דהא חופה גומרת ולא קניא וא"כ אית לן למילף בקו"ח שהכסף שקונה יהי' גומר ולכן

הקשו תוס' שפיר ותי' מאי אולמי האי כסף מהאי כסף ואין לומר גם בחופה מאי אולמי האי חופה מהאי חופה דבאמת הא יליף בקו"ח דחופה שתקנה היינו שגומרת ואין לומר א"כ דיו ככסף דאינה אלא קונה ואיך יליף דחופה יהא גומר כתב במהרש"א דלענין קונה תחילה בחופה ל"צ קו"ח דאם גומר פשיטא דקונה דגומר עדיפא וכיון דגומרת ע"כ דהיא קונה נמי וכיון דמפרך קו"ח לא אמרינן דיו ונימא דגומרת אף בתחלה:

ולמש"כ קשה דהא ע"כ הקו"ח דחופה רק יהא קונה ולא שתהא גומרת דאי אמרינן הקו"ח שיהא גומרת וכר"ט דלית לי' דיו היכיא דמפרך קו"ח א"כ אמאי הדר מקו"ח מכסף שאינה מאכיל הא מצי אתיא כבן בג בג דמה"ת אינו מאכיל ועביד באמת קו"ח דחופה קונה וגומר להתירה לו ולהיות מיוחדת לו אף דכסף גופי' אינו גומר להיות מיוחדת לו ולהיות מותרת לו משום דאית לי' כר"ט דהיכיא דמפרך קו"ח ל"א דיו אך י"ל דנכון הדבר דהנה לקמן דף נ"א סובר אביי דקידושין שאין מסורין לביאה הוה קידושין ורבא סובר דל"ה קידושין והנה תוס' הקשו א"כ כל חייבי לאוין אמאי קידושין תופסין הא א"מ לביאה ותי' דבעינן א"ר לביאה רק ע"י קידושין והקשה במקנה וכן בדורש לציון לשיטת רבינו דכל חייבי לאוין אינו מחייב אלא באם קידש ובעל א"כ רק ע"י הקידושין א"ר לביאה א"כ הדרה קו' לדוכתי' א"כ כל חייבי לאוין נמי ונראה לישב דהנה בטעמא דרבא דסובר דל"ה קידושין נראה דהוא סובר דענין קידושין היינו דלכן נאסרה אכו"ע יען שמיוחדת לו וניתרת ע"י קידושין דארוסה רק אסורה מדברי סופרים א"כ לכן בעינן קידושין הראוין לביאה דהא הקידושין באים להתירה לו וא"כ לא יקשה מחייבי לאוין דנהי דאסורה לו מצד אחר דאיסור חייבי לאוין רביע עלי' אבל ענין הקידושין עצמן שבאים להתיר לו בה ענין אישות דנתיחדה לו ולעלמא תהא אסורה מצד אישות לזה שפיר הועילו הקידושין שנעשית מיוחדת לו ולכן שפיר הוה קידושין אבל באיסור שתי אחיות דנתהוה האיסור ע"י הקידושין שנאסרה עליו ע"י הקידושין ולא פעל לעצמו היתר ע"י הקידושין מלעלמא דלעלמא אסורין משום ס' א"א ולדידי' ג"כ אסורין משום ס' אחות אשתו א"כ לא פעלו הקידושין כלל דלא נתיחדה לו ע"י מעשה הקידושין דהא אינו יודע איזה נתיחדה לו ואיזה שנאסרה אכו"ע משום אישות לכן ל"ה קידושין וגם לדידי' לא נאסרה ודו"ק היטיב אבל אביי סובר דקידושין שא"מ לביאה הוה קידושין דהוא סובר דקידושין אין פועלין היתר כלל לגבי ארוס דמה"ת אסורה ול"ש דנעשית מיוחדת לו רק ענין קידושין הוא דהפקירה רצונה לגבי בעל דלכשיכניסה לרשותו יזכה בה מעתה כבר יכול לאוסרה אעלמא א"כ גם בא"מ לביאה ואף שנעשה כן ע"י הקידושין הוה קידושין כיון דאין שייכות היתר ביאה כלל אצל קידושין דקידושין אין באים להתירה לו אלא

לאוסרה אכו"ע:

והנה נראה להוסיף מיא וקמחא דפלוגתת אביי ורבא לשיטתם רבא לשיטתו דסובר קידושין שאמ"ס לביאה ל"ה קידושין וכן סובר דחופה קונה ואין גומר ולאביי דל"ה קידושין לכן קונה וגומר:

דהנה קו' מהרש"א דהקשה דנאמר קו"ח להיפוך דכסף גומר ותי' דר"ה סובר איפכא מסתברא דחופה גומר עדיף מקונה ורק לדידן דגומר ואין קונה ע"כ לית לן האי סברא ע"כ שפיר הקשו תוס' דנאמר דכסף גומר והנה תי' זה ל"ש לרבא דלרבא דע"י קידושין מותרת לו וקנאה כבר א"כ חופה דגומר היינו רק דגומר שתהא כאשתו לכל דבר לירושה דהיינו ע"י חיבת חופה הראוי לביאה כמש"כ לעיל והיינו שזכה בה מהפקר לענין ליורשה א"כ הקנין דמתחילתו שמתיחדת לו ונאסרה אכו"ע זהו עיקר הקנין עדיף מגומר א"כ ל"ש כתי' של מהרש"א והנה לישב קו' מהרש"א צריכין לומר דל"ש בכסף גמר קנין דבשלמא בחופה שייך גמר קנין ע"י שגורם קרובי ביאה שמתיחדת עמו ביחוד הראוי לביאה אבל בכסף ל"ש קרובי ביאה א"כ ל"ש דגומר דהרי מותרת לו כבר והנשואין הועילו שתחילה לא היתה עומדת לביאה וע"י נישואין עומדת לביאה וזה הא ל"ש לומר כן בכסף דע"י כסף יהא עומדת לביאה דאין זה מעלה הגורם קרובי ביאה וזה באמת כונת תוס' דמאי אולמי האי כסף מהאי כסף דאין זה מעשה קירוב ביאה וא"כ לפי"ז י"ל דהקו"ח רק דחופה קונה דע"י החופה מותרת לו כיון שנעשית הפקר אצלו זוכה בה להיות מותרת לו אבל לא שגומר שיזכה בה ליורשה ורק ע"י חופה שאחרי' תגמור הנישואין דא"ל מאי אולמי האי חופה מהאי חופה דלפמש"כ שפיר אולמי דבשלמא בכסף לכן אמרינן מאי אולמי האי כסף מהאי כסף יען שאין בכסף קירוב ביאה אבל בחופה שאחר חופה שפיר אולמי חופה שאחרי' שע"י החופה שמתיחדת עמו ביחוד הראוי לביאה בזה קונה אותה להיות כאשתו לכל דבר לירושה וליטמא לה דע"י שנכנסה לרשותו לגמרי נעשית אצלו הפקר לזכות בה גם ליורשה וא"כ לרבא א"צ לומר דגומר וקונה בה (ואדרבא דל"ש כלל לומר דגומר וקונה בה כיון דבהאי חופה ל"ב יחוד הראוי לביאה וכמש"כ לעיל) אבל לאביי דסובר דקשאמס"ל הוה קידושין א"כ סובר דארוסה אסורה מה"ת א"כ לדידי' שפיר מצינן למימר כתירוצו של מהרש"א דגומר עדיף דהא בקידושין לבד לא זכה בה מידי אלא אסרה אכו"ע ועי"ז החופה שנכנסה לרשותו זוכה בה מהפקר להיות מותרת לו ובזה זוכה בה גם ליורשה ולטמא לה א"כ גומר עדיף ע"כ לא קשיא לר"ה דנאמר קו"ח להיפוך דכסף יגמור דהא גומר עדיף מקונה אבל תוס' הקשו לדידן דלא קיימ"ל כר"ה דחופה אינו קונה א"כ קונה עדיף א"כ נאמר דכסף ג"כ

יגמור ואנו צריכין לתרץ דמאי אולמי דהיינו דבכסף שני ג"כ ליכא קירוב ביאה ועוד דלפי מה שסובר אביי דארוסה אסורה א"כ כסף קידושין אין גורם כלל היתר לבעלה רק לאוסרה אכו"ע א"כ ל"ש לומר דגומר כיון דלאביי לא נתנה תורה כלל לקידושי כסף כח זה שתהא מותרת להמקדש כש"כ דל"ש לומר שיהא גומר ויגרום שתהא כאשתו לכל דבר ליורשה ולטמא לה ודו"ק וא"כ יקשה לאביי אי חופה רק קונה א"כ לא זכה בה להיות מותרת לו רק אסרה אכו"ע דעי"ז שנכנסה לרשותו עשתה עצמה כהפקר שיזכה בה שיכול לאוסרה אכו"ע דע"י שמתיחדת לו יכול לאוסרה אכו"ע א"כ מאי אולמי האי חופה מהאי חופה דגם בחופת נישואין שזוכה בה להיות מותרת לו ל"ב חופה הראוי ליחוד דרק בזה סגי במה שנכנסה לרשותו זוכה בה להיות אסורה אכו"ע א"כ מאי אולמי האי חופה מהאי חופה כיון דחופה ראשונה לא יכול להתירה ע"י כניסה לרשותו שתהא מותרת לו במה שזכה בה מהפקר א"כ גם חופה שאחרי' לא יכול לפעול היתר ביאה שתהא כאשתו ושתהא מעתה מותרת לו ואנו צריכין לתי' של מהרש"א דבאמת קונה וגומר דלקונה א"צ קו"ח כלל דכיון דגומר עדיף קו"ח דקונה אלא דקו"ח בעינן דגומר ולפמש"כ יתכן יותר דל"ש קו"ח כלל בחופה דקונה לבד דכיון דחופה רק שייך דזוכה בה מהפקר וכיון שאין מותרת לו ע"י חופה ל"ש לומר קו"ח דיקנה כיון דליכא על מה לחול קנין החופה ורק כיון דעדיף ע"כ גם קונה דבכלל מאתים מנה והקו"ח רק דגומר וזכה באמת בפעם ראשון שנכנסה לרשותו להיות מותרת לו וליורשה:

מעתה יש לומר דבוודאי לרבא דסובר דקונה לבד א"כ שפיר פריך רבא וכי ילפינן חופה בלא קידושין מחופה שאחר קידושין כיון דהא דחופה קונה היינו שע"י כניסה לרשותו זוכה בה מהפקר (כמש"כ לעיל דהיינו פירש טליתו עלי' דבזה קונה אותה מהפקר) א"כ לא אתיא מגומר כיון דגומר גרע דלרבא גומר גרע ולא מצינן למילף תחילת קנין מסוף קנין שבא אחר קידושין ועוד כיון דחופה שאחר קידושין שייך לומר דמהני כיון שאין בא אלא להיות גומר שיזכה בה ליורשה לכן אהני אותו חופה הראוי לביאה שיזכה בה להיות כאשתו לכל דבר דהא באותה חופה עומדת לביאה אבל חופה בלא קידושין אינו חופה המתיחדת עמו רק כניסה לרשותו א"כ כיון שאין החופות דומות אין ללמוד זה מזה אבל לאביי דיליף חופה קונה וגומר שפיר קאמר דיליף מה כסף קונה ואין גומר ע"כ דגומר עדיף וא"כ חופה שגומר קו"ח דקונה וא"צ ע"ז קו"ח כלל לפמש"כ אדרבא קונה לבד ל"ש דקני בה לאסור כיון שלא זכי בה מידי וא"כ אף אי חופה היינו כניסה לרשותו ל"ש רק לנישואין אבל בתורת ארוסה ל"ש שקונה בה מהפקר ע"י כניסה לרשותו כיון דלא זכה לעצמו בה מידי א"כ ע"כ דגומר ג"כ להיות מותרת לו דליכא למימר דאין

החופות דומות דלאביי דמה שגומר היינו רק שתהא מותרת לו ע"י החופה דל"ב חופה הראוי לביאה רק כניסה לרשותו א"כ שפיר החופות דומות ואיכא שפיר קו"ח דקונה וגומר כיון דגומר עדיף שפיר יש לילף קו"ח דקונה וגומר ודו"ק:

אך לכאורה יקשה הא לעיל בארנו דזה דעת בן בג בג דמה"ת ארוסה אין אוכלת בתרומה יען דע"י כסף לא נעשית מיוחדת לו וא"כ כיון דקיימ"ל כבן בתירא דמה"ת אוכלת א"כ איך יסבור אביי כבן בג בג דפליגי רבנן עלי' די"ל דאביי סובר הא דארוסה אוכלת היינו דמיקרי קנין כספו אף דליכא אלא קנין איסור שנאסרת אכו"ע כיון שע"י קנין כספו זכה בקני' איסור (כמש"כ לעיל דברי שמ"ק בכתובות וכמו שביאר באבני מילואים) מעתה לפי"ז ניחא מה שהקשינו דלדברי מהרש"א הדרה קו' פנ"י לדוכתין דילמא ר"ה כבן בג בג סבירא לי' דהנה לפי מה שבארנו לרבא באמת הקו"ח רק דגומר ורק יקשה אכתי לכאורה מאביי דסובר דארוסה אסורה ע"כ הקו"ח דגומר וקונה וכר"ט דל"א דיו היכיא דמפרק קו"ח א"כ יקשה שוב קושית הפנ"י דאמאי לא מוקי הקו"ח כסף שאין מאכיל קונה חופה שמאכיל אין דין שקונה וכבן בג בג דלאביי נסתר מה שאמרנו לישב קו' פנ"י אך הדבר ניחא מאוד דלפמש"כ בלא"ה לק"מ קו' הפנ"י משום דכמו דאמרינן לאביי אף דסובר דע"י כסף קידושין לא היתה מיוחדת לו וכסף קידושין אין בא אלא לאוסרה אכו"ע דלכן סובר דל"ב קידושין מסל"ב אפ"ה ארוסה אוכלת בתרומה משום דעכ"פ איכא סברא לומר דאוכלת ע"י קנין איסור (וכמו דסובר רשב"ג בכריתות דף כ"ה דהמעוכב ג"ש אוכל בתרומה משום דיש לו קנין איסור ה"נ אי באנו לעשות קו"ח מכסף שאינה מאכיל אפ"ה קונה חופה שמאכיל א"ד שיקנה שוב אמרינן להיפוך קו"ח מה חופה שאינה קונה מאכיל כסף שקונה א"ד שמאכיל וע"י קו"ח נאמר שגם זה מיקרי קנין כספו א"כ כיון דמצינן למעבד קו"ח להיפוך כל חד אוקמי אדוכתי' דע"כ אי אפשר לעשות קו"ח הכי ולכן מסיק דקו"ח הוא מכסף שאינו גומר קונה חופה שגומר א"ד שיקנה דבזה לא יקשה דנעבד קו"ח להיפוך דכסף יהא גומר דע"ז בוודאי ל"ש לעשות קו"ח דכסף לא יכול לפעול שיקנה אותה שתהא מותרת לו ושתהא כאשתו לכל דבר כיון דכסף קידושין אין בא כלל להתיר אותה לו ושתהא מיוחדת לו אלא לאוסרה אכו"ע ול"ש שקונה אותה מהפקר להיות כאשתו אלא ע"י חופה שמכניסה לרשותו או ע"י ביאה שזה גופי' היינו חופה וכניסה לרשותו שחופה ומגין עלי' כדכתיב ופרשת כנפיך על אמתיך כנ"ל והוא דבר חדש:

חולץ וחולצין לאשתו וכו'. והנה הא דחייב לחלוץ ול"א דכיון דאין עולה ליבום אין עולה לחליצה כ"כ בשעה"מ פ"ו מיבום ושו"ת בי"צ סי' קי"ו יען דבדיעבד אם בעלו קנו,

ובנוב"י קמא בסוף הספר. אלא הא קשה דמלך אין חולץ וחולצין לאשתו ופירש"י דבזיון הוא לרוק בפניו א"כ כה"ג נמי כיון דאין רשאי ליבם למה נחייבוהו לחלוץ ולבזותו ונראה לישב דהנה איתא במדרש פ' לך בזכות שאמר אברהם שרוך נעל זכו למצוה וחלצה נעלו (ואף דבגמ' דחולין דרשו כן על מצות תפילין תרתי נשמע מניה) הרי דיש בזה זכות מצוה אשר לא נוכל לפטור ממנה הכה"ג ובטעמא דמילתא ראיתי בשו"ת מהרמ"ש סי' קנ"ג שביאר הענין יפה וז"ל דזכות שאמר אאע"ה מחוט ועד שרוך נעל דהיינו שהקדיש גם עניני עוה"ז ולכך לא רצה ליקח אף נעל שהוא צורך הליכה נגד זה ניתן לבניו מצוה לבזות האיש אשר אינו הולך בדרכים ההם לחלוץ נעלו שאינו ראוי לישוב העולם להיות נקרא מהלך אמנם אף באיש זה עצמו נודע היחוס של בנ"י שהם ראוים להיות עם קדוש ובעלי גמ"ח ולהשתדל בנצחיות העולם כמש"כ אשרי למי שחסרנותיו נמנים ולכך שפיר אמרו זכו בניו ואעפ"י שבש"ס לא אמרו זה על חליצה רק על ציצית ותפילין שמרמזים שישראל דבוקים בהשי"ת בעולם העליון לכן הוסיף במדרש שגם החליצה הוא זכות והעונש והביוש בחליצה והרקיקה הוא רק לפי רוממת המדרגה שראוי להיות לישראל אבל באמת אנו למדים מזה כמה מילתא מעליותא וז"ש שבזכות שאמר אאע"ה שלא ליקח שרוך דהיינו הנעל שמכשיר את האדם להיות מהלך כמש"כ לעיל בענין נצחיות ורוממת אצל השי"ת כמאמר הכתוב התהלך לפני בזכות זה זכו בניו לחליצה היינו ג"כ לפי גודל ורוממת מעלת בנ"י ולכך הובא בסוף סדר חליצה דיאמר הרב ברוך אשר קדשנו במצותיו וחוקיו של א"א שהוא מסר סוד החליצה לבניו כמו שביאר הרמב"ן שיהודה התחיל מצות יבום כמו שקיבל מאבותיו:

הלכה יא

א') **ויכנס להיכל וכו' ומגביה פרוכת**. נראה דרבינו מפרש משנה פ"ז דתמיד כשהוא יוצא היינו מהיכל ובתיו"ט הקשה דמוכח ממשנה דהך יוצא היינו מביתו דהרי אח"כ קתני נכנס להשתחוה ויצא וגם למה לא מגביה כשנכנס ותי' דהאי נכנס דהיינו מוקדם קודם שמגביה הפרוכת והטעם דהפרוכת הי' כל היום מוגבה ועומד ע"י קשרים ויתדות ליכנס ולצאת הכהנים לעבודת מנורה ומזבח פנימי אלא כשנכנס הכה"ג הי' מסירים הפרוכת מהקשרים כדי שיהא נתלה על עמדו וכבוד הי' לכה"ג שיהא כאלו מתיחד עם השוכן בבית ב"ה ולכן אמר אחר שיוצא הוצריך להגביה יעו"ש:

ב') **מגביה הפרוכת**. הקשה בכ"מ דלא הי' פרוכת להיכל רק לפני ולפנים ותי' דצ"ל דשם הי' ג"כ פרוכת ובתיו"ט השיג דלא מצינו כן ולכן מפרש דקאי אפרוכת האולם ופלא

שלא עלה על זכרונם דברי רבינו בפ"ז דהי' פרוכת גם להיכל וראיתי כן בראב"ש שמפרש דמגביה פרוכת ההיכל והאולם ועמש"כ בפ"ד מבהב"ח:

הלכה יב

כיצד כשירצה אומר זו חטאת שלי. והוא מגמ' יומא דף י"ז והקשה בק"ע בירושלמי פ"ה דיומא הא רבינו פסק בפ"ד מתומ"ס דנוטל המחצה א"כ למה כתב כאן דנוטל רק אחת תמיד ונ"ל דהנה בה' תומ"ס בארנו טעמו של רבינו דפסק כרבי יען דהלכה כרבא דסובר דלא פליגי ארבי כלל וא"כ כולה רבי קאמר לה הרי אף דרבי סובר דנוטלה החצי אפ"ה קאמר בלשון זה חטאת זה שלי הרי דאין נוטל בזה אלא אחת ואף לפמש"כ הלח"מ דפסק כאביי וכרבי י"ל דא"ה מוכח גם לרבי אין נוטל רק אחת בכהא"ג דכמו דלרבא דמוקי כולה כרבי חזינן דאפ"ה סובר רבי בבהמה דאין נוטל רק האחת וא"כ ה"נ לאביי הוא כן לרבי דמהיכי תיתי דפליגי אביי ורבא:

הלכה יג

סומך עליהן. ראיתי בראב"ד במס' תמיד דבר מתמיה דמפרש דסומך על הכהן המושיט לו האיברין לא על האיברין עצמן ותמוה שנגד גמ' מנחות דמוכח דקאי על איברין:

הלכה טו

כשיגדל ויעשה איש וכו' אלא בשעה שהלוים אומרים שירה. ובראב"ד השיגו דזה קאי על לוי:

אמנם הנה בספר הילקוט משמע כדברי רבינו וז"ל ויעמוד ישוע בניו שנו רבותינו אין הכהן נכנס לעבודה אלא בשעה שהלוים עומדים בשירה מנא הכי אמר רי"ו אמר קרא ויעמוד ישוע ובניו לנצח על עושה המלאכה בניהם ואחיהם הלוים ע"כ הרי בהדיא דבכהן אייריא אבל קשה איך מייתיא ראי' מקרא דויעמוד ישוע דההוא קרא בלוים אייריא וליכא למימר דבכ"ד מקומו נקרא הכהנים לויה וכן איתא בפ"ק דחולין דף כ"ד וכך בילקוט שם קרא דלעיל מיני' דכ' ויעמידו את הלוים מבן עשרים שנה דהא האי קרא דויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמואל ובניו בני יהודא לוים הי' דכ' לעיל הלוים בני ישוע קדמיא' בני יהודא וגו' א"א לאוקמא בכהנים דהא ישוע וקדמואל בני יהודא לוים הי' וכו' ואפשר לומר דראייתם כך הוא דהאי קרא דויעמוד ישוע ובניו קאי אקרא דלעיל מיני' דכ' ויעמידו את הלוים מבן כ' שנה דהיינו הכהנים וכו' ואייריא בתחילת כניסתן לעבודה בשעה דויעמוד ישוע ובניו ואחיו קדמואל שהי' אומרים שירה וכו' ולפי"ז מתניתין דאין הקטן נכנס לא אייריא אלא בכהן ולא אייריא בלוי וכו':

והנה בתפארת ישראל על המשניות תמה דזה משנה פ"ז דתמיד דאתיא כמ"ד שם בפ"ה

דהמעלה האיברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח אבל רבנן דס"ל דכהן אחד מעלה אותן מכבש למזבח א"כ אין כאן ראשון ושני אלא הוא יושיטם לכה"ג וא"כ יקשה דרבינו בפ"ד מתמידין כ' כרבנן דמפיסין מי יעלה איברים מכבש למזבח א"כ איך כ' שכל אחד נותן האיברים שבידו לראשון הא אין כאן לא ראשון ולא שני:

והנה בד"מ סי' תקפ"ה כתב דאין להתפלל בשליחות הציבור אלא בן כ"ה שנים דאז כשר לעבודה ופלא דאי לכהן מדמינן הא בבן כ' נכנס לעבודה ואי ללוים מדמינן לי' הא בלוים בן שלשים בעינן דהא בעי ללמוד ה' שנים וע"כ בחד קרא כתיב שיהא בן ל' דהיינו עם החמשה שנה:

ואין כהן נכנס לעזרה לעבודה תחילה אלא בשעה שהלוים אומרים שירה. והראב"ד השיג חדא דמשנה אייריא בלוים ועוד דמשנה קאי אקטנים שא"ר לעבודה מסניפין לאחיו הגדולים ואין עולין מן המניין ורבינו משמע אפי' לכשיגדיל אין נכנס לעבודה בשיר והנה בכ"מ כתב דמשמע לרבינו דה"ה בכהן לכאורה תמוה בכהן בשיר מאי בעי דהרי בפ"ג כתב רבינו דכהנים בעבודת לוים באזהרה אבל נראה לומר לפמש"כ לעיל בפ"ג ליתן טעם במש"כ רבינו שם דבנפסל בקול יהא משוער הא משורר ששוער במיתה דהכונה בתחילת עבודה כן י"ל כאן דנהי דכהן באזהרה היינו בכבר עבד אבל בתחילת עבודה רשאי לשורר (ובזה יש לפרש הכונה בפסוק ביחזקאל דכהנים נמי לוים מיקרי) אי נמי י"ל דכונה נכנס לשיר כיון שהכהנים עומדים בחצוצרת על השיר שייך שפיר לומר גם בכהנים דאין נכנסין אלא בשעת השיר וכן הכונה בתוס' תענית דף כ"ז וסובר רבינו דקאי אפי' אגדולים בתחילת הכנסתן לעבודה משום דבקטן אפי' לסניף אין עושין כמש"כ בפ"ג וכמו שכ' בפי' המשנה ומה שהשיג מהא דמסניפין ואין עולין בחשבון י"ל דקאי על המשוררים בכלים כמש"כ בפ"ג הל' ג' דהן אין עולין לחשבון:

הלכה טז

ואם עבד קודם שהביא עשירית האיפה עבודתו כשרה. הנה במשל"מ הביא דאיתא בת"כ דפסולה והנה במח"ל יבמות דף ל"ג הקשה בהא דמוקי גמ' מעיקרא דזר היינו זר ממש למה לא מוקי בנעשה כהן בן י"ג בשבת אך לא הביא עדיין האיפה דהוה קרבן יחיד ולכן עבודתו פסולה וחייב שתים שחילל שבת והנה הא לא קשיא דמאי דוחקי' לאוקמי בכהא"ג כיון דמשכחת בזר בכל שנה כפשטי' וא"צ לאוקים בכהן או י"ל דנהי דפסול אבל ליכא לאו רק באיסור עשה הוא להקריב קודם שהביא האיפה אדרבא נראה לי לפי"ז יש לישב קו' המפורסמת הובאת בשו"מ סי' מ"ו דמאי מוקי בפר יוהכ"פ ובשחיטה וזר אצלו קאמר הא הוה איסור ב"א דבעבודת לילה כשר כל כהן דא"ל דאיסור שבת קדים

באיברים ופדרים א"כ לוקי בהקטרה וזרות חל אאיסור הקטרה דיוהכ"פ ואני הקשיתי כפשטי' מאי אמרינן דזרות קדים הא אדרבא יוהכ"פ קדים דאיסור זרות בלילה ליכא בכהן והנה להנ"ל יש לומר דמייריא באמת בהביא ב' שערות והיינו דעתה ע"כ מוסיף אדמעיקרא דאייריא בשבת ועתה אייריא בגונא אחרינא ביוהכ"פ וקאמר עתה דהא מוקית לעיל בהביא זר ב' שערות בשבת א"כ משכחת בהביא ב' שערות ביוהכ"פ א"כ ל"ש איסור יוהכ"פ קדים דהא אף דקודם שהביא עשירית איפה ג"כ זר הוא אלא שאין חייב אזרות זו קודם שהביא ב' שערות וכשהביא בבין השמשות ביוהכ"פ ב' שערות יש כאן משום איסור עשה דעדיין לא הביא עשירית האיפה ומשום יוהכ"פ ואח"כ ביום לענין עבודת היום יש כאן זרות גמור אצלו דזר אצל יוהכ"פ אבל כיון דעכ"פ הי' מוזהר גם בלילה משום דלא הביא האיפה אף דלא הי' מוזהר עדיין בלאו רק בפר כה"ג הוא כזר ממש ומוזהר גם בלאו שפיר חייל לאו דזרות איוהכ"פ כיון שעכ"פ באיסור עשה הי' גם בלילה אלא אכתי ב"א הוה חל י"ל דמשכחת בהביא מעט קודם בין השמשות ב' שערות א"כ באיסור עשה הוא קודם יוהכ"פ אף דלענין חיוב לאו יוהכ"פ קדים כיון דלענין עשה זרות קדים שפיר חל והבן (וע' בטעם המלך הלכות גניבה וגזילה חקירה כזו אי יוהכ"פ חשוב קודם שבת יען דתוס' יוהכ"פ מה"ת ונהי רק בעשה חשוב יוהכ"פ קודם איסור שבת ה"ה בזה כיון שבא קודם איסור יוהכ"פ הי' חייב באיסור עשה דזרות א"כ חשוב זרות קודם):

ואולם לפמש"כ השעה"מ פ"א מעיוהכ"פ אי ל"א אהדרי' לאיסורא קמא כהן הדיוט רק באיסור עשה וע"כ גמ' דיבמות קאי אי אמרינן אהדרה לאיסורא קמא א"כ נסתר תי' הנ"ל דקודם שהביא עשירית איפה רק בעשה קיימא כאן דסבירא לן אהדרי' לאיסורא קמא א"כ גם זה בלאו דאיסור זרות ממש הוה אמנם מה שהקשה המשל"מ דבת"כ איתא דפסולה הנה בתוספתא פ"ג דשקלים איתא כדברי רבינו דכשרה:

הלכה יז

א) **ומעשה שלשתן שוה.** והקשה במש"ל דבתכ"ה מבואר דאין בא רבוכה ולא ג' לוגין וכ' שפסק כגמ' דף ע"ח דמוכח דבעי רבוכה דיליף מחביתין וכתב דלפי"ז גם לענין ג' לוגין יליף מהקישא ועוד דכיון דבעי רבוכה היינו לריבוי שמן כמש"כ בפי' המשנה פ"ט דמנחות ולדעתי יפלא א"כ הא דיליף דף נ"א מדכתיב סולת תמיד הרי הוא כתמיד דבעי ג' לוגין תיפוק לי' דבעי רבוכה וע"כ דהו"א דסגי בב' לוגין כמו פר (הן אמת דקשה דשם קאמר דס"ד בלוג אחד יקשה א"כ מהו רבוכה) וע"כ בב' לוגין ג"כ רבוכה וא"כ מנ"ל כאן ג' לוגין וגם א"ל דהוה ילפינן מחביתין דז"א דבשלמא רבוכה שפיר ילפינן דכתיב

בי' עצמו אבל ג' לוגין רק יליף מתמיד וא"כ הוה דבר הלמד אין חוזר ומלמד וא"ל יען דכתיב סולת תמיד הרי הוא כתמיד והוה כמאן דכתיב בי' בעצמו ז"א דהרי תוס' שם הוקשו אהא דדריש דדוחה שבת דכתיב תמיד ג"כ כקו' זו דהוה דבר הלמד אך י"ל תוס' שם כתב דהוה גילוי מילתא לפי"ז י"ל כיון דבעי רבוכה ריבוי שמן שוב גם דיליף ג' לוגין ל"ה רק גילוי מילתא שפיר ילפינן למד מן המלמד:

אולם באמת יש לתמוה אדברי רבינו דבתוספתא פ"ז דמנחות איתא להדיא דל"ד לחינוך דחינוך ל"ה רבוכה וגם אינה באה חצאין ולא ג' לוגין ובפרט דרבינו פסק כאותה תוספתא בפ"ג ממעה"ק וכ' מנחת חינוך קרב כולה ובכ"מ נתקשה בה וע"כ דלמדו מתוספתא וא"כ אמאי לא פסק כתוספתא לענין ג' לוגין וא"ל יען דמוכח ברבוכה אין הלכה כתוספתא דעכ"פ לענין ג' לוגין אין הכרח דמשם ילפינן ההוספה שוב יליף מגז"ש נאמר כאן שמן ונאמר להלן שמן מוספי דכבש לענין כמות דבעי ג' לוגין א"כ הוה דבר הלמד בגז"ש דחוזר ומלמד בהיקש:

ב') **ומעשה שלשתן שווין**. עמשל"מ שתמה מת"כ ויותר יש להפליא דבתוספתא פ"ז דמנחות מבואר דאין שווין דחביתין באה רבוכה וקרבה לחצאין וטעונה שני קומצין ובעי ג' לוג שמן ונראה שרבינו יצא לו כך מדאמרו בגמ' דף ע"ח כה"ג המתקרב לעבודה בעי שתי עשרונים ופעמים שלש כשלא עבד עבודה ומשמע דכולן שווין דאל"כ אין רבותא כיון דאין מעשיהם שוות מאי אשמעינן ר"ח דבעי שתי עשרונים או ג' כשלא עבד עבודה וע"כ דמעשיהם שוות והו"א דסגי בחדא או בשניים אפי' בלא עבד עבודה ומוכח דלא כתוספתא והבן:

אך מה שיש לתמוה הוא דרבינו פ"ג ממעה"ק כ' מנחת חינוך אינה חוצה והכ"מ כ' דיצא לו כך ממה דקתני מנחת כהן משיח לא הי' מעפשה וכבר השיגו בהמשל"מ דזה לא נקרא מנחת חינוך והראה מקור לדברי רבינו מת"כ והוא מבואר בתוספתא א"כ הרי דפסק כהאי תוספתא לענין חוצה ולמה לענין מעשיהם שוות לא פסק הכין ונראה דרבינו לשיטתו בפי"ג שכ' דהא דקריבה חביתין לחצאין שהי' חוצה לאחר אפי' א"כ הא דחוצה רק משום דאין קרב רק לחצאין אבל מנחת חינוך דע"כ קרבה שלימה א"צ להיות חוצה אבל לשאר דברים במעשיהן כולהון שוות ודו"ק:

פרק ו

הלכה א

א) **אי אפשר שקרבנו של אדם קרב וכו'**. בספר תורת העולה לרמ"א ז"ל כ' בזה דברים עתיקים וז"ל אפשר המעמד הי' מורי' במעמדיהם על עולם השפל והם היו מיותרים שבישראל והם התכלית והעיקרים בעולם השפל ועל ידו פועלים הכהנים והלוים בכ"ד משמרות לכן היו ג"כ נחלקים לכ"ד חלקים כי השפע העליונה הוא לפי המקבלים ומצאת לרבינו בחיי בענין המשמרות אז תשיג ענין נפלא כי כיון שהיו הכהנים כאחד חלק זכין בכל הניתן להם ואוכלים חלק כחלק האבות וגדולי העולם שהיו בימי דוד ושלמה מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם שהסכימו לחלק אותן למשמרות ושיהי' מתחלפין בכל שבוע ואומר טול אתה שבתך ואני שבתי אבל דע והבן כי הכהנים משרתי המקדש עבודתן למטה דוגמת העבודה שלמעלה וכשם שיש למעלה משמרות של מלאכי השרת עומדין ומקלסין להקב"ה ולכן הי' כל משמרה היוצאה מתפלל על משמרה הנכנסת מי ששכן שמו בבית הזה ישים ביניכם שלום כמו שהוא במשמרות של מעלה והי' אנשי המעמד מתפללין ומתענין כי לכן נברא ישראל לעשות רצון קונם ועל כן היו קוראים כל ימי השבוע בפ' בראשית להיות תמיד ענין חידוש העולם שגור בפיהם: **ולי** נראה בטעמא דתיקנו מעמד מכהנים לוים וישראלים עפמש"כ רבינו בספי"ג משמטה וז"ל ולמה לא זכה שבט לוי בנחלת א"י מפני שהובדל לעבוד את ד' ולשרתו ולהורות דרכיו וכו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם אלא הם חיל השם שנאמר ברך ד' חילו והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש מישראל אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעבדו לדעה את ד' והולך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צווארו עול חשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהי' ד' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים הרי דוד ע"ה אומר ד' מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי עכ"ד המלאים זיו מעתה זה ענין המעמד שנשתתפו בו כהנים ולוים וישראלים הם העומדים יחד לשרתו ולעבדו והם חיל השם והשם הוא חלקם ונחלתם ונראה דע"ז כיונו חכז"ל בשבת דף פ"ח דדריש האי גלילאה ברוך רחמנא דיהיב לן אורין תליתאי בירחי תליתאי לעם תליתאי דכהנים ולוים וישראלים הם כולם בבחינה אחת כמו שאמר הכתוב ואתם תהי' לי ממלכת כהנים וגוי קדוש והשם הוא נחלתם וזוכה להם בעוה"ז וע"כ ניתנה להם בירחי תליתאה שהוא התקופה הראשונה שבשנה כדאיתא בפסחים דף צ"ד דהחמה הולכת בהרים ומתקרבת אל הישוב להשפיע

עליהם שפע ורב טוב לישראל והכל ע"י התורה שהוא אורין תליתאי כוללת שלשה ענינים מצוה ושלילה ורשות כדכ' ואספת דגנך והרשות נתונה לעסוק בצרכי עוה"ז ועץ חיים הם להמחזיקים בה הן האנשי מעמד אשר נדבה רוחם לעבדו לדעה את ד' כדברי רבינו והוא פירוש נאה:

והנה כדברים האלו כתב בספר החינוך ליתן טעם לשבח הא דתורה אמרה לעולם בהם תעבודו וכ' וז"ל שורש מצוה זו שנצטוו בי' להשתעבד בעבדים כנענים למען ע"ז לא יהי' מצטרכים הבנ"י להשתעבד באחיהן עצמן ויהי' ביכולתם להשתעבד בעבודת ד' שיהי' נכונים תמיד רק להתעסק במלאכת ד' מבלי נהי' טרודים בעניני הדיוטים ומהיות יסוד המקרא כדי שירבו בנ"א בעבודת בוראם התירו חכמים מצוה זו לבטלה אם בביטול מצוה זו יהי' גורם למצוה אחרת אפי' בשביל מצוה דרבנן אם היא מצוה דרבים כגון להשלים המנין עכ"ד וכונת החינוך לישב הגמ' דברכות דף מ"ט ובהא אמרתי לפרש דברי הר"ן גיטין דף ל"ח בהא דר"א שיחרר עבדו משום דעשה זו כמו לאו דלא תחנם והעלה בזה דהיכיא דעושה משום מצוה לא לטובת העבד אין כאן עבירה כלל ונראה דכונתו לדברי החינוך דס"ל דהטעם דלא תחנם היינו ג"כ מהא"ט דהא הנביא אמר ועמדו זרים ורעו צאנכם ודרשו בברכות דף ל"ה דהיינו כשעושין רש"מ ולכן אם יתן חני' ממילא לא יעבוד עבור ישראל דיתעסק בשל עצמו ויצטרך ישראל בעצמו לעסוק בשלו ויהא טרוד מעבודת ד' מעתה דברי הר"ן הם כדברי החינוך דהטעם דלעולם בהם תעבודו משום לא תחנם דעי"ז פורקין עול ישראל מהם ואין עוסקין בשל ישראל ויתבטלו מעבודת ד' ומזה הוציא הר"ן דלקיים מצוה שרי דהא אדרבא ע"י שיחרור הרי מקיים עבודת ד' וכדברי החינוך ממילא נתישב מה שהקשה המג"א על הר"ן מברכות דף מ"ט דמאי פריך דהוה מה"ב הא שיחרור כדי לקיים המצוה ליכא עבירה כלל להנ"ל ניחא דהנה לכאורה יש להקשות לפי דברי החינוך אמאי לקיים המצוה שרי לשחררו הא ע"ז סופו שיתבטל משאר מצות וכבר דרשו ביומא דף פ"ה חלל שבת אחת כדי לקיים הרבה שבתות אך א"ש דהכא שאני דהוה מצוה דרבים לכן אין לבטל משום כדי שיקיים שאר מצות וכן י"ל לפי דברי הר"ן לפי דרכי וא"כ היינו דפריך בגמ' והא הוה מה"ב דנהי לצורך מצוה הוא הא אכתי איכא עבירה דהא המ"ע דלעולם בהם תעבודו כדי שלא יתבטל מעבודת ד' וחלל שבת אחת כדי לקיים שאר שבתות ומשני מצוה דרבים שאני דעדיפא ולכן ל"א בכגון דא לבטל מצוה זו משום שיהא יכול לקיים מצות הרבה:

ובהא ניחא מה שהקשה בח"ס ובכ"ס דל"ש כלל בעבד משום לא תחנם דהא אי משחררו נעשה בר ישראל והוא נותן חנינה לבר ישראל לפמש"כ נכון מאוד דהא זה גופי' האיסור

שמשחררו לחייבו במצות ובזה גורם שיצטרך להשתעבד באחיהן עצמן וימעט בעבודת ד' והוא חוטא כדי לזכות את העבד והא אפי' בישראל ממש ל"א חטא בשביל שיזכה חבירך כדאיתא בשבת דף ד' והוא דבר נעים:

גם יש לישב בזה מה שהקשה ח"ס בחי' ע"ז ר"פ השוכר דמאי מייתיא ראי' מהא דמתעסק עם הנכרי כדי למעט בתפלה דה"ה דרשאי לקיים בכלאים כדי למעט בתפלה הא זה דמתעסק עם הנכרי בחנם הוא רק משום לא תחנם ולצורך מצוה כדי למעט בתפלה ליכא לא תחנם משא"כ לקיים בכלאים לר"ע דרוצה בקיומו אסור מנ"ל דשרי כדי למעט בתפלה לפמש"כ נכון הדבר דהאיסור לא תחנם הוא משום דעי"ז סופו לבטל מעבודת ד' דהנכרי לא יתעסק בצרכי ישראל ויהא לו מניעה לעבודת השם א"כ ל"ש לומר דלכן רשאי לעבוד בחנם עם הנכרי כדי למעט בתפלה דלא עביד איסורא דזה שייך בקיום מצוה המוטלת על האדם אבל ל"ש לומר דלמעט בתפלה יהא רשאי להתעסק עם הנכרי בשלו דהא זהו גופי' האיסור דתורה רצתה שיעמדו זרים ורעו צאנם לא שישראל יעבוד עמהם בחנם וזהו היפך ממה שהוא רצון השי"ת דעי"ז הא סופו לבטל מעבודת ד' א"כ שייך שפיר לא תחנם וכיון דאפ"ה כדי למעט בתפלה שרי ע"כ דלמעט בתפלה דחי האיסור לא תחנם ה"נ שרי להיות רוצה בקיומו של כלאים כדי למעט בתפלה:

ב) **אי אפשר שיהא קרבנו של אדם קרב וכו'**. והוא משנה בפ"ד דתענית וקשה לי הא בנדרים דף ל"ד איתי' איבעיא להו אי הני כהני שלוחי דידן או שלוחי דשמיא וא"כ התינח אי הוה שלוחי דידן ניחא דבעינן שיהא עומד עליו אבל אי שלוחי דשמיא נינהו מה צריך לנו שיהא עומד עליו וגם מה אהני ומה מעליותא אם עומד עליו (וכהא"ג כ' רשב"א חולין דף י"ג במידי דל"ב שליחות ל"מ עומד ע"ג) ולמש"כ תוס' יומא דף י"ט פשיטא דהוה שלוחי דשמיא אלא דבעי אי הוה כמו שלוחי דידן וכתבו דנפ"מ אי שלוחי דידן נמי הוה אין יכול כהן של משמר להקריב בע"כ דבעלים אבל אי שלוחי דשמיא יכול להקריב בע"כ דבעלים וא"כ קשיא אי יכול להקריב בע"כ דידי' צריך שיהא עומד ע"ג א"כ תפשוט דעכ"פ דשלוחי דידן נמי נינהו (וראיתי בתשו' מהר"ם בר"ב משם רבינו שמחה הביא ראי' מהא דצריך לעמוד על הקרבן דא"י להקריב קרבן בע"כ דבעלים ויליף מזה לענין ש"צ שיכול אחד לעכב שלא יהא שליח דידי' בע"כ וכן מייתיא לה הישו"ש פ"ק דחולין וזהו כדברינו) והנה לפמש"כ הריטב"א פ"ק דקידושין דבשחיטה לכו"ע שלוחי דידן נינהו לכאורה י"ל דצריך מעמד משום שחיטה דבשחיטה לכו"ע בעינן שליחות אך הנה בפנ"י ומקנה הביאו דברי הירושלמי קידושין דבשחיטה ל"ב לדין שליחות כלל א"כ הדרה קו' לדוכתה ל"ל מעמד אך לכאורה תמוה לפי מה שהבין הפנ"י בירושלמי

דל"ב שליחות כלל ושוחט שלא מדעת חבירו דהא מהר"ם בר"ב שהבאתי הביא מדברי הירושלמי להוכיח דל"ב דעת משלח ודחי דשאני התם דא"י אם רוצה בעה"ב דאמרינן דזכות הוא לו אבל בע"כ לא א"כ ע"כ דלהירושלמי ג"כ בעינן שליחות דרק ס"ל דמסתמא ניחא לי' וזכות הוא לו ולכן אף שלא מדעת מהני ואיך הוכיח הפנ"י מירושלמי דל"ב כלל לדין שליחות וכן נשמע מפירש"י בפסחים דף ז' דפריך פסח וקדשים מאי ופירש"י דכ' וסמך ידו ושחט שנצטוו הבעלים בשחיטה (ומש"כ הפנ"י ומקנה דהיכיא דכ' ושחט שאני זהו דוחק דמגמ' משמע בכל קדשים כן) וכן מוכח ביומא דף כ"ז ושחט וסמך שחיטה כשרה בזר וזהו כפירש"י עכ"פ מוכח שחיטה בבעלים וע"כ הא דאחר שוחט היינו מטעם שליחות וכדברי הריטב"א:

ובזה ניחא לי לישב מה שהקשה בס' ישמח משה דבזבחים יליף מוהקריבו מקבלה ואילך מצות כהונה הא אי בשחיטה זר פסול ל"מ עביד איהו ול"מ עביד שליח ובגמ' דקידושין יליף מושחטו כל קהל ישראל דבעינן שליחות לפמש"כ י"ל דאי לאו דרשא דוסמך ושחט באמת הו"א דל"ב שליחות כלל וא"כ אי לאו דכ' והקריבו דמקבלה ואילך מצות כהונה ל"ה דרשינן כלל דושחט אבעלים קאי ול"ה בעינן שליחות כלל א"כ תרווייהו צריכי עכ"פ נשמע דמטעם שליחות הוא:

אמנם באמת לא זכיתי להבין דברי הירושלמי אף לפמש"כ מהר"ם בר"ב דכונה דשלא מדעתו מהני מטעם זכין לאדם שלא בפניו (וזכי' מטעם שליחות דהוה כמותו דאי לאו דהוה כמותו ל"ה זכות דהרי מפסיד המצוה) דהא בנדרים איתא כל קרבנות צריכין דעת בעלים חוץ ממחוסרי כפרה אך י"ל זה דוקא אשעת כפרה והקרבה אבל אשחיטת קרבן וכן ק"פ ל"ב דעתו דזכין לאדם (והא דבעי' בגמ' דנדרים בתרומה אי בעינן דעת בעלים היינו דכ' אתם דרשינן אתם לדעתכם כפירש"י בחולין דף י"ב) עוד יש לתמוה על הפנ"י דמייתיא מהך דנדרים ראי' לירושלמי מדקאמר שם דיפרוש פסח על חבירו מדמביא על בניו הקטנים ויקשה קטנים לאו בני שליחות נינהו אע"כ כירושלמי דל"ב שליחות כלל ותמוה הא עכ"פ מסקנת הגמ' דשה לבית אבות לאו דאורייתא א"כ לא מצי מפריש על בניו הקטנים א"כ מוכח דא"י להביא על גדולים ודלא כירושלמי אלא וודאי דזה מילתא אחריתא דאיריא להפריש משלו על חבירו וזהו אין ענין לשליחות כמש"כ רשב"א שם גבי תורם משלו על של חבירו אף דירושלמי אייריא לענין מפריש משל חבירו דבהא פשיטא דבעינן דעת ורק לענין שחיטה סובר הירושלמי דל"ב דעת בעלים דמהני בתורת זכין לאדם ומטעם שליח של אדם כמותו ואינו מפסיד המצוה וא"כ לא קשיא מהך דנדרים דאף למאי דס"ד שה לבית אבות דאורייתא כיון דמפריש משלו זכות

הוא להם ל"ב מטעם שליחות דל"ש לומר כיון דקטנים לאו בני שליחות נינהו מפסידין המצוה דהא לא מוטל עלייהו כלל המצוה לעשות בעצמן דהמצוה מעיקרא הטילה להם התורה שיהא אחרים אביהם מזכין להם א"כ כהא"ג שפיר אמרו דזכות הוא להם וה"נ בגדול כיון דהפרשה משלו זכות הוא לו שוב על השחיטה ג"כ זכות הוא לו כיון דשליח של אדם כמותו אינו מפסיד המצוה וכאלו שחטו בעצמו (אח"ז ראיתי מפורש יוצא באו"ז הגדול בכונת הירושלמי כמו שבארנו ודבר זה הי' בהעלם עין מקצה"ח סי' שפ"ב שהעלה דבשל חבירו ל"ש מטעם זכי' רק מטעם שליחות ושליחות לא שייך רק בעשאו שליח בפירוש וכיון דלא נעשה שלוחו לא קיים המצוה וכיון דלא קיים המצוה ל"ה זכות כלל שהרי חסר המצוה ומדברי הירושלמי מוכח דנעשה שליח מעצמו אף שלא עשה שליח וכמבואר באו"ז ויבואר עוד בסוג' דשליחות בה' ק"פ) אך אף דבארנו דשיטת הריטב"א נכונה לא יספיק זה לתרץ קושיתינו משום דלישנא דמשנתינו דאין קרבנו של אדם קרב משמע דקאי אהקרבה לא אשחיטת הקרבן וכן יקשה לדעת רבינו דסובר בפ"ו מנדרים דכהנים שלוחי דשמיא נינהו ולמה כ' כאן דאין קרבנו של אדם קרב אם אין עומד עליו לכן אומר לישב על נכון דהיינו טעמא דבעינן עומד על קרבנו משום דבעינן דעת בעלים דהא מהך דנדרים נשמע דאף אי שלוחי דשמיא נינהו עכ"פ דעת בעלים בעינן ולכן בעינן מעמד שיהא נעשה על דעת כל ישראל דרק אי איכא כבר דעת בעלים נעשין כהנים שלוחי דשמיא ונראה לי ראי' לדברינו מהא דיומא דף י"ט דקתני במשנה דאנו משביעין אותו אתה שלוחינו ואנחנו שלוחי בי"ד ופריך הגמ' ג"כ הא כהנים שלוחי דשמיא נינהו ומשני הכי קאמר על דעתינו ועל דעת בי"ד דהיינו על דעתינו אתה נעשה שלוחי דשמיא דעכ"פ בעינן דעת בעלים (אף דמפירש"י משמע דקאי אשבועה דמשביעין אותו ע"ד בי"ד שלא יהא לו מחשבה אחרת בשעת השבועה הנה בדברי רבינו בפ"א מעיוהכ"פ שכ' כפשטי' אתה שלוחינו נשמע היטיב דמפרש כאשר בארנו ויבואר בה' עיוהכ"פ) ודו"ק:

ג') **והנה** בהא דאיתא בפ"ד מתענית אי אפשר שקרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו והקרבנות הציבור קרבן של כל ישראל הן לפיכך תיקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל כשרין ויראי חטא ויהי' שלוחי כל ישראל לעמוד על כל הקרבנות והם הנקראים אנשי מעמד קשה לי דהנה בנדרים דף ל"ה בעי אי כהני שלוחי דידן נינהו ואי שלוחי דשמיא וקשה הא ממשנה זו נשמע דכהני שלוחי דידן נינהו ולכן שייך לומר דבעינן לעמוד עליהם (וכמו שמבואר בעיטור הביא הרמ"א סי' רס"ד דבעינן שיעמוד האב על המוהל להודיע שהוא שליחו ומביא ראי' ממשנה זו דאמרינן אפשר שקרבנו

של אדם קרב ואין עומד ע"ג וכן משמע מפירש"י שבת דף קל"א דמפרש דבעינן דלא לוקי אב להדי) והנה לכאורה יקשה כיון דהוא לא מצי עביד לא מצי עביד שליח א"כ מה אהני אנשי מעמד שהם זרים רק יש לישב דכונה דגם שליח דידן הוה ולכן צריך שיהא גם עומד ע"ג רק דאכתי יקשה א"כ לפשוט מכאן דגם שליח דידן נינהו לפמש"כ תוס' לפרש הא דבעי אי שלוחי דידן היינו אי אף שליח דידן ואסור במודר הנאה והנה מזה מוכח דע"כ האיבעיא להיפך אי גם שלוחי דשמיא נינהו דאי גם שלוחי דשמיא שרי במודר הנאה (וכמו שכ' בספר עצמות יוסף והא דלא פשט מדר"ה משום דרצה לפשוט מברייתא דכ' בפירוש) ולפי"ז קשה דרבינו כאן כתב לשון המשנה כצורתה והא רבינו פסק דשלוחי דשמיא נינהו ולא שלוחי דידן א"כ מאי צריך ומה אהני עומד ע"ג (ועוד דהנה רבינו שמחה הביא מכאן ראי' דאין מקריבין בע"כ ותוס' כ' אי שלוחי דידן כיון דגם שליח דשמיא מקריב בע"כ א"כ מוכח דמשנתינו סובר דשליח דידן וא"כ קשיא הא לא מצי עביד איהו וע"כ לומר דס"ל שגם שליח דידן הוה ויכול לעכב ולכן מצי עביד א"כ קשה לפשוט מכאן דגם שליח דידן נינהו וצ"ל דהאיבעיא באמת כן אי גם שליח דשמיא וכמש"כ העצמות יוסף ושרי במודר הנאה דהא בהא תליא דהא לשיטת רבינו שמחה דס"ל דיכול לעכב ל"ש לפרש הנפ"מ כמש"כ תוס' לענין אי יכול לעכב וצ"ל דהנפ"מ לענין מודר הנאה וא"כ רבינו דסובר רק שלוחי דשמיא א"כ בוודאי אין יכול לעכב א"כ קשה שהעתיק לשון המשנה כיון דא"י לעכב א"כ ל"ל עומד ע"ג ומה אהני עומד ע"ג:

אך יש לישב לכאורה קו' זו דהנה יש להבין לשון המשנה אין קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג הרי ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ואין עומדין עליהן לכן נראה הכונה דהנה בב"מ דף י' מתבאר מהסוג' שם דחצר המשתמרת ואין עומד בצידו הוה רק בתורת שליח אבל כשעומד בצידו הוה בתורת יד ומהני אף לדבר עבירה יעוש"ה ולפי"ז י"ל דלא מוכח מכאן דהוה שלוחי דידן די"ל בעלמא הוה שלוחי דשמיא וא"כ אי אין עומד ע"ג א"כ לא נעשה בשליחות ישראל אבל כשישראל עומד ע"ג הוה שלוחי דידן ועדיף דהוה בתורת יד דעדיף מסתם שליחות ולכן אף דלא מצי עביד מהני ולכן תיקנו שיהא עומדין ע"ג כדי שיהא נעשה בשליחות ישראל דאהני בתורת יד דעדיף מסתם שליחות וא"כ ל"ק מהא דערל וטמא משלחין קרבנותיהן דבאמת מדינא שלוחי דשמיא נינהו רק כאן משום תקנה צריך לעמוד ע"ג אמנם אכתי יקשה דזה תינח באחד שעומד על קרבן שלו שייך לומר דהוה כידו אבל כאן שהם שלוחי ישראל א"כ בשלמא אי מטעם שליחות מצינו שליח עושה שליח אבל כאן דאנשי מעמד שלוחי ישראל א"כ נהי כשעומדין על

קרבן הוה כאלו כהנים יד דידהו אבל ל"ש לומר דהוה כיד של ישראל דלגבי כל ישראל ל"ה אלא כשליח וכיון דהוה שליח דשמיא א"כ עדיין לא אהני מה דהן תיקנו שיהא עומדין ע"ג כדמוכח מהא דדייק ר"ה דכהנים שלוחי דשמיא נינהו דאי שלוחי דידן הא לא מצי עביד הא אפשר לעמוד על גבן ואף ערל וטמא הא יכול לעשות שליח לעמוד ע"ג ע"כ דבזה ל"ש לומר כיון דשליח עומד ע"ג הוה כאלו כהן ידו של בעלים כן נמי כאן לא הוי הכהן כידו של ישראל ע"י אנשי מעמד (וכן יש להוכיח מהאי דב"ק דף ק"י דלא אהני עומד ע"ג מהאי טעמא שכתבנו דאל"כ גם זקן וחולה יכול לעשות שליח שיעמוד ע"ג) וקשיא כנ"ל:

ולכן אומר לישב דהנה הר"ן בנדרים הקשה לפשוט מדרי"צ דצריך דעת דשליח דידן הוה ותי' רשב"א דשלוחי דשמיא הוה אפ"ה צריך דעת דרחמנא אמרה כשיש דעת בעלים שכהן זה יקריב נעשין שלוחי דשמיא ולפי"ז א"ש דבעינן עומד ע"ג משום דנהי דשליח דשמיא אפ"ה צריך דעת כל ישראל ולכן תיקנו אנשי מעמד שבאים בשליחות ישראל ואיכא דעת כל ישראל ושוב נעשין שלוחי דשמיא והכין משמע מתשובת רבינו שמחה שהבאתי לעיל הביאו מהרי"ק וב"י סי' נ"ג ובישו"ש פ"ק דחולין וז"ל ועוד סברא הוא תדע דהא ישראל שהפריש קרבן ובא כהן והקריב ובעל הקרבן אין חפץ בו שיקריב קרבנו הכי ס"ד שיתכפר לו קרבנו והא מסקינן בתענית איך קרבנו של אדם קרב ואין עומד ע"ג חזינן דאם אין עומד ע"ג לא יצא כש"כ כשאינו חפץ וההוא דירושלמי דשוחט אדם פסחו שלא מדעתו היינו באין יודע וכו' הא למדת שאין לכהן להקריב אלא בהסכמת הבעלים עכ"ל מוכח מדבריו ג"כ דס"ל דדעת בעלים בעינן וע"כ כמש"כ הרשב"א כשיש דעת בעלים נעשה שלוחי דשמיא ולכן בעינן אנשי מעמד עומדין ע"ג ובזה א"ש דלא פשט ממשנה זו דגם שלוחי דידן נינהו די"ל רק שליח דשמיא אבל עכ"פ דעת בעלים בעי לכן בעי עומד ע"ג וא"ש דקאמר אפשר שקרבנו של אדם קרב ולא יקשה מהא דערל וטמא משלח כיון דמשלח יש כאן דעת בעלים אף שאין עומד ע"ג:

ד') **וקרבנות הציבור קרבן של כל ישראל וכו'**. הנה מוכח דבכל ק"צ בעינן מעמד ובס' גבורת ארי' על מס' תענית הקשה הא זה רק ילפינן מתשמרו לי דישראל יעמדו על הכהנים בשעת עבודת התמיד ומנ"ל שאר קרבנות דמתמיד אין לילף שהוא תדיר דאף דקאי על כל קרבנות שבפרשה דהרי ביקור קיימל"ן דא"צ רק בתמיד וגם זה ילפינן מתשמרו לי ולא ילפינן מיני' לשאר קרבנות ותי' דשאר קרבנות ציבור רק מדרבנן הוא דצריכי מעמד ועוד תי' עפ"י ספרי דדריש קרבנו זה הדם לחמי אלו אימורים לאשי אלו קמצי לבונה ריח ניחוח אלו בזיכי לחה"פ מוכח דבכל קרבנות כן ואמנם לפמש"כ

דנהי דא"צ שליחות דשלוחי דשמיא נינהו אבל עכ"פ דעת בעלים בעינן וא"כ הא אף קרבנות יחיד צריך דעת בעלים ממילא צריכין בעלים לעמוד עליו או שאחר יעמוד שם בשליחותם אף דל"ש בזה שליח של אדם כמותו דאין כאן שליחות על פעולה וא"כ כיון שכן כש"כ שאר קרבנות ציבור דבעינן מעמד:

אמנם לכאורה קשה לפמש"כ דמשום דבעינן דעת בעלים בעינן מעמד א"כ קרבנות זיבה ויולדות דא"צ דעת בעלים כדאיתא בנדרים דף ל"ה א"צ לעמוד שם ובסוטה דף ח' איתא דגם בקרבן יולדות בעי עומדת אצל קרבנה ונראה דהנה בגבורת ארי' בתענית רפ"ד הקשה מעירובין דאשה מביאה מעות ונותנת בשופר וסומכת על חזקה זו הרי דל"ב עומדת ותי' דרק למצוה מן המובחר צריך עומדת על גבם בקרבנות יחיד והאי דסוטה למצוה מן המובחר היכא דאפשר א"כ ממילא מיושב גם לפי דרכינו דזה רק למצוה מן המובחר אך בשאר קרבנות דבעינן דעת בעלים צריך נמי מעמד מדינא דרק בקרבן נשים דל"ב דעת בעלים בהא א"צ מעמד רק למצוה מן המובחר דלא כגבורת ארי' דהוכיח מהך דעירובין דכל קרבנות יחיד א"צ מעמד דלפמש"כ ראי' מקרבן נשים דא"צ דעת בעלים א"כ א"צ נמי מעמד והא דיקשה משולח קרבנו ממדה"י י"ל ג"כ דשליח עומד ע"ג וכן משמע מלשון רבינו שאף בק"י כן הדין:

ה') **ואי אפשר שיהא ישראל כולן עומדין**. ובס' גבורת ארי' הקשה למה לא עשו כהנים או לוים שאין עובדין שאינם מאותו בית אב רק מאותו משמר לעמוד על הקרבן להיות שלוחי ישראל הנה מה שהקשה מכהנים י"ל כיון דכהנים אין שוקלין א"כ אין להם חלק בתמיד לא סגי במה שהן עומדין על הקרבן אבל מלוים קשה אולם לפמש"כ דעכ"פ דעת בעינן לכן צריך עמידה ניחא דבעינן דוקא עמידה מישראל דכ' קרא תשמרו ולבני ישראל נאמר דבעינן דעתם של ישראל ומוכח שאין מטעם שליחות דאי מטעם שליחות בוודאי קשה דגם כהנים ולוים יכולין להיות שלוחם אבל לפמש"כ אין מטעם שליחות אלא דבעינן דעתם של ישראל ולכן בעינן עמידה מישראל:

והנה בגבורת ארי' הקשה הכהנים עצמן שעובדין או הלוים שהם בעבודתן ומשוררים יהיו שלוחי כל ישראל ותי' דלא מינכרא מילתא רק דאכתי יקשה א"כ הני דאין עובדין יהי' כשלוחי ישראל ולדעתי גם זה לא מינכרא וכן ראיתי בירושלמי ריש פרקין הכהנים לעבודה והלוים לדוכן וישראל מוכיחין על עצמן שהן שלוחים של כל ישראל:

גם יש לומר לפמש"כ לעיל בפ"ג דברי החינוך דכהן עובר אם מסייע לכהן בעבודתו ולפי טעמא שכ' החינוך הוא משום דיהא כל אחד על משמרתו ועל מכונו ולא יהא כקדירה דבי שותפי לכן ניחא גם כאן אלו הכהנים שהן עושים העבודה אין רשאין באותו שעה

להיות שלוחי ישראל לעמוד על קרבנן במקום ישראל דאין הכהנים העובדים יכולין להיות עושי העבודה וכבעלים של הקרבן בתורת שליחות מכל ישראל דזה בוודאי קדירה דבי שותפי דיהא עבודתן אז רק עראי ובמקרה:

ובהכי ניחא לי מה שהקשה בספר קול סופר איך שייך לומר שליחות אם אין בדבר פעולה וא"כ איך יהי' מקצת ישראל שלוחי כל ישראל אשר תורה ציותה תשמרו לי להקריב לי שיהי' בנ"י עומדים ע"ג ועוד איך יהי' שלוחים הא מחוייבין לעמוד בעבור עצמן ואיך יהי' שלוחים בעבור אחרים ועי"ש בפ"ב מתענית:

ועוד הקשה הכי לא יכול אדם לעשות שליח בריחוק מקום וא"כ איך שייך לומר וכי האיך קרבנו של אדם קרב ואינו עומד ע"ג ותי' דבאמת הנך כהנים שלוחי דרחמנא נינהו ומכח שלוחי דרחמנא אמר הקב"ה תשמרו לי להקריב הא אין עע"ג לא הויין הכהנים שלוחי דרחמנא ולפי"ז אני אומר דבאמת הכהנים והלוים הם השלוחין של ישראל (בין אי מטעם שלוחי דרחמנא בין אי מטעם שלוחי דידן) וכמש"כ הגבורת ארי' אלא דאין הכהנים והלוים נעשים שלוחין אלא אם ישראל עומד ע"ג וא"כ זה הישראל שעומד ע"ג הוה כאלו נעשה שליח מכל ישראל להמנות את הכהנים ואת הלוים שיהא נעשין שלוחין של ישראל והבן:

ו') **וכי האיך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג**. והנה בספר גבורת ארי' פ"ד דתענית כתב ע"ז דמנקט לישנא דהאיך קרבנו של אדם משמע לאו דוקא תמיד אלא כל הקרבנות נמי והקשה מנ"ל דמוספין בעי מעמד דהא האי קרא דתשמרו דמיני' נפקא לי' מעמד גבי תמיד כתיב כדיליף בספרי תשמרו שיהא משמרתו ועומדין על קרבנם כדפירש"י יומא דף ל"ג וכי תימא נילף מתמיד מה לתמיד שכן כליל כדדחי בר"פ דפסחים אהא דבעי למילף פסח שדחי שבת מתמיד ועוד מה לתמיד שכן תדיר כדדחי בזבחים דף צ' וכי תימא דהאי תשמרו אכולי' פרשה קאי דכתיב ביום השבת א"א לומר כן דהא בערכין דף י"ג נפקא מהאי תשמרו דתמיד טעון ביקור ד' ימים א"כ יהא קרבן מוסף בעי ביקור ועוד דהא אפי' קרבן יחיד בעי שימור כדאיתא בסוטה דף ח' ויקשה איך יליף קרבן מק"צ ולכן העלה דבקרבן יחיד רק דרבנן הוא דצריך מעמד והביא ראי' מהא דאיתא בעירובין האשה שיש עלי' לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר ויקשה הא צריך שימור אך הקשה מתמורה דף כ"ט אמר רי"ו מניין שמוקצה לעכו"ם אסור בהקרבה שנאמר תשמרו להקריב לי ולא לאדון אחר והא מוקצה אפי' לקרבן יחיד פסול ואיך יליף מהאי קרא דתמיד ומ"ש מביקור דלא ילפינן שאר קרבנות מתמיד ול"נ לישב דהנה בקרבן יחיד מסברא צריך מעמד כיון דבעינן ע"ד בעלים כדאיתא בנדרים דף ל"ו

הכל צריכין דעת חוץ ממחוכ"פ לכן בעינן עומד ע"ג קרבנו כדי שיהא נעשה ע"ד בעלים אמנם בקרבן ציבור הא ל"ש ע"ד בעלים דהא א"א שיהא יודעים כולם מתי מקריבין לכן הו"א דא"צ שימור (ובאמת הוא דמהני מטעם דכהנים שלוחי דציבור נינהו ולכן א"צ דעת ואף דל"ש כהנים שלוחי דבעלים דהא לא מצי עביד איהו וע"כ מטעם דכהנים שלוחי דשמיא נינהו כדאיתא בקידושין הי' סברא לומר בק"צ הוה שפיר שלוחי דידן דהא בק"צ הוה אית להו שותפות דכהנים ג"כ יש להם חלק בקרבנות ציבור ולכן אף אי שלוחי דידן נינהו מהני שפיר משום מיגו דזכי לנפשי' זכי לחברי' עיין חי' הרי"ם רפ"ב דקידושין ולכן צריך קרא דאפ"ה בעינן עומד ע"ג ולכן צריך קרא דתשמרו לאשמעינן דאפ"ה בעינן מעמד) והא דהקשה מעירובין הא אי שימור דאורייתא מעכב די"ל במחוכ"פ דא"צ דעת באמת א"צ מעמד והא דבסוטה איתא אף במחוכ"פ צריכין עע"ג זהו בוודאי רק דרבנן דהא מחוכ"פ א"צ דעת בעלים כלל אבל בשאר קרבן יחיד דצריך דעת שפיר י"ל מסברא צריך שימור וא"צ למילף מתשמרו דמסברא צריך כיון דצריך דעת בעלים:

ז') **והנה** לכאורה משמע מהכא דרק בק"צ הי' צריכין מעמד אבל ק"י לא הי' צריך מעמד כלל וקשה דבסוטה דף ח' איתא אלא יולדות מ"ט אילימא משום דאתין וקיימין אקרבנייהו דתניא אין קרבנו של אדם קרב אא"כ עומד ע"ג מוכח להדיא דצריכין הבעלים לעמוד על קרבנן בקרבן יחיד ג"כ אולם תמוה הא איתא בנדרים דף ל"ו דאין מחוסרי כפרה צריכין דעת וכיון שאין צריך דעת א"כ ל"ש דצריכין לעמוד על קרבנו וראיתי בתויו"ט ספ"ז דשקלים שכ' דתקנת נביאים היתה באמת דאנשי מעמד יעמדו גם אצל ק"י א"כ ניחא מה שהקשיתי אך בתוספת חדשים הקשה עליו הא מחוכ"פ א"צ דעת א"כ א"צ מעמד ואמנם לפמש"כ ז"א דמוכח מגמ' ערוכה דגם מחוכ"פ צריכין מעמד אלא ע"כ נהי דהקריבו בלא דעתם הי' אנשי מעמד עומדים שם וכן יש להוכיח מעירובין דף ל"ב חזקה על בי"ד שאין עומדין משם עד שהקריבו קיניהן אולם קשה משבת דף נ"ה איתא מתוך ששהו קיניהן שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהן הכתוב כאלו שכבו ומשמע משום דלא סמכו על הבי"ד ע"כ עמדו שם ויקשה לפי גמ' סוטה הא חייבין לעמוד שם על קרבנן רק י"ל דאי משום זה הא אפשר ע"י אנשי מעמד רק עמדו שם כדי שלא ישהו קיניהן וראיתי בציון ירושלים ירושלמי פ"ז דשקלים שעמד ע"ז:

שוב ראיתי בתמורה דף ל"ב המקדיש עולה לבדה"ב אין לו אלא עיכוב גזברין בלבד ופירש"י שאינה קריבה עד שיבואו הגזברין לעמוד על גבה דאיך קרבנו של אדם קרב ואינו עומד ע"ג מוכח דגם בק"י בעינן עומד ע"ג:

ונראה לי ראי' ברורה מגמ' דחולין דף פ"ג דמפרש רבי יום אחד יום הטעון כרוז

דבארבעה ימים צריכין להודיע אם מכר האם היום דלא יבוא לשחוט בנה והוא פלא דהעמיד דרשא זו דטעון כרוז מדרבנן בקרא דלא תשחטו ביום אחד אלא נראה הכונה כך דהנה הא דלא קחשיב ערב חג הסוכות כ' תוס' משום דטרידי במצות ותמהו הא ערב פסח ג"כ טרידי במצות וכ' בחי' ח"ס דבער"פ הא אסור במלאכה א"כ פנויים הם אף שטרידי במצות וא"כ י"ל כך אי ערב פסח אסור במלאכה בזמן מקדש מדאורייתא משום קרבן פסח עי"כ מרבין בסעודת יו"ט ושוחטין הרבה והנה יום זה דאסור במלאכה הוא לבדו יום אשר לא אסרה תורה בפירוש במלאכה מעתה זהו פי' היום טעון כרוז דלכן כתיב יום אחד לרמז שהוא לבדו מכל הימים שאסורים במלאכה ואין כתוב מפורש בתורה זהו ערב פסח ומרבין להכן על יו"ט ועי"ז תיקנו שיהא זה היום יום כרוז כדי לפרסמו שזהו היום האסור במלאכה רק דחכמים תיקנו אח"כ ד' פרקים טעון כרוז כיון דגם בשאר ימים שלפני יו"ט מרבין לשחוט אבל בקרא אין מרומז רק ערב פסח שמכריזין כדי לפרסם שאסור במלאכה אמנם לישב קו' תוס' דלא קתני ערב סוכות דבשלמא פסח י"ל דכתיב בי' יעשה לכם ודרשינן דמצוה לקיים לכם ע"כ מצוה להרבות בסעודה וכן עצרת איתא בפסחים דף ס"ח יען דבו ניתנה תורה ושמיני עצרת כתיב בי' שמחה ורה"ש כתיב נמי דאז אכלו משמנים אבל בסוכות לא כתיב קרא:

אמנם יש לישב עוד בדרך אחר דהנה כיוצא בזה איתא במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון ראשון לחשבון עונות וכו' דמיוהכ"פ עד סוכות טרודין בסוכה ולולב ואין עושין עונות והביאו הטור בסי' תקפ"א ובטו"ז תמה טובא אי טרודין ואין עושין עונות ל"ש לומר שאין מחשבין העונות ונראה הכונה דזה עצמו דטרידי ישראל במצות סוכה ולולב היינו משום חיבתן להמצוה וכאשר אנו רואין דמצוה זו חביבה מאוד על ישראל וטעמא דמילתא יען דלולב בא לרצות וכדאיתא ג"כ במדרש וכן סוכה צלא דמהימנותא חביבה הוא לישראל לכן כ"ז שעינם ולבם על המצות אלו כדי לרצות על מעשיהם בוודאי לא יעשו עונות ורק ביו"ט דע"כ מסיחין דעתם לקיים שמחת יו"ט אין כל היום דעתם על מצוה זו ובאים לידי חטא ע"כ ראשון לחשבון עונות מעתה י"ל דמהא"ט אין מכינין עיו"ט של סוכות לצורך יו"ט כיון דטרידי במצות אלו שחביבי עלייהו כדי לרצות א"כ אין דעתם ולבם להכן לצורך יו"ט משא"כ בערב פסח דל"ש דדעתם לעסוק במצוה כדי לרצות ע"כ אף דעוסקין במצות דעתם ולבם גם על זה להכן לכבוד יום טוב ושוחטין הרבה מעיו"ט:

ח') **והנה** לכאורה קשה עד דאתי נביאים ראשונים איך הקריבו ק"צ בלי מעמד אך ראה בילקוט פ' בהעלותך בשם ספרי זוטא אי אפשר לומר שהיו מקריבין שהרי כבר נאמר

הזבח ומנחה הקרבתם לי מלמד שלא היו מקריבין וא"א לומר שלא הי' מקריבין שהרי כבר נאמר ויעשו ככל אשר ציוה ד' הא הדבר מלמד שהי' שבטו של לוי מקריב משלו כל ק"צ ארבעים שנה שהי' ישראל במדבר וכשרי ישראל סמוכין לו עכ"ל הרי דבימי משה כבר הי' להם אנשי מעמד דכשרי ישראל הי' סמוכין לו והוה שלוחי כל ישראל והיינו נמי מה שכתב רבינו שתיקנו שיבררו ישראל כשרים ויראי חטא שכן נהגו עוד מימי משה:

אולם קשה לי טובא מהא דאיתא בערכין דף י"א בעי ר"א עולת נדבת ציבור טעון שירה או לא ופשט מקרא ויאמר חזקי' להעלות וכו' ומסיק הגמ' לאמלוכי קעביד ופירש"י שהי' ממליך בציבור דרשותא קנסיב וקשה כיון דיש שם מעמד מישראל כהנים ולוים א"כ נעשה זאת מדעתם ורצונם ונתינת רשותם א"כ למה צריך נטילת רשות ובאמת בפירושו של רבינו גרשון כ' לפרש דאמלוכי בחזקי' לכבוד המלך ואמר להם להעלות לפי"ז ניחא אבל לפירש"י קשה:

אך לכאורה י"ל דהנה זה המעשה דחזקי' כתיב בד"ה אחרי שטהר הקדיש וחנכו והתחיל העבודה במקדש אחר שהושבתה שנים רבים בימי אחז לכן הי' צריך נטילת רשות שיתחילו עתה בעבודה אך זה ניחא למאי דמסיק אפי' תימא עבודת חובה אבל למאי דס"ד דקאי אעולת נדבה של ציבור והי' ממליך בהן להעלות העולה יקשה כיון דכבר התחילה העבודה בעולת חובה שוב א"צ נטילת רשות בעולת נדבה דהא יש שם מעמד שזה הוה נתינת רשות של הצבור:

ונראה לישב דכתיב בדה"י ל"א ומנת המלך מן רכושו לעלות לעלות הבקר והערב וכו' והא התמיד אין בא אלא משל ציבור ואף אי ימסרנו לציבור חיישינן שמא לא ימסרנו יפה יפה רק בארנו לקמן בפ"ח דהטעם משום דהציבור לא ניחא להו אם אין מוסרו יפה אף דהוה רק דברים שבלב דל"ה דברים אבל במלך חזקי' ידעו שמוסר בלב יפה שפיר ניחא להו עד"ז כ' תוס' יומא דף ל"ו דבכה"ג ל"ח שמא לא ימסרנו יפה וע"כ הצריך חזקי' לאמלוכי בציבור כדי שידעו כי מסר להם באמת יפה בלב שלם ורוצה לידע אם ניחא להו במסירתו:

הלכה ג

א') **ואנשי מעמד מתענין ביום ב' וכו'**. ואיתא במשנה ולא הי' מתענין בע"ש מפני כבוד השבת ולא באחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית וימותו ובגמ' פליגי בה משום דביום א' הוה שלישי ליצירה ולחד מ"ד מפני שבשבת נתנה בו נשמה יתירה ולמו"ש נטלה ממנו וקשה לי דבסנהדרין דף ק"א אריב"ל כל ימי עני רעים והאיכא

שבתות ויו"ט כדשמואל דאמר שמואל שינוי ווסת תחלת חולי מעים א"כ לפי"ז יש כאן טעם מורווח דאם יתענו גם בע"ש כש"כ שיסתכנו בשבת משום שינוי ווסת ואולי כן גם לאחר השבת איכא צערא טפי דגם שינוי ווסת להיפך הוה סכנתא:

ב) **והנה** איתא שם במשנה כל יום שהי' בו מוסף לא הי' מעמד ופירש"י בירושלים לפי שהיו טרודים במוסף שיש בו להקריב קרבנות יותר מתמיד שהוא בהמה אחת ואין לך מוסף בלא שתי בהמות ולא הי' להם פנאי כלל שהכהנים של מעמד טרודים במוסף וישראל שבהם היו טרודים לחטוב עצים ולשאוב מים ודוחה אפי' דנעילה עכ"ל רש"י וכתב ע"ז בתויו"ט ואעפ"י שהגבעונים אשר לא מבני ישראל המה נתונים לחטוב עצים ולשאוב מים לבית אלקים כדמפורש בס' יהושע יתכן בעיני לומר שזהו לצורך עובדי המקדש לבשל קרבנותיהם ושאר צרכיהם ופירוש למזבח ד' דכתיב ביהושע לעובדי המזבח אבל למזבח עצמו לא היו מניחין לגבעונים לחטוב עצים ולשאוב מים ואין נראה לחלק בין חטיבת עצים ושאיבת מים דלקרבן מוסף ודלקרבן התמיד לשאר קרבנות ובעזרא כתיב ומן הנתינים שנתן דוד והשרים לעבודת הלוים יש ג"כ לפרש לעבוד עבודה לצורך הלוים כדי שהלוים יהי' פנויים במלאכת עבודת ד' עכ"ד וקשה לי מהא דאיתא ביבמות דף ע"ט דאמר רבי חלק המזבח מי יתיר משמע דקאי אמזבח ממש דלשאר עבודה ל"ה אלא צורך אדם לא שייך לומר מי יתיר:

והנה מש"כ רש"י דישראל טרודים לחטוב עצים ולשאוב מים ודוחה אפי' דנעילה קשה לי מהא דאיתא בכתובות דף ק"י ויברכו את העם היושבים בירושלים מכאן דישיבת כרכים קשה וקשה מנ"ל דילמא לכן הצריכו ברכה דקאי על אנשי ישראל מבני המעמד אשר ישבו בירושלים לחטוב עצים ולשאוב מים לצרכי המקדש:

וראיתי כי בפירש"י על פסוק על העם היושבים בירושלים כ' לשמור את העיר מאויבים ולכאורה קשה ג"כ א"כ מנ"ל דישיבת כרכים קשה דילמא משום דהצריכו לשמור זה עבודה קשה וצריך לומר דרש"י מפרש פשטי' דקרא אבל הא קשיא הא שפיר גם פשטי' דקרא מצי אייריא דהצריכו ברכה על שם שהי' משמשים הכהנים והלוים ויקשה בין לפירוש רש"י שמפרש לפי פשטי' דקרא בין לפי דרשת חכז"ל דמשמע להו דאי על שומרים קאי ל"ש היושבים בירושלים ולכן דרשו אישיבת כרכים ויקשה הא טפי משתמע לאוקמא על אנשי מעמד אולם לפמש"כ בתויו"ט דהכונה דאנשי מעמד הי' חוטבים עצים רק למזבח ולקרבנות ניחא דמשום זה לא הוה חייבין לברכם דזהו זכות הוא להם:

אך קשה לי מיומא דף ע"א דקאמר שם אתהלך לפני ד' בארצות החיים אר"י זה מקום

שווקים ופירש"י שאתה מוצא לקנות מזונותיו ויקשה הא אמרת דישיבת כרכים קשה וכאן קרי לי' ארצות החיים ונראה לישב דאיתא במגילה דף ה' דלכן תיקנו דבני כפרים יקדימו ליום הכניסה כדי שיספיקו מזון לבני העיר והיינו משום דבני כפרים אינן בני מסחר ועוסקים בהכנת מזון לבני העיר ועי"ז מצוי מזונות יותר בהעיר מקום שווקים שמביאים לשם הבני כפרים אבל בכל זה ישיבת כרכים קשה יותר כי מי שישיבתו בכפר א"צ ליקנות המזונות דאדרבא הם העוסקין בהכנת המזונות:

והנה בריש מגילה פריך הגמ' י"ג זמן קהלה לכל הוא ומשני אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב והנה לכאורה צריך ביאור דוודאי פשיטא דלדורות הוא דכתיב דהרי לעיל מיני' כתיב ויכתוב מרדכי להיות עושים את שני הימים האלה בכל שנה ושנה כימים אשר נחו וא"כ אי הוה כתיב ימים אשר נחו ג"כ הוה ידעינן דלדורות הוא דכתיב ונראה דהכונה לדורות לכשיבנה ביהמ"ק ויהא שרויין על אדמותן בביאה שני' אז יסופו ב' ימים אבל בזמן מרדכי ואסתר שהי' בחו"ל מנ"ל להקדים שני ימים (ועיין פנ"י שפי' במשנתינו דלפי שיטת תלמידו דידן עיקר התקנה בימי מרדכי ואסתר הי' שהכפרים יקדימו ליום הכניסה מדקאמר לעיל מיכדי כולהו אנשי כנה"ג תיקנו ולכאורה קשה לדבריו דא"כ ר"י דקאמר אימתי קאי ליתן טעם דאימתי התירו אנשי כנה"ג לבני הכפרים להקדים קריאתן ליום הכניסה בזמן שישראל שרויין על אדמתן והא באמת בימי מרדכי רוב ישראל הי' שרויין בחו"ל א"כ אמאי תיקנו אז שלא בזמנו אך להנ"ל ניחא דבאמת היינו דפריך לי' הא קרא לדורות כתיב לסוף שבעים שנה לזמן ביהמ"ק שיהא ישראל שרויין על אדמתן אבל קודם שיכנסו לארץ בביאה שני' ס"ל לר' יודא דלא מקדימין מפני שישראל מסתכלין למנות מתי פסח דאף שלא חשו לזה בימי מרדכי וראו להקדים) כש"כ דא"ש להגירסא דעניים מסתכלין די"ל זהו ניחא לבתר דתיקנו דלא דחו שבת מפני שעיניהן של עניים מסתכלין אבל בימי מרדכי ואסתר דקראו בשבת ולא חשו לעניים ותיקנו לכפרים להקדים אך קשה א"כ מ"פ מרי"ו הא י"ל בוודאי לר"ע דיליף מזמן זמניהם ומוקי לדורות א"כ גם לאחר שבטלה קדושה שני' מקדימין אבל רי"ו דיליף מכימים ולית לי' סברא לאוקמא לדורות על זמן ביהמ"ק אלא אף בימי מרדכי תיקנו ב' ימים שפיר י"ל בזמן שאין שרויין אין מקדימין כיון דלא יליף מזמניהם לכן ס"ל בימי מרדכי תיקנו וכשבאו לארץ הי' יכולין לקיים תקנות מרדכי גם בזה אבל כשגלו לא יכולין לקיים תקנה גם זו מפני שמסתכלין בה כפירש"י וצ"ע:

ואמנם בדף ד' פריך ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה ומשני הוה להו עשרה ועשרה לא תיקנו רבנן ולכאורה אכתי קשה דמדחזינן דלא תיקנו רק מאחד עשר ולמעלה ולא

תיקנו עשרה כדי דיוכלו להקדים אף כשחל י"ד להיות בשני ש"מ דתקנתא דכפרים הוא דמש"ה לא הוצרכו לתקן יותר מי"א אבל אם הי' התקנה משום כרכים בוודאי הי' מתקנים ג"כ עשרה כדי שיוכלו להספיק כל צורכם לבני הכרכים גם כשיחול י"ד בשני אך להנ"ל י"ל דלא יכול להוסיף מב' ימים כדיליף מכימים האלו רק ב' אף דדחי דלדורות אתי היינו אי ילפינן מקרא זה דבזמניהם לבד אבל אחר דיליף מכימים שפיר י"ל דסמך ג"כ אדרשא דכימים דשנים דוקא יכולין להוסיף דאין יכולין להוסיף ממה שתקנו בגוף הנס:

והנה לקמן דף ה' דמשני ע"ש זמנם הוא פירש"י והואיל ותקנו להם חכמי ישראל שאחרי כה"ג להקדים משום דרבה נשמע דס"ל לרש"י דתחילת תקנה הי' לקרוא אפי' בשבת הנה מוכח דס"ל בולא יעבור היינו רק שלא לאחר אבל להקדים רשאי דאל"כ איך יכלו חכמי ישראל שאחרי כנה"ג להקדים ליום ע"ש וקשה לי א"כ מ"פ בריש מכילתין איך עשו לעקור תקנת אנשי כנה"ג להקדים ליום כניסה הא מדכתיב ולא יעבור נשמע רק לאחר א"י אבל להקדים רשאין ואין לומר אפי' להקדים אין רשאין והא דכתיב ולא יעבור משום דכשחל י"ד בשבת יהא מקדימין ולא מאחרין דהא לפירש"י מעיקרא הי' קורין אף בשבת בשלמא אי מעיקרא ג"כ הי' מקדימין פריך שפיר דולא יעבור אתי לגלות דכשחל בשבת דא"א לקרות בזמנם בי"ד יהא מקדימין ולא מאחרין ניחא אבל לפירש"י קשה אולם י"ל לפמש"כ הפנ"י דמעיקרא כנה"ג תקנו כפרים מקדימין ליום כניסה (מטעם קריאת התורה שהוא תקנת משה רבינו משא"כ לטעם ישיבת בי"ד ל"ש זה דזה הי' תקנת עזרא) ניחא דפריך מנ"ל שכך תקנו וע"ז קאמר אי ס"ד י"ד וט"ו תקנו דוקא אף בכפרים ולא התירו להקדים א"כ איך אתי חכמים ותקנו להקדים ואף דכתיב ולא יעבור מזה לא נשמע להתיר להקדים מה שכנה"ג לא התירו מע"כ שכך תקנו להקדים דהאי לא יעבור משמעותי' דלהקדים שרי:

הלכה ד

א) **והיא יתירה להן ונכ"פ ג"פ בכל יום**. והראב"ד השיג וז"ל א"י מהו שאמר והיא יתירה להן שאיני מוצאה אלא ביום שיש בו מוסף והיא יתירה לכל ישראל ואינה בכל יום והוא אומר בכל יום משבת שהוא מעמדן מתפללין ד' תפילות וכ' בכ"מ דהקשה לראב"ד מדפריך בגמ' תענית ומעמדות מי איכא מוסף וכ' דרבינו אין גורס במעמדות אלא בתענית מי איכא מוסף והביא דברי פי' המשנה שכ' להדיא דהי' להם תפלה יתירה במקום מוסף והנה הרואה ומדקדק בדברי רבינו נראה שיש לו הוכחה גדולה לפירושו והוא מדאמרו במשנה דקורין בשחרית ובמוסף והא אמר דביום שיש מוסף

ליכא מעמדות וכן הקשה הרע"ב ותי' דקאי דוקא אהני שהן חוץ מירושלים דלדידהו יש מעמד ביום שיש מוסף ולרבינו לא ניחא לי' בהא אלא מפרש דהי' קורין במוסף כמשמעו אלא דלא הי' להם מעמד בתפלה וכן מוכח להדיא מדבריו בפי' המשנה שכ' וז"ל אמרו במה שקדם שאנשי מעמד קורין במוסף מורה שיש מעמד במוסף ור"ל דיקשה לכאורה הא ביום שיש מוסף אין מעמד וכקו' הרע"ב בארכו ענין תפלתה המיוחדת באנשי מעמד שהי' מתפללין תפלה יתירה בכל יום והיא נקראת מוסף וביום שיש מוסף לכל העם תדחה הקריאה באותה תפלה היתירה ואין קורין אלא בשחרית ובנעילה הרי דלישב קו' הנ"ל הוא דהעלה דיש כאן תפלה שני' שנדחית ביום שיש מוסף והמעמד שהי' בעת תפלה שני' בטילה אך הקריאה בתפלת מוסף שהוא לכל העם לא בטלה וכן מוכח עוד מסיפא דקאמר במנחה קורין ע"פ ופי' הרע"ב משום טורח התענית ויקשה הא ביום שיש מוסף אין מתענין עיין ר"ן וריטב"א אבל לרבינו ניחא דעכ"פ גם בשהתענית ביום שאין בו מוסף הי' מתפללין תפלה יתירה ונקראת מוסף וע"ז קאמר שקורין בס"ת ובמנחה בע"פ ובזה אזלה גם שאר השגות שבראב"ד:

והנה הרע"ב כ' שלא מצא כדברי רבינו לא בבבלי ולא בירושלמי וכבר כ' התיו"ט כי בירושלמי כאן איתא דהי' ד' תפילות באמת ובריטב"א הביא דעת האומרים שאף לתענית הי' ד' תפילות שהוסיפו תפלה אחת כעין מוסף והביאו ראי' לזה מירושלמי דברכות יעו"ש:

ב) **מתפללין ארבע תפילות שחרית מוסף וכו'**. יש לי עיון בזה דהנה מרן הח"ס סי' ט"ז הקשה לפמש"כ המקבלים די"ב שערים לתפלה יש ברקיע נגד י"ב שבטים וכל אחד עולה תפלתו דרך שער אחד לכן גם התפילות משונות מי שיודע שהוא משבט ההוא אין להתפלל אלא בתפילה שעולה דרך השער ההוא ותמה ע"ז הא ר"א הי' לוי כדמשמע ממדרש שאמר משה יה"ר שיצא מחלצי ור"ע הי' בן גרים א"כ לא הי' לו שער אחד א"כ איך כשלא נענה ר"א נכנס ר"ע ונענה ואיך יכול להיות שליח לר"א ושל כל בני ביה"כ והוא אינו מהם והגאון הקדוש בד"ח השיב על כל דבריו דל"ש בתפילות ההוא לומר דע"י שהוא משער אחד א"י להוציאו דשפיר מצי להעלות תפילת כל ישראל ועוד דהא בכל השנה אין הש"ץ מוציא רבים י"ח ואם הכ"ד רננות שאמר ר"א זה אינו חיוב רק ריבוי תפלות ועוד דבברכות דף ל"ג פליגי ר"א ור"ע אי אומרה בהודאה או בברכה בפ"ע והביא מירושלמי פ"ב מר"ה דאף דבהודאה נהגו כר"ע ובגליל כריב"נ אפ"ה לא העבירוהו מתפלתו יעו"ש וקשיא לי הא מבואר כאן אנשי מעמד היו בוחרין מכל שבטי ישראל וכן התפללו יחד עם הכהנים והלוים אף שהי' משבט אחר ואיך אפשר לומר

דהי' מתפללין כל אחד בנוסח אחר לכך לולי דמסתפינא הייתי אומר דפשר דבר כך הוא דזה הי' רק קודם שתיקנו אנשי כנה"ג סדר התפלה דאז הי' להם תפלות מתוקנים לכל שבט ושבט תפלות אחרים לפי י"ב שערים שראו הנביאים וכשבאו אנשי כנה"ג ותקנו תפלה מיוסדת לכל בית ישראל כללו בהם כל התפלות אשר הי' לכל שבט ושבט ועי"ז התפלה התאחדו כל ישראל להתפלל בתפלה אחת ואולי בזה הי' להם הכח לבטל יצרא דע"ז כמש"כ הח"ס בתורת משה דבכח התפלה שתיקנו ביטלו יצרא דע"ז ולפמש"כ יתכן יותר דהתאחדו כל השבטים בתפלה אחת ולדעתי זה"כ במדרש שמיני זה הדבר אשר ציוה ד' ודרשו אותו יצה"ר תעבירו מלבבכם ועבדו ד' בעצה אחת ובלבב אחד דהיינו אם יעבדו ויתפללו כולם בנוסח אחד דאין עבודה אלא עבודה שבלב ובזה יכולין להעביר היצה"ר מלבבם לבטל כח יצרא דע"ז וא"כ זה הנוסחת שנמצא בידינו מספרד ואשכנז אין הנוסחת משונות מכח שהם משבט אחר דכל התפלות שבידינו הוא תפלת כל השבטים אלא דבכל זה נמצא אח"כ בין ישראל המפוזרים בכל הארצות שינויים בתפלה לפי מעמדם שנשאר בידם מנוסחאות השונות הראשונות קודם שתיקנו אנשי כנה"ג וזה הי' השינוי' בין ספרד ואשכנז והאר"י ז"ל בירר הפסולת מתוך האוכל למען תהי' התפלה מתוקן לכל נפש כמו שכיונו בה אנשי כנה"ג ובה' תומ"ס הארכתי:

הלכה ו

בחמישי ישרצו ותוצא הארץ בשישי ותוצא הארץ ויכולו. הנה פ' ותוצא הארץ היינו פרשת שנאמר בה בריאת האדם וכן בכתובות דף ה' אמרו חמישי שנאמרה בה ברכה לדגים שישי שנאמר בה ברכה לאדם ולכך קשה לי מהא דאיתא ברה"ש דף ל"א דהי' אומרים בשיר ביום ה' הרנינו על שם שברא עופות ודגים בשישי הי' אומרים ד' מלך גאות לבש אף תיכון תבל בל תמוט על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם ויקשה אמאי לא אמרו פסוקים שמדבר מבריאת האדם שהי' בשישי:

והנה רש"י הביא דברי ירושלמי דברכות אימתי נעילה י"א נעילת שערי מקדש ויש אומרים נעילת שערי שמים שנועלין אותן לעת ערב בגמר תפלה והנה איתא שם בירושלמי מתניתין מסייע לר"י בשלשה פרקים הכהנים נושאים את כפיהם ד"פ ביום שחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילת שערים אית לך למימר נעילת שערי שמים והרא"ש שילהי יומא הביא דברי הירושלמי וכתב לפרש דהכי פריך אית לך למימר נעילת שערי שמים הא איתקש נשיאות כפים לשירות דכ' לשרתו ולברך בשמו מה שירות ביום אף נשיאות כפים ביום ובס' גבורת ארי תמה עליו הא איכא שירות בלילה דהא איברים ופדרים קרבים כל הלילה וגם ניסוך היין כשרה בלילה כדאמרינן מנחתם ונסכיהם אפי'

בלילה ולכן מפרש דהכי פריך אי נעילת שערים בלילה א"כ הוה נשיאות כפים בלילה ואיך קתני ד"פ ביום מיהו בירושלמי דתענית משמע דפריך מדקתני ד"פ ולא חמשה פעמים דהא איכא נמי ערבית ש"מ דאין נשיאות כפים בלילה:

אמנם לי נראה לישב דברי הרא"ש דהנה תוס' יוהכ"פ הוא גם לאחריו כמו שבארנו בפ"א מבהב"ח א"כ אף דנעילת שערי שמים בלילה קתני ביום כיון דהוא נחשב ליום הכפורים שפיר קתני ד"פ ביום וניחא דבערבית אין נשיאות כפים דאז כבר אחר זמן תוספתא לכן הנכון כפירוש הרא"ש דאין נכ"פ בלילה דאיתקיש לשירות ואף דאיברים ופדרים קרבין כל הלילה היינו משום דאין אלא גמר עבודה שהתחיל ביום ובאמת בערבית שתיקנו כנגד איברים ופדרים אין נושאין כפים דאיברים ופדרים אין התחלת עבודה אלא סוף עבודה כדאיתא יומא דף מ"ו וכך הא דנסכיהם אפי' בלילה היינו משום דהוה גמר עבודה דיום אף דהתם אמרינן דרק נסכים שבאים בפ"ע באים בלילה הנה לזה י"ל לפמש"כ בס' הנ"ל ריש תענית דנסכים שבאים בפ"ע דכשרים בלילה אין זר חייב עלי' וכיון דל"ה עבודה לענין זרות ל"ק מהא דכשר בלילה דהא באמת אין זה עבודה ואין זה שירות:

הלכה ח

א) **שמונת ימי חנוכה וכו'**. מה שנוגע לענין זה דחנוכה קבעתי לה מקום בה' תומ"ס פ"ג כי קצר המצע מהשתרע כאן:

ב) **וכל יום שהי' בו קרבן עצים וכו'**. והנה כתב במשל"מ דהיכא דזמן הקרבן הוא כל היום אסור בהספד ותענית ובעשיית מלאכה וע"פ שאני דאינו מקריבין אלא אחר חצות היום ולפי"ז לאחר חצות יהא אסור בהספד ובתענית ובפסחים דף ע"ח איתא דר"ש יתיב כל מעלי יומא דפיסחא בתעניתו עכ"ד ובספר שדי חמד בחלק דברי חכמים אות מ' כתב עליו דתימא איך נעלם ממנו גמ' דחולין דף קכ"ט דא"ר שמעתי שאבר מה"ח מטמא וכו' כתוב במגילת תענית פסחא זעירא דלא למספד הא רבה למספד אלא דכל דכן הוא ה"נ דכל דכן הוא הרי מבואר דאסור בהספד כש"כ דאסור בתענית אך מה שמבואר בדבריו דאי אסור במלאכה ה"נ דאסור בתענית יקשה מעירובין דף מ"א דמבואר להדיא דבכל יומא ממג"ת מותר להתענות בהן תענית שעות:

וכן מה שתמה במשל"מ דהיכיא ס"ד דש"ס דפסחים שאמר הא דרב ששת ישב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא משום דקסבר סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסחא וסבר לה נמי כריב"ב דמכשיר בפסח ששחטו שחרית בי"ד לשמו והלא אדרבא אם סבר לה כריב"ב כל היום אסור בתענית משום יום טבוח והאיך אמרינן דהוה יתיב בתענית משום פסחא וכתב עליו בשדי חמד דלק"מ בוודאי קודם שיקריב הפסח אסור לו לאכול כדי שלא

יתבטל ממצות הפסח אבל אחר שמקריב הפסח מחוייב לאכול מצד יו"ט שלו ומה שהתענה עד זמן שחיטה לא איכפת לן דהא מותר להתענות תענית שעות ביו"ט דרבנן וכל זה בזמן הבית אבל האידנא דליכא קרבן ואין האיסור אלא משום במהרה יבנה ביהמ"ק ויקריבו הפסח ויאמרו אשתקד מי לא התענינו בעה"פ השתא נמי נתענה א"א לצאת ידי שני החששות דאם נפסוק הדין דאסור להתענות כל היום ומחוייב לאכול אחר זמן המנחה יש חשש דשמא יבנה במהרה ולא יהא פנאי להקריב עד הערב ויאמרו אשתקד מי לא אכלתי' השתא נמי ניכול אחר חצות ואם נפסק דצריך להתענות כל היום איכא גזירה להיפך דבמהרה יבנה ביהמ"ק ויקריב פסחו מיד אחר חצות היום והוא יתענה כמו אשתקד וכיון דא"א לצאת ידי שתי החששות הלכך שב וא"ת עדיף ועוד י"ל דלאו תענית ממש קאמר אלא דאכל מיני תרגימא דבזה קיים גם תקנת חכמים שאסרו בהספד ותענית ביום טבוח:

עוד כ' שם המשל"מ דביום טבוח של עצרת אינו אסור בהספד ותענית לכל העולם רק לאותן אנשים שלא הקריבו עדיין וקשה ע"ז ממה שאמרו בחגיגה דף י"ח דמעשה דר"ט שלא הניח לספוד ביום טבוח אף דהמעשה הי' אחר החורבן וצריך להתישב בדבר דאמרינן עלה דר"ט דהמעשה הי' ביו"ט שחל בחול ולא ידעתי טעמו של ר"ט שאסור יום טבוח בהספד אי משום דמי שלא הקריב בחג יהי' מקריב ביום שאחריו א"כ כל ששה ימים שאחר החג יהי' אסור בהספד ותענית וזו לא שמענו עכ"ד וכ' בשדי חמד לישב דחדא י"ל דלעולם ס"ל כב"ה מ"מ לא הניח לספוד משום מהרה יבנה ביהמ"ק והנה ידוע דמבואר בספרי אמת דלעתיד יהא הלכה כב"ש וא"כ י"ל הא דאמרינן שם יום טבוח הי' היינו דלעתיד יהא יום טבוח למחרת יו"ט של עצרת דיקבעו הלכה כב"ש רק י"ל דהא באמת בברייתא גופא איתא דהי' ביו"ט של עצרת רק דמקשה ביו"ט עצמו מי קאתי ומשבש לברייתא ומוקי לה ביום טבוח ומזה הוכיח המקשן דחל עצרת בשבת דאם הי' בחול הא אין לו יום טבוח לב"ה אבל אח"כ דמתרץ ביו"ט הי' בחול פשוט י"ל דהכונה של התרצן הוא דאטו לאו תרוצי קא מתרצת לי' תריץ הכי דלאו יום טבוח הי' רק בתשלומי עצרת הי' דהא עצרת יש לו תשלומין כל ז' וצ"ל בברייתא ולא הניחן ר"ט משום דתשלומי עצרת הי' וחסר תיבה אחת בברייתא וזה קל יותר לתרץ משנוקי להחליף יו"ט של עצרת ביום טבוח ולפי פירוש זה שכתבתי יהא ראי' לדעת הספרדים דאין אומרים תחנון בתשלומי עצרת דהרי מסוג' זו מוכח דכל תשלומי עצרת אסור בהספד ותענית:

ועוד בעיקר קו' דכ' דדוחק לומר דר"ט שנה משנתו כב"ש אין כאן דוחק דר"ט מתלמידי ב"ש כדאיתא ספ"ק דיבמות ועוד י"ל דהמעשה הי' באמת בזמן הבית דהרי ר"ט הי'

גם קודם החורבן וביו"ט גופי' לא היו יכולין להקריב מחמת שהי' טרודים במיתתו של אלכסא וכמש"כ לעיל ולפיכך הקריבו למחר דאמר יום טבוח הוה צ"ל דלבני לוד הוי יום טבוח ובאמת שיש הכרח גדול שהי' בזמן הבית לפי מה שי"ל קו' המשל"מ דאמאי לא הוזכר בשום מקום שאסור במלאכה ביום טבוח של עצרת אם חל יו"ט בשבת וכן תמה דהיכיא כ' המג"א דביום טבוח הוא אסור בתענית הלא אדרבא תנן דמותר בהספד ותענית שלא לקיים דברי הצדוקים שהי' אומרים עצרת אחר השבת ונראה דקו' חדא מתורצת בחברתה דוודאי בזמן הבית דהי' אסור במלאכה ביום טבוח מה"ת לא הי' יכולת ביד חכמים להתיר במלאכה ביום טבוח כדי להוציא מלבן של צדוקים וכיון שבמלאכה הי' אסורים הי' מוכרח להתיר בהספד דאם הי' אוסרין בה בהספד ותענית הי' מקיימין בזה מנהג הצדוקין שהרי היו נוהגין ביום ראשון כיו"ט גמור ולפיכך הוצרכו להתיר בהספד ותענית וזה הי' יכולת ביד החכמים שהאיסור הספד ותענית ביום טבוח אינו אלא מדרבנן גם בזה"ב דהא יו"ט גופי' ס"ל לר"א דשמחת יו"ט רשות אבל האידנא דגם איסור מלאכה אינו אלא מדרבנן ראו חכז"ל טפי להתיר במלאכה כדי שלא יהא ביטול מלאכה לעם שני ימים וכיון שמותר במלאכה יוכלו לאסור בהספד ותענית שהרי הכל ידעו שאין יו"ט דהרי מותר במלאכה ואין בזה קיום לדברי הצדוקין ואמנם קשה ע"ז דא"כ מה מקשה מר"ט הא בזה"ז אסור באמת בהספד ותענית וא"כ צ"ל דהי' ידוע להמקשן דהמעשה הי' בזמן הבית וכנ"ל יעוש"ה שהביא מזה ראי' דאין לומר בי"ד באייר תחנון מהא דאיתא בחולין דדייק הא רבה אסור למספד מוכח להדיא דבפסחא זעירא גם האידנא אסור בהספד ותענית אף לאחר שביטלה מג"ת והא דקיימ"ל ברה"ש דף י"ח דהאידנא בטלה מג"ת לבד מחנוכה ופורים היינו יו"ט של דבריהם שנתקנו על הניסים שנעשו בזמן בית שני משום דכל זכרון הצרות יתבטל לעתיד ומייתיא לה רבינו בפ"ב דמגילה מקרא דכ' כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני אבל יו"ט של י"ד יען שגם לעתיד כשיבנה ביהמ"ק יחזור להיות יו"ט למי שיהי' טמא ובדרך רחוקה הלכך לא בטל גם האידנא יעוש"ה:

ג) **והנה** בריטב"א בתענית שם הקשה הא קרבן עצים אינן של כל ישראל אלא של אותן משפחות שהי' יום שלהם א"כ מה עסק יש בהן לאנשי מעמד ותי' בשם הראב"ד שאין ק"ע דוחה מעמד לכל אנשי המעמד אלא לאותן שהי' קרבן עצים יו"ט שלהם לכל אחד ואחד ביומו ובס' גבורת ארי' הקשה דא"כ הא דתנן בחמישי באב בני פרעוש וכו' באחד בטבת שבו בני פרעוש שני' לא הי' בו מעמד שהי' בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים והא מה' באב עד אחד בטבת הוי פחות מעשרים שבועות והמעמד הי' נחלק לכ"ד חלקים

כנגד המשמרות א"כ כיון דבחמשה באב הי' זמן מעמדם אי אפשר להיות זמן מעמדם באחד בטבת שבפחות מכ"ד שבועות אין המעמדות חוזרין חלילה ולכן העלה שם כיון דעיקר טעמא דמעמדות לעמוד על קרבנן של ישראל כמו כן תיקנו אנשי המעמד יהא עומדין על קרבן עצים שלהם דחשו חכמים לתקנם שלא לטרוח כל בני המשפחה לבוא לעמוד על קרבנן וא"כ שפיר הי' להם טרדה לאנשי המעמד בזמן קרבן עצים לכן בטלו המעמד:

אמנם לי נראה לישב דברי הראב"ד דכונתו כיון כשהי' קרבן עצים לבני המעמד ע"כ הי' מבטלין מעמדם לכן עשו כן בכל קרבן עצים אף שלא הי' אז זמן קרבן עצים של אותו המעמד:

ועוד י"ל כיון דבזמן קרבן עצים הי' מביאין קרבנות כמש"כ הרע"ב דביום שמביאין העצים מביאין עמהם קרבן נדבה ועושים אותו היום יו"ט ע"כ הי' טרודים בהקרבת הקרבנות לכן בטלו המעמד וכן פירש"י במגילה דף ה':

אך הנה הריטב"א כתב דיש מפרשים שהי' מבערין במזבח בפני עצמו מן העצים שהתנדבו וזה הי' קרבן עצים א"כ נסתר תי' הנ"ל:

אולם באמת כבר תמה בגבורת ארי על דברי הריטב"א דהא ב' גיזרי עצים חובה הן לתמידין וכתב דלא נתברר לו איזה קרבן מביאין אם עולה או שלמים הנה ברע"ב במגילה שם מבואר דהי' מביאין עולת נדבה:

הלכה ט

ד') **ומהו קרבן עצים וכו' מקריבין עולות**. ובהל' י' כ' אם מתנדב עצים הוה יו"ט והקשה בלח"מ משמע משום דמקריב עצים הוה יו"ט ולעיל כ' משום שמביאין קרבן הוה יו"ט ותי' כיון שמוסרין לציבור א"כ בשעת הקרבה אין שלהם ולכן רק יען שמביאין עמו קרבן הוה יו"ט והנה בריטב"א פ"ד דתענית כ' דק"ע היינו שהי' מבערין במזבח בפ"ע מן העצים שהתנדבו כדאמרינן במס' תמיד ששני גיזרין הי' מקריבין עם תמיד של בין הערבים ובגבורת ארי תמה דהנה ב' גזרין דתמיד מן התורה חובה הם לתמיד ולכן כ' דשמא אפי' עצים הביאו לנדבה כהאי דמנחות דף ק"ו דמיקרי קרבן והנה מאי דמספקא לי' פשיטא לי דדעת הריטב"א הוא משום דמביאין עצים לנדבה ולא מהאי דמנחות דמשם אין ראי' להא דהכא אלא מהאי דכ' רבינו דיחיד המתנדב עצים אסור בהספד ובתענית והוא מירושלמי פ"ב דחגיגה וסובר הריטב"א כק"ו המשל"מ לאמת אם ביחיד הוה יו"ט כשמנדב עצים ה"ה בציבור כשמקריבין העצים בפ"ע הוה יו"ט דידהו אף שאין מביאין קרבן אחר:

ה') **שאפי'** לשכה מלאה עצים שיהא אלו מתנדבין משלהן והנה בגבורת ארי הקשה הא איכא למיחוש דילמא לא מסרי ציבור יפה כדאיתא בב"מ דף קי"ח ואש הא בעי שיהא משל ציבור אף אש משל ציבור והביא דבירושלמי מוקי לה באמת משום דמכשירי קרבן משתנה קרבן יחיד לשל ציבור ואף דבגמ' דידן ע"כ לית לי' דירושלמי ס"ל גם בבגדי כהונה הטעם משום דמשתנה לשל ציבור ובגמ' דידן ביומא דף ל"ה איתא דבעינן מסירה יפה לציבור ול"א דמשתנה קרבן יחיד לשל ציבור י"ל דמה"ת מכשירין משתנה לשל ציבור רק מדרבנן קרבן ציבור אין משתנה לשל ציבור וכיון דאין אלא דרבנן ל"ח לשמא לא ימסרנה יפה לשל ציבור יעו"ש:

אך לכאורה יקשה הא ביומא דף ל"ז קבעי חישב בחתיית גחלים אי מכשירי קרבן כקרבן דמי ונשאר באיבעיא א"כ איך מצינן למימר דלגמ' דידן ג"כ יש חילוק בין מכשירי קרבן דמה"ת משתנה לשל ציבור אך י"ל דבע"ז דף מ"ו מוכח דפשיטא לי' דמכשירי קרבן לאו כקרבן דמיא א"כ י"ל דנפשט מהתם דבמכשירי קרבן שפיר י"ל דמשתנה לשל ציבור:

אולם יש לתמוה איך מצינן כלל לומר דעצים דל"ה בגופו של קרבן רק מכשירי קרבן לכן יכול להשתנות לשל ציבור הא במנחות דף כ"ב דיליף דבקרבן עצים בעינן משל ציבור דיליף כן ממזבח דבעינן משל ציבור והא לפי גמ' דע"ז מזבח גופיה ג"כ רק מכשירי קרבן קמחשב לי' וא"כ מזבח פשיטא לי' דבעינן משל ציבור ואינו משתנה לשל ציבור א"כ מזה קיליף עצים ע"כ דג"כ אינו משתנה לשל ציבור מה"ת דאין לחלק בין מזבח לשל עצים משום דשל עצים ל"ה בגופו של קרבן דהא מזבח גופי' ל"ה אלא כמכשירי קרבן (ועיין גיטין דף נ"ו דר"ח כל אקלידי הוה מסר לשמעי' בר מדציבי דאר"ח אכלבי בעי שיתין אכלבי דציבי ולכן הי' קרבן העצים חביבי כל כך):

ו') **יום שיגיע קרבן עצים**. הנה באמרי אש סי' קט"ז הוכיח מזה דיש למצוה דין חזקה מהאי דתענית דנביאים התנו שיהא להם חזקה במצוה וראיתי במ"ח סי' ח' השיג דהתם אין לשום אדם הפסד דבלא"ה אין מקבלין מיחיד כשיש עצים במערכה רק אלו שהביאו כשלא הי' עצים לציבור לכן זכו במצוה שאין הפסד לאחריני והנה לדעתי ז"א דהא בירושלמי כאן ובשקלים מבואר דתנאי ב"ד הי' רק שיהא קודמין לשאר עצים הנה מבואר דיכולת גם לאחרים להביא אלא שהן קודמין להקטרה א"כ מפסידין לאחרים ובסי' ט' השיג עוד דש"ה שהותנו הא לא"ה לא היו זוכין במצוה ע"י פ"א ובאמת בזה הרגיש גם האמרי אש אולם לדעתי ש"ה דדוקא שם צריכין תנאי ב"ד דהא שם הביאו כשלא היה שאר עצים להקטיר א"כ ל"ש דזכו שיהיו קודמין דזה רק שייך אם יש אחרים אבל שם ליכא אחרים ל"ש שזכו להקדים אלא שזכו להביא עצים אבל תנאי

ב"ד ה"ז שיקדמו אבל לגוף המצוה שיכולין להביא באותו יום לא היה צריך תנאי ב"ד שבמעשיהם זכו במצוה ועוד נראה להוכיח כן משאר מעשים שהביאו בגמ' דעשו סולמות וזכו להביא באותן הימים ושם לא הי' תנאי רק סתמא זכו אף בפ"א וכן מוכח מסוף תענית דכשעשו בני יודע' התנאי ב"ד שלא יודחו ממקומם אף לכשיעשו בני יהוירב מוכח אף דיש הפסד לאחריני וכן מוכח אי לאו תנאי ב"ד הא זכו בני יהוירב כיון שהי' להם חזקה בבית ראשון להקריב תחילה הרי דיש חזקה במצוה רק ע"י שנתעצלו לעלות קנסיהו ואבדו חזקתם ומעתה היינו שבני יודעי' היו ראשונה כיון שהחזיקו עתה במצוה זו תחילה ודו"ק:

והנה בשו"ת מהר"ם א"ש סי' קס"ז כתב דמהכא למדנו דשייך במצוה ג"כ דין חזקה כמבואר באו"ח סי' קנ"ג ובחו"מ סי' קמ"ט שאפי' אם מת יכול להוריש זכות המצוה לבניו ופלא בעיני כי אדרבא יש להוכיח מכאן דלא מהני להוריש לבניו דאי מצד דין חזקה יכול להוריש בל"ה צריכין נביאים להתנות וראיתי בשו"ת מ"ח או"ח סי' ט' שתמה אי שייך דין חזקה במצוה למה הצריכו נביאים להתנות ולפמש"כ לק"מ דבוודאי אדם שזכה במצוה זכה בכח חזקה אבל אי להוריש לבניו לכן הצריכו להתנות:

ואמנם בטעם חזקה שזכו להביא העצים כתב במהרמ"ש חח"מ סי' י"ח דמי שמתאמץ שלא יתבטל המצוה ההוא ולולא פעילתו הי' בטל הוה כמציל מן הנהר ומן הגייס דקנה לכן כיון שהם התאמצו להביא העצים שלא יתבטל המצוה לכן זכו בה לעולם ואני הבאתי ראי' ממדרש פ' נשא פ"י מה כתיב ויבן שאול מזבח לד' והלא כמה מזבחות בנו ראשונים נח אברהם יצחק יעקב בנה מזבח משה יהושע בנה מזבח ואת אומר החל לבנות מזבח לד' לפי שנתן נפשו על השחיטה כדכתיב ושחטתם בזה שהוא צורך מזבח לפיכך העלה עליו הכתוב כאלו אותו החל לבנות מזבח:

ז') **ודבר זה הוא מנהג**. ובמשל"מ תמה אי הוה רק מנהג דא"כ איך נדחה מפניו תענית ת"ב ולי נראה דהכונה כך דהנה זה שאין מתענין אין איסור כמו דאמרו שאסור להתענות ביום טוב דאורייתא או בחנוכה ופורים דהוא גזירת חכמים רק נהגו מעצמן כן אבל כיון שנהגו מחוייבין לשמור היו"ט שלהן מצד נדר (עפירש"י חולין דף ב' אהא דחולין שנעשו על טה"ק כקודש יען שקיבלו עליהן כך) וכאן הוה זה היו"ט קודם גזירת ט"ב שעשו יו"ט מתחילה שהיה טעם מנהג אבל אחר שנהגו כן חיוב הוא עליהם וא"כ אח"כ כשגזרו תענית ת"ב כבר קדם להם היו"ט שלהם א"כ גזירתם קודמין לגזירתם דט"ב לכך ל"ח כדאמרינן בפ"ג דתענית דף י"ב אם גזירתינו קודמת לגזירתן דהוה מוטל עליהן מטעם גזירת חכמים הוה ג"כ נדר והיינו מצד המנהג הוה כאלו נדר להתענות ויכול להתפיס בו

בנדר אבל בדבר דאורייתא לא יכול להתפיס בו דכיון דהוא דאורייתא אין נדר חל עליו ובדף י"א כתב הר"ן דמה שגזרו חכמים על גבינה הוה כדבר הנדור ונדר יכול להתפיס בו ול"ה כדבר האסור רק כדבר הנדור והנה במשל"מ הקשה א"כ ערב פסח אסור בתענית א"כ איך התענה רב ששת הנה כל זה העלה לפי דרכו דאיסור דרבנן הוא אבל לפי דרכו של רבינו דזה מנהג א"כ בערב פסח מסתמא לא נהגו שלא להתענות ולעשות יו"ט לאכול ולשתות אדרבא נהגו להתענות מטעם טירדת הפסח כמו שאמר רב ששת והיינו למאן דסברי פסח קרב כל היום ולמאן דסברי רק מחצות א"כ ל"ש תענית מטעם טירדה שוב ל"ש ג"כ איסור תענית מטעם קרבן כיון שאין אסור רק מחצות וכמש"כ המשל"מ בעצמו ובזה ניחא דלא אסרו תענית בע"פ יען דלא נהגו כן לאסור תענית אדרבא להתענות שלא יטרד ויבטל מפסח וזה נכון:

ודע דיש להבין הא דאמרו דאין אדם מתפיס בדבר האסור למש"כ המחבר סי' ב' דחשוד על טריפות ל"מ בשבועה אף דבעינן חשוד לאותו דבר יען דנשבע ועומד מהר סיני א"כ אמאי לא חל הא הוה מתפיס בדבר הנדור ואף דיש גם איסור מצ"ע נאמר שדעתו להתפיס בדבר הנדור אך לפמש"כ הר"ן דאין מתפיסין בשבועה א"ש דדבר האסור בדבר המושבע הוא לא דבר הנדור ואין מתפיסין בשבועה:

ובזה יש להסביר דברי הח"ס חלק אה"ע שכתב הא דשוויא נפשי' חתיכה דאיסורא לפמש"כ המהרי"ט משום נדר הא דלא מהני שאלה משום דהוה כמתפיס בדבר האסור ולכאורה מ"ש מאומר ה"ז כבשר חזיר דלא חל כלל ולפי הנ"ל ניחא ממנ"פ אם מתפיס במה שעומד ומושבע מהר סיני על חזיר א"כ רק מתפיס באיסור גברא ואם מתפיס בחפץ הוה דבר האסור אבל באומר דבר זה חזיר אין זה מתפיס בדבר האסור רק אומר שבועת הר סיני שמוטל עליו שלא לאכול בשר חזיר שבועה זו יהא על זה אף שבשר כשר הוא וכן בטמאה אני לך הוה כמתפיס במה שמושבע ועומד ושוי' חד"א ובזה מיושב גם קו' חכ"צ סי' ב' בנשא גרושה דנודר ועובד והקשה עפ"י סברא הנ"ל א"כ בנשא גרושה עבר על שבועת הר סיני וחשוד א"כ מה מהני נודר ולפי הנ"ל י"ל שבועת הר סיני איסור גברא ונדר איסור חפצא חמור לזה ל"ה חשוד ודו"ק:

שוב ראיתי בריטב"א נדרים שם כתב להדיא דכל איסור נבילה וחזיר רק איסור גברא הוה ולכן אין מתפיסין בו דהוה מתפיס בדבר הנשבע וא"כ בוודאי ע"פ דבריו צדקו דברי הח"ס דאם אומר זה בשר חזיר שוויא חתיכא דאיסורא בשבועת הר סיני כיון דהכל איסור גברא א"כ כמו שאסור לאכול נבילה יהא אסור לאכול זה וכ"כ באמת עוד בריטב"א אם אומר שיהא אסור עליו אסור לאכול דבר זה כנבילה דחל והיינו כסברת

הח"ס (ואולם התינח אי בנדר כזה לא מהני שאלה ובש"ע סי' ר"ה מבואר באומר זה יין נסך מהני שאלה) וכן מיושב עפ"י ריטב"א קו' החכ"צ הנ"ל וכמש"כ ודו"ק:

והנה בירושלמי פ"ד דשקלים מבואר כדברי רבינו מתניתין מסייע לר' יוסי אותן הימים נוהגין בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן ר' יוסי אומר אין נוהגין אלא בשעת הקרבן ועוד מן הדא א"ר בר צדק אנו היינו מבני סנאה בן בנימין וחל ט"ב להיות בשבת ודחינו אותו למוצאי שבת והיינו מתענין ולא משלימין וכ' בק"ע לפרש דנשמע דהוה קרבין גם לק"צ מדהוה נוהג גם בשלא זמן הקרבן ע"כ נשאר היו"ט גם לדורות נשמע דרק מצד מנהג הוה כיו"ט ונהוג אפי' בזה"ז יען דאף לק"צ התנדבו נשאר היו"ט לדורות:

ח') **ודבר זה הוא מנהג וכו'**. עמשל"מ שהקשה אי מנהג יקשה מתענית דף י"ב דאמר ראב"צ דדחו יו"ט דידהו ת"ב שחל בשבת ונדחה ול"נ לישב דהנה בג"א הקשה כיון דיו"ט זה רק דרבנן איך דחי ת"ב דהוה מדברי קבלה ותי' כיון שנדחה זהו ג"כ רק דרבנן כדאיתא פ"ק דמגילה דרבי ביקש לעקור לגמרי כיון דנדחה ידחה לכן שפיר יו"ט דידהו דחי ת"ב א"כ י"ל אי רק מנהג ג"כ דחי כיון שהי' נדחה כמש"כ הטור סי' תקנ"ט בט"ב שנדחה אכלו לאחר מילה משום דיו"ט שלנו הם אף דרק משום מנהג:

ומה שהקשה המשל"מ מעירובין דאמרינן דהוה מדרבנן לא מנהגא בעלמא נראה לי הכונה כך דוודאי זהו דעשו יו"ט לא הוה אלא מנהג שנהגו לעשות להם יו"ט וכן ברית מילה ורק חכמים אמרו כל דהוה מנהגא לנהוג בו יו"ט הוה בכלל מקרא קודש ואסור בתענית לכן דחי ת"ב שנדחה ובהא ניחא הא דאיתא בסי' תצ"ד דאסרו חג הוה מנהגא ואסור בו להתענות היינו ג"כ ע"ד הנ"ל כיון דמנהגא לעשות יו"ט ולנהוג בו מקרא קודש אמרו חכמים דאסור להתענות:

והנה המשל"מ הקשה עוד לפירש"י סוכה דף מ"ה דעושה איסור לחג היינו יום שאחר יו"ט מתענית דף י"ז דשבתות ויו"ט לאחריו שרי והנה בברכ"י שם כ' דבאמת הוא ירושלמי בריש ע"ז וע"כ לומר דהוה רק מנהגא וסובר הירושלמי להאי סברא דאמר ברא דמועדא דזהו מנהגא מקדמת דנא ולכן לא התענו בכ"ג רק בכ"ד כדאיתא בנחמ"י אמנם מש"כ המשל"מ דזהו טעמא דר"ט דאסר יום טבוח בתענית כדאיתא פ"ב דחגיגה וקשיא לי' כיון דהלכה כב"ה א"כ כל ז' ימים הוה תשלומין ומ"ש יום טבוח ובברכ"י דחי דפשטות הגמ' משמע משום יום טבוח והא דקשיא הא הלכה כב"ה תי' משום דאי חל יום טבוח בשבת יום טבוח אחר השבת אסור מדינא רק התירו משום הצדוקים לכן היכיא דחל יום טבוח אחר השבת אסרו כל יום טבוח שאחר החג ובזה תי' דברי המג"א שתמה עליו במשל"מ:

והנה בתענית דף י"ב איתא דאין מתענין דאמר ר"א בר צדוק וכו' מפני שיו"ט שלנו הוא והקשה בגבורת ארי הא יו"ט דקרבן עצים אינו אלא מדרבנן איך דחי לתענית ת"ב דהוי מדברי קבלה דחשוב בפ"ק דרה"ש כדברי תורה לענין איסור לפניהם ולאחריהם דא"צ חיזוק מיהא בהא י"ל דבחל ת"ב בשבת הא דמתענין אחר השבת אינו אלא מדרבנן א"כ שפיר יו"ט דדבריהם דוחה אותו:

אך הקשה מהא דספ"ג דעירובין דף מ"ו דדייק אהא דקאמר מפני שיו"ט שלנו הוא הא ערב יו"ט פירוש שאר ת"ב דהוה עיו"ט שלהם משלימין ואמאי הא כמו שאם מתענה בע"ש אמרו התם דאין משלימין כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה וה"ה לערב יו"ט זה ומאי קושיא הא יו"ט דרבנן כיון שא"ד הוא גופה לתענית ת"ב כש"כ שאין ערב יו"ט שלו דוחה משא"כ שבת דהוא דוחה לת"ב מפני שהוא מן התורה בחל בע"ש אין משלימין ותי' דבפ"ק דר"ה איתא דבזמן שלום רצו אין מתענין ולכן אף דבת"ב מתענין אבל רק דרבנן ולכן יו"ט של דבריהם דוחה אותן וא"כ שפיר פריך אי ס"ד דת"ב שחל בע"ש אין משלימין לא הוה לי' להשלים בכל ת"ב דהוה לי' עיו"ט שלו ודמי לע"ש:

אולם במג"א סי' תקנ"ט הביא להקשות מהא דאיתא בעירובין דף מ"א דבני סנאב בן בנימין התענו ולא השלימו בת"ב שנדחה ליום עשירי לפי שיו"ט שלהם הי' וקשה הא יו"ט דדבריהם לא עדיף מר"ח דאם התחילו אין מפסיקין וכיון שכבר התחילו להתענות בכל שנה יום ת"ב אין מפסיקין ובישועת יעקב סי' תקע"ב כתב לישב דכיון דדוקא ת"ב שנדחה מהני יו"ט דדבריהם לבטלו אבל אם לא נדחה אין בכח יו"ט דדבריהם לבטלו א"כ בעת שקבלו עליהם להתענות ביום ת"ב בכל שנה ושנה לא הי' סותר ענין יו"ט דדבריהם ובעת שנדחה התענית כגון בת"ב שחל בשבת דאז יו"ט דדבריהם ואם התענית בא כאחד באמת לא הי' מתענין כיון דיו"ט שלהם א"כ לא מיקרי התחלה מה שהתענו בת"ב שלא נדחה כיון דעיקר מה דמהני יו"ט דדבריהם הוא רק לענין דנימא הואיל ונדחה ידחה אבל לא מהני לדחות לגמרי התענית ולענין תענית שנדחה לא התחילה מעולם ומזה ראי' לדעת הרב"י דדוקא בת"ב שנדחה מהני יו"ט דדבריהם לבטל ולא בת"ב שלא נדחה דאי נימא דיו"ט דדבריהם מהני לבטל תענית ת"ב אלא דבני סנאב יו"ט שלהם הי' בעשירי ולכן בט"ב שלא נדחה הי' מתענין דא"כ הי' מיקרי התחלה מה שהי' מתענין בת"ב שלא נדחה שלא הי' יו"ט שלהם וממילא לא הי' מפסיקין אף אם הי' אירע יו"ט פעם אחד בת"ב כמו בר"ח שאם התחיל קודם אינו מפסיק וה"ה אם נדחה כיון דתענית שנדחה ושאינו נדחה שווין:

ט') **והנה** בהך דעירובין דפריך טעמא דיו"ט שלהם הוא הא עיו"ט משלימין וקשה מ"פ בשלמא שבת ויו"ט דחלין בלילה תיכף לכך ס"ל לר"ג דאין משלימין אף בעיו"ט אבל התם כיון דהוי יו"ט שלהם עבור הקרבן והרי הקרבן ל"ש בלילה וא"כ לא שייך יו"ט בלילה כמו בע"פ דאינו אסור במלאכה רק אחר חצות כיון דמקודם לא הוי לי' זמן הקרבן וא"כ ה"נ מכ"ש לילה כיון דאינו זמן הקרבן לא הוי יו"ט וכבר עמד ע"ז בחכש"ל סי' תקנ"ט וכתב לתרץ דהש"ס מוכיח דבע"כ עשו הם גם הלילה ליו"ט דאל"כ דהלילה לא הוי יו"ט א"כ למה לא השלימו הרי קיימ"ל בכל הני דברים שאם התחיל פוסק מ"מ אם התחיל בהיתר לכו"ע אינו פוסק וא"כ ה"נ בשלמא בכל עיו"ט ס"ל לש"ג דאינו משלים כיון דכולו בין היום ובין הלילה הכל הוי בכלל יו"ט והוי התחיל באיסור לכן פוסק אבל אם נימא בזה דהלילה אינו יו"ט להם ובעיו"ט שלהם היו מותרין להתענות וא"כ כיון דהתחילו להתענות בליל ת"ב דלא הוי יו"ט עדיין והוי התחיל בהיתר אף דאח"כ בבוקר חל היו"ט שלהם ראוי להיות כדין התחיל בהיתר דאינו פוסק וכו' ובע"כ מוכח דגם הלילה הוי יו"ט והוי התחיל באיסורא לכך פריך א"כ תיפוק לי' דהוי עיו"ט ופריך ממנ"פ את"ד ולי נראה להביא ראי' לדבריו מהא דאיתא בסי' תקפ"א דאף בלילה אומרים יום תרועה דהיום הוא דנתחייב בתרועה עמג"א א"כ יום הוא דנתחייב בקרבן מחשב לילה יו"ט והכי מוכח מסוכה דף ל"ג דאמרינן אשחור ביו"ט הוה נראה ונדחה אף דבלילה ליתא למצות לולב ע"כ כיון דזה היום הוא מצות [לקיחה] כבר מלילה איקרי זמן לקיחה:

אך קשה לי מהא דאיתא בר"ה דף ז' אמר ר"פ כי קחשיב מידי דחייל מאורתא מידי דלא חייל מאורתא לא קחשיב ויקשה אמאי לא נאמר דיום הוא דנתחייב בהבאת עומר ושפיר חייל מאורתא ועוד יותר קשה דפריך והרי רגלים דלא חיילי' מאורתא וקחשיב ויקשה אמאי לא נאמר דהיום הוא דנתחייב בהבאת קרבנותיו וכן בהא דפריך אח"כ הרי יובלות דלא חיילי' מאורתא וקחשיב אמאי לא משני דיום הוא דנתחייב בתקיעה ולכן שפיר קחשיב אף מאורתא דבלילה אין זמן תקיעה:

והנה שם בשמעתין מסיק כי קחשיב מידי דלא תליא במעשה מידי דתליא במעשה לא קחשיב ופריך והרי רגלים דתליא במעשה ופירש"י דס"ד דאין ב"ת חל עד שעה שראוי להביא קרבן נמצא שתלוי בתמיד של שחר וקשה לי הא קיימ"ל דקדשים שהביאן קודם פתיחת השערים פסולין והקשו תוס' בעירובין דף ב' תיפוק לי' דלפני התמיד ותי' דמשום זה ל"ה פסול דרק למצוה בעלמא וא"כ קשה אמאי לא יתחייב בבל תאחר ממילא הי' מקריבין לפני התמיד כדי שלא יעבור בב"ת ושוב איכא ב"ת בקדושת היום ויותר הו"ל לרש"י לפרש דתליא במעשה בפתיחת שערים וא"ר להקריב לכן א"ע בב"ת עד פתיחת

השערים וראיתי בפי' הר"ת דמפרש דתליא במעשה היינו הקרבת הקרבן גופי' לדידי' ניחא אבל לפירש"י קשה ובה' מעה"ק יבואר:

אמנם בתענית דף כ"ח מסיק האי טעמא דמוסף דחי מנחה הללו דברי תורה והללו דברי סופרים ופירש"י דפריך דמ"ש דבקרבן עצים דחי מעמד דנעילה ולא דמנחה הללו דברי תורה מנחה ודנעילה דברי סופרים ותוס' פי' דפריך מ"ש מוסף דדחי מנחה ובין קרבן עצים דלא דחי מנחה ומשני הללו דברי תורה מוסף דברי תורה לפיכך דחי מנחה דהוי דברי תורה אבל קרבן עצים דהוי מדברי סופרים לא דחי אלא דנעילה דהוה מדברי סופרים אבל לא דחי מנחה דהוי מדברי תורה ובספר גבורת ארי הקשה דלמ"ד מנחה אבות תיקנם תפלת ערבית נמי יעקב תיקנה ונפקא לי' מקרא דויפגע במקום ואין פגיעה אלא תפלה אלמא תפילת ערבית נמי רמיזא בדאורייתא כמנחה והרי רב סבירא לי' תפלת נעילה פוטרת של ערבית ואמרינן נמי דרב לטעמי' דאמר צלותא יתירה וכיון דצלי לי' תו לא צלי כדאיתא ביומא דף פ"ח ולמ"ד תפלת ערבית חובה קאמר וכיון דנעילה במקום תפלת ערבית קיימא א"כ הוה לי' נעילה ג"כ דברי תורה כמנחה ואכתי קשה מה הפרש בין זה לזה בין מעמד דמנחה לשל נעילה כיון דשתיהן דברי תורה:

ועוד אפי' למ"ד אבות תיקנם והוה כדאורייתא אבל האי דמעמדות הנידחין מפני קרבן מוסף וקרבן עצים אינו אלא תפלה יתירה שתקנו חכמים לאנשי מעמד ואלו אין להם ענין לתפלות שתיקנו אבות דיש להם רמז בתורה וכתב דוודאי אפי' תפלת מנחה לא מצינו בתלמודא דקרי להו דברי תורה ולא עדיפא מכל תקנת חכמים והא דקאמר הללו דברי תורה לא קאי אמעמד דמנחה ודנעילה אלא דקאי אקרבן מוסף וק"ע ואדר"ע לחוד קאי והכי פירושא מה הפרש בין זה לזה מ"ש קרבן מוסף לר"ע דחי דמנחה ודנעילה ומ"ש קרבן עצים דלא דחי אלא דמנחה לחוד ומשני הללו דברי תורה מוספין דברי תורה והללו פירוש זמנים דק"ע רק דברי סופרים לפיכך לקרבן מוסף של תורה ניתנה רווחא טפי לדחות מעמד דמנחה ודנעילה אבל לא ק"ע דא"ד אלא מנחה הסמוך לו ולא של נעילה ועי"ש:

והנה רבינו בפ"י ממלכים כתב דאברהם הוסיף להן מעשר ותפלת שחרית וכו' יעקב הוסיף להם גיד הנשה ותפלת ערבית הנה מבואר דס"ל דהוה דאורייתא ממש ונראה דבאמת מהכא נפקא לי' דתפלות דתיקנו אבות דהוה דאורייתא ממש וע"כ דמפרש כפירש"י או תוס' וא"כ מוכח שפיר דהוה כדאורייתא ממש אבל אי הוה מפרש כפירושו של גבורת ארי' אין מוכח דהוה דאורייתא א"כ תיקשי מהיכן למד באמת דהוה כדאורייתא ממש:

ואמנם א"כ קשיא קו' הגבורת ארי' הא נעילה במקום תפלת ערבית קיימא א"כ אכתי תיקשי מאי הפרש יש הנה לדעתי מהא אין לדחות פירש"י ותוס' דאף דנעילה במקום תפלת ערבית תיקנם לענין זה ל"ש לומר דהוה כדאורייתא כתפלות שתיקנו האבות ומה שהקשה הא מעמדות בוודאי אינו כדאורייתא דרק חכמים תיקנם והם וודאי רק מדברי סופרים הנה לזה שפיר י"ל דאלים כדאורייתא כמו שכתב הרדב"ז לענין ברכה רביעית דבהמ"ז כיון דניתקן שיהא במנין הברכות על המזון אי נקיל בהא יען דהוה דרבנן איכא זילותא טפי ה"נ יש לומר בתפלת המעמד כיון שתיקנו להוסיף על התפלה נתנו בו חכמים דין דאורייתא ממש (ולפמש"כ זהו שיטת רש"י ותוס') והנה כעין זה מובא בטור סי' קי"ז הביא בשם אחיו הר"י טעם לדבר שנהגו איסור מלאכה בר"ח וז"ל לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות פסח כנגד אברהם דכ' לושי ועשי עוגות ופסח הי' שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה הי' בשופר מאילו של יצחק סוכות כנגד יעקב דכ' ולמקנהו עשה סוכות וי"ב חדשי השנה כנגד י"ב שבטים וכשחטאו בעגל ניטלו מהם וניתנו לנשותיהם לזכר שלא הי' באותו חטא והנה חזינן דמועדים שהם דאורייתא אפ"ה אמרו בו טעם שתיקנו כנגד אבות שקיימו המועדים מעיקרא כן י"ל בתפילות שתיקנו אבות שהם כדאורייתא ממש (ועיין מש"כ היעב"ץ בפירושו על תפלה בטעמא דתיקנו סדרא דקדושה בשבת במנחה יען דיש בו מוסף ובר"ח ובחוה"מ אף דיש בו מוסף לא תיקנו במנחה סדרא דקודשה):

י) **והנה** מראב"ד פ"ד מה' ממרים משמע דלא תסור ליכא רק בעשה שכ' וז"ל ואומר אני דמודה ר"י בחייבי כריתות שאין בהם זה הדקדוק שאין ראוי לדקדק אלא במ"ע דשייך בי' לא תסור מן הדבר אבל תעשה אותו וזהו עשה מבואר מדבריו דסובר דלא קאי על הל"ת ומה"ט ספק דרבנן לקולא ועלח"מ שגם דעתו נראה שמפרש כן ואמנם לכאורה תמוה מברכות דף י"ט דאמרינן שם גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה תורגמי' בלאו דלא תסור ושם קאי לעבור בלאו כגון לטלטל בשבת אבנים של ביהכ"ס או מי שנפסק טליתו לילך בכרמלית כדאמרינן במנחות דף ל"ח הרי דשייך בלאו ג"כ לא תסור והנה רש"י סוכה דף ט"ז עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא בסוכה דאיסור לאו וכתב רש"י אע"ג שהיא דרבנן כיון דאיסורו סקילה מחמרינן אפי' מדרבנן דאית בה והוא היפוך מדברי הראב"ד (ועיין ב"מ דף צ"א דאיסור שבות באיסור לאו לא מבעיא לן ובאיסור מיתה אסור אמירה לנכרי כמש"כ תוס' שם וראיתי בשו"ת בית יצחק סי' י"א שתמה ג"כ) ולי נראה לפמש"כ בפ"א מבה"ח דמ"ע דיו"ט הוא מדכ' מקרא קודש א"כ הוה כקום ועשה שייך שפיר בי' לאו דלא תסור (ול"ד לעשה דתשבות דהוא שלילה דהיינו שלא

יעשה בהא ל"ש לא תסור אבל לפמש"כ דהעשה הוא ממקרא קודש קדשהו זה הוה שפיר עשה דקום ועשה ואיכא בדרבנן לאו דלא תסור ועח"ס ביור"ד ה' טבילה דגם אמה דילפינן מלא תטוש תורת אמך שפיר מברכין):

ונראה עוד דכונת הראב"ד כך בכל איסור דרבנן הנה הוא ארכבי' אחפצא דחפץ זה איסור ולא תליא בעשית האדם דאטו חכמים אמרו שלא יאכל זה או זה רק אמרו דבר זה אסור זהו נבילה דרבנן זהו טריפה דרבנן א"כ מאי לא תסור שייך בזה ע"כ ספיקא לקולא אבל בל"ת דשבת דקאי אגברא דחכמים אמרו שלא יעשה כך רק שיהא בשבתון דהא הוה עשה ול"ת א"כ שפיר שייך לא תסור לא תעשה כך לעבור על דברי חכמים אלא תעשה כדבריהם להיות בשבתון ולכן אף דשבתון הוה גם כן בשלילה שייך שפיר לא תסור ואין כונת הראב"ד רק לחלק בלאו דהאיסור על החפץ ובזה ל"ש לא תסור ולכן כתב רק במידי דהוה עשה דתליא בגברא שיעשה זאת איכא לא תסור ולכן ס"ל בכל ספיקא דרבנן באיסורין לקולא כיון דהאיסור רכיב על החפץ לא על אגברא ל"ש בי' לא תסור וא"ש (ועיין ירושלמי פ' הי' קורא תדע לך שדברי סופרים חמורים מדברי תורה שהרי ר"ט אלו לא קרא כלל הי' עובר בעשה ומשום שעבר על דברי ב"ה נתחייב מיתה שכך אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה ויש להקשות מאי צריך להביא ראי' ע"ז הי' עובר על דברי סופרים עובר בלאו דלא תסור והא ל"ת חמור מעשה כדאיתא בריש יבמות דף ו' מכאן ראי' דבמצוה דרבנן אין עובר בלאו דלא תסור אלא בעשה דשאל אביך כדאיתא בשבת דף כ"ג ועיין ע"ז דף כ"א אנא גמירנא טפי מינך ומבואר בשו"ת מהר"ם שיק דכהא"ג איסור דרבנן הוה כדאורייתא ושייך לפני עיור):

והנה במשל"מ הביא תוס' רה"ש וכבר תמה עליו בברכ"י או"ח סי' תצ"ד מירושלמי פ"ק דע"ז חברייא אמר טעמא דרי"ש משום בר"י דמועדא אר"י קרא מסייע למה דאמרי חברייא וביום עשרים וארבעה לחודש השביעי נאספו בנ"י בצום וכו' ולמה לא אמר בעשרים ושלשה משום ברי' דמועדא אין נימר דהוה בשבתא לית יכול דאת מחשב ואת משכח צומא רבה בחד בשבתא ומה בא ולית ר' חוניא מיקל למאן דמעבר לי' מן אתרי' א"ר יוחנן בר מדייא אנא חשביתה ולא הוה בשבתא ועיין במראה הפנים שג"כ הקשה על תוס' רה"ש הנ"ל דבהדיא מתוך דהאי קרא מסייע לטעמא דברי' דמועדא וכן יש סמך לאסרו חג מן הכתוב כדדריש בסוכה כל העושה לחג באכילה והביא קו' הפנ"י שהקשה ג"כ על תוס' מהא דאיתא בביצה רפ"ב מאי לאין נכון לו למי שלא הניח תבשילין וא"כ הי' יו"ט סמוך לשבת וכ"ג בתשרי שבת הי' יעו"ש:

וראיתי בציון ירושלים שהביא דברי התשב"ץ דמונין מיום שני והרי מדברי התוס' מבואר

דמונין מיום ראשון כיון דבאותו שנה הי' אלול מעובר א"כ למה קראו כ"ד אלא ע"כ דמונין מיום ראשון וכבר עמד בזה בישועת יעקב סי' קכ"ד וכתב לישב דיש לחלק בזמן שהי' מקדשין עפ"י הראי' רק שלאיזה צורך עברוה לאלול א"כ נהי דלענין המועדות אף שראו הלבנה החדשה ביום ראשון דלאיזה צורך עברוה מונין המועדות מיום שני אבל כיון לענין ימי החודש חשבינן מיום הראשון וכו' ועמג"א סי' תכ"ט ובמחהש"ק עכת"ד:

הלכה י

א) **הנה** איתא במשנה ומותרים בהספד והיינו דהו"א דאסור משום דהוה יום טבוח ויום שמביאין קרבנות אסור בהספד ותענית מדינא כדאיתא בירושלמי פ' מקום שנהגו והיינו כדמסיק בגמ' דר"ט לא הניח להם להספיד ביום טבוח משום דהוה יום שמביאין קרבנות ורק ביום טבוח שאחר השבת התירו משום הצדוקין והקשה ע"ז דרבינו כ' כאן דיום שמביאין קרבנות דאסור בהספד ובתענית ל"ה אלא מנהגא והוא ממשנה דקתני ומותרים בהספד משום הצדוקים וכן משמע מירושלמי דאיסורא איכא:

עוד הקשה דהא מירושלמי הנ"ל נשמע דיום טבוח אסור נמי במלאכה וכמש"כ תוס' בשמעתין מהך דירושלמי דעכ"פ מדרבנן אסור א"כ ג"כ קשיא אמאי כתב דאיסור עשיית מלאכה הוא רק מנהגא עוד הקשה מפ"ק דתענית דא"ר צדוק דדחו ט"ב מפני שחל יו"ט שלהם קרבן העצים בת"ב שנדחה ואי אינו אלא מנהגא איך דחו ת"ב ועוד הקשה דבה' יו"ט כ' רבינו דע"פ אחר חצות אסור במלאכה משום דהי' מביאין קרבן הרי דס"ל דמדינא אסור במלאכה וכאן כ' דרק מנהגא עוד הקשה באמת אמאי לא נזכר בשום מקום דיום טבוח יהא אסור במלאכה כמו בע"פ שאף בזה"ז שבטל המקדש אסור במלאכה ולמה ביום טבוח אין אסור במלאכה בזה"ז וכתב דא"ל דוקא ע"פ שכל ישראל חייבין להביא קרבן אבל יום טבוח דקיימ"ל כב"ה דדחי יום טוב רק אם אירע שלא הביא מקריב ביום טבוח לא אסרוהו לכל העולם רק שמי שהביא הקרבן כמש"כ התוס' וא"כ בזה"ז דאין מביאין קרבן מותר במלאכה דא"כ קשיא הא ר"ט הי' אחר החורבן דבוודאי ר"ט ס"ל כב"ה ואפ"ה ס"ל דאסור בהספד א"כ ה"ה במלאכה יהא אסור:

שוב הקשה לאידך גיסא באמת מ"ט דר"ט דס"ל רק יום טבוח אסור דהיינו יום שאחר שבועות הא מטעם הקרבת הקרבנות כל ז' יש לו תשלומין א"כ כל הז' ימים יהא אסור בהספד:

עוד הקשה אמחבר סי' תצ"ד דפסק דאסור להתענות במוצאי שבועות הא לב"ה אין חילוק בין יום טבוח לשאר ז' ימי תשלומין ועוד הקשה למש"כ המג"א דהטעם משום דכשחל בשבת הי' יום טבוח אחר השבת ותמה הא כשחל בשבת הי' מותר בתענית

מפני הצדוקים עוד הקשה דר"ט משני הא בחל בחול לית לב"ה יום טבוח וכתב לתרץ דטעמו דר"ט אינו משום יום טבוח דרק המקשן ס"ד משום יום טבוח וזה לא משכחת רק בחל בשבת לב"ה ע"כ פריך לר"ט אמאי אסרוהו בהספד אבל ר"ט ס"ל דהטעם משום הא דאיתא בסוכה דף מ"ה כל העושה איסור לחג באכילה ושתי' מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן ופירש"י שהוא יום שאחר החג ומה דאיתא במשנה דאם חל בשבת דאיכא טעם דאסרו חג אפ"ה מותרין בהספד ותענית מפני הצדוקים עכ"ד אולם קשה לי לדבריו דתלה תניא בדלא תניא דרי"ו קאמר שפיר דמעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והעלה קרבן דהא אי העלה קרבן הא מבואר במס' תענית דמדינא אסור במלאכה ובתענית ע"כ שייך שפיר לומר דגם העושה איסור לחג באכילה ושתי' לנהוג בו שמחה הוה כאלו הקריב קרבן דאז מדינא הוה אצלו יו"ט ולדברי המשל"מ נהפוך הוא דיום טבוח אסור בהספד ובתענית משום דעושה איסור לחג:

ונראה לישב דהנה תוס' ד"ה נפשוט מינה דחד יום טבוח והקשו אמאי לא פריך ממשנה דקתני ומודים כשחל להיות בשבת שיום טבוח לאחר השבת ואי אית לי' תשלומין כל ז' ימתינו לציבורא עד תרי בשבת דאז אין קפידא מפני הצדוקים ותי' דלא רצו לאחר כל כך ונראה לישב ברווחא דהנה קשה לי במשנה דקתני ב"ה אומר אין יום טבוח אחר השבת והא בגמ' במעשה דר"ט מוכח דס"ל דיש יום טבוח בחל בחול ומסתמא ר"ט כב"ש ס"ל כמש"כ המשל"מ ע"כ נראה דטעמא דירושלמי דס"ל ביום שמביאין קרבנות אסורים במלאכה הוא נובע משמעתין דראב"י יליף וקראתם ובקוצרכם איזה חג שאתה קורא וקוצר זה חג עצרת אלא לאו לתשלומין ור"א אמר ר' הושעיא יליף מהיקש מה חג המצות ז' אף חה"ש ז' וקאמר בגמ' דצריכה דמה תשלומין של חג אסור בעשיית מלאכה אף תשלומי עצרת נמי אסור במלאכה קמ"ל דראב"י ואי מדראב"י לא ידענא כמה קמ"ל היקשא מעתה יפורש הכא דנפקא מחהמ"צ תשלומין כל ז' א"כ הו"א דאסור במלאכה כל ז' וילפינן מוקראתם ובקוצרכם דאין כל ז' אסור במלאכה יום אחד היום טבוח שפיר נשאר בסברא קמייתא דמה חג המצות אסור במלאכה אף חג עצרת אסור במלאכה עכ"פ היום טבוח דאין לומר דמאי חילוק בין יום טבוח לשאר ימים דכולהון יש בהן תשלומין דשפיר יש בהן מעלה לפי מה דמבואר בסוג' דיו"ט שמביא בו קרבנות טעון לינה (וא"כ משכחת בהביא שלמי שמחה ולא הביא קרבן ראי' דיום טבוח שלו אחר יו"ט שחייב להביא הקרבן ראי') וכיון שטעון לינה בלילה שלפניו ע"כ גם היום יש לו מעלה שאם הביא הקרבנות שיהא כל היום כמו יו"ט ואסור במלאכה ובהספד משא"כ בשאר ימי טבוח שהלילה שלפניו הוא כחול לגמרי ע"כ גם ביום ל"ה יו"ט ומותר בהספד ותענית

ובמלאכה וא"כ כיון שמצאו כבר בקרא דיום שמביאין בו קרבנות לתשלומין הוא כיו"ט (אף דל"ה דאורייתא רק ע"ד אסמכתא) מהא למדו איסור גם בע"פ שאסורין במלאכה:
ולפי"ז ניחא מה שהקשיתי דב"ה אמרו אין יום טבוח אחר שבת דרק ביום שאחר יו"ט איכא יום טבוח לנהוג בו יו"ט ולאסור במלאכה כמו בחוה"מ יען שלילה שלפניו טעון לינה אבל בחל בע"ש דאחר שבת הוה יום שני שאחר חג דא"צ לינה ויכול לילך במוצאי שבת מירושלים לא נהג בו יום טבוח אלא אם צריכין מביא קרבן לתשלומין (שלא הביא מקודם יכול להביא) אבל אין בו קדושת יום טבוח לאסור במלאכה ובתענית וניחא נמי קו' תוס' אמאי לא פריך ממשנה דימתינו עד יום שני ולפמש"כ ניחא דיום טבוח עדיפא להו משום כיון דטעון לילה שלפניו ע"כ עדיפא להביא קרבנות החג ביום טבוח משא"כ שאר ימי תשלומין:
וכל זה בקרבנות שבאו לתשלומין אבל בקרבן יחיד אין אסור מדינא אלא ממנהגא דנהגו יו"ט לאסור במלאכה ובתענית מטעם דעכ"פ נשמע מקרא דביום הבאת קרבן אסור במלאכה ובתענית ובהא מיושב כל קו' המשל"מ דכ' רבינו שרק מנהגא דבק"י רק מנהגא דמקרא לא נשמע רק בקרבנות החג שמביאין בתורת תשלומין דשייכה לומר דגם קדושת יו"ט עליו וכן ק"פ דהוא אתי קודם יו"ט שייך ללמד מקרא ע"ד אסמכתא דיש איסור מלאכה כמו יו"ט ולכן כ' רבינו לענין ק"פ דהוה אסור במלאכה אבל בקרבן יחיד ל"ה אלא מנהגא רק כיון דנהגו כן יען דבעלמא בקרבנות שבאו לתשלומי החג מדינא הוה כיו"ט לכן אלימא יו"ט דידהו לדחות ט"ב וא"ש דכ' המחבר דבמוצאי שבועות אסור בהספד ובתענית משא"כ בשאר יו"ט דאין שם תשלומין לקרבנות ע"כ אין שייך לאסור בתענית והא דשרי בזה"ז במלאכה ואין אסור גם במלאכה כמו ע"פ אף שחרב הבית אסור במלאכה לזה י"ל דשאני ע"פ דגם לשאר דברים מצאנו שנוהגין בו איסורים מה שנהגו בימי הבית שהי' אסור לאכול גדי מקולס ע"כ נשאר גם איסור זה משא"כ בשאר קרבנות ל"ש הא"ט:
וא"ש גם דברי המג"א דכ' בחל בשבת אסור בתענית משום יום טבוח אף דבימי הבית הי' נוהגין בהספד ובתענית משום צדוקים אבל בזה"ז דל"ש לאסור במלאכה ביום טבוח ע"כ אסור בתענית כמו שאר יום טבוח שאחר יו"ט אבל במוצאי שאר יו"ט דליכא קרבנות משום תשלומי חג ליכא איסור במלאכה ובתענית רק אמרו כל הנוהג איסור לחג באכילה ושתי' הוה כאלו הקריב קרבן יחיד דממנהגא הוה אצלם כשאר יו"ט לאסור במלאכה ובתענית ודו"ק:
עוד נראה לישב בדרך אחר דהנה רבינו פ"א דחגיגה כתב דיש לעצרת תשלומין כמו בחג

המצות והקשה בלח"מ הא רבינו פסק בפי"ד ממעה"ק דכתיב חג המצות וחג השבועות דעובר בבל תאחר בג' רגלי' בכסדרן א"כ איך יליף מקרא זה לתשלומין ונראה דהא דאיתא בר"ה דלהאי מ"ד ע"כ יליף ממנה חודש ומנה וקדש היינו למ"ד תשלומין זה לזה א"כ חג המצות שבעה ימים וסוכות ג"כ שבעת ימים וכל זמן שלא עבר כל הימים א"ע ובשבועות הא לא ליכא אלא חד יומא א"כ כיון דבעינן ג' זמנים אלו לבל תאחר מנ"ל לתשלומין אבל אי אמרינן תשלומין דראשון א"כ גם פסח וסוכות ל"ה אלא יומא חד א"כ אף דשבועות ג"כ יש לו תשלומין בא שפיר במספר לבל תאחר דהא חג המצות וסוכות לא הוי אלא יומא חדא דכל הימים בלא"ה רק תשלומין דראשון א"כ הכל בא במספר חדא ושפיר מדמינן חג השבועות ג"כ לתשלומין מחג המצות אף דקאי בבל תאחר דהרי אין למדין רק לתשלומין דראשון כמו בחג המצות כמש"כ תוס' דף ט' בעצרת כו"ע מודה דתשלומין דראשון א"כ א"צ קרא מיוחד לזה דממילא נשמע ורק אי בחג המצות ז' ימים תשלומין זה לזה א"כ אי יליף בעצרת תשלומין ע"כ רק תשלומין דראשון ומנ"ל הא כיון דצריך קרא לבל תאחר וא"כ רבינו דס"ל תשלומין דראשון א"צ קרא דממילא נשמע דיש לו תשלומין כמו חג המצות וא"ש ולפי"ז יש לישב גם קו' המשל"מ הנ"ל שהבאתי לעיל אבל לי קשה עוד מאי דריש חג שיש בו קצירה ותמוה אי חג נקרא משום דכ' וקראתם מקרא קדש א"כ יאסור במלאכה כדדרשינן לקמן גבי חוה"מ א"כ איך דריש דהוה חג שיש בו קצירה הא אסור לקצור אך נראה דא"ש דהוא גמ' רה"ש דף ל"א דר"א ס"ל מקרא קודש היינו קדש ממלאכה אבל ר"ע ס"ל מקרא קודש היינו קדושת היום א"כ ס"ל כר"ע א"ש:

אבל קשה לי עדיין א"כ משום דס"ל דמקרא קודש לקדושת היום שהוא מ"ע דיו"ט למה אמרו יום טבוח לאחר יו"ט ולא אמרו יום טבוח קודם יו"ט דהא קיימ"ל דמוסיפין מחול על הקודש א"כ יכול לעשות חג וליקרא מקרא קודש קודם עצרת ולהביא הקרבנות ושפיר מיקרי איזה חג שאתה קוצר בו וא"כ מנ"ל מהאי קרא יום טבוח או דיכולין להשלים דילמא הקרא אייריא מקודם יו"ט אף דבמגילה דף ה' איתא דמאחרין ולא מקדימין ומפרש בגמ' דהיינו גם יום טבוח אבל הא גופי' קשיא מנ"ל דמאחרין ולא מקדימין נהי דאמרו שם יען דלא הגיע זמן חיובא הא בקצירת עומר פריך בגמ' ונקצרי מע"ש ונראה לישב דניחא לי' לאוקמא אלאחר יו"ט לתשלומין יען שהי' קדושה לפניו כדאמרינן בפסחים דף ע"א והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה ופריך או אינו אלא לילי יו"ט הראשון מרבה אני ליל יו"ט אחרון שיש שמחה לפניו הרי דעדיפא לאוקמא אלאחר יו"ט ה"נ לאחר יו"ט קרינן מקרא קודש:

אך אכתי קשה א"כ ר"א דס"ל דמקרא קודש ממלאכה א"כ מנ"ל תשלומין דאי מהיקש לחהמ"צ הו"א דאסור במלאכה וכן מקרא דוקראתם מקרא קודש אין ללמוד דהא ג"כ אסור במלאכה ונראה דס"ל דילפינן מדרבה אמר שמואל מנה וקדש ולפי"ז י"ל דבאמת הא"ט דב"ש דס"ל יום טבוח לא נשמע רק יום אחד דאף דמונין גם שבוע עיקר ספירה רק ימים (כדקיימ"ל מהא"ט דזה"ז דספירה דרבנן אם לא מנה שבוע יצא) ולפי"ז שפיר י"ל דהא היום באמת אסור במלאכה מטעם דמוסיפין מחול על הקודש דגם לאחריו הא מוסיפין מחול על הקודש רק דלכאורה יקשה א"כ עדיפא לאוקמא אקודם יו"ט דכאן אין לומר משום דאין קדושה לפניו כיון דאסור מטעם מלאכה דמוסיפין על הקודש בסברא דמעיו"ט מסתברא לאוקמא כדאיתא ביומא דיליף מוסיפין על הקודש אין לי אלא מלפניו מלאחריו מניין הרי דמלפניו מסתברא יותר אך א"ש דכיון דדריש מנה וקדש א"כ א"א להקדים רק לאחר א"כ הא"ט דב"ש דס"ל יום טבוח וב"ה לית באמת יום טבוח רק תשלומין ז' ימים והו"א דאסור בהספד ובתענית קמ"ל דשרי משום הצדוקים וכיון דיומא קמא מ"ו ימי תשלומין מותר שוב שרי בכל ימי תשלומין אמנם ר"ט דס"ל דאסור בהספד ובתענית י"ל דר"ט ס"ל דלא כב"ש ולא כב"ה רק דס"ל כר"א דמקרא קודש אסור בעשיית מלאכה א"כ דיליף תשלומין ממנה וקדש א"כ ס"ל ג"כ רק יום אחד אסור משום יום טבוח ואסור בהספד ובתענית ובמלאכה אבל כשחל אחר שבת ס"ל שפיר דשרי משום הצדוקים:

א"כ לפי"ז א"ש הכל דרבינו לא הביא דיום טבוח משום דס"ל כב"ה אבל המחבר סי' תקצ"ה הביא שפיר דיום שאחר עצרת אסור בתענית משום דס"ל כר"ט דר"ט ס"ל כמ"ד תשלומין זל"ז א"כ לא נשמע מהיקשא דחהמ"צ תשלומין כקו' הגמ' בר"ה רק ע"כ דיליף ג"כ ממנה וקדש כמסקנת הגמ' בר"ה ולא יקשה דר"ט כב"ש דהא כיון דכל הני תנאי דס"ל דבעינן בבל תאחר ג' רגלים ע"כ דיליף ממנה וקדש ומשם לא מוכח באמת רק יום אחד ע"כ רק יום אחד אסור ולא יקשה קו' המשל"מ מ"ש יום אחד מכל ימי תשלומין דלפמש"כ ר"ט דס"ל ממנה וקדש רק מוכח יום אחד יום טבוח דעיקר הספירה הימים כדכ' תספרו חמשים יום:

וא"ש נמי מה שהקשה המשל"מ דרבינו כ' רק מנהג מנ"ל דהוה רק מנהג מ"ש מערב פסח דמדינא אסור במלאכה וגם למה דוחה מנהג תענית שהוא תקנת חכמים ומהא אמר רי"ו כל העושה איסור לחג כאלו בנה מזבח והקריב קרבן והאיך תליא זה בזה ע"כ לפרש כאלו הקריב קרבן ואז נהגו ג"כ משתה ושמחה והנה אסרו חג איתא בירושלמי ע"ז דמיקרי בנה דמועדא ואסור בתענית אף שרק מנהג כמש"כ תוס' ר"ה דף י"ט

ודחי התענית א"כ י"ל אף דלא קיימ"ל כירושלמי עכ"פ מוכח גם משום מנהג שקבלו עלייהו שיהא יו"ט דחינן תענית כיון דאסמכי אקרא אלים למידחי תענית ממנהגא ל"ד לערב פסח דמדינא אסור דהוה של כל ישראל וגם דלפמש"כ הטעם בערב פסח דאסור במלאכה ובתענית הוא משום דמוסיפין על הקודש:

ב') **והנה** בטו"א בחגיגה שם הקשה הא צריך קרא דאת חג המצות תשמור שבעת ימים תשמור דלאו לאו ללקות ותי' גם מקו"ח ידעינן ללקות כיון שאיכא עשה דמקרא קודש מזהירין ועונשין מן הדין כמש"כ הה"מ פ"ב ממא"ס והקשה א"כ בנשים דליכא עשה דמקרא קודש א"כ צריך תשמור ללקות ותי' כיון שיש לאו לגבי עשה גם נשים מוזהרין ואף שתוס' קידושין דף ל"ה כתבו דעשה מאלים הלאו ה"ה להיפך דלאו מאלים לעשה דנוהג גם בנשים ול"נ דאף אם נאמר דל"ש העשה בנשים ג"כ לק"מ דהרי אם נאמר דאף דיש לאו בעשה אין מוזהרין על העשה אז אף מקרא דושמרת אין נשים מוזהרין דהא ביו"ט איכא עשה דשבתון וכ' הרמב"ן פ' אמור דבא להזהיר על שבות דאיכא עשה לחוד א"כ מושמרת ג"כ לא נשמע די"ל דקאי אעשה דשבתון והוה רק השמר דעשה עשה וליתא בנשים (ודמיא לעשה דושמרת את החוקה דמנחות דף ל"ו ועתו"ס עירובין דף צ"ו) ול"ק קו' הטו"א:

אמנם בטו"א במגילה דף כ"ב כתב הא דאיתא שם דאין עושין מלאכה בר"ח היינו משום דיש מוספין ובזה לא התירה תורה רק בתמידין דכתיב ואספת דגנך ומהאי קרא לא נשמע להתיר היכיא דיש מוספין ולכן אסור במלאכה ולא בכל מלאכות דומיא דחוה"מ והנה ברה"ש דף כ"ג איתא לכן אין משיאין משואות כשהחודש מעובר משום ביטול מלאכה שני ימים ר"ח:

ובזה יש לישב שיטת רש"י ברה"ש שם שכ' משום ביטול מלאכה שני ימים ברה"ש ותוס' הקשו בכל ר"ח יש ביטול מלאכה ועוד קשה לי א"כ למה לא חשו כשתקנו שלא לקבל העדות מן המנחה ולמעלה ג"כ לביטול מלאכה שני ימים ולכן נראה כונת פירש"י כך דבוודאי אי ל"ה שייך חשש זה רק ברה"ש היו מתקנין דלא חשו לביטול מלאכה שני ימים פעם אחת בשנה אבל כיון דבכל ר"ח איכא האי חששא דביטול מלאכה לכן ע"כ לחוש לביטול העם ממלאכה (עכהא"ג בטו"א רה"ש דף ל"א אמה שהוקשו תוס' למה לא חשו לקילקול המוספין ותי' דא"כ בכל ר"ח ניחוש לקילקול המוספין ובאמת אי אפשר לחוש כ"כ דאיתא בעירוכין דף ח' דאין עושין לעולם יותר מח' מלאים וכיון דא"א לתקן בכל ר"ח גם ברה"ש ל"ש לחוש לקילקול המוספין ולכן הוצרכו לטעם קילקול השיר דליתא אלא ברה"ש והנה יש לתמוה לכאורה על תוס' ר"ה שפי' דחשש ביטול מלאכה

איכא בכל ר"ח דהא אין עושין יותר מח' מלאים כדאיתא בערכין דף ח' וצ"ל דלאו דוקא כל חדשים אלא רוב חדשים):

אמנם הא ניחא בזמן המקדש דאיכא מוספין אבל בזה"ז לכאורה ליכא טעמא לאיסור מלאכה אף בטו"א בחי' למגילה כתב דאף בזה"ז איכא איסור מלאכה משום דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו והביא ראי' לדבריו מירושלמי פ' ערבי פסחים דר' יתיב בתענית בעה"פ והביא ירושלמי זה במלחמות ס"פ אלו עוברין והא דנהגו היתר במלאכה בזה"ז הוא משום פסידא רק בע"פ דהוה פעם אחת בשנה נהגו שפיר באיסור מלאכה בזה"ז כמו שהי' אסור במלאכה בזמן הבית משום ק"פ והנה לכאורה זה נגד סברתו שכתבנו לעיל בשמו כיון דא"א לחוש בכל ר"ח לכן גם בר"ח דרה"ש אין לחוש אבל לק"מ כי רק שם דאידי ואידי משום מוספין שפיר שייך לומר כסברתו דתליא הא בהא אבל בר"ח משום מוספין ובע"פ משום ק"פ לא תליא הא בהא:

אולם זה דנראה מדבריו דמה דאסור וצריך מנין אחר להתירו אינו אלא מדרבנן והא ילפינן מקרא בריש ביצה דצריך מנין אחר להתירו א"כ הוה איסור דאורייתא כ"ז שלא הותר אך י"ל דהכא שאני דתורה גופי' חש לפסידא דלא אסור כל היום כדאיתא בירושלמי הנ"ל יען דכ' ואספת דגנך או י"ל דלא עקרו לגמרי שהרי קורין בר"ח ד' מהא"ט משום דליכא ביטול מלאכה וכמש"כ הטו"א אלא דיש לעיין כי בירושלמי מבואר שגם ר"ח רק מנהגא אך י"ל דזה רק בזה"ז:

אך לכאורה יקשה לדבריו מהא דאיתא בחגיגה דף י"ח דחש"מ אסור במאלכה יען דיש לאחריו קדושה וקאמר ששת ימי בראשית יוכיח ותי' שאין בהן קרבן מוסף וקאמר ר"ח יוכיח ודחי שאין מקרא קודש מוכח לכאורה דגמ' דידן פליג אירושלמי דהרי אמרו דלא מיקרי מקרא קודש וא"כ מינה בע"פ דג"כ אין מקרא קודש אין אסור משום קרבן ותדע דאל"כ יקשה איך קאמר ראשון ושביעי שאין קודש לפניו הרי יש קודש לפניו בערב הפסח וכן מוכח מהא דקאמר התם ימי בראשית יוכיחו ומאי ראי' הא בירושלמי מפרש דתורה התירה מדכ' ואספת דגנך אבל לזה י"ל חוה"מ שג"כ זמן אסיפה כדאיתא בגמ' שם ואף אם נאמר דגמ' אין חולק אירושלמי לענין ע"פ אבל עכ"פ זה מבואר בגמ' דר"ח אין אסור במלאכה משום מוסף:

ג') **והנה** איתא במדרש דתורה אמרה אם ישראל אוספים תבואתה שנאמר ואספת דגנך תורה מה תהא עלי' ואמר השי"ת הרי אני נותן להם השבת ולפי"ז אי לאו דכ' ואספת דגנך הוה אמרינן דאסור במלאכה רק צריך לקיים והגית יומם ולילה א"כ השתא דכ' ואספת נשמע דא"צ לקיים והגית יומם ולילה בששת ימי המעשה כמו דילפינן מזה

היתר לענין קרבן תמיד וא"כ יקשה למ"ד דס"ל במנחות דף צ"ט דצריך לקיים והגית בו יומם ולילה כמשמעו והנה בברכות דף ל"ה באמת משמע דמדכ' ואספת דגנך מפקא מקרא דלא ימוש מפיך וקשיא להאי מ"ד דמנחות אי לית לי' האי דרשא א"כ מנ"ל היתר מלאכה בזמן הבית דיהא אסור משום קרבן תמיד וכן מה קאמר במס' חגיגה ששת ימי המעשה יוכיח מאי קשיא לי' הא קרא כתיב ואספת דאל"כ מנ"ל כלל היתר מלאכה בששת ימי המעשה הא כתיב לא ימוש ספר תורה הזה מפיך:

אמנם בירושלמי פ"ד מפסחים איתא דכ' שם תזבח את הפסח בערב אין לי אלא הוא שליחו מניין וכו' מה ת"ל שם תזבח את הפסח בערב אינו בדין שתהא עוסק במלאכתך וקרבנך קרב וכו' א"ר אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינון אם יהי' כל ישראל עולין לירושלים לית כתיב אלא שלש פעמים יראה כל זכורך אם יהי' כל ישראל יושבין ובטלין והכתיב ואספת דגנך מי אוסף להן את הדגן אלא שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות וכו' והנה נשמע מזה דאיסור מלאכה משום שצריך לעמוד בעת הקרבה דגם בקרבן יחיד צריך לעמוד עליו כדמוכח מתמורה דף ל"ב אין לך אלא עיכוב גזברים ולכן לאחר שתיקנו משמרות דא"צ לעמוד שם דנתרבה שליחו שוב מה"ד מותר במלאכה כדקאמר אינו בדין ואמנם מצד זה הטעם הוה שרי לאחר הקרבה רק מדרבנן אסור ולרבינו אין אלא ממנהגא וא"ש דברי רבינו:

ולפי"ז יש לומר עוד דרק בע"פ שהביא כל אחד בפ"ע אף דאפשר ע"י שליחו אבל מסתמא גם הוא הי' עסוק בו ומצותו בכך שיהא נעשה בו ולא ע"י שליחו ומשוה"כ בפסח מדינא אסור משא"כ בשאר קרבנות רק ממנהגא ומיושב קו' המשל"מ שהקשה דמק"פ משמע דמלאכה אסורה מדינא:

שוב ראיתי במבי"ט בקרית ספר שעמד על כל זה וז"ל א"א שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג דכתיב בפסח שהוא קרבן של כל יחיד מישראל שם תזבח את הפסח אין לי אלא הוא שלוחו מניין ת"ל ובשלת ואכלת וא"כ מה ת"ל שם לומר שאסור לעשות מלאכה וקרבנות הציבור הם קרבנות של כל ישראל וא"א שיעמדו כולם בעזרה בשעת הקרבן ועוד דלא כתיב אלא שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ובקרבן פסח נמי ילפינן לשלוחו כדאמרן ולא תימא דליהוי אסורין במלאכה כל ישראל כדילפינן בפסח דכ' שם דאע"ג דאיסור מלאכה ליחיד שקרב קרבנו הוי מדאורייתא אפ"ה בקרבן כל ישראל לא אסירא מלאכה דאם כל ישראל יהי' בטלין מי אוסף להם את הדגן הלכך אפשר דמדאורייתא בעיא שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבן ולכן תקנו וסדרו הנביאים כ"ד מעמדות והם אסורים במלאכה מדרבנן עכ"ד נשמע מדבריו דביחיד

הוה איסור מלאכה ובק"צ מותר לגמרי כיון דיש שם אנשי מעמד והם אסורים מדרבנן ולפי"ז ניחא מה דקשה לכאורה כיון דמפורש בתורה היתר מלאכה איך אסרו חכמים להנ"ל ניחא איסור מלאכה ביום הקרבן ביחיד הוא באמת מה"ת:

ובנמו"י פ"ב דמ"ק גבי הא דהלכות מועד כהלכות שבת יש מהן פטור אבל אסור כ' דהא דאין לוקין על מלאכות חוה"מ אף דכתיב חג המצות תשמור והשמר ופן הוא ל"ת משום דהוה לאו שבכללות וא"כ מבואר דהי' לוקה ג"כ אלא דהוה לאו שבכללות וקשה דהא כתיב את חג המצות תשמור והשמר דעשה עשה וצ"ל דס"ל כתוס' עירובין דקום ועשה הוה עשה אבל בשב וא"ת הוה ל"ת:

והנה בירושלמי פ"ב דחגיגה ה"ד אהא דב"ה אומרים יום טבוח שלה לאחר השבת עורות של מי מפ' הק"ע עורות של עולות שמקריבין ביום טבוח למי מן המשמרות הם דאם הקריבום ביו"ט פשיטא שהם של כל המשמרות בשוה כדתנן סוף סוכה ר' טבי בשם ר' יאשי' איתפלגון רי"ו ור"ל רי"א אומר של כל המשמרות ופי' ק"ע שהרי של כולן היו ובשביל שנדחה הקרבן לא נדחה זכותן ר"ל אמר של אותו משמר פי' ק"ע שזמנו בשבת זו ובמשל"מ תמה דרבינו לא הביא דין זה ובשירי קרבן תי' דרבינו מפרש הא דקאמר בסמוך ואת אמרת ביום טבוח דקושיא סתמא דש"ס פריך אר' טבי דאת הוא דאמרת בחלה לאחר השבת פליגי רי"ו ור"ל בעורות דליתא דהא רי"ו הוא דאמר עצרת יש לו תשלומין כל ז' ומעולם לא נדחה הקרבן וכיון דגמ' בבלי סובר דעצרת יש לו תשלומין כל ז' וכן דעת רבינו תו אין מקום לפלוגתא זו ועמש"כ בפ"ד מכהמ"ק:

אבל אכתי יש להקשות דבוודאי למ"ד כולן תשלומין זה לזה שפיר כ' דמעולם לא נדחה הקרבן דאפי' לא חזי בראשון חזי בשני אבל למ"ד כולן תשלומין דראשון וכמש"כ רבינו בפ"ב מחגיגה דמאן דלא חזי בראשון לא חזי לשני א"כ ה"נ שבת אף דלא מיקרי לא חזי בראשון משום זה דא"ד שבת כמש"כ תוס' חולין דף מ' מ"מ כיון דאחר השבת א"ח בפ"ע רק מכח שבת ולא בא רק לתשלומי שבת א"כ אכתי נדחה הקרבן מזמן עיקר חיובו:

פרק ז

הלכה א

ט"ו ממונין היו במקדש. עי' ראב"ד שהשיג דלא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפתילות ועכ"מ שכ' דפסק כגמ' דידן דחולק אירושלמי ובאמת א"צ לזה דהרי בירושלמי גופי' פ"ב דיומא פליגי בזה אי היינו מכין פתילות או הפי' נגדא ברצועות מלקות והביאו בתוי"ש יומא דף ט"ו ובשי"צ כתב דזה תליא בפלוגתא דמנחות דף צ"ג אי אמרינן תורה

חסה על ממונן של ישראל או אין עניות במקום עשירות דלמ"ד אם הי' נשאר שופך לחוץ עם הפתילה וזורק לבית הדשן דאין עניות במקום עשירות הוא סובר דממונה על הפקיע היינו נגדא דלא הצריכו ממונה על הפתילות:

על הפקיע והראב"ד השיג שלא מנה הממונה על הפקיע להכין הפתילות למנורה וכ' הכ"מ דרבינו תפס כדברי הגמ' יומא דף כ"ג מאי פקיע נגדא ודחי דברי ירושלמי וכ' במראה הפנים דכונת הראב"ד להשיג כיון דרבינו כ' לקמן דזה השומרים שאם מצאו ישן חובטו במקלו והא לאביי דסובר נגדא הי' נוהג זה גם בכהנים הבאים לפייס ומדלא כ' רבינו כן משמע דלית לי' דאביי א"כ הוה לי' למנות המכין הפתילות זהו השגת הראב"ד ואמנם לדעת רבינו י"ל דלא מנה הש"ס רק מה שנוהג בכל פעם ופעם כהאי דמידות שהי' מסבב בכל לילה וכל מי שישן לו חובטו במקלו ולכן ע"כ לפרש דגם אביי דקאמר נגדא אין הכונה על זה שאם אירע במקרה שהוציא אגודל שלו דהוה מלקין אותו אלא אהאי דמידות שהי' ממונה לסבב על השומרים ורשות הי' לו לחובטו דזה מילתא דתדיר כן דמסבב כל הלילה ועי"ש:

הלכה ד

א) **מצאו ישן לוקה ורשות הי' בידו לשרוף את כסותו וכו'**. והוא משנה בתמיד וקשה לי דהא כתיב לא יוסיף פן יוסיף וא"כ הלוקה ישראל היכיא דלא מיתחייב בבי"ד הוא עובר על הלאו א"כ מינא לן דרשאין להלקותו דהא הוה לאו שאין בו מעשה ובפרט בלא בי"ד ובלא התראה וא"ל דזהו מהלמ"מ כהך דסנהדרין דף פ"א בגונב את הקסוה וטמא ששימש במקדש דכהנים פוצעין את מוחו ז"א דהא שם בסנהדרין פריך ואלא מאי פטור מי איכא מידי דתורה פטרה ואנן ניקום וניקטלא ובוודאי אין חילוק בין מיתה למלקות דגם מלקות הוא במקום מיתה כדאיתא סנהדרין דף ט' ועוד א"כ בסוטה דף ט"ז דקחשיב ג' דברים הלכה עוקרת את המקרא וקחשיב התם תער והלכה באה בכל מילי וכ' רש"י דלכן מיקרי עוקרת כיון דמילקי עלה והלוקה ישראל בחנם עובר בלא יוסיף ופן יוסיף א"כ אמאי לא קחשיב נמי הך:

ונראה דהנה קיימ"ל בעשה לוקין עד שתצא נפשו א"כ זה שישן לו על משמרתו הרי עובר גם אעשה דשמירת ביהמ"ק כיון דכעת זה משמרתו מוטל עליו המ"ע דשמירת ביהמ"ק (כמו שדייק בבאר שבע דבוודאי רשאין הם לישן בעת שאין על משמרתו אבל כשעומד על משמרתו עובר אמ"ע) א"כ שפיר מן הדין לוקין ואפי' עד שתצא נפשו:

אך לכאורה י"ל דהנה רבינו בפ"ה מרוצח ה"י כ' וכן הרב המכה את תלמידו או שליח בי"ד שהכה את בעל דין הנמנע לבוא לבי"ד והמיתו בשגגה פטור שנאמר לחטוב עצים

ביער לדברי הרשות יצא זה שהוא מצוה וראב"ד השיג שזה בהוסיף עליו ממה שאמדוהו בי"ד והא דעבדינן הרדפה היינו לבעלי עבירות אמרינן דמכין עד שתצא נפשו אבל הנמנע לבוא לבי"ד אין לו רשות להכותו מבואר בדברי הראב"ד דרק במבעט כופין עד שתצא נפשו ואם יצא נפשו פטור מגלות אבל בנמנע לבוא לבי"ד אין מכין אותו והכא נמי הא אין מבעט אין רשאין להכותו אבל מדעת רבינו נשמע דגם בנמנע לבוא לבי"ד פטור דעכ"פ מת על ידו בשעת מצוה שנתמעט מקרא דחטיבת עצים רשות:

והנה הבאתי ראי' לדברי הראב"ד מגמ' דכתובות דף פ"ה דאיתא שם אמר לא ניחא לי דליעבד מצוה מאי א"ל תנינא במ"ע מכין אותו עד שתצא נפשו וכיון דאייריא באמר לא ניחא לי דהיינו מבעט משמע לכאורה דבהא אמרינן דמכין עד שתצא נפשו וכן משמע ברמב"ן ס"פ גט פשוט שכ' דהא דשיעב"ד היינו משום דפריעת בע"ח מצוה וכופין אותו בשוטים עד שתצא נפשו לכן בי"ד יורדין לנכסיו שלא יצטרך לכופו בשוטים רק כופין אותו ע"י שנוטלין ופורעין מנכסיו לכן הנכסים משועבדים לבע"ח א"כ משמע דהיינו במבעט הוא דכופין לקיים המ"ע:

אולם יש לדחות דהא דנקט אי אמר לא ניחא ליעבד מאי הכונה ע"ד שאמרו בכתובות דף מ' אי אמר ל"ב ליתא לעשה כלל לכן אין עשה דוחל"ת א"כ ה"נ אי אמר לא ניחא לאיעבד מצוה כי צריך אני ממון זה ליתן לצדקה שלא לעבור בבל תקפוץ את ידך או שאר דבר מצוה א"כ אי מצי לאמר כן א"כ יפטור תמיד מתשלומין וע"ז קאמר אדרבא כופין עד שתצא נפשו וחייב לשלם אף שיבטל מזה מצוה אחרת כצדקה ויעבור אלאו דלא תקפוץ א"כ לא אייריא במבעט:

והנה ביעב"ץ הקשה כיון דבמ"ע מכין עד שתצא נפשו א"כ הא דאיתא בשו"ע סי' תרנ"ו בשם הר"ן דרק אל"ת צריך למסור כל ממונו אבל במ"ע א"צ ליתן רק עד חומש והא כיון דלוקין עד שתצא נפשו כש"כ דיתחייב ליתן כל ממונו:

אך י"ל דבאמת הקשה הב"ח שם להיפוך הא דקאמר הר"ן דבמל"ת צריך למסור כל ממונו הא איתא בפסחים דף כ"ו אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך לפי שיש אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו לכן נאמר בכל מאודך ודוקא התם בע"ז קאמר דצריך למסור כל ממונו ולישב דברי הר"ן צ"ל דהיכיא דאם יפזר כל ממונו עכ"פ אפשר לקיים שאר מצות ויטיל עצמו על הציבור לפרנסו אז חייב לפזר כל ממונו אבל היכיא דאם יתן כל ממונו לא יהא יכול לקיים שאר מצות ד' וגם לפרנסתו לא יכול להטיל על הציבור א"ח לפזר כל ממונו דזה בכלל פ"נ ממש א"כ התינח בלאו אבל בעשה דלא גלי קרא בכל מאודך דבע"ז הא איכא לאו א"כ ע"כ דאין חייב למסור ממונו דאי חייב

למסור ממונו כדי לקיים מ"ע א"כ למה צריך קרא בכל מאודך דצריך למסור ממונו שלא לעבוד ע"ז:

אמנם יש לומר עוד עד"א דהנה בחי' הר"ן פ' כל הבשר כתב דהא דבעשה לוקין עד שתצא נפשו אין הכונה רק אמ"ע אלא כל שנוכל לכופו שלא יעבור אל"ת מכין אותו עד שתצא נפשו א"כ לפי"ז גם בל"ת מכין אותו א"כ שפיר נשמע דחייב ליתן ממונו מקו"ח כיון דמכין אותו עד שתצא נפשו כש"כ דחייב למסור ממונו כקו' היעב"ץ לאמת והא דבמ"ע לא אמרינן כן דחייב למסור ממונו מקו"ח זה דמכין אותו עד שתצא נפשו צריך לומר כהראב"ד כיון דרק במבעט מכין על מ"ע א"כ לא נשמע מזה דחייב למסור כל ממונו דאין מבטל המ"ע משום שמבעט במצוה אלא דא"א לו למסור כל ממונו ולהטיל עצמו על הציבור לכן באמת פטור:

ב') **אולם** בהא דבן לוי לוקה יש לומר עוד טעם אחר למה לוקין דהא בכהן כתיב וקדשתו מלמד שכופין אותו ודפנו בע"כ א"כ גם בלוי שייך וקדשתו דופנו בע"כ שחייב לקיים המצוה דשמירת ביהמ"ק כמו הכהן:

והנה לכאורה יקשה לפי דברי הר"ן הנ"ל דכל שאפשר לכופו שלא יעבור מכין אותו א"כ ל"ל קרא בכהן דדופנו בע"כ הא גם בישראל כופין אותו שלא לעבור אלא תעשה:

ונראה משום דהו"א בכהן אין כופין אותו דהא דבי"ד כופין היינו מטעם ערבות ובכהן דליכא ערבות על מצות כהונה דידהו הו"א דאין כופין לכן צריך וקדשתו דכופין וכן בבן לוי הו"א דמצד ערבות ליכא חיוב לכן אין מכין אותו לכן צריך לילף מוקדשתו כנ"ל:

ולכאורה יש להביא ראי' לזה דהנה בשבועות דף ל"ט ילפינן מקרא דוכשלו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זל"ז ואיתא התם דזה ביש בידם למחות והנה במהרי"ט בחי' לקידושין למד מזה דבאשה דאין סיפוק בידה למחות אין בכלל ערבות (הביאו דבריו בברכ"י סי' קכ"ד ובשו"ת מוצל מאש סי' י"ב) א"כ י"ל ה"נ בכהנים דאין בכלל ערבות על מצות כהונה אין בידינו למחות ולכן צריך קרא וקדשתו דדופנו בע"כ ובי"ד מוזהרים עליו אך קשה לי לדבריו דתליא בערבות א"כ הא יחיד ג"כ אין סיפוק בידו למחות א"כ לא יהא בכלל ערבות וא"כ איך יחיד מוציא אחרים י"ח שהוא מטעם ערבות (ועיין במשובב נתיבות סי' ג' שכ' ראי' לזה דרק בבי"ד מכין עד שתצא נפשו אבל היחיד א"י לכוף את חבירו מהא דב"ק דף כ"ח דילפינן בע"ע אם חבל בו רבו לאפרושי מאיסורא פטור וקשה דתיפוק לי' דחייב לכוף אותו לאפרושי מאיסורא אע"כ דיחיד אין חייב לכופו רק דרשאי להכותו דהוה מכה ברשות ולכן פטור) הא אין חיוב ערבות עליו יען דאין סיפוק בידו למחות אך י"ל אדרבא כיון דחזינן דפטור דהוה מזיק ברשות ע"כ דעכ"פ

חייב בערבות עליו לכן נהי דא"ח להפרישו ואינו חייב להכותו אבל רשאי הוא להכותו והוה מכה ברשות:

אלא דקשה מנ"ל הא כיון דמקרא דוכשלו איש באחיו אין להוכיח דחייב בערבות עליו דהא אמרת דזה רק בבי"ד דסיפוק בידם למחות וכן מוכח לכאורה מירושלמי סוטה הביאו הרמב"ן פ' תבוא דארור אשר לא יקום נאמר על הבי"ד שבידם להקים (או על יחיד שבידו למחות דהיינו חזן חכם העיר) א"כ נשמע דכל יחיד לא מחייב בארור יען דאין בידו להקים ונראה דא"ש דהנה בסנהדרין דף ע"ג ילפינן מוהשבת לו דחייב להפריש מאיסורא א"כ לפי"ז י"ל דמהכא הוא דנשמע דנהי דא"ח למחות ולהכותו אבל כיון דעכ"פ בכלל ערבות הוא מותר להכותו והיינו דילפינן הא מקרא דוהשבת לו דעכ"פ מצוה קעביד וראי' לזה מב"ק דף צ"א גבי שורי הרגת מוכח אף דהמצוה לסקלו הוא על הבי"ד אפ"ה אם היחיד סקלו ג"כ מצוה קא עביד דמקיים ובערת הרע מקרבך א"כ ניחא כיון דהוא בכלל ערבות עכ"פ ומצוה קא עביד אם מפרישו מאיסורא שפיר מוציא אחרים ידי חובתו רק גבי אשה דאינה יכולה למחות וליכא מצוה לגבי דידה לאפרושי מאיסורא ולא ילפינן מקרא דוהשבת לו דגבי אשה אם הכתה לאפרושי מאיסורא לא עבדה ברשות כלל לכן אינה מוציאה אחרים כלל כמש"כ הרא"ש פרק מי שאכלו אך לכאורה קשה איך אפשר לומר כמהרי"ט דאשה אין בידה למחות אין בכלל ערבות הא קרא מפורש בפ' נצבים פן יש בכם איש או אשה משפחה או שבט אשר לבבו פונה וכו' הנסתרות לד' אלקינו ופירש"י אם תאמרו מה בידינו לעשות והא אין אדם יודע מחשבות וכו' אין אני מעניש אתכם על הנסתרות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן וכו' ונעשו ערבים זל"ז א"כ מבואר דאשה ג"כ בכלל ערבות לכן נראה לי דבאמת אשה בכלל ערבות (דלא כמהרי"ט) ואשה ג"כ חייבת לאפרושי מאיסורא אף דאין בידה למחות ואין לחייבה מקרא דוכשלו איש באחיו חייבת מקרא דוהשבת לו כמו כל יחיד ויחיד דאין לחייבו מקרא דוכשלו אפ"ה מצוה איכא לאפרושי מקרא דהושבת לו ואם הכתה לאפרושי מאיסורא מצוה קעבדה וברשות קעבדה (וגם היא פטורה בע"ע שלה) והא דיקשה מדברי הרא"ש בברכות דנראה מדבריו ג"כ דאשה אין בכלל ערבות (וכדברי מהרי"ט) יש לומר דאין מדברי הרא"ש ראי' (לדברי מהרי"ט) דבוודאי במידי דשייך גם בדידה נכנסת בערבות על האיש כמו בע"ז וכדכתיב בקרא פן יש בכם איש או אשה אבל במידי דאין חייבת האשה כגון בלאו דהקפה וכדומה בהא ס"ל להרא"ש דלא נכנסת בערבות על האיש ובהא כתב הרא"ש דבמצוה שהיא פטורה אינה בכלל ערבות א"י להוציא אחרים וא"ש הכל (אח"ז ראיתי בשבי"ד או"ח לאדאמוהגז"ל שהאריך בזה

הענין והעלה דיחיד חייב בערבות מעשה דהוכיח תוכיח את עמיתך רק דלפי דבריו לא נתבאר באשה אם היא בכלל ערבות ולפמש"כ דילפינן מקרא דוהשבת לו מוכח דגם אשה בכלל ערבות) אבל עכ"פ במאי דקמן בבן לוי שאין מקיים העשה דשמירת ביהמ"ק הרשות להכות אותו כדי לכופו לקיים המ"ע כתקונו והממונה על זה ברשות בי"ד קעביד דבידם להכות עד שתצא נפשו וליכא בהא משום פן יוסיף להכותו דזה בכלל וקדשתו דדופנו בע"כ דקאי גם אלוי אבל בישראל אין מכין וכופין אותו רק במבעט וכדמוכח מהא דקיימ"ל דא"ח למסור כל ממונו לקיים המ"ע אך קשה לי דא"כ דכללא הוא דא"ח ליתן כל ממונו עבור קיום מ"ע הא אדם מצוה על שמירת נפשו מקרא דונשמרתם לנפשותיכם א"כ הכי נאמר דאם יכול להציל עצמו בכל ממונו שלא חייב ליתן ממונו להציל עצמו כיון דאין אלא מ"ע דושמרתם את נפשותיכם והא בב"ק דף ס' איתא דדריש ויתאוה דוד וכו' דקא מבעיא לי' אי רשאי להציל עצמו בממון חבירו וכתבו תוס' דרשאי להציל עצמו אלא דקמבעיא לי' אם צריך לשלם לחבירו וא"כ השתא ומה בממון חבירו רשאי להציל עצמו בממון עצמו לא כש"כ דאפי' חיובא איכא אף דאין אלא מצות עשה (דבוודאי אין לחלק בין מצות עשה זו דהיא מצוה רבה לקיים נפש מישראל דשייך גם על עצמו דהא לא מסתברא ונשמע דחייב ליתן כל ממונו לקיים מ"ע) אולם מפירש"י נשמע דס"ל דהאיבעיא אי רשאי להציל כלל בממון חבירו אבל בפרד"ר תמה עליו דאיך יתכן דבמקום פ"נ יהא אסור להציל עצמו בממון חבירו ולפמש"כ אדרבא צדקו דברי פירש"י דהא אינו אלא מצוה דושמרתם את נפשותיכם ואם אין מחויב למסור ממונו כדי להציל עצמו מסכנה (דהיינו מספק פנ"פ דבוודאי פנ"פ בוודאי חייב ליתן כל ממונו ולא להניח ממונו לאחרים ולא דמי לשאר מ"ע דא"ח ליתן כל ממונו משום דרוצה להחיות נפשו בהמותר אבל בוודאי סכנה מה לו ממונו חייב ליתן כל ממונו) כש"כ דאין להציל עצמו בממון חבירו והנה לקמן בב"ק דף פ' גבי תועה את הכרמים הביאו בשמ"ק דעת הראב"ד דאסור להציל עצמו בממון חבירו בחנם אבל ע"מ שיתן לו הדמים אין לך דבר שעומד בפני פנ"פ ושרי ורשב"א השיג דע"כ בלא דמים אייריא דבדמים לא הוה צריך תקנת יהושע ולפמש"כ הנה מוכח כהראב"ד דהא אף במחזיר את הדמים צריך לתנאי אם רשאי להציל עצמו אף דהוה פנ"פ דהא אי מחייב לשלם ואין לו דמים יותר רק מה שצריך להחזיר לו אמרת דאין חייב ליתן כל ממונו כדי להציל עצמו דהוה רק מ"ע א"כ כש"כ דאין להציל עצמו בממון חבירו משום מ"ע דושמרתם את נפשותיכם ורק מתקנת יהושע עכ"פ אם רוצה להציל עצמו בממון חבירו ולשלם לו כל ממונו וישאר נקי מנכסיו כדי לקיים מ"ע דושמרתם רשאי הוא להציל עצמו בממון חבירו כדי לקיים מ"ע

דושמרתם את נפשותיכם (וכבר בארתי לעיל בפ"א מה' בהב"ח דאין שום מ"ע דוחה ללאו דגזל דלא מוטל עליו המצוה כלל לקיים בממון של חבירו) ודו"ק:

ג') **והנה** בגיטין דף י"ד מייתיא הגמ' האי מעשה דר' דוסתאי ב"ר ינאי אמר אלו הרגו לדוסתאי מי יתן לינאי אבא בן כדוסתאי והדבר מתמיה שלא אמר דירא פן יהרגוהו וראיתי בס' וידבר משה להההגז"ל מבאניהאד שעמד בזה ותי' דלשיטת פוסקים דיכול למסור עצמו על כל עבירות שלא יעבור אבל כיון שיש מ"ע דכיבוד אב שלא יצטער אביו אין רשאי להחמיר על עצמו למסור נפשו ועי"ש שדחי דאין זה סברא דנפשו רשאי למסור כש"כ כיבוד אב:

ולי נראה דהנה בח"ס כתב דדוסתאי עביד שלא כדין דהוה מציל עצמו בממון חבירו שהרי ביקשו שיקבל אחריות ולא רצה ואמנם נראה דזה תליא בהא דאיתא בסנהדרין דף ע"ד אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך אלא לומר לך יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו צריך קרא דחייב למסור ממונו ולפי"ז אני אומר דהא דאסור להציל נפשו בממון חבירו רק יען שבאמת אין רשאי למסור נפשו עבור ממון חבירו אבל היכיא דיכול להציל בממון שלו רק יען שממונו חביב עליו מנפשו הוא מכניס עצמו לסכנה ועי"ז מציל עצמו בממון חבירו ע"כ אסור דהא מציל ממונו בממון חבירו אבל אי הדין דרשאי למסור עצמו א"כ כשבא לפדות עצמו בממון חבירו שפיר קעביד דא"ח למסור נפשו משום ממון חבירו וזה ברור מעתה זהו דקאמר ר' דוסתאי אמת כשאני לעצמי ממוני חביב א"כ הוה כמציל ממוני בממון חבירו אבל שאני בן חביב לינאי אבא א"כ בוודאי גופי חביב עליו יותר מממוני א"כ מה שהצלתי עצמי בממון כדין עשיתי דאני הצלתי גופי שחביב עלי יותר מממוני ואני רשאי לעשות כן שאין אני חייב למסור גופי החביב עלי מממון שלי כדי להציל ממון חבירי רק אדרבא מצוה להציל עצמי אף בממון חבירי ושלא למסור נפשי כדי להציל ממון חבירו:

והנה שם בב"ק איתא מעשה בחסיד אחד גונח מלבו ושאלו לרופאים וכו' לא מצאו אלא אותו עון של אותה העז וכתב במאירי הובא בשמ"ק דמזה נשמע דאעפ"י שבמקום פ"נ הותרו כל האיסורים שבתורה להתרפאות בהם אבל מה שאסור משום פסידא דאחרים ראוי להחמיר והנה אותה מעשה הובא גם בירושלמי בסוטה פ"ט ותמהו ביפה מראה הא ליכא אלא איסור דרבנן ואמאי לא התירו במקום פ"נ ותי' יען דהוה חב לאחרים לא התירו והיינו כדברי המאירי אבל בק"ע הניח זאת בקושיא והנה באמת פלוגתא בזה בש"ס כתובות דף כ"ב אי משום פ"נ רשאי להחמיר שלא לחוב לאחרינא דר"ח דמוקי לר"מ דסובר דאנוסים מחמת נפשות הוה ג"כ משוי נפשי' רשיעא דהוה לי' למסור נפש

שלא מן הדין דמידת חסידות איכא כמבואר בשמ"ק ורבא חולק וס"ל כיון דאנן מורינן לי' לחתום ליכא אף מידת חסידות ליכא להחמיר בזה דאין רשאי למסור נפש כלל אף דחב לאחרינא ועיין שם שכמה ראשונים לא ניחא להו לפרש כן דר"ח מצד הדין אין חייב למסור נפש רק משום חסידות אלא דס"ל דמן הדין דחייב למסור נפש בעדות שקר כמו בגזל דאיתא בתוספתא דחייב למסור נפש על הגזל:

ואמנם לפמש"כ נכון הדבר כיון דמשום מ"ע אין חייב למסור כל ממונו א"כ אף משום מ"ע דושמרתם לנפשותיכם א"כ ליתן כל ממונו כדי לרפאות עצמו א"כ כש"כ דמשום מ"ע דושמרתם לנפשותיכם שאין לרפאות בממון חבירו ושפיר איכא בזה מידת חסידות ועל כן נחשב זה לעון לאותו חסיד אבל בשאר מילי בוודאי לאו מידת חסידות הוא להחמיר על עצמו במקום סכנ"פ כדמוכח מהאי מעשה דהגמון עם אותו חסיד בברכות דף ל"ב שהגמון שאל לו הא כתיב בתורתכם ונשמרתם לנפשותיכם והשיב לו המתין עד שאפייסך והביא לו משל שאם עומד לפני מלך בו"ד כן מכש"כ לפני מלך מה"מ הקב"ה וסמך עצמו שיתפייס כמו שפירש בטו"ז סי' ס"ו מוכח דלאו מידת חסידות הוא למסור נפש היכיא דליכא חיוב למסור עצמו רק שלא לחוב לאחרים שפיר איכא מצות חסידות למסור עצמו והבן:

אולם קשה לי דהנה בשבועות דף ל' אמר רבה בר"ה האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא בי' מילתא ליזול לבי דינא לא ליזול אמר רב ששת אף אנן תנינן מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול הרי זה לא יטול ומסיק הנ"מ בממונא אבל באיסורא אין חכמה ואין תבונה נגד ד' ומבואר בתוס' דהיינו אף אי מוציא ממון מחבירו אם לא יעיד דהוה קום ועשה לא יעיד רק באיסורא כגון באשה שבאתה להתירה לינשא והאי תלמיד ידע שהוא חי וקשה לי דהנה מבואר ברמב"ן בס' המצות בלאו דלא תעמוד על דם רעיך דברי הספרי דאם יודע לו עדות שא"ר לשתוק משום דגם על ממון חבירו אם אבד ויכול להחזירו אליו באמרו אמת תכללהו אזהרה הזאת עכ"ד:

וא"כ קשה לי הא דמשני במילתא דאיסורא אין חכמה ואין עצה ואין תבונה למה צריך כל זה דהא בגמ' דסנהדרין דפריך הא מוהשבת לו נפקא זו השבת גופו ומשני ה"מ בנפשי' אבל אטרוחי ואגורי לא והנה זה דבנפשי' חייב להציל להשיב הוא ע"כ כהא"ג דאין לפי כבודו (דאי לפי כבודו פשיטא דלא גרע מכל אבידת ממון) א"כ לפי"ז עדות במילתא דאיסורא הוה כמו השבת גופו דבנפשי' חייב להציל דהא מדברי רבינו נשמע דחיוב להעיד הוה מטעם השבת אבידה כהשבת גופו דהא קרא דלא תעמוד על דם רעיך אייריא מהשבה שע"י עדות:

ועוד אדרבא יקשה גם בהשבת אבידה בקום ועשה כיון דהוא בכלל לא תעמוד על דם רעיך א"כ הוה כמילתא דאיסורא דחייב אף באין לפי כבודו דהא לא תעמוד על דם רעיך הוה מילתא דאיסורא:

והנה ראיתי בספר אמרי בינה חו"מ סי' י"ט שכתב דע"כ הוה אסמכתא דהא חייב למיגר ולאגורי ועל השבת ממון א"ח למיטרח ולמיגר וא"כ י"ל דגם לענין זה שיהא חייב להציל בנפשי' היכיא דהוא אינו לפי כבודו ואיכא משום כבוד הבריות א"ח להשיב וכן א"ח להעיד:

אולם א"כ יקשה דהנה אי אמרינן דאין חייב להציל בנפשו דהיינו לילך ולהעיד היכיא דאינו לפי כבודו א"כ ל"ל כלל קרא דאם לא יגיד ונשא עונו דילפינן מיני' דחייב להעיד דהא תיפוק לי' דחייב משום השבת אבידה אע"כ דקרא דאם לא יגיד אתי היכיא דהוא אינו לפי כבודו א"כ מטעם השבת אבידה הוה מפטר להציל בנפשו דבממון אין חייב להציל בנפשו שאינו לפי כבודו ולכן צריך קרא דחייב להציל בנפשו דהיינו לילך ולהעיד אף שאין לפי כבודו (דומיא דהצלת נפש מוהשבת לו דאף דאין לפי כבודו כל שבנפשו חייב להציל) א"כ אכתי קשה מאי משני ה"מ בממונא וכתבו תוס' דלעיל ג"כ א"ח אף היכיא דמוציא ממון בקום ועשה דהא לפמש"כ עיקר קרא דלא יגיד אתי לזה דחייב להציל בנפשו דהיינו לילך ולהעיד אף שאינו לפי כבודו וצ"ע:

ד') **ודאתאן** עלה הנה בתוי"ש כתובות דף מ' הקשו תוס' הא דאיתא בב"מ דף ל"ב יכול אמר לו אביו היטמא ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו תיראו וקשה הא אי אמר האב לא בעינא ליכא למצוה ל"ש עדל"ת כדאמרינן שם בכתובות ותי' דאף אי אמר ל"ב מ"מ מצוה איכא ומקיים המצוה וכ"כ בשמ"ק שם משא"כ שם אי אמרה לא בעינא ליכא למצוה כלל:

וקשה לי מירושלמי דנזיר פ"ז דאמרינן אי החליף עובר הכהן אלא יטמא א"כ ה"נ כיון דפטור לקיים מצות כיבוד א"כ אי עבר וטימא עבר אלא יטמא ונראה לישב דזה אי אמר באמת האב ל"ב והוא הלך לשם כדי לקיים מצות כיבוד אב הוה עובר בלא יחליף אבל הכא עדיין לא אמר האב רק דנאמר אי הוה אמר ל"ב לא ידחה ע"ז שפיר כתבו עכ"פ מצוה איכא אף אי אמר (דרק מעונש נפטר אבל מצוה מקיים לכן כ"ז שלא אמר ל"ב שפיר דחי לל"ת ועבקצה"ח שם שהקשה מזה על תשובת הרשב"א ולא ראה שכבר הקשו כן בתוי"ש):

(**ומכאן** קשה לי לדברי הרא"ש הובא בב"י סי' ס"ח במי שקבל עליו תענית וא"י להתענות דיכול להיות לוה ופורע דלא יהא אלא נדר אפי' אמר סלע זו לצדקה עד שלא באה ליד

הגזבר מצי יזיף ופרע וקבלת תענית אינו אלא לצדקה כאלו מתנדב חלבו ודמו לגבוה ותמורתה יתן לעניים ואומדן דעת הוא דאדעתא דהכי קביל הלכך לוה ופורע והרא"ש הקשה דלא מסתבר דהא אמרינן גדולה תענית מן הצדקה שזהו בגופו וזהו בממונו נמצא שאין התשלום שוה עכ"ל וקשה לי דהא מגמ' דסנהדרין הנ"ל מוכח דקיל לחייבו בגופו ממה שנתחייבו בממונו ויש לחלק דהכי שאני דכבר קיבל עליו צערא דגופו אין יכול לפטור בממון דצערא דגופו עדיף כדאיתא בב"מ דף צ' דצערא דגופו א"י למחול אבל ממונא יכול למחול):

והנה רבינו בסהמ"צ כתב דבכלל לא תעמוד על דם רעיך איכא גם בפידיון שבוים ואיכא משום לא תרדה בו בפרך כדאמרינן בב"ב דף ח' דכולהו אית בהו ולפי"ז לכאורה קשה הא דאיתא ספ"ק דמגילה דגדול ת"ת מהצלת נפשות ויפלא האיך יתכן לעמוד על דם חבירו והוא יעסוק בתורה אך לפמש"כ לעיל ניחא דהכונה כיון דאין חייב לבזבז ממונו משום הצלת נפשות דאחרינא א"כ אי ע"י בזבוז ממונו יתבטל מת"ת א"ח לעסוק בהצלת נפשות וזה נשמע שפיר ממרדכי דפירשו ממנו סנהדרין דהנה הא דמרדכי גם לאחר שנעשה הי' יושב בשער המלך דדורש טוב לכל עמו שלום לכל זרעו דהי' בו צד הצלת נפשות ולכן ביטל מת"ת כדי להגן בעד ישראל דאי לאו מרדכי יושב בשער המלך הי' מתגלגלין האומות על לנקום נקם כדכתיב וכל מעשה תקפו וגבורתו ובזה לא יפה עשה מרדכי כי הי' לו לחזור לבית מדרשו ולא לדאוג דאגת מחר משום הצלת נפשות ישראל וא"ח בהשבת גופם בכהא"ג (אולם נראה לפרש עד"א דגדול ת"ת מהצלת נפשות ע"ד דאיתא בירושלמי פ"ז דסנהדרין יוצא למלחמה והוא עמו וקרא בו כל ימי חייו והרי דבר קו"ח ומה אם מלך ישראל שעוסק בצרכי ישראל נאמר בו וקרא בו כל ימי חייו ההדיוט עאכו"כ כיוצא בו נאמר ביהושע והגיתה בו יומם ולילה והלא דברים קו"ח יעו"ש לפי"ז במדרכי נמי נהי דעסק בהצלת נפשות צריך לקיים וקרא בו כל ימי חייו לכך פירשו ממנו סנהדרין א"כ נשמע דגדול ת"ת מהצלת נפשות דאף דעוסק בהצלת נפשות צריך לקיים בו והגית בו יומם ואמנם יש לתמוה מהא דאיתא במנחות דף צ"ט דקיים והגית בו יומם ולילה בקריאת שמע א"כ אמאי פירשו סנהדרין ממרדכי:

ואולם בדברי השמ"ק כתובות דף י"ח שהביא מתוס' חיצוניות דלר"מ בגזל אמרינן דיהרג ואל יעבור נראה דסברא כך הוא דהנה דרשינן מת"ל בכל מאודך יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו וחייב למסור כל מאודו ובסנהדרין דף ע"ג ילפינן מקרא דלא תעמוד על דם רעיך דחייב להציל את חבירו בנפשו ובמאודו ורבינו בסהמ"צ כתב דבכלל לא תעמוד על דם רעיך הוא גם מי שיודע עדות לחבירו שחייב להעיד והיינו משום דלגבי

חבירו שממונו חביב עליו הרי הוה כשנטל נפשו א"כ חייב להצילו בנפשו וע"כ יהרג ואל יעבור לגזל ממונו וכך להעיד עדות שקר חייב למסור נפשו ואם חתם בשקר הוה רשע כמו באנוסים מחמת ממון דהוה רשע וחייב אפי' למסור ממונו שלא להעיד שקר ואל"ה הוה רשע:

ולכאורה קשה מהך דסנהדרין דמוכח דאי לאו קרא דלא תעמוד על דם רעיך ל"ה חייב להציל חבירו בממונו לאטרוחי ולאגורי רק בנפשו חייב להציל א"כ באנוסים מחמת ממון ג"כ לא יהא כרשעים לרבנן דכמו דל"ה לחכמים רשע באנוסים מחמת נפשות דהא חזינן בהצלת חבירו חייב להצילו בנפשו ובממונו א"צ להצילו (וכמבואר בשו"ע חו"מ סי' י"ב דיכול הדיין להשתמט עצמו כשירא מפני הבעל דין וא"ח למסור ממונו) וא"כ למה הוה רשעים אך לפי מש"כ הר"ן דלעבור בל"ת צריך למסור כל ממונו ניחא דהוה רשע:

אולם קשה לי מב"מ דף ס"א דפריך לא ליכתוב לאו בעושק שכר שכיר דאתיא מגזילה דהנה בעושק שכר שכיר כתיב ואליו הוא נושא את נפשו ומוקי בגמ' ב"מ דף קי"ב דקאי אגזל א"כ מזה משמע דהוה כנוטל את נפשו א"כ יהרג ואל יעבור א"כ דילמא לכך כתיב הלאו בעושק שכר שכיר כדי ללמוד דחייב למסור נפשו ויהרג ואל יעבור לרבנן דס"ל דא"ח למסור נפשו אלאו דגזילה:

ואמנם מכאן ראי' ברורה לשיטת הר"ן דבכל ל"ת חייב למסור כל ממונו דאי אמרת דא"ח למסור ממונו א"כ מ"פ לאו דעושק שכר שכיר ל"ל הא צריך לאשמעינן כי אליו הוא נושא את נפשו וחייב למסור ממונו:

ה') **הדרן** לדמעיקרא דטעמא הא דמכין עד שתצא נפשו אפי' שלא בבי"ד הוא דהא בסנהדרין דף ע"ג יליף מקרא דרודף אחר חבירו להרגו או אחר ערוה ניתן להצילו בנפשו ולכן בא במחתרת פטור מן התשלומין וכ' בתויו"ט דכל שנימות על ידי אדם בכלל מיתת בי"ד הוא שהרי אינו בי"ש והרשות נתונה לאדם להמיתן הא למה זה דומה למאמרם פ"ג דב"ק עביד אינש דיני' לנפשי' הרי שדין היחיד גם שעושה לעצמו דינו דין לענין ממון וכאלו נדון בבי"ד ואין סותרין את דינו כשעשה כהלכה ה"נ לענין נפשות כשעשה כהלכה דינו מיקרי דין ובכלל מחוייבי מיתות בי"ד הוא יעו"ש וה"נ י"ל דהא"ט דמכין ועושין דין מצד עצמו עד שתצא נפשו וכן השליח בי"ד עושה דין לנפשו כדאיתא התם כיון דמוזהר עליו מצד ערבות כדמוכח שם בב"ק דהי' רבו מסרהב בעבדו שיצא כדי לאפרושי מאיסורא משפחה רשאי להלקותו ועושה דין לעצמו (ועזוה"ק שעמד על הא דכתיב אשר לא ישא פנים ומקשה קו' הגמ' והלא כתיב ישא ד' פניו אליך כדפריך

בברכות דף כ' ומשני בחובו דילי' אין נושא פנים ובשביל חטא חבירו דכל ישראל ערבים זל"ז נושא פנים והקשה הא כתיב ויכשלו איש באחיו מלמד שכל ישראל ערבים זל"ז ומשני כאן במצות עשה אין ערבים זל"ז ובמצות ל"ת ערבים זל"ז):

והנה כיוצא בזה איתא בסוטה דף מ"ד במשנה מעמדין זקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו שתחילת ניסה נפילה וגם שם יש לעיין מנא לן דרשאי לקפח רגליו בלא התראה ובלא בי"ד רק שם י"ל שהוא מטעם רודף אחר אחד להרגו דרשאי להצילו באחד מאיבריו כדאיתא דף ע"ד בסנהדרין וכאן הוא ג"כ רודף דהא כיון שתחילת ניסה נפילה הוה כאילו מביאם לידי רציחת נפשם:

אך י"ל שם שאני שהוא מצד דין המלך ע"ד שכ' שמ"ק ב"מ דף פ"ג גבי הא דר"א תפס גנבי שכ' דמצד רשות המלך אף שלוחו של מלך יש רשות בידו להרוג וכ"כ בב"י ח"מ סי' שפ"ח בשם הרשב"א:

אמנם יש להקשות דהנה בסנהדרין דף כ' איתא דרשות לעשות לו דרך וכתבו המפורשים דהיינו טעמא משום דהפקר בי"ד הפקר ולפי"ז קשה לי דבב"ק דף ס' איתא אהא דאמר דוד מי ישקני מים מבור בית לחם ומפרש בגמ' דשעורים ישראל דקמטמרי שם פלשתים קמבעיא לי' אי רשאי לשרפו להציל עצמו בממון חבירו והשיבו לו אסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך ומלך פורץ לעשות לו דרך ויקשה הא נהי דהפקר בי"ד הפקר הא אסור משום בל תשחית דשייך גם בהפקר ואין לומר דשאני בשעת מלחמה כמו שכ' הראב"ד דהך דקתני ומלך פורץ לעשות לו דרך בשעת מלחמה אייריא דהא אף בשעת מלחמה עובר בבל תשחית כדכתיב לא תשחית את עצה וא"כ מאי השיבו לו אבל מלך אתה דעכ"פ עובר בבל תשחית לכאורה דבאמת בהפקר בי"ד ל"ש משום בל תשחית כמו שיבואר להלן (והנה בב"ק דף ס' איתא אהא דדוד שאל מי ישקני מים ומפרש בגמ' דקמבעיא לי' מהו ליטול גדישין של שעורין דישראל ליתן לפני בהמתו ע"מ לשלם שלחו לי' חבול ישיב רשע גזילה משלם רשע הוא אבל אתה מלך פורץ לו גדר ואין מוחין בידו וקשה לי מחגיגה דף י' דאיתא שם דגזילה הוה מעות שיכול לתקן בחזרה והא הכא רשע קרית לי' נשמע דל"ה בחזרה):

והנה בפ"ה מה' חובל ומזיק כתב רבינו ה"ט וז"ל אינו דומה מזיק חבירו בגופו למזיק בממונו שהמזיק ממון חבירו כיון ששילם מה שהוא חייב לשלם נתכפר לו אבל חבל בחבירו אעפ"י שנתן לו ה' דברים אין מתכפר לו וכו' עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו וא"כ יקשה בשלמא הא דשורף את כסותו דאין אלא מזיק ואין עליו חיוב אלא לשלם

וכיון דברשות עושה ליכא בל תשחית אבל המלקה וחובל בחבירו דלא נתכפר לו עד שימחול לו א"כ איך רשאי להלקותו כנ"ל ואין לומר בזה דרשות בי"ד עשה דהא גם הדיין גופי' אף אם הוא יחיד מומחה שדן ביחיד כשרואה שחבירו חטא א"י לדונו בעצמו עד שיקבל עדות עליו ולדונו על פי עדים ואפי' סנהדרין עצמן שראו שהרג את הנפש אין רשאין לדונו עד שישבו לבי"ד ויקבלו עדות קצתן וידונו שחייב מיתה כמש"כ רבינו בה' רוצח ונתבאר לעיל בפ"ו מה' ביהב"ח והנה בלח"מ שם הקשה דהא רבינו בה' תשובה פ"ב כתב דהגוזל את חבירו אינו מתכפר לו אף שהשיב הגזילה עד שירצה הנגזל ותי' דשאני גזילה שנהנה וגם ציער לנגזל שלקח ממונו בחזקה אבל למזיק לא באה הנאה למזיק ולא נצטער כ"כ הניזק כששילם לו נתכפר לו והנה בפי"ח מפהמ"ק הבאתי דברי בית אפרים שהעלה דמטיל מום בקדשים הרי הוא גוזל להקדש דכל מזיק הרי גוזל לחבירו רק בארנו שם דזה שייך במזיק לחבירו במזיד אבל בשוגג אף דחייב לשלם המזיק את חבירו בשוגג דאדם מועד לעולם אבל ל"ש לומר דהוה כגוזל את חבירו ולכן המטיל מום בקדשים או המפגל בקדשים בשוגג ל"ה כגוזל את ההקדש וא"כ בגוזל את חבירו הנה הוא מזיד אין מתכפר לו עד שירצה אותו ובזה אין חילוק בין מזיק לגוזל את חבירו ובין חובל בחבירו רק החילוק בשוגג דחובל בחבירו אף בשוגג אין מתכפר לו עד שירצה את חבירו אבל הזיק ממונו א"צ לרצותו וא"כ ה"נ יקשה בשלמא שורף את כסותו לא יהא אלא שוגג דא"צ לרצותו א"כ רשאי לשרוף את כסותו דאין עליו אלא חיוב תשלומין וברשות קעביד פטור גם מתשלומין אבל להכות את חבירו דאף בשוגג איסורא עביד וחייב לרצותו איך רשאי לעשות דין בחבירו אף דברשות עביד לא עדיף משוגג דלא מתכפר לו עד שירצה את חבירו (ועשו"ת שוא"מ מהד"ת קמא ע"ב שהביא הספק אם לוקין עד שתצא נפשו בעשה הוא חיוב או דאמרינן שהוא רשות והנה לכאורה מסנהדרין בהא דעיהנ"ד שיש בה מזוזה אינה נעשית עה"נ ולמה לא נימא דאתי עשה ודל"ת אע"כ דאינה רק רשות אמנם כבר נתבאר בה' ביהב"ח דהכי אמרינן כיון שיש בה מזוזה ממילא לא נתחייב בדין עיהנ"ד ועוד הביא ראי' מהא דאמרינן בחולין דעדיף עשה דשלום דנמחה שמו ית' משום שלום ומאי עדיפותי' הא בכ"מ עדל"ת אע"כ דל"ה אלא רשות וקשו"ט דאין משם ראי' אלא דמעליותא שהקב"ה ויתר על שמו וצוה למוחקן) ובגוף הסברא דעשה מלקין עד שתצא נפשו ראיתי בשו"מ מהד"ג ח"ב שכ' עפ"י הת"כ הביאו פירש"י בחומש דלכן כתיב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמורו לעשות כל מצוה באזהרה שכל שמירה לאו הוא וכיון שיש בו לאו שפיר לוקין קודם שעבר ועל לאו ממש לוקין אחר שעבר וראי' לזה מפסחים דף קי"ג במי שראה בחבירו עובר עבירה דמצוה

לשנאותו וכיון דמצוה לשנאותו כש"כ דמצוה להכותו כמש"כ רבינו בפ"ו מה' דיעות דהשונא את חבירו בלב עובר בל"ת אבל המכה את חבירו ומחרפו אעפ"י שאינו רשאי אינו עובר אלאו זה:

אמנם קשה לי דבסנהדרין דף צ"ט אר"א כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה שנאמר ומטך אשר הכית בו את היאור וכי משה הכהו והלא אהרן הכהו וכו' והנה בעת ההוא עדיין לא קיבלו ישראל ערבות זע"ז אפ"ה מצוה לעשות את חבירו לדבר מצוה ואולי י"ל דמדין תוכחה הוא דמותר להכותו כדאיתא בערכין דף י"ג יכול לא יסטרנו על דרך תוכחה ת"ל וכו' וכך בב"ק דף כ"ח בנרצע שפגע בו היובל והי' מסרהב בו רבו לצאת לחירות וחבל בו דפטור ופירש"י דרשאי לחבול בו י"ל דבאמת היינו מדין תוכחה:

ונראה הוכחה לזה מה דאיתא במשנה פ"ב דביצה פרתו של ראב"ע יוצאה ברצועה שבין קרניו והנה לא היתה פרתו רק של שכנתו אלא מפני שלא מיחה בה נקראת על שמו ויקשה הא בגדול א"ח להפרישו כמש"כ ש"ך סי' קנ"ד אלא וודאי דמצד מצות תוכחה חייב למחות בפה בדברים ועל זה אמרו דמפני שלא מיחה בה נקראת על שמו:

ו') **ונראה** לי ראי' מן הכתוב דכ' וכי יהי' ריב בין האנשים והגישו אל השופט והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והי' אם בין הכות הרשע והפילו השופט ארבעים יכנו ולא יוסיף וברמב"ן הקשה דפליאה הא האוכל נבילה בביתו לקי א"כ מה שייך לזה דהי' ריב בין האנשים להנ"ל ניחא דבאמת אפי' אם יחיד רואה חבירו אוכל נבילה רשאי להכותו כדי לאפרושי מאיסורא ועי"ז באים אח"כ לבי"ד על שזה הכה אותו ולפי"ז יפורש דאם הי' ריב בין האנשים על שהכה אותו לאפרושי מאיסורא והצדיקו את הצדיק שהכה אותו והרשיעו את הרשע אך זה כשהי' בלא עדים ובלא התראה אבל אם הי' עדים והתראה אז והי' אם בין הכות הרשע והפילו השופט והכהו מלקות ארבעים דזה דוקא בבי"ד ומבואר הפסוק כמין חומר אך י"ל דמזה אין ראי' משום דעכ"פ בר חיובא דמלקות הוא אם הי' בעדים והתראה אבל היכיא דגם בבי"ד לא מחייב במלקות עדיין לא נשמע דרשאי להכותו (ובה' מעה"ק הארכתי):

ז') **והנה** ראיתי בח"ס סי' רמ"א שכ' וז"ל דבכל מ"ע מכין אותו עד שתצא נפשו ואין רשות לירד לנכסיו לכופו להניח תפילין והטעם משום דילמא נפקא מיניי' בנין דמעלי והנוגע לממון מוטב לירד לנכסיו ואי משום בנין דמעלי יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקייהו ובס' שאר איסורין נמי מכין אותו עד שיסיר הספק מ"מ בספק ממון אין מכין אפי' בגופו דעי"ז יתן הממון המסופק לאחר ואולי נ"מ בנין דמעלי ולדידהו ל"ה ספק

איסורא דאינהו לא עבדי איסורא ולא מוטל עליהם פרבע"ח וספק ממון דידהו לקולא לכן כל ס"מ לקולא אעפ"י דכל ממונא אית בי' איסורא יעוש"ה ולכאורה הוא דבר תמוה דמשום בנין דמעלי נאמר דאין כופין לירד לנכסיו לקיים המ"ע וראיתי אח"ז שבספר אמרי בינה ה' דיינים השיג עליו וכתב שאין לדבריו שחר:

אמנם אני מצאתי מקום לדבריו דהנה בספר אמרי בינה הקשה לפי שיטת רשב"א בר"ה דכל שאין מקיים מ"ע עובר בבת"ג א"כ יהא חייב לבזבז כל נכסיו והנה לכאורה יש להקשות עדיפא מיני' ממשנה פ"ד דפיאה איתא דאם אין מקיים מ"ע דמתנות עניים עובר משום לא תסיג גבול עולים דהיינו העולים ממצרים ויקשה א"כ בכל מ"ע נימא כן דעובר אלאו דלא תסיג גבול עולים רק דלכאורה אין נפ"מ דהא בלא"ה אין לוקין דהוה לאו שבכללות אבל הנפ"מ לענין זה דאי איכא לאו דלא תסיג גבול עולים א"כ איכא לאו וחייב לבזבז כל ממונו וראיתי בתו"ח שהרגיש קצת בזה דנימא בכל מ"ע עובר אלאו דלא תסיג בשלמא הא ל"ק כיון דאיכא לאו דלא תגרע ועובר בלא"ה אכל מ"ע בלאו ולאפושי לאווי ל"א כיון דהוה לאו שבכללות אין לוקין עלי' רק הא יקשה הא אי איכא לאו דלא תסיג יחייב לבזבז כל ממונו דבהא אין לומר הא איכא לאו דלא תגרע ויחייב לבזבז כל ממונו דע"ז יש לומר שפיר כיון דעל המ"ע הי' פטור ממילא ליכא לא תגרע אבל לאו דלא תסיג הא שייך דעכ"פ הוה זה גבול עולים שגבלו עולי מצרים שקיבלו התורה עליהם ועל זרעם א"כ קשיא דליתחייב לבזבז כל ממונו בכל מ"ע:

אך הדבר ניחא דהנה אני אומר שפיל לסיפי' דקרא ובשדה יתומים אל תבוא דהיינו אם נאמר שיבזבז אמ"ע כל ממונו א"כ דילמא נפיק מיני' בנין דמעלי וזהו גופי' מצוה ליתן נכסיו לבנין דמעלי כדאיתא בנדרים דף מ"ט א"כ הוא בא לשדי יתומים א"כ מסיפי' דקרא נשמע דאין לחייב לבזבז כל נכסיו משום לאו דלא תסיג גבול עולים דבא בשדה יתומים לבזבז נכסים הראוין לבנין דמעלי ומבואר בקרא כדברי הח"ס והוא נכון:

אחר זה ראיתי בספר אמרי בינה חו"מ סי' י"ט לחלק עפ"י הריטב"א בקידושין בין היכיא דעיקר הוא קיום העשה בין היכיא דעיקר הוא הלאו וכתב לישב בזה מה שהקשה שם לפמש"כ רשב"א בר"ה דף ט"ז דכל המבטל מ"ע עובר אלאו דבל תגרע א"כ לחייב לבזבז כל ממונו משום דלאו דלא תגרעו לא בא רק לחזק העשה אין חומר ללאו יותר מן העשה וכתב שם דמהא"ט עוסק במצוה פטור מן המצוה למיתב רפתא לעניים אף דצדקה הוא בל"ת מ"מ כיון שעיקר הוא העשה אי פטור מן העשה פטור נמי מן הלאו וכן נמי אין חייב לבזבז כל ממונו משום מצות צדקה אף דאיכא לאו דלא תקפץ משום דלגבי עניני ממון לגבי חבירו הזהירה תורה אפס כי לא יהי' בך אביון הוי זהיר אתה שלא תהי'

אביון ודרכי' דרכי נועם אבל בל"ת הנוגע לשמים י"ל דחייב לבזבז אף שהוא בשב וא"ת וכמש"כ הריב"ש סי' שפ"ז דלא כפמ"ג שכ' בסי' תרנ"ו דעיקר החילוק בין היכיא דהוא בקום ועשה דאז גם בעשה צריך לבזבז והיכיא דהוא בשב וא"ת דאז גם בלאו א"צ לבזבז כל הונו:

והנה הביא שם דברי המהרי"ו שהובא ברמ"א חו"מ סי' י"ב דמשום לאו דלא תגורו מפני איש א"צ להכניס עצמו לסכנה או לבזבז כל ממונו וז"ל מהרי"ו ומ"ש אם חייב להוציא ממון נראה דא"ח וראי' מסנהדרין דף ע"ג דילפינן מלא תעמוד על דם רעיך דחייב להציל חבירו ופריך האי מהכא נפקא מהתם נפקא אבידת גופו מניין ת"ל והשבותו לו ומשני אי מהתם ה"מ בנפשי' אבל למטרח ואגורי לא אלמא אי לאו קרא יתירא ל"ה אמרינן שמחוייב להוציא ממון אפי' להציל נפש חבירו וכ"ש גבי עשה דתוכיח דא"ח להוציא ממון יעו"ש:

שוב הביא שם דברי הר"ן במס' סוכה שכתב הטעם לחלק בין מ"ע לל"ת דא"ח לתת אף שליש ממונו למצוה עוברת כדי שלא יבוא לידי עוני ויפיל עצמו על הציבור משום דהוא בשב וא"ת אבל במצות ל"ת כל הון ביתו יתן קודם שלא יעבור דמזה משמע כדברי הפמ"ג דתלוי לחלק בין היכיא דהוא בקום ועשה להיכיא דהלאו הוא בשב וא"ת דא"צ לבזבז כל ממונו וכדברי הפמ"ג ושו"ת חו"י סי' קמ"ז ועי"ש (והנה זה השיעור שליש נראה לי דיצא להם מהא דאיתא במס' כלאים פ"ז מ"ו גבי אנס שזרע הכרם ויצא מלפניו דקוצר במועד משום מ"ע שיחשדוהו במקיים כלאים ומבואר התם דדוקא עד שליש בגפנים אבל יותר אינו מחוייב לבזבז משום חשדא והנה לפי"ז מבואר הא דצריך לבזבז כל ממונו הוא רק בקום ועשה אבל בלאו דשוא"ת דינו כעשה) והביא דברי הלבוש שכתב דכיון דאי יבזבז כל נכסיו והוי עני דחשוב כמת והוי כמוסר חיותו ותורה אמרה וחי בהם ולא שימות בהן אך הקשה ע"ז א"כ מהא"ט יפטור גם מל"ת כיון דעני חשוב כמת ותורה אמרה וחי בהם אך לי נראה דבוודאי לגבי מצות ל"ת שחייבו מכח שציותה התורה שיש בה עבודה לגבוה ל"ש לומר דהוה כמת ותורה אמרה וחי בהם דהא עני מתפרנס מן הצדקה כמש"כ בח"ס חו"מ סי' קע"ז רק לגבי ל"ת הנוגע לחבירו א"ח למסור ממונו של זה כמו בתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים שכ' הפנ"י בכתובות דף פ"ח דהוה דבר עבירה ואשל"ע יעו"ש:

אמנם קשה לי מהא דאיתא בביצה דף כ"א מעשה בשמעון התימני שלא בא לביה"מ אמר לו בלשת בא לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרום לשלום אמר לו תמה אני אם לא יצא שכרם בהפסדם שהרי אמרה תורה לכם

ולא נכרים ופירש"י יצא שכרכם שנשתכרתם בממון יצא ואבד בשביל הפסד שתענשו על חילול יו"ט משמע דרק אין משתכרים במה דמשתרשו להו ממונם כיון שמגיע להם עונש והא לפמש"כ הר"ן דצריך למסור כל ממונם שלא לעבור על לאו א"כ עדיפא הוה לי' לומר דהפסד גדול מהשכר כיון שמהדין הי' להם להפסיד ממונם ולא לחלל יו"ט שוב ראיתי בטו"ז סי' תקי"ב שעמד להקשות הא אדרבא איסורא קעבדי ולפמש"כ לשיטת הר"ן הנ"ל תקשה טפי (ומכאן תמוה לי עמש"כ הר"ן בשבועות דף מ"ג גבי הלוהו על המשכן שכ' וז"ל ואעפ"י שאפשר שאין בי"ד נזקקין לכוף את הלוה כ"ז שעובר בלא תחמוד היינו לכוף את המלוה שלא יעבור עבירה זו משום שמכין אותו עד שתצא נפשו באומר סוכה איני עושה אבל אין הלוה נפטר מחיובו בכך לצאת י"ש לפרעו את העודף עכ"ד ותמוה הא אין מכין עד שתצא נפשו רק בעשה אבל לא בלא תעשה ועוד קשה לי דמשמע מדבריו דס"ל דאין כופין אותו בשוטים אבל חיוב תשלומין איכא ובפ"ד דשבועות במשנה דמשביע אני עליכם וכו' שאמר ליתן לי מאתים זוז ולא נתן הרי אלו פטורים וכתב בתויו"ט פירש הרב שאפי' הוא כדבריו אין חבירו חייב ליתן לו כלום ואפי' הוא עני אינו חייב ליתן לו אלא מטעם נדר ונמצא שאין חיוב ממון בשום צד שאין בי"ד יורדין לנכסיו אם אינו רוצה לקיים נדרו אלא מכין אותו עד שמקיים מוצא שפתיו ויקשה כנ"ל דאיך נאמר דבממון אין כופין אותו ובגוף כופין אותו וזהו לכאורה היפוך דברי הר"ן הנ"ל אולם באמת קשה לי על התויו"ט דבב"מ דף מ"ח איתא דבעני באמת חייב ליתן לו משום דבאמירה נקנה במתנה מועטת ואמנם בפסחים צ"א בפירש"י בבית אסורים דישראל שוחטין בפני עצמן כתב כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון משמע לכאורה דחובשין בבית האסורים כדי לשלם חובו ובשו"ת רשד"ם חו"מ סי' ש"צ כ' דהיינו כשיש לספק שיש לו ואינו רוצה לשלם אבל אם באמת אין לו אין חובשין אותו ואין עליו אלא שבועה שאין לו כמ"ש הרמב"ם והבי"צ הריב"ה ח"מ סי' צ"ט ורק בגנב שבא הממון לידו באיסורא אמרה תורה ואם אין לו ונמכר בגניבתו אבל בעבור ממון שבידו בהיתר אין למוכרו וקו"ח לחובשו בבית אסורים ועיין בפ"א משמיטה שכ' רבינו דעל שאר עבודות הארץ מכין אותו מכות מרדות משמע לכאורה שרק מדרבנן הוא וקשה הא בריש פ"א כ' מ"ע לשבות מעבודת הארץ וכתב במראה הפנים פ"ק בשביעית לישב כיון שאין הלאו רק דרבנן לכן כ' דלוקין מרדות דאי משום עשה דמכין עד שתצא נפשו היינו קודם שעבר אבל אחר שעבר אין לוקין רק מכות מרדות לפי ראות עיני בי"ד כמש"כ הריב"ש סי' צ' וכ"כ הר"ן בפ"ד דכתובות דרק על מ"ע נמשכת מכין עד שתצא נפשו אבל על איסור דרבנן אין לוקין רק מכות מרדות באומד הדעת וכ"כ הרע"ב פ"ד

דנזיר משנה ג'):
אחר כותבי ראיתי בשו"ת מהרי"א סי' קנ"ו עמד על מקצת דברים אלו וגם הקשה מהא דקתני ורשות הי' לשרוף כסותו והא כדי רשעתו כתיב ואיך עבדינן תרתי להלקותו ולעונשו בממון וכ' לפרש דבאמת או קתני ופלא שלא ראה רק דברי רבינו בה' ביהב"ח אבל בדברי רבינו כאן בה' כהמ"ק מבואר דא"א לפרש כן רק דעבדינן לי' תרתי לכן נראה דמדין הפקר בי"ד הפקר להזיק ממונו רשאי ואין זה כלל בכלל תרתי רשעיות כיון שאין מוציאין ממנו ממון לשום אדם כי רק לענין להוציא וליתן לזה אין רשאי אבל לענשו לכלות ממונו שפיר רשאי וקיל יותר מלהכות גופו וכמו שכתבנו:
שוב ראיתי בתשב"ץ סי' ס' שתחילה רצה לדייק דבמי שממונו חביב עליו ל"ח מזיד ואי עבר לא מיחייב ודחי דמזיד מיקרי ומיקרי רשע כדאיתא בכתובות דף י"ח דאנוסים מחמת ממון רשע מיקרי ואין חילוק בין אם האונס מחמת שנתנו לו או מחמת שירא שיגזלהו ממונו וא"כ נשמע דחייב למסור ממונו שלא לעבור על ל"ת:
ח') **בן** לוי מצאו ישן לוקה. הנה יש לתמוה אמאי לוקה ואי משום דביטל מ"ע דשמירה הא הוה אונס כדאיתא בחו"מ סי' ש"ג דאם חוטפתו שינה פטור והנה במס' תמיד אמרו ע"ז בא וראה הראשונים אפי' על אונס עשו דין ויקשה באמת הא גופי' איך רשאין לעשות בזה דין והנה בישן אם בר קיום מ"ע הוא יש לעיין דבתוס' סנהדרין דף מ"ז ד"ה אימא כישן דמי וכ' תוס' לאו לגמרי כישן דמי דישן חזי אף בשעה שהוא ישן כדתנן השולח חטאתו למדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן שמא ישן בשעת הקרבה אלמא דבר קיום מ"ע הוא:
אולם הנה בשו"ת יעב"ץ כתב דכשהוא ישן לאו בר קיום מצוה כדמוכח מיבמות דף נ"ג דאמר רב יודא ישן לא קנה ביבמתו ולפי דבריו יתפרש דברי הגמ' בסנהדרין כפשטי' דמה דמשני דהפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה דקמ"ל דהוה אמינא כישן דמיא דבאמת בישן לא קיים המצוה ונדחה הקרבן וכשניער חזר ונראה:
אמנם הנה בספר חיים ושלום כתב לדחות דברי היעב"ץ דאין ראי' מיבמות דרש"י פי' שם ישן לא קנה יען דלאו בר דעת הוא ואין קנינו קנין משמע אדרבא דמצוה מקיים גם כשהוא ישן דמצאצ"כ רק שם משום דלאו בר קנין הוא וכן לשאר מפרשים דפליגי אפירש"י היינו משום דכתיב קרא יבמה יבוא עלי' דמכוין לשם ביאה ועכ"פ אין ראי' משם דלא קנה שפיר נוכל לומר כדעת תוס' סנהדרין הנ"ל דכשהוא ישן מיחזי חזי ומקיים המצוה:
אולם בשדי חמד בכללים אות י' כתב דאין מתוס' סנהדרין סתירה לדברי היעב"ץ דלענין

מצוה שנעשה בשבילו ע"י אחרים כשהוא ישן שפיר חשיב בר דעת אבל כשהוא עצמו עושה הדבר כשהוא ישן י"ל שפיר דלא מקיים בזה המצוה כיון דלאו בר דעת גמורה הוא ולענין קושיתינו איך יגיע לו עונש על מה שישן על משמרתו הא אונס הוא דחטפתו שינה נראה דהנה מצינו דכוותי' עונש על מה שישן והוא בסוכה דף כ"ח א"ל אביי אלא מעתה הישן בשמיני ילקה הרי דבשעת שינה עובר על בל תוסיף וכבר עמד ע"ז בספר דבר אליהו אולם הנה הביא ראי' לזה מהא גופי' דהישן בסוכה מקיים המצוה הרי דישן בר מצוה לכן גם בענין לעבור בבל תוסיף שייך שפיר חיובא א"כ מוכח דלא כיעב"ץ וכן יש להוכיח מהא דאיתא בסי' נ"ה דישן מצטרף לעשרה לענין עניית קדושה בעשרה הן אמת דהטו"ז חולק משום דאיתא בזוה"ק דהישן שורה עליו רוח מסאבא אבל בשו"ת זכור לאברהם השיב עליו דאטו משום זה יצא מכלל בר מצות הא כתיב השוכן אתם בתוך טומאתם ופירש"י אעפ"י שהם טמאים שכינה ביניהם וכל בי' עשרה שכינתא שריא:

ט') **ורשות** הי' לו לשרוף את כסותו. והנה בתוספת הרא"ש הקשה הא עובר בבל תשחית ותי' דהפקר בי"ד הפקר והנה קשה לי דהא מקרא דלא תשחית את עצה ילפינן והתם הא אף בהפקר עובר כמש"כ רבינו בפ"ד משביעית בפי' המשנה דמש"ה אסור לקצוץ מאילנות משום שגוזל את הרבים מפני שהקב"ה נתן את פירותיהם לכל אדם וא"כ גם בבגדים אף בהפקר איכא בל תשחית:

ואמנם יש לומר דהנה בב"ק ס"פ החובל איתא דהאומר סמא עיני דידי ע"מ לפטור חייב קרע את כסותי ע"מ לפטור פטור ור"י אומר דיש הן שהיא כלאו וכתב רבינו בפי' המשנה מקום שאין רשאי לחבול בעצמו דכתיב לא יוסיף להכותו א"כ בוודאי כונתו על לאו א"כ גם בקרע את כסותי נאמר שכן הוא כלאו מפני שאינו רשאי מוכח דבשל עצמו ליכא ב"ת א"כ בשל הפקר ג"כ ליכא ב"ת כיון דאין מזיק לאדם אחר הרי ברשות בידו להפקירו ולהשחיתו א"כ מוכח דבהפקר ליכא ב"ת (אף דבשלו איסורא איכא עחו"י סי' קס"ג קרע את כסותי עכ"פ איסורא איכא אבל בהפקר ממש ליכא איסורא כלל) אך קשה ממש"כ רבינו בפ"ד מחובל בא"ל קרע כסות חבירו ע"מ לשלם דחייב והאומר לו שותפו בעון ורשע הוא שהרי הכשיל עור וחיזק ידי עוברי עבירה א"כ חזינן אף דמשלם לו ואין מפסידו הוה עון ומשמע דהוא דאורייתא דמיקרי רשע א"כ בשלו ג"כ אמאי ליכא עון וא"ע עליו מדאורייתא:

אך יש לומר לפמש"כ לעיל דכל שיש לו שני קנינים בחפץ שמצד עצם החפץ יש לו זכות דרוצה אדם בשלו וגם קנין שויו וא"כ כשאומר לשלם עכ"פ הפסיד קנינו של חבירו

שיש לו זכות בחפץ שלו משא"כ בשלו ליכא השחתה כיון שמפקירו לכך וכאלו הפקירו בפירוש שהפקיר גם הזכות שיש בהחפץ א"כ שפיר בהפקר ליכא ב"ת והא דבאילנות עובר אף בשל הפקר וכתב רבינו משום דניתנה ליהנות בה בני אדם נראה דיש לחלק דהנה בהפלאה סוף קידושין כתב כי כן תיקונו של צמחי השדה ובעלי החיים שיהנו בה בני אדם כי בזה מתעלים וחוזרין לשורשן א"כ כי פסק לחיותו של האילן הרי מבטלו משלימות הבריאה שניתן לתוכו ליהנות בו בני אדם אבל בבגד כיון שנעשה בידי אדם כבר קנה שלימות בזה שהוכן לבני אדם כי בוודאי הכי נאמר דאם עשה אדם בגד שחייב להלבישו תמיד ולכן ליכא בל תשחית בשל הפקר ולכן באמת בבגדי כהונה איכא לאו דלא יקרע יען שע"י קדושתו הוא הוכן להיות מלבוש לכהן בעת עבודה א"כ מבטלו מתיקנו ושלימות שהוטבע בו:

וכן יש להוכיח מהא דקורעין על המת ואף דהוא מצוה הא אינו מצוה דאורייתא שידחה לל"ת אלא ע"כ כיון שחייב בקריעה הוה כמפקירו לזה המעשה לכן ליכא ב"ת:

אך יש לומר דמשם אין ראי' כיון דעושה כן לצרכו להפיג צערו זהו תיקנו של הבגד כמו קורע לשכח חמתו דהוה תיקון כדאיתא בשבת דף ק"ה וכן בהא דקורעין לכבוד מלכים כמבואר בסי' קע"ח בטו"ז דכל שעושה לכבוד ליכא ב"ת וכ"כ ש"ך סי' שמ"ח מפני שזהו תיקנו וזה אפי' באילנות שרי כדמוכח ב"ק דף צ"א דאם צריך למקומו מותר לקצצו (וכמש"כ בפ"א מה' אלו) והבן:

והנה בקה"י העלה דבל תשחית דכלים ל"ה רק דרבנן אבל משבת דף קכ"ט דפריך והא עבר בב"ת משמע שהוא דאורייתא (ועיין בטור סי' שמ"ט דהזורק כלים על המת הר"ז עובר בב"ת והוא ברייתא באבל רבתי) והא דכ' רבינו בה' מלכים דאין לוקה רק מכות מרדות היינו משום דהי' לאו שבכללות:

אולם לפמש"כ לעיל דלכן רשאין להכותו משום דכופין לקיים מ"ע דשמירה א"כ אי רשאין לכופו בצערא דגופו קו"ח דרשאין לכופו ע"י ששורפין כסותו וליכא כלל ב"ת ורק דקשה על הרא"ש שהקשה דהא עובר אבל תשחית ותי' מפני שהפקר בי"ד הפקר ע"ז קשה דאי איכא בל תשחית אין ההפקר מפקיעו מלאו דבל תשחית אך נראה דא"ש גם לדברי הרא"ש דהנה הפקר ילפינן במו"ק דף ט"ז מקרא דיחרם כל רכושו והנה בגיטין דף ל"ה יליף מאלה הנחלות ג"כ וכתב בספר שושן עדות על מס' עדיות דבמו"ק קאי אהא דאמר רבא מנ"ל דמשדרין שליחא דבי דינא ומזמנינן לי' לדינא וכו' ומנ"ל דמפקרינן לנכסי' דכתיב ואשר לא יבוא יחרם כל רכושו והיינו כיון דממרה פי בי"ד יכולין להפקיר אף להוציא אבל מקרא דאלה הנחלות לא נשמע רק דהפקר בי"ד הפקר

מהני להחזיק בשלו ולכן כיון דרצה ללמוד דכהא"ג דממרה פי ביי"ד אמרינן הפקר ביי"ד הפקר אפי' להוציא וזה לא נשמע אלא מיחרם כל רכושו דרשות ביד ביי"ד להוציא ג"כ כל ממונו מידו דלא גרע מהא דמכין ועונשין שלא מן הדין להוראת שעה ולמיגדר מילתא ועושה א"כ נשמע מדבריו דהא דהפקר ביי"ד הפקר להוציא היינו משום דכיון דפשע יכולין לעשות כן כמו דמכין ועונשין שלא מן הדין א"כ זהו כונת הרא"ש ג"כ כיון דחייב דרשאין להכותו א"כ אי צערא דגופו שרי (והיינו דמכין ועונשין שלא מן הדין) ה"ה דשרי להשחית בגדו דהפקר ביי"ד הפקר אפי' להוציא ואין כונתו לומר דבהפקר ליכא ב"ת אלא לומר דביי"ד יש להם רשות להפקיר בגדו כדי לכופו לקיים המ"ע דשמירת ביהמ"ק דאם צערא דגופו שרי אף דאיכא לאו דפן יוסיף להכותו כש"כ דמהני הפקר ביי"ד הפקר להפקיע לאו דבל תשחית (דהא הא דהפקר ביי"ד הפקר אף להוציא הוא ג"כ שלא מן הדין רק דיכולין לעשות כן דמכין ועונשין שלא מן הדין:

וגדולה מזו אמרו בברכות דף ס"ב אקרא ויקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול בלט אמר ר' יוסי בר"ח כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם שנאמר והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו והיינו כמש"כ רבינו בפי' המשנה שהבאתי דכל שמבטלו מהנאתו שניתן להנות בו בני אדם איכא בזיון דקל בעיניו טובת השם י"ת והיינו שמבזה הבגדים שמעשיו מוכיחים כי תועלת הבגדים לבני אדם קל בעיניו:

ובזה נראה נכון לפרש הא דאיתא בגמ' דכתובות דף ל' הכל בידי שמים חוץ מציני ופחים דלכאורה משמע דהיינו דקמ"ל דיכול לשמור עצמו מציני שילביש עצמו בבגדים או מפחים שישב בבית של אבנים כמש"כ תוס' ולדעתי יקשה דפשיטא שזה בידי אדם רק הכונה בי"א דטבע בגדים לשמור האדם מצינה אבל רק כשאין מבזה הבגדים דאם מבזה הבגדים לא מחממין אותו והיינו שבי"א לבחור במעשים כאלו שלא יגרום שהבגדים לא יחממו אותו ועד"ז גם פחים לאו מילתא דפסיקתא הוא שינצל מהפחים ותלוי במעשה האדם ובבחירתו כדכתיב ציה גם חום יגזלו מימי שלג ודרשו בשבת דף ל"ב דע"י שאין מקיימין המצות בימות החמה יגזלו מידם מימי שלג בימות הגשמים כמו כן ע"י מעשיהם בימות החמה גורמין שנגזל מהם מימי שלג שגם בבית אבנים חם להם ואין נסתר מחמתו וכן נכון בזה הא דאיתא בב"ר הובאה בתוס' כתובות דאנטונינס אמר לרבי צלי עלי א"ל רחמנא לשיזבך מצינא א"ל הדא צלותא הוא יתיר חד כסו וצינתא אזלה ויש לתמוה על רבי דנראה כאלו התיל בכבוד המלך להנ"ל דבר גדול צלי כי מעשי האדם יכול לגרום שגם אם יכסוהו בבגדים לא יחם לו כנ"ל ע"כ צלי רחמנא לשיזבך מצינתא:

י') **ע"ד** פי' המשנה פ"ד דשביעית דלכן אסור לקצוץ אילנות מפני שגוזל בני אדם שהקב"ה נותן פירותיהם לכל אדם ובתוויו"ט תמה איך עזב רבינו טעם הש"ס דלאכלה ולא להפסד ונתן טעם אחר וכתב דלאכלה ולא להפסד הוא מפני שגוזל רבים והוא תימא מנ"ל דילמא רק בפירות שביעית דקפיד שלא להפסיד פירותי' וראיתי בשו"מ מהד"ר א' סי' כ"ח שכתב משום דקשיא לי' הא איכא בל תשחית וא"ל יען דהוה הפקר דא"כ שוב גוזל הרבים ובוודאי אסור להשחית וע"כ פי' רבינו דזה גופי' הטעם דלאכלה ולא להפסד והיינו דהתורה רצתה שיהנו כל בני אדם מפירות שביעית אבל לא שיפסידו הפירות וא"כ הרי בזה מפסיד הפירות עכ"ד:

ובהאי טעמא שכ' הרא"ש דהפקר בי"ד הפקר כתב בשו"מ לפרש דהא הפקר בי"ד לא שייך רק באיכא טעמא א"כ כל שמצאו בי"ד טעם להפקיר א"כ שוב אינו דרך השחתה ול"ש בל תשחית:

אולם הנה ראיתי בשו"ת יעב"ץ סי' מ"א דע"י הפקר הפקירא דמלכא מלך בו"ד מצד כיבוש מלחמה בכחה להתיר איסור כמו הלנת מת ואיה"נ דמת דאסור אף בשל נכרי ע"י כיבוש מלחמה הותר שכ' שהנדנים במלחמת מצוה מותרים בהנאה לאמר שמתו דכמו שממונן הפקר כך גופן הפקר וכמו שמפקירין גופן במלחמה ולא ניתנו לקבורה כדומן על פני השדה וגם כך הותרו בהלנה על העץ אף שאיסור זה שוה בגוי כמו בישראל כנראה ממה שהוריד יהושע מלכי כנען כבוא השמש מפני שמטמא אדמת הקודש אבל יצאו הרוגי מלכות דכמו שרשאי לשלוט בגופו להיות לו לעבד עולם שליט בגשמו ובנבלתו להפקיר גופו לכל הנאה לצורך האדם (ובפמ"ח ממעה"ק הארכתי):

ועיין תענית דף כ' ולשדי' לבהמה קסבר מאכל אדם אין מאכילין לבהמה (ורמז עליו במג"א סי' קע"א) ופירש"י משום ביזוי אוכלין דמחזי כבועט בטובה א"נ משום דחסה תורה על ממונן של ישראל והנה לכאורה יקשה לפי' שני של רש"י א"כ גבי לא תשחית ג"כ נאמר לחלק בין של ישראל דקרא דכ' לא תשחית את עצה אינו בשל ישראל לכן שרי היכיא דיש צורך בו אבל בשל ישראל דתורה חסה מנ"ל להתיר:

אמנם קשה לי מהא דאיתא ביבמות דף ק' דאמרו להן ב"ש לב"ה התרתם ערוה החמורה לא התירו ממון הקל וקשה דמשמע דס"ל לב"ש דיותר יש להתיר ממון הקל משום דהפקר בי"ד הפקר מלהתיר האיסור ע"י דאמרינן אפקעינהו רבנן לקידושין מיני' דהא התירו של ערוה הוא משום דאמרינן אפקעינהו כפירש"י בשבת דף קמ"ה וא"כ יקשה מדברי ב"ש אדב"ש גופי' דאיתא בגיטין דב"ה סברי ח"ע וחב"ח עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד ואמרו ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם דלישא שפחה א"י

ולישא ב"ח א"י אלא כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב שטר על דמו והיינו דס"ל דלא עבדינן תקנתא להפקיר ממונו של האדון ביום אחד שיהא של העבד לעולם אלא כופין את רבו אף דאיכא איסורא זוטא משיעשה העבד איסורא רבא לבטל השבת יצרה (כמו שבארתי שיטת רבינו לקמן בה' ק"פ) הרי דלא מתירין ממונא של חבירו ע"י הפקר בי"ד ומתירין לי' למיעבד איסור זוטא לעבור אעשה דלעולם בהם תעבודו וא"כ קשיא דב"ש אדב"ש (בשלמא לפי תוס' שם בד"ה אם של רבו לרבו דלפי משנה אחרונה אין מע"י של רבו אלא של עבד ניחא אבל דעת רבינו שם בהלכות ק"פ ע"כ אינו כך כאשר בארנו שם קשה טובא) וצ"ע:

י"א) **והנה** אמרו מגילה צריכה שירטוט כאמתה של תורה ופי' תוס' גיטין דף ה' דהיינו מזוזה שנקראת אמתה של תורה בשביל שיש בה אמונת קבלת שמים ובספר תורת משה מהד"ת פ' מקץ כ' דצריך ביאור מ"ט תלה מגילה במזוזה אמנם הנה ענין מזוזה הוא שדרים מבפנים והיא משמרת בחוץ כמש"כ במדרש והענין בזה כשעושים רצונו של מקום הרי הקב"ה בחינת מלך יושב בפנים בדביר קדשו וארון והלוחות ומשרתיו שומרים בחוץ בכ"ד מקומות הכהנים והלוים שומרים בביהמ"ק אמנם כשאין עושין רצונו של מקום ח"ו ורק נשארה האמונה וח"ו הקב"ה מבחוץ אחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך זה רמז בפ' שבמזוזה שקובעין בחוץ על הדלת מ"מ הוא ית' שומר אותם ואמנם לא נתאמת זה בגלוי עד ימי אסתר שאז לא עשו רצונו של מקום כלל ובכ"ז עמד להם בעת צרתם ע"כ צריכה מגילה שירטוט כאמתה של תורה היינו מזוזה אתדפח"ח:

אמנם לי נראה לפרש עפמש"כ בפ"א מבהב"ח דברי רבינו בה' מזוזה דאסור לעשות מצות מזוזה ע"ד זו ששומרת מבחוץ אלא שצריכין לעשות המצוה לשם ציוו של הש"ת ואז המזוזה פעולתה שתהא משמרת א"כ המצוה הוא אמונת קבלת מלכות שמים רק שממילא משמרת מבחוץ אמנם במקדש דהקב"ה בבחינת מלך שוכן בפנים והכהנים שומרים מבחוץ מותר לעשות המצוה על בחינת שמירת פלטרין של מלך כמבואר שם בדברי רבינו ובזה"ז הנה ג"כ לא זזה שכינה מכותל מערבי כמו שאמרו חכז"ל ואם הי' אפשר בשמירה היינו חייבין דעדיין הוה פלטרין של מלך כמו שבארתי שם והוא נלמד ממגילה שכל מלכות הנאמר בה מרמזת על מלך מלכי המלכים דעדיין לא זזה שכינה מישראל והוא מלך ישראל שוכן בביתו וזהו דרכי האמונה בישראל ואם ישראל מחזיקים באמונה זו באמת הוא משמרם וזהו בחינת מזוזה ג"כ:

הלכה ה

א') **אין פוחתין במקדש מכ"א תקיעות וכו'**. מה דקשה ע"ז מפ"ו דתומ"ס דמוכח להדיא דרבינו סובר דהי' יותר מט' תקיעות על התמיד בארתי שם:

הלכה ו

ב') **וברגל מוסיפין ג' לפתיחת שער התחתון וג' לשער עליון שהוא שער ניקנור**. (עמש"כ בפ"ה מבהב"ח) וכ' הכ"מ דרבינו מפרש דקאי אפתיחת שער התחתון והעליון והנה בערל"נ הקשה דבסוכה דף נ"ד קאמר דבצרי טובא משמע דבצרי הרבה והיינו כל הני דשער עליון ותחתון ועוד הקשה אדברי רבינו דכ' ואין תוקעין למילוי המים בשבת דפשיטא כיון שממלאין מע"ש ונראה לישב דקשיא לי דרבא מתרץ לפי שאין תוקעין למילוי המים בשבת דבצרי טובא ויקשה אי כפרש"י דבצרי כל הני דשער עליון א"כ מס"ד דפריך ליתני שבת וכן ר"ז דמתרץ לפי שאין תוקעין לפתיחת שערים וכי לא ידעו דאין ממלאין בשבת הא מפורש במשנה דף מ"ח ולכן נראה לפרש דהאי שער עליון לא אמילוי קאי רק אכל רגל כדברי רבינו ורק פריך ממילוי מים דזה הי' שייך גם בשבת דהנה בירושלמי דייק ממשנה דהאי מילוי מים היינו לנסוך המים דאל"כ יש כאן נ"א תקיעות לנסוך המים ולנסוך של מחר והקשה בק"ע מ"פ דלמא לא היו תוקעין בע"ש למילוי של מחר כיון דלא הי' המילוי בכלי מקודש ולפי"ז י"ל דשייך מילוי מים בשבת כשמערין מכלי חבית לכלי המקודש ולפי"ז לס"ד הי' סובר דתוקעין כשממלאין לכלי המקודש ושפיר פריך דליחשב נ"א בשבת וע"ז משני ר"ז דליכא תקיעה פתיחת שערים אבל לשער עליון ותחתון הי' תוקעין ורבא משני לפי שאין תוקעין למילוי מים הכונה כשמערין מחבית לכלי המקודש ובצרי טובא היינו ג' דמילוי מים והני דלהבדיל ולהבטיל כפירש"י וא"כ א"ש דברי רבינו דקאמר אין תוקעין בשבת למילוי מים וקאי אהא כשמערין לחבית לכלי המקודש וזה קמ"ל רבא ולכן הוצרך גם רבינו לאשמעינן והבן:

ובמש"כ ניחא קו' אחריתא שהקשה עוד בעל"נ דבגמ' מוכח גם יו"ט א"ת ולמה כתב רבינו אין תוקעין בשבת גם ביו"ט אין תוקעין ונראה לישב דהנה באמת תוס' דף נ"ד הוק' הא אין שבות במקדש ותי' יען דגזרו בכלי שיר שמרובים גזרו גם בתקיעה ואולם ברש"י דף נ"ד נראה שנזהר מזה שכ' יען דמשכחת בבית השאבה וכיון שא"ד אין באים כדקתני סיפא מוצאי יו"ט נכנסין העם ולכן ליכא תקיעה אמנם רבינו סובר כיון דגמ' מוקי משנה דלא איקלע יוהכ"פ באחד בשבת דאז לא מיקלע יו"ט בע"ש אבל כיון דרבינו פסק חלבי שבת קרבין ביוהכ"פ א"כ סובר דאיקלע א"כ לא מוקמינין המשנה דלא כהלכתא וע"כ

אף אי איקלע ביו"ט ג"כ דוחה דא"ש במקדש (והא דרבינו פסק כאחרים דאין בין עצרת לעצרת רק ד' ימים ופסק דחלבי שבת קריבין ביוהכ"פ כבר הקשה כן בלח"מ בה' תומ"ס ויבואר שם) והא דסובר דא"ד שבת לק"מ דלפמש"כ דבשבת דליכא מילוי מים ממי השילוח אלא שמערין מכלי קודש לכן אין תוקעין למילוי זה בשבת אבל ביו"ט שממלאין ממי השילוח תוקעין שפיר דא"ש במקדש:

והנה בק"ע הקשה עוד דרבינו בפ"ז מלולב חשיב ג' לזקיפת ערבה א"כ הוה יותר ממ"ח כיון דרבינו מפרש למילוי מים לאו לניסוך אלא מילוי ממש וכן לניסוך בפ"ע ותי' דלרבינו זקיפת ערבה בשעת ניסוך מים כמו שפירש"י והדבר מוכרח בלא"ה דאל"כ מאי קאמר בשבת בצרי טובא הא ביום ז' של ערבה דהוה בשבת יש כאן עוד תקיעה ג' לערבה אע"כ דלניסוך ולערבה תוקעין ביחד:

ג') **ואין תוקעין למילוי מים בשבת**. הנה רש"י פי' יען דממלאין מע"ש ואמנם על רבינו קשה אי אין ממלאין פשיטא ובארנו לישב דיש כאן מילוי מים מחבית אלא דמשום מילוי זה אין דוחה שבת אבל יו"ט באמת דוחה דא"ש במקדש ולכן נקט רבינו רק בשבת אין תוקעין משמע ביו"ט תוקעין והנה רבינו פסק בה' שופר דבמקדש תוקעין בשבת ואף בירושלים דירושלים בכלל מקדש ובה' לולב פסק דנוטלין בשבת במקדש ולא ביאר אי אף בירושלים אך בפי' המשנה פ"ג דסוכה כתב דאף בירושלים נוטלין ויקשה דהנה רש"י פי' דלכן לא גזרו במקדש משום אין שבות אבל לרבינו דאף בירושלים תוקעין ויקשה למה בירושלים ל"ג דל"ש אין שבות במקדש בירושלים ונראה דרבינו יצא לו כך משום דקשיא לי' קו' תוס' מ"ש מתקיעה בשבת אין תוקעין במדינה בזמן הבית ולולב בזמן הבית אפי' בגבולין נוטלין ותי' דבשלמא תקיעה לא ידעו מקביעא דירחא רק בירושלים לולב ידעו כשר אף במדינה לכן דוחה אף בגבולין ויקשה אי ירושלים לא היינו מקדש ואין תוקעין א"כ למה גרע שופר בירושלים מלולב בגבולין כיון דידעו מקיבעה דירחא בירושלים גם בתקיעה ומזה הוכיח רבינו דבאמת גם בירושלים תוקעין ולא גזרינן אף בירושלים אך הא ניחא לענין תקיעה דל"ג בירושלים אבל לענין לולב דסובר רבינו ג"כ דנוטלין אף בירושלים יקשה דע"כ ירושלים אין בכלל מקדש דהנה בטו"א הקשה בלולב כתיב לפני ד' א"כ היינו דוקא עזרה כמו סמיכה ושחיטה דכתיב לפני ד' ובעינן עזרה ובח"ס בסוכה כ' ג"כ כט"א דכל דכתיב לפני ד' היינו שיש קדושה לפניו כמו בנר מערבי דהשני הוה לפני ד' ולכן כיון דבירושלים תוקעין שופר הוה לפני ד' לענין חצוצרת דכתיב בי' לפני ד' כדאיתא בר"ה דף כ"ז תוקעין בהר הבית בחצוצרת יען דיש קדושה לפניו ירושלים דהוה קדוש לאכילת קדק"ל כל לענין תקיעה הוה ירושלים ג"כ מקום קדוש

אבל בלולב דכתיב לפני ד' דהיינו בהר הבית כמו בחצוצרת אבל בירושלים אין נוטלין אולם לדעתי נראה דברי רבינו נכונים שהנה גם לענין אכילת קדק"ל ומעשר כתיב לפני ד' ואוכלין בירושלים וראיתי כי בירושלמי פ"ג דר"ה וסוכה דרשו באמת דהוה בירושלים כמו ושמחתם לפני ד' הכונה בירושלים א"כ מוכח מירושלמי בהדיא דלפני ד' שייך גם בירושלים ומיושב קו' טו"א דרבינו למד כן מהירושלמי והבן (שוב אח"ז בא לידי טו"א עם הג' אמרי ברוך ראיתי שהעלה כדברי):

אך זהו דקשיא לי מיומא דף י"ב דקאמר ר"י אני לא שמעתי אלא מקום מקדש ומסיק דהכי קאמר לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד וביאר בתוס' אי ס"ד מקום מקדש א"ד אף דטעמא של תקיעה דירושלים ג"כ מקום קדוש לענין קדק"ל אבל ר"י סובר דוקא מקדש אבל אי מקום מקודש ל"ש לת"ק ג"כ משום דקדוש לאכילת קדק"ל ולמעשר דא"כ מאי קאמר ר"י מקום מקודש הרי ירושלים לת"ק ג"כ מקום מקודש ולרבינו יקשה אי קתני מקדש ג"כ קשיא דהא לת"ק ג"כ ירושלים מיקרי מקדש דנאכל שם קדק"ל ומע"ש וא"כ אין מטמא יען דירושלים בכלל מקדש ומאי מוסיף ר"י לא שמעתי אלא מקום מקדש גם ירושלים מקדש מיקרי ומהא"ט באמת אין מטמא בנגעים לת"ק וקשיא לשיטת רבינו ואין לומר כיון דעכ"פ למסקנא קתני מקום מקדש ולא מקום מקדש א"כ שפיר י"ל למסקנא ירושלים ג"כ מקום מקדש אך מקום מקודש לא מיקרי ז"א דהרי אח"כ מסיק גמ' מחוורתא כדמעיקרא א"כ משמע לכאורה דעתה א"צ לאוקים דר"י מקום מקודש קאמר אלא מקום מקדש וקשיא לרבינו דאי ירושלים בכלל מקדש מאי מוסיף ר"י את"ק אך נראה עפ"מ שכ' בה' עיוהכ"פ לישב דברי רבינו בה' מזוזה דממעט הר הבית מטעם שמקום קדוש מוכח דכר"י סובר דקאמר לא שמעתי אלא מקום מקודש ושכן הוא גם למסקנא א"כ א"ש דלעולם ירושלים מקום מקדש קרוי רק אין קרוי מקום מקודש אלא שיש לתמוה דמצינו כמה דוכתי דמקדש כונה רק מקדש ממש פ"ק דיומא אין מוציאין אגודל במקדש וכן בפ"ג דיומא זה הכלל הי' במקדש המטיל מים טעון קידוש וזה רק בעזרה ממש וכן בפ"ז דיומא על מקדש בפ"ע ועל ירושלים בפ"ע וראיתי בתויו"ט פ"א דשקלים הקשה ממה דתנן בתמיד במקדש ברכה אחת וכן מבכורות על אלו מומין אין נשחטין במקדש וכן בסוף עירובין דחשוב כל הדברים שהתירו במקדש משום שבות וירושלים אין בכלל:

ונראה לישב דשיטת רבינו כך דבודאי היכא דנוכל למעט גם הר הבית ממקדש גם ירושלים נתמעט ולכן בכל הני דלעיל דדוקא בעזרה וממעט הר הבית א"כ מכש"כ דנתמעט ירושלים אבל הך דשופר ולולב דהר הבית לא נתמעט דגם רש"י מודה בהר

הבית לכן סובר רבינו גם ירושלים בכלל מקדש כמו הר הבית אלא דמהא דעירובין מחזירין ציר עליון במקדש וזה אפי' בהר הבית ואפ"ה ירושלים אין בכלל עדיין קשה ומהא דבפ"ב דיומא תנן זה הכלל הי' במקדש כל המיסך רגליו לא קשיא דיש לומר לדעת רבינו בפ"ה מבימ"ק דדוקא בנכנס לעבודה אייריא אבל בכניסה שלא לעבודה א"צ א"כ א"ש דירושלים אין בכלל כיון דרק צריך ליכנס לעבודה וזה ל"ש בנכנס לירושלים:

ואולם נראה לחלק בין היכיא דקתני בית המקדש ובין מקדש סתם דשפיר ירושלים בכלל וע"ד שכ' בפ"ח בביה"ב לחלק בין היכיא דקתני בירה סתם להיכא דקתני בית הבירה יעו"ש:

ד') **והנה** בטו"א בר"ה הקשה אפירש"י דאין תקיעת שופר דוחה שבת אבל במקדש שרי דאין שבות במקדש והקשה מלולב דאין דוחה שבת במקדש וכן הקשה אתוס' במגילה דלכן אמר רב יוסף יען שעיני עניים תלוים למתנות דנפ"מ במקדש דא"ש לכן צריך להא"ט והקשה בטו"א הא בלולב איירי במקדש אע"כ משום דכהא"ג שבות בגבולין במקדש גזרינן ולי נראה לישב דהנה רב יוסף סובר בעירובין דף ק"א שבות במקדש ל"ה והקשה בגמ' משלשלין הפסח ומשני בני חבורה זריזין לפי"ז ביחיד לא התירו שבות במקדש בגבולין אבל שבות דבמקדש אף ביחיד א"ש ומעתה אומר דמוכח דלרב יוסף אזלינן בתר המקום אי נעשה במקדש א"ש וא"כ להיפוך נמי שבות דגבולין במקדש שפיר התירו ולכן שפיר פירש"י במגילה ובתק"ש א"ש במקדש לרב יוסף לשיטתו והא דיקשה מלולב שאני לולב דמסור לכל כדאמרינן בסוכה כהא"ג גזרינן גם במקדש אבל דבר שמסור לכהנים דזריזין הן ל"ג אף בשבות דגבולין אבל אביי דלית לי' בני חבורה זריזין הן א"כ ע"כ לית לי' הא דשבות במקדש בגבולין לא התירו ולדידי' אין תלוי בשבות רק אם צורך מקדש אז שרי בגבולין אבל צורך גבולין במקדש לא התירו דלדידי' לא תליא במקום היכיא דנעשה השבות אלא תליא אם הצורך הוא למקדש או צורך דבר אחר ודו"ק וא"כ רב יוסף לשיטתו דסובר דאמרינן שבות במקדש בגבולין א"כ שבות דגבולין במקדש שרי לכן צריך לטעם אחר עיני עניים תלוין לכן גם במקדש גזרו אבל רבה י"ל דסובר כאביי א"כ צורך גבולין במקדש לא התירו לכן סגי לדידי' בטעמא דשמא יעבירנו וגזרינן אף במקדש דשבות דגבולין במקדש לא התירו והבן היטב:

הלכה ט

הממונה שעל הקינים הוא שפוסקין עמו וכו'. והראב"ד כ' הממונה על הקינין ועל הנסכים אין אלא גזברות בעלמא וכ' הכ"מ דאין זה השגה דמר מפרש הכי ומר מפרש הכי ובמראה הפנים שקלים פ"ה כ' דטובא איכא בנייהו דלמר לא קיבל הממונה מעות

מחוייבין בדבר אלא נותנין דמיהן להגזברים והממונה הוא המוכר ואח"כ עושה חשבון עם הגזברים א"כ אין כאן התמנות יחידי בדבר שבממון דלערב באים לחשבון והוי התמנות בדבר שבממון וראי' מהא דתנן שם ואין עושין שררה פחות משניים חוץ מבן אחי' שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרוכת שאותן קיבלו רוב הציבור עליהן ויקשה הא פתחי' שעל הקינין ג"כ יחיד הוה וא"כ לשיטת הראב"ד דס"ל שהן גזברות וכל אחד ואחד מקבל המעות או הקינין וכן דמי הנסכים א"כ הי' לו לתנא למחשב כמו לפתח' ג"כ וליתני חוץ מפתחי' שקבלו עליהן רוב הציבור מזה הוכיח רבינו דל"ה גזברות רק הוא המוכר שפוסקין עמו על השער:

וכן קן שנמצא פסול או שנפסל נותן אחר תחתיו. ותמה בכ"מ למה פסק כר"י וראיתי בנוב"י אה"ע סי' ב' שתי' דהנה בעירובין דף ל"ב פליגי ר"נ ור"ש אי שליח ע"ש ומייתיא ראי' מהא דמחכ"פ אוכלין לערב ור"נ תי' כדרש"מ משום דאין ב"ד של כהנים וכו' עד שכלו מעות שבשופרות והקשו תוס' לר"ש ולמה צריך להא דר"ש ולכן לישב הך דר"ש י"ל דסובר כר' יוסי אם נפסלו הקינין המספק את הקינין מספק הפסולים דלא כת"ק דסובר דבאות משל ציבור ולפי"ז י"ל דבוודאי לת"ק דבאות משל ציבור לית בי' חשש אבל לר' יוסי שבאות משל המספק הוא מחוסר גובינא ובמה שתלוי בדעת אחרים ל"א חזקה שליח ע"ש דאטו על השליח מוטל למיקם בדינא ודיינא ור"ש הביא ראי' מברייתא זו אליבא דת"ק דר' יוסי וא"כ לפי"ז י"ל רבינו דפסק כר"ש דשע"ש א"כ קשיא לר' למה הצריך לדרש"מ אלא ע"כ הלכה כר"י וצריכין חזקה דאז אפי' לר' יוסי א"ש דסומכין אבי"ד אפי' אי יפסול המספק הקינין כבר באחרת מזה הוכיח בנוב"י שדעת רבינו לפסוק כר"ש דלא כמו שכ' במשל"מ פ"ד מבכורות מד' רבינו בפ"א ממחכ"פ להא דרש"מ דחזקה על ב"ד לית לי' כר"ש דלר"ש דחזקה שע"ש א"צ לחזקה דב"ד להנ"ל א"ר די"ל דשפיר פסק כרש"ש אפ"ה הביא לדרש"מ משום כיון דסובר דהלכה כר' יוסי דמספק את הקינין מספק הפסולות ומטעם דכן איתא בירושלמי כל אמוראי נקטו כר' יוסי וליכא חזקה כיון דמחוסר גובינא לכן הביא להא דרש"מ דחזקה על ב"ד יעוש"ה:

ול"נ לישב קו' משל"מ אי פסק כרש"ש למה הביא לדרש"מ עפמש"כ תוס' בעירובין בשם ר"י דהלכה כר"ש והא דרשמ"ע היינו משום דרב דסובר דחיישינן שמא יפשע דאין שו"ז על ט"ש וכונתם דכהא"ג ל"ש חזקה שע"ש כיון דבדידי' גופי' חיישינן שיפשע ה"ה בשליח וצריך לדרש"מ כדאיתא פסחים דף צ"א ולכאורה יפלא למסקנא שם חזר מהא דלרב מה"ת אשו"ז לא מחשש שמא פשע ונראה לפמש"כ הצל"ח שם להוכיח דאדרבא לעולא דסובר שו"ז על ט"ש רק מה"ת אבל מדרבנן אשו"ז מחשש שמא יפשע

א"כ דצריך דרש"מ אליבא דעולא דמה"ת שו"ז רק מדרבנן לשמא יפשע וראיתי בצל"ח שם שכ' דמיסתפי' מחברי' לחדש כזאת דלעולא רק מה"ת שו"ז ולפמש"כ יש ראי' מתוס' הנ"ל דרש"מ רק צריך למ"ד דחייש שמא יפשע וא"כ למסקנא לרבא שו"ז מה"ת אע"כ לעולא ג"כ מדרבנן אשו"ז שמא יפשע וצריך לדרש"מ וא"כ א"ש דרבינו פסק אשו"ז מדרבנן כמו שהעלה הצל"ח וחייש שמא יפשע אפי' בד"ת א"כ ל"ש חזקה שע"ש וצריך שפיר לדרש"מ ודו"ק ועמש"כ בפ"ז ממעילה דר"ש לטעמי' בביצה דף ל"ט דסובר כרגלי דממלא וגם שם הלכה כר"ש ועיין מעילה דף כ"א דקאמר רב ששת מה"ד בטלי לשלוחותו ויקשה למה באמת לא אמרינן שבטלי' ונראה משום חזקה דשע"ש וה"ה שעומד בשליחותו ורבינו בפ"ז ממעילה פסק שם כר"ש דל"א בטלי לשליחותו מוכח דסובר חזקה שע"ש:

הלכה יב

שלא ישהה החותם אצלו עד שיוקרו הנסכים. וכ' הראב"ד לא כי אלא שמא יעשנו אובד ויביא לידי אחר ויוציא חותמו וכ' הכ"מ דטעמו של רבינו דא"כ למה לא כתבו שם בעליו ובתויו"ט כ' דל"ח לתרי יוסף בן שמעון ובמראה הפנים הקשה דא"כ בהוחזקו הא חיישינן לתרי יוסף בן שמעון א"כ לא מהני אם כתיב שם בעליו וכש"כ בבית המקדש דשכיחי שיירתא דיש לחוש לשני יוסף בן שמעון ולכן כ' והעלה בטעמו של רבינו דלראב"ד צריכין לדחוק שביום מוצאו אינו רשאי להוציא שהאובד מחזיר עליו דמאי פסקא ומה נעשה אם ידוע לזה המוצאו שאין האובד מחזיר עליו שאינו בר קפידא על דבר מועט אלא וודאי דלאבידה לא חיישינן וטעמא הויא שלא ישהה החותם אצלו עד שיוקרו הנסכים:

אמנם לי נראה דפירושו של רבינו מוכרח דאי לטעמו שמא יאבד ממנו ומצאו אחר א"כ מה אהני שכתוב בו היום דהא אף אם כתיב בו היום ובעל האבידה מחזיר עליו זה שבידו הוא נאמן דחזקה שמה שביד אדם הוא שלו ועוד דשפיר יקשה א"כ יכתבו שם בעליו כמש"כ הכ"מ דמה שהקשה במראה הפנים הא בהוחזקו לא מהני אם שם בעליו כתיב בו דלפמש"כ אי כתיב שם בעליו וזה מהדר אחריו הוה זה כסימן אמצפי א"כ באמת בעל אבידה נאמן דמאי אמרת דחזקה מה שביד אדם הוא שלו א"כ מה אהני שכתוב בו שם היום הא נאמן המוציאו אלא ע"כ דלא חיישינן לאבידה וכאשר בארנו בה' בכורות מסוג' דיבמות דף קט"ו:

הלכה יג

א') **והשכר שמשתכר הקדש בשערים אלו הנקרא מותר נסכים ולוקחין בו עולות לקיץ מזבח**. ובכ"מ הקשה דבפ"ד משקלים פליג ר"ע אר"ח סגה"כ וסובר מותר נסכים לכלי שרת והלכה כר"ע מחבירו ותי' יען דרחסכ"ה הוה א"כ מסתמא הוה בקי במילי דמקדש טפי ולי דברי רבינו צע"ג ותחילה אומר דיש לישב ולהכריח שיטתו של רבינו דהלכה כר"ח סה"כ דהנה במנחות דף צ' קאמר רחב"י דמותר נסכים היינו בירוצים ולקנין המזבח ורי"ו סובר מותר נסכים היינו קיבל לספק בג' וסיפק בארבע והוא לקיץ המזבח והנה בירושלמי פ"ד דשקלים איתא ג"כ פלוגתא זו (רק דבירושלמי מיהפך להו לדרי"ו ולדרחב"י) ופריך וכי לית לי' בירוצי מידות ומשני למקום שזה נופל זה נופל ופי' הק"ע למקום שמותר נסכים דמספק בד' נופל (דהיינו לר"ח לקיץ מזבח ולר"ע לכלי שרת שם זה נופל א"כ מוכח מעתה דלרי"ו בגמ' דידן דסובר מותר נסכים דמספק בד' לקיץ מזבח סובר ג"כ דמותר נסכים דבירוצי מידות ג"כ לקיץ מזבח וזה אתיא כר"ח דלר"ע כיון שמותר נסכים לכלי שרת הא גם בירוצי מידות לכ"ש וא"כ תרווייהו בין רחב"י בין רי"ו סבירא להו כדר"ח ומוכח דהלכה הוא וכן פסק רבינו בפ"ב דמעה"ק דבירוצי מידות נופל לקיץ מזבח ועוד דר"ע הוה חד לגבי תרתי דנהי דר"ח חולק אדר"ש היינו בפירות אבל במותר נסכים אפשר גם לר"ש לקיץ אתיא והוה ר"ע חדא לגבי תרי ואין הלכה כר"ע מחביריו:

ואולם זה שקשה לי לדעת רבינו שנראה דבריו סותרים זא"ז דבפ"ד משקלים כ' דמותר נסכים לכלי שרת ומותר התרומה לקיץ מזבח וכ' הכ"מ שם דפסק כר"ע וא"כ איך פסק כאן דמותר נסכים לקיץ מזבח ועוד קשה דבירושלמי שם פריך למ"ד מותר נסכים היינו בירוצי מידות אבל מספק בד' היינו פירות הקדש א"כ משנה דקתני מספק בד' דלא כר"ע דהא אמרת אלו ואלו מודין דפירות לא ומשני דמודה דבא לכ"ש והיינו כיון דבירוצי מקדש שהוא מותר נסכים לכ"ש כר"ע לכן גם הפירות (שנקראים לאידך מ"ד מותר נסכים) ג"כ לכ"ש וא"כ כיון דפסק כר"ע דמותר נסכים לכ"ש א"כ היינו בין בירוצי מידות בין מה שמספק בד' ואיך פסק רבינו בפ"ב ממעה"ק כמ"ד דמותר בירוצי מידות לקיץ מזבח וכן לאידך מ"ד דמותר נסכים היינו מה שמספק בד' ואפ"ה קאמר למקום שזה נופל זה נופל א"כ לדידי' לר"ע דמותר נסכים לכ"ש גם בירוצי מידות לכ"ש א"כ איך פסק בירוצי מידות לקיץ מזבח:

ולכן נראה לישב שיטת רבינו דהוה דחיקא לי' דרחב"י ורי"ו במנחות אתיא תרווייהו דלא כר"ע ולכן סובר דבוודאי למ"ד בירושלמי דמותר פירות היינו מספק בד' (ולפי גי' בבלי

ע"כ רחב"י הוא דסובר כן בירושלמי כמש"כ בשירי קרבן) ומותר נסכים היינו בירוצי מידות ומסיק בירושלמי להאי מ"ד סובר מותר פירות לכ"ש א"כ ר"ע חולק אדרי"ש בתרתי דלרי"ש מותר פירות לקיץ מזבח ומותר תרומה לכ"ש וחולק ר"ע דמותר פירות לכ"ש כמו מותר נסכים דהיינו בירוצי מידות כדאיתא בירושלמי ומותר תרומה לקיץ מזבח וכן חולק אדר"ח בתרתי דלר"ח מותר נסכים דהיינו בירוצי מידות לקיץ מזבח ומותר תרומה לכ"ש ולר"ע דוקא מותר נסכים לכ"ש ומותר תרומה לקיץ מזבח וא"כ אין הלכה כר"ע דהוה מחביריו אף דר"ש ור"ח לא פליג' עלי' מחד טעמא אבל למ"ד דמותר פירות היינו שכר הקדש ומותר נסכים היינו הא דמספק בד' (ולפי גמ' דבבלי רי"ו יסבור כן) וא"כ ר"ע דפליג אדר"ש היינו לענין שכר הקדש וכן לענין מותר תרומה דסובר רי"ש דאתי לכ"ש חולק ר"ע דלקיץ מזבח ומותר נסכים היינו הא דמספק בד' אבל בדרי"ש לא נמצא דחולק בהא דמותר נסכים וא"כ לפי"ז נהי דר"ע פליג דמותר נסכים לכ"ש היינו אף לכ"ש ועיקר פלוגתא דר"ע אדרי"ש בהא דקאמר מותר תרומה לכ"ש סובר ר"ע דזהו לקיץ מזבח אבל מותר נסכים לכ"ש אי מצטרך אבל בוודאי יכול להביא ממנו קיץ מזבח ג"כ (או דפליגי מה עיקר מצותו אבל איה"נ בליכא מותר נסכים אז מותר תרומה לכ"ש) ור"ח סובר מותר נסכים לקיץ מזבח ומותר תרומה לכ"ש ור"ע חולק גם אר"ח במותר תרומה דוקא לקיץ אבל במותר נסכים מודה דאף דחולק אדר"ח דסובר מותר נסכים דוקא לקיץ מזבח ר"ע סובר דהוא אף לכ"ש אבל אין חולק דיכול להביא ממותר נסכים לקיץ מזבח אי א"צ לכ"ש ובזה א"ש דרי"ו במנחות סובר לקיץ מזבח אתיא גם כר"ע ולכן פסק רבינו בתרי מותר נסכים בין הא דמספק בד' בין הא דבירוצי מידות לקיץ מזבח והיינו אי לא בעינן לכ"ש דלמקום שזה נופל זה נופל כדאיתא בירושלמי ודו"ק:

ומש"כ רבינו בה' שקלים דבאין להם מותר נסכים מביא לכ"ש מתרומת הלשכה משמע לכאורה דכ"ש בא גם מתרומת הלשכה ואינו דוקא לקיץ מזבח וא"כ אי נאמר כמש"כ דממותר נסכים כשירצה מביא מהם לקיץ מזבח א"כ אין חילוק כלל בין מותר נסכים למותר תרומה דמשניהם יכול להביא מה שירצה ממותר תרומה יכול להביא כ"ש וממותר נסכים לקיץ מזבח אך א"ש כי רבינו כ' דכשאין לו מביא מתרומת לשכה לא ממותר תרומת לשכה דזה לקיץ מזבח דלא כמו שנראה מן הכ"מ דהיינו מותר תרומת הלשכה ולפמש"כ לעיל דבאמת אף לכ"ש מביאין ממותר תרומת לשכה כשאין מותר נסכים אלא דפליגי ביש לו עיקר דינו במאי דר"ע סובר עיקר דינו לקיץ מזבח עיי"ש בפשיטות דשפיר כ' רבינו באין לו מותר נסכים מביא לכ"ש מתרומת הלשכה:

והנה עלה בידינו דשפיר פסק רבינו כר"ע כאן וכן בה' שקלים והתמיהה קיימת על

הכ"מ ששינה משנתו כאן דהלכה כר"ח ושם כ' דהלכה כר"ע ודבריו צ"ע:
והנה יש לתמוה עוד דבפ"ד משקלים כ' רבינו דהיכל ועזרה משירי לשכה וכ' דהפרוכת מקדבדה"ב יען שבא לצורך בנין ותחת בנין עשוי ויקשה כיון דבנין עצמו סובר דבא משירי לשכה לא מקדבדה"ב ואיך כ' דפרוכת מקדבדה"ב יען שתחת בנין עשוי והנה רבינו הוציא כן מירושלמי דשקלים דבא משירי לשכה ובגמ' דכתובות מבואר דבא מבדה"ב וכבר תמה בזה בכ"מ שנגד גמ' דכתובות ולא הרגיש שדבריו סותרים עצמו והוא תימה גדולה:
והנה בח"ס סי' ל"ח הקשה הא אבני בנין נעשה מבדה"ב כיון דפרוכת בא מבדה"ב מכש"כ דבנין גופי' וא"כ ע"כ יש לו פדיון וקשה לשיטת רמב"ן בע"ז דס"ל דאבני עזרה אין לו פדיון דומיא דכ"ש ותמוה דהא רבינו כ' דפרוכת מבדה"ב ובנין עזרה משירי לשכה עכ"פ דברי רבינו צע"ג אי פרוכת מבדה"ב כש"כ בנין עצמו וצ"ע:
ונראה לישב דשירי לשכה ותרומת לשכה תרי מילי נינהו וכ"ש באין מתרומת לשכה אבל מה שהוה בנין בא משירי לשכה או מקדבדה"ב וכונה שאמרו פרוכת מבדה"ב שתחת בנין עשוי הכונה לכן לא בא מתרומת הלשכה ככ"ש אבל פשוט דבא גם משירי לשכה כמו דפשיטא דבנין עזרות בא מקדבדה"ב אף דבירושלמי קאמר משירי לשכה היינו לרבותא אף משירי לשכה וכש"כ מבדה"ב כדמוכח במעילה דף י"ד דבונין מקדבה"ב ובזה נכונים דברי הרמב"ן שכ' דאבני עזרה אין לו פדיון דאף דלא בא מתרומת לשכה כיון דבא משירי לשכה יש לו קדה"ג:
הנה בשעת הדפסה בא לידי ס' מרכבת המשנה ח"ב ראיתי שעמד קצת ע"ז ודייק מדכ' רבינו דבנין נעשה משירי הלשכה משמע דאף נעשה משירי הלשכה משא"כ באמת המים כ' דבאין משירי הלשכה היינו רק משירי הלשכה וכמש"כ:
ב') **אם הוקרו נסכים מספק להן כמו שפסקו ואם הוזלו מספק כשער הזול**. והנה כדברים האלה כתב רבינו בפ"ט ממכירה הגזבר שקנה להקדש או שמכר ידו על העליונה נתן מעות ולא משך הפירות והוקרו קנה כד"ת ואם הוזלו הפירות חוזר דלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש ובראב"ד שם נסייע לדברי רבינו ממשנה דשקלים שכ' רבינו פה להלכה דמי שקיבל לספק סלתות מג' ועמדו מד' מספק מד' שיד הקדש על העליונה ובהה"מ השיג על רבינו והראב"ד מהא דקידושין דף כ"ח דאין הקדש מקבל מי שפרע וא"י לחזור כשקבל הקדש מעות והוקר ול"א כהא"ג לא יהא חמור כח הדיוט כיון דגם הדיוט עכ"פ צריך לקבל מי שפרע וכן פסק רבינו בפ"ז מעירוכין א"כ נמצא דברי רבינו סותרים ובה"מ כתב לתרץ בדוחק יען דלענין להפסיד משויו עדיף מהדיוט ובכ"מ

כתב דרך הקדש שמקבל מעות קנה דבר תורה אבל הקדש שנתן מעות ל"ק מה"ת ול"ק לקבל מי שפרע ובמשל"מ תמה טובא הא וודאי גם הקדש שנתן מעות קנה מה"ת וכ"כ רבינו להדיא קנה כדין תורה ול"נ לישב דהנה בלא"ה יקשה לפמש"כ ראב"ד דדין זה יצא לרבינו מהא דקיבל לספק סלתות בג' ועמד בד' הא אין משם הוכחה דהנה הקדש אין יכול לצאת לחולין בלתי אם נכנס לרשותו דבר אחר במקומו שחל ההקדש עליו (עיין נתיבות סי' קצ"ט ועיין שמ"ק בב"ק ד"ף ל"ז דמה שהקדש חייב לשלם כגון ניזיקין יוצא לחולין בלי שנכנס דבר אחר כנגדו להקדש) וא"כ היכיא דאין בעין דאין כאן דבר מה שיכנס לרשותו אין מעות הקדש קונות כלל וראיתי בשמ"ק ב"מ דף נ"ז הקשה אמאי דאמרינן דמספק מד' מהא דקידושין דאמרינן מעות קונות בהקדש אף שנתיקר אזלינן בתר נתינת מעות ותי' בשלמא בשדבר בעין שהקדש מתחלל עליו א"כ קונה דמעות קונות אבל בהא דמספק סלתות שאין בעין לא נתחלל א"כ אין המעות מתחלל ואין קונה לכן מספק מד' וכ"כ הר"ן בקידושין (ויש להבין אי לא נתחלל א"כ איך משמש המוכר במעות די"ל לב ב"ד מתנה כמש"כ בשמ"ק לעיל) וא"כ לפי"ז יקשה גם אראב"ד ורבינו איך ילפי' מהא דסלתות ש"ה דאין בעין ולישב י"ל דבאמת הא דכ' רבינו דנתן דמים על פירות אייריא גם כן שלא יצא השער עדיין ואין בעין (דמסתמא זה המספק עדיין לא מיחד הסלתות שיתחלל המעות עליו) וא"כ כהא"ג לא קנה מדין תורה ולכן ליכא מי שפרע ורק לב ב"ד מתנה שיהא מתחלל כמש"כ וא"כ רק מתנה שיהא קנין כשיש ריווח להקדש ולכן כשהוקר אמרינן דקנה כדין תורה אבל כשהוזל לא קנה וליכא אף מי שפרע דלא נתחלל המעות דע"ז להפסיד להקדש אין לב ב"ד מתנה ולא נקנה (ועפי"ז דברי הר"ן ודברי הה"מ לדבר אחד נתכוונו דיש חילוק בין לוקח ובין מוכר והיינו כמש"כ הר"ן יען דפירות אינו בעין אינו מתחלל רק ע"ד ב"ד מתנה) ואייריא רבינו כשאין מיחד הפירות שיתחללו עליו דמסתמא זה שכ' רבינו דהקדש לוקח פירות רק לנסכים ולמנחות אייריא והיינו הך גופי' שהפסיק על יינות וסלתות וזה אייריא שאין מיחד הפירות שיתחלל עליו ולכן ליכא מי שפרע ולפי"ז אין כאן סתירה דבה' ערכין דהחפץ בעין שקונה מהקדש מתחלל על מעות הקדש וקונה מה"ת וצריך לקבל מי שפרע ובהקדש אין מקבל מ"ש לכן א"י לחזור אף שהוקר ודו"ק:

עוד י"ל דהנה במקנה בקידושין דף כ"ו העלה דבר חדש דהא דפליגי רי"ו ור"ל אי מעות קונות היינו הכל מטעם משיכה רק רי"ו סבר המשיכה ע"י המעות שמושך המוכר ועי"ז משתעבד להכניס לרשות הלוקח החפץ וממילא ע"כ קנה החפץ לבעל המעות תחת המעות שנתן ומשכו המוכר ור"ל סובר דהלוקח עושה המשיכה והקנין בחפץ שקנה

ועי"ז מתחייב במעותיו ליתן למוכר והנה לפי"ז יש להבין בהקדש שנתן א"כ צריכין לומר דהדיוט עושה קנין המשיכה במעות ויקשה לפמש"כ תוס' בכורות דף י"ג דל"ש בהדיוט קנין משיכה מהקדש דבגזא דרחמנא איתא א"כ אין שייך לומר דקנה ומשך המעות נקנה החפץ להקדש דהרי בגזא דרחמנא איתא ועוד דל"ש כלל משיכה תחלה טרם שנאמר שהכניס לרשות הקדש החפץ עבור המעות אז קנה הוא המעות ולסברת המקנה דהוא קנה מעות תחילה יפלא ונראה לישב דהנה יש לומר סברא אחרת הא דמעות קונות דאמרינן דמיד שקיבל המעות נסתלק המוכר מהחפץ ורק בעל המעות דעתו לקנותו וכן בעל החפץ דעתו להקנותו והנה סברא זו שייך גם בהקדש דהיינו כשקיבל המעות מהקדש אף שלא קנאו עדיין כיון שבא לרשותו הוא מסתלק מהחפץ ודעת הגזבר לקנות החפץ ודעת המוכר להקנותו וכיון שדעתו להקנותו קנה הקדש החפץ ושוב זוכה הלה במעות ונעשה שלו כיון שכבר נכנס חפץ לרשות ההקדש ולפי"ז א"ש דהנה בהא דרי"ו סובר מעות קונות דעת רש"י בב"מ דף מ"ו ובכ"ד דילפינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ותוס' כ' מהקדש לא נוכל לילף ופנ"י השיג דהרי לפעמים קולא להקדש אם נתיקר אפ"ה קנה א"כ שפיר נוכל לילף מהקדש אמנם תוס' בעירובין דף פ"א ביארו יותר דא"א לילף מהקדש משום דלא שייכא בי' משיכה דכל היכיא דאיתא בגזא דרחמנא איתא ותוס' שם הוק' בעצמו דאין טעם זה נכון דמ"מ נילף דהקדש קנה ג"כ וכונה דנהי דא"א לילף דמשיכה לא קנה אבל עכ"פ נילף דגם מעות קונות (דע"ז ל"ש לומר דש"ה דל"ש משיכה דז"א דהיכיא דנותן מעות להקדש א"כ כבר נכנס דבר להקדש תחת החפץ הא שייך משיכה לקנות החפץ אפ"ה לא הצריכה תורה משיכה מוכח כסף לבד אין קונה) ואמנם לסברת המקנה א"ש דאי נילף מעות קונות מהקדש היינו דנאמר דנקנה החפץ ממילא ע"י שקיבל הקדש המעות זאת א"א לילף מהקדש דכיון שקיבל המעות נתחלל ההקדש שמונח על החפץ שפיר י"ל דנקנה החפץ להדיוט אבל בקונה מחבירו אין כאן סברא דנאמר מדמשך המעות נקנה החפץ לקונה ולכן ע"כ הא דקונה מעות היינו כמש"כ תוס' בעירובין דסתם קנין היינו בכסף דכתיב אוכל בכסף תשברנו (עח"ס ח"מ ושבי"ד לאדאמ"ו הגז"ל סי' קצ"ח) או כדעת ריא"ף גופו קונה ממונו לא כש"כ כמו שיבואר במקומו ולפי"ז דהילפותא אין מהקדש א"כ ל"א דהא דמעות קונות יען דמוכר מושך המעות וקונה או בתורת שיעבוד החפץ ללוקח אלא אמרינן הא דמעות קונות היינו שמסתלק מהחפץ ועי"ז מהני דעת לוקח ליקנות ודעת המוכר להקנותו דהוה כהפקר כדאמרינן בב"ב דף נ"ד דקונה שדה מנכרי ובא אחר והחזיק זכה דמוכר שקיל מעות נסתלק והוא אין דעתו ליקנות עד שקיבל שטר לכן אחר יכול להחזיק בו וכן פסק רבינו

בפ"א מזכ"י הרי דל"א דע"י קבלת ומשיכת המעות הוה כאלו נשתעבד השדה ללוקח ול"ה הפקר וה"ה במטלטלין כן ואף דבמטלטלין מבואר בסי' קצ"ד דל"ש דין דבר זה דנעשה הפקר כך כתב הסמ"ע שם יען דדעתו ליקנות בכסף משום דיכול להכניס לרשות עצמו אבל עכ"פ מוכח דטעם דמעות קונות יען דמוכר מסתלק ממנו ונעשה כהפקר (והא דבקנה מישראל ל"ה הפקר היינו כיון שיכול לחזור לא יצא מרשות ישראל כפי' רשב"ם) והיינו יען דלא ילפינן מהקדש אמנם בהקדש דכתיב וקם לו א"כ גלי קרא שבנתינת מעות להקדש ומשך ההקדש המעות נתחלל ונכנס לרשות הפודה א"כ בהקדש הא דמעות קונות היינו שנקנה החפץ ממילא ליד הקונה והפודה ע"י משיכת המעות שמשך הגזבר כסברת המקנה והתינח בפודה אבל בהקדש שקנה חפץ א"כ ל"ש ע"י משיכת מעות שקנה המוכר נכנס החפץ לרשות הקדש דאין משיכה מהקדש דצריך שיכנס תחילה דבר מה להקדש אח"כ יכול לקנות במעות הקדש וא"כ ע"כ הא דמעות קונות היינו כמו בהדיוט מטעם דהלוקח נסתלק ע"י קבלת המעות אף שלא קנאו להיות כשלו אלא כיון שמקבל המעות כבר מסתלק ונכנס לרשות ההקדש ושוב קונה המעות שנעשה חולין כיון שהפירות נכנסו לרשות הקדש וא"כ רק דינו כמו בהדיוט ולא עדיף מיני' (אמנם בתוסי"ש יומא דף ס"ב כתבו וז"ל דהקדש מעות קונות דכתיב ונתן הכסף וקם לו ושם אייריא מהקדש שלקח אפ"ה סברי מעות קונות אהאי קרא אולם מתו"ס נראה דסברי כר"ל בהדיוט מעות אין קונות רק בנכרי וה"ה בהקדש מעות קונות מקרא דוקם לו אבל לרי"ו י"ל כמש"כ) ומעתה א"ש דהנה בהקדש שנתן מעות על הפירות א"כ נסתלק המוכר וקנה הקדש החפצים ואם נתיקר ברשות הקדש נתיקר דהמוכר כבר נסתלק אבל המעות עדיין לא קנאו המוכר רק אחר שזכה ההקדש בחפצים וא"כ בהוזלו שפיר ההקדש חוזר כיון שהמוכר לא זכה עדיין במעותיו להיות שלו רק כמו בשאר הדיוט כיון שלא משך לא קנה המעות א"כ כמו בהדיוט חוזר כשהוזיל גם בהקדש חוזר ואף דבהדיוט צריך מי שפרע היינו יען שמוכר זכה במעות מיד להשתמש בו וכמש"כ (המפורשים בשמעתין דמשיכה) אבל כאן לא זכה במעות אלא דע"י מעות מסתלק מהחפץ ואחר שהקדש קונה החפץ זוכה במעותיו להיות שלו א"כ כיון שלא משך ויכול ההקדש לחזור א"כ לא נכנס החפץ לרשות הקדש ולא קנה המעות לכן ליכא מי שפרע ג"כ אבל בהדיוט שייך מי שפרע דמיד שמקבל המעות נקנה לו המעות וכיון דקנה המעות לכן אם לוקח רוצה לחזור צריך לקבל מי שפרע והתינח בהקדש שנתן מעות אבל בהקדש שקיבל מעות א"כ בלקיחת המעות ומשיכת הגזבר נקנה ממילא בתורת שיעבוד החפץ להדיוט הפודה א"כ שייך שפיר מי שפרע כיון שהקדש זכה תחילה במעות:

אמנם לישב דברי רבינו וגם דברי הכ"מ שכתב דאין קונה מה"ת מהקדש דקם לו קאי בנתן מעות להקדש נראה באופן אחר והוא דבאמת בהדיוט ילפינן מהקדש כק"ו התוס' בבכורות דמעות קונות וכסברת המקנה דע"י משיכת המעות נקנה החפץ ללוקח וזה ילפינן מהקדש דנתן הכסף ואח"כ וקם לו ולכן שייך מי שפרע דהרי מוכר זכה במעות ולכן מי שבא לחזור אף לוקח מקבל מי שפרע:

וראי' לזה דהנה האי סברא דע"י משיכת המעות נקנה החפץ ללוקח נראה לי דתליא בפלוגתא דרי"ו ודבני מערבא בב"ק דף ק"ב דבני מערבא סברי מי הודיעו לבעל החיטין שיקנה חיטין לבעל המעות ורי"ו סובר דל"ב הודעה (לשיטת ריא"ף ורבינו והרא"ש וכן ההלכה אמנם לתוס' שם גם לרי"ו צריך הודעה וזה יתבאר בה' מעילה):

והטעם נראה לי דכשנתן השליח הכסף של המשלח ומשכו המוכר לרשותו נקנה החפץ לבעל המעות א"כ מסתמא גם דעת המוכר כן אבל בני מערבא דסברי דצריך לאודעינהו סברי דקנין מעות היינו שמוכר מסתלק והקונה דעתו ליקנות לכן צריך לאודעינהו כדי שיהא דעתו להקנות לזה וא"כ להלכה דקיימ"ל כרי"ו דל"ב הודעה א"כ ה"נ קיימ"ל ע"י משיכת המעות נקנה ללוקח הפירות וכדילפינן מהקדש ואמנם זה בישראל מישראל אבל נכרי מישראל א"א לילף מהקדש שיקנה הנכרי מישראל מעותיו וצ"ל הא דקונה ישראל מנכרי החפץ ע"כ אין משום שנכרי קונה מעותיו דלא עדיף כח הנכרי שיקנה תחילה מעותיו של ישראל טרם שנכנס חליפיו דהיינו החפץ לרשות ישראל א"כ ע"כ הא דכסף קונה בנכרי (לדעת רבינו בפ"א מזכי' ופ"ד דבכורות) היינו דילפינן מאוכל בכסף תשבירנו דאייריא בישראל מנכרי אבל ישראל מישראל לא ילפינן מהאי קרא כמו שהקשה באמת בח"ס על תוס' בכורות וא"כ דלא ילפינן מהקדש רק מקרא דאוכל בכסף אמרינן הא דמעות קונות היינו דגוי מסתלק מהחפץ וישראל קונה החפץ ואז מצי גוי לזכות במעותיו של ישראל אבל ישראל מישראל שפיר נוכל לילף מהקדש דע"י משיכת המוכר במעותיו נקנה החפץ לישראל והיינו טעמא ג"כ דרבינו סובר דגם משיכה קונה בנכרי דבשלמא ישראל דיליף מהקדש ע"כ ילפינן דמעות לבדו קונה אבל ישראל מנכרי דא"א ללמוד מהקדש לכן גם משיכה קונה כמו שיתבאר ולפי"ז ניחא הך דב"ב דגוי מסתלק והוה הפקר דדוקא בגוי אמרינן הכי אבל בישראל מישראל ע"י שמקבל המעות נשתעבד ממילא החפץ והקרקע ללוקח וא"צ לדחוק כרשב"ם דרק בנכרי דלא שייך לומר דיקנה המעות תחילה במשיכתו רק הא דמעות קונות יען שמסתלק ממנו וקונה ישראל החפץ אז קונה מעותיו לכן כיון דצריך ליכתוב השטר הוה הפקר (ובהא ניחא לי דברי רבינו בפ"א מזכי' שנראה שגוי מקנה לישראל בין בכסף בין במשיכה אבל ישראל לגוי

רק במשיכה וביאר בצל"ח פסחים דף ל"א לכן ישראל לגוי רק במשיכה כיון דחכמים תיקנו כן בישראל כן הוא בשל נכרי דהושוו מידותיהם דלא יהא כח נכרי עדיף אבל בנכרי שהקנה לישראל עדיפא כח ישראל וקונה אף בדמים לכן לא הושוו מידותיהם ולא עקרו קנין כסף ולכאורה עדיין צריך תבלין ולפמש"כ ניחא ישראל שמקנה לגוי רק במשיכה יען שישראל קונה מעותיו מגוי מה"ת ושייך מי שפרע וכן גם בנכרי שייכא תקנת חכמים דבמשיכה דוקא אבל בגוי שמקנה לישראל דהא דקונה במעות היינו יען שהוא מסתלק לישראל זוכה בחפץ א"כ כשבא לחזור ליכא מי שפרע לא עקרו דברי תורה ולא תיקנו משיכה) ומעתה בהקדש שנתן מעות על הפירות דל"ש ג"כ שהדיוט משך וקנה המעות א"כ ע"כ הא דכסף קונה היינו רק מטעמא שישראל מסתלק וזוכה בו הקדש ואז הוא דקונה מעותיו וזה א"א לילף מוקם לו אלא דיליף מאוכל בכסף תשבירנו דסתם קנינים בכסף לכן גרע הקנין כסף משל הדיוט ולכן ליכא מי שפרע דבהדיוט יש מי שפרע יען שמוכר קונה מעותיו ועי"ז נקנה החפץ לחבירו אבל בהקדש דלא קנה מוכר המעות יכול ההקדש לחזור אבל אם נתיקר אין מוכר יכול לחזור כיון דכבר איסתלק לי' ע"י קבלת המעות וזוכה ההקדש בחפץ כיון דאתיקר מסתמא רוצה ההקדש לזכות ולכן בעירובין דאייריא בנתן מעות להקדש שזכה הקדש במעות הדיוט כמו בהדיוט מהדיוט א"כ שייך מי שפרע וזהו דאמרינן אטו ישראל מישראל ליכא מי שפרע דהרי כל קנין ישראל מישראל מהקדש הוא דילפינן וקנה לחייב מי שפרע לכן גם בהקדש קנה וא"י לחזור ומובן דברי הכ"מ שכ' לחלק בין נתן מעות להקדש ובין הקדש שנתן מעות דל"ק מה"ת דאין המעות עושה הקנין דרק ע"י שמשך ההקדש החפץ זכה ההדיוט במעות הקדש ודו"ק:

אך אכתי קשה דהנה רבינו בפ"ז ממעילה כ' דנתן מעות על חפץ לישראל לא מעל לעכו"ם מעל והקשה הכ"מ הא רבינו פסק דמעות קונות אמאי לא מעל והנה צריך לומר דהא דמעות קונות דמוכר מסתלק ע"י קבלת המעות ולוקח מכוין לקנות החפץ נכנס החפץ לרשותו וקונה המוכר המעות א"כ מאחר שתיקנו חכמים משיכה לא כיון ליקנות לא נעשה הקנין מעולם ולכן לא מעל קודם שימשוך דהרי לא כיון ליקנות החפץ ממילא לא קנה המעות ולכן לא מעל וכל זה לפי דרכי הראשון אבל לפי דרכי השני דע"י משיכ המעות נקנה החפץ ללוקח א"כ המוכר הוא העושה קנין א"כ כשתיקנו חכמים משיכה רק תיקנו שצריך גם קנין בחפץ אבל קנין מעות ג"כ יש דהמוכר עושה ג"כ קנין שמשך המוכר המעות א"כ אמאי לא מעל:

ועוד קשה דהנה רבינו בפ"ט מתרומות פסק כהן שמכר לישראל מעות קונות ואסור

להאכיל כרשיני תרומה א"כ חזינן דאף אחר שתיקנו חכמים משיכה קנין מעות במקומו עומד ולא עקרו חכמים קנין מעות וכבר הקשה כן במחנה אפרים:

אך יש לישב דבוודאי לענין מעילה לא מעל דהרי אם הי' יודע שמעות הקדש הוא והי' רוצה ליקנות בזה המעות (בשליחות הגזבר) חפץ להקדש הי' יכול לחזור ואף מי שפרע ליכא כמש"כ רבינו בפ"ט ממכירה דלא זכה במעות הקדש א"כ י"ל לענין להאכיל תרומה דכבר הסתלק הכהן המוכר אבל לענין מעילה לא מעל דמוכר לא זכה במעות הקדש דהרי כהא"ג במכירה שנתן מעות הקדש על חפץ יכול לחזור וליכא מי שפרע כלל א"כ אף שלא ידע שמעות הקדש הוא והוציא בשוגג ל"ש מעילה דהרי לא נקנה לו מעותיו ועוד אף אי שייך מי שפרע כיון דלא ידע שמעות הקדש ג"כ ניחא די"ל דלענין מעילה לא מעל דלא יצא המעות מרשות הקדש כלל אבל לענין החפץ שמכר כשקבלו עכ"פ הוא הסתלק עצמו ממנו (ובנכרי כהא"ג בקרקע יש לו דין הפקר) א"כ דנסתלק הכהן עכ"פ מבהמה לכן לא יאכילנה תרומה אבל קנין ליכא כיון שלא משך הלוקח לא קנה המוכר המעות ולכן לא מעל וא"ש דסובר רבינו דבנכרי מעל דהרי לפמש"כ בשם צל"ח דוקא בהקנה לנכרי ליכא קנין מעות אף מדרבנן אבל בקנה מנכרי מעות קונות אף מדרבנן ולכן מעל שפיר וא"ש:

אולם יש להקשות ממש"כ רבינו בפ"ד מאימ"ז דאתנן דבעי משיכה לא קנתה בלא משיכה ויקשה עכ"פ מדרבנן קונה בלא משיכה ותאסר כמו בתרומה וי"ל דדוקא בתרומה אסורה דכיון דאיסתלק כהן כבר נאסרה בתרומה אף שלא קנה ישראל (עבח"ס בחי' לע"ז שכ' לפרש דברי רבינו דנהי דהוה עדיין כספו כיון שאין להנאתו דהרי ישראל א"ח בו לכן אסור להאכיל תרומה ולהיפך בכהן שקנה אין מאכיל דעדיין קנין כספו של ישראל הוא כיון שחכמים עקרו קנין מעות ובה' אימ"ז כתבתי בארוכה) והבן:

עוד נראה לישב ע"ד אחר דהנה זה שכ' תוס' בבכורות דל"ש בהקדש משיכה יען דבגזא דרחמנא איתא נראה דאין הכונה יען דכל היכיא דמונח הוה כאלו עדיין ברשות וחצר ההקדש שמשכו משם אלא הכונה כך דהנה הר' יונה פ"ק דפסחים הביא ראי' דמפקיד קונה רשות הנפקד מוגנב מבית האיש ולא מבית הקדש ובחכי"צ דחי ש"ה דבגזא דרחמנא איתא יצא מזה דמטעם זה אמרינן דהקדש כל היכיא דאיתא קונה הרשות והוה כאלו חצרו של אדם הוה חצר ההקדש ובנתיבות סי' קצ"ט כתב דכל אדם נעשה גזבר על ההקדש מעתה זהו כונת תוס' דל"ש משיכה משום דבגזא דרחמנא איתא הכונה אף כשמשכו לחצירו הוה כמשכו לבית הקדש אחר כיון דהחפץ קונה הרשות בכל מקום שהוא ואין כאן משיכה לרשות אחר:

ובזה ניחא מה שהקשה בשו"ת מהרי"א מתוס' קידושין דף מ"ג דשייך הגבהה בהקדש למעול דקנה בהגבהה דלפמש"כ ניחא רק משיכה אין קונה דהכל רשות ההקדש אבל הגבהה מעשה קנין קונה בהגבהה גם בשל הקדש (אך בסמ"ע כ' דהגבהה ג"כ משום שמושכו לרשות עצמו) ועוד יש לישב קו' זו דרק במזיד אמרינן דל"ש משיכה משום דהקדש קונה המקום אבל בשוגג מתחלל בשמשכו או הגביה אותו וזה מוכרח דאי הגבהה קונה א"כ נילף עדיין שפיר קנין מעות מהקדש דא"ל דל"ש שם קנין משיכה הא שייך קנין הגבהה אלא וודאי במזיד דל"ש קנין הגבהה משום דבגזא דרחמנא איתא רק בשוגג מתחלל אך זה דעת ר"ל אמנם רי"ו סובר דזה ניחא בלא כסף אבל אי יש כאן כסף אף דכסף אין עושה קנין שפיר שייך לומר דמשיכה קונה דא"ל דכשמכניס לרשות עצמו נעשה רשות הקדש וקונה להקדש ז"א כיון דמסירו ביד הגזבר אין ההקדש קונה רשותו ואין נעשה רשותו של הקדש ושפיר דייק רי"ו מדחידשה תורה בהקדש קנין כסף ולא אמרה דקנין משיכה עושה הקנין עם נתינת המעות כמו דקיי"ל בשטר דבעינן גם נתינת כסף ה"נ ע"י משיכה לרשותו יתחללה על המעות (או הוה סגי במייחד המעות וע"י המשיכה נכנס ממילא המעות לרשות הקדש) ומדחזינן דאמרה תורה דכסף לבד עושה הקנין בהקדש ע"כ גם בהדיוט הוה מעות הקנין ושפיר ילפינן מהקדש אבל משיכה ממתנה אין לילף דל"ש כלל קנין כסף במתנה ובמציאה לכן היכא דיש כסף אין משיכה עושה הקנין רק הכסף ומיושב קו' הפנ"י וא"ש גם קו' השני דזה תינח לענין מטלטלין דשייך קנין משיכה עם כסף אבל בקרקעות הקדש ל"ש קנין שטר או חזקה עם מעות דאין בקנין שטר וחזקה דבר הגורם כניסה לרשותו הקדש ואין יכול לגרום החילול על הכסף לכן ל"ש רק קנין כסף בקרקעות של הקדש לכן לא ילפינן קרקעות הדיוט מהקדש משום דבהקדש ל"ש רק קנין כסף:

ובהא ניחא ג"כ שיטת רבינו דסובר דהקדש יכול לחזור דהנה בהקדש שקנה מהדיוט הנה המוכר לא קנה מעות ההקדש במשיכתו (כמש"כ המקנה בשמעתין דקנין מעות היינו ג"כ משיכה שעושה המוכר במשיכתו במעותיו של הלוקח אך בדברי המקנה יש לפקפק דהנה קנין מעות מהני אף ע"י נכרי שלקח בשליחותו אף דנכרי לאו בר שליחות הוא ואי מטעם קנין לא יהא מהני רק בלקח המעות מהלוקח מי שהוא בר שליחות) א"כ בהקדש דנעשה הכל בגזא דרחמנא וזוכה ברשות ההדיוט בכל מקום שהוא ונעשה כגזבר על מעות הקדש ל"ש קנין מעות אלא אם כבר משך ההקדש החפץ אף דאין נעשה הקנין ע"י משיכת החפץ אלא מצד משיכת המעות דקונה מעות ההקדש כיון שהחפץ כבר ברשות הלוקח וא"כ דמיא להא דאמרו חכמים דאין מעות קונות עד שיכתוב השטר

ויכול להתנות אי בעי בכסף אקנה מיד ואי בעי במשיכה אקנה במעות כשאמשכנו לרשותו ולכן שוב לב בי"ד מתנה דאי איתיקר יכול לחזור הקנין מיד לטובת ההקדש ואי זול לא יחול הקנין אלא לכשמשך ויכול לחזור וא"ש דברי רבינו אי זול יכול לחזור מטעם שכ' דקנה כדבר תורה דמה"ת מעות קונות לכשימשוך ולב בי"ד מתנה שיקנה מיד כיון שייחד החפץ:

וא"ל אכתי קשה איך מהני תנאי שיקנה המעות מיד הא א"י ליקנות המעות במשיכה דבגזא דרחמנא איתא די"ל כיון דייחד החפץ והוה כאלו כבר ברשות הקדש מהני התנאי שיהא כאלו עושה ההקדש כבר משיכה ולכן קנאו כשנתיקר אבל כשזל לא קנאו עד שמשכו דהיכיא דליכא לב בי"ד לא חל הקנין דלא נתחלל על המעות עד שההקדש ימשוך החפץ:

ובהא ניחא המשנה דשקלים דאי עמדו בד' מספק בג' דלב בי"ד מתנה שיחול קנין כסף מיד ואי עמד בג' מספק בג' דלא קנאו עד שימשוך דמעות אין קונות בהקדש עד שימשכו:

ולפי"ז יש לישב מה שהקשה המקנה א"כ למה לא חששו בהקדש שישרפו החיטים בעלי' ולמה קנה בכסף אפי' מדרבנן ולא חששו שיאמרו נשרפו חיטך בעלי' אך א"ש דהנה הראשונים הוק' למה צריך בהקדש קנין כסף הא אמירה לגבוה כמסירה להדיוט רק י"ל דהא קיימ"ל היכיא דנפיק ועייל אזוזי לא קנה במשיכה אף בהדיוט ולכן צריך קנין כסף דהא ל"ק במסירה בהקדש דנפיק ועייל אזוזי ולכן ל"ש אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דבכהא"ג גם בהדיוט לא קני אמנם היכיא דאיכא קנין כסף שוב מהני מצד אמירה לגבוה והוה הרשות שהחפץ מונח בו של הקדש א"כ ל"ש דיתקנו משיכה דחששא דנשרפו חיטך רק יכול להפקיע קנין כסף אבל לא מה שנקנה בדיבור דנקנה להקדש ע"י האמירה גם הרשות של החפץ ובגזא דרחמנא הוה כמו בשכיר בית ממנו והניח לשם החיטין דקיימ"ל מעות קונה ולא חששו שיאמר נשרפו חיטך:

ובזה יש לפרש לשון המשנה בקידושין רשות הגבוה בכסף רשות ההדיוט במשיכה כפירש"י ולפמש"כ רצה התנא לאשמעינן למה לא גזרו שיאמר נשרפו חיטך בהקדש משום דהקדש שאני ע"י כסף כבר הוא ברשות הקדש מצד אמירה לגבוה אבל בהדיוט לא נכנס לרשותו אלא במשיכה וזהו דמסיים התנא אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט והיינו דמצד אמירה נהי דהוה כמסירה שא"י לחזור וכמש"כ הש"ך סי' רנ"ה אבל ל"ה כמשיכה לרשות הקדש ויכול לשאול עליו ולכן היכיא דעייל ונפיק יכול לחזור אבל בנתינת הכסף הוא ברשות גבוה ממש מצד אמירתו לגבוה:

ג') **עוד** נראה לי לישב שיטת רבינו דמחלק בין הקדש שקנה מהדיוט לבין קנה הדיוט מהקדש דהנה כל אדם יש לו קנין חפץ אבל הקדש אין לו אלא קנין דמים א"כ כשקנה מהקדש חפץ בנתינת דמים כבר זכה בחפץ של הקדש וכן כשבא הקדש לחזור אמרינן כיון דהדיוט צריך לקבל מי שפרע קו"ח להקדש אבל בהקדש שקנה חפץ מהדיוט דלא קני בנתינת דמים בלא משיכה רק קנין שויו לא קנין החפץ יכול ההקדש לחזור דאין לומר משום דבהדיוט איכא מי שפרע יהא קנוי להקדש ולא יהא יכול לחזור כיון דמצד הדין ל"ק קנין החפץ בדמים בלא משיכה עוד יש לחלק לפמש"כ הפנ"י בפסחים דף ל' דכל מכירה שמוכר הקדש הוא מטעם חילול שמתחלל על דמים של הדיוט א"כ בקנה מהקדש שפיר נתחלל על הדמים א"כ כשבא הקדש לחזור א"י לחזור כיון דגם בהדיוט איכא עכ"פ מי שפרע אבל בקנה מהדיוט היכיא דאין החפץ בעין ל"ש דיהא מהני נתינת מעות בתורת חילול דל"ש חילול לדבר שאין בעין ע"כ לא קנה ההקדש בנתינת מעות לכן יכול הקדש לחזור ול"א כיון דבהדיוט איכא מי שפרע גם בהקדש קני דהקדש לאו בר קבולי מי שפרע:

ובהא אשכחנא פתרא להא דאיתא בב"ב דף פ"ז גבי האי גברא דאייתי קרא אתו כו"ע נטלו אמר הרי הם מוקדשין לשמים א"ל אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ופירש"י הלוקח זכה במה שבידו והוא תמוה במה זכה וכבר עמד ע"ז בתשב"ץ ובנוב"י מה"ת כ' יען שהביא למכור א"כ כל אחד שלקח א"ח אלא דמיו לכן יכול להקדיש אמנם לפי שבארנו ניחא כיון דבזה ליכא קפידא לבעלים על עצם החפץ שהרי הביאו למכור א"כ לגבי עצם החפץ הוה כדבר שאינו מקפיד דליכא בי' משום גזילה כמש"כ רבינו דיכול לקדש אשה בדבר שאין הבעלים מקפידים א"כ ליכא אלא חיוב דמים ולכן אין הבעלים יכולין להקדיש (ולפי"ז בגזל דידה וקדשה בו יש סברא לומר דמקודשת דהא עצם החפץ נשאר לה ע"י הקידושין שמחזיר לה החפץ ורק דעכ"פ גזל ממנה שויו לזה אמרינן דרק דמים הוא דחייב לה ויבואר לקמן בפ"ה מאיסורי מזבח):

אמנם קשה לי דאיתא בסוכה דף מ' דר"א סובר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח וממכר דכתיב בשנת היובל הזה וסמוך לי' כי תמכרו ממכר דרך מקח אין אבל לא דרך חילול ורי"ו ס"ל בין דרך חילול בין דרך מקח וממכר כמו בהקדש ופריך האי וכי תמכרו מאי עביד לי' וקשה לי דהנה רי"ו ס"ל מעות קונות ור"ל ס"ל משיכה קונה מדכתיב וכי תמכרו ממכר או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד ורי"ו מוקי לה למעט קרקע אונאה ולפי"ז קשה לי מאי פריך דבוודאי אי קרא אייריא דקונה במשיכה א"כ שפיר יש ללמוד מסמיכות דרק דרך מקח מתחלל דהיינו ע"י שמושך הפירות מתחלל קדושתו אבל לרי"ו

דס"ל דמעות קונות א"כ לדידי' מסברא אין חילוק בין דרך מקח בין דרך חילול דכיון דמתחלל ע"י קנין הכסף א"כ מתחלל נמי דרך חילול דאי מעות קונות אין חילוק בין דרך מקח לדרך חילול דגם דרך מקח הוה דרך חילול שע"י נתינת המעות מתחלל קדושת הפירות ונקנות לחבירו א"כ מהא דסמיך וכי תמכר ממכר לשביעית ל"ש למעט דרך חילול כיון דמקח גופי' נקנה ע"י קנין המעות א"כ היינו דרך חילול א"כ ע"כ האי דסמוך וכי תמכרו ממכר לשביעית לא אתי למעט דרך חילול וצ"ע:

והנה במשנה פ"ד דשקלים איתא דאם התליעה סולת התליעה לו ואם החמיץ יין החמיץ לו והקשה בתויו"ט דלמה לא זכרה רבינו כאן בהלכות ולי נראה לישב דשם קתני ואינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרצה וכ' הרע"ב דאינם נחשבים מעותיו של חנוני ולא זכה בהם ואעפ"י שקבלם מן הגזבר עד שיהי' המזבח מרצה שיעלה לרצון על מזבח הלכך אם החמיץ יין או התליעה הסולת אחריותם על החנוני וקשה לי מהא דאיתא בע"ז דף ס"ב הכא במאי עסקינן בשהקדים לו דינר מבואר כיון שנתן זה מעותיו זכה במקחו ולא נעשה חליפי יי"נ א"כ אמאי לא נחשבים מעותיו של החנוני ואמנם ניחא דכאן רק משום דלב בי"ד מתנה ע"כ כדאמרינן לספק ב"ד כמש"כ בתויו"ט דלא קני מעותיו ג"כ ע"ד שהקשו תוס' בב"מ דף מ"ו וכן בדף מ"ח כיון דתיקנו דמעות לא קני א"כ יאמר נשרפו מעותיך בעלי' יעו"ש ולכן לא הוצרך רבינו לכתבו דזה תליא אי בהדיוט אמרינן דעכ"פ קני המעות להשתמש בו כדאיתא ס"פ המפקיד א"כ כיון דשם פסק דקנה ע"כ המעות להשתמש בו א"כ לא קיימ"ל כהך דמשנתינו דאם התליע התליע לו:

ד) **כל** המקבל עליו לספק סלתות מארבעה עמדו משלש יספק מד'. הנה צריך לומר דאייריא ביש לא דאי באין לו הא אסור משום ריבית כאשר יבואר:

איתא בב"מ דף ס"ב פריך אהא דתנן אם יש לו יין וכו' בגמ' וכי אין לו יין מאי הוי והא תנן פוסקין על הפירות כשיצא השער אעפ"י שאין לזה יש לזה אמר רבה בבא לחוב בדמיהן ופירש"י שלא נתן לו המוכר ללוקח דמי החיטין שחייב לו אלא בא לעשות חוב והרי לך בהם אצלי יין ואי הוה לי' יין הוה קנוי לו מעכשיו אבל אין לו יין והוא לא קיבל עכשיו מעות שנוכל לומר יכול הוא לקנותם בדמים הללו שקיבל נמצא שאינם אצלו אלא בהלוואה בעלמא ומסיק כדרב אושעיא דמחלק בין יש לו לבין אין לו היכיא דלא בא באיסורו ופירש"י דל"ג מאי לקח לקח בהלוואתו משום דאפי' אין לו שרי דאיסורו בא לידו ויצא השער ושפיר תנא לקח בהלוואתו:

והנה מוכח שיטת רש"י דמקח חיטין הוה בהיתר ולא קאי איסור אלא איין ונקט רישא לרבותא דסיפא דיין אסור אעפ"י שבא מכח פיסוק הראשון שהי' דרך מקח וממכר ולא

דרך הלוואה והקשה תוס' חדא שצריך למחוק הספרים דגרסו והא לקח קתני מאי לקח לקח בהלוואתו כי לפי"ז א"ש דקתני לקח דקאי אחיטים דשרי ועוד כיון דאסור לא קאי אלא איין מ"פ בגמ' וכי אין לו יין מאי הוה והתנן יצא השער פוסקין אעפ"י שאין לזה יש לזה וכי לא ידע דאסור לפסוק יין מחמת חוב ולא נתן לו אז שום דמים ועוד מדמשני בבא לחוב בדמיהן מכלל דמעיקרא סבר שהי' נותן לו דמים ותו אדפריך מיצא השער פוסקין לפריך מרישא דשרי ביש לו חיטין דוקא:

ונראה ליישב דהנה שיטת תוס' בשמעתין נראה דהטעם דיצא השער מותר משום דקני למש"פ רק במלוה לא מהני משום דמלוה א"ק במכר ולא מחל לו המלוה כמש"כ תוס' לקמן עמהרש"א והא דביש לו קני היינו משום דמיזל לגבי' מותר אבל לשיטת רש"י ממה שכ' לפרש דביש לו מותר משום דקני למש"פ וברשותו אתיקר מוכח דביצא השער דל"ק היכיא דלא בא באיסורו אין הטעם משום מלוה א"ק דא"כ ביש לו ג"כ ליכא מש"פ אע"כ דקאי למ"ד מלוה קני (או במחילת מלוה) אע"כ הא דל"ק הוא משום דבאין לו ליכא מש"פ והא דביצא שער ובא באיסורא קניא היינו משום הא דמסיק שקלי טיבותך ושדי אחיזרי אלא דלפי"ז קשה דר"י בריש שמעתין פירש הא דאמרינן אעפ"י שאין לזה יש לזה היינו דמוכר יכול ליקנות ובגמ' מבואר הטעם דלוקח יכול לקנות ולא אהני מידי ולכך נראה לפרש באופן אחר דאיתא בחו"מ סי' ר"ט דביצא השער איכא ג"כ חיוב מש"פ ופליגי הסמ"ע והש"ך בסי' ר"ט בטעמא דמילתא דעת הסמ"ע דקני ק"ג כיון דיצא השער הוה כאלו ברשותו רק כיון דמעות א"ק לא קנה אלא למי שפרע היכיא דלא יצא השער ל"ק כיון דאין ברשותו דאין מצוי לקנות אבל דעת הש"ך דמה"ת אין כאן קנין כלל הוה דבר שא"ב אלא דקני לענין מש"פ ולפי"ז אפי' בלא יצא השער הי' צריך לקנות עכ"פ לענין מש"פ אלא דלכך ליכא מש"פ כיון דלא יצא השער הוה מקח הנעשה באיסור ליכא מי שפרע ובנתיבות שם ביאר דתליא זה בשני תירוצים של הכ"מ פכ"ב ממכירה שהקשה מקנין שאין ברשותו דל"מ באגב קרקע עיי"ש דלחד תירוץ מועיל שער שבשוק אף לקנין גמור כגון אג"ק משום דהוה כברשותו דמצוי לקנות וחד תי' ל"מ אלא לענין מי שפרע ובקצה"ח הביא שהוא פלוגתת ראשונים בשמ"ק פ' הזהב אולם בנתיבות הוכיח כשיטת הש"ך דפוסק על השער ל"ק אלא למש"פ דאי קנה קנין גמור א"כ קשה למאן דס"ל בסי' קצ"ח דבמקום דליכא חשש דנשרפו חיטך קונה כסף קנין גמור במטלטלי א"כ בפוסק על שער דליכא חשש נשרפו חיטך ליקנו קנין גמור אלא וודאי דפוסק על השער לא קנה רק למי שפרע וכן נראה בפוסק על שער הזול מחמת שיש לו דל"ק אפי' בקנין רק למש"פ כמש"כ תוס' ב"מ דף ס"ז ד"ה האי בקרוב לשכר דיש לו הוא רק משום היתר פסיקה

ויכול לאוכלם וליתן אחרים ואי נשרפו מחויב ליתן אחרים כיון שאין לו קנין גמור בגוף החיטין שיש לו לא קנה רק למי שפרע מכח הוכחה הנ"ל דאלת"ה אף במעות ליקני ק"ג כיון דל"ש החשש נשרפו חיטך בעלי' יעוש"ה ומעתה לפי"ז נראה לפרש בשמעתין דפריך בפשיטות וכי אין לו יין מאי הוה והתניא יצא השער פוסקין אעפ"י שאין לזה יש לזה היינו משום דס"ד דבנתן מעות כשיצא השער דקני היינו דקני ק"ג דהוה כברשותו מטעם שאם אין לזה יש לזה כשיטת הסמ"ע א"כ קנה החיטין ק"ג דהוה כברשותו וא"כ כשאמר לו חיטך עשויין עלי בשלשים והרי לך בהם יין הנה הוה כבא באיסורו דהרי חייב להעמיד לו החיטין שקנה בקנין גמור א"כ אף דעושה עתה דמי החיטין בחוב הנה הוה מלוה הבאה מחמת מכר דקונה ק"ג כשיטת רבינו דמלוה קונה במכר למי שפרע ובבא מחמת מכר אפי' מש"פ לא מהני וא"י לחזור כמש"כ פ"ו ממכירה ואפי' מש"פ ל"מ שיהא לחזור ועדיף ממעות דקניא למש"פ א"כ היינו בא באיסור ממש וא"כ אפי' אין לו יין מאי הוה כיון דיצא השער וע"ז משני רבה בבא לחוב בדמיהן עסקינן ומייתיא מדתני הי' עומד על הגורן דאסור משום דלא כאיסורו הבא לידו דמי היינו דעתה מחדש לו דהא דיצא השער פוסקין לא משום ק"ג וא"כ לכך לגבי חיטין שפיר מותר יען דנותן לו מעות עתה ובא באיסורו קנה למי שפרע עכ"פ אבל כשאין נותן לו חיטין ובא לפסוק על היין א"כ ל"ה כמלוה הבאה מכח מכר ול"ה אלא כמלוה סתם דג"כ א"ק רק למש"פ למ"ד מלוה קונה דהא לא קנאו באמת החיטין מעולם ול"ה אלא הלואה והיינו דקאמר בבא לחוב בדמיהן עסקינן דהיינו דאין כאן מלוה הבאה מחמת מכר אלא חוב בעלמא בערך החיטין ובא לחוב עצמו להעמיד לו יין (אבל לא שמקנה היין גופו רק שמקבל להעמיד לו כמש"כ הירושלמי כאן וכמש"כ בפ"י) א"כ כיון דל"ה כבא באיסורו ל"מ יצא השער דהא דקני אע"פ שאין לזה יש לזה אין הכונה לומר דהוה כברשותו יען דמצוי ליקנות אלא ההיתר שיכול ליקנות בדמים הללו ואין הפסד כלל ואין כאן נשך ותרבית א"כ באין נותן לו עתה הדמים אסור כיון דאין לו במה ליקנות וע"ז מייתיא ראי' מהי' נושה בחבירו ועמד על גורנו דאסור משום דלאו כאיסורא הבא לידו והיינו ג"כ מהא"ט כיון דאפי' כשיש בידו לא קני קנין גמור רק למש"פ א"כ היכיא דהוה מלוה דל"ק בעלמא רק למש"פ אז הכא אפי' מש"פ ליכא דאיסורא איכא כמש"כ ש"ך וע"ז פריך אביי אי לאו כאיסורו הבא לידו דמי א"כ אפי' יש לו נמי הכונה דהנה כ"כ דאף ביש לו ופסק על שער הזול דקני לדעת הנתיבות ל"ה אלא קנין למי שפרע כיון דלא קני ויכול לאוכלם רק שחייב להעמיד לו אחרים א"כ זה ניחא בבא באיסורו דקני שפיר עכ"פ לענין מש"פ אבל כיון דל"ה כבא באיסורו ל"ק החיטין ול"ה כמלוה הבאה מחמת מכר א"כ אפי' יש

לו יין נמי ל"ק כיון דהוה מלוה אפי' מש"פ ליכא כיון דאין מקנה לו גוף אלא שמחייב לו להעמיד אלו או אחרים ובזה ל"ש חיוב מש"פ כשאין הדמים בידו ואין בידו ליקנות לו עתה אחרים אם יאכל אלו וא"כ מיושבין קו' תוס' שהקשו וכי לא ידע דאסור לפסוק מחמת חוב ולא נתן לו דמים דלפמש"כ לס"ד דחיטין קנה קנין גמור הוה כבא באיסורא ממש ועדיף דבא במלוה הבאה מחמת מכר וכן ניחא מה שהקשו מדמשני בבא לחוב בדמיהן משמע דמעיקרא ס"ד שהי' נותן לו דמים לפמש"כ ניחא דלמ"ד דקני החיטין ק"ג הוה כבא באיסורא וכאלו נתן לו הדמים ועדיפא עוד דהוה מלוה הבאה מחמת מכר וכן ניחא מה שהקשו דלפריך מרישא דשרי גבי חיטים ניחא ג"כ דמדרישא הוה אמינא דמותר משום דקני למי שפרע וא"כ אז ל"ק מסיפא דל"ק דהא ל"ה כבא באיסורו כיון דל"ק החיטין ק"ג ולכך פריך מיצא השער פוסקין משום דאם אין לזה יש לזה והכונה דהוה כברשותו דמצוי ליקנות א"כ קנה ק"ג א"כ שוב הוה כבא באיסורו א"כ אפי' אין לו יין ג"כ מותר ודו"ק:

וע"ז משני רבא כדר"א דאמר כולן אם יש לו מותר אין לו אסור דלכאורה תימא בדר"א איך שייך לומר דהוה כבא באיסורו הא שם הוה מלוה גמור דנושא בחבירו רק ע"כ לומר דמר"א נשמע דלא כסברת הנתיבות דכ' דגם ביש לו דמותר היינו דל"ק רק למש"פ אלא דביש לו דמותר היינו דבאמת קני ממש אלא דהוה כאלו התנה שיכול ליתן לו אחרים תחתיהם והסברא נראה לפמש"כ תוס' ע"ז דף ס"ג ע"ב דדבר פשוט הוא דאם אדם מקבל מעות מחבירו בשביל חפץ שיתן לו שהנכסים משתעבדין לו וא"כ כיון שקנה שיעבוד בנכסיו ויש לו חיטין אשר מכר א"כ חל השיעבוד על החיטין שבזה מסתלק השיעבוד משאר נכסים ואם אוכלו הנה משתעבדים שוב הנכסים נגד החיטין עד שיחזור חיטין אחרים אבל לעולם נקנה לו החיטין שיהא בידו בתורת שיעבוד (וכהא"ג מבואר שם בע"ז דכהא"ג דקני השיעבוד בנכסיו הוה השיעבוד חליפי שביעית וכשישלם בעה"ב לפצות השיעבוד מנכסיו הוה המעות חליפי שביעית דאחרון אחרון נתפס) והוה כאלו הלוה סאה בסאה דמותר משום דהוה דרך מקח וממכר כמש"כ תוס' לענין אי משך וא"כ לעולם במתניתין הוה כבא באיסורו ויש לו קנה ק"ג ורק דר"א סובר דאפי' לא בא באיסורו ג"כ קני למש"פ עכ"פ וא"כ ברשותו אתיקר אפ"ה באין לו אסור משום דביצא השער אף דקני ק"ג ל"ק אלא למש"פ דמעות א"ק כשיטת הסמ"ע ממילא במלוה ל"ק אפי' למש"פ ול"ד לבא באיסורו וע"ז אמר רבא דש"מ מדר"א תלת דמעמידן מלוה עג"פ והוא כשיש לו משום דכשיש לו ע"י מעות קונה ק"ג לכן ע"י מלוה עכ"פ קני למש"פ וש"מ איתא לדר' ינאי דמה לי הן מה לי דמיהן דהיינו נשמע מדר"א דקני החיטין כשיש

לו א"כ כשנותן לו דמיהן הרי נותן לו דמי החיטין ממש ולכך שרי דאי כדס"ד דאביי דכשיש לו דקני ג"כ רק למש"פ א"כ לא שרי אלא כשנותן לו החיטין אבל דמי החיטין אסור דהא ל"ק מעולם א"כ הוה דמי הלואה מעיקרא א"כ כשנותן לו דמי החיטין נותן לו אגר נטר והיינו טעמא דרב דסובר דאין עושין אמנה בדמים משום דהוא סובר אף בשיש לו ק"ג רק למש"פ א"כ לא שרי אלא כשמקבל החיטין אבל כשמקבל הדמים אסור דהא מעיקרא לא נקנה לו קנין גמור א"כ הוה רק זוזי הלואה א"כ איכא אגר נטר וע"ז פריך לרב מדר"א דכולם אם יש לו מותר והקשה ברא"ש מ"פ די"ל דרב אסור רק במעות אבל אם נותן לו יין שרי ולפמש"כ ניחא כיון דטעמא דרב דאסור משום דסובר דגם החיטין לא קני ק"ג אלא למי שפרע רק כשנותן החיטין קני למפרע אבל כשאין נותן לו החיטין רק יין הי' המעות מלוה בידו ואיכא אגר נטר כשנותן לו יין שוה ל' ואין חולק בין אם נותן זוזי או נותן לו יין שהם דמי החיטין וע"ז משני בשמשך והיינו דבשמשך אף שלא קנה לגמרי גם ע"י משיכה שהרי יכול הוא לאוכלו וליתן אחרים תחתיהם הוה כהלוה סאה בסאה דרך מקח דשרי וכמש"כ תוס' ולפמש"כ נכון מאוד דלרב ינאי גם בלא משך מותר משום דהוה כלוה סאה בסאה דקנאו ע"י מעות ומותר דרך מקח וממכר כמו לרב בשמשך ודו"ק:

וע"ז אמר רבא השתא דאמר ר"י מ"ל דמיהן מה לי הן וכו' נמי אמרינן ופוסקין על השער שבשוק דהיינו יצא שער דחמרין שמביאין תבואה ותוס' תמהו היכיא נשמע מזה דפוסקין על שער זה ולפמש"כ יש לפרש דהכי קאמר דהנה הא דיצא שער פוסקין משום דקני למי שפרע יש לפרש בב' אופנים חדא כמסיק רבה ורב יוסף אטו חיטי דקדחו באכלבאי דלא הרויח למלוה מידי דשקלי טובותך ושדי אחזרי והא דחייב במש"פ כמבואר בסי' ר"ט היינו כיון דליכא איסור ריבית איכא חיוב מש"פ אגופו אבל לא דנכנסו לרשותו דלא קנה כיון דלא מצוי הרבה לא הוה ברשותו (וכמש"כ אדאמוה"ג זצ"ל בספרו שבי"ד סי' קס"ג אבל רק יתכן לשיטת הש"ך אבל לדעת הסמ"ע לא יתכן כן) אבל יש לפרש באופן אחר דהיינו דכיון דקני למש"פ הוה כאלו קנה במעותיו החיטין כשנתן לו מעותיו רק חזר ולקחו המוכר לעצמו וחייב לו חיטין והוה כהלוה לו סאה בסאה דמותר דנהי דבעלמא סאה בסאה אסור מדרבנן היינו דרך הלואה אבל דרך מקח וממכר מותר לגמרי והנפ"מ בין ב' פירושים הוא דלפי' בתרא דאמרינן דקנאו לחיוב מי שפרע דנחשב כאלו נכנס ברשותו כל זמן שלא יקבל מי שפרע א"כ צריך דוקא יצא השער של דורמוס משום דאז מצוי ליקח ע"כ הוה כברשותו וקנאו לחייב מש"פ ונחשב כאלו קנאו כבר רק הוא חזר והלוה מלוקח ונתחייב לו חיטין והוה כסאה בסאה דמותר

כשהוא דרך מקח וממכר אבל כשלא יצא השער ממש רק שער של עיירות (ואף לפי' רש"י כן כמש"כ בפנ"י שרש"י מפרש ג"כ כתוס') אף דמצוי קצת ליקח ל"ש לומר דהוה כקנאו הלוקח וחזר והלוה ומותר משום דהוה כלוה סאה בסאה דמותר כשהוא דרך מקח וממכר כיון דהוה דבר שא"ב ל"ש לומר דקנאו וחזר והלוה לו:

ולפי"ז כמו דלר' ינאי נקרא הן היינו מה שפסק ליתן לו ראשונה ודמיהן היינו מה שנותן לו עבור הפסקה השני' כך מה לי דמיהן מה לי הן ג"כ יפורש עד"ז מה לי דמיהן דשרי דהיינו כמו דבאם יצא השער לגמרי דאמרינן דמותר משום דהחיטין שנותן לו לאחר שנתיקרו נחשבין שהם דמיהן של החיטין הראשונים שקנה מיד כשנתן לו מעותיו מאחר דנקנה לו לחיוב מש"פ כך נמי מה לי הן דהיינו היכיא דל"ש לומר דהחיטים שנותן לו הוא דמיהן של חיטים הראשונים כיון דלא יצא השער לגמרי לא מצינן ליחשב זה לדמיהן של חיטים הראשונים דכיון דלא יצא השער לגמרי לא מצינן ליחשב כאלו כבר קנה לו החיטין וחזר והלוה לו והחיטין האלו הוא דמיהן של החיטים הראשונים שקנה לו אפ"ה מותר דאף שאין אלו החיטים דמיהן אלא הן הן החיטים אשר פסק עליו מתחילה כיון דאז עכ"פ יצא השער במקצת והוה יכול ליקח עבורו החיטים גם י"ל עד"ז דרבא סובר הא דלר' ינאי מה לי הן ומה לי דמיהן היינו שרק יין מותר אבל מעות אסור א"כ סובר דלא קנאו קנין גמור אלא למש"פ כשיטת הנתיבות אבל עכ"פ פירות רשאי ליתן אף שלא פסק רק על חיטין משום דחייב במש"פ וע"ז אמר רבא מה לי דמיהן מה לי הן ג"כ אמרינן כמו דשרי ליתן דמיהן דהיינו היין שלא פסק עמו משום חיוב מש"פ שיש לו עליו ה"נ מותר ליתן לו חיטים שפסק ביצא השער של שוק אף דלא קנאו דאין מצוי כ"כ אבל מש"פ איכא וחיטין שנותן לו בשעת היוקר נקרא הן דהא על החיטין פסק:

ה') **והנה** בב"מ דף ע"ז איתא במשנה אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין אף שאין לזה יש לזה ובסיפא קתני פסק עמו כשער הגבוה יכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי והנה בחי' רע"א הקשה אמאי בלא יצא השער אסור הא מקבל עליו זולא והוי קרוב לשכר ולהפסד דמותר כמו דאיתא לעיל דף ס"ד גבי אי תקפה ברשותך ואף דתוס' כ' דזהו דוקא דרך מקח ולא בדרך הלוואה וא"כ לכאורה י"ל גם בפסיקה כיון דלית לי' ולא יצא השער ולא נתפס הקנין ומעות הלוואה הוי ואסור בקרוב לשכר ולהפסד מ"מ קשה מהא דאיתא לעיל דף ס"ד מה שעיזי חולבות מכור לך בכך וכך מותר ופירש"י הטעם דהיו קרוב לשכר ולהפסד כיון דמקבל בסך זה גם אם יהא מעט והיינו ע"כ אף באומר מה שעיזי חולבות למחר והשתא ליכא חלב מותר מטעם זה דאל"כ אלא כפשוטו בהולך לחלוב ומוכר לו מה שיחשוב היום דא"כ בלא"ה מותר מטעם דיש לו

ושרי לאזולי גבי אע"כ דאייריא במוכר לו חלב שיחלוב למחר הרי אף דאין הקנין נתפס מהיום דחלב של מחר הוי דבר שלב"ל ומעות הלוואה אפ"ה כיון בדרך מקח הוא שרי בקרוב לשכר ולהפסד א"כ אף בפסיקא לישתרי אף דלא יצא השער (ומזה לכאורה יהא מוכח דמה שעיזי חולבות למחר לא הוי דבר שלב"ל דמצוי הוא אך מתשובת רשב"א נשמע דהוה דבר שלב"ל א"כ הדרה קו' לדוכת') ונראה ליישב דהנה המפורשים הקשו להיפוך לדעת הפוסקים דהא דקתני בסיפא יצא השער פוסקין כשער הגבוה קאי אירישא דפוסקין על הפירות כשיצא השער א"כ הוי קרוב לשכר ורחוק להפסד דאסור כדאיתא לעיל גבי אי תקפה ברשותך ואמאי יהא מותר כשיצא השער ומהא"ט העלה הש"ך בסי' קע"ג סקכ"ד דבאמת סיפא דפוסק כשער הגבוה לא קאי אירישא ואולם בחי' רע"א בהג' בשו"ע הביא דברי השמ"ק שביאר יפה דל"ד לפוסק פירות דיכול המוכר ליתן הפירות מיד ללוקח ועליו לקבלם ויהא כל האחריות עליו משא"כ גבי אי תקפה דהתנה דבע"כ דמוכר שלא יתנם לו עד אותו זמן יעוי"ש ובחו"ד כ' כיון דליכא ביטול מקח מותר אף בקרוב לשכר ורחוק להפסד ולי נראה ליישב עד"ז דהנה לעיל דף ס"ג הקשה תוס' אהא דקיראי אי ליתנהו גבי' אסור ליתן מ"ש מטרשא דר"נ דשרי ותי' דשם ל"ה שומתו ידוע דלא יצא השער ובט"ז סי' קע"ג תמה בלא יצא השער אסור בלא"ה משום איסור פסיקה ותי' בחו"ד דדוקא פוסק על הפירות שהחוב על הגוף להעמידו דמיא להלוואה ואינו מותר רק במקום שקנה למי שפרע ולכך בעינן יצא השער אבל במוכר דבר ידוע ואין מקבל עליו חוב אף שלא נתקיים בשום קנין ונתייקר אח"כ מותר לקיים המכירה וראי' מהא דעיזי חולבות מכור לך א"כ י"ל דהכא נמי מייריא בכהא"ג שאינו פוסק ומקבל על עצמו להיות הדבר חוב עליו רק שמוכר לו דבר ידוע כשיגיע לידו דאז מותר כשאין שומתו ידוע יעו"ש:

מעתה י"ל דבהא דפוסקין על הפירות כשיצא השער דאייריא במקבל עליו בחוב להעמידו הביאו בפנ"י לעיל דף ס"ב א"כ י"ל דביצא השער עדיף מהיכיא דפסק בדבר ידוע ולא קיבל על עצמו להעמידו משום דכיון דחייב להעמידו ל"ש כלל לומר דהוי קרוב לשכר ורחוק להפסד דהא זה דקרוב לשכר דהיינו שאם יתייקר צריך ליתן לו כשער שפסק בזה זכה מכח המקח שעושה ונחשוב כאלו ברשותו נתיקר דהא קניא למי שפרע וכל עיקר שאנו צריכין לדון רק אם יזול דצריך ליתן לו בזול או מעותיו זהו באה מכח הלוואה אבל שהקדים לו מעותיו אבל מה שנתיקר שלו נתיקר כ"ש דקרוב לשכר דהרי מה שקרוב רוב לשכר דמרויח אם נתיקר אין בא בכח ההלוואה רק מכח המקח שקנה לו כבר והתינח ביצא השער אבל בלא יצא השער אז אדרבא גרע באם פסק על דבר שאין

ידוע שחייב להעמידו דאף דהוה קרוב לשכר ולהפסד ג"כ אסור דבשלמא בפסק בדבר ידוע שאין חייב להעמידו אז בקרוב לשכר ולהפסד שרי אבל כיון דמחייב להעמידו ולא יצא השער א"כ אף שקרוב להפסד אפ"ה עתה שאין כאן הפסד ויש כאן שכר והוא נותן לו משום דנתחייב להעמידו בכח ההלואה שקיבל עליו ע"כ אסור ליתן לו השכר שהגיע לו על ידו:

ובמש"כ נראה לישב מה שהקשו המפרשים לעיל דף ס"ב כ' תוס' יצא השער פוסקין משום דקני למפרע למי שפרע ובגמ' איתא הטעם דשקלי טובותיך ושדו אחיזרי להנ"ל ניחא דהנה ר"י סובר אין פוסקין על שוק שבעירות ורבא ס"ל דפוסקין על שוק שבעירות ולפי"ז י"ל כך בוודאי בשוק גדול שמצוי לקנות קניא למי שפרע דהוה כמצוי בידו אבל בשוק של עירות אין מצוי כ"כ ע"כ ל"ש דקניא למש"פ רק מותר לפי דמצי אמר שקולי טובותך ושדו אחיזרי ונפק"מ הוא לענין אי שרי לפסוק בקרוב לשכר ורחוק להפסד משום דהא דשרי לפסוק כשער הגבוה הוא כבשוק גדול דהניא למש"פ וא"כ ל"ש דהוה קרוב לשכר ורחוק להפסד דהא מה שנתיקר אין בכח הלוואה רק דידי' אתיקר כנ"ל אבל בשוק של עירות דל"ק למש"פ א"כ קרוב לשכר אסור דאתיא מכח ההלוואה שהקדים לו מעותיו לכן לא שרו רק משום שקולי טובותך ולא שרי רק לפסוק שאם יתיקר יהא חייב ליתן לו כשער שפסק משום דלא אהני לי' מידי אבל לפסוק כשער הגבוה שיהא לו כשער הזול אסור דע"ז לא סגי הטעם דשקילי טובותיך דהא אם הי' קונה אז הי' הפסד שלו ודו"ק:

ובזה ניחא מה שהקשה בפנ"י אמה דפריך הגמ' לר"נ מ"ש לוקט דאי לית לי' לדידי' יזיף מחברי בעה"ב נמי יזיף מלוקט והקשה מאי קושיא זו לר"נ גם אמתניתין קשיא בשלמא אי קאמר דלר"נ פוסקין ללקוטות אף לבעה"ב כשער הלקוטות א"כ שפיר קשיא לר"נ דאי ממתניתין הו"א דפוסקין רק ללקוטות כשער הלקוטות אבל לפירש"י דלר"נ ג"כ אין פוסקין רק ללקוטות א"כ גם אמתניתין יקשה אך י"ל דלעיל דף ס"ג אמר ר"נ האי מאן דיהיב זוזי אקיראה אסור ליתן לו ה' ה' ופירש שם בפנ"י דאי לאו דר"נ הו"א דמותר כיון שיצא השער משום דדמי ליש לו ורק ר"נ הוא דסובר כך דאסור במוזיל גבי ממש ולפי"ז י"ל דאי לאו דר"נ ל"ה קשיא בעה"ב נמי משום דיש לומר דבוודאי ידע מסברא דזילי בי' מילתא לכן ל"ש לומר דמחשב כאלו אית לי' ממש ולכן רק ביש לו שרי להוזיל גבי אבל לר"נ דלא שרו ביצא השער להוזיל גבי ולא מתיר רק כשער שבעת ההוא לכן שפיר קשיא בעה"ב נמי ודו"ק כי נכון:

ו') **והשכר שמשתכר ההקדש בשערים אלו הוא הנקרא מותר נסכים ולוקחין בו העולות לקיץ המזבח**. והנה במראה הפנים ירושלמי פ"ד דשקלים הקשה אמש"כ רבינו בפ"ד משקלים המנורה וכ"ש מצותן שיבואו ממותר נסכים והיינו כר"ע דס"ל דמותר נסכים לכ"ש וכאן כ' שלוקחין בו עולות לקיץ המזבח וזה דלא כר"ע דלר"ע הא ס"ל דאין משתכרין בשל הקדש והעלה דבה' שקלים אייריא מדינא שצריך להביא מהן כ"ש אבל בה' כהמ"ק אייריא היכיא דא"צ לכ"ש שכבר נעשו מקיצין בו את המזבח דבהא לא פליגי והוכיח כן מדברי הירושלמי והביא עוד ראי' מגמ' דמנחות דף צ' דאיתא ת"כ דרי"ו המקבל עליו לספק לסלתות וכו' וזו היא ששנינו מותר הנסכים לקיץ המזבח וא"כ אפי' נאמר דר"ע ור"ח סגה"כ פליגי אף לדינא בקיץ המזבח הי' ראוי לפסוק כוותי' דסוגית הגמ' דהתם מוקי להאי ברייתא כוותי' דרי"ו דהלכה כמותו אלא דלפי מה שנתבאר לא פליגי הני תנאי אלא במצוה לכתחלה יעו"ש:

הלכה יד

מעמידין ממונה אחד ומרפא וכו'. והנה הרמב"ן פ' בחוקתי העלה שאין מעשה רפואות בבית צדיקים וכן אמרו כל כ"ב שנה דמלך רבה אפי' אומנא לביתי' לא קרא ובטו"ז סי' של"ו הביא דברי גאון שכ' לפרש דהכי קאמר הזכות ענוה של רב יוסף גרמה שלא הוצרך כלל לאומן וקשה לי א"כ הכי יקטן זכות של הכהנים העובדים בבית המקדש מזכות של רבה ואין לומר דבאמת לא הוצרכו מעולם לרופא דא"כ אמאי לא חשבו במס' אבות בין העשרה ניסים שנעשו לאבותינו במקדש שלא הוצרכו לרופא וצ"ע:

ונראה לישב דהכי שאני כיון שאכלו הרבה בשר הגורם מחלה כמש"כ רבינו ע"כ לא הספיקה זכותם כמו שהספיק זכות של רב יוסף שנתקיים בו וברך את לחמיך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך דהיינו כיון שקיים בעצמו פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה נתקיים בו ההבטחה והסירותי מחלה מקרבך אבל הכהנים שאכלו בשר לרוב ששכיח חולי לא הספיקה זכותם ומדוייק הכתוב וברך את לחמך לאפוקי אם ירבה בתענוגים אין כאן הבטחה:

ואמנם לי נראה דכבר קדמו להטו"ז רבינו הגדול בפירוש המשנה ספ"ד דפסחים אהא דחזקי' גנז ספר רפואות דרש"י ברכות דף י' כ' לפי שלא הי' לבם נכנע אל חוליים דמתרפאין מיד ורבינו בפי' המשנה כ' לתמוה ע"ז דא"כ כשירעב האדם וילך אל הלחם ויאכל ממנו בלי ספק שיבריח מאתו חולי הרעבון א"כ כבר נויאש ולא ישען בד' אלא נאמר כאשר נודה לשם בעת האכילה שהמציא לי מה שישביע אותי ויסור רעבוני ואחי' ואתקיים כן אודה לד' שהמציא לי רפואה ירפא חולייי ואתרפא ממנו עכ"ל הרי דשרי

לרפא רק יודה לד' שהמציא לו רפואה והאי דגנז ס' רפואות אוקי לה רבינו במילתא אחריתא שהי' הספר רפואות איך לרפא ע"ד צורת הככבים והטלמסאות אמנם רש"י לשיטתו יפה פירש דמשנה שלימה סוף קידושין טוב שברופאים לגיהנם פירש"י אינו ירא מן החולה ומאכלו מאכל בריאים ואינו משבר לבו למקום א"כ לא רחוק הוא לומר שאז כשספר הרפואות הי' ביד כל אדם שג"כ לא הי' נשבר לבו וסופו לירש גיהנם:

עוד נראה לי לישב מה שהקשיתי עפ"י מש"כ מהרש"א בח"א גיטין דף ס"ח דמ"ט כתבו חכמי הש"ס דבר רפואה בתלמוד כיון ששבחוהו לחזקי' שגינז ספר רפואות וכ' דבוודאי ליכא איסור לידע רפואות אלא שאין לגלות בספר לכל אדם דעי"ז יבטחו ברפואתם ולא יבטחו בד' אבל בע"פ הי' מסורה שפיר בידם ולא הי' מגלין אלא לצנועין אבל כשגבר השכחה עד שהתירו ליכתוב דברים שבע"פ בכתב התירו נמי ליכתוב הרפואות בספר כדי שלא ישכחו לגמרי א"כ ניחא מה שהקשיתי דבאמת לא הקפידו רק שלא ימסרהו בכתב אבל בע"פ הי' רשאין למסור לצנועין להשתמש בהן שלא יסורו עי"ז מלבטוח בד':

והנה רבינו בפי' המשנה פ"ח דיומא כ' דרפואה שאינה דרך הטבע אלא בדרך סגולה לא הותר לחולה שיש בו סכנה ונראה דדעתו כיון שזה דרשאי לעסוק ברפואה מדכ' רפא ירפא דתורה נתנה רשות לרפאות יען שהוא בדרך הטבע אבל בדרך סגולה עיקרא דמילתא מנ"ל היתר לרפאות דמאחר שאין בדרך הטבע יש לומר דשוב החיוב להיות בוטח בד' ולא לחזור אחר רפואות שאינו בדרך הטבע ואף שנהגו היתר גם בזה אבל אין דוחה איסורין שבתורה אולם הרמב"ן והרשב"א חולקין על רבינו וס"ל דגם בדרך סגולה הותר כל איסורין שבתורה לחולה כמו שביאר בברכ"י סי' ש"א:

ובאמת קשה לי לדעת רבינו דלא הותר איסורין שבתורה לרפאות בדבר איסור בדרך סגולה א"כ הא דאיתא בב"ק פ' המקבל דף קי"ד דאלי' כהן הוה והקשו תוס' א"כ איך טימא עצמו לבן הצרפית ותי' דהי' ברור לו שחייהו לכן רשאי לטמא עצמו מפני פ"נ ולהנ"ל הא זה דהחי' בן הצרפית לא הי' בדרך הטבע אלא דרך נס וסגולה א"כ אין איסורין שבתורה נידחין מפני פ"נ:

אולם לפמש"כ דהא"ט דרבינו משום דסובר דלא הותר לדרוש ברופאים מה"ת אלא שירפא בדרך הטבע וא"כ כאן שכבר הי' מת ואין שום דרך הטבע להחיות אותו בוודאי הותר לרפאות בדרך סגולה ממילא שפיר הי' רשאי אלי' הנביא לטמא עצמו להחיותו בדרך נס ובדרך סגולה:

הלכה יז

א) **י"ג פרוכת הי' במקדש**. ומשל"מ שכ' די"ג פרוכת הי' במקדש שגם להיכל הי' פרוכת ובאמת הוא תוספתא שקלים פ"ג אחרת היתה שם ארכה עשרים אמה ורחבה עשר אמות והיתה נארגת תכלת וארגמן וכו' הרי דגם להיכל הי' פרוכת:

הלכה יח

היתה חדשה שוטחין אותה על גב האיצטבא כדי שיראה העם את מלאכתה שהוא נאה. וקשה לי לפמש"כ רבינו בפ"ז מבה"ב דכשהיו נכנסין להיכל לבנות נכנסין דרך תיבות כדי שלא יהנו בראית עין מהיכל כמו בקדה"ק כדאיתא בפ"ד מבהב"ח א"כ איך שרי כאן ליהנות מפרוכת בראיית עין בשלמא אי רק בקד"ק נכנסין דרך תיבות כדמשמע מגמ' דפסחים כמש"כ הכ"מ ניחא דרק משום מעלה עשו אבל לרבינו שגם בהיכל כן א"כ מדינא אסור קשה מכש"כ לעשות כן לכתחלה כדי ליהנות מקודש וכבר הקשיתי כן שם ונראה דיש להבין כיון דקאמר כדי שיראו מלאכתה שהוא נאה א"כ למה דוקא בחדשה גם בישנה נוכל לראות מלאכתה נאה ובשלמא אי הוה תני כדי שיהא נאה ישינה אינה נאה כ"כ אבל כיון דקאי אמלאכתה גם בישינה מלאכתה נאה וי"ל דאיתא בכתובות דף ק"ו שהי' לוקחין האומנין של פרוכת שכרן מן בדקה"ב ובמעילה דף י"ד איתא דהי' מחללין מעות הקדש שנותנין לשכר אומנין על המלאכה דבונין בחול א"כ י"ל ה"ה הפרוכת הי' מלאכתה בחול ולא היתה מלאכתה קדושה עדיין ושייך לומר שיראו מלאכתה נאה דעדיין לא נתקדשה המלאכה ולכן דוקא בחדשה ולא בישינה שנתקדשה כבר דאז באמת אסור ליהנות לכתחלה ממלאכתה ושפיר קתני שיראו מלאכתה נאה שעדיין אינה קדושה:

ולכאורה קשה מהא דאיתא ביומא דף נ"ב דמראין לעולי רגלים הכרובים לומר ראו חיבתכם לפני המקום דשרי ליהנות מקודש אך י"ל ש"ה שרק הי' מסלקין פרוכת והראי' בא ממילא אבל ליקח דבר הקדש כדי שיבואו לראות ליהנות זהו אסור (כמש"כ המק"ח בה' חנוכה כהא"ג אהא דריח אין בו מעילה) אלא דלכאורה קשה אכתי מהא דמראין להם לחה"פ כדאיתא סוף חגיגה דלאו ממילא הוא לכן נראה דשאני הני דל"ש הנאת הגוף והעין בראייתן רק שיראו הנס וזהו הנאה שכליית הנאת הנפש ודמיא להא דאמרינן מצלה"נ דהוה רק הנאת הנפש ואולי י"ל באמת מהא"ט גם בפרוכת שרי לראות מלאכתה דגם מלאכת פרוכת הי' חוץ מדרך הטבע רק בחכמה אלקית מעשה רוקם ארי מכאן ונשר מכאן והוא ג"כ רק ראיית הנס וחכמת האלקית והוא הנאת הנפש:

והנה ראיתי במ"ח יור"ד סי' ס' הקשה מהא דלחה"פ וכרובים והעלה דלהוסיף חכמה

שרי כמו דמותר להראות כל להתלמד בבהמת קדשים איזה מום הוה מום עובר או מום קבוע ובמ"כ אין הנידון דומה דלהתלמד בבהמת קדשים דשרי הוה מצוה וללה"נ והוה הנאת הנפש אבל להתלמד לעשות כמוהו להרויח בוודאי חשוב הנאה ובזה נסתר מה שדן שם להתיר להתלמד במת מהא"ט דלהוסיף חכמה ל"ח הנאה ולפמש"כ ז"א כהא"ג בפסחים אמרו לא הי' ימים מועטים עד שחיפו את ההיכל כולו בטבלאות של זהב ולרגל הי' מקפלין אותן ומניחין אותן על גג מעלה בהר הבית כדי שיהא עולי רגלים רואים שמלאכתם נאה ואין בה דופי:

ב') **כדי שיראו העם את מלאכתו שהוא נאה.** ולכאורה תמוה הא איתא במשנה דמידות דמשלשלין את האומנין בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם א"כ איך רשאין להביט ולהנות ממלאכתו שהוא נאה דקול ומראה עכ"פ איסורא איכא:

ולכך נראה שהכונה מה דאמר כדי שיראו העם את מלאכתו שהוא נאה עפמש"כ בפ"א מה' בהב"ח הי"א דהא דצווה להשתמש במשכן ובמקדש בכסף וזהב כדי שעי"ז ירגילו עצמן לירא את ד' מפני גדלות כבודו א"כ מעשה הכפורת הא נעשה בו ג"כ פלאים במלאכתו ולכן ע"י שמביטין במלאכתו שהוא נאה שהוא ע"ד הפלא והנס מזה יבואו ליראה את ד' כל הימים:

והנה בירושלמי מע"ש איתא דבית המקדש עתיד להבנות קודם מלכות בית דוד והקשה בספר מאמר פתיל תכלת לפמש"כ המפרשים דבזה"ז אין לנו תכלת דנשתכחה הלכה לידע איזה הוא תכלת האמורה בתורה והא לבנין ביהמ"ק צריכין תכלת לפרוכת המבדילות בין קודש הקדשים דהפרוכת צריכה שתהא נארגת מד' מינים תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ואף שבספר כפתור ופרח הביא דעת הר"ח דאפשר להקריב בזה"ז אף דאין לנו תכלת משום דסובר דנהי דאבנטו של כה"ג הוה כלאים היינו רק שיהא רקום בצמר אבל תכלת לא הי' בו כמו שנראה דעת רבינו אע"כ דאפשר להכיר ע"י סימנים איזה תכלת האמורה בתורה גם קודם שישובו הבי"ד הגדול וכבר הארכתי בזה בפ"א ובפ"ו מבהב"ח:

ג') **פרוכת שנטמאת בולד הטומאה וכו'**. הנה תוס' ביצה דף י"ד הוקשו הא איתא התם דוילון אין מטמא רק משום שהשמש מתחמם כנגדה וזה ל"ש בפרוכת המקדש ותי' יען דכ' וסכות על הארון ואמנם לי נראה לישב בפשיטות דאיתא בכתובות דף ק"ה דפרוכת המקדש הי' נעשין משירי הלשכה רק הפרוכת שהי' מבדיל בין קודש הקדשים דתחת בנין עשוי הוה כבנין א"כ לפי"ז י"ל דל"ד לוילון דבטלו לגבי פתח הבית ע"כ אין מקבל טומאה דהוה כבנין אבל פרוכת המקדש דל"ש דבטיל לגבי הבית לכן שפיר מקבל

טומאה ואין לומר הא עכ"פ הפרוכת שבין קודש הקדשים דתחת בניין עשוי הוה כבנין וע"כ דבטיל לגבי הבית א"כ אמאי מטמא ז"א דהא תוס' דתי' דסוככין על הארון הא האי סברא סגי בפרוכת שבאוהל אבל בפרוכת שבין קודש הקדשים ל"ש דמאהיל על הארון כך י"ל לפי דרכי דהאי דמטבילין לא קאי אפרוכת שנותנין לפני הקודש הקדשים ושפיר מקבלין טומאה:

אלא דיש לתמוה אדברי רבינו דמשמע להדיא דקאי אפרוכת שבין קודש הקדשים כמש"כ שם לעיל מיני' וכיון דרבינו בפ"ד משקלים כתב דהפרוכת שמבדיל בין קודש הקדשים תחת בניין עשויי' וכבניין דמי ע"כ יקשה איך כ' רבינו כאן דמטבילין אותה:

אמנם נראה לישב דבמשנה דכלים פכ"ד ג' סדינין הן לוילון טמא ושל צורת טהור מכלום וכ' בתו"ח שהם סדינין שמחברין בכותל לנוי ויש עליהם צורות והם בטלים לכותל גם אין שייך שהשמש מתעטף בהם שהם מחוברים מלמטה למעלה לפי"ז אני אומר גם וילון דקחשיב אייריא במחובר למעלה לכן הוה בטל לגבי הפתח אי לאו שהשמש מתעטף בשוליו ומתחמם בו אבל פרוכת שבין קודש הקדשים הא לא הי' מחובר כלל אף למעלה דהי' ביוהכ"פ הי' פרופה לצפון ולדרום לכן שפיר מקבלת טומאה:

הלכה כ

א) **הממונה על מעשי בגדי כהונה וכו'**. וכ' הראב"ד אומר אני שהוא פנחס המלביש וכ' הכ"מ דאיני יודע מה מלמדנו ובמראה הפנים כ' דמלמדנו שכונתו להשיב מאין לו לרבינו לומר זה שהוא הי' עוסק בהכנת הבגדים ומתחת ידו נעשה הכל ובמשנה משמע שרק הוא הי' מלביש בגכה"ג והקשה לדעת רבינו דס"ל דהוא הי' עוסק בהכנת הבגדים א"כ הי' לו מינוי יחידי בדבר שבממון ואמאי לא קתני חוץ מפנחס המלביש וכ' דרבינו יצא לו כן מהא דתנן בפ"ק דמידות ושתי לשכות הי' שם אחת פנחס המלביש ומדקבעו לו לשכה ונקראת על שמו משמע שהי' המכין הבגדים ג"כ:

ב) **זה הממונה על מעשי בגדי כהונה וכו'**. הנה רבינו בריש פרקין קחשיב ט"ו ממונים במקדש ולפמש"כ רבינו בפ"ד כל ענין שררות בישראל זוכה לו ולזרעו אחריו ולפי"ז גם זה שמנה רבינו אחד על החולין והוא הרופא חולים ג"כ בנו קודם ולפי הכלל שכתב רבינו לעיל בפ"ד צריך שיהא ממלא מקום אבותיו ביראה א"כ בוודאי גם הרופא צריך להיות ממלא מקום אבותיו בירו"ש אבל פשיטא שהוא גם מומחה ברפואות דמי שאין מומחה ברפואות בוודאי לא יתעסק בהן וא"כ אם מת זה הממונה על החולים ואיכא אחר דעדיף מיני' נכנס אחר לפקח על החול' כדמו' ביור"ד סי' של"ו שכ' ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי ולא יהא שם גדול ממנו שאם לא כן הרי הוא שופך

דמים מזה יש להוכיח דאף דיש בזה גם כן שררות אבל כיון דעיקר התמנות לא לשררות אזלינן בתר עיקר התמנות ולפי"ז בענין רבנות נמי עיקר התמנות להורות הוראה וללמד תורה אף דיש בזה ע"כ ענין שררות ל"א אלא בתר עיקר ההתמנות שלו וכאשר הבאתי לעיל דברי הח"ס דאין בכתר תורה ירושה אף שיש בזה ג"כ ענין שררות אזלינן בתר עיקר התמנות שלו:

וכעת בשעת הדפסה יצא לאור שו"ת לבושי מרדכי הביא שם תשובה אחת מרבו הגאון מגוו"ד ז"ל שהשיג על הח"ס שכ' דבכתר תורה אין בו דין ירושה ולכן ל"ש דין ירושה ברבנות והשיב הגאון הנ"ל דהא יש בו גם שררות ומי גרע משאר שררות ולפמש"כ ניחא דבוודאי גרע משאר שררות שעיקר לשררות נתמנה משא"כ ברבנות עיקר התמנותו אין אלא להרבות גבולי התורה והיראה לכן מצד זה שיש בו גם ענין שררות ל"ה שייך בו דין ירושה ועוד דלפי דבריו שמהא"ט יזכה ברבנות משום צד זה שיש בו ענין שררות א"כ אם אין בו הכשרונות שצריכין שיהא מקוים בו איש אשר רוח בו שיודע להיות מנהיג הקהלה אזי אין שייך בו דין ירושה דלפי דברי התשו' הנ"ל עיקר הטעם שיש ברבנות ענין שררות א"כ אי א"י להנהיג השררות אין יכולין לירש הרבנות אלא וודאי אין זה עיקר הטעם אך בוודאי צריך שיהא לו כשרונות אלו ג"כ אלא דהנפ"מ כן אי אין ממלא מקום אבותיו ביראה אז בוודאי אפי' יחיד מוחה לקבלו ואיכא איסור להעמידו אבל אי ממלא מקום אבותיו ביראה רק שאין ממלא מקום אבותיו להנהיג בשררות הרבנות אם רוב הציבור רוצין בו יחיד א"י למחות כיון דלא מטעם זה זוכה בירושה אבל אי רוב הציבור אין רוצין בו מהא"ט אם יבוררו הדבר לפני בי"ד שכן הוא הדבר אין הבי"ד יכולין להורות להם שחייבין לקבל אותו להם לרב ומנהיג ויצא מזה מש"כ לעיל בפ"ד שבוודאי בלי רצון הציבור אין שום אדם יכול לירד לשררות אלא דצריכין להודיע להם שיש כאן יורש שרוצה והגון הוא לירד לנחלת אבותיו והציבור חייבין לכפוף ראשם לקבל עליהם ד"ת ומי שיקבל עליו משרת רבנות כזה הוא מסייע לעושה עול א"כ אם יבררו רוב הקהל לפני בי"ד שאין יודע להנהיג בשררות הרבנות ושאין נוחה עם הבריות אזי אין הבי"ד יכולין להכריח אותם שיתרצו לקבלו ומי שיכנס למשרה זו אין עושה עול (וזה הי' טעמו של הח"ס בסי' י"ג שהעלה דברבנות דמדינה ל"ש דין ירושה בשאין ממלא מקום אבותיו בכל ענינים כי ברבנות דמדינה שיש בה בוודאי ענין שררות ומי שאין יודע להנהיג שררות הרבנות יכולין למחות שלא למלא מקום אבותיו) והבן:

ואמנם באפסקי אחר הנה לעיל בפ"ד הוכחתי מהא דיומא דבכה"ג שנכנס אחר תחתיו אין שייך עוד שוב דין ירושה לכאורה יש להשיב דשאני כה"ג דאי לאו דכתיב קרא ל"ה

שייך בו דין ירושה משום דכהונה גדולה ענין עבדות לפני המקום ברוך הוא לכן אף דגלי קרא דבנו קם תחתיו וקודם לכל אדם אבל באפסקי אחר כבר פקעה כח הירושה אבל במידי דיש בו שררות דהירושה הוא כמו בבן יורש המלוכה אז אפי' באפסקי אחר לא פקעה כח הירושה אבל באמת ז"א דאיך אפשר לומר אי אפסקי אחר בכל זה חזרה כח ירושה לבניו הא אי הוה לזה שנכנס אחריו לשררות ג"כ בן הראוי הי' בן מהשני היורש המלוכה ואז ע"כ דפקעה לגמרי הזכות מבנו של הראשון וכיון דפקעה איך אפשר שאם אין בן לשני ששוב בנו הראשון חוזר לשררותו של אב (ער"ן נדרים דף כ"ט דקנין לזמן הוה רק קנ"פ דאי הוה קנה"ג כיון דפסק פסקה והוה לעולמית) וטעמא דמילתא יתכן מאוד לפמש"כ דאין יכול לירד לנחלת אבותיו בלי רצון הקהל אלא דעליהם החיוב מוטל להוריש לו זכות נחלת אבותיו עכ"פ אין זה כירושה הבא מאליו לכן אם אפסקי' אחר מעולם לא זכה בזכות זה לכן אם הי' להשני בן זוכה בן השני ופסקה לעולמית א"כ שוב אמרינן כיון דפסקה פסקה וכן כ' באשל אברהם או"ח סי' נ"ג דבאפסקי אחר ל"ש דין ירושה וראיתי בשו"ת דברי חיים סי' נ"ג דיבר בקדשו דגם באפסקי אחר שייך דין ירושה והביא ראי' מההוא עובדא דברכות בר"ג וראב"ע ולא זכיתי להבין דש"ה דר"ג כבר זכה והשתמש בנשיאות שזכה בו מאבותיו ואולי גם הוא אייריא בעובדא כזו שכבר זכה בו והשתמש ברבנות רק שרחקוה בעלי זרוע א"כ אין לדון מזה בעלמא כשלא זכה עדיין:

פרק ח

הלכה א

א) **בגדי כהונה שלש מינים וכו'**. איתא בזבחים דף פ"ה למה נסמכה פ' בגדכ"ה לפ' קרבנות לומר לך דמכפר כתונת מכפרת על שפיכת דמים שנאמר וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם מכנסים מכפרת על ג"ע מצנפת מכפרת על גסי הרוח אבנט מכפר על הרהור הלב חושן מכפר על הדינים איפוד מכפר על ע"ז מעיל מכפר על לשה"ר וציץ מכפר על עזות פנים ופריך הגמ' דריב"ל אמר שני דברים לא מצינו להם כפרה בקרבנות ומצינו לו כפרה ממקום אחר ואלו הן שפ"ד מעגלה ערופה ולשה"ר מקטורת ומשני הא דידיע הא דלא ידיע כגון שהוא מזיד ולא אתרו בי' דלאו בר קטלא הוא הילכך ציבור מתכפרי בכתונת וקשה לי דבסנהדרין פ"א איתא דאם הוא מזיד ולא אתרו בי' מכניסין אותו לכיפה עד שימות וכן פסק רבינו בה' רוצח פ"ד א"כ בר קטלא נמי הוא וכל כמה דלא קטלי מענשי וכן פריך שם לשון הרע על לה"ר ומשני הא בצינעא הא בפרהסיא וכהא"ג פריך נמי בעירוכין דף ט"ז דקאמר על ז' דברים נגעים באים על לה"ר ופריך

ממעיל דמכפר על לשה"ר וקשה לי מאי פריך הא איתא בשבועות דף ח' דממעט מקרא דלכל חטאתם ולא לכל טומאתם ופירך דר"ש בן נחמני אמר על שבעה דברים נגעים באים אלמא על חטאת אתי קרבן ומשני מנגעים איכפר לי' וקרבן לאישתרוי' בקדשים והקשו תוס' הא לא מייתיא בעלמא קרבן אהנך עבירות והיכיא תיסק אדעתין דאחטא מייתיא קרבן מצורע וכ' תוס' דס"ד דאתרווייהו מייתיא לכפרה ולאשתרויי בקהל ומשני דלאו לכפרה מייתיא אלא לאשתרויי בקהל ובח"ס או"ח סי' קע"ו תמה מגמ' דמנחות דף צ"א דמוכח דאתיא לכפרה נמי וראיתי בשו"ת גורן דוד שכ' לישב קו' תוס' על נכון דלא מיחייב קרבן אחטא דלא ידענו כמה תגדל חטאתו בלה"ר שיביא קרבן עליו אבל כיון דנצטרע ע"כ כבר הגיע לשיעור חיוב קרבן אחטאתו ע"כ ס"ד דקרבנות מצורע לכפר אחטא נמי אתי והוא מילתא דמסתברא אבל יקשה א"כ מאי פריך בעירוכין דבגכ"ה מכפר על לשון הרע הא שפיר מצינו למימר דאם חטא בלה"ר בשיעור שעדיין אין לחייבו בקרבן אלא דבוודאי גם בקצת לה"ר איכא איסורא ע"ז בגכ"ה מכפר ואם הגיע חטאתו לשיעור שיתחייב עליו קרבן נתנגע בנגעים כדי שיביא קרבן דאז אין בגכ"ה מכפר עד שיביא קרבן וצע"ג:

והנה במה שאמרו שציץ מכפר על עזות פנים ראיתי בספר תורת העולה להרמ"א שכ' בשם הבע"ק וז"ל הציץ מכפר על עז"פ כי מי הוא אשר יראה כהן בגדולתו וציץ הזהב אשר שם המפורש חקוק בו עומד על מצחו שלא יכבוש פניו בקרקע מהביט אל האלקים ומשם יקח מוסר השכל לכל איש השלם והחכם כי אין ספק כי שם ד' נקרא עליו וראוי לירא מפניו ועי"ז הי' הציץ מונע העז"פ ומכפר עליו עכ"ל:

ובזה נראה לפרש משנה פ"ה מאבות הוא הי' אומר ע"פ לגיהנם ובושת פנים לג"ע יה"ר מלפניך ד' אלקינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך ופלא המשך הענין וכ' בתוס' רע"א בשם הרד"ך משום דבלימוד צריך שיהי' ע"פ כדקתני ולא הביישן למד אבל לעתיד לבוא תמלא הארץ דעה ולא נצטרך עזות אפי' בתורה ולזה משום דאמר תחלה ע"פ לגיהנם ובתורה שצריך ע"פ יה"ר שתבנה עירך ותשיב עבודת ביהמ"ק במקומה ואז יתבטל העזות מכל וכל אולם לפי דברי בע"ק יפורש כמין חומר דיה"ר שיבנה ביהמ"ק וכה"ג עומד ומשמש בציץ ועי"ז יכנע לבבו וימנע מעז"פ ומכפר עליו ג"כ:

והנה הרע"ב מפרש דהכי קאמר כשם שחוננתנו זאת המדה שסימן לזרע אברהם ביישנים רחמנים ג"ח כן יהי' שתבנה עירך והוא באמת גמ' ביבמות דף ע"ט במעשה דגבעונים דלכן דוד גזר עליהם דאמר שלשה סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנין וג"ח וכל שיש בו ג' סימנים האלו ראוי לידבק באומה זו ופירש"י והני גבעונים כיון דלא

מירחמי אינן ראוין לידבק בהן:

ובהא אמרתי לפשוט מה דנסתפק בשו"ת ביא"פ הא דאמרינן דעפ"י שניים עדים יקום דבר דאוקמינן אחזקת כשרות אי הוה זה עפ"י רוב או הוה זה דבר טבעיי שיש לו מלידה חזקת כשרות ובשו"ת בי"צ א"ה קי"ט כתב בזה דבר חכמה דבוודאי בענינים שבא לאדם מכח תאוה שזה כרוך באדם מלידה אז רק מכח חזקת כשרות אבל ענינים שאין בא מכח תאוה רק מכח תחבולת האדם במסחר ועניני משא ומתן במקנה וקנין שזה בא ע"י שכל האדם שמשכיל להרע וזה אין מטבע כי בוודאי טבע ושכל האדם רק אל הישר והטוב ע"כ בזה איכא חזקת כשרות מדרך הטבעי וא"צ לחזקה מכח רובא ולפמש"כ זהו מוכח מהך דגבעונים שהוא דבר טבעי והיינו במידי דהוא דבר שכלי כהאי דאמר שלשה סימנים יש בישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים:

ב') **והאבנט לבד רקום בצמר**. וכתב בכ"מ דפסק כרבי דהוה של כלאים דהלכה כרבי מחבירו וקשה לי הא ביומא איתא דר"ד סובר כראב"ש דשל כהן הדיוט הוה של בוץ וכן ר"ש דריש בת"כ בד ד' כלים והיינו כראב"ש ואין הלכה כרבי מחביריו אך להא י"ל דפסק כן יען דרי"ו סובר ביומא דף ה' דהוה של כלאים וכן בירושלמי פרק בא לו מפרש טעמא דרבי מקרא דועשית לאהרן ולבניו ככה מה אהרן יש בו כלאים אף בניו יש בהן כלאים אך אולם קשה לי מפ"ג דפרה דסובר דבגדי כהן הדיוט הוה של בוץ כמש"כ רבינו בפי' המשנה א"כ למה לא פסק כסתם משנה וצ"ע אך י"ל יען דסוגיא דעלמא כוותי' דרבי בעירוכין דף ג' דאמר בפשיטות ס"ד דאישתרי כלאים בכהנים וכן בריש מנחות ותמיד פריך בפשיטות דאסור משום כלאים מוכח דהלכתא הוא:

ג') **והאבנט לבד רקום בצמר וכו**'. וכ' הכ"מ דפסק כרבי דהלכה כרבי מחבירו וקשה לי הא ר"ש סובר ג"כ של בוץ כדדריש בת"כ בגדי בד ד' כלים ונראה טעמו של רבינו דפסק כן דביומא דף ה' איתא דרי"ו סובר דהוה של כלאים וכן מוכח בירושלמי פ' בא לו יעו"ש אלא דקשה לי דהא סתם משנה פ"ג מפרה דהי' נעשה בכלי לבן א"כ מוכח דסתם משנה ס"ל כמ"ד של בוץ (ובמשל"מ פ"ג דפרה תמה על פי' משניות דמפרש בגדי לבן בשל הדיוט כמו בשל כה"ג ותמה דהא לדעת רבינו של כ"ה ל"ה של בוץ והא לק"מ דרבינו ס"ל דע"כ משנה כמ"ד של בוץ דדוחק לפרש בגדי לבן היינו בגדי כה"ג) אלא הא קשיא אמאי פסק כאן באמת כמ"ד דהוה כלאים ולא פסק כמ"ד של בוץ כיון דסתם משנה דפרה ע"כ אתיא כמ"ד של בוץ דהא קתני דנעשה בבדי לבן וכ"כ לעיל לישב:

הלכה ב

ואבנטו של כה"ג מעשה רוקם הוא. משמע דשל כהן הדיוט אין מעשה רוקם והקשה במשל"מ למה לא ילפינן אבנט הדיוט מאבנט כה"ג דליבעי מעשה רוקם ולמה לענין כלאים ילפינן ועוד דבגמ' קאמר אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט ואי אין מעשה רוקם אכתי אבנטו של כה"ג לאו אבנט של כהן הדיוט ועוד למה לענין מעשה תשב"ץ ילפינן ונראה דהנה במשל"מ הביא פלוגתא מירושלמי דמעשה רוקם משני צדדין ולפי"ז י"ל לכאורה אם איתא דאבנט של כהן הדיוט ל"ה רוקם א"כ איך ילבוש של כה"ג כדאמרינן ביומא דכשר בכהן הדיוט והרי רוקם ויש צורות מצד שני א"כ אין הבגד על בשרו ואפי' נימא מפסיק (וא"ל דלהנאתו ל"ה חציצה ז"א דלצד הגוף אין להנאתו) וע"כ גם של הדיוט מעשה רוקם אך רבינו פסק באמת בפירקין דמעשה רוקם מצד אחד א"כ אף אי של כהן הדיוט ל"ה רוקם יכול ללבוש של כה"ג ולכן אמרו אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט כיון דעכ"פ אין חילוק ביניהם אשר נאמר שלא יכול ללבשו כמו שכ' תוס' לענין מצנפת אבל לענין תשב"ץ י"ל שפיר כיון דהוי משני צדדים א"כ אם איתא דל"ה גם בשל הדיוט איך ילבוש כהן הדיוט של כה"ג שהוא תשב"ץ הרי נימא מפסיק בין בשרו ואפי' נימא חוצץ אך י"ל דרבינו בפ"י כ' דרק נימא מדולדלת חוצץ:

והנה ראיתי בראב"ד פ"ק דתמיד וממנו למדתי טעמא דמילתא וז"ל איכא למימר הטעם דמ"ד אבנט כה"ג דכלאים וכהן הדיוט דבוץ דבפ' תצוה כ' בגדי אהרן בחד קרא ובגדי בניו בקרא אחרינא ופי' בבגדי אהרן מעשה רוקם אבל בההוא קרא דבגדי בניו לא כתיב מעשה רוקם אלא ועשית אבנטים סתם ובאלה פקודי בעשיית אבנט כלאים לשם כתיב רוקם אבל אבנטו של בניו משמע שהי' חלוק דהא ל"כ רוקם ואין להקשות באלה פקודי כתיב בהדיא ויעש את הכתונת שש לאהרן ובניו הא דכתונת בניו לא הי' שש דהא בתצוה כ' בגדי אהרן גבי מצנפת שש ובבגדי בניו לא כתיב שש ואעפ"כ הם שווים י"ל כאן דבפקודי כתיב ואת המצנפת ואת פארי המגבעות שש ואת המכנסים בד שש ואשכחן דמכנסים לא חלק בתצוה בין בגדי אהרן לבגדי בניו א"כ כמו מכנסים דין אחד להם כן בכתונת עכ"ד ועתוס' יומא דף ו' ד"ה אמר ומעתה י"ל גם למ"ד דהיא של כלאים רק לא מעשה רוקם יען דלא כתיב רוקם אבל בכתונת ילפינן ממכנסים דלא חלוק בין של כה"ג לשל הדיוט כן בכתונת לא תחלוק בין של כה"ג לשל הדיוט אבל לענין מעשה רוקם לא ילפינן כיון דלא כתיב בי' מעשה רוקם והבן:

והנה גי' דידן והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט ותמוה כיון דאמר דאבנטו מעשה רוקם משמע דהדיוט אין מעשה רוקם וא"כ אין דומה במעשיו ועוד יקשה הא רבינו

כ' בהל' א' דהאבנט רקום בצמר א"כ לכאורה קשיא איך כ' רבינו דאין מעשה רוקם וע"כ צ"ל דרקום לחוד ומעשה רוקם לחוד וא"כ איך כ' דדומה לאבנט כהן הדיוט ולכן הגי' נכונה ואין דומה במעשיו כמו שהביא בקרית ספר וראיתי בספר החינוך שכ' דהי' רקום אבל לא כשל כה"ג וזהו ממש כדברינו דמעשה רקום לחוד אך באברבנאל כתב דאבנטיהם לא הי' מעשה רוקם וכתנותיהם לא הי' תשב"ץ ומגבעות הי' כובע לא כמצנפת של כה"ג וזהו שלא כדברי רבינו וסובר דלא הי' רוקם כלל ובמצנפת דעתו כראב"ד כמו שיבואר:

הלכה ג

א) **ושתי כתנות אחרים הי' לו לכה"ג**. והנה במשל"מ הרבה להשיב על דברי רבינו וכללות דבריו להקשות ד' קו' על רבינו א' דמנ"ל לרבינו שדין זה דוקא בכתונת ולא כלל לכל הבגדים ב' למה סתם רבינו וכ' ושתיהן של ל' מנה ולא כ' שה"א מעולה כדאיתא בגמ' ג' שדברי רבינו משמע שהי' לכה"ג ג' כתונת ומהיכן למד כן ומה הי' משמש בשלשה כתונת ד' במה שכתב אם רצה להוסיף מוסיף משלו ומשל"מ לא מצא מקורו אי' ול"נ דהנה קשה לי לשיטת רש"י רע"ב ורא"ש דקאי אכתונת בגדי לבן א"כ קשה בדף ע"א דריש רבא בגדים שלבש כבר הרי דהי' אותן בגדים ממש וכבר ישבתי על מדוכה זו בה' עיוהכ"פ וכעת ראיתי בהשמטות בשי"צ הרגיש בזה עוד הקשה בדרוש וחידוש לרע"א א"כ ל"ל הלכתא ד"ה טבילות כיון שיליף מהלכה דצריך אחרים פחותים מהם ויותר קשה לי אהא דת"כ דדריש לרבות בגדים אחרים לבין הערבים א"כ כבר מוכח דבעי ה' טבילות וצע"ק לשיטת רש"י אשר על כן נראה דדעת רבינו דהאי בבוקר ובין הערבים קאי אעבודת תמיד דחוץ מזה שהיו לו ד' בגדי לבן בגדים מיוחדים לעבודת יוהכ"פ דהרי אין חילוק בשאר בגדים אלא באבנט כמש"כ במשל"מ אלא דבעי מיוחדים לעבודת יוהכ"פ לעבודת פנים חוץ מזה היו לו ב' כתונת מיוחדים ליוהכ"פ ללבוש עם בגדי זהב יקרים מאוד לעבודת התמיד בחוץ משא"כ בשאר השנה ובזה סרה מהר כל הקו' דבאמת ד' בגדי לבן שווין הן אלא כתונת של בגדי זהב של עבודת חוץ היו יקרים מאוד (וכתונת אלו לא היו ננזים עם שאר בגדי יוהכ"פ דלא היה משתמש בהן בפנים וניחא בהא מה דקשה לפירש"י דף י"ב דקאמר דיגנזו וקאי גם אבגדים של בין הערבים יען דעבודה חמורה והרי הוצאת כף לאו עבודה חמורה דקרי לה עבודת יחיד לפירש"י ולפמש"כ ניחא דהי' עובד בהן בחוץ) וכיון שכן לא היו עיכובא אלא קאמר דהי' לובש אבל לא דדינו דוקא בכך וכן א"ש דלא כ' של בוקר מעולה דסובר דגם זה אין לעיכוב כיון דאייריא משל עבודת חוץ ובזה דמייתיא מקרא דיחזקאל וקאמר מאי לאו חשובין

והקשה בתוי"ש דקרא אייריא ביציאה והיינו כשלובש בגדי זהב ולפמש"כ ניחא מאוד דבאמת קאי אבגדי זהב והא דקשה עליו דבגמ' אמרו אכולהו סברי של בוקר מעולה ולרבינו א"צ שיהא מעולה כבר כ' בשי"צ וכן בהשמטות דאדרבא לישנא משמע רק לכתחילה בעי וכן לישנא דבציר מהני וטפי מהני משמע סתמא דר"ל אף להיפוך אם של בוקר מעולה ג"כ מהני ובזה ניחא ג"כ דכ' שצריך שיקדישנו תחילה דהנה בהשמטות שי"צ הביא לתרץ זה עפמש"כ רבינו בפ"א מבהב"ח כל שנעשה להדיוט מתחילה אין עושין לגבוה לכן בעינן שיקדיש קודם עשיית הכתונת כדי שתהי' עשייתה לשם הקדש ותמהני כי הנה שם כ' לישב דהני ב' כתונת היו חוץ מבגדי לבן ואינן מבגדי כהונה כלל רק מיני מלבוש של כבוד שלובשין על החלוק דהוצרך אחד לקריאת התורה וא' להוצאת מחתה כיון דלאו עבודה הוא הי' לבוש בכתונת אלו א"כ תמוה שוב למה צריכין שיקדישנו תחילה מטעם דאם עשה להדיוט אין עושין לגבוה הא לאו לגבוה הוה כיון דאין לשירות ולעבודה אין קפידא אם נעשה תחילה להדיוט בפרט דלא נעשה לצורך תשמיש הדיוט ממש א"כ אף בהקדיש אח"כ למה לא מהני אבל לפמש"כ דקאי אכתונת דבגכ"ה א"ש דבעינן נעשו מתחילתן לשם גבוה לכן בעי שיהא הקדש תחילה ויהא עשייתו בקודש (ועמש"כ בפ"א מבהב"ח דזה שכ' רבינו כלי גבוה שנעשו להדיוט קאי אבגכ"ה) ובזה מדוקדק לשון המשנה דאחר שאמר דלבש בגדי לבן אמר והי' לובש בשחר פילוסין ואי אבגדי לבן קאי מה שייך לומר הי' לובש הלא מינייהו סליק והוה לי' לומר דלבש בגדי לבן ושל שחר היו פלוסין של י"ב מנה וכמש"כ בשי"צ בהשמטות:

אמנם אני תמה תמיהא קיימת על הכ"מ ומשל"מ ושי"צ שנעלם מהם ירושלמי פ"ג דיומא דאיתא להדיא דבגדי קודש בעינן שיהא אריגתן בקודש א"כ הלוא שפתי רבינו ברור מללו דכן מוכח בירושלמי דבעי מעשה' בקודש דהרי כהא"ג איתא בכריתות בקטורת דצריך שיהא מעשיהן בקודש ורבינו בפ"ב כתב דצריך שיהא מעשיהן בקודש ושל קודש וכ' הכ"מ דהייינו דתניא כל מעשיהן יהיו בקודש ולכן אמרו בירושלמי לשון כפול שתהא אריגתן בקודש ובקודש יארגו ובק"ע פי' שיהא גמר ג"כ בקודש וזהו דוחק ולפמש"כ ניחא דכונה חדא שיהיו משל קודש וכן בקודש יארגו במקדש כמש"כ רבינו בפ"ז הל' כ' דלשכה הי' לו במקדש למעשה בגכ"ה:

וראיתי בהפלאה פ' תצוה כ' לפרש בזה קרא דועשו את בגדי אהרן לקדשו דכונה דבעי שיעשה לשם קדושת כהונה דאלת"ה הו"א שיעשה בתחילה ואח"כ יקדישו כמו שמצינו שהיו בונים בחול ואח"כ מקדישן שלא יבוא לידי מעילה בשעת מלאכה קמ"ל קרא דבעינן עשיי' לשמה א"כ מוכח מדבריו דלכן בעינן שיקדישנו תחילה כדי שיהא לשמה

כסברת השי"צ ועוד כ' בהפלאה שם דנראה דבגכ"ה אף אותן בגדים שהי' ג"כ בכהן הדיוט היו צריכין בשעת עשי' לעשות לשם קדושת שמונה בגדים דכה"ג וכן מוכח ביומא דסובר ר"ד בגדי כה"ג כשרים לכהן הדיוט ולא לכה"ג עצמו לכל השנה להוסיף עליהן עוד ד' בגדים וגם האבנט יעו"ש וכן העלה עוד לפרש קרא דוהם יקחו את הזהב דהוא לשון קנין כעין שאמרו עובד בה עבודת יחיד ולא עבודת ציבור שמא לא ימסרנה יפה יפה וה"נ לא הי' אפשר לדבר להם מתנדב שימסור ע"י משה לציבור יפה יפה וכיון שהי' צריך שיהי' עשי' לשמה הי' צריכין להקנות תחילה את כל הנדבה ע"י החכמים שעושים שיזכו בו לכל ציבור ולכן קאמר שיקחו את הזהב הקנות אותם לציבור:

והנה בפ' ויקהל כ' לפרש בזה קרא דכל איש אשר נמצא אתו תכלת דקשה דלכאורה משמע מלשון זה דצביעת תכלת וארגמן לא בעי לשם קדושה וקשה ממנחות דף מ"ב דבעינן בתכלת צביעה לשמה וכ' תוס' דילפינן מתכלת דבגכ"ה משמע דהי' צריכין צביעה לשמה ותי' דבאמת הי' צביעה לשמה ורק כונת הקרא דתחילה אמר דהביאו חח ונזם וזה הי' באמת חול ואח"כ אמר וכל אשר נמצא אתו תכלת היינו שכבר הוכרחו לקדשו בשעת צביעה כשהוא בידם יעוש"ה הרי שלך לפניך משום דבעינן עשי' לשמה צריך שיקדישנו תחילה:

ב') **בגדי לבן הם ארבעה וכו' ושת' כתונת אחרות הי' לו**. ותמוה מאי אחרות דקאמר וראיתי בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' ק"ב שעמד בזה וכ' לתרץ הכתונת בכלל ד' בגדים וה"ק והיא לבדה היתה של י"ח מנה בבוקר ושל י"ב בין הערבים דבהא קפיד רחמנא דכ' בגד קודש ילבש ולא אמר קודש בשאר כלים אעפ"י שהן קודש ולמד כן מהא דאיתא ביומא דף ל"ד דאמותיהן של כהנים שעשו לבניהם כתונת ברבוא וברבותיים ואפשר דאחרות מילה מיותרת היא וטעות סופר:

הלכה ד

א') **מצותן שיהי' חדשים ומשולשין דכתיב לכבוד ולתפארת**. הנה נראה דיליף דבעי חדשים מקרא דלכבוד דשחקים אין לכבוד וקשה לי דהנה רבינו בפ"ב מתומ"ס כ' דבעינן לתה"ד למצוה שחקים והנה בפירש"י הביא ג"כ פי' זה והשיג דדוקא בהוצאה מתלכלך אבל לא בתה"ד וכ' הלח"מ ומשל"מ שם דיצא לרבינו מגמ' דזבחים דקתני בד שיהיו חדשים ופריך והתניא משוחקים כשרים ומשני הא דקאמר חדשים היינו למצוה והנה תוס' הוק' שם ביומא דרש ולבש לרבות בתה"ד שחקים ול"ל ריבוי והיינו דפשיטות דברי הגמ' משמע דהכי פריך דכיון דדרשת בד חדשים היינו לעיכובא כיון דקתני בהדיא חוטן כפול שש וע"ז פריך והתניא משוחקים כשרים ואי בד לעיכובא מנ"ל לברייתא הא

דכשר אלא מוכח דל"צ כלל בד לעיכוב ומשני אה"נ דרק למצוה וע"ז הוקשו אמאי צריך ריבוי בתה"ד דשחקים כשרים ולכן סובר רבינו דהא דדריש לשחקים בתה"ד היינו אפי' למצוה אבל בשאר עבודות לכתחילה חדשים:

עוד י"ל דהי' קשה לי' דילמא באמת ברייתא דמשוחקים כשרים היינו מקרא דילבש (כמו שנראה גם כונת תוס' ביומא דף י"ב) אבל לעולם בד משמע חדשים ורק רביא קרא וסובר רבינו דע"כ בתה"ד שאני דמצוה בשחקים וכן העלה במשל"מ:

ואולם לדעת רש"י ביומא דבתה"ד דריש ילבש רק להכשיר א"כ קשה קו' זו וצריך לומר לישב לשיטתם דהכי פריך ס"ד בד לרבות חדשים ורק שלא נאמר דאם עבד פסול ילפינן מילבש ולכן קתני בברייתא דכשר בדיעבד וקשה ל"ל כלל דרשא דבד חדשים הא ידעינן מלכבוד ולתפארת דלכתחילה חדשים וא"כ ע"כ כיון דדרשת בד חדשים היינו דיעבד ושפיר פריך דתניא משוחקים כשרים וא"ל מקרא דילבש דאכתי קשה דע"כ דרשא דבד היינו בדיעבד כאמור וכן העלה במשל"מ לישב שיטת רש"י:

ב') **והנה** כ"ז אי ממעטינן מלכבוד שחקים אבל אי לא ילפינן מלכבוד ע"כ לפרש דילבש בתה"ד למצוה בשחקים כדברי רבינו (אך יש לדחות אי קרא למצוה בתה"ד ממילא מוכח בשאר עבודות עכ"פ כשר דלא מסתברא לומר מה דבעלמא פסול יהא בתה"ד למצוה וא"כ אף אי אמרינן כרבינו דקרא דוקא שחקים עדיין י"ל ברייתא דמכשיר שחקים באמת מכח קרא דילבש וא"כ אכתי קשה מ"פ דילמא באמת מקרא דילבש כשר שחקים וא"כ אין ראי' מכח קו' לשיטת רבינו דלא כמשל"מ והוא בעצמו כתב סברא כזו לפרש הירושלמי דפריך אי ס"ד דמשחקים פסול איך קפיד תורה בתה"ד בשחקים אמנם לפמש"כ יש לישב שיטת רבינו מה דהקשה במשל"מ מלשון ירושלמי לרבות שחקים משמע דאין מצוה ולכן רוצה לגרוס להביא וכן הקשה מת"כ דקתני ילבש אפי' שחקים ולפמש"כ ניחא דכונה ילבש אתי ע"כ דמצוה בתה"ד בשחקים א"כ מינה בשאר עבודות כשר אפי' שחקים והוא נכון) וא"כ ע"כ נאמר דרבינו לית לי' דממעטינן מלכבוד שחקים וא"כ קשה דרבינו סותר עצמו דכאן דריש שחקים למיעוט מלכבוד וא"כ לפי"ז אין הכרח לשיטתו דילבש לרבות שחקים למצוה בתה"ד וא"כ הדרה קו' ראשונה לדוכתה מנ"ל בתה"ד מצוה בשחקים (אמנם לישב שיטת רש"י באופן אחר דס"ד דכמו הא דקתני בברייתא בוץ חוטן כפול שש בדיעבד הוה ה"ה הא דקתני בד חדשים היינו בדיעבד ולכן הקשה מברייתא משוחקים כשרים דא"ל דרבינהו קרא מילבש דאכתי איך קתני בברייתא בהדי כפול ו' דמשמע דגם זה דיעבד וע"ז משני יש מהן לכתחלה ויש מהן לעכב קתני בברייתא ולפי"ז לא יקשה באמת קו' תוס' כאן דל"ל ילבש די"ל דבאמת

יליף מילבש דכשר בדיעבד וזהו שיטת תוס' ביומא שכ' דגמ' דכאן משמע כפירש"י וכן ביאר דבריהם בשי"צ שם אלא דיקשה על דבריהם שכ' דהו"א דנתמעט מלכבוד יקשה תיפוק להו דהוה ממעטינן מבד חדשים כדמשמע גמ' דזבחים אך יש לישב שיטת רש"י דסבירא להו דמילבש דכ' גבי תה"ד להכשיר חדשים ליכא למילף לשאר עבודות דנהי דלית להו סברת ההו"א דדוקא משוחקים משום דאין מתלכלך אפ"ה לענין להכשיר בדיעבד שחקים שפיר יש לחלק דל"ד לתה"ד ושאר עבודות ושפיר פריך ממשוחקים כשרים אך לכאורה אכתי קשה לפירש"י דילמא הברייתא גופי' מתה"ד אייריא ולכן מכשיר בדיעבד כמש"כ המשל"מ אע"כ כרבינו דבתה"ד אפי' מצוה יש בשחקים א"כ ע"כ לא אייריא מתה"ד) וכן יקשה לפי תי' הראשון שכ' דרבינו הוכיח שיטתו מכח קו' תוס' בזבחים ל"ל ילבש יקשה הא לרבינו דידעינן שחקים מלכבוד א"כ ע"כ בד לענין דיעבד א"כ איך יפרש דמשוחקים כשרים לאו מקרא דילבש אלא דלא דריש מבד רק לכתחילה יקשה לכתחילה א"צ קרא דילפינן מלכבוד למעט שחקים וא"כ דברי רבינו נראין כסותרין עצמן ועוד יותר יקשה דהנה על תוס' זבחים דהוק' ל"ל ילבש ולא ניחא להו לומר דבאמת יליף כן מקרא דילבש כמש"כ ביומא י"ל משום דקשיא להו א"כ מ"פ מברייתא הא י"ל בד דריש דבעינן חדשים ומילבש מרבה בדיעבד כשר כקו' משל"מ באמת אע"כ דסובר המקשן דא"א לילף מתה"ד כמש"כ לעיל דעכ"פ לענין דיעבד שפיר י"ל תה"ד שאני דעכ"פ דמי במקצת להוצאת הדשן וא"כ שפיר הוק' ל"ל ילבש הכונה כיון דאפי' בשאר עבודות לא פסלת בדיעבד דקרא דבד רק לכתחילה וכדמסיק באמת א"כ ל"ל קרא בתה"ד דמשוחקין כשרים הא כש"כ הוא משאר עבודות וזה ברור בכונתם ובחנם נתקשה במשל"מ בדבריהם ומוכח דסברי דלא ממעט מלכבוד שחקים ולכן לא ניחא להו כדבריהם דיומא ובטה"ק כ' דהוכיחו דל"ש חדשים מלכבוד מברייתא גופי' דל"ל להכניס הדרשא דבד ולא דריש מלכבוד אע"כ סברי דלא נתמעט מלכבוד שחקים אפי' למצוה יעו"ש וא"כ רבינו דלית לי' בהא כתוס' קשה קו' זו ולישב קושיתם א"א רק בב' דרכים או דנאמר כתוס' יומא דבאמת הא דבדיעבד כשר היינו מקרא דילבש מרבינן שחקים בדיעבד די"ל כמש"כ לעיל דא"כ הי' קשה ל"ל בד לכתחילה ידעינן מלכבוד וע"כ מבד דריש בדיעבד וקשה מברייתא דמכשיר בדיעבד מקרא דילבש ושפיר פריך וע"ז משני דאפ"ה רק לכתחילה ואין הכונה למעט מבד חדשים דאין מיותר אלא הכונה דקתני בד חדשים דסמיך אקרא דלכבוד ורק בס"ד סבור דזה דרשא גמורה א"כ ע"כ דבא לפסול בדיעבד ושפיר פריך והן הן דברי תוס' ביומא שכ' דצריך ילבש להתיר שחקים דס"ד לפסול מקרא דלכבוד א"כ לכתחילה ידעינן ע"כ בד לפסול בדיעבד וע"ז משני

דרק למצוה והיינו כיון דגלי קרא ילבש ע"כ לא דרשינן בד לחדשים אלא הכי קאמר דברים שנאמר בהן בד בעינן חדשים והיינו מלכבוד ובריית דנקט בד סמיך אקרא דלכבוד דבעי לכתחילה חדשים אבל אי לאו קרא דילבש הוה ממעטינן מבד לענין דיעבד וכמש"כ המשל"מ דלכתחילה ל"צ דהרי כ' לכבוד ולתפארת (או י"ל דמלכבוד לבד הוה ממעטינן בדיעבד כמו מקורעין) ורק כי גלי קרא ע"כ האי בד רק אסמכתא כמו שכ' לפרש בטה"ק א"כ מבואר מדבריהם דיומא לתרץ קושיתם דזבחים:

ועוד מקום אתנו לישב קו' תוס' דזבחים אי נאמר ילבש היינו למצוה דוקא בשחקים בתה"ד כשיטת רבינו והיינו אי נאמר כשיטתם בזבחים דלא ממעט שחקים מלכבוד וא"כ לפי"ז קושיתינו עצומה מאוד דהא רבינו סובר דלמצוה בשחקים ע"כ משום דמתרץ קו' תוס' בזבחים כאופן השני דקרא דילבש למצוה כמש"כ הריטב"א וכ"מ ולח"מ ומדברי רבינו כאן מוכח דדריש למעט שחקים מלכבוד וא"כ לפי"ז אין כאן הכרח לישב קו' הנ"ל דילבש לתה"ד דוקא שחקים דיש לישב קושיתם כמו שכתבו בעצמם ביומא וא"כ לרבינו לשיטתו אין כאן הכרח כלל דילבש היינו למצוה בתה"ד והדרה קו' הראשונה לדוכתי' מנ"ל בתה"ד שחקים למצוה והנה עוד יקשה דתוס' כ' דרהיטא דגמ' דזבחים כפרש"י וכ' במשל"מ לפרש דבריהם משום דכל הטעם דנדחק לומר ילבש למצוה בשחקים היינו דלהכשר ל"צ קרא דמנ"ל לאסור וע"ז כתב דבגמ' דזבחים מוכח דס"ד בדיעבד פסול והיינו כמש"כ כיון דדריש בד ע"כ לענין דיעבד דלכתחילה ידעינן מלכבוד וא"כ שוב י"ל דילבש להכשיר בא ולא לומר דדוקא בשחקים וא"כ לרבינו דדריש שחקים מלכבוד א"כ מנ"ל ילבש למצוה בשחקים דילמא רק להכשיר שחקים אתי:

ולכן נראה לי לישב עפמש"כ בה' תומ"ס לישב קו' הכ"מ דרבינו דיליף לתה"ד מהוצאה כיון דתה"ד נמי עבודת הוצאה יעוש"ה ולפי"ז י"ל דלעולם מפרש רבינו כפרש"י ילבש להכשיר פחותים שחקים וסובר כיון דכבר יש קרא להכשיר פחותים שפיר י"ל דהוה דומיא דהוצאה דמצוה הוה בפחותים מקרא דאחרים ומה שהקשה רש"י דאין דרך ליכלוך בתה"ד יש לישב עפ"י המשנה לרבינו ספ"ה דתמיד שכ' וז"ל ולמה הי' הבגדים שלובש בשעת תה"ד פחותים מבגדים שהי' לובש בשעת העבודה לא מחמת שמירת אלו הבגדים שלא יבלו לפי שכבר הודעתיך שהעיקר במקדש אין עניות במקום עשירות אלא הטעם בזה מה שאמרו שבשל בה אל יתן כוס לרבו עכ"ל הרי דלרבינו אין הטעם שמתלכלך אלא דל"ה דרך כבוד כ"כ ודו"ק:

ועוד נראה לי דרבינו מפרש פחותים לאו היינו שחקים כפרש"י אלא רק פחותים במינן

כפי' השני ברש"י וסובר רבינו גם בתה"ד כן דיליף מהוצאה כמש"כ לעיל והך דרשא דילבש מפרש רבינו כפירש"י לענין דיעבד כשר ולכן כ' רבינו כאן מצותן בחדשים אבל בדיעבד כשר והיינו מקרא דילבש ודלא כמ"ם והבן:

ג') **היו מקורעין או ארוכין יתר מדאי פסולין**. משמע בהו ג"כ משום לכבוד ולתפארת ויש לתמוה דרבינו פ"ה מה' דעות כתב שלא יהא בגדיו ארוכין כדרך גסי הדעת א"כ איך כתב דלא הוי בכלל קרא דלכבוד אם הם ארוכים וכן יקשה דמשמע מדבריו הא דקרועין פסולין משום דאין לכבוד ולתפארת וכ"כ בטה"ק ולפי"ז קרועי בגדים שכ' רבינו בפ"ב מבמ"ק ג"כ ל"ה בכלל לכבוד ולתפארת א"כ אמאי קרועי בגדים אין מחלל עבודה כמש"כ כאן דעבודתו פסולה וכמו שהקשיתי שם על הרדב"ז כהא"ג ולישב י"ל דמה שכ' רבינו עבודתו פסולה היינו עבודה שמכפר לתקן כגון לחזור ולקבל הדם אבל עבודה אין מחלל ועמש"כ בפ"ו מבימ"ק כהא"ג על מילתא אחריתא:

ד') **בגדי** כהונה הארוכין יותר מדאי והגביהן ע"י אבנט ועבד עבודתו כשרה ואם הי' כמדתו ומסלק על ידי אבנט והגביהן למעלה עד שלא הי' כמידתו פסולה דאבנט מיגז גייז פירש רש"י שחותך היתר והא התם דעתיד לחזור ואפ"ה אמרינן מיגז גייז והנה בספר נשמת אדם הקשה מכאן דסי' י"ג בכפל קרנות טליתו וקשרה אעפ"כ לא נפטרה שסופה לחזור וכתב המג"א דבהא ניחא דלא יקשה משבת דף כ"ח בפתילות דבגד דקיימ"ל דקיפול מועיל דש"ה דאין סופה לחזור וא"כ קשה מגמ' הנ"ל דהתם סופה לחזור אפ"ה אמרינן מיגז גייז והתם מדמה הש"ס לציצית וכ' ונראה לישב דבשלמא בבגדי כהונה שלא הקפידה התורה על מדת הבגד כמה הי' ארכו ורחבו רק שיהי' הבגד כמדת הכהן ולכן שפיר אמרינן מיגז גייז ואין ר"ל כאלו נחתך דהא מסקינן שם כדאיתא דמי רק מרושלין פסולין לפי שאינו כמידת הכהן משא"כ בציצית דהקפידה התורה שיהי' הציצית על כנף הבגד ושיהי' לא פחות מגודל ולא יותר מג' לכן אע"ג שנתקצר ע"י הקשירה הרי עתיד לחזור עכ"ד:

ה') **נאים ומשולשים**. בגמ' איתא (מירושלים) [מרושלין] אבל מצינו כהא"ג במנחות דף מ"א וכמה תהא משולשת ואיתא נמי כן בבכורות דף ל"ט ופירש"י משולשת תלוי למטה מכנף הבגד ואמנם במה שכ' רבינו סיללקן באבנט פסול ואם כמידתו כשרה יש להקשות ממנחות דף ל"ז דאם חייטי' אז הוה כמחתך וכן בדף מ"ד טלית כפולה פסולה שוב ראיתי שהרגיש בזה בנש"א:

הלכה ה

א) **בכה"ג גונזין אותן**. והנה במשל"מ העיר דבירושלמי משמע דאין נגנזין ונראה דיצא לרבינו כן מסוגי' דיומא דאמרינן תה"ד ובגדי כהונה ב' כתובים ופשטי דלשון כל בגדי כהונה משמע דלא כפרש"י על בגדי לבן ונהי דע"כ בגדי כהן הדיוט אין נגנזין מדעושין לפתילות אבל בגכה"ג שפיר נגנזין ואין להם פדיון וכמש"כ במשל"מ ומה שהעיר במשל"מ על הריטב"א כ"כ בשעה"מ ה' מעילה כיון דגלי קרא אין פודין אבל בגדי כהונה ע"כ יש להם פדיון כיון דנעשין לפתילות בית השואבה דכ' תוס' ישנים בשבת וכן במשל"מ כאן דרק ע"י פדיון לב ב"ד מתנה אבל בגדי כה"ג אף של כל השנה מועלין ונגנזין ואין להם פדיון ויבואר עוד להלן הכרח לזה מסוג' דיומא דע"כ בגדי כהונה היינו כל בגדי כהונה:

ב) **כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין וכו'**. ובשו"ת תשובה מאהבה סי' ד' הקשה דבגמ' אמרו בזה הטעם משום דאין עניות במקום עשירות ורבינו לא כתב האי טעמא רק לעיל בפ"ג דלא נזכר בגמ' האי טעמא כתבוהו רבינו שם וכאן דהוא עיקר ההלכתא השמיטוהו וכ' לישב דהמתבאר בסוג' דזבחים דף פ"ח דאיכא חילוק בגיעול הרבה הטעם משום דאין לכבוד ולתפארת דגם אחר הגיעול נראה וניכר פסולין מן התורה משום דאין לכבוד ולתפארת ובגיעול מעט הטעם משום דאין עניות במקום עשירות ורבינו שכ' בין רב ובין מעט ע"כ לא כ' משום דאין עניות כי בגיעול רב שהתיקון נראה לא שייך הא"ט ופסולין מטעם אחר יעו"ש:

ג) **ובגדי כה"ג שבלו גונזין אותן וכו'**. והנה בה' מעילה כתב רבינו דבכה"ג ניתן ליהנות בהן ואין מועלין ובפנ"י קידושין תמה דלמסקנת הגמ' התם לא מוכח דאמרינן ניתנה ליהנות בהן אף הנאת רשות ולי נראה דיצא לרבינו ג"כ משמעתין דיומא וכן איתא עוד בכמה דוכתי וכאשר אבאר דהנה בחולין דף קי"ז ובכמ"ד איתא דלר"ד ל"ה ב"כ יען דסובר דוהניחם שם היינו שלא יעבוד בהן כה"ג ביוהכ"פ אחר ואולם ביומא ס"א וכן בפסחים כו' איתא דלר"ד ל"ה ב"כ יען דראויין הן לכהן הדיוט ופירש"י שכונה כיון דראויין לכהן הדיוט והרי קיי"ל דלא ניתנו למלאכי השרת וניתנו ליהנות א"כ מוכח דלר"ד אין מועלין וא"כ ל"ה ב"כ והנה ההבדל בין ב' סוג' הגמ' דחולין ודיומא נראה דנפ"מ לכמה דברים דהנה אי אמרינן דלר"ד אתי לומר שלא ישתמש בהן יוהכ"פ אחר אבל בשאר ימות השנה שרי לעבוד אבל עיקר בא לאסור עבודה ביוהכ"פ אחר בבגדי לבן אלו א"כ שוב ל"ה ב"כ דלר"ד באמת אין מועלין בו דהרי א"צ גניזה דכיון דליכא קרא דצריך גניזה הדרן לכללן כיון דנעשית מצותו אין מועלין והנה ע"ז יקשה עכ"פ כיון

דכה"ג עובד בהן בכל השנה א"כ ממילא עדיין מועלין כיון שעדיין עובד בה א"כ עדיין הוה ב"כ דאף דנעשית עיקר מצותו דיוהכ"פ אפ"ה מועלין בו ולישב ע"כ נאמר כיון דרשאי לעבוד בהן באמת לא מיקרי נעשית מצותו ועוד י"ל כיון דעובד בה כל השנה והרי בבגכ"ה שרי ליהנות דלא ניתנו למלאכי השרת א"כ ליכא קרא לאסור אחר שנעשה מצותו דבזה שעובד בה כל השנה אין אסור ליהנות בה:

ויותר י"ל דל"ה ב"כ אף דמועלין בו משום דהמעילה אין משום מצוה ראשונה דעבודת יוהכ"פ דזה בטלה אלא משום דכיון דרשאי להשתמש בהן כל השנה אזלה קדושה ראשונה דנעשית מצותו אבל בא קדושה אחרת שעובד בהן כל השנה ואסור ליהנות משום המצוה והקדושה השני' שבא ולא אזלה עדיין והנה מעתה לפי סוג' זו אי נאמר הא דלרבי דדריש מוהניחם דצריך גניזה קאי גם אכל בגכה"ג א"כ יקשה אכתי איך קאמר דלר"ד ל"ה ב"כ יען דעיקר קרא לאסור לעבודת יוהכ"פ לאחר אבל עכ"פ שרי הוא לעבוד כל השנה וא"כ אם בלו אח"כ נוכל לומר דבאמת עדיין קרא דוהניחם בא לומר אף שעובד בה כל השנה אפ"ה יניחם שם כשבלו דבשלמא אי נאמר דגם לרבי לא קאי והניחם על שאר בגכ"ה של כה"ג א"כ כיון דעובד בה כל השנה א"כ ממילא ע"כ לא נוכל לומר דקרא בא לומר דלכשבלו יהיו מניחם דאסור בהנאה אף שבלו ונעשה מצותו דכיון דשל כה"ג בשאר ימות השנה בלו א"צ גניזה א"כ ה"ה זה כיון דעובד בה כל השנה יש לו דין כמו כל בגכ"ה של כה"ג אבל אי לרבי כל בגכ"ה צריך גניזה א"כ אכתי לר"ד ג"כ והניחם בא לומר דצריך גניזה אף דשרי לעבוד בה כל שנה אפ"ה מידי גניזה לא יצאו וקרא גלי אכל בגכ"ה דיניחם שם דהרי בשאר בגכ"ה ל"ש שלא ישתמש בהן ביוהכ"פ אחר ע"כ לדרוש והניחם גם לענין גניזה וממילא קאי גם אבגכ"ה דעבודת פנים ושצריך גניזה אחר שבלו דכיון שעבד בה כל השנה יש לו מסתמא קדושה קלה כמו שאר בגכ"ה כדאיתא ביומא דישתמש בהן קדושה קלה וא"כ גם לר"ד עדיין הוה ב"כ ומקרא דוהניחם שם אין יוצא מידי פשוטו דבא לומר דבעי גניזה כשבלו ועוד כיון דבגכ"ה ג"כ צריכין גניזה א"כ נהי דמשמש כל השנה עכ"פ לא הוה רק כמו שאר בגכה"ג שצריכין גניזה כשבלו ועדיין ב"כ הוה ומסתבר ג"כ כיון דבלו צריך גניזה אסור להשתמש בהן קודם שבלו ושאר בגכ"ה דל"ש לומר כלל כיון שמשתמש בהן כל השנה אין מועלין יען דליהנות ניתנו דזה ל"ש כלל בבגכה"ג דדוקא בכהן הדיוט דלא הותר רק בשעת עבודה א"כ לא ניתנה תורה למלאכי השרת ע"כ הותר כל הנאות אבל בגכה"ג דשרי אף שלא בשעת עבודה וכל היום מצותו שיהא לבוש בגכה"ג א"כ לא שייך לא ניתנה תורה למלאכי השרת דתמיד מצותו רק בבגכה"ג א"כ שאר הנאות באמת לא הותר ולפי"ז נהי דעובד

בהן כל השנה ל"ה רק כשאר בגכה"ג דאסור ליהנות בהן וא"כ עדיין הוה ב"כ אבל אי נאמר דבשאר בגכה"ג בלו וא"צ גניזה שפיר נוכל לומר דשרי תחילה גם להנאתו וניתנה ליהנות בהן ולכך לר"ד דסובר דעובד כל השנה ע"כ ל"ה ב"כ דע"כ שרי בכל הנאות כיון שעובד בהן כל השנה כמו שאר בגכה"ג שא"צ גניזה כשבלו וכן ניתנה ליהנות בהן קודם שבלו ולכן ל"ה ב"כ והנה יצא לנו מסוג' האלו הוכחה נגד דעת רבינו וזה נ"ל גם שיטת הירושלמי שהביא במשל"מ:

אבל כיון דסוג' דיומא ודאינך דקאמר דל"ה ב"כ יען דראוין לכהן הדיוט משמע היפוך זה כאשר אבאר פסק רבינו כוותה דהנה בהאי דמסיק דל"ה ב"כ יען דראוין לכהן הדיוט יקשה למה לא קאמר גוף הדרש שאתי שלא ישתמש בו ביוהכ"פ רק בכל השנה וע"כ דמזה עדיין הוה נוכל לומר דהוה ב"כ דבאמת מעלין אף דנעשית מצותו ורק אי אמרינן דשרי לכהן הדיוט אז מוכח דלר"ד ל"ה ב"כ והיינו מטעמים שאבאר דסוג' הגמ' דיומא סברי כקו' הנ"ל דהיינו דסברי דלרבי גם בשאר בגכה"ג צריך גניזה כשבלו (וממילא ל"א ג"כ דשרי כל הנאות כאשר יבואר) וא"כ נהי דלר"ד קאי שלא ישתמש ביוהכ"פ רק בכל השנה עכ"פ הוה בגכה"ג וא"כ מקרא אין יוצא מפשטי' דבא לומר והניחם שם דעכ"פ לכשבלו יהא צריך גניזה ועדיין הוה ב"כ אף דנעשה מצותו שהרי בלו וכן כיון דבלו צריך גניזה שוב ל"א דניתנו ליהנות כל הנאות ולכן הוכרחו בגמ' לומר דלכן לר"ד ל"ה ב"כ יען דראוין לכהן הדיוט וא"כ יש לו דין בגדי כהן הדיוט דשרי כל הנאות דלא ניתנה למלאכי השרת וזה שפירש"י וקיימ"ל בגדי כהונה ניתנה ליהנות דלכאורה קשה מה רצה רש"י בזה דהרי נוכל לפרש כפשטי' כיון דצריך והניחו שם שלא ישתמש בהן יוהכ"פ אחר אבל כהן אחר רשאי להשתמש א"כ אין לנו קרא למעילה אחר שנעשה מצותו (או דלא חשוב כלל נעשה מצותו עדיין) וא"כ ל"ה ב"כ כלל ולפמש"כ נכון דהוקשה לרש"י למה לא קאמר ביומא כמו בחולין דלר"ד ל"ה ב"כ יען דסובר דבא לאסור להשתמש ביוהכ"פ אחר וע"כ דסוג' דיומא סברי דמזה אין הוכחה והיינו מטעם כיון דלרבי והניחם בא גם על שאר בגכה"ג א"כ גם לר"ד נוכל לומר עכ"פ קרא משמע נהי שעובד בה כל שנה עכ"פ אסור בה כל שימוש ולכך הוכרחו בגמ' לומר דרק דראויין לכהן הדיוט אז אתי שפיר דאין מועלין והיינו משום דליהנות ניתנה כפירש"י כיון דעובד בה כהן הדיוט הוה כבגדי כהן הדיוט:

ד') **וכן** לפי הטעם השני שכתבנו י"ל דמסוג' דיומא מוכח ע"כ בגכה"ג צריך גניזה והיינו כיון דלרבי דסובר דבלו צריך גניזה בכל בגכה"ג א"כ והניחם קאי אכל בגכה"ג א"כ לר"ד ג"כ אף דמשמש בה כל השנה עכ"פ הוה בגכה"ג ולא יצא מקדושה זו א"כ י"ל דקרא בא

לומר גם לר"ד דאף שמשתמש בהן כל השנה לכשבלו יצטרכו גניזה כיון דבכל בגכה"ג צריך גניזה וא"כ עדיין לר"ד ג"כ נאמר דהוה ב"כ ומהא"ט נאדו בגמ' לומר דלר"ד ל"ה ב"כ יען דמשמש בה כל השנה אלא אמרו דל"ה ב"כ יען דכהן הדיוט משתמש בה ובגדי כהן באמת בבלו ג"כ א"צ גניזה ומהני פידיון א"כ ע"כ לר"ד ל"ה ב"כ כיון דמשמש בה כהן הדיוט ושרי כל הנאות כפירש"י לכן מסברא א"צ גניזה ולא מסתבר כלל לומר דקרא בא לומר דיצטרך גניזה (וכן הבין בפנ"י בשבת ובקידושין דלפירש"י אפי' בלו אין בו מעילה ורק הוא הבין דלגמרי אין בהן מעילה והקשה שזה נגד גמ' דקידושין דבלו מועלין אף בבגדי כהונה של כהן הדיוט אבל באמת הכונה רק כאן כיון שנהנה כל הנאות לא מסתבר דיצטרך גניזה ושלא יהא מהני פידיון וכן לא מסתבר דקרא דוהניחם בא לומר דיצטרך גניזה אף דנעשית מצותו ואין ענין להא דבלו מועלין דעכ"פ פידיון מהני ואף דגם ע"ז יקשה איך אמרינן בקידושין דמועלין הא נעשית מצותו הנה זה מילתא אחרינא כאשר יבואר להלן) ועכ"פ נכון מאוד פסקו של רבינו דלפי שמעתין דיומא מוכח דשאר בגכה"ג צריכין ג"כ גניזה ול"מ פידיון כמו בבגדי לבן:

ומעתה מוכח ג"כ כדברי רבינו דניתנה ליהנות בבגדי כהן הדיוט כמש"כ בה' מעילה והיינו קודם שבלו דא"ל דלא ניתנה ליהנות בהן א"כ אכתי מה הועילו בגמ' דיומא דקאמרי דלר"ד דראויין לכהן הדיוט ל"ה ב"כ דהכונה ע"כ כמש"כ יען דניתנה ליהנות בהן כפירש"י דא"ל דכונה דליכא קרא מיותר למעילה דז"א דכבר בארנו דא"כ הוה סגי לומר דלר"ד קרא אין מיותר דבא לומר דלא ישתמש בה ביוהכ"פ אחר אבל כל השנה עובד בה אע"כ דבהא לא סגי דאכתי הוה ב"כ וכמו שבארנו ולכן משני דלר"ד ל"ה ב"כ משום דראויין לכהן הדיוט וכפירש"י משום דרשאי ליהנות וא"כ מוכח דגם למסקנא לא בלו אין מועלין אף דביומא קאי אדרי"ו דפליג אדרב בקידושין אפ"ה אית לי' הסברא דליהנות ניתנו ומיושב קו' פנ"י מדרי"ו:

ה') **ועוד** יותר י"ל דהרי הקדמנו להקשות אי לא ניתנה ליהנות א"כ גם לר"ד מוכח דנעשית מצותן מועלין דהרי כיון שכהן הדיוט משמש בו עדיין בוודאי מועלין אף דדבר דנעשית מצותו א"מ וא"ל דל"ח נעשית מצותו כיון שעכ"פ חזי לעבודה אף שהוא בכהן הדיוט וכמש"כ בפנ"י בקידושין סברא זו ז"א דא"כ אמאי צריך לומר ראוין לכהן הדיוט ולא קאמר יען דקרא בא שלא ישתמש ביוהכ"פ אבל משמש בו בכל השנה א"כ אין לנו קרא דמועלין אף שנעשית מצותו דהרי לא נעשית מצותו כיון דכה"ג משמש כל השנה וודאי מסתבר לומר דלא נעשית מצותו ומדלא קאמר כן ע"כ דגמ' סברי דבאמת נחשב נעשית מצותו לכן ל"מ לומר דקרא אתי שיעבוד בה כל השנה דאכתי מוכח דנעשית

מצותו מועלין דהרי כיון שכה"ג עובד בה כבר נעשה עיקר מצותו ביוהכ"פ וא"כ הא דקאמר דל"ה ב"כ דקרא אתי לר"ד דכהן הדיוט עובד בהן ע"כ לומר הכונה משום דאין מועלין דניתנה ליהנות בהן דא"ל דל"ה ב"כ משום דאף דמועלין ל"ח נעשית מצותו מדלא קאמר דעובד בה כל השנה סובר גמ' דחשוב נעשית מצותו א"כ כש"כ אם כהן הדיוט עובד בה דחשיב דנעשית מצותו ומוכח כפירש"י ורבינו:

כללא דמילתא דאחר שבארנו להכריח כפירש"י דהא דקאמר ראויין לכהן הדיוט היינו שניתנה ליהנות כל הנאות ממילא מוכח פסק רבינו שלא בלו שרי ליהנות ודו"ק (ואל תשיבנו הרי רש"י פי' בגכה"ג היינו בגדי לבן א"כ משמע דרש"י לא מפרש כדברי רבינו הצריך גניזה כל בגכה"ג י"ל חדא דאפשר דלאו דוקא דרש"י נקטו יען דעכ"פ עיקר הקרא על בגדי לבן קאי ועוד די"ל דלפירש"י יפרש באופן השני דצריך לומר דשרי לכהן הדיוט יען דאז שרי להשתמש כל הנאות משא"כ בבגכה"ג אבל גניזה בבלו אף בשל כה"ג א"צ אבל עכ"פ לרבינו לא יקשה אם לא יסבור כן דהוא סובר דמסתבר דהא דבגכה"ג צריך גניזה וא"ש):

אולם השתא דאתינן להכי דמשמעתין דיומא מוכח כרבינו שוב י"ל דאין הכרח לומר דסוג' דחולין חולק על סוג' דיומא אלא דנקט לישנא דר"ד דלא ישמש ביוהכ"פ אבל ההוכחה מדעובד בה כהן הדיוט כשמעתין דיומא וכש"כ דא"ש לפמש"כ בטהרת הקודש זבחים דף מ"ו דהאמת כן דכה"ג לובש בכל השנה בגדי לבן שעבד בהן ביוהכ"פ לכן נקטו שלא ישמש ביוהכ"פ אחר לאשמעינן זאת והבן:

ו') **הנה** בזה נראה לבאר דברי רבינו בפ"ג מפרה דסובר דנעשית בד' בגדים של כהן הדיוט אף ע"י כה"ג והקשה ע"ז במשל"מ דלמה כתב של כהן הדיוט דהוה בו כלאים ובמשנה משמע דבבגדי לבן שאין בו כלאים דהנה במשל"מ הביא פי' המשנה שכ' רבינו דבבגדי לבן הן נעשין ואמנם הן ד' בגדי כהן הדיוט יש בו כלאים ונראה דלכאורה יקשה איך ישמש בבגדי לבן כמאן אי כרבי גניזה בעי ואי לר"ד אין משמש בה רק כהן הדיוט ושם במשנה משמע אף כה"ג השורף לובש בגדי לבן אך ניחא דבטהרת הקדש דף מ"ו כתב דגם כה"ג לובש אותן בכל שנה רק ביוהכ"פ אין עובד בה שנית וכן משמע לישנא דגמ' דלא נזכר כלל דכהן הדיוט לובש רק שלא ישתמש בהן כה"ג ביוהכ"פ משמע בכל השנה לובש כמש"כ לעיל מחולין דף קי"ז ומעילה י"א וא"כ א"ש דהוקשה לו לרבינו איך קתני עובד בבגדי לבן הא גניזה בעי וע"ז תירץ אמנם הם ד' בגדים של כהן הדיוט דאתיא כר"ד דהן אין של כלאים א"כ ממילא אין נגנזין וא"ש ג"כ דכה"ג עובד בד' בגדי לבן אחר יוהכ"פ לשריפת פרה דגם כה"ג עובד בה לר"ד והנה לפי"ז לדידן דהוה של

כלאים א"כ ע"כ לא צריך בגדי לבן ולכך לא הזכירו רבינו דלאו היינו של כהן הדיוט דכהן הדיוט יש בה כלאים ולכן אלו נגנזים דא"א ללובשן לכהן הדיוט ולכן שפיר כ' רבינו דלובש ד' בגדי כהן הדיוט אף דהן של כלאים דבבגדי לבן א"א דנגנזים וא"ש:

ז') **שם בגכה"ג שבלו גונזין אותן**. עמשל"מ שחקר אמאי אין פודין והביא דעת התוס' דיש להן דין כ"ש אחר שנשתמשו בהן וקשה לי לפמש"כ במשל"מ בפ"א מבהב"ח הא דאבני מזבח ול"ש אין להם פידיון משום דלאו אורח ארעא להשתמש להדיוט א"כ אמאי אין פודין לעשות פתילות הא זה לאו הדיוט הוא וא"ל שפתילות א"צ פידיון ז"א לפמש"כ משמל"מ פ"ד ממעילה דדוקא בגכ"ה עושין פתילות לא מבגכה"ג וא"כ יקשה עכ"פ אמאי צריך גניזה נעשה ממנו פתילות ע"י פידיון תחילה ול"נ כיון דע"י פידיון ע"כ יוצא לחולין להשתמש בו הדיוט לכן ל"מ פידיון אף דבאמת לא ישתמש רק לפתילות א"ה אינו פדוי דפידיון שאין מהני להוציאו לחולין גם להדיוט משום דלאו אורח ארעא זה לא חשוב פידיון כלל להתירן לפתילות והבן היטב:

והנה במשל"מ הביא דעת הריטב"א דרק מכשירי עבודה הן ודינן כק"ד והקשה ע"ז א"כ אמאי בגכה"ג גונזין למה אין פודין אותן ובשעה"מ פ"ד ממעילה תי' דשאני בגכה"ג דכתיב והניחם שם הוה גזה"כ דלא ליהני פידיון:

אמנם בענין בגדי כהונה אי ניתנה ליהנות בהן נראה לי עפ"י מש"כ הרי"ק פ"י מביכורים אהא דכ' רבינו דחיוב ראשית הגז כדי שיהא לכהנים במה ללבוש והקשה א"כ נוצה של עזים נמי ותי' דדוקא באותן בגדים שרגילים בהם וחשובים בעיניהם היינו אבנט לשרת בהן ה"ד בהוספת ביאור בח"ס חולין לפי"ז י"ל דס"ל דבגדי כהונה נתנה ליהנות בהן לכן מהא"ט חייבה בראשית הגז להזמין להם בגדים החשובים בעיניהם אבל אי אמרינן דלא נתנה ליהנות בהן א"כ ל"ש דחשובים בעיניהם כמו שפירש"י על מצללה"נ דלעול נתנה ולא ליהנות בהם ה"נ לשרת ולעול נתנה ולא ליהנות בהן א"כ ל"ש חשובים וגם ל"ש דרגילים בהם כיון דאין אלא בשעת עבודה ומיושב קו' הח"ס דתשובה הא מצללה"נ ליכא איסור כלאים להנ"ל כיון דחשובי בעינם א"כ מצלה"נ כדאמרו אינשי מילתא אלבושיהו יקירא:

ח') **ובגדי כה"ג שבלו גונזין אותן**. והנה בירושלמי פ"ה דסוכה ג' איתא תני מבלאי מכנסי כה"ג הי' מדליקין את הנרות שבפנים ומבלאי מכנסי כהן הדיוט הי' מדליקין את הנרות שבחוץ א"כ קשה מ"ש בגדי כה"ג דגונזין אותן כיון דראוי לפתילות ונראה לישב דרבינו לקמן בה"ו דמכנסים ואבנטים מדליקין לשמחת בית השואבה וכתונת כהנים למנורת תמיד והנה לכאורה טעמא בעי למה מכנסים לשמחת בית השואבה ונראה דרבינו סמך

בהא אירושלמי הנ"ל דמכנסים הי' מדליקין בנרות שבחוץ יען דלא הי' כשהן יפה כמש"כ הכ"מ ע"כ כ' רבינו שהדליקו אותן לבית השואבה דלא נטלו ממנו למנורה ומבואר בכ"מ דאבנט דאית בי' עמרא אין עושין בהם פתילות למנורה א"כ ע"כ לקחו לשמחת בית השואבה אמנם בשל כה"ג לא לקחו לשמחת בית השואבה רק גונזים וזהו שכ' רבינו דבגדי כה"ג שבלו דהיינו אבנט גונזין אותן כיון שא"ר לפתילות המנורה ושל כהן הדיוט נטלו לבית השואבה ע"כ א"צ גניזה:

הלכה ו

א) **מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם עושים מהם פתילות.** עמשל"מ כאן ובפ"ד ממעילה ובארנו שם בארוכה:

ב) **כתונת כהנים עושין מהן פתילות.** עכ"מ שכ' הטעם דאבנט הוא עמרא ומכנסים לשמחת בית השאבה לכן לא נשאר רק הכתונות למנורה (ומצנפת כ' הכ"מ דלא ראוין לפתילות דדקות ביותר ונעלם זה מתויו"ט פ"ה דסוכה דהקשה ממצנפת) וכמבואר בגמ' דשבת אך קשה לזה מירושלמי פ"ה דסוכות א"ר שמואל בר יצחק כתיב להעלות נר תמיד שיערו לומר אין לך דבר עושה שלהבת אלא פשתן בלבד ופי' המפרש לאפוקי צמר גפן אף דאורו נאה הימנו וקשה א"כ מנ"ל לרמב"ח לילף למדרש ולמעט פתילות שפסולות בשבת הא צריך קרא להאי דירושלמי למעט צמר גפן ואין לומר דזה מסתבר טפי א"כ קשה אדרבא מנ"ל לירושלמי למעט של צמר גפן כיון דמסתבר יותר למעט עמרא ונראה דס"ל דלעמרא א"צ קרא כיון שאין דולק שפיר וס"ל לירושלמי דעל ידי תערובת שרי א"כ א"צ קרא כלל אמנם רמב"ח ס"ל ע"י תערובת ג"כ פסול א"כ צריך קרא למעט עמרא אף דאין דולק שפיר הא דולק ע"י תערובת:

הלכה ז

א) **בגדי כהנים אין באים וכו'**. עכ"מ שהראה מקומו ליומא דף ל"ה ושם אין מבורר אלא בעבודת ציבור מוסרה לציבור אמנם הוא תוספתא פ"ק דיומא דקתני בפירוש אחד בגדי כה"ג ואחד בגדי כהן הדיוט באים מתרומות:

ב) **כל בגדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר וכן כל כלי השרת אף כל קרבנות שהתנדב יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרנו לציבור.** וכ' בכ"מ דיצא לרבינו כך מהא דיומא דף ל"ה ומירושלמי פ"ד דשקלים ובמשל"מ תמה כי אדרבא ביומא דף ל"ה מבואר דרק לעבודת יחיד אמרינן דסגי במסירה לציבור אבל לא בעבודת הציבור (עפירש"י עבודת יחיד כף ומחתה אבל במאירי כתב ביוהכ"פ ליכא עבודת יחיד רק קאי אנדונ"ד יכול להקריב דל"ב מסירה כל

כך ולא קאי איוהכ"פ) ורבינו לא חילק בין עבודת יחיד ולכך העלה הוא דרבינו דחה סוג' זו מהלכה מההוא דאמרו דיחיד מתנדב קטורת ומוסרו לציבור (כמו שהקשה באמת בתוי"ש) וכן מהא דר"ה דף ז' שמנדב קרבן עצמו וכמש"כ רבינו ולדעתי אי מהא לא איריא דהנה במשל"מ פ"ב מה' אלו העלה דהך דקטורת אייריא שמוסרו לציבור קודם הפיטום צריך שיהא בקודש ואם כבר הקדישו אין יכול למוסרו ולפי"ז גם הך דמתנדב קרבן לכאורה נוכל לומר הכונה שאין מקדישו עתה רק מוסרו לציבור וציבור מקדישו וא"כ הך דיומא י"ל דלא אידחית דשם ע"כ הכונה שמקדישו תחילה כאשר אבאר דהנה במש"ל פ"ד משקלים תמה טובא מה זו הבדל בין ציבור ליחיד כין דגמ' מסיק דלא אמרינן שמא לא ימסרנו יפה (והנה במשל"מ הביא לפרש הכונה בעבודת ציבור אין משום שמא לא ימסרנו יפה אלא דלציבור לא ניחא שיחיד יתנדב ותמה מהא דב"מ דף קי"ח דג"כ נאמר דלציבור לא ניחא ואי מהא לק"מ דשם א"א כיון דחיישינן ששומר לעצמו א"כ בכל שומר יש חשש זה ומהיכן יקחו עומר בשביעית) ולדעתי נראה לפרש נכון דבירושלמי פ"ד דשקלים מוקי הא דעשה כה"ג בגדי כהונה כרי"ו דהשומר ספיחים בשביעית וחד מ"ד מוקי כר"ע ומפרש יען דרק פליגי בגוף קרבן אבל במכשירי קרבן לכ"ע נעשה מקרבן יחיד קרבן ציבור א"כ מוכח שדעת ירושלמי דפליגי בהא אי קרבן יחיד משתנה לקרבן ציבור ובבגדי כהונה לכ"ע משתנה א"כ נהי דבגמ' דידן לא משמע כן דפליגי בהא אבל עכ"פ בבגכה"ג אייריא שמקדישו בעצמו אלא שמוסרו לציבור אחר ההקדש ומעתה י"ל בוודאי לעבוד עבודת ציבור י"ל דאין משתנה לקרבן ציבור יחיד כיון שמקדישו תחילה לעצמו אבל לעבוד עבודת יחיד נהי דבעינן שיהא כל בג"כ משל ציבור אבל עכ"פ מסירה מהני דל"ש דלא נעשה מקרבן יחיד קרבן ציבור וא"כ דברי הגמ' אתיא שפיר ברווחא טפי ממה שנדחק לפרשה במשל"מ:

ומעתה אין סתירה מהך דר"ה ומהך דקטורת דשם אייריא שאין מקדישה רק מוסרה תחילה לציבור לכן מהני דל"ש דלא נעשה מקרבן יחיד ק"צ דהרי ל"ה עדיין כלל קרבן יחיד שאין מקדישו וא"כ לא נדחית ההוא דיומא וא"כ אמאי לא מחלק רבינו ולכאורה י"ל הא גופי' דרבינו נקטו עם הך דעצים וק"צ א"כ אייריא רק בכהא"ג שאין מקדישו תחילה לכן מהני ומשום הכי לא מחלק רבינו בין ציבור יען דשם אייריא בהקדישו תחילה ורבינו אייריא שנדב לציבור כמו בקרבן אך זה דחוק:

והנה במשל"מ תי' עוד דסוגי' זו דיומא אזלה כאוקימתא דרבא בב"מ דפליגי דהא דלרבנן חיישינן שלא ימסרנה יפה אבל לפי אוקימתא אחרת דפליגי אי חיישינן לבעלי זרוע א"כ י"ל לכ"ע ל"ח שלא ימסרנה וכמש"כ במשל"מ פ"ד משקלים ורבינו פסק כלשון

הזה בפ"ד משקלים או אם נאמר דג"כ חיישינן שלא ימסרנה יפה ע"כ לומר דשומר מילתא אחריתא וכמש"כ תוס' בהך דר"ה והנה לפמש"כ נסתר גם תי' הלזה דהרי הא דכתבו תוס' שומר שאני רק מכח האי דר"ה דמנדב קרבן ציבור וכיון שכבר העלתי די"ל שם אייריא שלא מקדישו תחילה א"כ א"צ לחלק דשומר שאני רק דהך דב"מ אייריא בהקדישו (כמו שאבאר להלן דע"כ להקדש זוכה רק לא לציבור) וא"כ הך דיומא לא נדחית באמת די"ל כהא"ג בשכבר הקדישו ל"מ מסירה לציבור ומשום דלא משתנה לק"צ אלא דלכאורה ז"א דהרי בגמ' דידן מוכח דאין הטעם משום דאין משתנה רק משום שלא ימסרנו יפה אבל מהא לא תברה דעכ"פ מוכח דל"מ א"כ אף אתה אמור דהך דיומא ג"כ ל"מ לעבודת ק"צ אם כבר הקדישו משום דלא ימסרנה יפה כדמוכח מהא דשומרי ספיחים ורק לעבודת יחיד מהני מסירה (או די"ל דבאמת היינו הך דלכך אין משתנה יען דלציבור ל"מ מסירה בשכבר הקדישו הקדש יחיד) אלא דעדיין אין מיושב א"כ רק נשמע דשומר אף דלא הקדישו ל"מ מסירה אבל בשכבר הקדישו עדיין אף שאין שומר עדיין לא מוכח דנדחית גמ' דיומא דהרי שוב י"ל כהא"ג באמת ל"מ ולא מטעם דשמא לא ימסרנו יפה אלא מטעם דאין משתנה לק"צ ואדרבא הא לפי"ז י"ל דלא פליגי הני כלל רק מתחילה דסבור דקנה גוף הספיחים ומקדישו להקדש לכן באמת חיישינן שלא ימסרנה יפה אבל לאידך לישנא דרק תיקנו ד' זוזי א"כ באמת לכן לא חיישינן יען דחולין הוה מהני מסירה לעבודת ציבור ג"כ ולדעת השני שכ' המשל"מ דלמסקנא לכ"ע ל"מ מסירה לציבור באמת משום דהוה שומר אבל היכא דהוה הקדש תחילה אף במי שאין שומר אין יכול למוסרו לציבור ולכן לל"ק דרבא לרבנן ל"מ מסירה וכן הך דיומא דאייריא בכבר הקדישו כדמוכח מירושלמי ל"מ מסירה לציבור לעבודת ציבור וא"כ למסקנא לא אידחי כלל האי לישנא בכהא"ג שכבר שייך לומר דהוא הקדש יחיד דל"מ מסירה לציבור וא"כ חזרה קו' למקומה למה לא מחלק רבינו בין עבודת ציבור:

ונראה לישב דלכאורה קשיא לי לל"ק דרבא דפליגי רבנן סברי דל"מ מסירה לעבודת ציבור מהא דאיתא בתמורה דף י' מכפר עושה תמורה או מקדיש עושה תמורה כגון שהפריש קרבן לכפר בו חבירו ופשיט רבא אי ס"ד מקדיש עושה תמורה מצינו שותפין וציבור עושה תמורה כגון בשוי שליח להקדיש עליהם קרבן והקשה במחנה אפרים הא בהקדש ל"מ שליח ותי' דאייריא שעשאו שליח שיקדיש עליהם בהמתו ומעתה קשיא לכאורה איך אייריא אי אחר שמסר שליח להם הקרבן א"כ אין יכול לעשות תמורה דכבר סילק עצמו וע"כ קודם שמסרו רק הקדישה תחילה לכפר תחילה בהם ציבור וא"כ יקשה הא ל"מ מסירה אחר זה לציבור לרבנן לל"ק דרבא כיון דצריך מסירה יפה א"כ

מ"פ מצינו ציבור שעושה תמורה שאני ציבור שצריך מסירה יפה וכבר סילק עצמו מכל וכל משא"כ בהפריש בו יחיד ל"ב מסירה וא"כ א"צ לסלק עצמו וא"כ בלא מסרו עדיין אייריא א"כ יקשה לרבא הא ל"ש כלל שיפריש אחר קרבן עבור ציבור דחיישינן שלא ימסרנו יפה לרבא אליבא דרבנן וא"ר להיות ק"צ כלל (וקו' זו יקשה בלא"ה לס"ד דרבא דלרבנן ל"מ מסירה הא מרבא עצמו מוכח דמהני ובהך דר"ה דמנדב קרבן ציבור הוק' הא פליגי רבנן ולפמש"כ יקשה יותר מרבא אדרבא ורק לפי תי' התוס' א"ש דשומר שאני) וכאן א"ל שלא הקדיש תחילה דא"כ אין עושה תמורה קודם שהקדישו וע"כ אחר שהקדישו א"כ איך מהני מסירה לציבור הא אין משתנה הקדש יחיד לציבור (וא"ל דמסרו קודם שהקדישו ועושה תמורה אחר שמסרו דבוודאי א"א לעשות תמורה אחר שמסרו אך לכאורה דהא מייתי שם מקדיש פודה ומכפר עושה תמורה ומקדיש פודה אפי' אחר שמסרו א"כ ה"ה דהא דעושה המכפר תמורה ולא המקדיש היינו אף שמסרו אבל באמת ז"א דזה אייריא ממקדיש לכפר בו חבירו אבל במסרו לציבור לא שייך כלל להסתפק שעושה המקדיש תמורה כיון שסילק עצמו מכל וכל) ולישב ע"כ נאמר דל"ק דרבא אדרבא דשומר שאני וא"כ שוב מוכח מכח הך דתמורה דהך דיומא אידחית מפני סוג' דר"ה ודו"ק:

ג) **עוד** נראה לישב דעת רבינו דהנה על תי' המשל"מ דרבינו דחה סוגי' דיומא מפני הך דזבחים וסוג' דר"ה קשה לי דהנה כבר הקדמתי לפרש הגמ' דיומא דמחלק בין יחיד לעבודת ציבור דשם אייריא שעשה לעצמו א"כ הוה הקדש יחיד ואין נעשה הקדש ציבור ולכן רק מהני מסירה לעבודת יחיד ולפי"ז אין סתירה מהך דר"ה והך דקטורת דהא לכאורה צריך הבנה מהו זה דקאמר ס"ד דאין מוסרו יפה יפה מה מיקרי מסירה יפה מה אין מסירה יפה ונראה לבאר דבעירוכין דף כ' מבואר דיכול להפריש בהמה שיתכפר בו חבירו ואיתא בתמורה דף י' דמקדיש פודה בנפל בו מום הרי אף דהקדישו לכפר חבירו מיקרי המקדיש בעלים של הקרבן ולפי"ז בנדב להביא ק"צ היינו ג"כ להתכפר בו ציבור ואמרינן דל"מ עד שמסרו לציבור דהיינו שמסתלק עצמו מכל וכל ואם נפל מום הוה כאין לו בעלים לפדותו דהוא אין בעליו אבל הס"ד הי' דל"מ מסירה דחיישינן שהוא אין מוסרו יפה רק אף דמוסרו לציבור היינו שיתכפרו בו אבל הוא יהא עדיין בעליו כי רוצה שיקריב משלו כפירש"י ב"מ דף קי"ח קמ"ל דל"ח להא ומסרו יפה יפה ומסלק עצמו ואם יפול מום אינו בעליו לפדותו ולענין להוסיף חומש והטעם דל"ח להא משום דהוה דברים שבלב (וכמש"כ במשל"מ ורק הקשה א"כ מ"ט דמ"ד דחיישינן הא לא הוה דברים שבלב ולפמש"כ י"ל דהטעם כיון דהוא המקדיש והקדישו למסרו לציבור ל"ש דברים

שבלב אין דברים דידוע דכל שאין סותר לדבריו הוה דברים וא"כ כאן שהקדישו למוסרו לציבור א"כ אין מסירה סותר לדברים שבלב הוה דברים ולפי"ז בהך דיומא דאייריא בעשה לעצמו דאמו עשתה לו א"כ זה הקדש יחיד ממש רק אח"כ מוסרו לציבור לכן אמרינן דלעבודת ציבור ל"מ ולא מטעם דאין מוסר יפה דהרי דברים שבלב אין דברים דהרי שם אי נאמר דלא מסרו יפה רק נשאר לעצמו א"כ סותר מעשה המסירה רק מטעם אחר כיון דעשאו לעצמו א"כ הוה קרבן יחיד ל"מ מסירה לציבור דאין משתנה לק"צ אבל בהך דרה"ש ובקטורת דאייריא שעושה לציבור דהרי אסור לעשות אם אין כונתו למוסרו לציבור א"כ רק הוה החשש שאין כונתו למסור לציבור רק שיכפר בו הציבור לזה אמרינן דל"ח למוסרה לציבור דל"ש לומר שאין משתנה קרבן יחיד על קרבן ציבור דהרי ל"ה כלל קרבן יחיד דהרי הקדישו ונדבו לציבור א"כ ההוא דיומא לא אידחי כלל ורבינו לא הוצרך לחלק בין עבודת יחיד כיון דרבינו נקט יחיד שהתנדב בגכ"ה והיינו שהקדישו שיהא יוצא בו הציבור לכן מהני מסירה אף לעבודת ציבור והך דיומא בעשאו לעצמו לכן יש חילוק בין עבודת ציבור ובכהא"ג לא אייריא כלל רבינו ודו"ק:

ד') **והנה** תוס' בר"ה הוק' הא פלוגתא דתנאי אי חיישינן שלא ימסור יפה ויותר יקשה לפמש"כ לעיל דבתמורה מוכח דרבא סובר דמהני מקדיש עבור ציבור ומהני מסירה ובב"מ סובר דלחכמים ל"מ מסירה ואמנם נראה לפמש"כ א"ש די"ל דוקא בשמקדישו שיתכפר הציבור אז מהני המסירה אבל בשמקדישו שיהא קרבן והקדש יחיד ל"מ אח"כ מסירה לציבור דאין משתנה קרבן יחיד לק"צ ולפי"ז בהך דב"מ י"ל שם הוא זוכה להקדש אבל לא לציבור (כאשר יתבאר) וכיון דהוה הקדש יחיד ל"מ מסירה לציבור ומטעם דאין משתנה לק"צ ואמנם בפשיטות י"ל דהנה בהך דב"מ משמע דכל זמן שאין מוסרו לציבור אין הקדש כלל וגם אין מקדישו במסירה זו בשלמא בנדב בהמה לק"צ ע"כ מקדישו אבל שם שרק מוסרו לציבור ואין מקדישו תחילה רק הציבור מקדישו אח"כ לכן חיישינן שלא ימסרנו יפה ואולי זה כונת התוס' בשומר שאני הכונה שם נדב רק לשמור אבל לא נדב הספיחים עצמן א"כ אף שמוסרו לציבור בתורת חולין מוסרן אף שציבור מקדישו חיישינן שאין מוסרו יפה כי רוצה שיקריב משלו (ונהי דבירושלמי משמע דהקדש הוה דקאמר דאין קרבן יחיד משתנה לק"צ בגמ' דידן ליתא להא"ט) ולפי"ז שפיר חיישינן שמא לא ימסרנו יפה ובמשל"מ הקשה הא דברים שבלב א"ד ומהרי"א כולי בהג"ה תי' במתנה הוה דברים שבלב דברים כמבואר סי' ר"ז ולפי"ז י"ל זה רק אם הוא חולין אבל אם כבר הקדישו בוודאי מוסרו יפה ואף אם חושב בלבו לא ה"ד וההבדל מבואר דבהקדש קיימ"ל מקדיש בעין יפה מקדיש כמש"כ רבינו בפ"ד מעירוכין ונהי גם בנותן

קיימ"ל דנותן בעין יפה נותן בפ"ד מזכי' אפ"ה הקדש עדיף כדמוכח מב"ב דף קמ"ז גבי שכ"מ שהקדיש כל נכסיו ולפי"ז לא קשיא מהך דב"מ דהרי שם בחולין חיישינן שמא אין מוסרו יפה כיון דדמי לכל שאר מתנות דעלמא שפיר הוה דברים (ואף למה שנראה מירושלמי דהוה הקדש וסובר דאין מתחלל לק"צ הנה צריך לומר דהוה רק הקדש יחיד ול"ד להך דר"ה דשם מקדישו שיתכפר בו הציבור) וכמש"כ למסקנא דפליגי רק בד' זוזי אם יש לו חלק בהן א"כ ל"ד בפשיטות להך דר"ה דשם בהני ד' זוזי ל"ש דמקדישו שיתכפר בו ציבור דהרי לא הקדישו שפיר חיישינן שאין מוסרו יפה והא דל"ח שאין מוסרו יפה ע"כ לומר שומר שאני והטעם נראה לי ברור דהכא דלא בא לידו טועה דל"ב בכהא"ג מסירה גמורה ובאמת צריך לכן חיישינן וזה הטעם נראה די"ל גם לס"ד דקנה הספיחים לפמש"כ תוס' דשאני שומר הכונה לכן חיישינן שהוא חושב שא"צ מסירה גמורה שאין יודע שבהבטה קנאו לעצמו ודלא כפירש"י שאין יודע שבהבטה קנאו לעצמו שיוקרב משלו:

והנה במשל"מ תמה אתוס' יומא שהוק' הא מסקינן דל"ח שלא ימסרנו יפה מב"מ דלרבנן חיישינן דאדרבא ביומא איתא דלעבודת ציבור באמת ל"מ מסירה ולפמש"כ ניחא דהך דיומא מילתא אחריתא דאין משתנה לשל קרבן ציבור ולכן רק הביאו מהך דב"מ דמוכח דהיכא דל"ש מסירה דחיישינן שלא ימסרנו:

והנה במשל"מ תי' עוד דבהך דיומא קאי לל"ק דפליג אי חיישינן שלא ימסרנו יפה ולמסקנא ע"כ שומר שאני ולדעתי ז"א דהרי גם לל"ק יקשה הא רבא בתמורה סובר דמהני בק"צ כמו שהוכחתי למעלה וע"כ דשומר שאני או דל"ד להך דב"מ יען דשם חולין הוה כמש"כ לעיל א"כ הך דיומא לא דמיא להך דב"מ דביומא מילתא אחריתא דאין הקדש יחיד משתנה לשל ציבור וא"כ עכ"פ לא אידחית מהלכה ואמאי רבינו לא מחלק ולכן הנראה דהנכון כמש"כ דרבינו אייריא רק מנדב לציבור אבל אם עשה לעצמו ואח"כ מוסרו לציבור מזה לא מייריא רבינו כלל:

ועוד נ"ל דרך אחר דשם איתא שאמו עשתה לו הכתונת וע"כ כשנתנה לו במתנה לכן ל"מ מסירה לעבודת ציבור בשלמא בנדב משלו ומוסר לציבור ל"ח שאין מוסרו יפה דהרי נדבו לציבור אבל כשעשתה לו אמו א"כ לא נדב כלל רק הוא מוסרו לציבור שפיר חיישינן דל"מ ומטעם שכתבתי דכאן משום שאין משתנה הקדש יחיד דהיא עשתה שיהא לעצמו א"כ הוה הקדש יחיד לכן ל"מ מסירה שלו וזה ברור מאוד:

ה') **אמנם** לישב כל חמירא דאיתא בהאי שמעתין נראה לי לבאר באופן שיצא לנו תירוץ מורווח דלא יקשה ארבינו מהך דיומא דהנה להשוות השני תלמודין דבבלי אמרו דשמא

לא ימסרנו יפה ובירושלמי נתנו טעם דאין הקדש יחיד משתנה לשל ציבור נראה לי כך דבוודאי אין ק"י משתנה אבל רק קודם מסירה אבל במסירה בוודאי משתנה וירושלמי אייריא בלי מסירה והכונה כך אי הוה אמרינן דמשתנה א"צ כלל מסירה ול"ה שייך החשש שלא ימסרנו יפה אבל כיון דאין משתנה צריך מסירה ושוב חיישינן דלא ימסרנו יפה ומעתה לפי"ז הך דיומא דלציבור דל"מ היינו משום דאין משתנה ואייריא בלא מסירה דאיתא התם אחר עבודת ציבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד עבודת יחיד ומוסרה לציבור משמע שעובד בה תחילה אם רק דעתו למוסרה לציבור אח"כ וכהא"ג בעבודת ציבור ל"מ וכעין זה איתא במאירי שם ולפי"ז אתיא ירושלמי ג"כ כהוגן דירושלמי אייריא בלא מסירה דהרי בהך דשומר ספיחים באמת אין כאן מסירה לציבור דכאשר כלתה שמירתו באו הקוצרים ולוקטים ואין מוסר לציבור וא"כ שפיר אמרו הטעם בירושלמי דאין משתנה לעבודת ציבור כיון דאין מוסר ביד ממש אף שבאמת יודע ורואה שבאין שלוחי ציבור והקוצרים א"כ רק הוה מסירה במחשבה לא מיד ליד א"כ אין משתנה וגמ' אמרו יען דחיישינן שאין כאן מסירה יפה כיון דאין מוסר מיד ליד וכהא"ג שפיר דברים שבלב דברים כיון שאין מעשה ולפי"ז לא יקשה כל הני קו' מתמורה ור"ה מקטורת דשם הוה מעשה מסירה ביד בוודאי ל"ה דברים (וכש"כ דניחא לפמש"כ לעיל דל"ש שאין משתנה ק"י לק"צ דל"ה כלל מתחילה קרבן יחיד) ושפיר ע"י מסירה משתנה ולפי"ז א"ש דלא הביא רבינו הך דיומא דרבינו אייריא להדיא במוסר לציבור תחילה לכן מהני אף לעבודת ציבור וכן לא יקשה מהך דבן בוכרי במנחות דף כ"א והך דפ"ק דשקלים דנשים שוקלים שקליהם כיון דיש שם מסירה ביד שפיר מהני ול"ש שמא אין מוסרו יפה כיון שמוסר ביד והנה אמת נכון הדבר:

ו) **הנה** בהך דב"מ לכאורה יש להבין איך הוה הקדש יחיד כיון שאין מקדישן ולכאורה י"ל דרק לציבור לא יכול לזכות ע"י הבטה אבל להקדש זוכה בהבטה כמו בד"א דזוכה מהפקר להקדש ולהדיוט כהא"ג אין זוכה כמו שכ' בנדרי זריזין נדרים דף ל"ה בככר של הפקר לפניו ולכן שייך משתנה מהקדש יחיד אלא דא"כ ל"ש מה דאמרו דאין מוסרו יפה יפה הרי ל"מ מסירתו כלל שהרי לא זכה כלל רק זכה מהפקר להקדש וע"כ דל"א הכי: **אמנם** יש לפרש הך דב"מ בדרך אחר דהנה דעת רש"י ביצה דף ל"ח במגביה מציאה לחבירו אם חבירו לא קנה הוא עצמו קנה אף שלא כיון לזכות והנה בשמ"ק ובמשל"מ הוקשו הא לא כיון לזכות ותי' בשמ"ק כיון שחבירו אין קונה הוה כמכוין לזכות אמנם לדעת רש"י קונה אף שלא כיון לזכות ומעתה לפי"ז לכאורה יקשה למ"ד שמא לא ימסרנו יפה ופירש"י דרוצה שיקריב משלו יקשה לפירש"י בביצה דזוכה אף שהוא מכוין לציבור

וא"כ אם עיקר כונתו לציבור אלא דל"מ זכייתו לציבור וזוכה הוא בו א"כ איך נאמר שרוצה שיקרב משלו הא עיקר כונתו לזכות לציבור מתחילה רק בע"כ זכי הוא בו וא"כ במסירה וודאי מוסרו יפה ולישב שיטת רש"י נאמר דבאמת בהא פליגי למ"ד חיישינן שלא ימסור יפה הכונה דכונתו לזכות בעצמו וכתי' השמ"ק והיינו דרוצה שיקרב משלו ומהא"ט ג"כ לא מהני המסירה כפירש"י ואמנם לר"י מהני המסירה דהוא יסבור דזה אף שלא רצה לזכות וכונתו לעולם להקדש א"כ ל"ש דלא ימסרנו יפה שרוצה שיקריב משלו דהרי מתחילה עיקר דעתו לזכות להקדש וזה נכון מאוד (ובמשל"מ נדחק דזה שהוקשה לו א"כ כמו דקאמר דפליגי אי מוסר יפה ליפלוגי באין כונתו לזכות אבל לפמש"כ נכון דמסתמא דעתו לציבור אלא דבע"כ זכה שוב מהני מסירתו ולמ"ד דל"מ מסירה משום דאמרינן דמסתמא כיון לזכות) והנה במשל"מ הקשה על ירושלמי דלרבנן אין מנדבין עצים מקרא דקרבן מלמד שמנדבין עצים ותי' דאפשר ירושלמי לא דריש כך ובשעה"מ תמה דבפ"ב איתא בירושלמי קרבן מלמד שמנדבין עצים הן אמת בהגהות הגר"א מחק זאת אולי מכח קו' זו אבל באמת מהא לא קשיא דהרי לפי גמ' דיש חילוק דלעבודת יחיד לכ"ע מנדבין א"כ קרא אייריא בקרבן יחיד אבל הקשה עוד מקרא דהפלנו גורלות על קרבן העצים והנה בקרא זה משמע דאפי' לקרבן ציבור וא"כ התמיה גדולה באמת ובשעה"מ שיכל את ידיו בחכמה דבאמת לרבנן נאמר דלא דריש קרא שבא מציבור אלא דבא מיחיד ג"כ וקרא דהוקש למזבח בא דבעינן שלא נשתמש בהן הדיוט ונהי דבגמ' משמע דכ"ע מודו מדלא קאמר איכא בינייהו (וכמש"כ לח"מ פ"ו מאיסורי מזבח ועח"ס סי' מ') היינו דסברי דמהני מסירה לציבור וכאידך מ"ד בירושלמי דבעצים רק מקשינן שלא ישתמש בהן הדיוט ולדעתי תמוה דעיקר קו' דקרא דהפלנו קרבן עצים משמע אף לקרבן ציבור ובזה ל"ש דבאמת יסבור דל"ב של ציבור דזה יליף מהיקש למזבח היינו לענין קרבן יחיד דבעי עצים משל ציבור ולכן נראה לי לישב קו' הנ"ל יען דבקרא כתיב הפלנו על קרבן העצים א"כ זה שנפל הגורל הוא מביא בשליחות אחרינא וכהא"ג שפיר מהני מסירה ול"ח שלא ימסור יפה (אלא דלכאורה לירושלמי דקאמר הטעם יען דאין משתנה לק"צ א"כ אם עשאו שליח אכתי איך משתנה ואולם לפמש"כ לעיל דחד טעמא הוא לכן אין משתנה יען דל"מ מסירה א"ש) ובזה ניחא מה דהקשיתי מתמורה די"ל בעשאו שליח ל"ח שלא ימסרנו יפה כיון דעושה בשליחות דידהו ועל דעתם שימסרנו להם שפיר מהני מסירה וגם כהא"ג שייך שפיר דמשתנה של ציבור כיון דמתחילה על דעת המשלחים הקדישו שימסור להם:

ועוד יש לחלק דהך דירושלמי אייריי שנדבו עצים ל"מ יען דאין משתנה לק"צ אבל

במוסרו לציבור קודם ההקדש וציבור הקדיש ל"ש זה ולפי"ז הקרא דהפלנו גורל איירי במוסרו ולא הקדישו או י"ל כיון שמפילין גורל א"כ אגב שיכול הגורל ליפול על כל אחד א"כ כ"א משתעבד להביא אם יפול עליו הגורל כדי שאם יפול על האחר גם הוא יביא וכהא"ג ל"ח שלא ימסרנו יפה והוא נכון בסברא וזה נראה כונת התוס' ביומא שכ' לחלק בין שקלים דנותן בלב שלם כיון שכ"א נותן שקל כנגדו ויש לו לחלק בשל חברו נגד מה שיש לאחרים חלק בשלו ומה גם אם לא יזכה בשל חבירו לא יצא גם הוא כהא"ג ל"ח שלא ימסרנו יפה:

אך מה דקשה לי על הירושלמי אי סובר דרשא דקרבן העצים א"כ איך קאמר הירושלמי דמשתנה יען דרק מכשירי קרבן הא הוא עצמו קרבן מיקרי ויש לחלק עכ"פ אין הכונה שיהא קרבן מחמת עצמו אלא להכשיר הקרבן אלא שלדעתו הוא דוחק וע"כ דירושלמי סובר דלא מיקרי קרבן ודלא כרבי דסובר עצים מיקרי קבנן והנה בח"ס א"ח סי' מ' הוכיח דהלכה כראב"ש דבעינן שלא ישתמש הדיוט מדלא קאמר איכא בנייהו עצים שבאין מציבור וע"כ מדפשיט לגמ' דבאין משל ציבור א"כ אי לראב"ש אין באין מציבור א"כ מה פשיטות וע"כ דמודה ראב"ש אלא דבעי לרבוי' דבאין רק חדשים ומוכח דהלכה כן דאל"כ דאין הלכה כראב"ש א"כ דילמא אכתי לפלוגי אתי וגמ' דפשיטא לי' דבאין משל ציבור משום דלית הלכה כראב"ש ולכן פסק רבינו תרתי דבא מציבור ורק חדשים ולכאורה יש לדחות דלכן פשיטא לי' דראב"ש מודה יען דאין היקש למחצה וכמש"כ לח"ש אבל לעולם אין הלכה דבאין רק חדשים אבל לפי דברי שעה"מ הנ"ל יש להוכיח כן דהרי לכאורה עדיף יותר לומר דלראב"ש ל"ב בא משל ציבור כיון דילפינן דקרבן שמנדבין עצים וקיימ"ל כחכמים דל"מ מסירה לציבור א"כ ע"כ דל"ב משל ציבור ות"ק יסבור דאין מתנדבין באמת וא"כ מה פשיטא לי' דלראב"ש באין רק מציבור דא"ל מהיקש דהרי יש הוכחה דאין מביאין מציבור כיון דיחיד מתנדב כמש"כ שעה"מ וע"כ כיון דהלכתא דמביאין משל ציבור ע"כ מסתבר דראב"ש מודה ודו"ק אך לפי מה שדחיתי דברי שעה"מ נסתר זה דלענין עבודת יחיד בוודאי מהני מסירה ולפי"ז לכאורה יצא לנו מכאן די"ל כיון דרבינו לית לי' חילוק כגמ' דיומא בין עבודת יחיד כמו דמוכח כאן א"כ שפיר מוכח דהלכה כראב"ש ושמודה דבעינן משל ציבור דל"ש לדחות דבשל יחיד פשיטא דמהני מסירה דלרבינו לית לי' חילוק הנ"ל וכבר בארנו דהך דיומא בלא"ה אין ענין לשאר מסירה לציבור אבל במנדב ממש באמת אין חילוק בין עבודת ציבור וכקו' שעה"מ א"כ צדקו דברי שעה"מ וח"ס ומוכח שפיר דהלכה כראב"ש וצדקו דברי רבינו לשיטתו ודו"ק ודאתאן עלה בסוגיא זו אמרתי להעלות על הספר במה שהוקשו תוס'

ביומא מהך דבן בוכרי ומהא דנשים וקטנים מביאין שקליהם כמו שהקשה במשל"מ דלדעתי ל"ק דדוקא היכיא דשייך דהקדש נקרא על שם היחיד שם חיישינן שלא ימסור יפה אבל בהך דבן בוכרי אטו בהך שקל שלא יהי' הקרבן נקרא על שמו ומשלו יהא קרבן כהא"ג וודאי מוסר יפה ובשי"צ כ' דשקלים דידעו דבא משל ציבור גמר ומקנה ובשעה"מ תי' דלכן מקבלין יען דבטל חלק נשים וכהנים ואדאמוהגזצ"ל הכ"מ בשב"ד יור"ד סי' קס"ט הקשה בשותפות ל"ש ביטול ולדעתי אשה וקטנים אף ששוקלין אינם שותפין בקרבן כיון דאין חייבין לשקול שייך שפיר ביטול והנה שם הביא אדאמהגזצ"ל מרש"י עירוכין דלכן ל"ש דרשא דכליל דרוב ציבור ישראל משמע מטעם ביטול ולי קשה דל"ש כלל ביטול בשקלים דע"י ביטול אין נעשה מחולין קדשים כמו שכ' בפ"ו מפהמ"ק לכן נראה כונת רש"י ע"ד דאיתא בירושלמי בשקלים דל"ש דרשא דכליל רק בשל יחיד לא בשל ציבור וכונת רש"י ג"כ כהא"ג דרוב ישראל כהא"ג לא נאמר כלל כליל לא משום ביטול ועמש"כ בפ"ז ממעילה והנה תוס' תי' אהא דבן בוכרי יען דכל ריווח קרבנות שלהם ל"ח שלא ימסרנו יפה וכ' בח"ס בתורת משה דהיינו דכיון דל"ה כמתנה שוב דברים שבלב אין דברים וכהא"ג כ' אקו' הראשונה כיון שכל כבוד כהונה שלהם ל"ח שלא ימסרנו יפה וכ' בשי"צ הכונה כיון דכבוד שלהם לא חסרי מידי אדרבא אגב חביבות עבודה מקנה לציבור כדי שיהא עבודתו שלימה משא"כ בספיחין אין לו חלק דבא משל ציבור אפשר דטעי ולא גמר ואקני יעו"ש בשם הריטב"א:

ומש"כ תוס' דיש להם הנאה כ' דכונה יען דאין מתרוקן רשותו גמר ומקנה משא"כ בשומרי ספיחין אין להם הנאה מקפיד שלא למסור שכר טרחו (ובזה נראה לי דא"ש מה דהקשיתי מתמורה די"ל כיון דמפריש עושה תמורה ופודה א"כ לא נתרוקן רשותו גמר ומקנה) ובזה תי' ג"כ מה דקשה ממעילה דיביא קטורת וכן מכריתות דמוסר קטורת לציבור די"ל דיש הנאה דא"צ להתבשם בירושלים מריח הקטורת גמר ומקנה ואהך דמעילה כ' די"ל עוד כיון דמעל ומביא הקטורת לכפרה וודאי גמר ומקנה כדי שיתכפר לו:

והנה בגמ' דמנחות בהאי דבן בוכרי יש לדקדק דקאמר דחולין בעזרה הוה הל"ל דאין בא משל ציבור כדאמרינן בב"מ ועוד אמאי ל"ק דקמ"ל דל"ח שלא ימסור יפה כדקאמר בר"ה וכן אמאי לא פריך הגמ' כן אמשנה דנשים שוקלין דהוה חולין בעזרה וכן קו' ראשונים בהך דנשים ניחוש שלא ימסרנו יפה ולפמש"כ י"ל דכל טעם דחיישינן שמא הקדישו לעצמו דזולת זאת דהרי בכל שקלים כן אף שמקדישו מוסרו לציבור (הגם דיש לחלק עכ"פ יש לו חלק אבל בנשים ע"י שימסרו אין להם חלק בק"צ) וא"כ ל"ש דאין

משתנה לק"צ דמ"ש מכל שקלים ולכן ל"ש שלא ימסרנו יפה דכל טעם דל"מ מסירה שמא הקדישו לעצמו וזה ל"ש בשקלים אבל מבן בוכרי פריך שפיר דכהן אין מקדישו דא"כ איך נאכל הא של כהנים אין נאכל ולכן רק פריך דהוה חולין בעזרה וע"ז משני דמוסרו לציבור א"כ במסירה עדיין חולין הוא ל"ש שלא ימסרנו יפה דהוה דברים שבלב ול"ה דברים:

ז') **אף כל קרבנות הציבור שהתנדב יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרו לציבור**. וכתב הכ"מ דיצא לרבינו כן מהא דיומא דף ל"ה גבי בגכ"ה ומשל"מ תמה אדרבא שם מבואר דזה רק לעבודת יחיד אולם בתוסיו"ט כ' דיצא לו ממשנה דיומא אלו משל ציבור רצה להוסיף מוסיף וסובר דאין חילוק בשל כה"ג לשל כההי"ד ובשי"צ כ' דלמסקנא דל"ח לשלא ימסרנה יפה ה"ה אפילו בעבודת ציבור מהני ודנקט עבודת יחיד לרבותא דאף להוצאת כף ומחתה דלאו עבודה גמורה בעי מסירה לציבור והיינו דבתוספתא פ"ק דיומא וירושלמי פ"ד דשקלים לא הזכירו עבודת יחיד ול"נ לפמש"כ המאירי לפרש הסוג' דבוודאי כשמוסר קודם עבודה מהני בציבור ורק כאן אייריא בשעה שיעבוד מוסרה לציבור א"כ חיישינן שלא ימסרנה יפה קמ"ל דל"ח אבל בעבודת ציבור ל"מ בכהא"ג שלא מסר בשעת הקדישו נתישבו דברי רבינו על נכון דהוא אייריא להדיא ממסר מיד בשעת הקדש לכן מהני ודו"ק:

ונראה להביא ראי' לשיטת רבינו ממנחות דף ס"ה דעשו יו"ט משום תמידא שהיו הצדוקים אומרים דיחיד מנדב תמיד דכ' את הכבש האחד תעשה והושיבו לו הא כתיב את קרבני לחמי לאישי תשמרו להקריב במועדו מכאן דבא מתרומת הלשכה (וכן דריש בדף נ"ב) והנה לפי"ז בשלמא אי במוסרה לציבור מהני משום דהוה כאלו בא מלשכה דאז לכל ישראל יש חלק ולכן במסירה לציבור מהני א"כ האי צדוקי ע"כ אית לי' דבלי מסירה יחיד מתנדב והשיב לו שפיר דתשמרו לשון רבים ע"י מסירה אירי דהוה של רבים אבל אי נאמר דל"מ מסירה אי משום דלק"צ חיישינן שמא לא ימסרנה יפה או כדמפרש בירושלמי דיומא דאין נעשה מקרבן יחיד קרבן ציבור א"כ כיון שהקדיש הוא הוה קרבן יחיד אף שמסרו לציבור ל"מ משום דאין משתנה לק"צ ובעינן דוקא מתרומת הלשכה א"כ לפי"ז מאי הושיבו לו רבנן להאי צדוקי הא גם האי צדוקי מצי סבר דבעי מסירה לציבור רק סובר דמשתנה מק"י לק"צ וא"כ לפי"ז מקיימי תרי קראי את הכבש תעשה כיון שהוא מנדבו והא דכתיב תשמרו היינו משום מסירה לציבור משתנה ק"י לק"צ ודו"ק ואף את"ל דחכמים ידעו דלצדוקים בלי מסירה סברי דיכול להקריב וא"כ שפיר השיבו לו מתשמרו משמע רבים עכ"פ תיקשי מנ"ל דל"מ מסירה או דלא נשתנה

ק"י לקרבן ציבור הא יש לו ללמוד דכתיב את הכבש תעשה לשון יחיד וכתיב תשמרו הא כיצד אלא וודאי דק"י משתנה לק"צ ומהני מסירה כדעת רבינו והא דיומא דמחלקינן בין ק"צ לק"י היינו דגם בגכ"ה שעובד בה קרבן יחיד בעי מסירה לציבור אלא סגי בשעה שעובד שמכוין ורוצה שיהא לציבור אבל עבודת ציבור צריך מסירה מקודם ואז מהני ורבינו אייריא במסרו תחילה כאמור אלא דא"כ לכאורה יקשה גם לדידן מה הושיבו מקרא דתשמרו הא י"ל גם לצדוקים צריך מסירה רק דסברי דסגי בשעת עבודה שבדעתם למסור לציבור ול"צ מסירה תחילה ועכ"פ כיון דצריך מסירה שפיר קאמר קרא תשמרו לשון רבים וי"ל מדכתיב תשמרו להזהיר את הרבים על כן משמע דצריך שיהא של רבים ושישתדלו בו בהקרבה ע"כ צריך מסירה קודם וכדמוכח בפ"ד דתענית תשמרו להקריב דשמעינן דצריך לעמוד על קרבנן בשעת הקרבה והבן:

ודע דיקשה תוס' ר"ה דף ז' כ' דבעלמא מהני מסירה רק בשומר ל"מ וכ' בשי"צ שכונתם דידע שק"צ רק מציבור בא וצריך מסירה ומוסר יפה משא"כ שכר שומרים לא ידע דצריך להיות מציבור לכן אין מוסר יפה ויקשה בק"צ מנ"ל דמוסר יפה יען דיודע דק"צ רק בא מציבור דילמא דעתו כדעת הצדוקים וטועה לומר מדכתיב את הכבש תעשה דיחיד ג"כ מנדב ק"צ ולכן נדב הוא ק"צ וא"כ מאי פשיטות דמוסר יפה יותר מבשומר כיון דאפשר דטעי גם בק"צ דל"ב מסירה ואין מוסר יפה:

ח') **כל בגדי הכהנים אינן באין [אלא] משל ציבור ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר**. והקשה בלח"מ דביומא דף ל"ה איתא דרק עובד בה עבודת יחיד ורבינו לא חילק בין עבודת יחיד לעבודת ציבור הן אמת דבירושלמי לא חילק בין עבודת יחיד לעבודת ציבור אך בש"ס דילן חילק והוא תמוה דשבק ש"ס דילן ופסק כירושלמי וכבר דברנו מזה לעיל:

ונראה לישב בהקדם קו' תוס' ביומא שהוק' דהא בב"מ סברי רבנן דחיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה ולי יקשה עוד דגמ' מסיק מדבריך לדברינו נמצא אין עומר בא משל ציבור וקשה דהא לפי גמ' דיומא נוכל לפרש דברי חכמים דשפיר קאמרי דריוס"י אמר דמתנדב אדם והוא שומר חנם דל"ח שמא לא ימסרם יפה וע"ז אמרי רבנן נהי דלא חיישת שלא ימסרו יפה הנה זה שייך לענין עבודת יחיד ובבגדי כהונה אבל בק"צ כעומר ושתהל"ח ע"כ אינו בא משל ציבור דבק"צ ל"ש לומר דל"ח לשמא לא ימסור יפה דהא בבגדי כהונה אמרו דאין עובד בה עבודת ציבור וביותר יש לתמוה לפמש"כ המשל"מ דהא דאין עובד בה עבודת ציבור היינו משום דלציבור לא ניחא להו שבא משל יחיד דבגכ"ה מכפרת וא"כ יפורש שפיר דנהי דר"י סובר דל"ח שלא ימסור יפה אכתי עומר

ושתהל"ח אינן באים משל ציבור כיון דלא ניחא להו שיבוא משל יחיד א"כ ל"מ מסירה דידי' כיון שאינן מרוצים:

ובמשל"מ הקשה עוד בהא דמסיק דפליגי אי תיקנו ד' זוזי להשומרים דלריוס"י לא תיקנו ואמאי לא מוקי דפליגי אי חיישינן שמא לא ימסור הד' זוזי לציבור יפה והנה כיוצא בזה קו' תוס' בר"ה דף ז' בהא דאיתא התם דמתנדב אדם ק"צ ומוסרו לציבור הרי דל"ח שמא לא ימסור יפה וקשיא מרבנן דסברי הכא דחיישינן שמא לא ימסור יפה ובמשל"מ הקשה מהא דכריתות דאם עושה קטורת צריך שימסור לציבור ובתוס' יומא הקשו מבן בוכרי דכהנים שוקלים אינם חוטאים ואמאי ניחוש שמא לא ימסרנו יפה וכן מהא דנשים וקטנים שוקלים שקליהם יקשה ג"כ ניחוש שמא לא ימסרנו יפה:

ולישב כל זה נראה דלכאורה יש להבין מאי זה סברא דניחוש שמא לא ימסרנו יפה דמשמע דאף שבאמת מסרו רק שלא הי' המסירה יפה דמה היא מסירה יפה ומה נקרא מסירה שאינה יפה והנה במשל"מ נראה שהבין דאנו חוששים שבלבו לא הי' למסור כלל אך הקשה ע"ז דהוה דברים שבלב דאינן דברים ועוד יקשה דאין במשמעות הלשון דשלא מסר יפה דמשמע דמסירה בוודאי איכא אלא שאינו יפה כדבעי וא"כ יש להבין מה היא מסירה יפה ונראה דכונה כך דאיתא בתמורה דף י"א המפריש קרבן לכפר בו חבירו מי עושה תמורה מכפר עושה תמורה דאי מקדיש עושה תמורה נמצא ציבור עושין תמורה וכן קאמר שם מקדיש פודה או מכפר פודה ויקשה הא רבא מוקי דרבנן סברי דל"מ מסירה לציבור ועוד קשה לפמש"כ במחנא"פ דע"כ אייריא במקדש השליח בהמתו דאל"ה הא אין עושין שליח להקדש כמש"כ המהרי"ט וא"כ יקשה כיון דבמקדיש משלו אייריא ע"כ בעי מסירה לציבור כדאיתא ברה"ש דף ז' א"כ לא משכחת דציבור עושה תמורה דאין המקדיש עושה תמורה דכבר נסתלק לגמרי אבל במפריש לכפר בו חבירו שפיר י"ל דמקדיש עושה תמורה א"כ איך קאמר נמצא דציבור עושה תמורה וצריך לומר דאייריא שעדיין לא מסרו לציבור (ולפמש"כ לקמן דהטעם משום דמצי הציבור לומר שאין רוצין בשאין מוסר בלב שלם לפי"ז י"ל בוודאי במקדיש קרבן ציבור מקדיש יפה דבעין יפה מקדיש אבל בציבור שעשאו לשליח להקדיש משייר לעצמו זכות ואין מוסר יפה ואפ"ה מהני דציבור א"י לומר שאין רוצין כשאין מוסר בלב יפה כיון שהם עשאו שליח ולכן אם נפל בו מום המקדיש מוסיף חומש אף בק"צ) עכ"פ י"ל דמכאן נלמד מהו מסירה יפה דאם מסרו לציבור עד שנסתלק ממנו לגמרי שא"י לפדות ולעשות בו תמורה אבל אי לא מסרו לציבור רק שהפריש מבהמתו לכפר בו הציבור והא באמר לא מהני מעתה זהו דסברי רבנן דחיישינן שמא לא ימסור יפה דהיינו שלא

יהא כונתו אלא כמפריש כדי לכפר בו הציבור ומשייר לעצמו זכות זה שיהא הוא יכול לפדות כשיפול בו מום ולעשות תמורה וכן בבגכ"ה משכחת ג"כ לחלק כן שנהי שעשה בגדכ"ה כדי לעבוד בו עבודת יחיד אבל לא להפקיע זכותו לגמרי לעבודת ק"צ וכן בעומר משכחת שמפריש כדי שיצאו בו הציבור והא לא סגי אלא צריך מסירה שלא ישאר לו שום זכות מעתה בהא פליגי אי חיישינן שלא מסרו יפה שכונתו רק שיצאו בו חביריו דהיינו הציבור אבל לא מסתלק לגמרי ור' יוסי סובר דל"ח משום דבוודאי מסרו יפה עד שלא משייר לעצמו שום זכות עד שבבהמה כהא"ג בק"צ א"י לפדות ולהמיר זהו מיקרי מסירה יפה ומבהמה נשמע לשאר דברים דל"ח שמשייר זכות לעצמו ושיהא רק קדוש לעבוד בו עבודת יחיד ולא לעבודת ציבור ואין להקשות הא קיימ"ל בעלמא דכל מקדש בעין יפה מקדיש וא"כ איך ניחוש שלא ימסרנה יפה ומשייר לעצמו עוד זכות דכאן כבר הוא הקדש אלא דבעי מסירה יפה לציבור שלא ישאיר זכות לעצמו בהא ל"ש מקדיש בעין יפה מקדיש:

אמנם במשל"מ כ' דהא דלעבודת ציבור חיישינן שמא לא ימסרנה יפה כדמוכח ביומא דף ל"ה הוא משום דציבור לא ניחא להו במסירתו והקשה ע"ז דהא בשמעתין מוכח דליכא רק חששא שלא ימסרנו יפה עד שלא ישייר זכות לעצמו אלא דל"מ משום דהוה דברים שבלב אבל לציבור לא ניחא להו כיון שאין מוסרו בלב שלם (וכהא"ג כתבו בסמ"ע חו"מ סי' קכ"ה דאעפ"י דל"ח למיתה על כל זה בבא בטענה כל אדם יכול לומר אני חושש שימות אעפ"י שיש רוב כנגד זה) לפי"ז בבגדי כהונה שפיר יש לחלק דלא מהני מסירה דידי' לעבודת ציבור כיון דמסירתו לקרבן הרי דחיישינן אף שבאמת מסרו לציבור אין מסירתו בלב שלם שיהא מהני גם לעבודת ציבור שיסתלק לגמרי רק שבלבו רק לעבודת יחיד רק דלענין לעבוד בו עבודת יחיד מהני דהא ל"ה אלא דברים שבלב אבל לענין עבודת ציבור לא מהני משום דלא ניחא להו לציבור כיון שעכ"פ אין בלבו להסתלק אך התינח בבגדי כהונה אבל במפריש ק"צ ל"ח לשמא לא ימסרנו יפה לא משום דהוה דברים שבלב אלא משום דאמרינן כל מקדיש בעין יפה מקדיש דבשלמא בבגדי כהונה מצינן למימר כיון שהקדיש כבר אין המסירה בעין יפה ומשאיר זכות לעצמו רק מוסרו שיהא של ציבור לעבוד בו אבל לא שיהא כנכסי ציבור דההקדש והמסירה לציבור הן שני ענינים אבל בק"צ ל"ש לומר שם הקרבן לעולת תמיד או למוספין א"כ בשעת ההקדש כבר מפריש שיהא של הציבור דאל"ה מיפסל משום שלא לשמו לומר דילמא מסרו לציבור אבל לא הי' מסירה גמורה אלא כדי שיתכפרו בו אבל לא שיהא כשלהן כהך דתמורה דז"א כיון דאם לא מסרו לציבור שיהא כשלהן הקרבן פסול א"כ למה הקדישו

לכן אמרינן כיון דבשעת ההקדש ע"כ פרט שיהא לק"צ וכיון שהדין שצריך מסירה יפה שוב אמרינן אדרבא בעין יפה מקדיש לכן רק בבגדי כהונה דבשעת הקדישו א"צ לפרש שיהא של ציבור רק כשבא הכהן לעבודה צריך הוא למסור לציבור כמבואר במאירי דכן משמע ביומא דמשכחת בנעשו לצרכו רק אח"כ כשבא לעבודה צריך מסירה לציבור:

ט') **והנה** בהך דשומר יש לדמותו לבגדי כהונה דאין לדמותו למקדיש ק"צ דהא יש להבין איך אייריא אי הבי"ד מקדישו ואין לשומר אלא המסירה לציבור א"כ יקשה הא אי חיישינן שלא ימסרנו יפה והשאיר לו כח שניחא לי' שיכפר בשלו א"כ אין יכול בי"ד כלל להקדישו א"כ הוה חולין בעזרה ואין כאן עומר כלל ובגמ' משמע דרק יש לחוש שאין באין מן הציבור אבל לא שאין עומר כלל וע"כ לומר דאייריא הכי נמי שנעשה השומר שליח להקדש דהיינו לזכות ולהקדיש וע"ז חיישינן שמא לא ימסרנו יפה ודעתו רק להקדיש ולמסור שיקריבו משלו כהך דתמורה שציבור עושה שליח להקדיש ולהפריש קרבן מדידי' דמדמי' הגמ' למפריש קרבן לכפר בו חבירו והנה בעומר ל"ש דצריך לפרוט בשעת ההקדש דאין אלא קד"ד דלא נתקדש העומר בקדה"ג אלא כשהוא כבר בכלי שרת וא"כ המסירה וההקדש הן ב' דברים ול"ש לומר דכל מקדיש בעין יפה דהמסירה הוא ענין אחר אבל עכ"פ נשמע דל"ש לומר דהוה דברים שבלב כמו במתנה כיון שכבר הקדיש וכבר אינו שלו דדוקא במתנה שעדיין ברשותו שייך לומר דאין נותן ברצונו ולא גמר בדעתו להקנותו בחנם אבל היכיא שכבר הקנה להקדש רק שצריך מסירה שיהא לגמרי של ציבור כהא"ג ל"ה דברים שבלב לפי"ז יש לומר דהא דגמ' הכריח לומר דהכי קאמרי רבנן מלדידך לדידן אין עומר בא משל ציבור ולא מפרש כאשר הקשיתי לעיל דרבנן פליגי בהא דסברי דאין באין משל ציבור מטעם דלציבור לא ניחא ע"כ דרבא סובר דגם לרבנן דסברי דחיישינן שמא לא ימסרנו יפה אין הכונה דסברי באמת דל"מ משום דדברים שבלב הוה דברים וכמש"כ המשל"מ דלפמש"כ י"ל דפשיטא לי' לרבא דבכהא"ג דברים שבלב ל"ה דברים מטעם שבארנו דכבר יצא הדבר בלא"ה מרשותו כיון שכבר הקדישו רק טעם דרבנן דסברי כיון דבלבו אין למסור יפה לציבור לגמרי ורוצה שישאר לו זכותו שיהא הקרבן נקרב משלו נהי דל"מ מחשבתו משום דדברים שבלב לה"ד אבל ציבור לא ניחא להו במה שאין נותן ומוסר להם לגמרי שלא ישאיר לעצמו שום זכות וע"ז פליג ר"י דסובר דל"ח שאין מוסר יפה בלב שלם דכל מקדיש בעין יפה מקדיש ואף דמסירה וההקדש תרי מילי נינהו דסוף כל סוף ניתן הדבר לציבור להקרבה לכן גם בזה אמרינן דמקדיש ומוסר בעין יפה וכיון שמוסר בעין יפה ל"ש לומר דלציבור לא ניחא להו דאין כאן סברא לומר דלא ניחא להו לציבור וא"כ לריוס"י ע"כ גם בבגכ"ה

מהני אף לעבודת ציבור כיון דל"ש דציבור לא ניחא להו כיון דאמרינן דמוסר בעין יפה מוסר ולכן מקדיש יחיד ק"צ לכו"ע כדמוכח מרה"ש והבאתי ראי' לזה מהא דמנחות דף ס"ה דצדוקים דרשו דיחיד מביא ק"צ דכ' את הכבש האחד תעשה בבוקר וחכמים השיבו דהא כתיב תשמרו לשון רבים וא"כ יקשה לכאורה האי קרא דתעשה מאי עבדי לי' ע"כ לומר דתרווייהו אמת דיחיד מביא ק"צ אלא דצריך מסירה לרבים ע"כ כתיב תשמרו וא"כ להלכה שפיר פסק רבינו דמהני בבגכ"ה גם לעבודת ציבור:

ומיושב קו' תוס' מב"מ דע"כ רבנן ג"כ מודו דמהני מסירה לעבודת יחיד דאי לרבנן ל"מ משום דאין מוסר בעין יפה ע"כ לומר משום דדברים שבלב הוה דברים כמו במתנה א"כ הדרה קו' לדוכתי' אמאי מפרש רבא דברי רבנן דמלדידך לדידן אין עומר בא משל ציבור הא כיון דלרבנן חיישינן שלא ימסור יפה דדברים שבלב הוה דברים א"כ ר"י דפליג היינו לומר דל"ה דברים אבל אכתי שייך לומר לדבריך אין באים משל ציבור משום דאכתי עכ"פ מצי ציבור לומר דלא ניחא להו במסירה שאין בלב שלם אע"כ דגם לרבנן מהני מסירה לעבודת יחיד דדברים שבלב ל"ה דברים רק הא דחיישי שלא ימסרנה יפה היינו משום דציבור לא ניחא להו במסירה שאין בלב שלם ע"כ רי"ו דפליג היינו משום דסובר דמוסר יפה דבעין יפה מוסר וא"כ ע"כ הא דאמרי רבנן דאין באין משל ציבור היינו לדבריך לדברינו ומיושב היטב קו' תוס':

ובהא מתורץ קו' תוס' מר"ה דבק"צ בוודאי לכו"ע בעין יפה מוסר כמו שבארנו וכן א"ש הקו' מבן בוכרי וכן מהא דנשים וקטנים שוקלים שקליהם דכיון דלפמש"כ גם לרבנן דברים שבלב ל"ה דברים ול"ח להא דאין מוסר לציבור יפה רק אנו באים לדון מכח דלציבור לא ניחא במה שאין מוסר בלב שלם הנה זה שייך במידי דבעינא כבגדי כהונה או כעומר אבל במידי שבא בתערובת ואין ניכר איזהו ד' שקלים ל"ש דלא ניחא להו לציבור כיון דהוא אין דבר מסויים ודו"ק בפרט אי אמרינן כשעה"מ דבאמת מה"ת בטיל א"כ בוודאי ל"ש לומר דלא ניחא לציבור בדברים שבלב:

וכן א"ש בהא קו' משל"מ שהקשה אמאי לא מוקי בב"מ בל"ב דרבא דלא פליגי בגוף תקנה דתיקנו ד' זוזי משום בעלי זרוע אלא דפליגי דלרבנן חיישינן שלא ימסרנו יפה ולר' יוס"י ל"ח שלא ימסרנו יפה ולפמש"כ ניחא דאי ר' יוס"י סובר ג"כ דתיקנו משום בעלי זרוע הנה בוודאי שייך דאין בא מן הציבור דלא ניחא להו לציבור דכאן ל"ש דמוסר בעין יפה דהא כיון דתיקנו משום בעלי זרוע א"כ התקנה הוא שההקדש ישלם לשומר שיקרא שם הקדש על הספיחין א"כ בוודאי ל"ש דמוסר בעין יפה ואין נשאר לו שום זכות משום דא"כ לא נפיק עלי' שם הקדש ולא פרשו אינשי מיני' כיון דאין מגיע להקדש שום הפסד

כיון שמוסר לציבור הד' זוזי וכיון דבכהא"ג ל"ש דמוסר בעין יפה שוב לא ניחא לציבור בד' זוזי שאין שלהם לגמרי א"כ שוב נמצא דאין באין מן הציבור ועוד דאפי' אי הוא באמת מוסר בעין יפה אבל כיון דלציבור ניחא יותר שלא ישמור בחנם כדי שיצא שם הקדש ויפרשו מיני' א"כ לא ניחא לציבור במה שמוסר להם א"כ שוב אין באין משל ציבור ואמאי לר' יוסי יכול לנדב אע"כ דר' יוסי לית לי' כלל תקנת בעלי זרוע:

י') **עוד** נראה לי דבר חדש דהנה בגיטין דף כ' מבואר דאמרינן אתתא לא ידעה לאקנוי' וכ' הראשונים דהיינו בדבר שהוא מחזיר לה לא גמרה ומקניא לי' אלא בתורת שאלה ומבואר שם בסוג' דלס"ד דבכהא"ג אף בגברא שייך דלא ידע לאקנוי' א"כ י"ל דמהא"ט בבגכה"ג חיישינן דאין מוסרו יפה לציבור כיון דהוה עובד בה העבודה א"כ הוה כאלו ההקדש חוזר ונותנה לו ולכן מאחר דהם חוזרים לידו לא ידע לגמור בדעתו לאקנוי' קנין גמור וכיון דיודע דסופו לחזור לידו לא מסרו יפה וא"כ ל"ד כלל לקרבן דל"ח שלא ימסרנו יפה דאין הקרבן חוזר לידו דלגבוה סלקי כאשר יבואר:

והנה בשמעתין דגיטין איתא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליו והרי היא יוצא מתחת ידו מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא לי' או דילמא אשה לא ידעה לאקנויי וכ' הראשונים דהיינו בדבר שהוא מחזיר לה שלא גמרה ומיקנייא לי' אלא בתורת שאולה משלה והקשו תוס' וכי לא ידע מתניתין דכ' אשה גטה דפשוט מיני' לעיל בסמוך דאשה כותבת את גיטה ותי' די"ל בקלף של בעל רק שנותנת שכר הסופר ור"א ס"ל דאיריא בקלף שלה ול"נ לישב קו' התוס' דבגמ' קפשט מהאי זקן דהי' מלוה לכל בני כפר והקשה בח"ס מאי מייתיא ממלוה שמקנה הנייר ללוה הלא כל עצמינו לא עלה ספק בלבבנו אלא משום דהגט חוזר לאשה והיא שלה לעולם ע"כ חושבת שהנתינה לבעל הוא רק דרך שאלה בעלמא והנה המלוה נותן לו לזכרון דברים ופקדון או בעין משכון עד שיפרענו ושוב יחזרנו ללוה לצור על צלוחיתו והניח בצ"ע:

עוד הקשה דהנה בהך משנה דזקן איתא בסיפא לפי דרכך אתה למד שהאשה כותבת גיטה והתם ליכא למימר מטעם הפקר בי"ד וא"כ איך נלמד זה מזקן דידע לאקנויי:

ונראה לישב דהנה זה שכ' הראשונים דאשה אין יודעת לאקנויי כיון שחוזר אצלה הוה אצלה רק כשאלה תמוה הא לס"ד גם בגברא לא ידע לאקנויי וזה תימא לומר כן דהנה כל קנין נעשה ע"י הלוקח והמקבל א"כ מאי שייך לומר דלא ידעו לאקנויי הא הלוקח הוא העושה הקנין אף דצריך דעת אחרת מקנה כיון שמתרצים שיעשה הקנין ממילא מהני והנה ברשב"א כ' דדמיא לעודר בנכסי גר דה"נ אין דעתו ליקנות וזה ג"כ תימא מהיכי תיתי לומר כן דאין דעתו ליקנות ולהקנות יען שאין קנין עולמית:

לכן אומר לפמש"כ בפ"ד דיש שני מיני קנין שויו וקנין חפץ והנה בוודאי שויו יודעין להקנות אף שאין אלא לזמן דחוזר הדבר אליו אבל כיון דצריך להקנות גוף החפץ זה אין יודעין לאקנויי שחושבין כיון שעצם החפץ חוזר אליו אין מחשבתו נפרדת מהחפץ ומחזיקין עדיין בו כמעיקרא ואין מסתלקין מהחפץ (ולכן לס"ד ה"ה גברא א"י להקנות ולסלק עצמו מעצם החפץ דחביבה עליו וכיוצא בזה אמרתי אהא דס"ל ר"ה ב"ב דף נ"ה דתלוי וזבין זביני' זביני ובהכונס מוקי באמר רוצה אני ורבינו לא הביא דצריך לומר רוצה אני וכבר השיגו הראב"ד פ"א מגזילה ונראה דהנה סוג' דקידושין דף נ"א מוכח דרוצה אני מהני רק היכיא דבא לכפרה או דמצוה לשמוע דברי חכמים וכאשר הסביר רבינו בפ"ג מגירושין דאנן סהדי דרוצה אלא דהגוף מעכב וע"י כפיתו נתרצה הגוף א"כ היכיא דליכא מצוה ל"מ רוצה אני כיון שבא ע"י כפי' ואמרינן נהי דשקיל זוזי אפ"ה ל"ה זביני ברצון טוב באמת דע"י זוזי רק מקנה לו השיווי אבל מגוף ועצם החפץ אין מסלק עצמו כיון שבא ע"י כפי' ומצוה ליכא דמתרצה באמת א"כ אף דאומר דמסתלק עצמו מהחפץ לא מהני דרוצה אדם בשלו ואין מסלק עצמו ברצון טוב מחפץ שחביבה בעיניו) ובזה ניחא מה שהקשה הרשב"א מה בכך דזקן ידע לאקנויי עכ"פ הלווים אין דעתם ליקנות והוה כירד בנכסי הגר וכסבור שלו הם ותי' דדע"א מקנה שאני לפמש"כ י"ל דשאני ירד לנכסי הגר שם לא הי' דעתו ליקנות השיווי כלל לכן לא קנה אבל כאן הא השיווי יודעין להקנות וליקנות ובוודאי הי' דעתם ליקנות שיווי השטר רק שאין יודעין להקנות גוף ועצם הנייר ממילא אין יודעין ליקנות ג"כ אבל בזקן דהוא יודע לאקנויי עצם החפץ א"כ כיון שדעתם ליקנות שיווי החפץ ממילא קנאו גם עצם החפץ גופי' כיון דהזקן יודע לסלק עצמו מגוף ועצם החפץ:

לפי"ז ניחא מה שהקשה הח"ס דבוודאי לס"ד דזקן לא ידע לאקנוי' דגם גברא לא ידע לאקנוי א"כ לאותו ס"ד באמת אמרינן דלא ידעו הלווים ליקנות כלל כיון דיודעים הלווים שצריכין ליתנם ליד המלוה ובאמת א"צ להחזיר להם לצור על פי צלוחותו דגוף הנייר נשאר להמלוה א"כ ליכא ספר מקנה אע"כ דגברא ידע לאקנויי וע"ז משני דזקן ידע לאקנויי שפיר ומסלק עצמו מגוף החפץ אף דהם לא ידעו לאקנויי הנה כיון שמסלק עצמו זוכין ממילא אף דלא הי' לזכות עצם החפץ כיון דעכ"פ כיונו לזכות שיוו של החפץ מעתה לפי"ז יתפרש הסיפא הכי לפי דרכך אתה למד שהאשה כותבת את גיטה כיון דנשמע דעכ"פ השיוו יודעין להקנות וליקנות דאל"כ מאי מהני שהזקן יודע לאקנויי הא אין יודעין ליקנות ודמי לנכסי הגר דלא קני וא"כ רק הנייר אין יודעת לאקנויי דאין דעתה לסלק עצמה לכן שפיר יש לומר הפקר בי"ד הפקר בכגון דאדעתא כיון דזוכה

בשיוו הגט דזה יודעין להקנות וליקנות מהני הפקר בי"ד הפקר מדאורייתא להוציא מרשותה ולהכניס ג"כ (דאי לאו האי דזקן והוה אמרינן דאין יודעין לאקנויי כלל עפ"י השיוו ל"ה שייך לומר הפקר בי"ד הפקר דאז צריך לומר דהפקר בי"ד הפקר להוציא מרשותה ולהכניס לרשותו ובזה הא מהני דאורייתא שיהא שלו מה"ת כמש"כ הרשב"א גיטין דף ל"ו) וא"ש:

וניחא נמי מה שהקשה עוד בח"ס הא דפריך מערב היוצא לאחר חיתום שטרות דפירש"י האי שטרא שחתם בו לאח"ז כבר הי' מסור למלוה וקשה מה בכך הלא אינו אלא פקדון או כעין משכון ביד המלוה וגוף השטר שייך ללוה ולפמש"כ כיון דעדיין לא ידע דגברא ידע לאקנויי א"כ לא הי' דעת הלוה ליקנות א"כ באמת הי' הדין דא"צ לחזור כלל ללוה והוה הנייר של המלוה:

מעתה א"ש קו' תוס' די"ל לס"ד לא יכול לפשוט מהא דאשה כותבת את גיטה די"ל משום דהפקר בי"ד הפקר דהא לס"ד דגברא לא ידע לאקנויי א"כ ע"כ לפרש כמש"כ דהשיוו יודעין להקנות וא"כ ע"כ לומר דגם הקונה לא ידע ליקנות וכמו דמוכח מקו' הרשב"א ודומה לנכסי הגר דלא קנה ודעת אחרת מקנה ג"כ ליכא כיון דלא ידע לאקנוי וזה וודאי לא מסתבר ע"כ לומר דקניין השיוו יודעין ליקנות ולהקנות ורק החפץ גופי' אין יודעין להקנות וליקנות ע"ז מהני הפקר בי"ד הפקר לסלק ולהוציא מרשותו ע"ז מהני הפקר בי"ד הפקר מה"ת לסלק ולהוציא מרשותה וממילא זכי אידך העושה קנין השיוו וא"כ אין ראי' מגט דאשה כותבת שפיר את גיטה מכח הפקר בי"ד הפקר:

י"א) **עוד** נראה לי לפרש הסוג' דלא ידעה לאקנוי עד"א דהנה לכאורה צריך להבין הא במתנה ע"מ להחזיר אשה ידעה לאקנויי ובפרט גברא ידע לאקנויי וכאן בס"ד אף גברא לא ידע לאקנויי אך הדבר נכון דהנה בקצה"ח העלה הא דמתנה ע"מ להחזיר הוה מתנה היינו דקנין הגוף לשעה הוה קנין דאי ל"ה אלא קנין פירות לא הוי מהני ולכן באמת צריך לחזור ולהקנות והיינו באומר ע"מ בפירוש שפיר ידע לאקנוי אבל בלא אומר ע"מ ויודע שעתיד להחזיר לו אז לא גמר ואקני בקנין הגוף ואינו אלא כמתנם רק קנין (ונפ"מ דאם אמר ע"מ דאז יכול הוא ליתן לאחר במתנה ע"מ להחזיר וכשאין קנ"פ א"י ליתן לאחר במתנה ע"מ להחזיר) והנה כ"כ במג"א דדעת הריטב"א הובא בשמ"ק פ' המפקיד דכל קנין נעשה בדיבורא אלא דא"י אם גמר להקנות לכן צריך לעשות קנין דבזה הוכחה שגמר להקנות ושפיר נעשה קנין ע"י דיבור ולפי"ז י"ל כאן לס"ד דגברא לא ידע לאקנויי היינו דהי' סובר כשיטת הריטב"א דהקנין נעשה בכ"מ בדיבור ומעשה הקנין רק להוכחה שגמר בדעתו להקנות וכאן דסופו להחזיר אין ממעשה הקנין ראי' שגמר להקנות א"כ

לא נעשה הקנין ע"י הדיבור ומעתה ניחא קו' הח"ס דשפיר מייתיא ראי' מזקן דאי ס"ד גברא לא ידע לאקנוי א"כ הדיבור ל"ה קנין א"כ נהי דכאן מקנה להלוה אבל כיון דהקנין נעשה בדיבורא בעלמא וכאן ל"ש דנעשה הקנין בדיבור כיון שהלוה צריך להחזיר לו נהי דמחזיר לו רק לראי' בעלמא עכ"פ אין הוכחה על הדיבור שאמר להלוה שיקנה השטר וא"כ לא קנה הלוה כלל אף שהלוה א"צ לחזור להקנות כיון דליכא הוכחה שגמר ואקנה אף שא"צ לחזור ולהקנותו לא קנה בדיבורא וכן ניחא אידך הקו' מערב דהא הלוה לא קנה והוה השטר של המלוה ואיך יכול הערב לחייב עצמו אף שמקנה לו הא צריך לחזור ולהקנות למלוה ודו"ק:

וע"ז משני שאני זקן דידע לאקנויי ובוודאי גמר להקנות בדיבור (ואף שיודע שצריך להחזיר לו מקנה לו בדיבורא בעלמא שיהא לו קנין הגוף ע"ד שיצטרך להחזיר לו) וע"ז קאמר בסיפא מכאן אתה למד דאשה כותבת את גיטה דהנה בתוס' מבואר דזוזי דספרא יודעת לאקנויי והיינו משום דזוזי דספרא הא אין חוזר ומקנה לו רק הקלף אין יודעת להקנות (וה"ה גברא כהא"ג א"י להקנות) ואמנם דעת כמה פוסקים בסי' ר"ג דיכול להקנות דבר שלב"ל עם דבר שב"ל א"כ ממילא גם הקלף גומרת ומקנות וא"כ לס"ד לא מצי למפשט ממשנה דכותבת את גיטה דש"ה דמקנית זוזי דספרא ע"כ גמרה להקנות כולו ולכן ניחא גם הסיפא דכיון דזקן ידע לאקנוי' דגמר ואקני ממילא שוב קנה בדיבורא בעלמא וכן באשה כיון שגמרה ואקנה שוב קניא הבעל הקלף ג"כ בדיבורא בעלמא כיון דמצינו דמהני עכ"פ בגברא דהוא חכם דידע לאקנוי ממילא אמרינן גם באשה היכיא דמקנות עם דבר אחר שפיר ידעה לאקנויי אמנם ר"א דדייק כבר מהך דגברא ידע לאקנויי רק באשה לא ידעה לאקנויי מעתה חזר מהס"ד דס"ל דכל קנין רק בדיבורא נעשה והקנין להוכחה שגמר בדעתו להקנותו ובכהא"ג דעתיד להחזיר לו עכ"פ אין הוכחה שגמר ואקנה אלא דעיקר הקנין נעשה ע"י מעשה הקנין ולכן באמת ליכא ספיקא כלל אם יודע להקנות כיון דמסר לו שיעשה הקנין ועשה הקנין בוודאי עשה קנין גמור אף שעתיד להחזיר עכ"פ לאותה שעה הוה קנין גמור וכמו בתנאי ע"מ להחזיר דאמרינן דגמר להקנות קנה"ג (וכמש"כ הרא"ש בטבעת של קידושין אפי' אמר בתורת שאלה אמרינן מסתמא הקנה ע"מ להחזיר היינו קנה"ג לשעה כש"כ באמר בלשון מתנה דאמרינן דהקנה בקנה"ג לשעה) רק באשה איכא ספיקא דלא ידעה לאקנויי דלא הקנתה לו בקנה"ג לשעה כיון דלא אמרה ע"מ (והך דטבעת קידושין שכ' הרא"ש דגמר ואקנה זהו אמרינן רק באיש אבל אשה שמקנית לשעה אין מקנית בקנה"ג רק בקנין לפירות) וע"ז שפיר רב אשי ממשנה דאשה כותבת את גיטה דאין לומר שם שאני יען דמקנית זוזי

דספרא מקנית גם הקלף קנין גמור דז"א דאדרבא מדלא הקנית הקלף לא הקנית גם זוזי דספרא דרק באיש אמרינן דמקנה אגב מילתא אחריתא יען דבגברא יש לנו לאלום דעתו שרוצה בקנין (כמש"כ הרא"ש לענין טבעת קידושין אבל באיתתא אדרבא אנו מגרעים דעתה שלא יודעת לאקנויי ממילא א"י להקנות אגב זוזי רק אדרבא גם זוזי לא מקנית קנין גמור ומדתנן דאשה כותבת מוכח ממילא דאשה יודעת לאקנויי כמו בגברא וא"צ לגרוע כח קנין שלה מבשל גברא ודו"ק (ובזה יש להסביר בין חצר דגברא לחצר דאיתתא דרק מטעם יד):

וגוף הסברא שהעלינו נראה דתליא בפלוגתת דעת השואל בנוב"י סי' כ"ה לדעת הנוב"י שבסי' כ"ו שכ' השואל דהא דאמרו הן הן הדברים שניקנו באמירה היינו אומדן דעת שאמדו חכמים שגמר ומקנה בדיבור ובנוב"י השיג דלא תלה בדעתו רק כיון דחכמים ידעו דגמרו ואקני' עשאו תקנה שיהא מועיל בדיבור ובאמירה לבד וא"כ לא תלה שוב בדעתו אם דעתו להקנות או לא דאין לומר כיון שחכמים תיקנו שיהא מהני אדעתא דהכי נשתדך לא מהני מה שאין דעתו להקנות משום דאומדן דעת שגמר ואקנה א"כ אטו אם אחד יקנה לחבירו באמירה ויאמר שגמר והקנה בלב שלם אטו מהני ולפמש"כ תליא זה בס"ד דגמ' הוה סבירא לן דאמירה גופי' קנין אי הוה ידעינן דגמר ואקני' לכן בשטרי פסיקתא דאמדו חכמים דגמר ואקני באמת הן הן הדברים שניקנין באמירה כדעת השואל ולכן היכיא דגלי דעתו דלא ניחא להקנות באמירה לא קנה לכן ה"נ אי לא ידע לאקנוי ואין דעתו להקנות אף שדעת הקונה ליקנות הא לא מהני דאין דעתו להקנות באמירה זו ממילא לא קנה הקונה אף אם דעתו ליקנות (אבל אי הוה אמרינן דמעשה הקנין הוא עושה הקנין א"כ כיון שמסר לו שיקנה ועשה הקנין מה איכפת לי' במה דלא גמר להקנות הרי מסר לו שיעשה הקנין כסברת הנוב"י אע"כ לס"ד הוה סבירא לן דבאמירה לבד נעשה הקנין כנ"ל) ודו"ק ולס"ד לא יקשה א"כ הכי אם יאמר אדם דגמר ואקנה יהא מהני בלי קנין ל"ק דהיכיא דתיקנו חכמים קנין ממילא לא מהני מה שיאמר דגמר ואקנה אבל היכיא דחכמים הניחו על דעת האדם שגמר ואקנה מהני מצד אמירתו דהוה קנין וכן היכא דאיכא אומדן דעת דהקנה באמירה מהני כדמוכח בבכורות דף י"ח גבי רועה יעו"ש בתוס' אמנם למסקנא דשמעתין אמרינן כדעת הנוב"י דאמירה ל"ה קנין כלל רק היכיא דתיקנו חכמים דליהני קנין ודו"ק היטיב:

ואמנם נראה לישב בפשיטות קו' הח"ס דהשטר של לוה דהא מחזיר לו לאחר פרעון דהנה שיטה זו שכתב הח"ס דשטר אינה של מלוה דנקנה רק למשכון הנה כן מבואר ברשב"א פ' הכותב דהנה כתב שם ראי' לשיטתו דהשטר של לוה מהך דגיטין גבי טבלא

היוצא מתחת ידה וכונתו דעכ"פ מוכח דצריך שיהא השטר של לוה רק דהמלוה מקנה לו מעתה לפי הבנת הח"ס יקשה לרשב"א הא אדרבא מכאן מוכח דל"ה של הלוה דאי הוה של הלוה א"כ איך פשט מכאן דידע לאקנוי בכהא"ג דחוזר ומקנה לו דהא במלוה ולוה אין חוזר ומקנה לו כלל לכן נראה דא"ש דהנה בקצה"ח סי' ס"ו הביא להקשות אי השטר בידו למשכון א"כ מלוה בשטר איך משמט ולכן העלה בקצה"ח דהכונה כך דכ"ז שהוא ביד המלוה הוא לגמרי של המלוה ורק לאחר פרעון חוזר ומקנה לו (והוא כמו מתנה ע"מ להחזיר לדעת הקצה"ח בסי' רמ"ח דהוה קנין הגוף לזמן) וא"כ משמט יתר החוב יעו"ש א"כ ניחא דשפיר דייק דאף דכאן צריך לחזור ולהקנותו למלוה שיהא שלו עד שעת פרעון אפ"ה מצי לאקנוי ומיושב קו' הח"ס על נכון:

אולם לפי"ז קשה לי הא דמשני שאני זקן דידע לאקנויי ע"מ להחזיר לו במתנה ועד העת ההיא מקנה קנין גמור להלוה והלוה חוזר ומקנה לו קנה"ג לזמן עד שעת פרעון יקשה אכתי איך מקנה לו הלוה למלוה עד זמן פרעון קנה"ג לזמן כיון דהא צריך המלוה להחזיר לו אחר פרעון והנה רשב"א הקשה הא הלוה עכ"פ לא ידע ליקנות ותי' דע"א מקנה אבל לפמש"כ אכתי קשה הא הלוה לא ידע לאקנויי למלוה כיון שאין לעולמית דהמלוה צריך להחזיר אחר פרעון אך י"ל דזה דצריך להחזיר אחר פרעון זה מיקרי שפיר קנין עולמית כיון דכל זמן שלא פרע אמרינן שלא יפרע דמי יימר דיהא לו מעות לפרוע כדאמרינן בפסחים בהגיע זמן אחר פסח חמצו שרי ול"א כיון דאם יגיע הזמן צריך להחזיר לו יהא עובר עליו תוך זמנו בפסח כיון דמחוסר לו מעות אמרינן דלא יפרע ויחלטנו אצל המלוה ערמב"ם וראב"ד פ"ד מחומ"צ מש"כ ומכאן ראי' לרמב"ם כנ"ל:

י"ב) **והנה** שם בשמעתין איתא בעי רמב"ח הי' מוחזקים בעבד וכו' מי אמרינן אקנויי אקני' לה והקשה בפנ"י דמדקאמר אקנויי אקנה משמע מזה כדעת הר"ן דצריך להקנות בפירוש דאל"כ דבמסירת הגט לידה ממילא זכתה בגוף העבד כמסקנת דברי הרשב"א בשם הירושלמי א"כ אמאי קאמר דאקנויי אקנה לה כיון דעיקר האיבעיא לענין גט הול"ל אי אמרינן דיהבה ניהלה וממילא מסתמא קנתה גוף העבד או אמרינן דמדנפשי' עייל א"כ מוכח דס"ל דצריך להקנותה בפירוש ולפי"ז הקשה מ"פ רבא דתיפוק לי' דהוה כתב שיכול להזדייף דילמא באיכא עידי מסירה והא דבעיא לי' אי אקנוי' אקנה משום דעל הקנין ליכא ע"מ שעל הגט דזה א"צ העדים לידע אם הקנה לה העבד תחילה קודם הגירושין ולכן כשר באפשר להזדייף והעלה דצריך להקנות בשעת מסירת הגט ואי איכא ע"מ ע"כ יודעין אם אמר לה זכי בעבד והתגרשי בגט זה שעליו רק דהקשה דבכהא"ג שמקנה לה העבד בשעת מסירת הגט שוב פסול משום דבעינן וכתב ונתן שאין מחוסר

קנין בין כתיבה לנתינה יצא זה שמחוסר הקנאת גוף העבד והדרה קו' לדוכתי' ונראה לישב דיש לדקדק בלישנא דגמ' בשלמא מתניתין לרבא ל"ק באיכא ע"מ אבל לרמב"ח קשיא ממשנתינו דהא משנתינו בוודאי אייריא לענין גירושין שפיר מגורשת בנתן לה העבד ועוד יקשה הא דמסיק השתא דאתית להכי לרבא נמי ל"ק בכתיבת דתמוה הא משנתינו ל"ק דאתיא בפשיטות באיכא ע"מ וכן מאי שייטי' דרבא הכא וכבר הקשה כן בפנ"י (ובמהר"ם באמת מחק תיבות רבא) ולכן נראה דהנה לקמן פריך יד עבד א"א לקצצי' אבל קרן פרה לקצצי' והנה בת"ג הקשה לס"ד דלא ידע דמחוסר קציצה פסול א"כ א"צ כלל לקצצי' דיכול לשייר לעצמו העבד ויתן לה היד של עבד וכן קרן של הפרה ותי' דא"כ הוה שייר במקום הגט ג"כ ובחי' הרי"ם תי' דבאמת הא הקשה הב"ח דהוה כמחובר כמו לענין שחיטה בשן הפרה דפסול לשחיטה דהוה כמחובר ותי' כיון דנותן כל העבד והפרה הוה רק כמו גליון הגט ל"ה מחובר משא"כ בשחיטה דשוחט רק בשן דהפרה גופי' ל"ה ראוי' לשחוט בו (וא"ל דהוה כקתא דסכינא דגוף הפרה לא מתבטלת לגבי השן) אמנם אי במשייר לעצמו העבד או הפרה שוב הוה פסול משום מחובר ולמסקנא הטעם משום מחוסר קציצה והנה נראה דיש נפ"מ דלס"ד דלכן צריך להקנות לה יען דאל"כ הוא מחובר א"כ התינח אי אמרינן דבנתינת העבד ממילא זכתה בו א"כ הכל הוי כגליון הגט ול"ה מחובר אבל אי צריכין להקנות לה א"כ עדיין הוה כמו מחובר כיון דזה שמקנה לה הוה ענין אחר שזה נעשה ע"י מעשה קנין שלה שזוכית בו א"כ עדיין הוה כמחובר דלא הוי כגליון הגט כמו שצריכה לעשות קנין משיכה אמנם למסקנא דהטעם משום מחוסר קציצה י"ל דבאמת צריך קנין ואפ"ה ל"ה מחוסר הקנאה דאין זה חסרון בגוף הגט כמש"כ הר"ן למסקנא (וא"ל עכ"פ גם למסקנא יפסול מטעם מחובר י"ל למסקנא סבירא לי' דבגט ל"ש כלל דהוה מחובר לפרה אף אי הוה משייר הגט לעצמו דל"ד לשחיטה דבעינן כלי והפרה לא נעשה כלי) מעתה י"ל כך דהנה לישב קו' הפנ"י י"ל דלעולם א"צ לאקנוי לה והא דנקט לשון אקנוי' אקנה לה היינו משום דאיבעיא דרמב"ח משכחת בכהא"ג שהבעל אומר שהעבד נותן לה בכתובתה (דאמר לה והתקבלי כתובתך) והיא אומרת שהקנה לה העבד דהיינו שנתן לה סתמא א"כ ממילא נקנה לה העבד וא"כ בוודאי אי ל"ש דמנפשי' עייל א"כ תפיסתה גופי' מוכחת הוה נאמנת שנתן לה סתמא לא לגבות בכתובתה אבל כיון דמנפשי' עייל א"כ ל"ה תפיסתה מוכחת א"כ אף שהבעל מודה שנתן לה לגירושין א"כ אינה באה עליו אלא מכח הגירושין שוב הבעל נאמן שנתן לה בכתובתה וא"כ ניחא לשון דאקנוי אקנה דהיינו דבזה גופי' האיבעיא אי הקנה לה דהיינו שנתן סתמא או שנתן לה בכתובתה:

אמנם אי נפרש האיבעיא כך א"כ ע"כ אייריא בליכא ע"מ דאי איכא ע"מ מסתמא ידעו אי אמר לה והתקבלי כתובתך או שנתן לה סתמא דקנתה העבד וכן שפיר הקשה רבא תיפוק לי' דהוה כתב שיכול להזדייף אמנם רמב"ח ס"ל כמסקנת הגמ' משום דמחוסר קציצה א"כ שפיר מצי סבור דצריך להקנות לה בפירוש ואפ"ה כשר א"כ מצי אייריא שפיר באיכא ע"מ על הגירושין אבל על הקנין ליכא עדים ושפיר איבעיא אי קנתה העבד דמסתמא הקנה לה כדינא דצריך להקנות לה אי לא הקנה לה רק נתן סתמא דמגורשת שפיר אבל גוף העבד לא נתן לה דרק צריך למסור לה העבד כדי שלא יהא עומד לקציצה והוה מחוסר קציצה דפסול וא"כ נפ"מ דיכול לומר לה גם עתה שתגבה כתובתה מהעבד כיון שבנתינה סתם לא קנתה העבד א"כ לעולם באיכא ע"מ על הגירושין וא"כ לרמב"ח דידי' לא קשיא כלל דהוה כתב שיכול להזדייף וזה תליא ג"כ אי אמרינן מדנפשי' עייל א"כ ל"ה מוחזקת מצד תפיסתה ממילא אינה נאמנת שהקנה לה העבד בפירוש מעתה י"ל דרבא דפריך לרמב"ח היינו משום דס"ל כס"ד דגמ' דמיפסל משום מחובר אי משייר לעצמו העבד והפרה ואי מקצצה שוב הוה מחוסר קציצה א"כ כיון דלרבא גם למסקנא מפסיל משום מחובר ע"כ דאמרינן דמסתמא הקנה לה דאי אמרת דצריך להקנותה בפירוש שוב מפסל משום מחובר כנ"ל וע"כ דהאיבעיא דרמב"ח אי נתן לה סתמא או אמר לה בשעת נתינה התקבלי כתובתך דאי לא אמר לה בשעת נתינה כבר זכתה לעבד וצריך בכתובתך וע"כ דליכא ע"מ דאי איכא ע"מ הוה ידעי אי אמר לה קח בכתובתך וא"כ שפיר הקשה תיפוק לי' דהוה כתב שיכול להזדייף וע"ז פריך הגמ' תיקשי לי' מתניתין ומשני משנתינו לרבא לא תיקשי די"ל בע"מ אבל לרמב"ח למאי דס"ל דידע דספק זה שייך אף באיכא ע"מ משום דס"ל למסקנת הגמ' דלא קנתה ממילא רק צריך להקנות לה בפירוש וזה יכול להיות קודם הגירושין או בנתן לה סתמא ואחר הגירושין אומר קח לך בכתובתך א"כ תיקשי מתניתין לרמב"ח דבמשנה קתני דכתב על ידו של עבד יתן לה העבד דסתמא דמשנתינו משמע דקנתה ממילא וכדאיתא בירושלמי וכמו שהקשה הרשב"א לשיטה זו וא"כ עדיין לא משכחת איבעיא דידך רק בליכא ע"מ א"כ שוב קשה דהוה כתב שיכול להזדייף וע"ז משני משנתינו לרבא לא קשיא די"ל בכתובת קעקע דרמב"ח ס"ל בוודאי בליכא ע"מ מסתמא אייריא בנתן לה סתמא וא"צ להקנותה בפירוש אבל היכיא דאיכא ע"מ ל"א דקנתה סתמא דא"כ הא ע"מ לא מהני אקנין הגט דבעינן יעמדו ימים רבים א"כ שוב ממילא לא תהא מגורשת (כמו שהקשה כהא"ג בת"ג) רק שמקנה לה בפירוש ושפיר משכחת איבעיא דידי' וע"ז קאמר השתא דאתית להכי לרבא משנתינו ל"ק דאייריא בכתובת קעקע משום דלפי מה דס"ל לרבא דמשנתינו

אייריא רק באיכא ע"מ ומסתמא הקנה לה א"כ תיקשי קו' אחרת נהי דמגורשת ע"י ע"מ אבל איך תקנה העבד דלענין שתקנה העבד ל"מ ע"מ דבעינן יכול לעמוד ימים רבים וע"כ בכתובת קעקע:

י"ג) **והנה** בתויו"ט פ"ד דשקלים הקשה מ"ש מהא דתנן בפ"א משקלים דמקבלין מנשים ועבדים וקטנים ול"ח דילמא לא מסרו יפה ונראה לישב דכ"כ בכמה דוכתי' דכל אדם יש לו קנין חפץ ג"כ ע"כ חיישינן דלא מסרו יפה דזכות שיש לו בהחפץ לא מסרי יפה דסבר דדי במה שמזכה להקדש השיוו שלו ובאמת צריך למסור להציבור זכות החפץ ג"כ הנה זה ניחא במקנה איזה חפץ כמו בשומר חנם שזכה מהפקר בספיחין ואי לא מסר יפה נשאר לו זכות החפץ דהיינו זכות שלו בספיחין שגדלו אבל בשקלים דרק נותן המעות להקדש דבממון ל"ש שיש לו זכות בחפץ דמידי דעשוי להוציא ל"ש זכות בחפץ דלהוצאה נתנה ע"כ ל"ש דלא מסר יפה (רק דתוס' יומא דף ל"ה גבי הא דבן בוכרי משמע דלית להו חילוק הנ"ל) אמנם למסקנא הא דשומרי ספיחין ג"כ רק משום דיש לו חלק בתרומה דהיינו בממון הלשכה א"כ ל"ש חילוק זה ומש"כ התויו"ט לפי דרכו אמנם קשה לי טובא בהא דשומרי ספיחין יש להם חלק בממון הקדש וחיישינן דלא מסרי יפה במה זכי השומרין בממון ההקדש דהא באמת קשה אין הקדש יוצא לחולין אם לא שנכנס דבר אחר תחתיו לקדושה וכמו שהקשה הרע"ב פ"ד דשקלים ותי' תרומת הלשכה שאני וכ"כ בפירש"י בשבועות פ"ק דבי"ד מתנה עליהם ליתנם לכמה דברים אמנם קודם שנתקבלו דליכא תנאי בי"ד א"כ לא מצי זכי כלל בשל הקדש (והנה אאמוהגזצ"ל בספרו שבי"ד או"ח סי' תמ"א הקשה הא קיימ"ל מכאן ולהבא גובה א"כ עדיין אין לו חלק ותי' דכיון שהקדש חייב לו יש לו ע"כ חלק אחד בשל הקדש רק שאין מבורר לזה אמרינן מכאן ולהבא גובה אבל כפי מה שהקשיתי קשה טובא דבשל הקדש א"י לזכות אם לא שיכנס דבר אחר תחתיו) אך ראה זה מצאתי בשמ"ק ב"ק דף ל"ז בד"ה שנאמר שור רעהו שהעלה דכל חובת שחייב הקדש וה"ה נזקין אין המקבל מועל במעות כיון דהקדש חייב בו יעו"ש א"כ א"ש דשפיר יש לו זכות בשל הקדש כפי מה דחייבין לו:

י"ד) **ובלבד** שנמסור לציבור וכו'. ע' סוף ב"מ אין באין משל ציבור ופירש"י כיון דתקינו רבנן שיקבל שכר אם לא יקבל נמצא בא משל יחיד דאותן ד' זוזים אין לציבור חלק בהן והוק' אמאי הא ל"ח שלא ימסרנו יפה עמשל"מ פ"ד משקלים ונראה ליישב דהנה דאדמוהגרד"ל זצ"ל בחו"מ סי' ר"ג הקשה איך שייך לומר דבא משל ציבור הא לא קנה כלל המעות לשיטת הרמב"ן דמלוה אין שלו ולשיטת הריא"ף ניחא יעו"ש שהעלה דבר

חדש בהקדש דל"ש דהחיוב על הגוף שפיר קנה המלוה ול"נ דניחא בלא"ה למש"כ תוס' בכורות דף י"ח דאנן סהדי דגמר ומקני לי' אפי' בלא קנין א"כ ה"נ קנה בלא קנין ועמש"כ אדאמוהגזצ"ל באו"ח סי' תל"ד משום דיש לו הנאה ממצוה כן כאן יש הנאה לציבור ע"י שמירתו שפיר גמר ואקני' בלא קנין וכבר הארכתי בזה בפ"ד מה' אלו ולפי"ז י"ל דל"ש שימסור יפה דשומר סובר דא"צ למסור יפה כיון דלא קנאוהו כלל דיסבור שלא קנאו ועתו"ס יומא דף ל"ג שם לחלק דשומר שאני והנה תוס' קאי אעומר ומכש"כ דיש לתרץ כן אהא ד' זוזי והבן:

והנה בגבורת ארי' תענית דף כ"ח עמד ג"כ ע"ז דירושלמי קאמר משום דאין קרבן יחיד משתנה לק"צ ובגמ' דידן איתא דצריך מסירה לציבור וכתב דהכונה כך דבמידי דהוה גופו של קרבן בעי מסירה מה"ת לכן חיישי רבנן שלא ימסרנה יפה יפה אבל במכשירין סובר דמשתנה ק"י לק"צ מה"ת א"צ מסירה רק מדרבנן וכיון דאין אלא מדרבנן לא חיישינן לשמא לא ימסרנו יפה יפה יעו"ש:

ע"ד הקושיא קטן ששקל שקלו הא לא מצי מימסר לציבור יפה וא"כ נמצא קרבן קרב משל יחיד י"ל לפמש"כ בהבהב"ח בשם אבודרהם והרשב"א דנתינת שקלים משל גבוה לא משל בעלים דל"ד הארץ ומלואה רק דבעינן שיהא מסירה יפה בזה שפיר י"ל דמהני ביטול דל"ש ממון הדיוט לא בטיל דל"ה ממון הדיוט דגבוה מגזא דידי' גופי' קזכה:

הלכה ח

א) **ומצנפת האמורה באהרן הוא המגבעות אלא שכה"ג צנוף בה ובניו צנופין ככובע.** וראב"ד חולק דמגבעות היינו דעשוין ככובע והנה רש"י בנימוקי תורה משמע לא כדברי ראב"ד ולא כדברי רבינו אלא שדומין ממש ככובע והנה ראיתי בפנים יפות דברים תמוהים במחכ"ת שכ' דרמב"ן חולק ארש"י דמדשינה הכתוב ע"כ הוא בענין אחר וכתב לישב שיטת רש"י דאף שהי' כמין כובע הי' בהן שינוי שבכהן הדיוט הי' גובהן הרבה נקרא מגבעות אבל בכה"ג דהי' קשור פתיל תכלת למעלה מהמצנפת בהכרח שלא יהא בגובה למעלה שלא יתקרע הפתיל מיהו רמב"ן לשיטתו דחולק וס"ל שלא הי' פתיל תכלת באמצע למעלה מן המצנפת את"ד ולא זכיתי להבין שכ' כן בשיטת רש"י ורמב"ן דאדרבא הרמב"ן כתב דהן שווין אלא שההבדל שזה צנוף בגובה הרא"ש ומש"כ בשם הרמב"ן דהוא ענין אחר הוא דעת הראב"ד כאן ודעת ריב"א בתוס' יומא דף כ"ה וסוכה ה' (והוכיח כן מהא דכה"ג מניח תפילין ע"כ הוה משונה אך בתוי"ש דף ס"ב מבואר שדעת ריטב"א ג"כ שהי' שווין רק דהיתה קטנה משל הדיוט ומכה"ג אין השגה לדעת רבינו דגם לדידי' לא הי' מעשה הצניפה בכה"ג כבהדיוט) וכן דעת הראב"ע כראב"ד וכן

מש"כ בדעת רש"י לשיטתו שהי' פתיל למעלה מהמצנפת הנה דעת רבינו וראב"ד יוכיחו דלא תליא הא בהא דרבינו בפ"ט כתב דלא הי' פתיל למעלה מהמצנפת דהיינו באמצע הציץ ואפ"ה סובר כאן דיש חילוק דאף דהי' שווין הי' הבדל ביניהן שכה"ג אין מעלה בגובה וראב"ד דסובר בפ"ט דהפתיל הי' באמצע ציץ וכורכו על המצנפת כפירש"י אפ"ה סובר דלא הי' מעשיהן שווין וא"כ איך כ' יען דרש"י סובר דפתיל באמצע וכן סובר דהי' מעשיהן שווין רק שלא הי' צונף בגובה כהדיוט ומיומא דף ה' דאמרינן במצנפת וכתונת כ"ע לא פליגא דאהרן ואח"כ בניו פירשו יען ששווין בכה"ג והדיוט משמע כדברי רבינו:

ב') **מחזירין הבגדים לחלונותיהן**. וכתב הכ"מ דכן תנן בתמיד דחלונות הי' שם וכתוב עליהם תשמישי הכלים וכן בסוכה כ"ה בילגה חלונה סתומה וכ' הכ"מ שרבינו כ' שם כיוצא בזה שכ' כאן ופלא שרבינו מפרש נגד ירושלמי בסוכה שם וחלונה סתומה שלא העמיד אותה על סכינהן כההיא דתנינן תמן הוא הי' נקרא בית החליפות ששם היו גונזין את הסכינין והחלונות שהי' מצניעין שם בגדי כהונה הי' בלשכת הגזית ששם הי' מפיסין ולובשים בגדי כהונה אותם שזכו בפייס והכי דייק דבספ"ג דתמיד וירדו ובאו להם ללשכת הגזית ובתר הכי קתני בריש פ"ד היו מפשיטין את בגדיהם וכו' וחלונות הי' שם וכתוב עליהם תשמישי הכלים ובהא ניחא מה שתמה בדרך הקודש דבית החליפות הי' בט"ו אמה שעודף על האולם ואיך הצניעו שם בגדי כהונה דהא בין האולם ולמזבח מחוסרי בגדים אינם יכולין ליכנס אבל להנ"ל ניחא דבבית החליפות נתנו רק סכיניהם וע"כ נקרא בית החליפות כמש"כ ריטב"א ביומא מלשון כליל יחלוף ולבגדי כהונה הי' חלונות בלשכת הגזית וכמו שביאר יפה בשי"צ יומא דף ל"ו:

ג') **כה"ג הי' מניחו בלשכתו**. הנה הכ"מ לא הראה המקום שממנו הוציא רבינו זה ונ"ל שהוציא כן ממקרא מלא ביחזקאל סימן מ"ד ובצאתם אל החצר החיצונה אל העם ופשטו את בגדיהם אשר המה משרתים בם ויניח אותם בלשכת הקודש ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את העם בבגדיהם ופירש"י כמו שאמר מרע"ה ופשט את בגדי הבד אשר לבש וכו' והניחם שם ולא יקדשו את העם ת"י ולא יתערבין עם עמא בלבושיהן כלומר לא יגעו אל העם בבגדיהם הקדושים שאין בגדי חול טהורים אצל בגדי הקודש:

ד') **ושש ותשעים חלונות היו במקדש להניח בהן הבגדים**. וכ' בכ"מ שכ"כ רבינו בפי' המשנה סוף סוכה ופלא שהוא נגד ירושלמי בסוכה וכן מש"כ שם רבינו בפי' המשנה מטבעות הוא נגד גמ' וירושלמי וסוף מסכ' מע"ש ועשי"צ יומא דף ל"ו:

וכן מוכח בירושלמי פ"ב דחגיגה ד' בכל יום כה"ג מתלבש בכליו ובא ומקריב תמיד של

שחר אם יש נדונ"ד מקריבן והולך ואוכל בתוך ביתו ובא ומקריב תמיד של בין הערבים ובא ולן בלשכת פלהדרין משמע מזה שבגכ"ג מונחים בלישכתו והבן:

הלכה יא

חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז. אסור לכהן הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה וקשה למה כתב כהן הדיוט הלא בבכה"ג יש יותר כלאים דהיינו חושן ואפוד ועוד דזה הוציא רבינו מעירוכין דף ב' שלא בשעת עבודה לא אשתרי אבל בגדי כה"ד י"ל אף שלא בשעת עבודה אישתרי וראיתי בראב"ד פ"י מכלאים שהשיג על רבינו וז"ל שהרי אמרו ביומא במקדש אפי' שלא בעידן עבודה ומאי דקאמר מפני אבנט שהוא כלאים אינו דאטו חושן ואפוד מי לית בי' כלאים עכ"ל ובכ"מ שם השיג עליו דאין קו' כלל דהא דשלא בעידן עבודה קאי אבגדים שאין בהן כלאים רק משום בגדי קודש קאמר דניתן ליהנות אבל באבנט אסור דאטו משום דחושן ואפוד יש כלאים אבנט אינו כלאים אבל לדעתי כונת הראב"ד להשיג כמו שהקשינו דבאמת ידע דיש לדחות דהאי ניתן ליהנות היינו חוץ מאבנט כיון דבערכין איתא דלא הותר בשעת עבודה ע"ז השיג שפיר דמערכין אין ראי' משום די"ל דקאי אבגכה"ג דחושן ואפוד יש בו כלאים אבל אבנט דקשים לית בי' משום כלאים א"כ הא דבגכה"ג מותר אף שלא בשעת עבודה שפיר י"ל דגם אאבנט קאי והך דעירוכין משום חושן ואפוד וכן כ' באמת ברז"ה פ"ק דביצה דהאי דעירוכין באפוד אייריא (אך בראב"ד בהשגתו לבעל המאור דחי זה דכש"כ חוא"פ דקשין הן דהרי כפולין יותר מאבנט נראה שחזר בו ממש"כ בפ"י מכלאים):

ונראה לישב דרבינו הכריח פירושו דע"כ בכהן הדיוט אייריא דהנה בתוספתא דכלאים הביאו בתוס' מנחות דף מ"א בגכ"ה ובגדכה"ג אין בהם משום כלאים בגדי כ"ג שיצא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור ויקשה מ"ש דנקט במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור דוקא בכה"ג וכן יקשה לכאורה דמתוספתא זו מוכח להדיא במקדש שלא לשרת פטור ולכן נראה דרבינו מפרש דהאי תוספתא דוקא בבגכה"ג אייריא יען שבכל יום הוא במקדש כמש"כ רבינו בפ"ד ולכן הותר לו שלא בשעת עבודה ג"כ משום כלאים ולכן כה"ג דוקא אבל בכהן הדיוט חייב בשלא בשעת עבודה א"כ ע"כ גמ' דעירוכין לא מצי אייריי מכה"ג דבגכה"ג ל"ש לחלק שלא בעידן עבודה דאדרבא מצותו בכל יום בבגכה"ג (והטעם דכה"ג מצותו בכל היום יען דקיימ"ל דציץ אין מרצה רק על מצחו כדאיתא בפ"ד מבמ"ק וא"כ ע"כ שיהא לבוש בבגכה"ג כל היום) וע"כ רק אייריא מבגדי כהן הדיוט והא דבגדי כהונה קשים הם רק לענין הוצאה אבל לענין העלאה ל"ח קשין וזהו טעמו של רבינו ומכאן יצא לו דין זה אבל במדינה גם בגכה"ג

אסור כדאיתא בתוספתא ולכן כ' רבינו דמניח בלשכה שלו בעת שיצא מן המקדש והאי דקאמר ברישא דתוספתא דבגדי כהן הדיוט אין בו משום כלאים היינו אשעת עבודה וכפי מה שאבאר להלן דלאו שעת עבודה ממש בעינן:

ואולם מתוס' נראה שהבינו התוספתא דברישא אייריא מכלאים ושרי לגמרי סיפא דקאמר בגכה"ג במדינה חייב היינו משום הנאה לא משום כלאים ונקט כה"ג לרבותא דאף בדידי' דשייך יותר דצריך לנהוג כבוד בעצמו הו"א דליכא איסור קודש אף במדינה לכן נקטו בגכה"ג אבל רבינו מפרש לה לענין כלאים והנה ראיתי אח"ז באמרי ברוך בהגהות טו"א בחגיגה שכ' ג"כ שדעת רבינו בגכה"ג שרי בכל היום אך קשה לי לפי"ז דבגכה"ג דוקא כל היום שרי דהנה ש"א הקשה מחטאות העוף ומאיברים שנתערבו דמקריב לשם עצים ועוד דאינו בעידנא וכן הקשה מהא דיומא דלובש בגכה"נ לפייס וכן מנזיר דף ל' לר"ל איך הותר ללבוש בגכ"ה (ועמש"כ בזה בתומ"ס) ונראה לישב דהאי שלא בעידן עבודה שכ' רבינו אין הכונה דוקא בשעה שעובד דא"כ לכשיפסוק מלעבוד עבודה מחויב לפשוט בגדיו ולאחר שעה שיביאו קרבנות להקריב ילבוש שנית זהו בוודאי רחוק לומר כן ולכן נראה שדעת רבינו דכל היום משעת שחיטת תמיד הוא בעידן עבודה ורק בלילה דאין זמן עבודה זהו מיקרי שלא בעידן עבודה (ואף דבלילה ג"כ מקריבין איברים ופדרים הנה זה הי' ע"י פייס מי מקריב איברים ופדרים כמבואר בפ"ד מתומ"ס אבל שאר הכהנים אין מקריבין בלילה לכן הוה שלא בעידן עבודה) וראיתי בשעה"מ פ"י מכלאים שרצה לומר שגוף דעת ראב"ד דהותר שלא בשעת עבודה היינו כל היום והאי דעירוכין דאמרינן שלא בעידן עבודה אסור היינו בזמן שאין הקרבה אחר התמיד ודחי זאת דהרי ראב"ד השיג על הרז"ה בזה שר"ל דשלא בעידן עבודה היינו בלילה מטעם דאיברים נקרבים כל הלילה ולפמש"כ י"ל לדעת הרז"ה זהו רק בכהן הזוכה בפייס וראב"ד שדחה הרז"ה הוא אזיל בזה לשיטתו דהנה בפ"א מבמ"ק הל' ו' כתב רבינו אסורין לשתות כל הלילה שמא ישכים לעבודתו וראב"ד השיג מפני הקטרת אימורים ובכ"מ כתב דא"כ אפשר שיקריבו תחלה אימורים וא"כ לפי"ז ראב"ד לשיטתו סובר גם בלילה זמן הקרבה שפיר דחי דברי הרז"ה אבל לרבינו דבלילה לא נקרא זמן הקרבה וצריך לטעם שישכים לעבודתו ויינו לא סר מעליו א"כ שפיר מצי סובר דבלילה לאו זמן עבודה ואז אסור בבגכ"ה ובזה נתישב כל הקו' שהקשה בש"א וכן מה שהקשה בח"ס סי' ס"ט מכהנים שפיגלו דחייבין הא חייב מלקות משום כלאים ואין לוקה ומשלם ואחרונים הוק' דאמאי לא יליף רוב דאל"כ איך לובש כלאים ולפמש"כ ניחא דביום הוה בעידן עבודה שפיר שרי ללבוש כיון דיש עבודה שא"צ לרוב כגון עבודת המנחות דלית

בהו טריפות (ודע דקשה לי לפי הבנת ש"א הא קיימ"ל הולכה לאו עבודה הוא א"כ איך לבוש בגכ"ה עד שמגיע למזבח שהוא זמן רב שעומד בצפון ומוליך האיברים למזבח על הכבש שבדרום אע"כ כמש"כ דכל שעת עבודה ליכא כלאים) ודו"ק:

ועוד יש להביא ראי' לסברתינו מפ"א מבמ"ק הל' ט"ו הנכנס שתוי יין בשעת עבודה הואיל וראוי לעבודה חייב וראב"ד השיג וכ' הכ"מ בשם הרמב"ן דרבינו מפרש בשעת עבודה היינו כל היום שהעבודה כשרה ורמב"ן חולק דכונה בשעת עבודה ממש ויצא לנו דראב"ד שהשיג על רבינו כרמב"ן דהכונה בשעת עבודה היינו משום דאזיל לשיטתו דגם לילה הוא שעת עבודה א"כ ע"כ שעת עבודה ממש דאי רק שעה הראוי לעבודה א"כ תמיד יתחייב אף בלילה וע"כ כונה רק שעת עבודה ממש אבל רבינו סובר לילה לאו שעה הראוי לעבודה מיקרי שפיר מפרש דשתוי יין אסור כל היום דראוי לעבודה ואין פטור רק בלילה דאין שעה ראוי' לעבודה ולכן סובר דבאבנט ג"כ רק ביום ליכא משום כלאים אבל בלילה אסור משא"כ שאר בגכ"ה שרי אף בלילה כיון שלבשו ביום לעבודה שרי אף בלילה (ועש"א דצידד לומר גם בכלאים שייך לא נתנה תורה למה"ש לכן הותר אף שלא בשעת עבודה והעלה דדוקא בהנאת הקדש שייך לא ניתנה תורה למה"ש וניתנה ליהנות דלב ב"ד מתנה אבל לא באיסור כלאים ואני מצאתי שכבר עמדו בזה בתוי"ש שהוק' מ"ש כלאים וכתבו דא"ל לב ב"ד מתנה דל"ש שיהא קדושה י"ל דלאו קדשי ד' נקרא לענין מעילה דלא ניתנה תורה למה"ש והוה להו בלאו דמעילה דומיא דקדק"ל וקדשי מזבח דל"ח להקרבה לא הן ולא דמיהן עכ"ד) ולכן כותב רבינו לובשו ביום לעבודה ואז הותר כל הלילה ג"כ אבל בהנחה תחתיו גם שאר בגכ"ה אסור דלהנחה לא הותר ולכן כ' רבינו בפ"ח מבהב"ח דמניחין דוקא שלא כנגד ראשיהם כמש"כ שם וא"כ לפי"ז יקשה ממנ"פ קו' אחת דלפמש"כ בכהן הדיוט שרי כל היום א"כ לפי"ז בכה"ג דשרי אף שלא בשעת עבודה אפי' בלילה יקשה מ"ש כה"ג דל"ש הטעם יען שכה"ג הוא כל היום במקדש דהתינח ביום אבל בלילה א"צ להיות במקדש וע"כ לומר כהן הדיוט דוקא בשעת עבודה ממש אבל שלא בשעת עבודה אף ביום אסור ובכה"ג בכל היום שרי אף שלא בעידן עבודה וא"כ שוב יקשה אי רק בשעת עבודה ממש שרי בכהן הדיוט איך לובש בגכ"ה לחטאת העוף הבא על הספק וכן כל הני קו' שהקשה בש"א:

ונראה לישב דהנה באמרי ברוך כ' טעם אחר לכן בכה"ג אף שלא בעידן עבודה שרי משום דצריך שיהא לבוש בציץ דאין על מצחו אין מרצה וא"א ללבוש ציץ בלא שאר בגכה"ג וא"כ לפי"ז י"ל דהנה דעת הראב"ד באמת שגם בלילה הוה זמן עבודה משום איברים ופדרים וא"כ רבינו נהי דלית לי' סברת ראב"ד כמש"כ לעיל זהו רק בכהן הדיוט

דמשום איברים ופדרים אין אלא בכהן שזכה בפייס אבל בכה"ג שפיר גם בלילה זמן עבודה הוה משום ציץ לרצות על הקטרת איברים ופדרים וא"כ באמת בכה"ג גם בלילה הותר כלאים בבגכה"ג עוד י"ל דבכהן הדיוט דשרי כל היום היינו אם בדעתו לעבוד עוד כשיביאו לו אז כל היום עד הלילה שרי ללבוש וליכא משום כלאים אבל כהן גדול אחר שלבש כדי לעבוד אף שאין דעתו לעבוד עוד אפ"ה א"צ לפשוט בגכ"ה ובמש"כ ניחא מה שהקשה בש"א איך כה"ג עובד בכל יום כשירצה כיון דלרבינו לא הותר אלא בשעת עבודה א"כ הוא מטעם עדל"ת הוא עובר על כל בגד ובגד והרי אפשר בכהן הדיוט שאין עובר רק פ"א (ואולי יש לפרש בזה השגת ראב"ד פ"י מכלאים דגם חשוא"פ שייך בו כלאים וכונה דאי איתא דלא הותר א"כ איך לובש כל יום חשוא"פ כשירצה לעבוד כיון שאין עבודה מוטלת עליו ועובר הרבה פעמים וכהן אין עובר רק פ"א) ולפמש"כ ניחא דע"כ הכה"ג לבוש בבגכה"ג משום ציץ וא"כ יכול להקריב כשירצה ואמנם לדעתי קו' זו בלא"ה לק"מ דא"כ כהן הלובש בגכ"ה לפייס כדי שיפול גורל עבודה עליו איך שרי ללבוש כיון שיש הרבה כהנים שרוצין לעבוד ויעשה עבודתו בלתי הרוצין לעבוד אע"כ דז"א דמצוה על כל אחד להכניס עצמו לעבודה ומצוה זו מוטלת גם על כה"ג:

אמנם בגוף קו' הש"א מהא דכ"ג עובד בכל יום הנה עדיפא הוה לי' להקשות מהא דבב"ק דף ק"ו כהן שיש לו קרבן בא ועובד יקשה איך שרי ללבוש בגכ"ה דאפשר בכהנים של בית אב העובדים היום ולובשים בגכ"ה ובאפשר ל"א עדל"ת אבל לפמש"כ ניחא דכיון דמצוה קא עביד והותר כלאים גם לרבינו הוה שעת עבודה כשרוצה לעבוד לא מטעם עדל"ת דלא כהבנת הש"א ורק בלילה דאין זמן עבודה אז לא הותר אמנם מה דהקשה בש"א מאיברי בע"מ יש לתרץ פשוט דלכאורה דבריו תמוהין כיון דדרשינן ע"י תערובת ירצו ומרצה א"כ ליכא איסור כלאים וצ"ל דסובר כשיטת רש"י שבארתי פ"י מפהמ"ק דעכ"פ רק מרצה שאין איסור באחרים אבל הוא עצמו אין עליו שם קרבן כשר לרצות ולפי"ז י"ל דרבינו יפרש ירצו דהוא עצמו מרצה א"כ ליכא איסור כלאים משום דאמרינן איסור נהפוך להיתר ונעשה הוא עצמו בר הקרבה והנה כקו' הש"א יקשה יותר מיומא דף ס"ד דמוקי רב דבהם ירצו לתערובת דהיינו לתערובת בע"ח דאין נדחים אף בע"מ שאין עובר שנתערב כשר להקרבה ע"י ביטול דהוה כמום עובר שעובר ע"י ביטול יקשה איך יקריב קרבן זה הא אחד בוודאי אין ראוי להקרבה משום כלאים בבגכ"ה ולפמש"כ ניחא דע"י ביטול מרצה וכשר ורשאי ללבוש בגכ"ה (וכמש"כ בה' פהמ"ק לישב בזה קו' שעה"מ):

והנה בש"א הקשה עוד דביומא דף ס"ט דדייק בגמ' הכי מסתברא דנגד ראשיהן דאל"ה

תיפוק משום כלאים אמאי לא דייק כן לעיל דדייק דהילוך שרי ומשני הילוך נמי לא ולא היו ישנים משום סיפא יאמר הנ"מ דאל"ה תיפוק לי' משום כלאים אע"כ בהליכה בדרך לבישה באמת כלאים הותרה ולדעתי לק"מ דהרי בגמ' דתמיד יש גי' דמשני חוץ מאבנט וא"כ י"ל דבוודאי אירשא דהילוך נמי לא שייך למידק תיפוק משום כלאים די"ל בלאו אבנט קאמר לא היו ישנים אלא הולכין בהן וע"ז קאמר בסיפא דפושטין ומניחין תחת ראשיהן הכל בלא אבנט וא"כ ליכא הנ"מ אבל אחר דמשני דנגד ראשיהן שפיר קאמר הנ"מ דתיפוק משום כלאים דא"כ דחוץ מאבנט דכיון דהך לא היו ישנים לאו דוקא אלא ה"ה הילוך נמי לא א"כ כשאמר לא היו ישנים הוה כאלו אמר לא היו מהלכין ולא ישנים בבכ"ה ומאיזה בגכ"ה אייריא ע"כ מאותן שהי' לבוש בעבודה א"כ גם האבנט בכלל ושפיר דייק תיפוק משום כלאים אבל אי נאמר דשינה דוקא אבל הליכה שרי שפיר י"ל דהליכה שלא בשעת עבודה דשרי היינו חוץ מאבנט וע"ז קאמר אבל שינה אפי' באותן בגדים אסור ולכן ל"ש לומר הנ"מ ונתישב היטיב קו' ש"א ודו"ק:

הלכה יב

א) **אסור ללובשו רק בשעת עבודה**. הנה בחוט המשולש הקשה דרבינו בפ"ד מפרה כתב דכהן לובש בגדי לבן של כ"ה והן של כלאים וא"כ קשיא מחולין דף י"א למה צריך היקשא דשחט ושרף דשריפתה כשהוא שלימה הא בלא"ה יכול להוכיח רוב מדלובש הכהן בגדי כהונה בשעת שחיטה כיון דלא הותר רק בשעת עבודה בשלמא שאר קרבנות כשרים בזר א"צ בגדי כהונה (וא"ל אכתי לקבל הדם צריך בגכ"ה מכל קרבנות מוכח רוב מדלובש בגכ"ה לקבלת דם י"ל דבשאר קרבנות כיון ששחט א"כ חייב לקבל הדם וכך מצותו לקבל דם אף אם ימצא טרפה אבל מפרה דבשחיטה בעינן בגכה"ג שפיר קשה איך שרי ללבוש בגכ"ה דילמא טרפה הוא ושפיר מוכח רוב) ותירץ דלכאורה קשה הא דיליף רוב מהיקשא דשחט ושרף כשהוא שלימה א"כ למ"ד דשחיטת פרה פסולה בזר והיינו מהיקשא דשחט ושרף מנ"ל דצריך שתהא שלימה וי"ל דחדא מתורת חברתה למ"ד שחיטת פרה פסול בזר א"כ מוכח באמת רוב מכח קו' הנ"ל מדלובש בגדי כהונה בשעת שחיטה וגמ' דיליף רוב מהיקשא היינו למ"ד דשחיטת פרה כשרה בזר עכ"ד אלא דלכאורה עדיין קשה הא תוס' הוקשה דילמא משום חזקה דטרפה אין חי' ותי' דיש חזקת טומאה כנגדה והתינח אי יש הוכחה מכח הא דשריפתה כשהיא שלימה אבל אי מטעם כלאים דבגדי כהונה ל"ש חזקת טומאה כנגדה א"כ לא מוכח כלל רוב די"ל דחזקת טרפה אין חי' וא"כ תיקשה מנ"ל למ"ד שחיטת פרה פסולה בזר דאזלינן בתר רוב דילמא משום חזקה ולכאורה י"ל הרי תוס' תי' די"ל חזקה שאין נתבררה ל"ה חזקה

ושפיר מוכח רוב אבל ז"א דבוודאי כשהבהמה באה שחוטה לפנינו ל"ש לומר דאזלינן בתר חזקה כיון דלא נתבררה חיישינן שמא זה שנה שנטרפה ולכן חייתה עד השתא ואם לא נשחטת עתה היתה מתה באמת מיד וכן הוא בגבינות כשנמצא הבהמה טרפה אבל לענין לבישת בגכ"ה בשעת שחיטה דעדיין חי' שפיר אמרינן דמוקמינן אחזקת חי' לפנינו דא"ל דאין כאן הוכחה רק שלא היתה טרפה שנה ראשונה אבל שמא תטרפה זה שנה חסר יום אחד או חסר שעה אחת א"כ תאמר דניחוש שמא תמות אחר שעה אחת בוודאי ל"ח שמא תמות מיד דקיימ"ל דלאלתר ל"ח שימות ואי דתאמר דחיישינן שמא נטרפה זה חצי שנה ותמות לאחר חצי שנה דלזה בוודאי יש לחוש יש להשיב כיון דאמרת שלא חיישינן שנטרפה זה שנה יען דל"ח שתמות למחר שוב נאמר דמוקמינן אחזקה שגם עתה לא נטרפה ויש כאן חזקה וכש"כ אי נאמר כרבי דטרפה אינה חי' אפי' ל' יום א"כ הא קיימ"ל לאלתר ל"ח שימות רק לזמן מרובה ובקונטרסי טרפה חי' העלתי דמיקרי לאלתר ל' יום א"כ אי נאמר שטרפה תאמר שתמות עד ל' יום והרי ל"ח לזמן מועט אולם יש עוד סברא אלימתא לחלק דכהא"ג מיקרי חזקה שנתבררה דהנה אי טרפה אינה חי' היא מתנוולת והולכת תמיד וכאן שהיא לפנינו בריא וחזק אמרינן אוקמי אחזקה שתהא כן עוד כמה ימים דעכ"פ ז' ימים מיקרי וודאי זמן מועט כמש"כ שעה"מ ה' סוכה להוכיח מהאי דיומא דאין מפרישין אשה דל"ח שתמות לזמן מועט וא"כ מוקמינן אחזקה שזמן מועט תהא עוד בריאה וחזקה כמו עתה וא"כ אי תאמר שטרפה בשעה זו א"כ לאחר ז' ימים בוודאי תהא חלושה יותר דמתנוולת והולכת ולכן אוקמינן אחזקה שלא תהא מתנוולת והולכת וע"כ אף כשרה בשעה זו ודו"ק וא"כ הדרה קו' לדוכתי' נוקמי אחזקה שאין טרפה שהרי נתברר לפנינו כך א"כ הדרה קו' לדוכתי' הא רב הוא דסובר דשחיטת פרה בזר פסולה והוא סובר בנדה דף כ"ד דטרפה אין חי' אפי' באדם גבי ילדה וולדות עם שני שדראות דאין טמאה לידה וא"כ מנ"ל למ"ד זה רוב ולכן אני אומר דהמפרשים הוק' מה מקשי תוס' דיש חזקה דטרפה א"ח דילמא טרפה מבטן דחי' ואני העלתי בקונטרסי טרפה חי' דאז נקרא תמים ובפרה אין טריפות פוסל רק משום שאין תמים א"כ לפי"ז י"ל דקו' תוס' לר"ש דדריש מתמימה אבל רבי דיליף מקרא דחטאת קריא רחמנא א"כ גם טרפה ביותרת פסול וליכא חזקה ומוכח שפיר רוב מדלובש בגכ"ה למ"ד שחיטת פרה פסולה בזר:

ב) **והנה** נ"ל לישב קו' הנ"ל באופן אחר דלכאורה קשה מפר של כה"ג דהוא עצמו שוחט ג"כ מוכח רוב דבגכה"ג של כלאים אך י"ל דכיון דתורה אמרה כששוחט פר ופרה צריך בגכ"ה א"כ מה הוה דנמצא טרפה עכ"פ שחט קדשים כמצות התורה והותרה ללבישת

כלאים אך התינח בהקדישה ואח"כ נטרפה דעכ"פ קדוש אבל נטרפה ואח"כ הקדישה דל"ה קדוש כלל תיקשי עדיין דילמא נטרפה קודם שהקדישה אך שוב י"ל דכיון דחי ב' שנים בשנה ראשונה ידוע לו שהקדישה קודם שנטרפה כקו' התוס' ולא מוכח רוב אך אחר העיון הדק היטב נראה דאין כאן קו' מעיקרא לא מפרה ופרו ולא מקבלת הדם דהנה תוס' הקשו נילף מכל קרבנות שדחו שבת שמא ימצא טרפה לאחר שחיטה ותי' דמס' אמרה תורה לחלל שבת משום מצות קרבן כמו גבי פ"נ וראיתי בח"ס בדיני רוב כ' לפרש כונת תוס' משום דהותרה כמו פ"נ ואולם לפירושו יש לפקפק הרי הכ"מ פ"ב משבת כ' דשבת אצל פ"נ רק דיחוי ועח"ס סי' פ"ה ושו"ת מהרי"א ח' או"ח שהאריכו על דבריו שלדעתו אף אי פ"נ דחוי וקרבנות ג"כ רק דחוי אצל שבת עכ"פ מוכח דמכח סנ"פ מחללין השבת ה"ה לענין עבודת הקרבן מחללין על הספק זהו עיקר ראיתם אמנם טעמא דמילתא לא פירשו התוס' דלמה לא קפדינן אחילול שבת מספק ונראה דהנה במנחות דף ס"ד שחט קרבן ונמצא כחושה בבני מעיים אמרינן לי' הבא שמינה ואמאי מתירין לו להביא שמינה ועי"ז מחלל שבת על ראשונה אך הדבר נכון דהנה קיימ"ל היכיא דעביד ברשות וטעה וחילל שבת כש"כ היכיא דהוה אונס פטור כמש"כ תוס' פסחים דף ע"ג וא"כ כיון דנמצא כחושה בבני מעיים ולא הוה לי' לידע זאת שכחושה בבני מעיים א"כ הוא עבד ברשות ששחטה א"כ אף שנמצא כחושה ויביא אחרת לא גרע מטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה דקיימ"ל דפטור ובזה מדוקדק כחושה בבני מעיים דאין ניכר מבחוץ וא"כ ניחא בס' טרפה על ספק ג"כ מחללין שבת דאף אי ימצא טרפה כיון דברשות קא עביד דהוה לי' טעה בדבר מצוה ועשה מצוה דפטור ודו"ק וא"כ לפי"ז לא קשיא מכלאים ג"כ דאף אי ימצא טרפה הוה טעה בד"מ דפטור והנה לפמש"כ הח"ס סי' ס"ט בכלאים בבגכ"ה ליכא כלל איסור כלאים דאין מכוין ופס"ר שרי בהנאה א"כ אף אי ימצא טרפה לא עשה איסור דעכ"פ הוא כיון לעשות מצוה וא"מ שרי בכלאים א"כ כש"כ דא"ש ודו"ק:

ג') **עוד** שם לא הותר אלא בשעת עבודה עוד לאלוה מילין הנה רבינו בפ"י מכלאים הוסיף דלא הותרו אלא בשעת עבודה שהיא מ"ע כציצית ויש להבין במאי מדמהו לציצית ונראה דהנה בפ"ג מציצית כ' רבינו דכסות לילה פטור גזירה שמא יתכסה בה בלילה והוכיח הכ"מ שדעת רבינו דל"א הואיל ואשתרי אשתרי ולכן לא כתב גזירה משום כסות לילה כלשון הגמ' אך הקשה ע"ז דרבינו שם כתב בלילה אין מברך משמע דלובש בגד בציצית בלילה והוכיח מזה הרי' אבוהב דסובר הואיל ואישתרי וא"כ דבריו סותרין עוד קשה אי סובר דל"א הואיל ואישתרי משמואל דאמר ואפי' בטלית פטורה משמע

דהותרה ועוד דטלית פטורה לאחר ל' חייב משמע אף בכלאים עוד הקשה בכ"מ על מהרי"א הרי כיון דחכמים גזרו א"כ ל"ש דלובש בלילה דהרי גזרו שאפי' ביום לא ילבוש בכלאים וע"כ דעת רבינו בליכא כלאים אז לובש בלילה ונראה לישב בהקדם שיטת ר"ת דסובר מדקאמר גזירה משום כסות לילה מוכח דאמרינן הואיל ואישתרי ולכן לא גזרינן שמא יתכסה בלילה רק הגזירה משום כסות לילה שא"ח בציצית כלל והביא ראי' מספרי דבלילה חייב בציצית ובש"א ביאר דא"א לומר שדעת רבינו ג"כ כר"ת וקאמר גזירה משום כסות לילה על בגד לילה אבל דיום הותר בלילה דז"א דאם להקל אזלינן בתר יום לומר כסות יום פטור בלילה כש"כ דלהחמיר יש לנו לילך בתר יום שחייב בכסות לילה ביום וא"כ שוב נאמר דאישתרי בלילה ומעתה אומר דהנה לדעת רבינו י"ל דסובר מדינא חייב בציצית בכסות יום אבל בכסות לילה אין חייב רק ביום דמדינא ומסברא שלא לחייב כלל ביום בציצית ורק אנן מחייבין אף ביום כסברת הש"א דהולכין להחמיר אחר יום א"כ דל"ש לומר דלא ינהוג בלילה כלאים משום דאישתרי כיון דגם מה שביום שרי בציצית רק מסברא כדברי הש"א דאזלינן להחמיר מחייבין ל"ש לומר הואיל ואישתרי דהא לא שרי מדינא וא"כ נתיישב היטב סתירת רבינו דהא דכ' שיתכסה בלילה היינו כסות לילה כדקאמר בגמ' והא דלא קאמר גזירה משום כס"ל משום דבאמת חייב ביום רק הגזירה שיתכסה בכסות לילה בלילה דבכהא"ג לא אישתרי אבל בכסות יום אף דאין חייב בלילה ליכא כלאים דבאמת כהא"ג אישתרי ובזה ניחא ג"כ הא דקאמר שמואל ואפי' בטלית פטורה משום דבכסות יום מודה רבינו דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי ומזה אייריא שמואל כשלובש ציצית בלילה אין מברך וניחא הכל:

ד') **עוד** נראה לי לישב דהנה רבינו סובר שם לעיל מיני' דבשל צמר לא אישתרי לבן מטעם דאפשר בצמר והיינו מדרבנן כמבואר בדבריו אבל בפשתים סובר דל"א דאפשר בלבן דא"כ לא מקיים מצוה דתכלת ואמנם אחר דחכמים ראו לגזור שמא יקרע או משום כס"ל שפיר גזרינן שמא יתכסה בה בלילה והיינו דנהי דמה"ת אישתרי גם בלילה מטעם הואיל אבל כיון דבאמת מדרבנן היכא דאפשר יש לנו לומר דלא דחי רק ביום אנו אומרים דלבטל מצות תכלת לא מיקרי אפשר אבל בלילה בוודאי ראוי לומר מדרבנן לא שרי בלילה כיון דגם ביום הי' סברא לומר דל"ד משום דאפשר רק דחכמים לא רצו לבטל מצות תכלת אבל בלילה שייך שפיר דאסור לכסות מדרבנן מטעם דאפשר ושוב גם ביום ראו חכמים לגזור משום כס"ל דהיינו שמא יתכסה בלילה אפי' בבגד יום וגמ' דקאמר משום כס"ל היינו למ"ד דבאפשר ג"כ דחי אבל לר"ל דאפשר לא דחי א"כ שייך אף בכסות יום גזירה שיתכסה בה בלילה ויש להמתיק עוד יותר דהנה מדברי רבינו

נראה דהאי דאפשר רק מדרבנן אסור אבל מה"ת באפשר ג"כ שרי ונראה הסברא דהנה הרי"ו והב"י סי' ט' פליגי אם אין לו עתה רק צמר ופשתן לרי"ו חשוב א"א ודחי ולב"י חשוב אפשר כיון דאם הי' לו צמר או פשתן ופשתן לא הי' דחי גם עתה לא דחי (ואגב אומר לבאר מה דהוק' בש"א לשיטת הב"י דבאין לו מיקרי אפשר ול"ד משבת דף קל"ג דמסיק בליכא אחר רק האב דחי מוכח דבליכא אחר היינו אי אפשר ונ"ל לפמש"כ הש"כ סי' שפ"ב דבמילה ל"ש שליחות א"כ הא דפריך וליעבד אחר קשה דעכ"פ ביטל מ"ע שעל האב ותי' בברוך טעם דמ"ע שעל האב לא נכרתו י"ג בריתות א"ד עשה ול"ת ולפי"ז אי הוה אחר הוה אמרינן דאף דבטיל ממ"ע א"ד אבל בליכא אחר ל"ש לומר דאפשר דהרי אף באיכא אחר לגבי מצות האב ל"ח אפשר א"כ נהי דאפ"ה א"ד היינו באיכא אחר אבל לא דנאמר אפי' בליכא אחר לא ידחה משום דאי הוה אחר לא הוי דחי דהא אף אי איכא אחר עכ"פ לגבי אב ל"ח אפשר וא"ש שיטת הב"י אדרבא קשה לי לשיטת הרי"ו מיבמות דף ד' פריך כיון דכתיב ועשו בגדיהם צמר ופשתים ל"ל ויקשה אי מהכא הו"א דוקא באין לו בגד קמ"ל סמוכין להתיר אפי' ביש לו בשלמא לשיטת הב"י דאין לו מיקרי אפשר ניחא משום דאי ס"ד ביש לו א"ד אף באין לו לא ידחה וכיון דכתיב בגדיהם דדחי אף ביש לו דחי שפיר פריך סמוכים ל"ל אבל לשיטת הרי"ו דבאין לו ל"ח אפשר קשה) ולפי"ז י"ל הא דאפשר מה"ת דחי היינו עכ"פ באין לו ולרבנן חשוב אפשר אף באין לו אבל ביש לו גם מה"ת חשוב אפשר ולא דחי והיינו בבגד צמר ולפי"ז בסדין של פשתן נהי דל"ח אפשר משום תכלת דצריך לקיים מצות תכלת ואף ביש לו ל"ח אפשר וכל זה ביום אבל בלילה באמת ביש לו נהי דאישתרי אפ"ה מדרבנן באפשר כזה אסור בלילה וא"כ שוב שייך הגזירה משום כס"ל לא משום שמא יתכסה וטעמו של רבינו דסובר דצמר במינו דוקא כ' במגן אבות דהוכיח מכח קו' דלא נקיט כלאים בציצית אלא סדין בציצית משום דבצמר גם לב"ה מודו דאסור מדרבנן דאפשר במינו ובזה יש לישב ג"כ דברי ר"ת שהבאתי לעיל שכ' דאמרינן הואיל ואישתרי ושרי אף בלילה והביא ראי' מספרי דלילה חייב בציצית ותמה בש"א שדבריו סותרין אי מהני בלילה מקרא אין מטעם דהואיל ואישתרי די"ל דבוודאי אי לאו הואיל ואישתרי בלילה והי' שייך בלילה איסור כלאים הי' קשה על הספרי איך דריש דנוהג בלילה הא אפשר במינו דנהי ביום ל"ש האי סברא דאפשר אבל לא מסתבר דלידחי גם בלילה כיון דבאמת אפשר במינו דבשלמא ביום הוה חיוב גברא ל"ח אפשר אבל בלילה הרי אין זמן ציצית ליכא חיוב גברא אלא כיון שהיא כסות יום חייב ג"כ א"כ החיוב משום הבגד יקשה שפיר הא אפשר במינו ואיך אמרה תורה דלידחי עשה גם בלילה וע"כ מטעם דאישתרי

לגמרי וליכא כלאים כלל בלא"ה לענין חיוב מצוה שפיר דריש קרא דחייב בלילה ולא יקשה איך דחי ל"ת באפשר דז"א דאיסור כלאים ליכא בלא"ה מטעם דאישתרי ודו"ק ואמנם נראה כהבנת הכ"מ מדברי רבינו שהקדמנו שכ' דלא הותר אלא בשעת עבודה דמ"ע הוא כמו בציצית מזה מוכח דסובר בציצית ג"כ לא הותר רק בשעת מצותו ביום לא בלילה דל"א הואיל ואישתרי אשתרי דאין כאן הותרה דרק מטעם עדל"ת ובלילה ליכא עשה לא הותר וכן במקדש שלא בשעת עבודה ליכא עשה לא הותר א"כ מוכח כדעת הכ"מ דבציצית לית לי' לרבינו הואיל ואישתרי אשתרי דלא כמהר"י אבוהב וא"כ יפול על רבינו קו' התוס' מדאמרינן גזירה משום כס"ל משמע דבכס"י הותר אף בלילה ונראה לישב דבח"ס הקשה הא מצללה"נ ואין מכוין שרי ופ"ר ל"ש בכלאים וא"כ איך מוכח עדל"ת הא ש"ה דאין איסור כלל ותי' דציצית שאני דאין חייב אלא בבגד שיש בה הנאת החימום והנאת לבישה (וכמש"כ תוס' נידה דף ס"א) וא"כ המצוה רק ע"י הנאת לבישה ושוב יש בו איסור כלאים וצריך לעדחל"ח ולפי"ז י"ל עתה דגלי תורה עדחל"ת עכ"פ ל"ש הואיל דגלי תורה דהותר הותר לגמרי אף בלילה דשאני בלילה דמכוין להנאתו שפיר אסור משא"כ ביום ההנאה רק ע"י המצוה דהמצוה רק היכיא דמתהנה א"כ המצוה גורם שפיר דחי הל"ת דכלאים והותר ביום משום דע"י המצוה נעשה ההנאה משא"כ בלילה דמכוין ל"ש דהותר וכן זה למ"ד דבר שא"מ שרי וכן הלכה אבל לר"י דסובר דבר שא"מ אסור א"כ יש כאן איסור כלאים בלא המצוה ואפ"ה עדל"ת א"כ ע"כ מטעם דהותרה א"כ הותרה גם בלילה וגמ' קאי לר"י דדבר שא"מ אסור לכן אמר גזירה משום כס"ל אבל רבינו פסק דא"מ שרי א"כ לדידי' ל"ש הואיל ואישתרי אישתרי לכן כתב גזירה משום כס"ל:

ויותר י"ל דהנה תוס' יבמות דף ה' הוק' מדצריך קרא דאש"ק ביו"ט מוכח עדל"ת ותי' דנונ"ד קרבין ביו"ט א"כ ילפותא עדל"ת רק מציצית א"כ ע"כ באמת יסבור כר"י דבר שא"מ אסור אבל למ"ד דשא"מ מותר יסבור נונ"ד אין קריבין ביו"ט א"כ א"צ ילפותא מציצית וילפינן מש"ק א"כ שפיר י"ל בכלאים בציצית א"צ עדל"ת כלל ורק משום דאין מכוין וא"כ א"ש בגמ' קאי למ"ד דשא"מ אסור לכן קאמר גזירה משום כס"ל אף דקאי לב"ה יסבור עתה נדונ"ד קרבין ביו"ט לב"ה וידעינן עדל"ת רק מכלאים א"כ ע"כ הותרה משום מצוה לכן גם בלילה הותרה אבל להלכה נונ"ד אין קרבין ודשא"מ שרי א"כ עדל"ת לא ידעינן באמת רק מש"ק ובציצית שאני דאין מכוין וא"כ ל"ש דאישתרי:

ה') **ובאופן** אחר י"ל דזה תליא בפלוגתא דרב אשי רבא ואביי אי הטעם ביו"ט משום דהוה עשה ול"ת או מקרא דלבדו או מקרא דעולת שבת דלמ"ד דעשה ול"ת ולא יליף

מקרא א"כ ל"ש לומר דידעינן מש"ק דלא דריש כלל קרא לזה כמש"כ בקובץ על יד וא"כ ע"כ יסבור האי מ"ד דשא"מ אסור וא"כ אף אי ב"ה סברי נדונ"ד א"ק א"ש דיסבור דהטעם משום עשה ול"ת ולא מקרא רק מכלאים בציצית נילף עדל"ת ע"כ יסבור דשא"מ אסור אבל רבינו בפ"א מתומ"ס כ' דרשא דעולת שבת ובפי"ט מפהמ"ק כ' סתם אין ש"ק ביו"ט ע"כ מקרא יליף א"כ מוכח עדל"ת מש"ק וגם סובר דשא"מ שרי א"כ לא מוכח מכלאים רק מש"ק א"כ ל"ש הואיל ואישתרי דשאני כלאים דא"מ שרי אבל בלילה דמכוין לכן לא אישתרי ודו"ק (וא"ל דרבינו בפ"ג מיו"ט כ' אין עשה דל"ת ועשה י"ל דבלא"ה קשה א"כ למה צריך בפ"א מתמידין קרא וע"כ דנפ"מ בנשים דיו"ט רק ל"ת וש"ק הוה גם בלילה שלב"ז ושייכה בנשים עכ"פ מוכח עדל"ת מש"ק) וא"ל א"כ סמוכין ל"ל י"ל להורות קש"ע דאורייתא דהיינו להורות דמצות ציצית הוא באופן שיש בו כלאים כתוס' יבמות דף ד' והבן אלא דעומד לנגדי לשון רבינו בהל' ו' שכ' יען דאפשר אין עדל"ת משמע מטעם אפשר אתינן עלה ולכן אומר לישב בדרך אחר בוודאי למ"ד תכלת מעכב הלבן א"כ שייך דהותר כיון דא"א בשום אופן רק בלאו דכלאים ע"כ הותר לכן גם בלילה הותר אבל אי אין מעכב וכן קיימ"ל א"כ נהי דעדחל"ת ול"א בתכלת ופשתן אפשר בצמר דעכ"פ בפשתן אי אפשר כמש"כ תוס' כתובות דף ל"ט אבל עכ"פ הואיל ואישתרי ל"ש ולכן שייך גזירה שיתכסה בלילה וגמ' קאי אי תכלת מעכב הלבן אישתרי בלילה לכן אמר רק גזירה אטו כס"ל ודו"ק:

עוד י"ל גמ' קאי אי חובת טלית דאז מסתבר דכסות יום חייב עוד בלילה א"כ י"ל מסתברא דהותרה דהמצוה על הבגד ואז ליכא איסור כלאים ובא המצוה קודם על הבגד קודם איסור כלאים דבלבישה אבל למ"ד חובת גברא א"כ כסות יום בלילה פטור מציצית ואישתרי ל"ש כיון דחיוב העשה בשעה שכבר לבש אז יש כלאים א"כ העשה רק דחוי ולא הותר א"כ רק נדחה ביום ולא בלילה ורבינו סובר ח"ט א"כ רק דיחוי ולא הותרה ובזה נראה לישב קו' האחרונים לתוס' דף מ' דמה"ת אף באפשר דחי יען דהותר א"כ מנ"ל עדל"ת מכלאים ש"ה דהותר עטה"ק ומגן אבות ולפמש"כ י"ל תוס' קאי שם לתרץ דשמואל דפוטר פשתן בצמר ושמואל לטעמי' דסובר חובת טלית א"כ שפיר הותרה ואפי' באפשר וגמ' דיליף עדל"ת מכלאים היינו לדידן דהוה חובת גברא ובזה ניחא גם קו' התוס' משמואל דאמר ואפי' בטלית פטורה דוודאי לשמואל דח"ט סובר בוודאי הותרה ולכן קאמר אפי' בטלית פטורה ואך לכאורה יקשה א"כ רבינו דסובר ג"כ באפשר רק מדרבנן כמבואר בדבריו כאן והרי סובר דרק הודחה וצ"ל דרבינו אייריא באין לו כהא"ג רק דרבנן אבל ביש לו צמר בוודאי מה"ת אסור להטיל פשתן בצמר ובזה מדוקדק

לשונו שכ' מתחילה פשתן לפשתן וצמר לצמר ומסוף דבריו משמע אפי' פשתן לצמר כמו שהקשה בכ"מ ולפמש"כ נכון דביש לו בוודאי רק צמר לצמר ופשתן לפשתן אמנם באין לו מה"ת שרי בכל ענין ומדרבנן אסרו פשתן לצמר אבל צמר לפשתן הניחו על דבר תורה משום מצות תכלת וא"ש:

והנה אי אמרינן דכלאים הותרה בציצית נראה עוד דתליא באשלי רברבא דהנה דעת המרדכי הובא בב"י סי' י"ג דתורה לא צוה שלא ללבוש בגד בלא ציצת רק שיעשה ציצית אחר שכבר לבש והנה בתוס' כתובות כתבו דל"א דילבוש בגד צמר כיון שרוצה בפשתן ול"ח אפשר ונראה דזה רק אי אמרינן כסברת המרדכי א"כ ל"ה אפשר דהרי קודם שלבש אין עליו חיוב א"כ כשלבש כבר בגד פשתן ל"ש דאפשר בצמר וא"כ לכן שפיר דחי לאו דכלאים אבל אי אמרינן כאינך סברת תוס' דאסור ללבוש בגד בלא ציצת א"כ אין יכול להטיל תכלת דהוה כלאים ובזה ניחא דתוס' מנחות דף מ' כתבו דלב"ש א"ד יען דאפשר וזה נגד סברתם בכתובות עטה"ק שהעיר ע"ז ולפמש"כ א"ש דב"ש יסבור דאסור ללבוש בלא ציצת א"כ שייך שפיר לומר דחשוב אפשר בפשתן כאמור:

ובזה ניחא מה דקשה לדבריהם בכתובות ממה שכ' בגיטין דף מ"א דאצלה אפשר באחר לא דחי דהרי לפי דבריהם באין רוצית רק בו הוה א"א ולפמש"כ זה רק בציצית אחר שכבר לבש בהיתר ובזה א"ש ג"כ דלא יקשה ממכות דף ט"ו באונס שגירש דשם בכבר נשאה ל"א סברא דמצית לומר לא בעינא כמו בציצית אף דאפשר בפשתן ל"א כן גבי ציצית דלא ידחה:

ואמנם לפי"ז אי אמרינן כסברת המרדכי א"כ א"ש דעדל"ת דל"ה אפשר ול"א משום דהותרה אבל אי ל"א כסברת המרדכי א"כ הוה אפשר ואמאי דחי א"כ ע"כ לומר דכלאים בציצית הותרה אלא דיש לעיין דרבינו בפי"ט משבת כתב בטלית מצויצת ל"ה משא הא לאה"ח חייב דאין עשה דוחה לא תעשה דשבת דיש בו כרת ולדברי המרדכי לא מחייב בציצית בשבת ול"ש כלל עשה דוחה דאין כאן עשה א"כ מוכח דלית לי' כסברת המרדכי אמנם יש לומר דלכאורה יקשה איך ס"ד דעשה דציצית ידחה שבת הא אפשר לצאת בבגד שכנפות עגולות ופטורות מציצית ונהי דלענין ציצית ל"ח זה אפשר כמש"כ תוס' כתובות אבל עכ"פ איך ס"ד דידחה שבת דלענין לדחות שבת שפיר מיקרי אפשר לכן אומר דרבינו מודה בהא לסברת המרדכי דאין החיוב בא רק אחר שכבר לבש א"כ רשאי ללבוש בת ד' כנפות ואין מחייב בציצית רק אחר שכבר לבש ואז ל"ה אפשר לכן הוה דחי שבת לכן כ' הטעם דא"ד ל"ת דעשה דשבת חמירא ולאו מטעם דאיכא עשה (כמש"כ בפ"א מבהב"ח) אלא דבהא פליג אמרדכי דהוא סובר דמהא"ט בשבת דא"י

לעשות ציצית ליכא כלל מצות ציצית בהא חולק ואית לי' דשפיר מחייב בציצית כיון דרק יומא הוא דגרים מה שא"י לעשות ואיסורא דרביע עלי' ול"ד ללילה דאין כאן חיוב כלל לעשות ציצית ע"ד שחילק בשעה"מ פי"ט מפהמ"ק לענין ש"ק ביו"ט דל"ח עשה שז"ג דאיסורא בעלמא רביע עלי' כידוע:

ו') **והנה** בסוגיא דמנחות פליגי בפירושא דשמעתתא רש"י ור"ת לרש"י ב"ש פוטרין מה"ת ונקט פוטרין משום דח"ט ולר"ת ב"ש רק מדרבנן פטרי וכן דעת רש"י בל"א וכ"כ בעהמ"א פ"ב דשבת ומלחמות השיג א"כ מאי קאמר ריב"ר אילעי לתלמידיו הא הוריתי לכם דהלכה כב"ה ואמרו גזירה אטו כסות לילה הא זה רק לב"ש דאי לב"ה ג"כ מדרבנן אסור במאי פליגי ונראה לישב דהנה תוס' כתבו דהאי דנקט פוטרין יען דפוטר אף ממינו ורא"ש בה' קטנות השיג דזה גזירה רחוקה לגזור אטו שא"מ ושא"מ אטו כס"ל וי"ל דהנה פליגי תוס' ורש"י להלן בכסות יום אי אישתרי בלילה ג"כ (וכן יש פלוגתא דאמוראי אי לילה זמן ציצית) והנה אי בלילה ליכא כלאים ג"כ מטעם דאישתרי או משום דלילה זמן ציצית א"כ רק גזירה משום כסות לילה המיוחד ללילה א"כ הוה שפיר גזירה רחוקה אבל אי שייך כלאים ויש לגזור שיתכסה בלילה אז גם במינו יש לגזור דהרי בשא"מ דאסור הוא מילתא דשכיחה מאוד וקרוב הדבר שיתכסה בלילה א"כ יש לנו לגזור שפיר מינו אטו שא"מ (ועש"א דחקר למה ל"א לא ניתנה תורה למה"ש שיפשוט ברגע שיחשיך וא"כ ע"כ הותר כלאים בציצית בלילה ותי' דאפשר לפשטו בעוד יום עכ"פ יצא לנו דנהי דל"ש לא נתנה תורה למה"ש דעכ"פ באפשר ליזהר אבל עכ"פ מסתבר דקרוב הדבר מאוד שישכח ולא יפשוט קודם הלילה א"כ הוה גזירה קרובה ולכן גם במינו יש לגזור) ומעתה י"ל דלב"ש ג"כ רק דרבנן אבל יסבור בלילה שייך איסור כלאים דלא אישתרי וסובר דבלילה פטור מציצית א"כ שייך גזירה שיתכסה וא"כ גזרינן גם במינו ולפי"ז הא דקאמר גזירה משום כס"ל ע"כ הכונה כפירש"י במנחות באמת שיתכסה בלילה אבל לב"ה הגזירה רק שיתכסה בכסות לילה משום דבכסות יום לב"ה בלילה ג"כ ליכא כלאים דאישתרי וא"כ רק בשא"מ אסור אבל במינו ל"ג גזירה רחוקה היא כקו' רא"ש וזה הנפ"מ בין ב"ה לב"ש ובזה א"ש סתירת רש"י דבשבת פי' גזירה משום כס"ל היינו בגד המיוחד ללילה משום דר"י אמר לתלמידיו דהלכה כב"ה (והיינו או דהי' סבור דאין לתלמידים ציצית אפי' במינו כלל ובאמת הי' להם ציצית ממינם כמש"כ תוס' בשבת או דהי' סובר לב"ה ל"ג כלל דגזירה רחוקה היא ואף בשא"מ ל"ג) וע"ז אמרו גזירה משום כס"ל ואסור בשא"מ אבל במינו חייב ולהם הי' ציצית ממינם וטעמא דמילתא דלב"ה אמרינן הותרה ול"א כן לב"ש משום דב"ש לית לי' סמוכין רק משום עדל"ת מראשו כמש"כ תוס' א"כ

ל"ש הותרה אף בלילה דרק דיחוי הוה אבל ב"ה יסבור סמוכין א"כ הותרה ולכן רק גזירה משום כס"ל אבל כס"י הותר בלילה וליכא גזירה רק בשא"מ גם י"ל דסוג' דמנחות כר"י בר אילעא דסובר דלב"ה אף מדרבנן מותר א"כ לב"ש רק מדרבנן פוטר וא"כ לב"ש ג"כ רק גזירה משום כס"ל ובמינו אבל התלמידים דהשיבו דלב"ה גזירה משום כס"ל הם דסברי דלב"ש הגזירה אין משום כס"ל אלא שיתכסה בלילה ולכן אף במינו ג"כ פטור אבל לב"ה רק משום כס"ל ולכן במינו חייב:

ומה שהקשו בתוס' דלב"ש עכ"פ נאמר עדל"ת מראשו ותי' דאפשר בצמר וכתבו א"נ לאשמעינן קשר עליון מה"ת וכל המפורשים נתלבטו בכונתם ולדעתי לפרש דבריהם דאחרונים חקרו דבציצית ל"ה בעידנא כמש"כ בש"א ובטה"ק העיר אתוס' דהיו יכולין לתרץ דאין שוה בכל והנה תוס' מיאנו בתי' זה יהא מאיזה טעם שיהא ותי' רק משום דאפשר אבל אם אי אפשר כגון באין לו צמר כמש"כ בבה"ז (והוא שיטת רי"ו שהובא בב"ר סי' ט' והביאותיו לעיל) באמת דחי א"כ משכחת ג"כ לב"ש כלאים וא"כ שוב י"ל דקרא אייריא מכלאים בציצית וצריך קרא לומר דקשר עליון מה"ת וכיון דקשר מה"ת שוב יש כאן כלאים ורק משום עדל"ת מותר א"כ א"צ למש"כ תחילה דקרא אתא דוקא לכדרבא והוה האי אי נמי שכתבו כתוס' כאלו אמרו השתא דאתית להכי דהטעם רק משום דאפשר א"כ בא"א שייך כלאים א"כ מצינן לומר דקרא אתי לקשר עליון ובכהא"ג דא"א דעדל"ת אף דיש כלאים ע"י הקשר עליון דחי מדרשא דראשו וא"צ לאוקים כדרבא ודברי תוס' משולבים הא בהא:

ז') **שם** לא הותר אלא בשעת עבודה וראיתי ראי' מפורשת לרבינו בירושלמי פ"ט דכלאים תני אין עראי בכלאים בבית המקדש דאף עראי אסור והא תני כהן שיצא לדבר עם חבירו אם הפליגו טעון טבילה אם לשעה טעון קידוש ידים ורגלים אלמא חוזר לעבודתו מיד וא"כ לבוש הוא בבגב"ה והאיך יצא הא אמרת אפי' עראי אסור ומשני כאן בבגדי כהן שיש בהן כלאים והכונה ה"ה בכל הדיוט כאן בבגדי לבן שאין בהן כלאים הרי דאסור שלא בשעת עבודה אלא דקשה מכאן דלעיל העלתי בכה"ג הותר שלא בשעת עבודה ומכאן מוכח דאסור אף בכה"ג ולא הותר אלא בבגדי לבן יען שאין בהן כלאים ודוחק לומר בשל כהה"ד ל"ה כלאים רק דלחד מ"ד בשל כה"ג:

ואמנם במראה הפנים הביא תוספתא הנ"ל שהבאתי לעיל דמינה מוכח בכה"ג מותר שלא בשעת עבודה ופירשה באופן אחר דבשעת עבודה בין של כה"ג בין של כהן הדיוט אין בהם כלאים דהותרה אבל בבגדי כה"ג יש חילוק דיש מהן שיצא למדינה חייב והיינו

בגדי זהב ובמקדש היינו בגדי לבן בין לשרת בין שלא לשרת מותר דאין בהם כלאים אבל פירושו דחוק:

ח) **הנה** הש"א הקשה טובא על רבינו דס"ל שלא בשעת עבודה לא הותרה אמנם כ"כ דאיתא בהדיא בירושלמי פ"ט דכלאים תני אין עראי בכלאים במקדש ופי' בפני משה דלא הותר אלא בשעת עבודה אבל שלא בשעת עבודה אסור ולישב קו' הש"א נראה לפי קו' הבית אברהם דהקשה לשיטת רשב"א דאי מצללה"נ גם בהנאת הגוף כן א"כ איך נשמע עדל"ת דילמא משום דמצללה"נ דאיסור כלאים אין הלבישה אלא ההנאה ואף דאיכא הנאת הגוף מותרת דללה"נ ותי' דהא הוה מה"ב ולדעתי תמוה דבוודאי אי ל"ה כתיב בכלאים בציצית דעדל"ת רק דהוה ילפינן משריפת קדשים כקו' תוס' ביבמות אז הוה שפיר מצינן למימר דל"ש מצללה"נ דהא אי לאו דילפינן עדל"ת משרפ"ק הוה מה"ב א"כ בכלאים בציצית גופי' הא גלי קרא דמותר א"כ שפיר קשה מנ"ל משום עדל"ת דילמא לכן גלתה קרא דיעשה כלאים בציצית משום דאין אסור בהנאת לבישה כשעושה כן למצוה ול"ש לומר דא"כ הוה מה"ב דהא גלתה קרא דחייב לעשות ציצית של כלאים אמנם לישב הקו' נראה דהנה סברת רשב"א י"ל לפמש"כ תוס' שבת דף כ"ד דלמ"ד נדונ"ד א"ק ביו"ט ה"ט דצורך הדיוט בטיל לגבי צורך גבוה א"כ ה"נ בטיל לצורך גבוה אמנם לפי"ז נראה דזה ניחא במצוה דלא כתיב לכם אבל בציצית דכתיב ועשו להם משלהם א"כ אי הטעם משום דהנאה בטילה לגבי מצוה א"כ הא לא הוה משלהם כדמוכח בשבת שם דפריך הא בחול שרי מנ"ל ומשני דמצוה לשרוף את התרומה ואמר רחמנא בשעת ביעורה תהני ממנה לך שלך תהא ופי' בהפלאה פ' קרח דהכונה דלכאורה שם הטעם משום דכבר עברה האיסור בשעת ביעור אלא דא"כ הא נעשית מצותה וא"צ קרא ולכן הקדים דמצוה לשרוף א"כ כל דנעשית מצותה מותר אע"כ אפי' כשהיא בעין כשריפת שמן להאיר אפ"ה מותר קשה לי דאי הנאתה שריא רק כשעובר האיסור ונעשה אפר א"כ לא מיקרי לך דהא התרומה כמו שהיא בעין אסורה בהנאה אע"כ דמותר להנות בעודו בעין וא"כ הדרה קו' לדוכתי' למה צריך להקדים דמצוה לשרוף אך הדבר ניחא דאי לאו דמצוה לשרוף שפיר י"ל דמיקרי שפיר לך אף דכבר נעשה אפר דהא עכ"פ יש לו רשות להסיקה לכתחילה כדי להנות ממנה אחר שנעשית אפר א"כ זהו גופי' הוה הנאה אבל כיון שמצוה לשרוף א"כ אי לא הוה שריא רק אחר שנעשה אפר ואין אנו דנין רק אשעת הסקה לא הוה מוכח די"ל דכיון דמתעסק בשעת הסקה כדי לקיים המצוה א"כ בטלה הנאתו זה שדעתו לשרוף כדי ליהנות ממנה ג"כ א"כ לא מיקרי לך אע"כ דמותר להנות בעודו בעין ואכתי תיקשי הא נהנה מהמצוה א"כ מיקרי שלך דנהנה מן

המצוה אע"כ משום המצוה לא מיקרי שלך (וכן מוכח מירושלמי רפ"ק דערלה דנטוע למצוה לא מיקרי לכם) וא"כ ממילא נשמע דאף דאיכא הנאת הגוף לא מיקרי לך דבטיל לגבי המצוה ורק אי מותר בהנאה בלא מצוה כגון שריפת קדשים בלילה דאז ליכא מצוה אף בתרומה (דנהי דבתרומה טמאה ליכא איסור לשרוף בלילה אבל מצוה ג"כ ליכא דלא עדיף מקדשים) שפיר מיקרי לך ונשמע דמותר להדליק בשמן שריפה בלילה ולהנות ממנה ודו"ק מעתה בשל ציצית דכ' ועשו להם משלהם אי לא הוי שריא רק משום דמצללה"נ לא מיקרי שלהם אע"כ מצד עשה דחל"ת והיינו כסברת ריב"א דאי עשה דחל"ת ליתא לל"ת כלל ונראה ראי' לדברינו מתוס' נידה דף ס"ט שכתבו דהיכיא דליכא הנאת כלאים ליכא גם מצות ציצית ולכאורה איך תליא זה בזה ולפמש"כ ניחא דא"כ לא מיקרי שלהם דבשלמא אי איכא הנאת לבישה דלא בטלה לגבי המצוה אז מיקרי שלהם אבל אי ליכא הנאת לבישה א"כ לא הוה שלהם כיון דאין עומד רק למצוה ומצללה"נ לא קרינן בי' להם משלהם כנ"ל:

והנה לפי"ז לכאורה קשה בבגכ"ה דאמרינן בעירוכין דס"ד דאשתרי כלאים לגבייהו הא לא אישתרי כלל דמצללה"נ והנאת הגוף הא בטלה לגבי המצוה אך הדבר ניחא דזהו לס"ד דפטורין מן הציצית דאישתרי אף שלא בשעת עבודה א"כ להאי ס"ד ל"ש לומר משום דבטלה דהא אישתרי אף שלא בשעת עבודה א"כ להאי ס"ד באמת הוה נשמע דל"א דבטלה הנאת לבישה לגבי המצוה ואדרבא אמרינן דמצלה"נ בהנאת הגוף לכן ס"ד דפטורין מן הציצית לזה משני קמ"ל דאישתרי רק בשעת עבודה ובשעת עבודה באמת אין הטעם משום דאישתרי אלא מטעם דמצללה"נ והנאת הגוף בטל לגבי המצוה ולכן באמת חייבין בציצית דאף בשעת עבודה לא אישתרי כלל כלאים לגבייהו רק דשריא מטעם דללה"נ:

וא"כ לפי"ז ניחא כל הקו' של הש"א דהא באמת בלבישה איכא ג"כ מצוה כמש"כ כבר זה אדאמורהגזצ"ל בכללי המצות א"כ מיד בשעת לבישה איכא מצוה ובטלה הנאת הגוף דמצללה"נ וא"כ אף בבא על הספק ליכא איסור דהא מצללה"נ וכן מה שהקשה מכה"ג ג"כ ניחא דהא מצללה"נ וכן מה שהקשו מברכות בהא דעלי דהא הוה לאפרושי מאיסורא מאיסור כלאים להנ"ל ניחא דעכ"פ כיון דדעתם הי' לעבודה א"כ איכא מצוה בלבישה שוב הנאת הלבישה בטלה לגבי המצוה ולכן אף דבאמת לאו עבודה ואין מצוה בבגכה"ג אבל לפי דעתם לעבוד עבודה בלבישה א"כ איכא מצוה עליו ללבוש שוב בטלה הנאת לבישה:

אמנם לשיטת הר"ן דס"ל דהנאת הגוף מצלה"נ א"כ ניחא בפשיטות דע"כ משום עדל"ת

והיינו דלא נאמרה הל"ת כלל ובזה אמרתי לפרש דברי רבינו בפי' המשנה בנדרים שכ' דלכן חלה נדר על דבר מצוה משום דהוה מה"ב והוא תמוה דגמ' אמרו משום דהוה איסור חפצא אבל הדבר מבואר יותר בנמ"י שכ' יען דנדר הוה איסור חפצא לא אמרה התורה לקיים מצוה בדבר שהוא אסור בהנאה ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו ועוד דהוה עול"ת הנה מדבריו נשמע דבעלמא דל"ה איסור הנאה ל"ש דלא אמרה תורה שלא לקיים המצוה בדבר האסור ולכאורה טעמא בעי אבל לפמש"כ ניחא דבעלמא הא אמרינן כריב"א דל"ת כמאן דליתא א"כ ל"ה דבר האסור לו כלל אבל בנדרים כיון דאיסור חפצא ואסור בהנאה א"כ המצוה גופי' הא נעשית בעבירה דל"ש לומר עדל"ת וכמאן דליתא דאדרבא הא המצוה גופי' הוא האסור דזה שנהנה מהמצוה הוא גופי' אסור ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו:

אך לכאורה הניחא אי מצלה"נ אבל אי ללה"נ לכאורה ל"ש זה אבל לשיטת הר"ן דאיכא הנאת הגוף לכו"ע לה"נ ניחא דלא שייך עדל"ת דאדרבא כיון דנהנה מהמצוה א"כ המצוה גופי' באיסור ול"ש כמאן דליתא וזהו שכתב הרמב"ם דהוה מה"ב הכונה דל"ש עדל"ת דאדרבא עבירה איכא כיון דל"ש דהל"ת כמאן דליתא דמי א"כ בהמצוה גופי' איכא עבירה דנהנה מאיה"נ ודו"ק:

וניחא נמי דלא קשה דהא אפשר בכהן הדיוט דלפמש"כ דמותר מטעם מצללה"נ אבל לא מטעם עדל"ת לכן אף באפשר שרי דהא לא עבוד הכה"ג איסורא כלל ורק אי מטעם עדל"ת אז יש חילוק בין אפשר לקיים שניהם:

והנה השעה"מ הקשה לרשב"א הנ"ל ממודר ממעין דאסור בימה"ח מוכח דכיון דנהנה הגוף לה"נ לפמש"כ ניחא כיון דהטעם משום דהנאה בטלה לגבי המצוה כמש"כ תוס' גבי נדוו"ד א"כ זה שייך היכא דהנאה זו בא עם המצוה דהמצוה א"א בלא הנאת הגוף אבל בטבילה דהמצוה אפשר בלתי הנאת הגוף שלא לטבול במעין קר ל"ש דבטלה ממילא לגבי המצוה כהא"ג הרשב"א מודה דרק בנודר מתשמיש דהמצוה א"א בלי הנאת הגוף וע"י המצוה באתה לו הנאתו כהא"ג ס"ל דבטלה לגבי המצוה:

ט') **והנה** עוד יש לי לישב בדרך אחר עפ"י ח"ס סי' ס"ט שהקשה דאין מתכוין וא"ל דפ"ר דבהנאה הא פ"ר שרי וקשה מערכין דאמרינן דהו"א דאישתרי הא הוי אין מתכוין רק למצוה:

ול"נ לישב דקשה הא בבגכ"ה ליכא כלל פ"ר דבגכ"ה קשים הם כדאיתא ביומא דף ס"ט אמנם זהו באמת קו' תוס' שם אי בגכ"ה קשים איך אמרינן דאישתרי כלאים הא קשים הם ונראה דא"ש דכיון דלבשם הרי מחשבו להנאת אותו הבגד והא דאמרינן קשים הם

נראה דהיינו בכהא"ג אם אחר הלבישוהו דכ' הרמב"ם בפ"י מכלאים שגם אם אחר הלבישו חייב בזה יש לחלק בין קשים אבל בלבשו מעצמו הרי מחשבו שפיר איכא משום כלאים וס"ד אף שלא בשעת עבודה ע"כ הא דשרי אף דהוה פ"ר הוא רק מכח דאישתרי ומשני נהי דבשעת עבודה אישתרי שלא בשעת עבודה לא אישתרי דכלאים לבגכ"ה דשרי הוא רק מטעם דלא מכוין למצוה וא"ל דהוה פ"ר ע"ז אמרינן הא קשים הם ול"ה פ"ר לפי"ז היינו דמשני לי' דס"ל סברא דקשים הם דעתה הוא דמחדש לו זה הסברא דקשים הם ולכן רק שלא בשעת עבודה משום דמחשבו להנאת בגד (אבל בשעת עבודה דלובשו לשם מצוה ל"ש דאחשבה להנאת בגד לצרכו דכיון רק לשם מצוה א"כ באמת שרי דהא אין מכוין ופ"ר ל"ש כיון דקשים הם) א"כ לפי"ז ניחא כל הקושיות שהקשה הש"א וח"ס דהא באמת אף אי ליכא מצוה עכ"פ הוא למצוה קמכוין א"כ הוה דבר שא"מ דשרי:

אמנם דעת הראב"ד דשרי אף שלא בשעת עבודה וביאר בש"א דהוא מטעם הואיל אי מיקלעי עבודה (וכ"כ בישועת יעקב סי' ט') שריא ממילא אף שלא בשעת עבודה ול"נ להוסיף לפמש"כ במגיני שלמה בפסחים דהסברא דהואיל רק דנאמר דהוה כל היום זמן סעודה ואישתרי אונ"פ מטעם מתוך א"כ ה"נ ע"י הואיל כל זמן הוה שעת עבודה ולא שייך לומר שלא בעידן עבודה דבכל רגע הוה בעידן עבודה משום הואיל אי מקלעי עבודה:

אולם לדעת רבינו נראה דל"ש הואיל רק היכא דאמרינן דהותרה כמו אונ"פ והסברא נראה כך דהנה אם עבר ובישל ובאו אורחים הנה כבר העלו האחרונים דלא מחייב למ"ד דאזלינן בתר מעשיו א"כ לפי"ז אי אונ"פ רק הודחה אם עבר ובישל ורוצה שלא לעביד איסורא הנה הוא צריך לחזור לאחר אורחים כדאמרינן ביומא אי ט"ד הוא צריך לחזור אחר טהורים (אבל אי הותרה א"צ לחזור אחר טהורים ה"ה כאן א"צ לחזור אחר אורחים כיון דעביד בהיתר) א"כ ל"ש הואיל כיון דאפי' בדיעבד אם עבר ובישל צריך לאהדורי אחר אורחים א"כ הכא נמי כיון דרק דחוי' ל"א הואיל:

אמנם על דברי הר"ן דכ' דבהנאה ל"א פסיק רישא קשה לי ממשנה פ"ג דמכשירין ר"י אומר א"א שלא לשמוח אלא אם עמד וכ' בתויו"ט דהכי קאמר לדבריכם שאמרתם דבשמחה סגי לחוד לא הי' לכם לומר אם שמח שהרי א"א שלא לשמוח אלא דשמחה לחוד לא סגי אבל צריך שיעמוד שיעשה מעשה לגלות המחשבה שבלבו ולהר"ן הנ"ל מאי קאמר רבנן רק במכוין לשמוח הוכשר דהוה לרצון אבל אי אין מכוין לא אף דא"א שלא לשמוח והא הוה רק כפ"ר במידי דהנאה דל"א פ"ר כמתכוין משום דא"א שלא

ליהנות וצ"ע:

והנה בשו"ת שו"מ מהד"ג סי' צ"ד הקשה מקרא דפ' תצוה שבעת ימים ילבשם הכהן ומשמע כל שבעה כפירש"י גבי שלשת ימים הא אבנט הי' כלאים ובשבעת ימי המילואים לא עבדו עדיין והאיך מותרין ללכת בכלאים וכ' דבאמת צ"ל דהמילואים כיון שהי' צורך עבודה הי' מותרין או דגזה"כ הוא:

וקשה לי מפסחים ספ"ה דמדלו אומנייהו ופריך הא תניא מרושלין פסולין ותי' בשעת הולכת עצים דל"ה עבודה ויקשה א"כ לרבינו שלא בשעת עבודה לא הותר כלאים ואולי אף לראב"ד קשיא נהי שלא בשעת עבודה הותר היינו בדרך לבישה אבל שלא בדרך לבישה דלא מקיים מצות לבישה פשיטא דעובר באיסור כלאים וצ"ע:

והנה בתוס' מנחות שקלי וטריא אי יש לדמויי ציצית בלילה לבגדי כהונה שלא בשעת עבודה ונראה לי לחלק דהנה בציצית אנו דנין משום עדל"ת הנה פשיטא דעדל"ת ל"ש רק במכוין למצוה אף אי מצאצ"כ אבל כשבאנו לדחות הלאו בוודאי רק במכוין למצוה ע"כ שלא בשעת מצוה כגון בלילה ל"ש הותר מצות כלאים דבלילה כשמכוין למצוה הרי עובר על בל תוסיף ובשאין מכוין הרי אפי' בשעת מצותו א"ד לל"ת אבל בגדי כהונה הא דבשעת עבודה הותר מצות כלאים אפי' באין מכוין לקיים מ"ע דלבישת כהונה הותר מצות כלאים כיון דלאו משום עשה דלבישת בגדי כהונה הותר איסור כלאים אלא משום צורך עבודה ואין זה דמכוין לקיים מ"ע דלבישה או אין מכוין לקיים המ"ע מעלה ולא מוריד ע"כ גם שלא בשעת עידן עבודה שייך דהותר איסור כלאים ובה' תומ"ס הארכתי:

הלכה יג

א) **ותכלת האמורה בתורה הוא הצמר הצבוע כעצם השמים**. הנה הכ"מ כתב על דברי רבינו ותכלת הצבוע כעצם השמים ולא פירש יותר נראה מדבריו שלא מצא מקור לדברי רבינו כדרכו ובוודאי ידע הכ"מ מגמ' מנחות דף מ"ג שתכלת דומה לים וים לרקיע וא"כ יש לתמוה שלא כתב שזה גמ' מנחות ולכן נראה דקשיא לי' להכ"מ דבגמ' איתא דדומה לים וים דומה לרקיע ובירושלמי ברכות איתא דדומה לים וים לעשבים ועשבים לרקיע א"כ למה כתב רבינו דדומה לעצם השמים הא באמת אינו דומה להשמים אלא דומה לים וים דומה לשמים א"כ אין התכלת דומה לעצם שמים כמש"כ רש"י סוטה דף י"ז לכן לא כתב מקור לדברי רבינו ובאמת תימא רבה הוא על רבינו שכתב שדומה לשמים ובגמ' מבואר דרק דומה לים או לעשבים אמנם זכיתי לעמוד על דברי רבינו שכמה עמקו דבריו כי הנה בספר מאמר פתיל תכלת ושפוני טמוני חול מהגאון מו"ה גרשון חנוך ז"ל הביא מספר ערכי הכינויים שכ' וז"ל תכלת ישנו בג' בחינות בנוקבא ובדוכרא ובאימא

של הנוקבא הוא של ציצית ועליו אמרו שדומה לים ושל הזכר עליו אמרו שדומה לרקיע והוא סוד המשכן ויש ג"כ סוד תכלת מארץ ישראל והוא תכלת הגמור בסוד כסא הכבוד והוא של כה"ג ועם האמור אפשר ליתן טעם למה אינו עולה אלא אחת לשבעים שנה לרמוז שזה התכלת אינו אלא מהנוקבא שהוא בת שבע ואולי לבגדי כה"ג בזמן שהי' צדיקים גמורים ומשוחים בשמן המשחה הי' מכוונים לצוד אותו במקומו מהמובחר על ידי שם וע"ז אמרו בגמ' שגנוזים שם לצדיקים לעתיד לבוא ואמנם אותו זקן דאיתא בספרי דהי' מתפרנס מהחלזון נראה שלא הי' מתרמי לי' אלא מהבינונים מכאן שלא הי' לאחר החורבן עכ"ל לפי"ז זה כונת רבינו דהא דאמרו בגמ' דדומה לים היינו על הפחות שבתכלת והוא רק בבחינת נוקבא וזה לוקחין לציצית אבל הבינונים מבחינת דוכרא זה שהי' נוטלים לבגדי כהונה וע"ז אמרו שדומה לרקיע לכן כאן דאייריא לענין בגדי כהונה כ' רבינו שדומה לרקיע ובצמר תכלת האמור בציצית הוא הדומה לים כמש"כ רבינו בפי' המשנה בפ"ט מכלאים ותכלת הוא צמר צבוע כאן תרשיש דהיינו מראות הים כמו שפירש"י בחולין דף צ"א וגויתו כתרשיש תרשיש ים ששמו תרשיש כדתרגמינן תרשיש כרום ימא מראות הים שכ' אני' באה תרשישה והיינו ים התיכון שיורדין בו מא"י והיינו שמשם החלזון עולה עכ"ד (אולם בדניאל י' פירש"י שהוא ים של אפריקה) אך לכאורה יקשה דהא בפ"א מציצית כתב רבינו שתכלת צמר צבוע כפתוך שבכחול וזו היא דמות הרקיע הנראית לעין השמש בטהרו של רקיע הרי דגם בציצית מדמה רק למראות השמש אולם הדבר ניחא דיש להבין למה שינה רבינו לשונו דכאן כ' כעצם השמים ובה' ציצית כ' דמות הרקיע הנראה לעין השמש בטהרו של רקיע אך הוא הדבר אשר דברנו דהא בארנו דיש כמה גוונים דתכלת והיינו כי יש מראה תכלת שחור כמו הרקיע בשעה ששקעה השמש דנראה ירוק שחורי כמו שכ' בספר הנ"ל לפרש מש"כ רבינו כעצם השמים שהכונה בעת ששקעה השמש כפירש"י פ' שלח דומה לרקיע המשחיר לעת ערב ה"נ יש תכלת שחור דונקעל בלוי דבשעה שהשמש זורח אז הרקיע העלל בלויא מעתה אני אומר זהו שכתב רבינו בה' ציצית דמות הרקיע הנראה לעין השמש דהיינו בשעה שהשמש זורח שאז נראה מראות הרקיע העלל בלויא וזהו מראות הים ג"כ וכמו שבארתי ופלא על הגאון המחבר הנ"ל בספרו דף י"ז שכ' דדברי רבינו כאן הם דברים אחדים עם מה שכ' בה' ציצית ולא הרגיש שבה' ציצית כ' שדומה לרקיע שנראה לעין השמש והוא מרחק רב שזה העלל בלוי דרק בציצית אמרו שדומה לים שמראה תכלת שבנוקבא הוא העלל בלויא מראה תכלת שבזכר הוא תכלת דונקעל בלויא וכמו שביאר שם דניכר במראה השמש בזכוכות העלל בלויא שבסוף דונקעל בלויא והנה אמת נכון

הדבר ויש לתמוה דתוס' דף ח' כ' דרקיע מזהיר טפי מכוכבים דהא כתוב והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכ' דפרקי דר"א מפרש דקאי ארקיע שעל ראש החיות שמזהירין מכוכבים שאורו כאור החמה וא"כ יש לתמוה לדעת תוס' דרקיע מזהיר יותר הא אמרינן דתכלת דומה לרקיע ופלא אולם בחי' הר"ן כתב וז"ל דהרקיע גוף דק ובהיר מאוד אינו מקבל אור השמש אבל הירח והכוכבים שהם גופים עבים מקבלים אורה כמו שאורה ניכר יותר באבנים ובארץ מבמים עכ"ל א"כ ניחא דהרקיע מצד עצמו אורה רב אלא כיון דאין מקבל אור השמש לכן לנגד עינינו הוא אוכמי כמראה תכלת:

אמנם יש לתמוה דבמנחות פירש"י דע"י תכלת זוכרין ישראל היושב על הכסא הוא הקב"ה וקשה דבחולין דף פ"ט איתא אלא ציצית מאי הנאה איכא ומשני כד"ר דאמר תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ופירש"י דהיינו הנאה שיש לישראל שהקב"ה מסתכל בכסא כבודו וזוכר את ישראל שמלובשין בתכלת אבל לפי מה דפירש במנחות איפכא יקשה מאי הנאה איכא לישראל ונ"ל לישב על נכון דבברכות דף ו' הני תפילין דמרי עלמא מאי כתיב בהו א"ל דכ' ומי כעמך ישראל גוי אחד וכו' דכתיב את ד' האמרת היום וד' האמירך היום אמר להם הקב"ה אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם לפי"ז יש לומר גם בציצית כן דהא איתא בגמ' דהקב"ה מתעטף בציצית כש"ץ והיינו ג"כ חטובא מול חטובא דישראל לובשין תכלת והקב"ה ג"כ מתלבש בטלית של תכלת ועי"ז זוכרין ישראל להקב"ה והקב"ה זוכר את ישראל ומתעטף בציצית כש"ץ ומתמלא רחמים עליהם וקורא השלש עשרה מידות ונ"ל שהוא ע"ד דאיתא בריש חגיגה כשם שבא ליראות כך בא לראות וכן נשמע מספרי דאיתא בלשון אחר וראיתם אותו וראיתם אותם לא נאמר אלא וראיתם אותו מגיד שכל המקיים מצות ציצית מעלה עליו הכתוב כאלו מקבל פני השכינה עכ"ל והיינו כיון שע"י התכלת נזכרין לפני הקב"ה ממילא הוה כאלו מקבלין פני שכינה לכן דרשו בלשון זה אמצות ראי' והוא בירושלמי פ"ק דחגיגה אריב"ל כל המקיים מצות ראי' כאלו מקבל פני שכינה ובזה דרשו כשם שבא ליראות כך באו לראות ע"כ גם במצות ציצית יש לפרש כך והארכתי בזה בה' חגיגה כעת בא לידי ספר משכנות לאביר יעקב הנדפס בירושלים עיה"ק שסתר דברי המחבר מאמר פתיל תכלת יען כי במנחות דף מ"ד איתא דחלזון דומה לדג וכן פירש"י שבת דף ע"ד וזה החלזון שמצא הרב המחבר הנ"ל אינו דג אלא עכבר טמא דכל דג אין לו ריאה וזה החלזון יש לו ריאה כמו שראוהו ת"ח אצל המחבר א"כ הוא חי' טמאה שבים לא דג טמא כי זה גם המחבר מודה שהוא מין טמא ולכן דן שדם דגים טמאים מותר ואינו כן שאין כלל מין דג כי גם בזנבו ניכר שהוא מין עכבר וכן

הביא דברי הזוהר פ' תרומה דתכלת מההוא נונא דימא דגינוסר דאיהו בעדב"י דראובן רק זה לעומת זה עשה אלקים דיש בים חלזון טמא כשלא הוכשר שתכלת וכתב שם ששאלו את הרב האיך יכול להעיד שזה החלזון הא יש לו ריאה ואינו דג ולא מצא מענה רק אמר דמה בכך אם אין זה החלזון הא אין פסול בזה ע"ז השיב המחבר משכנות לאביר יעקב דשפיר יש תקלה דיבוא להטיל ציצית בסדין של פשתן וכן מה שהעלה במאמר פתיל תכלת דאפי' אם אין זה תכלת ופסול משום לבן הא לא חסר רק חוט אחד משמונה חוטין כשר כיון דהחוט השביעי לא הוה כנפסק מעיקרו העלה הרב משכנות לאביר יעקב להוכיח מגמ' דאפי' אם חוט השביעי לא נפסק מעיקרו רק חוט השמיני ג"כ פסול ודבריו נראים נכונים ע"כ בוודאי יש למנוע מלהטיל ציצית צבוע בדם חלזון הזה הנקרא טונט פיש ועל שהעלה בספר מאמר פתיל תכלת דא"א לומר כהמדרש שהחלזון נגנז אחר החרבן דהא בימי אמוראים אביי ורבא הי' צובעין ומטילין תכלת וע"כ דזה הוספה הוה מהמדרשים כ' בספר הנ"ל שידעו ברוה"ק שיגנז ולא יעלה ע"כ גנזו ממנו תכלת על כמה מאות שנים אמנם הנה בס' מאמר פתיל תכלת הקשה ג"כ מזמן שהי' ישראל במדבר מהיכן לקחו חלזון וכן אי נאמר דהביאו עמהם ממצרים ולא נמצא בספר משכנות לאביר יעקב תשובה על זה ולכן אומר דזה שהי' החלזון עולה בגבולי זבולון הי' ג"כ קודם שנכנסו ישראל והי' כן מימות עולם יען שהי' מעותד לישראל עלתה שם תמיד ואח"כ כשנכנסו ישראל לא"י כללו זה משה בברכותיו של זבולון שיזכה שיהא תמיד כך בגבולו והי' זה אחת מהברכות שבירך השם את ארץ המעותד לבוא ליד ישראל שיעלה שם החלזון וכמו שהי' פירותיו משונה ע"י שמעותד לבוא ליד ישראל כך הי' משונה בזה שהעלה החלזון בגבולו מעצמו וכשם כשנחרבה הארץ נטלה ממנה הברכה שהיא ארץ זבת חלב ודבש כך ניטלה מהם ברכה זו אבל קודם שנכנסו לארץ כבר הי' החלזון עולה בגבול המעותד לבוא ליד זבולון ומשם הביאו למצרים וכן הליכוהו התגרים גם למדבר ולקחוהו ישראל:

אמנם פשוט נראה לי דלק"מ דהא בקרא דשפוני טמוני חול פי' חלזון וזכוכות לבנה ואיתא בסוטה משחרב ביהמ"ק בטלה זכוכות לבנה וכתבו תוס' חולין דף פ"ד דלא בטלה לגמרי א"כ כך י"ל דחלזון בטלה אבל בכל זה לא בטלה לגמרי דאפשר שתעלה גם עתה בגולה בימי אמוראים אולי היתה עולה עדיין מעט מעט מן המעט אבל אח"כ בטלה לגמרי ואין עולה כלל עוד אבל לעולם לא נטלו לתכלת ציצית רק מחלזון שעלה מעצמו בגבול זבולון ועוד יש לומר דרך חדש דגניזת חלזון ובטילת עלייתה לא תליא בחרבן ביהמ"ק רק בביטול נשיאת בית דוד דהא בקרא כתיב ביהודה כיבס ביין לבושו

ובדם ענבים סותה ובתרגם פי' יהא ארגון טב לבושהי כסותי מילא מילא צבע זהורי וצבעונן א"כ תלי קרא במלכות יהודה ברכת צבע זהורי וצבעונן א"כ יש לומר גם התגלות צבע תכלת תליא בנשיאת בית דוד ונשיאת בית דוד הי' עומדת עד תחילת זמן הגאונים כדאיתא בסה"ד אשר בשנת ד"א רפ"ד שנים הי' בר מר זוטרא בן מר זוטרא מזרע דוד ראש סנהדרין עד אלפים ת"נ שנים ואפשר שעד עת ההוא הי' תכלת בנמצא דהי' עולה עדיין החלזון עד שבטלה הנשיאות לגמרי בטלה גם זה ובזה מיושב כל מה שנתקשה בס' מאמר פתיל תכלת (ועיין ירושלמי פ"ק דשבת ה"ג מבואר דס"ל דחלזון אין לו גידין ועצמות כלל אך בגליון הש"ס שם רצה לפרש דדייק מדחי יותר מו' חדשים ע"כ שבאמת הי' לו גידין ועצמות עכ"פ נשמע דלא הי' מין שרץ אלא כמין תולעת וכפי' רש"י בסנהדרין דף צ"א ולכן אמרו במנחות דרק דומה לדג אבל עכ"פ ל"ה שרץ שבים וע' בדברי רבינו פ"ב ממא"ס הכ"ד שכ' דאיכא מין ברי' דהולכת על הארץ ומעופפת באויר ורבה במים וחייב עלי' ה' מלקיות והוא מין דג כמש"כ בספר המצות כן י"ל בחלזון ששוהה במים ובזה דומה לדג אבל כיון שהולכת גם על הארץ הוה כמין תולעת ונמלה וביעב"ץ כ' דהוא מין חומט ימא):

ב') **הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום ותולעת השני הוא הצמר הצבוע בתולעת.** והראב"ד השיג שהארגמן הוא משלשה צבעין במשל"מ נתקשה בכונתו ובספר הנ"ל הביא ירושלמי פ"ט דכלאים ה"א תכלת וארגמן ותולעת שני מה תולעת שני דבר שיש בו רוח חיים אף כל דבר שיש בו רוח חיים מוכח דגזה"כ בתכלת שיבוא מבע"ח דוקא לא מדומם ולא מצומח ולכאורה קשה מזה על דברי רבינו שנראה מדבריו דההבדל בין ארגמן לתולעת שני שארגמן צבע אדום שלא מבעל חי ותולעת שני הוא הצמר הצבוע בתולעת וזה תמוה דהרי בירושלמי יליף לה בהיקשא תכלת וארגמן ותולעת שני דבעינן דבר שיש בו רוח חיים לכן נראה שכונתו דארגמן הוא אדום ביותר ותולעת שני הוא הצמר הצבוע בתולעת שאינו אדום כ"כ כמש"כ הרד"ק דהי' ב' ארגמן תרגומו ארגוונא והוא צבע אדום וכרמיל הוא צבע אדום ג"כ אלא שארגמן הוא צבע אדום שקורין לאכא וכרמיל הוא תולעת שני וכ"כ רבינו בפי' המשנה שם ארגמן הוא הנקרא בערבי ארגוון והוא הצמר הצבוע בצבע הלאכא ומקור הדברים הוא בפסיקתא רבתא כשעלה משה למרום פתח הקב"ה ז' רקיעים והראהו בית המקדש של מעלה והראהו ארבע צבעונים שעשה מהם משכן שנאמר והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראתה בהר אמר לפניו רבש"ע א"י דמות ארבע צבעונים אמר לו חזור לימינך חזר וראה גדוד של מלאכים שלובשין לבוש דומה לים אמר לו זו היא תכלת אמר לו חזור לשמאלך חזר וראה אנשים

לובשים לבוש אדום אמר לו היא ארגמן אמר לו חזור לאחוריך וראה גדוד שהם לובשין לא אדום ולא ירוק אמר לו זו היא תולעת שני חזר לפניו וראה גדודים לובשין לבוש לבן א"ל זהו שש משזר ומסולק בזה השגת הראב"ד דהדבר מבואר בפסיקתא שארגמן הוא אדום ביותר אכן באמת גם דברי הראב"ד יתכנו שכן היא בזוה"ק תרומה וארגמן דא כנופיא דכליל כל גוונין כחדא ובאדרא רבה קדישא מהו ארגמן גווני דכלילת תלת גווני וכן הוא בזוהר חדש פ' חקת אלון תלת גווני חיוור וירוק וסומק אינון לבושי דארגוונא ומה שהקשה המשל"מ דבמינים כ' בי' ובצבעים כ"ג צבעים נראה שהראב"ד נסתפק במאמר זוה"ק אם ארגמן הוא הצבע שגוף הצבע שצובעין בו הצמר הוא שכולל בעינו מראה אותם השלשה צבעים או שהוא שם האריגה שנארג מלשונות צמר:

וכדבריו ראיתי מפורש יוצא מפי הרמב"ן פ' במדבר וז"ל דפורשין על השולחן בגד תכלת להפריש בין השולחן בלחמו ובין הכלים והי' המכסה העליון בבגד תולעת שני שהוא מראה אדום בעבור שהשולחן סימן לכתר מלכות שהוא במדת הדין אבל הארון ומזבח הזהב בבגד תכלת למדה הכלולה מן הכל ומזבח העולה בבגד ארגמן שהוא אדום יותר כי שם יזרק הדם לכפר הרי שלך לפניך דארגמן שהוא אדום יותר משני תולעת לשון נופל על לשון שמכסין בו מזבח העולה ששם זורקין את הדם:

הלכה יד

א) **ומקום שנאמר בו בד אם הי' חוט אחד לבדו כשר**. מכאן קשה לי לדברי רבינו בפ"ג מציצית דל"ב בציצית שזורין וראב"ד השיג עליו מספרי דקאמר פתיל תכלת מה תכלת שזור אף זה שזור ופי' התוס' במנחות דף ל"ט דיליף מבגב"ה ורבינו השיב לחכמי לוניל הביאו בכ"מ דא"כ ליבעי גם כפול ו' וקשה כיון דרבינו סובר דהיכיא דכ' בד רק חוט א' א"כ שפיר יקשה לענין שזור נילף מתכלת דבגב"ה שהי' שזור וסגי בחוט אחד באותן בגדים שכתוב בהן בד ונוכל לילף מבגדים אלו דחוט א' ובעי שזורין אך להא י"ל לפמש"כ במשל"מ כאן אי חוט א' כשר כש"כ דל"ב שזור א"כ שפיר השיב רבינו דאי נילף דבעי' כפול וא"כ תיבעי ג"כ כפול ו' וצדקו דברי רבינו ואדרבא בהא ניחא לי דברי רבינו שם מה דקשה עליו עכ"פ בספרי איתא דיליף דבעי שזור ואיך חולק אספרי מכח הקו' דליבעי ו' וכבר עמד ע"ז במג"ע וכ' דכונתו דספרי ע"כ רק לכתחלה וכ"מ השיב מנ"ל לכתחלה ולפמש"כ ניחא דהכי קאמר רבינו מהיכן באת ללמוד אי מבגדים דלא כתיב בהן בד דבעי כפול ו' ושזור מעכב בהן א"כ נילף דליבעי ו' ואי דנילף מבגדים דכתיב בהן בד ובעי שזור כמו שהקשינו זה באמת רק לכתחלה כיון דבדיעבד סגי בחוט או גם שזור ל"ב בדיעבד א"כ ע"כ הילפותא רק לכתחלה ודברי המג"ע נכונים:

אלא דא"א לומר כן דרבינו באותה תשובה כ' לפרש הספרי דקאמר מה תכלת שזור לא קאי אבגכ"ה כפי' התוס' במנחות אלא ממשכן יליף והרי במשכן כתיב שש משזר ושם בדיעבד בעינן שזורין ואיך מוקי להספרי לכתחלה וא"ל דאין כונת רבינו כפירושו של מג"ע לאוקמא לכתחלה רק כמש"כ הכ"מ דמוקי הספרי כר"ש ולא מחוורתא הוא דיקשה עכ"פ אמאי לא פי' דיליף מתכלת דבגכ"ה דאז באמת מצינן למימר דרק לכתחלה בעינן שזורין כשיטתו כאן דהיכיא דכ' בד רק שזורין לכתחלה וזהו התירוץ מורווח יותר ממה שנצטרך לומר לפירושו דיליף ממשכן דהאי דספרי לא מחוורתא:

ב) **ומצוה** מן המובחר שיהי' כפול ו'. וכ' המשל"מ בהל' ב' שכונה דששה וודאי לעכב אבל שיהא שזור זה קרוי לרבינו כפול ו' זהו רק למצוה ואולם רש"י פי' למצוה קאי רק לענין חדשים וכ"מ הקשה דפשטא דשמעתתא כרש"י דרק לענין חדשים קאי:

ונראה לישב דרבינו הוכיח שיטתו דהנה ס"ד דמקשן דהוא בדיעבד נראה משום דקתני בהדי בוץ וכפול ו' כמו שפירשתי למעלה א"כ ס"ד גם זה דיעבד לכן כאשר משני יש מהן למצוה אין הכוונה כפירש"י רק אחדשים א"כ אכתי לא תי' כלום אעיקר קושיתו דמשמע בדיעבד משום דקתני בהדי אינך לכן מפרש רבינו האי יש מהן קאי אכפול דל"ב שזור א"כ כמו דהך כפול ו' אין לעכב גם חדשים אין מעכב ובהא פליגי דהמקשן ס"ד גם שזור בעינן בדיעבד ומשני שזור רק לכתחלה א"כ שוב י"ל גם חדשים רק לכתחלה ומיושבין דברי רבינו בטוב טעם:

ובמאי דהעלה במשל"מ דדעת רבינו כפול ששה ר"ל שזור ששה קשה לי משבת דף כ"ה דאמרינן אי כמשכן מה להלן שזור כפול ו' הרי שלך לפניך דשזור וכפול שני ענינים נפרדים הם:

הלכה טו

א') **כל מקום שנאמר בתורה מעשה רוקם שתהיינה הצורות באריגה**. והנה במשל"מ תמה דהשמיט רבינו דרוקם מעשה מחט כדאיתא ביומא דף ע"ב ובשי"צ שם הקשה יותר דרבינו כ' להדיא דרוקם נעשה באריגה הרי דסובר דל"ה מעשה מחט והביא בשם המאירי דלא קיימ"ל כן דאדרבא מעשה מחט פסול וכמש"כ רבינו להלן דבגכ"ה אין עושין מעשה מחט:

ב') **כל מקום שנאמר וכו' מעשה חושב הוא מב' צדדין**. ובפרוכת כתיב ג"כ מעשה חושב ובמשל"מ שם הקשה למה לא כתב שהי' מעשה כרובים והביא דעת רש"י דלאו דוקא מעשה כרובים אלא צורות בעלמא ותמה מ"ש מכרובים דארון דפירש"י פרצוף תינוק כגמ' סוכה דף ה' ולדעתי לפירש"י ניחא דהרי רש"י פי' מעשה חושב דמפרש

בגמ' דף ע"ב ב' פרצופים היינו פרצופים משונים נשר מכאן וארי מכאן א"כ ע"כ כרובים לאו דוקא דאל"כ היינו פרצוף אחד אבל על רבינו קשה דמפרש חושב היינו מב' צדדין אבל רק צורה אחת א"כ מנ"ל דכרובים לאו פרצוף תינוק ונראה לישב דרבינו הוכיח כן מאידך מ"ד דפליג בפ"ד משקלים בירושלמי דמעשה חושב היינו ב' צורות וא"כ ע"כ לדידי' הך כרובים לאו צורת אדם אלא צורות בעלמא וא"כ נהי דקיימ"ל כאידך מ"ד צורה אחד הוה אבל בהא י"ל דאין חולק אאידך מ"ד במה דס"ל דהך כרובים לאו צורת אדם לכן לדידן ג"כ כרובים לאו צורת אדם אלא צורות בעלמא:

ג') **רוקם** פרצוף אחד חושב שני פרצופים. והנה כן הי' גי' רבינו ביומא דף ע"ב אבל בירושלמי שקלים פ"ח איתא פלוגתא בזה מעשה רוקם פרצוף אחד מעשה חושב שני פרצופות ר"י ור"נ חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן וארי מכאן וחרנא אמר מעשה רוקם ארי מכאן וארי מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן (עמשל"מ) והנה רבינו החזיק כדעה הראשונה ורש"י בפירושו החזיק כדעה השני':

והנה במל"מ כ' דרבינו לא הזכיר צורת כרובים משום דיריעות עזים אינו נוהג לדורות ותמה למה לא הזכיר צורת כרובים בעשיית הפרוכת וכ' בס' התוה"מ דגם פרוכת לא נהג לדורות כי בבית ראשון לא הי' שם פרוכת כותל בנין ואף דהי' עכ"פ נגד הפתח לא הי' דוגמת פרוכת המשכן ובבית שני הי' שני פרוכת מפני ספקו של אמה טרקסין והיו במקום בנין ולא הי' יכול לעשות כרובים שלא ידעו איזה הפרוכת העקרי':

הלכה טז

בין כה"ג בין כהן הדיוט וכו'. הנה במשל"מ הקשה מנ"ל בכהן הדיוט כתונת תשבץ דילמא רק בכה"ג ונראה שיצא לרבינו כך מהא דדרשו במדרש כי אחזנו השבץ עון נוב עיר הכהנים הלובשים כתונת תשבץ א"כ משמע דגם הכה"ד לובשים כן:

הלכה יז

אורך הכתונת עד למעלה מן העקב ואורך בית יד וכו'. והנה בפ"ה מה' דיעות כ' רבינו ת"ח צריך שיהא בגדיו עד עקבו ובית יד שלו עד ראשי אצבעותיו ויש להבין כי ב"ב דף נ"ז איתא כל שאין חלוקו נראית מתחתיו ופי' הרשב"ם עד פיסת רגלו והנה רבינו שכ' עד עקבו ע"כ לא מפרש כרשב"ם וע"כ דיליף כן מבגכ"ה דהשיעור עד למעלה מן העקב ולכן מפרש דהך דב"ב דאמרינן כל שאין נראית מתחת חלוקו בוודאי לא החמירו יותר מבגכ"ה דבעינן לעמוד ולשרת לפני ד' דרך כבוד לכן ע"כ בת"ח ג"כ רק עד למעלה מן העקב ומה דאמרינן שאין נראין היינו משום דמסתמא אין הולך בלא מנעלים כדאיתא

בשבת דף קכ"ט לעולם ימכור אדם ויקח מנעלים לרגלו עמג"א סי' ז' סק"ז ודרך המנעלים שמכסין העקב ולכן הבגד צריך שיהא ארוך עד העקב ודינו שוה לבגכ"ה וכן לפמש"כ הכ"מ דרבינו מפרש הא דאמרינן שלא יהא נראה חלוקו שכונה שעצמות הבגד לא יהא קל כ"כ וא"כ ע"כ זה השיעור שנתן רבינו עד העקב רק למדו מבגכ"ה וא"כ קשה דגבי יד כ' עד ראשי אצבעותיו ובבגכ"ה כ' עד פס ידו א"כ החמיר בת"ח יותר מבכהנים:

ונראה דהאי עד שכ' רבינו היינו עד בכלל ולכן בת"ח עד העקב משום דהשיעור בבגכ"ה עד למעלה מן העקב והיינו עד בכלל וא"כ גם מש"כ כאן עד פיסת יד ג"כ עד בכלל והיינו עד ראשי אצבעותיו והכל שיעור אחד ונראה דלמד רבינו כן דיש להשוותו לבגכ"ה מהא דזבחים דף מ"ט ותיתי מהעשי' אמר ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בנו ופירש"י דומיא דכהן (ועטו"א מגילה דף כ"ח דהעלה דלכן ת"ח קודם לכהן דגם ת"ח איקרי כהן כדאיתא בנדרים דף צ' דשרי לומר צורבא מרבנן אני דכ' והכהנים בני דוד וכן יש ללמוד מהא דאמרינן שם דהמביא מתנה לת"ח כמביא ביכורים):

והנה שם כ' רבינו דבעינן בגדים שאין נראית מתחתיו כבגדי פשתן הקלים וכ' הכ"מ דרבינו מפרש הך דב"ב שלא יהא נראית מתחת חלוקו דלא כרשב"ם אלא אבגד עצמו קאי אבל בסמ"ש כ' דרבינו מפרש ג"כ כרשב"ם דקאי לענין אורך הבגד כנ"ל והאי דבגדי פשתן הקלים למד כן מבגכ"ה מיומא דף ל"ה שלא הניחו לראב"ח לעבוד בבגד שנראה בשרו מתחתיו והקשה ע"ז אי ס"ד דאף לת"ח אין רשאי ללובשו בגד כזה א"כ מאי ס"ד דראב"ח לעבוד בבגד שנראה מתחתיו ותי' דכונה שלא הניחו אחיו הכהנים ללובשו אף שלא בשעת עבודה ול"נ לישב דהנה ביומא הא בעינן כפול ששה אמר אביי כחמרא במזגא פירש"י אעפ"י שזכוכית עבה כן הי' הפשתן מוצהב ונראה מתוך והנה בגד כזה שרי לת"ח ומה שכ' דאסור ללבוש בגד שבשרו נראה מתחתיו והיינו שנראה מחמת דקותן וזה אסור גם לת"ח רק דעכ"פ שפיר נשמע מכאן דהיכיא דנראה בשרו מתחתיו אין ללובשו:

פרק ט

הלכה א

א') **בענין** פרט בגדי הכהנים כ' בספר תורת העולה שהיו דוגמת צבא מעלה היו מורים על כנפי הנפרד שנאמר ופרשת כנפיך על אמתך ומעתה הציץ והמצנפת הם הכנפיים המכסים פניו שהם סיבת מציאתו מאת ד' ולכן הי' כתוב על הציץ קודש לד' שהוא ממציא את הכל אבנט ומכנסיים מכסות את רגליו ולכן אמר שהאבנט מכפר על הרהור

הלב מהיכיא דאיתא ר"ל הרהורים שהאדם חוטא בהן בהשגת אלו מעיל וכתונת נגד ובשתיים יעופף חושן ואפוד נגד שני דברים דכ' וידי אדם מתחת כנפיהם אמנם כהן הדיוט הי' הדברים לאחדים בידו ולכן הי' משמש בד' בגדים כי השתיים שבכה"ג הם אחד בכהן הדיוט כי מצדו ית' הכל הוא אחד מצד קוצר השגתו וא"כ אינו אלא ארבע בגדים עכ"ד:

ב') **קודש מלמטה לד' מלמעלה וכו'**. הנה בגמ' דשבת הגי' קודש ל' מלמטה וע"כ דרבינו הי' לו גי' אחרת אבל יקשה מירושלמי פ"ק דמגילה ה"ט דקודש ל' הי' כתיב מלמטה ושם מלמעלה א"א לגרוס גי' אחרת דהא דייק שם מזה דכל הנטפלין חול אולם בירושלמי יומא פ"ג דף י"ט משמע כגי' רבינו קודש מלמטן ושם מלמעלה שוב ראיתי בשלום בירושלים שכ"כ וראיתי בספר הישר לר"ת שכתב שפירוש י"ק מלמעלה בראש שיטה שני' וקדש מלמטה בסוף שיטה ראשונה שהוא עליונה ולכך קורא י"ק מלמעלה משום דכשרואה האדם הציץ אז פוגע תחלה בראש שני' שהיא תחתונה ולשון מעלה לשון פנים והקדימה כמו ממעל לו ואח"כ יבא קדש למד מלמעלה שהוא בסוף שיטה ראשונה עכ"ד ופירושו נכון דכשבא לקרות קורא כסדרן קודש לד' משא"כ לשאר פירושים ואפשר דגם רבינו מפרש כן ולשון למעלה ולמטה דנקט היינו כלישנא דגמ' אבל הפירוש למעלה ראש שיטה השני' וקודש למטה בסוף שיטה ראשונה:

הלכה ב

א') **והאותיות בולטות וכו'**. הנה הכ"מ לא הערה מקור הדברים והוא גמ' בגיטין דף כ': **אמנם** בספר ג"פ סי' קכ"ה הקשה דמדברי רבינו משמע דהי' כותב תחילה בדיו ואח"כ חופר האותיות מאחריו עד שהיו בולטים ויקשה ל"ל כתיבה בחפירת האותיות מאחריו דיו כדמשמע בגיטין ותי' דמכפל ושינוי הכתובים נפקא לי' דבציץ בעינן תרתי כתיבה ממש על הטס בדיו וחפירת האותיות מאחריו וכמש"כ הכ"מ דכתוב אחד אומר ופתחת עליו פתוחי חותם מוכח דבעינן תרווייהו ובטו"ז סי' קכ"ה הקשה עליו אמש"כ דבעינן כתיבה וחקיקה מקרא דויכתבו עליו דלחקיקה עצמו קרי כתיבה ותמוה הא רבינו כ' להדיא תחילה וכותב עליו ב' שיטין הרי דבעינן כתיבה וכן יש להוכיח מסוטה דף מ"ח דאמרינן דכותב עליהן בדיו ומראה להם שמיר משמע דבעינן גם כתיבה ה"ה בציץ כן: **והנה** הראב"ד השיג דאין חוקק מאחוריו אלא עושה כן בדפוס ובבה"ז השיג ג"כ דבגיטין דף כ' מוכח כפירוש הראב"ד מדאמרינן התם דליכא הפרש בין ציץ לדינרי זהב אלא דזה מבראי וזה מגוואי אבל לענין דפוס שווין ובפ"ח שם כ' דאין שוה לדינרי זהב אלא לענין בליטה אבל בענין אחר לא דאלו דינרי זהב ע"י דפוס ובציץ ע"י הכאת הקורנוס ובג"פ

כ' דרבינו ג"כ ס"ל דע"י דפוס ג"כ מיקרי כתיבה אלא משום דע"י דפוס אין יכול לכוין שיהא הפיתוח כנגד האותיות הכתובות ממש ולכאורה יקשה אי רבינו מודה דבדפוס הוה כתיבה ל"ה צריך כלל ליכתוב בדיו ול"ש דבעינן לכוין נגד הכתיבה דא"צ כתיבה כלל אי בדפוס כתיבה מיקרי וי"ל דבעי כתיבה כדי לקיים הקרא דויכתבו עליו דהרי בגט דעת רבינו בפ"ד מגירושין דחקיקת ירכי האותיות מיקרי כתיבה א"כ גם עתה קשה ל"ל כתב בדיו כיון דחקיקה מאחריו כתיבה מיקרי אלא כדי לקיים הקרא דויכתבו עליו כמש"כ בג"פ והנה בטו"ז יור"ד סי' רע"א דן דמעשה דפוס שלנו מיקרי כתיבה והביא ראי' מסוטה גבי אבני אפוד דבעינן חקיקה ולא עשו בדפוס דהוה ג"כ חקיקה אע"כ דהוה כתב ויפה השיג בג"פ דבוודאי בדבר קשה כאבן הוה כתיבה אבל על דבר רך כנייר וקלף הויא חקיקה ולא כתב (ועיין ירושלמי רפ"ד דיומא דגורלות אחד לד' ואחד לעזאזל חקוקין הי' שיהא עומדין לעולם:

שוב ראיתי במהר"ם שי"ק או"ח סי' ס"ו וז"ל וצריך לומר דהתם דמכה הטס ע"י הדפוס מודה הבני יונה דהו' חקיקה ע"י מכה שדוחק הדפוס על הטס דהוי מעשה דידי' אע"ג דכ' וכתב גם חקיקה בכלל אבל דפוס שלנו דנעשה ממילא או ע"י כח כחו לא הוי כמעשה דידי' לכך פסול דוכתב משמע כח דידי' כמו וזבחת דכ' הרא"ש חולין דף ל"א דהוה כאלו כתיב ועשית ולא דמי לציץ דהוי מעשה שלהם ממש עכ"ד ול"נ ראי' לדבריו מהא דאיתא ביומא דף מ"ז בעי ר"פ בין הבינים של מלא חפניו מהו או דילמא ולקח והביא אמר רחמנא והא ליכא משום דמאיליו נכנסו בבית הבינים אלא דקשה א"כ אמאי נשאר בתיקו מ"ש משחיטה דבעינן וזבחת ועשית ולא נעשה מאליו ה"נ תפשוט דפסול דלא הוה לקיחה בידים כין שנכנס מאיליו ואולי י"ל דהוה כעין פ"ר דע"כ נכנס מאיליו א"כ הוה כאלו עשאו בידים ולי נראה דיש לחלק באופן אחר דהכא האי דכ' מכתב פתוחי חותם גם חקיקה בכלל דבעינן שיהא כתב שהוא עומד לעולם כדאיתא כהא"ג בירושלמי רפ"ד דיומא גורל אחד לד' שיהא מוכח שהוא לד' לעולם הדא אמרה שיהא חקוקים א"כ ה"נ בעינן שיהא עומד לעולם לכן חקיקה בכלל וכתב אבל בגט דל"ב שיהא עומד לעולם שפיר וכתב ממעט חק תוכות:

הנה בגיטין דף כ' פשוט לנו הא בח"ת ופריך מהא דלא הי' כותבו שוקע אלא בולט כדינרי זהב ופירש"י והרי התם נמי מכתב פתוחי חותם כתיב והנה יש להקשות מ"פ דילמא באמת הוי ח"ת כתב אלא דבגט פסול משום דכתיב וכתב ומש"ה ממעטין ח"ת דפסול משום דנעשה ממילא ותורה אמרה וכתב שיהא כח גברא ביריכות אבל מ"מ כתיבה מיקרי וא"כ אין ראי' מציץ דשפיר קרינן בי' מכתב וא"ל דגם שם כתיב וכתבתם

א"כ יקשה דרש"י הביא מסיפא דקאמרינן פתוחי חותם והוה לי' להביא רישא דקרא דכ' וכתבתם ולישב י"ל כך דבאמת ס"ל לגמ' בפשיטות דח"ת ג"כ מיקרי כח גברא וע"כ הא דממעטינן מוכתב חק תוכות ע"כ משום דבכהא"ג לא הוי כתיבה אך י"ל דפשיטא לי' דכתיבת גט או ס"ת לא בעי כח גברא (אי לאו משום לשמה) וא"כ הא דממעטינן מוכתב ח"ת משום דבכהא"ג לא מיקרי כתב ומקשה שפיר:

אח"ז ראיתי שכבר עמד ע"ז בישועת יעקב בתשובה אחת הנדפס שם בסוף ה' תפילין ונראה דתליא זה בהא דאיתא בחולין דף ל"א נפלה סכין מאליו פסול משום דכתיב וזבחת דבעינן כח גברא והנה בתויו"ט הקשה הא מקרא דוזבחת ילפינן בר זביחה לאפוקי נכרי ותי' דתרתי שמעת מיניה והיינו הך דנפלה ממילא פסול דלא מיקרי וזבחת לכן גם שחיטת נכרי פסולה מקרא דוזבחת דבעי בר זביחה דאי נפלה ממילא כשר דל"ב כח גברא גם שחיטת נכרי ל"ש לפסול דהא לא יהא אלא נפלה ממילא ג"כ כשר ושפיר ילפינן מינה תרתי (עיין ברכות דף ט"ו בפירש"י ד"ה השתא שכ' דכהא"ג דהיכא דחדא מכלל חבירתא ילפינן שפיר תרתי) א"כ לפי"ז בגט דאם כתבו נכרי פסול שאין בר כריתות ע"כ אם הכתב ממילא ג"כ פסול דאי ממילא כשר דמקרי וכתב אמאי יפסל ע"י נכרי דלא גרע מאם ממילא ומוכח דבעינן בגט כח גברא אמנם הנה תב"ש סי' קכ"ה סק"ה מסתפק אם התחיל הפסול ליכתוב וגמרו הכשר אי מהני או לא והנה דעת הכלבו בנפל עליו טפת דיו וגמרו ועשו ממנו כתב דכשר א"כ מאי מסתפק התב"ש הא אי נפל ממילא ומהני גמרו א"כ גם ע"י נכרי וגמרו ישראל יכשר דלא גרע מממילא מוכח לכאורה דס"ל דע"י נכרי גרע מממילא דכתיבתו הוה כתב אלא דפסול וכך יש להוכיח דעת התב"ש סי' ב' ס"ק כ"א דאי דרשינן וזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל לא ממעט גוי כלל רק דבעינן זביחה ולא נזבח ממילא רק הא דפסלינן לשחיטת גוי משום דדריש מקרא אותו שהוא בר זביחה ויקשה לדבריו הא כיון דממעטינן נכרי מקרא דאותו שהוא ב"ז נתמעט נפלה ממילא א"כ יקשה במשנה הנ"ל דממעטינן נפלה משום דכתיב וזבחת הא כיון דכבר תנן שחיטת נכרי פסולה משום דדרשינן מי שהוא בר זביחה שפיר נשמע דגם ממילא פסולה א"כ הכי הול"ל משום דכתיב וזבחת אותו שהוא בזביחה ונשמע ממילא תרתי גם הא דנפלה פסולה וזה הדרשא עדיפא דהוה נותן טעם על שניהם על שחיטת נכרי ועל נפלה ממילא דפסול מדכתיב וזבחת אלא ע"כ מוכרח דע"י נכרי גרע מממילא:

ב') **והנה** בגיטין דף כ' איתא אר"ח גט שכ' שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר"י ורבנן דתניא הרי שהי' צריך ליכתוב את השם ונתכוין ליכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בה דלת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר"י וחכמים אומרים אין

השם מן המובחר אמר ראב"י דילמא לא הוא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דבעינא זה אלי ואנוהו וליכא אבל הכא לא והנה הרשב"א הקשה לר"ח הא דחכמים אומרים דאין השם מן המובחר ולדידי' הא פסול לגמרי והביא דבירושלמי פריך עלה ומשני אליבא דר"י קאמר:

ונראה דעוד הקשו הלעיל בעי ר"ל מרי"ו עדים שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב וא"ל הלא למדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת ואמר לו רי"ו וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ויקשה הא זה רק לר"י אבל לחכמים הא אינו כתב בשלמא לראב"י דחכמים רק פסלי משום שאין זה מן המובחר ניחא דגבי שבת הוה כתב (דהא דתנן בשבת דכעג"כ פטור היינו דלא כראב"י דלדידי' לכו"ע הוה כתב אפי' בדיו ע"ג דיו והכא דאמר לי' רי"ו דחייב היינו כראב"י אבל לר"ח הא באמת לרבנן ל"ה כתב עג"כ וא"כ מ"פ לי' בפשיטות מהא דלמדתנו רבינו דכעג"כ חייב בשבת דזה רק לר"מ אבל לרבנן הא ל"ה כתב וא"כ לענין עדות שפיר י"ל כרבנן דל"ה כתב והנה במהרש"א הקשה להיפך מאי מבעי לי' ר"ל מרי"ו הא לראב"י לכו"ע הוה כתב והעלה דס"ל כר"ח ואליבא דרבנן לענין עדות והיינו לרבנן אף דמתקן ל"ה כתב א"כ מ"פ מהא דלמדתנו בשבת חייב דילמא שם לענין שבת ס"ל כרי"ו דבמתקן הוה כתב אבל לענין עדות ס"ל דל"ה כתב כמו דס"ל לרבנן בס"ת דאף במתקן ל"ה כתב) עוד הקשה מהרש"א לפמש"כ תוס' דהא דמוקי בשבת מתניתין דס"ל דכתב עג"כ פטור היינו דלא כר"י משום דמשמע לי' דבכל ענין אייריא אפי' בכתב התחתון ל"ה לשמה והכי קאמר דדיו ע"ג דיו פטור דאייריא בכתב תחתון הי' שלא לשמה:

עוד יקשה דהנה בסמ"ק הביאו בד"מ סי' רע"ו אהא דס"ל לר"י דמעביר בקולמוס ומקדשו ולראב"י גם לרבנן כשר מצד הדין הא מוחק השם התחתון כדאמר לעיל דאמרי לה מוחק הוא וחייב בשבת ומוכח מזה דבאמת היכיא דהשם כתוב בסתם מותר למוחקו כדי ליכתוב לשמה:

ונראה לישב הכל בחדא מחתא דהנה הקשתי עוד דבסי' רע"ו מבואר דאזכרות צריך ליכתוב בפירוש לשמה והביאו ראי' משמעתין דטעה ולא הטיל דלת צריך להעביר קולמוס ויקשה נהי שטעה הא עכ"פ נכתב בקדושת ס"ת ולמה צריך להעביר בקולמוס אע"כ דצריך ליכתוב אזכרות בפירוש לשם קדושת השם ואמנם בב"י סי' רע"ד השיג ע"ז הא שם דהי' צריך ליכתוב השם וכתב יהודה א"כ כתב שלא מענין הסדר ע"כ אין בו אף קדושת ס"ת אבל אי הוה מענין הסדר דכתב בקדושת הספר איה"נ שלא צריך לחזור ולקדשו דסגי בקדושת ס"ת וטו"ז סי' רע"ו כ' מדלא נקט כן בשאר תיבות אלא

וודאי דא"צ להעביר קולמוס דעכ"פ סתמא ג"כ כתב לקדושת ס"ת אף שאין מענין הסדר משא"כ באזכרות סתמא לאו לשמה וצריך אמירה בפירוש כשמעביר בקולמוס:

והנה לפי"ז לכאורה י"ל דהא תליא בפלוגתא דר"י ורבנן דר"י סובר דקדושת ס"ת עכ"פ איכא אף דכתב שלא מענין הסדר ההוא אלא דצריך קדושת השם לזה צריך להעביר בקולמוס ומקדשו וסגי בהכי כיון דקדושת ס"ת הא איכא בלא העברת קולמוס ורבנן סברי דצריך ליכתוב לקדושת ס"ת והיכיא דנכתב שלא מענין הסדר ליכא קדושת ס"ת וא"כ ל"מ העברת קולמוס דאין השם מן המובחר דנהי דמהני העברת קולמוס שיהא בקדושת ס"ת אבל לא מהני שיהא לו קדושת השם דלקדושת השם לא מהני העברת קולמוס ושפיר אמרו דאין מן המובחר הכונה לענין קדושת השם אין מן המובחר אבל לענין קדושת ס"ת מהני העברת קולמוס וא"כ קשיא מנ"ל כלל לפרש דרבנן אליבא דרי"ו קאמרי כיון דנוכל לפרש דקאי שפיר לדידהו דאמרי רבנן אלא שאין מן המובחר דלענין קדושת ס"ת מהני העברת קולמוס רק לענין קדושת השם ל"מ א"כ עכ"פ גם מדרבנן נשמע דכעג"כ הוה כתב א"כ נהי דלית לי' דראב"י דמפרש דברי חכמים דליכא זה אלי ואנוהו אבל עכ"פ הא ס"ל דמהני העברת קולמוס שיהא קדושת ס"ת עליו וא"כ מאי מייתיא ר"ח ראי' מרבנן הא אדרבא מדרבנן דאמרי לאו מן השם הוא זה נשמע דעכ"פ כתב הוה דיהא בו קדושת ס"ת וקשיא לר"ח (ומנ"ל לאוקמא דרבנן אליבא דרי"ו קאמרי כדאיתא בירושלמי דזה דוחק דהא י"ל לר"י יש בו קדושת ס"ת וא"צ העברת קולמוס רק לקדושת השם צריך העברת קולמוס וע"ז פליגי רבנן דאין השם מן המובחר דנהי דהא לית לי' לר"ח דהא דקאמרי דאין השם מן המובחר היינו דל"ה מצוה משום זה אלי ואנוהו עתוס' סוכה ר"פ לולב הגזול וח"ס שם דלר"ח זה הדרשא דואנוהו במצות ל"ה אלא דרבנן אבל מצי לפרש דאין מן המובחר דלא מהני העברת קולמוס רק לקדושת ס"ת לא לקדושת אזכרות:

ונראה לישב דהוה קשיא לי' איך מותר להעביר בקולמוס הא מוחק השם כדי לתקנו ג"כ אסור רק דזה תליא בסברא הנ"ל אי אמרינן דעכ"פ קדושת ס"ת יש בו א"כ שפיר אסור למחוק השם אבל אי בשלא לשמה כשטעה ולא הטיל בו דלת דאף קדושת ס"ת ליכא א"כ ל"ש כלל דהוה מוחק את השם ע"כ שרי להעביר בקולמוס ולפי"ז ע"כ גם ר"י ס"ל דאין בו קדושת ס"ת כלל ורק ע"י העברת קולמוס נתקדש וע"ז אמרי רבנן דלדידהו ל"מ העברת קולמוס אף לקדושת ס"ת דכתב שע"ג כתב לא מהני אבל לדידך דהעברת קולמוס מהני זה לקדשו שיהא בו קדושת ס"ת אבל עכ"פ השם אין מן המובחר דלקדושת אזכרות ל"מ העברת קולמוס והיינו באמת כדמפרש בירושלמי דלדברי ר"י אמרו אמנם

זה לר"ח אבל לראב"י י"ל דפליגי בהא באמת דרי"ו סובר דקדוש קדושת ס"ת וא"צ אלא לקדשו בקדושת אזכרות ואפ"ה מותר להעביר בקולמוס אף דמוחק את השם דכיון דהוא לתקן מותר ורבנן ס"ל דליכא אף קדושת ס"ת ולזה מהני העברת הקולמוס אבל שיהא בו קדושת אזכרות לא מהני דל"ה מן המובחר כיון דבלא העברת קולמוס ליכא אף קדושת ס"ת ע"כ ל"ה העברת קולמוס מן המובחר כיון דכתב הראשון שעדיין עומד ל"ה בו אפי' קדושת ס"ת ולא יקשה רי"ו אטו לא בעי ואנוהו כיון דלדידי' יש בו קדושת ס"ת לכן מהני העברת קולמוס שיהא בו קדושת אזכרות והוה שפיר מן המובחר כין דגם כתב התחתון יש בו קדושת ס"ת וא"צ להעברת קולמוס רק לקדשו בקדושת אזכרות:

ולפי"ז מיושב קו' מהרש"א על נכון כיון דלראב"י לרבנן הא דהשם אין מן המובחר היינו כיון דאיכא תחתית כתב שאין בו קדושת ס"ת כלל לכן ל"ה מן המובחר דלא מיקרי ואנוהו כיון דכתב הראשון ל"ה אלא כטיפת דיו שנפלה ממילא בוודאי אף שמקדשו לשם אזכרות דל"ה זה ואנוהו א"כ בעדות נמי י"ל כיון דתחתית הכתב עכ"פ הוה שלא לשמה א"כ נהי דהכתב השני מתקן הכתב הראשון אבל הא צריך לכתב הראשון שנכתב שלא לשמה או בפסולי עדות (כסברת פנ"י דבעדות שאני דצריך להכתב הראשון אך הקשה על זה א"כ מאי פריך מרי"ו דלמדתנו רבינו כתב עליון כתב הא שם שא"צ לכתב התחתון לכן הוה כתב אבל לפמש"כ ניחא דנהי דאתיא גם כראב"י אבל כר"ח וודאי אתיא דל"מ בעדות כיון דל"ה כתב כלל ולדידי' קשיא מ"ש משבת דאמרת לן דחייב ולר"ח הא אין לחלק בין עדות לשבת כיון דכ' עליון ל"ה כתב כלל וע"ז השיב משום שאנו מדמין נעשה מעשה דהיינו לפי מה שהייתי מדמה לס"ת שפיר הוה ס"ל דחייב משום דרציתי לפרש דבס"ת לרבנן ג"כ הוה כתב והא דאמרי רבנן דאין השם מן המובחר היינו דהכתב מהני לענין שיהא עליו קדושת ס"ת אבל לא שיהא לשם אזכרות א"כ גם לרבנן עכ"פ כתב הוה אבל משום זה לא נעשה מעשה די"ל כירושלמי דרבנן אליבא דר"י קאמרי ולרבנן ל"ה כתב כלל ואי אמרינן דל"ה כתב כלל אין לחלק בין צריך לכתב התחתון או א"צ כתב התחתון ופטור בשבת מקרבן והיינו דמעיקרא הוה ס"ל לרי"ו כדפירשנו תחילה דרבנן ג"כ מודין דמהני הכתב לענין קדושת ס"ת רק דלענין האזכרות לא מהני העברת קולמוס א"כ לכו"ע הוה כתב היכיא דמתקן כתב הראשון (והא דתנן בשבת דפטור היינו היכיא דאין מתקן כתב הראשון) לכן שפיר מחייב חטאת והיינו כדפרשנו דלא כירושלמי דרבנן אליבא דר"י אמרו רק כפשטה דרק מן המובחר ל"ה לענין קדושת השם ופסול דל"מ העברת קולמוס ואזכרות אבל לענין קדושת ס"ת הוה מהני שפיר העברת קולמוס א"כ לכו"ע הוה כתב היכיא דמתקן כתב הראשון בשבת

חייב חטאת והיינו דהוה מדמה שבת לס"ת דחייב אף לרבנן והשתא משני רי"ו וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה דגם לענין שבת י"ל דל"ה מחייב חטאת כיון דבאמת נוכל לפרש דבאמת רבנן פליגי לגמרי אר' יודא והא דאמרו לאו מן המובחר היינו רק אליבא דר"י וכירושלמי אבל לרבנן לא מהני כתב אפי' לענין קדושת ס"ת א"כ לכן גם בשבת לא נוכל לחייבו חטאת ולכן גם לענין עדות ל"מ אפי' לראב"י כיון דתחתית הכתב עומד והוא צריך לתחתית הכתב:

ולפי"ז נראה לישב קו' התוס' דהקשו דר"ח בשבת דף ק"ד מוקי משנה דשבת דלא כר"י אמאי לא מוקי בדלא מתקן כתב הראשון כדמוקי ראב"י ותי' דלר"י משמע לי' דמתניתין אפי' במתקן הראשון א"כ ע"כ דלא כראב"י ותמוה במאי פליגי דלראב"י משמע לי' דבדלא מתקן כתב הראשון אייריא ולר"ח משמע לי' אף בדמתקן כתב הראשון אייריא מתניתין ולכן מוקי דלא כראב"י לפמש"כ ניחא דס"ל דלרי"ו לשיטתו דמפרש דהא דקאמרו דאין השם מן המובחר אליבא דרי"ו קאמרי דס"ל דמהני העברת קולמוס אף לקדושת אזכרות ורבנן פליגי ואמרי לדידן דמהני העברת קולמוס שיהא בו קדושת ס"ת אבל לא קדושת אזכרות דל"ה ואנוהו ולדידן כיון דכתב הראשון אפי' קדושת ס"ת אין בו ול"ה אלא כטיפת דיו שנפל מאליו לא מהני העברת קולמוס א"כ מוכח ע"כ דלרי"ו אף בדלא מתקן את כתב הראשון הוה כתב השני כתב דאל"כ מ"ט דרי"ו דסובר דאהני לקדושת אזכרות הא שפיר קאמרי רבנן דאין השם מן המובחר אע"כ דס"ל דכתב שני מצד עצמו הוה כתב אף בדלא מתקן כתב הראשון לכן אהני שפיר האי כתב שיהא בו קדושת אזכרות כאלו נכתב מעיקרא לקדושת אזכרות אבל אי נאמר דל"ה כתב רק במתקן כתב הראשון א"כ ל"ה כאלו נכתב מעיקרא לקדושת אזכרות לכן די דנאמר דאהני לקדושת ס"ת אבל לא שיהא בו קדושת אזכרות א"כ ע"כ רי"ו לדידי' ס"ל דכעג"כ הוה כתב מצד עצמו לכן אפי' בדלא מתקן כתב הראשון ג"כ יתחייב לכן ע"כ דלא כר"י אבל ראב"י דס"ל דרבנן לדבריהם קאמרי דל"ה מן המובחר ולא אליבא דר"י שפיר י"ל דגם לר"י ל"ה כאלו כתב על קלף חלק רק לר"י לכן מיקרי ואנוהו כיון דגם בלא העברת קולמוס הי' בו קדושת ס"ת ורבנן דסברי דל"ה ואנוהו משום דסברי דאין בו אף קדושת ס"ת א"כ גם לר"י א"צ לומר דהוה כאלו כתב על קלף חלק א"כ יש לחלק שפיר בין כתב שמתקן כתב הראשון לבין כתב שאין מתקן כתב הראשון דפטור לענין שבת ומוקי שפיר המשנה דשבת בדלא מתקן כתב הראשון:

ובהא יש לישב מה שהקשה הפנ"י אמאי לא נקט פלוגתא דרי"ו ורבנן בשלא קידש לשמה דמעביר בקולמוס ולפמש"כ ניחא דרק בנכתב לשם יהודא פליגי רבנן ארי"ו

דל"מ העברת קולמוס דמשיבין לו לשיטתו אבל בלא קידש לשמן לא הוה מצי רבנן להשיב לדרי"ו לדבריך דאין השם מן המובחר דלרי"ו בוודאי הוה שפיר מן המובחר אבל לרבנן לדידהו באמת ל"מ העברת קולמוס היכיא דלא קידש לשמו ורק נקט בכהא"ג דבהא פליגי רבנן אפי' לרי"ו לשיטתו דס"ל דמהני העברת קולמוס אבל עכ"פ אין מן המובחר ודו"ק:

ובזה ניחא מה שהקשה בישועת יעקב סי' ל"ב מגיטין דף נ"ד דפריך ונעברה עלה בקולמוס נימא דלא כר"י וקשה הא אף לרבנן לא אתיא דהרי אף רבנן מודים דמשום חשש דאין השם מן המובחר אינו פסול בדיעבד אלא דסברי רבנן כיון דנכתב שלא לשמה מותר למוחקו ואין כאן פסול בדיעבד כדאיתא במס' סופרים דרבנן סברי דימחקנו אבל כאן דאמרו לו נאמן אתה להפסיד שכרך ואינו נאמן להפסיד ס"ת הרי דס"ל דאי הוה נאמן הס"ת פסול ואין מניחין אותו למחוק דאתיא כמ"ד אין כותבין שם על המחק כמש"כ בשו"ת שב יעקב וע"כ יקשה לרבנן ג"כ אמאי לא נעבר בקולמוס כדי שלא יפסול הס"ת אולם לפי מה שבארנו דלמסקנא סוג' דגיטין דף י"ט גם ש"ס דילן סובר כירושלמי דלטעמא דר"י אמרו חכמים דאין השם מן המובחר אבל לדידהו לא הוה כתב כלל ול"מ כתב ע"ג כתב כלל ליכתוב לשמה א"כ שפיר לרבנן מפסל הס"ת דאין תקנה בהעברת קולמוס ולכן רק פריך לר"י דנעביר עלה בקולמוס:

והנה הטעם דלרבנן ל"ה כתב דלכאורה משום דבעינן כתב ע"ג קלף לא ע"ג כתב ולכן ל"מ אף דכתב שני הוה לשמה:

אך יקשה כיון דרבנן סברי דמחיקה מותרת כדאיתא במס' סופרים א"כ הוה כמחוק וכאלו כתב ע"ג קלף א"כ מ"ט יפסול באמת לפי שיטת הירושלמי לדעת רבנן אליבא דידהו:

ונראה דטעמייהו דרבנן דל"מ כתב ע"ג כתב לענין לשמה דהא עכ"פ לא נתחדש מעשה הכתיבה בשעה שמחשב לשמה דהא דכתיבה לשמה מהני היינו משום דבשעה שמחשב לשמה מתחדש איזה מעשה חדשה דהיינו הכתב אבל כאן דלא נתחדשה מעשה הניכרת ע"י כתב זה בשעה שמחשב לשמה ע"כ ל"ה כתב לשמה וא"ש:

והנה תוס' גיטין דף מ' הקשו ל"ל למעט נכרי מוקשרתם וכתבתם מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה תיפוק לי' דל"ה לשמה להנ"ל י"ל דהנה שיטת בעהת"ר שהביא במרדכי דלענין פסול ח"ת ל"מ כתב עליון לפי"ז י"ל דלרי"ו דמהני העברת קולמוס רק בכתב שלא לשמה אבל בא"י פסול משום שאינו בכתיבה ל"מ העברת קולמוס וא"ש:

ב') **ופתיל תכלת למטה ממנו וכו'**. הנה מבואר דעת רבינו שרק חוט אחד וקשור על המצנפת ומקום הציץ במצח וכ"כ הרמב"ן אבל דעת הראב"ד הוא כפירש"י דשלשה פתילים היו ועל פתיל האמצעי אומר והי' על המצנפת ופתיל התחתון הי' תחת המצנפת ונתקיים פתיל על הציץ וציץ על הפתיל ופתיל על המצנפת למעלה ותליא זה בפלוגתא שהביאו בתוס' סוכה דף ה' בשם ריב"א דקורא לשל כה"ג מצנפת ולשל כהן הדיוט מגבעות שלא היו שווים משום דהציץ הי' נתון במקום התפילין והתפילין עליו הי' דוחים את המצנפת אבל תוס' כ' שהציץ נתון על המצח ואעפ"כ הי' המצנפת של כה"ג קצר משל הדיוט משום דפתילי הציץ ורצועות התפילין הי' דוחין את המצנפת מאחורי ערפו א"כ מבואר דריב"א אתיא כשיטת רבינו והרמב"ן ולזה ס"ל שהי' הציץ במקום תפילין ודוחה את המצנפת ודעת התוס' שהמצנפת של כ"ג קצר משום דפתילי הציץ ורצועות תפילין דוחין אותו וזה כדעת רש"י והראב"ד והפתיל האחרון הי' דוחה המצנפת רק בהא פליג רש"י דס"ל דמגבעות ומצנפת היו דומין והרמב"ן חולק עליו וס"ל דהמצנפת הי' ארוך יותר מן המגבעות:

ג') **ופתיל תכלת למטה ממנו וכו'**. הנה נראה שיצא לרבינו כן מקרא דונתת על פתיל תכלת ולכן מפרש שהי' למטה ממנו והנה ראב"ד השיג דבאמצע הי' וזהו גם שיטת רש"י כדי לקיים קרא דונתת על פתיל וקרא דונתנו על המצנפת אבל רבינו לא ניחא לי' כפירש"י רק דפתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב ולא הי' קשור בנקב אלא דפתיל אחד הי' מושך לתוך הנקבים כמו בדים בטבעות ונמצא הפתיל תחת הציץ ורק אצל הנקבים הוא על הציץ ובזה מקיים שפיר קרא דעל פתיל והא דכ' על מצנפת י"ל כמש"כ הרמב"ן למטה מאחוריו:

ובזה ניחא מה שהקשה במשל"מ פ"י אמאי לא הביא רבינו הא דאיתא בחולין דף קל"ז כיפה של צמר מונחת על ראש כה"ג לקיים ונתן על פתיל תכלת ולפמש"כ י"ל דהנה רש"י פי' כיפה של צמר היינו כובע ויקשה ע"ז מדאמרינן בזבחים דף י"ט דשערו הי' נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין וע"כ דהאי פליגי דלא הי' שם כיפה של צמר ואי דכתיב על פתיל תכלת לזה נאמר דפתיל הי' משוך תחת הציץ ומקיים קרא דעל פתיל ועוד יותר י"ל דלכאורה יקשה דגמ' בחולין דפריך ואימא כיפה של צמר ואמאי לא פריך ואימא פתיל תכלת שהציץ תלוי בו לכן אומר דבאמת היינו הך דתניא דכיפה היתה מונחת בראש כה"ג ועליו ציץ נתון והיינו לפמש"כ רבינו דהפתיל הי' משוך תחת הציץ א"כ כל הפתיל הוא על ראשו של כה"ג והציץ תלוי עליו ומכאן יצא לו לרבינו שהי' פתיל למטה ממנו נכנס מנקב לנקב והכריח לפרש כן משום דלפי' רש"י דכיפה

היינו כובע יקשה מהא דשערו הי' נראה בין ציץ למצנפת ולכן מפרש דהיינו הפתיל שהציץ תלוי עליו והא דתני כיפה של צמר לומר דהי' פתיל עבה וא"כ באמת הביאו רבינו לברייתא זו ונתישבה קו' המשל"מ:

ותימה על הרמב"ן פ' תצוה שכ' על פירש"י ומדייק דחד קרא כתיב ונתת על פתיל וחד קרא ויתנו עליו פתיל דאין להקפיד בין אומרו ושמת אותו על פתיל תכלת ובין אומרו ויתנו עליו פתיל תכלת ויפלא דהרי חזינן בגמ' דרשו מהאי קרא דעל פתיל דבעינן על פתיל דוקא:

הלכה ג

א) **ואין לו בית יד**. והראב"ד השיג זו מניין לו וכ' הכ"מ דהרמב"ן בס' התורה כ' כדברי רבינו ואפשר דבאיזה ברייתא מצא כן וראיתי בבית לחם יהודא שכ' עליו ולא הי' צריך לזה כיון דהרמב"ן מפרש בצורת המעיל שהוא כסות מקיף את הגוף כולו מצווארו ולמטה עד רגל האדם ואין לו בית יד והשיג על פירש"י שפי' המעיל כמין חלוק וכתונת דז"א כי המעיל בגד יתעטף בו כדכ' והוא עוטה מעיל ולא תביא עיטוף על הכתונת רק על השמלה אשר יכסה בה דכ' עוטה אור כשלמה כי הוא עיטוף עכ"ד הרמב"ן א"כ מוכרח מזה שהמעיל אין לו בית יד כי לפי צורתו שנעשה להתעטף בו אי אפשר להיות לו בית יד עכ"ד:

והנה בפמ"ג הקשה אי מעיל יש לו בית יד א"כ משכחת דכה"ג לובש תפילין של יד על הכתונת ולובש אח"כ בגד המעיל ואמאי אמרינן בזבחים דף י"ט דתפילין של יד אין מניח משום דבגב"ה צריכין שיהיו על בשרו ועל בגדיו אין יכול להניח תפילין משום דכ' לך לאות ולא לאחרים לאות ומעתה אי מעיל יש לו בית יד יכול להניח תפילין אכתונת ועליו ילבוש המעיל ול"ה לאחרים לאות דהמעיל מכסהו ומוכח כדעת רבינו דמעיל אין לו בית יד ולדעת הראב"ד תי' בפמ"ג בין בגד לבגד בעינן ג"כ שלא יהא דבר חוצץ וא"א להניח תפילין בין כתונת למעיל משום חציצה:

ובספר מנחת חינוך חקר אי מעיל אין לו בית יד א"כ הוא בגד בת ד' כנפות אמאי אין חייב בציצית ובח"ס ח"ב כ' דהוה רק לכבוד ולתפארת לא להנאת חימום ולבישה ליכא חיוב ציצית כדאיתא בסי' ט' לפטור בגד שאין אלא לכבוד ול"נ לפמש"כ רבינו בפ"א מציצית דשל הקדש פסול לציצית דכ' ועשו להם משלהם כמש"כ בקובץ על יד א"כ כיון שהבגד של הקדש ע"כ גם הציצית צריך שיהא משל הקדש וציצית של הקדש פסולים ואמנם לפמש"כ לעיל בשם הפמ"ג דגם בין לבגד בין מעיל לכתונת או לבין המכנסיים ואף שרק על הכנף הוא דבר מועט הרי קיימ"ל אפי' נימא חוצץ:

והנה במ"ח תי' דממעטינן מכסותך לא של הקדש ובחתן סופר השיג עליו הא ממעטינן מכסותך כסות נכרי וגבי חלה הא בעינן תרי קראי למעט נכרי והקדש רק לגבי חמץ ממעטינן נכרי והקדש מחד קרא ול"נ דצדקו דברי המנ"ח דהיכיא דאנו באים למעט הקדש מצד שאין שלו שפיר ממעטינן נכרי והקדש מחד קרא ורק בחלה דהא דממעטינן נכרי אין משום דאין שלו אלא דגזה"כ דעיסת נכרי פטור דהא עיסת חבירו אף דאין שלו כגון שגזלו כדאיתא רפ"ק הגוזל שעכ"פ הוא של ישראל חייבת לכן צריך קרא להקדש אבל כאן דכ' כסותך ואין זה שלו שפיר גם הקדש נתמעט מחד קרא מכסותך בגד של נכרי ושל הקדש:

ב') **המעיל כולו תכלת וכו' ואין לו בית יד**. והראב"ד השיג זו מניין לו וכתב הכ"מ דרמב"ן מפרש כדברי רבינו ואפשר דבאיזה ברייתא מצאו כן ובס' בית לחם יהודא כ' כיון דרמב"ן מפרש שצורת המעיל שהוא כסות המקיף את הגוף כולו מצווארו ולמטה עד רגלי האדם ואין לו בית יד כלל והשיג על פירש"י שפירש המעיל הוא כמין חלוק וכן הכתונת אלא שהכתונת סמוך לבשרו ומעיל קורא חלוק העליון וכ' עליו כי המעיל בגד יתעטף בו ולא תבוא עטי' על הכתונת רק על השמלה אשר יכסה בה דכ' עוטה אור כשלמה כי הוא עיטוף א"כ מוכח מזה שהמעיל אין לו בית יד כי לפי צורתו שנעשה להתעטף אי אפשר להיות לו בית יד וזה שיטת רבינו אך לכאורה קשה מיומא דף ע"ב תנא בגדי השרד וכו' לא נצרכה אלא לבית יד שלהם משמע דקאי אכתונת ועל המעיל וכ' לתרץ כיון דהמעיל נעשה להתעטף בו כשלמה וודאי דקרא לא קאמר אלא על בגדים שאפשר להיות להם בית יד ומ"מ מתיבת השרד שמעינן דכל גוף הבגד הי' כולו ארוג וכו' ועיקר קרא לא אתי אלא לעיקר גוף הבגד שיהא כולו כברייתו שגורדין אותו מעל כלי האריגה:

ג') **והנה** מבואר דעת רבינו שהמעיל לא הי' כחלוק רק נחלק לשני כנפים מסוף הגרון עד למטה ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון לבד וכן משמע ממה שבא תמיד אצל מעיל לשון עטי' והוא עוטה המעיל על שמתעטף בו ואומר ויחזק בכנף מעילו מבואר שהי' לו כנפים שהאפוד הוא לבוש בו מאחוריו והמעיל מכסה מלפניו ומשלים את האפוד ועי"ז נקרא מעיל האפוד וכ"כ הרמב"ן אבל לפירש"י פ' תשא הי' האפוד נתון לחגורה יעו"ש:

ד') **בגכ"ה קורע דרך השחתה לוקה**. והקשה בס' הנחמד קרבן חגיגה דמשמע במעיל אפי' כדי לתקן לוקה והקשה ע"ז הא ביומא יליף בגכ"ה ממעיל ואיך אפשר לחלק ביניהם ותי' דלכאורה קשה בגמ' דקאמר מי כתיב שלא יקרע הא גבי לא ירבה נשים ולא יסור דרשינן שלא יסור וכ' לפרש דפריך איך אפשר ליליף שאר בגכ"ה דילמא הכי קאמר

רחמנא נעביד שפה שלא יקרע וא"כ אף דבמעיל לוקה אבל שאר בגכ"ה איך אפשר לילף וע"ז משני דא"כ הול"ל שלא יקרע בפירוש ולפי"ז סובר רבינו דבוודאי הכוונה במעיל שלא יקרע והיינו אפי' שלא דרך השחתה אבל שאר בגדים דלא מצינו הרחקה שלא יקרע לכן רק דרך השחתה יעו"ש דפח"ח אבל לדעתי דבריו תמוהים דהרי שם פרט גבי לא יזח ולא יסורו ג"כ דילמא כי קאמר רחמנא חדקינהו עבדינהי שפיר כי היכיא שלא יזח ולא יסורו ומשני מי כתיב שלא יזח ולא יסורו ול"ש כאן לפרש כדבריו:

והנה בח"ס סי' רס"ד הוכיח ג"כ אף דרך תיקון אסור במעיל דאל"כ למה צריך אזהרה בבגכ"ה הא נדע מלא תעשון כן לד' בדרך השחתה אע"כ אף דרך תיקון והנה לפי דבריו ניחא דשאר בג"כ דרך השחתה מלא תעשון וכך נראה קצת גם בק"ח הנ"ל:

אולם בח"ס א"ח סי' ל"ב כתב באופן אחר דצריך קרא דלא יקרע במטלטלין ליכא לאו דלא תעשון כמש"כ אחרונים בשם מוהרמ"ש וא"כ אכתי י"ל דוקא בדרך השחתה וקמ"ל אף במטלטלין א"כ בגכ"ה יליף רק ממעיל אף דהוא מטלטלין לוקה וכדברים האלה מוכח לישנא דגמ' דיומא דקאמר המקרע בגכ"ה לוקה ואי דרך השחתה יקשה למה צריך ילפותא ממעיל אע"כ דהו"א יען דהוא מטלטלין ליכא לאו דלא תעשון וא"כ נסתר דרך הראשון דקרא בעי למעיל אף דרך תיקון אסור דא"כ לענין מאי יליף ממעיל:

ועוד במחכ"ת נעלם מהם דברי רמב"ם בפרק זה ה"י כתב כל המזיח חושן מעל האיפוד ומפרק חיבורן דרך קילקול לוקה א"כ חזינן דאף דאזהר קרא לא אזהר אלא אדרך קילקול ולכך נראה דהעיקר כדעת משל"מ דאין חילוק בין מעיל לבכה"ג דהכל רק דרך השחתה לוקה והאי דכתבו רבנן בבגכ"ה לא במעיל דמעיל א"צ טעם דהרי תורה אזהרה בפירוש אבל בגכ"ה דרק יליף ממעיל לכך כתב דרך השחתה הכונה כיון דאין לוקה רק דרך השחתה א"כ יש שפיר לילף ממעיל דחייב בדרך השחתה והא דלא יליף מלא תעשון צ"ל דלאמת יש הו"א רק במחובר לכן צריך במטלטלין:

והנה לכאורה ממה דכתב רבינו שלא יפרק חיבורן דרך קילקול לכאורה י"ל דא"ר די"ל דשאני פירוק דבעלמא לא מיקרי שבירה לכן הוצרך הכתוב להזהר דהרי בעירוכין דף י' איתא דהסירו המטלית יען שלא היתה מפטמת ויקשה הלא מכתשת כ"ש בשבועות דף י"א וכן עשו בצלאל בכ"ש בעירוכין שם וע"כ דפירוק ל"ח קילקול אך לק"מ ש"ה דכבר הי' שבור ותיקנו א"כ הסרת התיקון לא מיקרי שבירה כמש"כ בח"ס סי' רס"ד עפ"י ש"ך סי' רע"ה דהסרת מטלית שרי ועוד דהרי בח"ס מסיק שם אף כהא"ג דלא כש"ך ומכתשת שאני שדמי כאלו הפסול בטלאי בעצמו יעוש"ה א"כ בוודאי פירוק ג"כ בכלל לא תעשון אפ"ה כתב רבינו לאו דלא יזח רק דרך קילקול וע"כ דהו"א במטלטלין ליכא לאו וא"כ

ה"ה לאו דלא יקרע ג"כ דרך קילקול:

ונראה לי דבר חדש דפשר דבר כך הוא דהנה בספר היראים מר"א ממיץ במלאכת שבת דף כ"ז כ' וז"ל בשילהי אלו דברים בפסחים אמרינן האיך יצא השוחט מכלל מקלקל שהרי הבהמה נקחה וטובה מהשחוטה כדאמרינן בחולין דף ה' סכין של ע"ז מותר לשחוט מקלקל הוא לא קשיא דלענין ע"ז שאני דכ' ולא ידבק וכו' ומאחר שפחתו דמי' בשחיטה לא ידבק קרינן בי' אבל לענין שבת שעשה מלאכה ואעפ"י שפחתו מדמי' מתקן הוא לענין שבת דרוב מלאכות כן הוא חתך בגד ועשאו חלק פחתו דמיו ופירש כל המקלקלין פטורין כך הוא כל המקלקלין מלאכתן שלא עשאה כמשפט עושי מלאכה ואין פירושו כל הפוחתין בדמים דבר הנעשה ולענין ע"ז פירושו שמקלקל שפוחת דבר הנעשה מדמיו הראשונים ולענין ע"ז פירושו שמקלקל שפוחת דבר הנעשה מדמיו הראשונים עכ"ל לפי"ז כן יש לומר לענין לאו דלא תעשון כן לד' אין עובר בעושה דרך השחתה (ע"ד שאמרו כל המקלקלין פטורין שלא עשאה כמשפט עושי המלאכה) הא עשאה כמשפט עושי המלאכה לצורכה אף שפיחתו מדמיו אין עובר בלא תעשון כן דהא בע"ז אין מוזהר עליו אבל בלאו דלא יקרע עובר כל שפיחתו מדמיו אף שעשה כן לצרכו רק כשהקרע באופן שלא פיחתו כלל אין עובר בלא יקרע ג"כ:

הנה גמ' יומא דף ע"ב איתא המקרע בגד כהונה לוקה שנאמר לא יקרע מתקיף לה ראב"י דלמא הכי קאמר נעביד לי' שפה דהיכיא דלא נקרע מי כתיב שלא יקרע אר"א המזיח חושן מעל האפוד והמסיר בדי ארון לוקה שנאמר לא יזח ולא יסורו מתקיף לה ראב"י ודלמא כי קאמר רחמנא חדקינהו ועבדינהו שפיר כדי שלא יזח (רש"י קשרם יפה ועל הטבעות והבדים אומר שיתנם בטבעות בדוחק) מי כתיב שלא יזח ושלא יסורו ריב"ח רמי כתיב בטבעות הארון יהי' הבדים לא יסורו ממנו וכ' והובא את בדיו בטבעות הא כיצד מתפרקי ואין נשמטין ולכאורה תמוה כיון דמסיק דלא יזח ע"כ ללאו אתי א"כ מנ"ל לריב"ח דלא יסורו אתי דאין זזין מהן וביותר יש לתמוה על פירש"י בחומש דמפרש שפה יהי' לפיו לא יקרע כדי שלא יקרע וכ' דהקורע עובר בלאו וכן בלא יזח החושן וכן לא יסורו ממנו הנאמר בבדי הארון וכבר עמד ע"ז בס' אמרי דוד על תרי"ג מצות והנה כתבתי שם דהכוונה כך דהמשל"מ הקשה למאי צריך קרא דלא יקרע הא בלא"ה איכא לאו דלא תעשון כן לד' אע"כ דמכח הך קרא לא הוי איסור אלא דרך השחתה וע"כ צריך קרא דלא יקרע דאפי' שלא כדרך השחתה אסור וכ"כ בח"ס או"ח ובחיור"ד מעתה אי נאמר דלא יקרע ללאו אתי דאפי' שלכ"ד השחתה ג"כ הזהירה תורה אין לזה שייכות מה שאמר הכ' דשפה יעשה לפיו דהא על שלא דרך השחתה ג"כ הזהירה תורה לכן נראה

דע"כ אתי לטעמא דעשה שפה כדי שלא יקרע רק דלקושטא דמילתא ע"כ מוזהר מלא תעשון כן דע"כ הזהירה תורה גם בלאו דאי אפשר לומר דליכא כלל לאו דמ"ש משאר כלי קודש דאסור לנותצו:

והנה במכות דף כ"ב פריך הגמ' והאיכא המסיר בדי הארון וכן שלא יזח החושן יש לתמוה אמאי לא פריך והאיכא המקרע בגדי כהונה וכן הקשה באמרי דוד ולפמש"כ ניחא דלאו דלא יקרע פשיטא דאתי ללאו מקרא דלא תעשון כן לד' וא"כ הא שם במכות כבר פריך לי' מעצי הקדש דלקי מאזהרה דלא כן לד' ולכן לא פריך עוד מלאו דלא יקרע:

והנה קשה לי אגמ' דיומא הנ"ל אמאי לא פריך עדיפא מיני מנ"ל מלא יסורו הבדים דאתי ללאו ומשני דמי כתיב שלא יסורו והא בזבחים דף ס"ז פריך הגמ' אהא דמסיק ולא יבדיל דא"צ להבדיל ופריך שם מולא יכסנו דבור אמאי לא נאמר דאף בלא יסורו הכונה דא"צ להסיר דהו"א דצריך להסיר קמ"ל דא"צ להסיר ומנ"ל דאתי ללאו:

הלכה ד

א) **ומביא ע"ב זוגים**. וכ' הכ"מ דהוכיח רבינו דעינבלין ורימונים בפ"ע מדקאמר ומביא רימונים ותולה בו אך באמת כן הוא בילקוט פ' תצוה דקאמר דמביא רימונים ומביא ענבלין ותולה בו ומדחלקו הילקוט לשנים מוכח דעינבלין בפ"ע:

ב) **והזוג עם הענבל נקרא פעמון**. עכ"מ שהביא דעת הרמב"ן דהזגין הי' תלוים ברימונים ונראה דהוא משנה מפורשת במס' קינים בסופו א"ר יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו שבעה וכו' ויש אומרים אף צמרו לתכלת וכתב התויו"ט דפלוגתתם דלת"ק לא קחשיב תכלת משמיע קול דס"ל דהזוג לא הי' ברימונים א"כ ל"ה תכלת בכלל משמיע קול והיש אומרים ס"ל כרמב"ן דהזוג הי' בתוך הרימונים שנעשו מתכלת לכן קחשיב תכלת דג"כ משמיע קול ובוודאי הלכה כת"ק דלא קחשב אלא שבעה דתכלת שנעשו ממנו הרימונים לא הי' משמיעין קול כשיטת רבינו:

הלכה ה

כ"ח חוטין. והנה במשל"מ בפ"ח מה' אלו הקשה דלא ביאר רבינו דכל כ"ח חוטין הם ביחד ולי קשיא עוד דהנה בתוי"ש הוק' ל"ל שש ול"ל משזר ותי' דלאשמעינן דכורך כל החוטין ביחד וא"כ קשיא לרבינו ל"ל שש ול"ל משזר ואמנם נראה דרבינו הוכיח דל"ב ביחד כל החוטין מיומא ע"ג דפריך של זהב אימא ששה ומשני אמר קרא לעשות בתוך הארגמן ותכלת וא"א לעשות אלא שווין בכל אחד חוט ומעתה אי איתא דכולן ביחד א"כ דילמא קרא דלעשות בתוך התכלת וארגמן היינו כשכבר היו שזורים כל מינים ביחד צווה לערב בכל מין חוט אחד והיינו ד' ולכן כ"ח הוה וא"כ מוכח כשיטת רבינו ולענין

קו' התוי"ש י"ל אי לאו שש הו"א דנהי דשזור רק כל חוט בפ"ע אבל שכל שש חוטין של מין אחד שזורין ביחד (ובמשל"מ לעיל בפ"ח הקשה ג"כ ל"ל שש ומשזר ולא ראה שכבר הוק' כן בתוי"ש והבן):

הלכה ז

ומפתח על האבנים. ותמה במשל"מ שלא הביא דנעשה על ידי שמיר דוקא ול"נ כיון שכ' רבינו בהל' ו' אבן מרובע משוקע הרי דמפרש אבני מילואים שממלאין מושב כפירש"י פ' תרומה דלא כרמב"ן שמפרש שלימות ומפרש דבעי דוקא ע"י שמיר לא מעשה חרש והביא הך דסוטה דהי' ע"י שמיר וכיון שרבינו סובר דבעינן מרובע ומשוקע א"כ סובר דל"ב שלימות ואפשר בלא שמיר והטעם בזה דרבינו סובר דזהו לר"י בסוטה דף מ"ח אבל לת"ק ל"ב שמיר לאבני חושן ורבינו בפ"א מבהב"ח פסק כת"ק כמו שבארנו שם: **גם** י"ל דרבינו סובר בבית שני לא הי' שמיר אבל חושן ואפוד הי' כמש"כ רבינו בפ"י מה' אלו ובפ"ד מבהב"ח א"כ ע"כ לא נעשה ע"י שמיר וידוע דרבינו אין מביא מה שהי' בב"ר רק מה שהי' בבית שני:

הלכה ט

ששה על אבן זו וכו'. ובכ"מ תמה שזה לא כת"ק ולא כדברי רחב"ג ותי' דפסק כרחב"ג אלא שמפרש פי' אחר ובאור החיים הקדוש כ' עליו שאין בדברים אלו מתקבלים בלב כל חכם לב חדא למה פסק כרחב"ג נגד הת"ק שמסתברא כדבריו דלרחב"ג האי כתולדתם קאי אשמות ועוד כיון שאמר בני לאה כסדרן א"א לפרש שאחד מכאן ואחד מכאן והעלה הוא ז"ל דרבינו לא גריס במילתא דת"ק מפני שיהודה ראשון אלא ע"ז אמר הכתוב שנית כתולדותם פי' בהך הצטרפות שניים הוא שיהי' נמצאים סדורים כתולדתם ראובן באחת שמעון בשני' א"כ כשאתה קורא בב' שורות יהיו כתולדתם וסיים כי בזה אתיא פי' הפסוק על נכון שאמר ששה משמותם ולא אמר ששה שמות יען דהכונה מכל ב' וב' תקח ותקבענו על אבן אחת וע"ז אמר ואת שמות ששה הנותרים פי' שנותרו בידך וכן באברבנאל כ' לפרש כן וז"ל והי' שם ראובן הבכור בהתחלת האבן ולוי אחר ראובן ויהודה אחר שמעון בכתף האחר לא שהיו ששה על הסדר בכתף האחד וראיתי בילקוט גי' אחרת שבדברי ת"ק לא נזכר יהודה קודם רק איתא שם דשמואל אמר יהודה מוקדם וברור שכן הוא גי' רבינו אולם בירושלמי סוטה איתא להדיא דיהודא קודם יען דהי' מלך: **שוב** ראיתי בג"פ סי' קכ"ט הביא דברי רבינו וכ' לישב דלכן פסק כרחב"ג יען שמצא גי' בע"י בדברי רחב"ג כיצד בני לאה כסדר בני רחל א' מכאן ואחד מכאן כלומר בין בני לאה בין בני רחל יעו"ש ולדעתי דוחק דהאי כסדר קאי אבני לאה שהם כבני רחל וגי'

שהבאתי שלא גריס בדברי ת"ק יהודא מוקדם יותר נכון לשיטת רבינו:
והנה האור החיים הקשה על כ"מ שמפרש דהאי דפריך בגמ' והא בעינן כתולדותם קאי אדברי ת"ק ומכח זה דחה דברי הכ"מ ראיתי בג"פ שהקשה ג"כ קו' זו ותי' דקאי ארחב"ג אלא דרבינו סובר דרי"צ דתי' דהוסיף אות בשם יוסף לא חש לקו' ר"נ דמקשה מתולדתם יען דקב"ה הוסיף אות זה וכל זה דחוק והנכון כדברי האו"ח אך זה שקשה עדיין בדברי רבינו שכ' נפתלי בימין ודן בשמאל וזה אין כסדר תולדותם אלא דן ונפתלי ובג"פ הרגיש ג"כ בזה וכ' דרבינו מפרש כן כדי שיהא כ"ה אותיות בכל אבן ול"נ ראי' לדעת רבינו דהנה לפי דבריו שב' אבנים היו כתובים ראובן שמעון לפי"ז י"ל בי"ב אבני חושן הי' ג"כ עד"ז דהיינו מימין טור ראשון ומשמאל טור השני הי' שמעון הראשון ולוי שני בטור ראשון ויהודה שני בטור השני ולפי"ז בטור השלישי היה הראשון דן והוא לשם ובקרא יהושע י"ט דלשם חלק דן וכ' רש"י בשופטים י"ח דהיינו דחלקו בחושן הוא ג"כ אבן לשם שנמצא בחלקו וא"כ ראי' לדעת רבינו דכך סדרן ואף דבאבני כתפות כ' תחילה נפתלי שלא כסדר כתב כך יען דצריך לחשבון כ"ה על כ"ה וזה ל"ש בי"ב אבנים שפיר הם כתולדותם על זה הסדר משא"כ רש"י לשיטתו לא אתיא שפיר אך במדרש פ' תצוה איתא על פטדה שמעון ועל נופך הטור שני יהודה ראשון ועל לשם הטור השלישי דן א"כ אין ראי' אך בתרגום יונתן כ' על טור השני יהודה דן ונפתלי וזהו ממש כתולדתם:
מעתה מבואר דלרבינו הי' הסדר ראובן שמעון לוי יהודה ישכר זבולון דן נפתלי גד ואשר אבל לדעת רש"י בנימוקי התורה בא ישששכר וזבולון אחר אשר ונפתלי כסדר שנולדו וכן כ' בתרגום יונתן אבל בתרגום ירושלמי סדרם כדעת רבינו ולסדר זה הי' לשם אבנו של דן משא"כ לפירש"י ויש לתמוה עליו [דבס' שופטים י"ח פ' כ"ז כת'] שהי' שם דן על לשם (ועיין ירושלמי סוטה דף ו' כל הענין) ובספר קרית ספר להמבי"ט כתב לישב דברי רבינו וז"ל נראה לדעת הרב ז"ל שפירש כתולדותם כסדר לידת אמותיהן לאה שילדה כל בני' זה אחר זה וכן בלהה זלפה ורחל ואין סידורן בכל אבן אלא בשתי האבנים ראובן באבן זה ושמעון אחריו באבן אחרת ולוי תחת ראובן ויהודה תחת שמעון וכן כולם ומדכתיב וששה משמותם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם משמע בסדר תולדותם אינה אלא מאבן זו לאבן זו לא שסדורים כסדר תולדותם באבן זו לבד דהא לא כתיב כתולדותם אלא בתר אבן השנית דמשמע כשיהיו על האבן השנית אז יהי' כתולדותם שהוא קריאתם מאבן זו לזו וגי' הרב בגמ' נראה שהי' שני' כתולדותם ולא ראשונה ור"ל שגם השני' הששה שהם כתולדותם לא בראשונה לחוד כדפי' ול"ג מפני שיהודה מוקדם ואם לא על דרך זה אין לדבריו ישוב בגמרא עכ"ד:

והנה בדף ל"ו פליגי בסדר שמות הכתוב על האפוד הנה רבינו כתב רפ"ט מכהמ"ק כתולדתן הי' כתובין ובבאר שבע הקשה עליו דזהו דלא כמאן לא אליבא דת"ק דקאמר מפני שיהודה מוקדם ואלו רבינו לא הקדימו ועוד דלת"ק דן נפתלי גד ואשר קודמין לישכר וזבולון שזהו סדר תולדתן ואלו רבינו הקדים ישכר וזבולון לדן ונפתלי וגם לא אליבא דר"ח ב"ג דלדידי' בנימין בראש השנית ובני השפחות בתרייהו ואלו רבינו כתב יוסף בסוף הראשונה ובנימין בסוף השנית וטפי יש לתמוה מאחר דרי"צ דאמר לקמן בשמעתין שהי' כתוב יהוסף אידחי ואיך פסק רמב"ם כוותי' והביא דברי הקרית ספר שרבינו פירש כתולדותם כסדר לידת אמותיהם לאה שילדה בראשונה כל בני' זה אחר זה וכן בלהה זלפה ורחל ואין סדורן בכל אבן אלא בשתי האבנים ראובן באבן זו ושמעון באבן אחרת ולוי תחת ראובן ויהודה תחת שמעון וכן כולם כדכתיב ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם משמע דסדר תולדותם אינה אלא מאבן זו לאבן זו לא שסדרם כסדר תולדותם באבן זו לבד ובאבן זו לבד דהא לא כתיב כתולדותם אלא בתר האבן השנית דמשמע כשיהיו על האבן השנית אזי כתולדותם שהוא קריאתן מאבן זו לאבן זו ונראה שלא הי' כתיב בגמרא לפי גירסת רבינו מפני שיהודה מוקדם ובאברבנאל כ' דהאותיות הי' בולטות על החשן כשהי' מענה על איזה שאלה וחוזרות ונעלמות בזאח"ז כדי שידע השואל לצרף האותיות כסדר ולפי"ז הי' סגי באלף ב' אחד ולעולם לא בלטו שתי אותיות כאחת וכשיצא אות אלף היתה נעלמת ואח"כ כשהוצרכו שנית היתה חוזרת ובולטת וכ' במרכבת המשנה דכן מוכח מהמענה בס' שמואל דכתיב עלה תעלה והציל תציל שיש בזה המענה ב' ת' וב' צדין והרי ליכא על החושן רק ת' אחד וצדי' אחת והביא שם דברי החזקוני דלא כפירש"י והי' צורת החושן כזה

ראובן א שמעון ב לוי רהם

יהודה י דן צחק י נפתלי ע

גד קב שב אשר טי י ישכר ש

זבולן ו יוסף רן בנימין

והיינו שבטי ישורון עם אברהם יצחק יעקב:

הלכה י

א') **מכניס קצות העבותות וכו'**. הנה מפירש"י שכ' דאין ונתת את שרשרות העבותות האמור באפוד לשון ציווי אלא לשון עתיד כי בפרשת החשן חוזר ומצוהו על עשייתן וקביעותן אבל רבינו ס"ל כי שתי שרשרות יוצאת מן האפוד כדי להכניסן אל טבעות

החשן כדי שלא יזח החשן מעל האפוד:

הנה דעת רבינו וכן הוא שיטת רש"י דשתי רצועות הי' אחת לימין וא' לשמאל והם עולות מאחורי הכהן על שתי כתפיו ונקפלות לפניו למטה מכתפיו לתלות בהם אבני השהם ולא ביאר שיהי' הרצועות ממין האפוד כמו שביאר בחשב האפוד ומשמע שיכול לעשותה מכל מה שירצה כמו שא"צ לארגו עם האפוד ומ"ש רש"י שהי' ממין האפוד לא אדע מאין לקח זה ולדעת הרשב"ם האפוד עשוי כמו חצי מלבוש ממתניו של אדם ולמטה ומכסהו בין מלפניו בין מלאחריו והכתפות מכסות כל גבו ממתניו ולמעלה וטעמו שאם לא חיברו הכתפות יחד אלא באלו שתי רצועות שעולות על כתפיו ומתחברות לשרשות החשן מלפניו א"כ כשהכהן עוסק בעבודה וכופף את צווארו למטה יהי' הכתפות נופלות ומתפרדות:

ב') **והמזיח החושן מעל האפוד לוקה.** הנה בספר החינוך כ' דהמפרק חיבור החושן מהאפוד בשעת עבודה לוקה ובמהר"ם שיק הקשה ממכות דף כ"ב דפריך ולחשב נמי דבשעת זריעה עבר משום לא יזח ואס"ד דהלאו הוא דוקא בשעת עבודה ובשעת חרישה איך שייך עבודה וכן הקשה במ"ח ותי' במהרמ"ש דהנה מדברי רבינו דכ' דהמפרק חושן מן האפוד דרך השחתה הוא עובר בלאו זה ונראה מדבריו דהלאו דלא יזח אינו דוקא שלא יזח מחשב האפוד אשר הוא דבוק בו הרכיסה מטבעותיו לטבעות חשב האפוד ולא בכלל האיסור ג"כ דלא יזח למעלה דמדבק החשן בשרשרות בכנפי האפוד דרך השחתה וטעמו נראה דמפרש לא יזח הוי כמו לא יסח כמש"כ הרמב"ן וכונתו לאסור נתיצה ונתיקה דרך קילקול ולדבריו בוודאי אף שלא בשעת עבודה אמנם החינוך ס"ל דלא יזח הוא משורש זחה כמש"כ הרד"ק וביאורו שלא יגביה החושן מן חשב האפוד ואינו מודבק בו וזה אסרה תורה ללכת על אופן הזה ולדיעה זו הלשון לא יזח מלשון שרבו זחוחי הלב ולפי"ז עיקר האיסור על המלובש בו שאינו מודבק עם חשב האפוד אז הוא עובר ופשוט אם יתיר הרכיסה כשרוצה לחלוץ החשן והאפוד בוודאי שרי דאל"כ איך הי' חולץ וע"כ דשרי לפרוק ואיסורו רק שבשעת לבישה לא יהי' מפורק ואינו דבוק זה בזה ונראה אפי' אי מפרק ומתיר הרכיסה שלא ע"מ לחלוץ אינו לוקה וכו' ועיקר המלקות הוא על המלובש בו בלא רכיסה וכן נשמע מדברי הריטב"א דקו' הש"ס שם הוא רק לר"ח ממתניתין דאמר דכ"ז שהוא מלובש עובר מדלא פירש דעובר משום שהוא ינתק הרכיסה כשם דפריך שם בכה"ג שמחק השם וע"כ דס"ל דעל הפירוק לחודי' אינו לוקה אלא על שהוא מלובש בו בשעת פירוקו וכו' ולכן כ' דמשכחת לה דהמפרק אפי' אחר אם פירק דהיינו בשעת עבודה דאז א"א לחלוץ עובר המפרק מלבד האיסור שעובר

המלובש בהן יעו"ש:
אמנם תמוה לי טובא הא כיון שנטמא בביה"ק גם הבגדי כהונה נטמאו א"כ בלא"ה אין קדושת בגדי כהונה בהם עד שיטהרו אותן ויהא ראויין ללבשם לעבודה א"כ אמאי יתחייב אמזיח חושן מעל האפוד:
והנה בחינוך כ' דא"ח אלא בשעת עבודה ובמנ"ח תמה א"כ כשהוא בביה"ק אינו שעת עבודה וא"ח אמזיח החושן:
ולענ"ד קשיא אף לדעת רבינו כיון דנטמא בביה"ק וא"ר הבגדים לעבוד בהן עבודה אין בהן קדושת בגדי כהונה אמאי יתחייב עליהן ואולי משום דראוי' לעבוד בהן בק"צ הבא בטומאה:
שוב ראיתי כי גם במהרמ"ש הקשה כן ותי' דמשכחת דאחר הזיח החושן מעל האפוד של הכה"ג בשעה שהכה"ג עובד ועוד העלה דהלאו דלא יזח החושן היינו על הלבישה שלא ילבוש החושן כשהוא שלא במקומו את"ד וכן העלתי בפ"א מבאמ"ק דלאו דפרועי בגדים היינו שלא ילבש בגד קרוע:

פרק י

הלכה א

לובש המכנסיים תחלה וכו'. כך אמרו בגמ' מניין שלא יהא דבר קודם למכנסיים וכו' והנה בסנהדרין דף מ"ט פריך ותנא אמאי אקדמי' לכתונת משום דאקדמי' קרא וקרא מ"ט אקדמי' משום דמכסיא כולה גופי' עדיפא ויש להקשות דאיתא בסנהדרין דף כ' דמלחמות עמלק קודם לבנין ביהב"ח יען דאקדמי' קרא והא מוכח הכא דאין קפידא במה שהקדים לכאורה י"ל מהכא משמע ג"כ דכיון דכתיב בקרא קודם הוה לי' להקדים מכנסיים אלא משום דילפינן מאידך קרא דאין להקדים דבר לפני הכתונת אולם י"ל עפ"י מש"כ פמ"ג יור"ד ריש סי' ו' דלא אמרינן כל מה דשנה במשנתינו ראשון ראשון קודם אלא היכא דאיתא סברא לאקדמי אידך ברישא ואיחרה ש"מ דקפיד על הסדר ולא בענין אחר כמו בפסחים דחשיב מיני מרורים וקחשיב המר יותר לבסוף ש"מ דקפיד אסדרא כטעם חסא דחס רחמנא עלן יעוש"ה ה"נ יש סברא דאקדמי' קרא דמכסי' כולה גופי':
והנה הכי מוכח במנחות דף ל"ו כשהוא מניח של יד ואח"כ מניח של ראש דכ' וקשרתם לאות על ידך והדר לטוטפות בין עינך נשמע דהיכיא דצריך לעשות שניהם בוודאי כל המוקדם בקרא דוקא אך קשה לי דהנה בזבחים דף צ' דאמר רבא כל המוקדם למקראה הקדימה הכתוב ופירש"י לענין קריאה ותוס' תמהו מה רבותא בזה ותי' לענין להקדים

תחילה והקשו ג"כ ואמנם בשמ"ק כתב לישב וז"ל וכך נראה להר' יחיאל דה"פ למקראה לשון מקרה כלומר אם לא נזדמן לה רק אם פרידה אחת והיא רוצה לעשות ממנה עולתה וכשיזדמן אח"כ אחר תביא חטאת הרשות בידה להקדים עולתה כדכתיב בקרא אבל כשהן באים יחד לעולם חטאת קודמת לה ואפי' כשהיא עשירה שהיא מביאה עולת בהמה וחטאת עוף חטאת קודמת לעולה עכ"ד הרי מתבאר דכהא"ג במקרה ג"כ מוקדם בקרא קודם:

אמנם לי נראה לישב פירש"י שפי' למקראה לקרות תחילה דאיתא במנחות דף ק"י אר"ל מאי דכ' זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם וא"כ לענין שיהא נחשב כאלו הקריב עולה וחטאת הנה צריך להקדים בקריאה את העולה ואח"כ חטאת שאז נחשב כאלו הקריב עולה וחטאת (ורבא שם אין חולק איזה יעוש"ה):

אולם קשה לי מסנהדרין דפריך וקרא למאי אקדמה אמאי לא קאמר ג"כ למקראה דהא גם בגדי כהונה מכפרת כדאיתא זבחים דף פ"ח א"כ גם הלימוד בה מכפרת לכן צריך להקדים ללמוד פסוקי לבישת כתונת ואבנט אולם על הקו' מנתינה לגר י"ל לפמש"פ תוס' קידושין דף ב' דדרך קרא למינקט הרבותא תחילה ע"ש במהרש"א א"כ י"ל דנקט נתינה דהוה רבותא דל"א דאסור משום לא תחנם כמש"כ רבינו בפ"י מעכו"ם ובזה נתישבו דברי רבינו:

הלכה ב

ואח"כ צונף במצנפת כמין כובע. והנה בכ"ג כ' אבנט מעיל ואח"כ צונף במצנפת ותמוה דביומא דף ה' איתא כתונת ומצנפת כ"ע ל"פ אהרן ואח"כ בניו שמלביש אהרן מצנפת ואח"כ לובש בניו כתונת ומצנפת כי פליגי באבנט א"כ מוכח דלובש תחילה מצנפת ואח"כ אבנט ועוד קשה לי דבירושלמי איתא דקאמר ר"ח ציץ ומצנפת קודם לאבנטים של בניו משמע אבל אבנט לא הי' קודם לאבנטים של בנים ולכאורה טעמא בעי ונראה שכונת ירושלמי כך דהנה בגמ' בבלי מסיק ל"צ דאקדים וכ' באור חדש שעל סדר הפרשיות שפי' דאקדים היינו שלבש תחילה האבנטים לבניו מטעם דשל כה"ג הוה כלאים ולא הותר אלא בשעת עבודה לכן של בנים תחילה דהן של בוץ ולפי"ז י"ל דזהו דקאמר בירושלמי דאבנט של בנים קודם לאבנט של אהרן מעתה יקשה דרבינו כ' דמצנפת לובש לבסוף דלפמש"כ ע"כ לובש מצנפת תחילה ואח"כ אבנט (ואף דבהא סובר רבינו דלא כירושלמי דהרי גם של הדיוט כלאים א"כ אם בנים לובשים תחילה ג"כ הוה כלאים שלא בשעת עבודה אבל עכ"פ נשמע לענין אי מצנפת תחילה ואח"כ

אבנט דמצנפת תחילה כיון דאבנט של כלאים הוא ואמאי ס"ל דמצנפת לבסוף) שוב ראיתי בשירי קרבן שתמה כן על רבינו מהירושלמי ולכאורה דבריו תמוהים דמירושלמי אין כאן קשיא דא"ל דירושלמי ס"ל מצנפת קדים אבל אבנט אינו קדים לשל בניו דלמה יהא אבנט של כה"ג מאוחר וע"כ דכונת ירושלמי אפי' מצנפת כש"כ אבנט דקדים לשל בניו דמצנפת מאוחר לאבנט וא"כ אין כאן התחלה לקושיא רק אי קשיא הא קשיא ע"ד שכתבתי דמגמ' בבלי נשמע דפירוש בהירושלמי הוא דאבנט של כה"ג מאוחר לשל בניו רק מצנפת קדים א"כ מאוחר אבנט ממצנפת יקשה שפיר איך כ' רבינו מצנפת מאוחר: **ולישב** נראה דרבינו מפרש שיטת הגמ' באופן אחר דלכאורה יש להבין דקאמר כתונת ומצנפת אהרן ואח"כ בניו אי מצנפת כן א"כ ממילא משמע דכתונת ג"כ אהרן ואח"כ בניו ונראה לפרש כן דבכתונת כ"ע לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו דהיינו דאין בזה אחר זה אלא בגד אחר לובש בנתיים דהיינו שלובש האבנט ואח"כ לובש כתונת לבניו עם האבנטים וכן במצנפת אהרן ואח"כ בניו אלא בהא פליגי באבנט מ"ד בזא"ז היינו שאין לבישת בגד אחר מפסיק אלא אחר שלבש כה"ג אבנט לובש לבניו כתונת ואבנט ונמצא חגורים זא"ז באבנט לבד ומ"ד אהרן ואח"כ בניו היינו דבגד מפסיק אחר אבנט ולדידי' לובש כה"ג מעיל וחושן ומצנפת וציץ כל הבגדים שיש לו ללבוש ואח"כ מלביש לבניו כתונת אבנט ומצנפת וטעם פלוגתתם נ"ל דפליגי בשיטת רבינו והראב"ד אי הותרה אף שלא בשעת עבודה דהנה בש"א הקשה לרבינו משמע כלאים בבגכ"ה רק דחוי' והא ל"ה בעידנא ותי' אחרונים דמ"ע דלבישה דוחה ואמנם יקשה עכ"פ קודם גמר לבישת בגדים ציץ ומצנפת דלובש לבסוף וא"כ יקשה הא ל"ה בעידנא דמ"ע דלבישת בגדים לא מתקיים אלא אחר לבישת כל הבגדים וצ"ל ע"ד שכ' הרנב"ר בפ' אלו מציאות דזה הוא התחלת המצוה כמו מילה ופריעה ומיקרי בעידנא ה"נ מיחשב בעידנא ולפי"ז מ"ד אהרן ואח"כ בניו וסובר דמלביש אהרן כל בגדיו מצנפת וציץ ואח"כ מלביש לבניו ס"ל דהודחה א"כ אם ימתין עד שילביש לבניו הנה הוא עומד לבוש בכלאים ומ"ע לא מקיים עד שילבוש כל בגדיו לכן מוטב להקדים לבישת בגדים כולם שמקיים מ"ע דלבישה ולא עבר אכלאים אבל אם ימתין עד שילבשהו הם ואין עוסק בלבישת בגדי כהונה בוודאי ל"ה בעידנא וכן בבניו סובר דמלביש כ"א כתונת אבנט מצנפת כדי שיקיימו המ"ע דלבישה מיד משא"כ אם לא ילביש המצנפת עד שילביש שאר בניו כתונת ואבנט ואח"כ לאהרן מצנפת וציץ ואח"כ ילביש מצנפת לבניו לא קיים לא הוא ולא הם המצות עשה עדיין ולבושים כלאים ואינו בעידנא ולא מצי עשה לדחות לאיסור כלאים ואידך מ"ד סובר הותרה לכן לובש לאהרן אבנט ואח"כ לבניו כתונת ואבנט ואח"כ לאהרן ציץ

ומצנפת ושוב לבניו מצנפת ואף דלא קיימו המ"ע דלבישה ול"ה בעידנא הא הותרה איסור כלאים לגמרי:

ואפשר לומר דאתיא גם כשיטת רבינו לפמש"כ לעיל בפ"ח דבכהן גדול הותרה שלא בשעת עבודה ולכן שפיר לובש כה"ג תחילה אבנט ומלביש לבניו תחילה כתונת ואבנט ואח"כ לובש מצנפת ומעיל ואף בבניו הלובשים רק אבנט עד שילבוש הוא המצנפת וציץ ובכהנים לא הותרה אלא דחוי' י"ל דלמ"ד זה ס"ל אבנט של כהן הדיוט דבוץ ואידך ס"ל נהי דבכה"ג הותרה היינו אם לבוש כתיקונו הותר אף שלא בשעת עבודה אבל בלבוש אבנט לבד גם בכה"ג ל"א דהותרה (דלא כאו"ח הנ"ל שכ' לפי פירש"י דלובש מצפנת וציץ ואח"כ אבנט דהא לדעת רבינו מצנפת לבסוף כנ"ל) ולפי"ז נתישב הקושיא גם מירושלמי דהכונה כך ציץ ומצנפת קודם לאבנטים של בניו הכונה דלובש הכה"ג אהרן כל הבגדים גם ציץ ומצנפת דכן הוא למ"ד אהרן ואח"כ בניו וא"כ כש"כ אבנט של כה"ג קודם לשל בניו וא"כ אין הכרח לפרש בירושלמי דאבנט בניו קודמין כדי שלא יהא לבוש בכלאים דאדרבא אמרינן שמוטב שילבוש הוא תחילה אבנט ציץ ומצנפת והוה בעידנא וא"כ לעולם גם לדעת ירושלמי אבנט של כה"ג קודם למצנפת כפשטי' דקרא וע"ז חולק ר"י מקרא דוחגרת אותם אהרן ובניו והיינו כמ"ד זא"ז דלובש לאהרן אבנט ואח"כ לבניו כתונת ואבנט אבל ציץ ומצנפת של כה"ג מאוחר לאבנטים של בניו (וכן מוכח בירושלמי דשקלים דציץ אחרון שבכולם כמש"כ בשירי קרבן) ואתיא דברי רבינו על נכון:

והנה כל זה הצרכתי לפי מה דאיתא בירושלמי מצנפת וציץ קודמין לאבנטים אבל לולי דברי הירושלמי יש לפרש גמ' דבבלי בפשיטות דתוס' הוק' למה לא נקט מכנסיים ונראה ליישב ברווחא דהכי קאמר בכתונת ומצנפת כ"ע לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו והכונה דאחר שלבש הכתונת אז לובש המכנסיים ושוב לובש אהרן אבנט ואח"כ לבניו דזה הוה בב"א אלא דהוה אהרן ואח"כ בניו בהפסק המכנסיים וא"כ ל"ש דלינקט מכנסיים דהא זה אתיא לאשמעינן דאחר שלבש לאהרן כתונת לבש לבניו מכנסיים וכתונת דזהו אח"כ כי פליגי באבנט למ"ד אח"כ בניו סובר דלובש לאהרן כתונת ואבנט ואח"כ לבניו כתונת ואבנט ואח"כ לובש לאהרן מעיל חוא"פ מצנפת וציץ ולאידך מ"ד אבנט בב"א דהיינו אחר שלבש לאהרן כתונת לבש לבניו כתונת ואח"כ לאהרן אבנט וכן לבניו ואח"כ לובש לאהרן מעיל חוא"פ מצנפת וציץ ולפי"ז אחר שלבש לכהן ציץ לבש לבניו מצנפת א"כ הוה בגד אחד מפסיק והיינו דקאמר במצנפת אהרן ואח"כ בניו אבל לעולם הלביש תחילה אבנט והן הן דברי רבינו דמצנפת ואח"כ ציץ (ועיין בריטב"א דהשיג אפירש"י

שלבש תחילה מצנפת ואח"כ אבנט וכ' דאין נכון אלא אחר שחגר לאהרן ובניו אבנטיהם בב"א חזר ולבש בגכה"ג לאהרן עכ"ד והיינו כמש"כ) ודו"ק:

ויש לפרש עוד בדרך אחר דבב"א נקרא כל שאין לובש לבניו בגד אחד בנתיים אבל מה שלובש לכה"ג בגדים אחרים מיקרי בב"א ולפי"ז בכתונת הוה אהרן ואח"כ בניו משום דלובש מכנסיים לבניו תחילה ואח"כ כתונת ובאבנט פליגי מ"ד באבנט אח"כ בניו היינו דהי' לובש תחילה לכולם הכתונת ואח"כ לאהרן אבנט מעיל חוא"פ מצנפת וציץ ואח"כ לבניו אבנט ומצנפת וא"כ לגבי אבנט הוה בב"א דלא הי' לובש לבניו בגד אחר קודם שהכתונת לבש כבר אבל במצנפת הוה אהרן ואח"כ בניו כיון שלובש אותם תחילה האבנט לאפוקי דלא תאמר כשהגיע למצנפת אחר שלבש הכה"ג החוא"פ לבש לבניו האבנט ואח"כ לכה"ג מצנפת דאז הוה גם לבישת מצנפת בב"א ולכן קאמר דכו"ע אבנט ומצנפת א"כ נמצא דבגד אחד מפסיק בלבישתם ושפיר הוה במצנפת אהרן ואח"כ בניו וא"כ לכל הפירושים אבנט קודם למצנפת ולפי"ז עולה גם דברי הירושלמי כהוגן דלפי"ז הי' ג"כ באמת מצנפת קודם לאבנט של בניו אבל לא לאבנט שלו וא"ש:

הלכה ג

ואח"כ צונף במצנפת ולובש הציץ. ולכאורה תמוה דבירושלמי ריש יומא איתא דציץ ומצנפת של אהרן קודם לאבנטן של בנים וכבר הקשה כן בשירי קרבן ובגליון הש"ס כ' דדוקא בשעת חינוך הי' צריך ללבוש המצנפת קודם כדי שילבוש מקודם כל בגדי כהן הדיוט ואח"כ ילבש בגדי כה"ג כמש"כ הריטב"א אבל לדורות צריך שילבש המצנפת אח"כ כמש"כ רבינו והא דאיתא שם דציץ ג"כ קודם העלה דהוא ט"ס וצ"ל כתונת כמו שהוא בש"ס דילן:

א) **ושערו הי' נראה בין ציץ למצנפת**. עכ"מ שהקשה דלא הביא הא דחולין דף קל"ז כיפה של צמר מונחת לו על ראשו והנה כבר בארתי זאת לעיל פ"ט ועוד י"ל דבס' אמרי ברוך על חגיגה הקשה הא הוה ייתור בגדים ותי' שלא בשעת עבודה וכשלא לבש שאר בגכ"ה (ול"נ אף שלבש בגכה"ג ל"ה ייתור בגדים רק בשעה שעובד וא"כ למ"ד אין על מצחו מרצה ניחא אבל אי ס"ל דאין על מצחו אין מרצה א"כ כשמונח על כיפה של צמר אינו על מצחו ואין מרצה א"כ להאי מ"ד ע"כ לית לי' הא דכיפה של צמר) ולי נראה דהנה לכאורה קשה הא דאמרינן בזבחים דשערו הי' נראה ושם מניח תפילין ואיך אמר דשם כיפה של צמר וא"ל דמניח תפילין בשעת עבודה דאז אין שם כיפה של צמר דהא בשעת עבודה פטור מתפילין כדאמרינן בעירוכין דעוסק במצוה פטור ואף שאין מתבטל ממצוה וע"כ דהא דמניח תפילין היינו שלא בשעת עבודה כמש"כ בש"א א"כ

ע"כ לא הי' מניח כיפה של צמר וגמ' דחולין ס"ל דבשעת עבודה הוא דהוה מניח תפילין דס"ל דרק אם מתבטל ממצוה עוסק במצוה פטור מן המצוה וכאן דלא מתבטל מעבודה חייב בתפילין ובשלא בשעת עבודה לא הי' מניח תפילין ומניח שם כיפה של צמר וא"ש דרבינו לא הביא הך דכיפה של צמר דע"כ לפי גמ' דערכין וזבחים דמניח תפילין בין ציץ למצנפת ע"כ דלית לי' דמניח שם כיפה של צמר ודו"ק:

ב') **עוד** י"ל דרבינו לא הביא הך דכיפה של צמר ונראה דדעת רבינו משום דיקשה לפירש"י דמפרש כובע והא הוה ייתור בגדים דבמקום בגדים אפי' בפחות מג' על ג' הוה יתור בגדים ואת"ל שהי' דבוק להציץ מאזן לאזן מצד העורף הא פסקינן שצלצול קטן שחשוב הוה יתור אפי' שלא במקום בגדים וא"ל שהיתה מחוברת אל הציץ והיתה עמו כלי אחד א"כ יקשה משבת דף ס"ג שמקשה וציץ ארוג הוא והלא הי' ארוג ע"י הכיפה וע"כ כשיטת רש"י והראב"ד שהי' ששה פתילים ארוגים וזה וכפה כמו שנראה מלשון רש"י בפ' תצוה על חוטי הציץ ונמצא עשוי כמין כובע וכן משמע מדברי הרי"ף פ' במה אשה על הא דלא תצא אשה בכפה של צמר אבל לרבינו והרמב"ן הנ"ל א"א לפרש כן ע"כ לומר דאידחי ההיא דחוצץ מהלכה ע"פ סוג' דשבת שמקשה וציץ ארוג הוא לכן לא הביא רבינו הא:

שוב ראיתי בערוך ערך שכ' לפרש בפיקרין ובציפי צמר פי' אדם קרח מביא צמר וצובעו וקושרו למעלה ממצחו כדי שיראה כי שערו הוא ואמרו חכמים כיפה של צמר הי' מונח בראש כה"ג ועליו ציץ מונח שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת עכ"ל מוכח דלא גריס לקיים מה שנאמר דבאמת אין חיוב בזה אלא דאם הי' צריך לכיפה של צמר יען שראשו קרח נגד מצחו הי' רשאי להניח הכיפה כיון דכ' בקרא על פתיל תכלת וא"כ אין חיוב כלל אלא דרשאי לעשות כן ול"ה חציצה וכהא"ג איתא בירושלמי רפ"י דעירובין לענין תפילין וז"ל ר' אבוהו יתיב למתני ברמשא ותפילין עלוי מצדדיו היו כמין פיקרין הי':

הלכה ד

א') **חסר מח' בגדים אלו הוא הנקרא מחוב"ג לעבודתו פסולה וחייב מיתה כזר ששימש שנאמר וחגרת אבנט וכו'**. ויש להבין מאי קשיא לי' לרבינו דאשמעינן דהוה כזר ונראה דהוק' בתוס' סנהדרין דף פ"ג הא מיתה בפירוש כתיב ותי' בחיה"ר דההוא אותם משמע שיש חיוב מיתה אפי' על מקצת עבודה ואפי' על ביאה ריקנית ואינו כן שמן הפסוק של והיתה להם כהונת עולם בזמן שכהונתם עליהם והוה כזרים ובזרים א"ח רק אעבודה תמה ולכן מייתיא מקרא דהיתה חוקת עולם ואולם בתוס' תי' דנקט האי קרא משום דקרא דכתיב מיתה בפירוש אמכנסיים כתיב וכ"כ הרמב"ן בנימוקי התורה הביאו

בחיה"ר ובתוס' זבחים תי' ג"כ דמיתה אמכנסיים קאי ואח"כ כ' ועי"ל דקרא דוחגרת צריך לחילול עבודה דמקרי זר ובטה"ק הקשה אכתי איך מתורץ בזה קו' התוס' דעכ"פ מיתה לילף מקרא דכ' בי' בפירוש ולמה צריך לילף מיתה מוחגרת יעו"ש שנדחק הרבה ול"נ דכונת התוס' הוא כתי' חיה"ר דלכן יליף מהאי קרא דנדע דהוה כזר וא"ח רק אעבודה תמה כזר ולכן כ' ג"כ דצריך האי קרא לחילול דמיקרי זר ועדיף לילף מקרא זה גם מיתה דנדע דכמו דמחלל עבודה והוה כזר כן הוה שא"ח רק אעב"ת ובזה נראה לי לפרש לשון רבינו שכ' והרי הם כזרים דהיינו שממילא חייב מיתה רק אעבודה תמה וניחא בהא מש"כ רבינו בפ"ט מביאת מקדש דא"ח בע"מ וטמא רק אעבודה תמה ולא כתב מחב"ג דלפמש"כ כיון שכ' כאן דהרי הוא כזר ידעינן שא"ח רק אעב"ת:

והנה במשל"מ עמד למה נקרא בגדי שרד עיין בהפלאה שכ' לפרש דלכן נקרא בגדי שרד שנעשה מפסולת התכלת דהמובחר לקחו לבגדי כהונה:

ב) **חיסר משמונה בגדים בכה"ג**. הנה בזבחים דף ח"י יליף זה מונתנו בני אהרן אש ופריך הגמ' דל"ל קרא ומשני דהו"א עבודה שאין מעכב כפרה כנתינת אש דאפשר בשל שמים ל"ב בגדים לכן צריך קרא והקשה בטה"ק דמאי פריך ל"ל קרא הא צריך טובא דאי לאו קרא הו"א דילפינן מרחיצת ידים דדוקא בדבר המעכב בזרעו מעכב בכה"ג א"כ הוה ילפינן גם במחב"ג רק במעכב בזרעו דבג' מעכב בגכה"ג אבל חיסר מח' בג' אין מעכב בו והנה עוד קשיא א"כ גם בשאר פסולים באונן מנ"ל דמחלל עבודה בדבר שאין מעכב כפרה:

ונראה לישב דהנה בפמ"א לקמן דף כ' דגמ' מסיק ג"כ מ"ד עבודה דמעכבא כפרה הקשה תיפוק לי' דאיכא גז"ש חוקה חוקה ממחב"ג ובמחב"ג כבר ידעינן מדרשא דונתנו בנ"א אש דאף עבודה שאין מעכב כפרה ג"כ צריך בגדים ה"ה רחיצת ידים נילף בגז"ש דחוקה חוקה ונראה דהנה קו' הפמ"א ע"כ רק תיקשה דל"ל קרא דנתינת אש אבל להיפוך להקשות ל"ל קרא דבגשתם ברחיצת ידים דנילף ממחב"ג לק"מ דהנה רש"י פי' מ"ד ה"מ דבעינן קידוש ידים שחרית בעבודה מעכב כפרה אבל הקטרת אימורים דלא מעכב כפרה ל"ב קידוש ידים שחרית משמע דלעבודת הקטרת אימורים פשיטא לי' דצריך קידוש ידים רק דבעי קרא היכיא דעבד בלילה בהקטרת אימורים דצריך קידוש ידים שחרית להקטרה וא"כ זה א"א למילף ממחב"ג דבשלמא אי באנו ללמוד עיקר רחיצת ידים להקטרה דא"מ כפרה שפיר שייך דנלמד ממחב"ג אבל כיון דזה לא רצינו למילף רק קידוש שחרית זה לא נשמע כלל ממחב"ג (אף דרש"י בעצמו כתב אח"ז דכל הקטרת אימורים צריך קרא כבר ביאר בטה"ק כונתם דעי"ז נבוא לטעות דלעולם ל"ב קידוש

להקטרה וא"כ עכ"פ ל"ש לילף ממחב"ג יען שיש כאן לטעות עכ"פ בעבודת שחרית וצריך קרא לזה) וא"כ רק עיקר הקו' דל"ל במחב"ג נילף משלא רחוץ ידים וזה ברור (וראיתי בטה"ק שרצה לומר להיפוך דעיקר הקו' דל"ל קרא ברחיצת ידים אבל במחב"ג בנתינת אש פשיטא דצריך דאין לילף משלא רחוץ ידים לענין עבודה שאין מעכב כפרה היינו עבודת אימורים דכל כמה דאיתנהו מעכב כפרה דכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים אבל נתינת אש לעולם לאו בר כפרה הוא דנתינת אש רק למצוה דסגי באש משמים לכן רק עיקר הקו' דנילף שלא רחוץ ידים ממחב"ג דנתינת אש שאין מעכב כפרה כלל אפ"ה בעי בגכ"ה מכש"כ הקטרת אימורים דבעי בגכ"ה הנה כבר הראתי לך דמקרא דרחוץ ידים בלא"ה לק"מ דצריכה רבה ורק הקו' ממחב"ג ומש"כ דא"א לילף מרחוץ ידים דכאן עבודה מעכב כפרה עכ"פ היכיא דאיתא האימורים לפמש"כ שפיר יכול לילף כיון דחזינן דאפי' עבודת שחרית שאין תחילת עבודה צריך רחוץ ידים אף שאין מעכב כפרה לגמרי אי ליתא לאימורים ה"ה לנתינת אש שהוא תחילת עבודה אף דלא מעכבא כלל הרי עכ"פ הוה תחילת עבודה וא"כ כש"כ הוא מהקטרה דעבודת שחרית ושפיר קשיא ל"ל קרא במחב"ג בנתינת אש) ואמנם נראה דחדא מתורצת בחברתה דבאמת א"א לילף משלא רחוץ ידים דהקטרה דהוא דבר המעכב בזרעו אבל גבי מחב"ג דכה"ג בקרא דנתינת אש דל"ה שוה בזרעו של אהרן הו"א דאין מעכב לכן צריך קרא והא דלעיל לא משני כך ול"ל כלל לתירץ דאין מעכב כפרה ולא משני ג"כ משום דהו"א יען שאין שוה בזרעו של אהרן לא מעכב כיון דע"כ צריך לחלק זה כדי דלא יקשה דנילף משלא רחוץ ידים על זה י"ל דהיינו דבאמת מה דמשני הו"א דבר שאין מעכב כפרה כאשר אבאר דהנה בוודאי בעבודה שמעכב כפרה אין לחלק בבגכ"ה בין דבר השוה בזרעו של אהרן דמאי סברא היא זו כיון שבכהן הדיוט פסול מחב"ג דידהו כן יפסול מחב"ג דכה"ג בכה"ג ורק היכיא דעבודה שאין מעכב כפרה דיש לומר דאין צריך בגכה"ג כלל רק משום דיש לילף משלא רחוץ ידים דאף דאין מעכב כפרה ג"כ פסול לזה שפיר י"ל דאין ללמוד משם דאף באין מעכב כפרה פסול מחב"ג דמשם רק נלמד כהן הדיוט אבל בכה"ג שאין שוה בזרעו של אהרן י"ל דאין מעכב בו בעבודה שאין מעכב כפרה ואין לילף משלא רחוץ ידים והוא נכון מאוד דזה באמת הא דמשני הגמ' עבודה שאין מעכב כפרה לא מחלל דהיינו בכה"ג כיון שאין שוה בזרעו של אהרן אבל בכהן הדיוט ידעינן אף דבר שאין מעכב כפרה משלא רחוץ ידים כקו' הפמ"א והבן היטב וניחא בזה באונן ויושב ועומד ע"ג כלים דל"צ קרא בעבודה בשאין מעכב כפרה דזה שוב שפיר נלמד משלא רחוץ ידים ודו"ק:

הלכה ה

א) **לבוש שתי כתונת או שני אבנטים וכו'**. והנה בגמ' איתא לבש שני מכנסים שני אבנטים עבודתו פסולה ולא קתני שתי כתונת דכ' ברישא דקרא והיינו דס"ל בכתונת דרשינן אפי' שני כתונת וכדאיתא בירושלמי פ"ק דחגיגה הובא בתוס' דף ג' דתני ר' יוסי ולבני אהרן תעשה כתנות רבנן אמרו שתי כתונת לכל אחד ואחד ור' יוסי אומר אפילו כתונת לכל אחד ואחד וא"כ יש לתמוה על רבינו דכ' שתי כתונת דזה כר' יוסי ולמה שבק רבנן ופסק כר' יוסי ועוד יקשה הא בירושלמי מסיק דלרבנן דסברי שתי כתונת לכל אחד ס"ל באזניהם שתי אזניהם לכל אחד ואחד דרק חרש בשתי אזניו פטור מן הראי' וא"כ רבינו דס"ל כר' יוסי דרשינן הכא נמי אוזן לכל אחד ואחד וחזינן לרבינו בפ"ב דחגיגה דס"ל דחרש באזנו אחד פטור מן הראי':

אך הנה בתוספתא דמנחות פ"ק איתא באמת דגם בב' כתונת פסולה ונראה דהא"ט דס"ל לתוספתא דלמ"ד שני אבנטים פסולה גם בשתי כתנות פסולה דכמו דשתי אבנטים פסולה מדכתיב וחגרת אותם אבנט ה"נ בכתנות אף דבירושלמי איתא דלרבנן שתי כתנות היינו משום דירושלמי ס"ל דגם באזניהם דרשינן שתי אזניו אבל כיון דבש"ס דילן איתא דדרשינן אזניהם דכל ישראל ה"נ בכתנות דרשינן כתנות לכל אחד ואחד כתונת אחת וא"כ ניחא כיון דרבינו ס"ל דחרש באוזן אחד פסול דס"ל אזניהם דכל ישראל ה"נ כתנות דכל כהנים לכל אחד ואחד כתונת כמו באבנט דמפורש בקרא וחגרת אותם אבנט ה"נ בכתונת לכל אחד כתונת לכל אחד והנה כן מצינו בע"ז דף מ"ח דרבנן דרשי ואשריהם תשרפון באש אשריהם דכל ישראל וריבר"י ס"ל דאתי לעוקר אילן דעוקר אילן נמי אסור ורבינו פסק בפ"ח מע"ז דעוקר אילן מותר ונוטל מה שהחליף כן ס"ל כאן אזניהם דכל ישראל (ובספר יבין שמועה פ' וילך עמד ע"ז והנלע"ד כתבתי) ודו"ק:

ב) **כך היתר בגדים מחלל עבודה**. בס' נר מצוה הביא דברי הרב החביב שתמה שלא מצינו דיתר בגדים יהא חייב מיתה וכ' דט"ס שצ"ל שאינו חייב מיתה דאין לומר דהוה כמחב"ג דכל יתר כנטול דמי ז"א דלא מצינו כך דכהן שעבד בח' בגדים דהוה כמחוסר בגדים אבל כהן הדיוט שלבש שני אבנטים ולא הוסיף על מין בגדים ל"ה כמחובג"ד ועוד דמנ"ל כלל דכהן שלבש שני אבנטים דעבודתו פסולה ובנר מצוה חלק עליו דהא בזבחים איתא לבש ב' אבנטים חסר אחד יתר אחד ועבד עבודתו פסולה ע"כ משום דכל יתר כנטול דמיא ואדרבא הא דקיימ"ל כל יתר כנטול דמי מהכא נפקא דגלי קרא כל יתר כנטול דבמקום אחרינא לא מצינו דגלי קרא דיתר כנטול דמי הוא דבר חדש:

הלכה ו

א) **לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד וכו'**. וקשה לי דהנה בעירוכין דף ג' אמרינן דכהנים חייבין בתפילין של ראש ובזבחים דף י"ט איתא דפטורין אפי' משל ראש משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה וכבר עמד ע"ז בש"א והנה אפשר לתרץ לפי דעת הראב"ד בפ"ח דשלא בשעת עבודה ג"כ מותרין בכלאים דבגב"ה והנה זה פשיטא דנהי דמותרין שלא בשעת עבודה היינו אם מקיימין עכ"פ מצות לבישה דבגב"ה שהוא מ"ע אבל אם לובשין שלא כמצותן פשיטא דעוברין באיסור כלאים ולפי"ז י"ל הא דכהנים חייבין בתפילין של ראש היינו שלא בשעת עבודה אבל תפילין של יד אפי' שלא בשעת עבודה פטורין כיון דלבוש בבגב"ה הוה תפילין של יד חציצה והוה כמחוסר בגדים א"כ הוא לבוש באבנט כלאים שלא במקום מצוה לכן פטור מתפילין של יד והא דבזבחים איתא דפטור אף משל ראש היינו אשעת עבודה ומשום עוסק במצוה פטור מהמ"צ והתינח לדעת הראב"ד דשלא בשעת עבודה לבוש ג"כ בבגדי כהונה אבל לדעת רבינו דשלא בשעת עבודה אסור באבנט א"כ הדרה קו' לדוכתין דסוגיות סותרין דא"ל שלא בשעת עבודה חייב בתפילין של ראש כיון דשלא בשעת עבודה אין לובש בכלאים א"כ אף תפילין של יד שרי להניח אף דחוצץ לא איכפת לן וע"כ בשעת עבודה הוא דאמרינן דשל יד אין מניח ושל ראש מניח ויקשה א"כ בזבחים דבשעת עבודה אף משל ראש פטור וכן יקשה לדעת רבינו שכ' כאן דאם רצה מניח אבל אין חייב להניח א"כ הא דעירוכין דחייב להניח ע"כ שלא בשעת עבודה א"כ קשה למה של יד לא יניח דא"ל דחוצץ והוה כלאים שלא במקום מצוה ז"א כיון דשלא בשעת עבודה אין לובש האבנט כלל:

והנה על קו' הש"א הי' אפשר לומר דהנה מצות תפילין הוא שיהא לובש כל היום ואף שחלצן צריך להניח שנית לפי"ז י"ל בכהנים בשעת עבודה צריכין לחלצן כיון שכבר קיימו המ"ע כשלבשן קודם העבודה אמנם אם לא לבשן קודם העבודה אז עכ"פ מניח תפילין של ראש בשעת עבודה אך מש"כ רבינו אם רצה מניחן משמע רק אם רצה ולא חילק בין אם כבר הניח פעם אחת באותו היום או לא הניח דאז חייב להניחן א"כ נסתר זה:

לכן נראה לישב דבש"א הקשה ג"כ אהא דאמרינן בזבחים דשערו הי' נראה ששם מניח תפילין והא העוסק במצוה פטור מן המצוה וי"ל דהאי דכה"ג אייריא שלא בשעת עבודה דלפמש"כ בפ"ח דכה"ג לבוש בבגכה"ג כל היום ושרי ללבוש אף האבנט שיש בו משום כלאים וא"כ אי יניח של יד נמצא שלבוש בכלאים שלא במקום מצוה לכן רק בשל ראש חייב להניח במקום ששערו הי' נראה בין ציץ למצנפת:

אולם לפי"ז י"ל גם בכהן הדיוט כן לפמש"כ בפ"ח דכשלבש לעבודה אז אף שלא בעידן עבודה מותר באבנט ורק שלא בזמן הקרבה כלל או שלא לבש לעבודה בהא ס"ל דאסור ללבוש בכלאים בבגכ"ה א"כ משכחת גם בכהן הדיוט דבשלא בשעת עבודה לא יניח תפילין של יד דנמצא דחוצץ ולבוש בכלאים שלא במקום מצוה אבל בשל ראש חייב והיינו הך דעירוכין ובשעת עבודה פטור אף משל ראש וא"כ הא דכ' רבינו דפטור מתפילין רק אם רצה מניחן היינו בשעת עבודה דעוסק במצוה פטור מן המצוה והנה בזבחים שם בעי אי תפילין הוה חציצה יען דמצוה הוה וכגופו דמי וקשה לי פשיטא דחציצה הוה אף דהוה מצוה דהא דס"ל דמניח תפילין על ידו ממש ולא על בגכ"ה הוא ג"כ רק מקרא דכתיב על ידך דלדעת כמה פוסקים בסי' כ"ז דמהא"ט בעינן שלא יניח תפילין של יד על הבגד אף דבגכ"ה מצוה הוה אפ"ה אינו כגופו וחוצץ א"כ ה"ה על תפילין הוה חציצה אף דתפילין דבגכ"ה מצוה בשלמא לדעת הר"ן שכתבנו לעיל דס"ל דמעל ידך לא נשמע שלא יהא דבר חוצץ דאתי רק לקבוע לו מקום רק הא דלא יניח על הבגד הוא דבעינן לך לאות ולא לאחרים לאות א"כ י"ל לס"ד דמצוה ל"ה חציצה הי' סובר דתפילין על בגדי כהונה באמת ל"ה חציצה מהא"ט גופי' משום דמצוה ורק לכן לא מניח תפילין על הבגכ"ה משום לך לאות אבל לאידך פוסקים דס"ל משום דהוה חציצה א"כ הא דלא מניח על בגדכ"ה ג"כ משום חציצה אף דהוה מצוה קשה מאי קמבעיא לי' ונראה דא"ש דהתם אמרינן למ"ד לילה לאו ז"ת לא תיבעי דל"ה כגופו כיון דאין מצותו תמיד רק בעי למ"ד לילה זמן תפילין אי הוה כגופו א"כ בגכ"ה דאין מצותו אלא ביום פשיטא לי' דל"ה כגופו אלא דמפירש"י משמע דלאו משום דפטור בלילה מתפילין ל"ה כגופו אלא כיון דלילה לאו ז"ת וחוצץ גם ביום חוצץ דאל"כ יהא חמור עבודת לילה כהקטרת אימורים מעבודת יום וכמש"כ לפרש בטה"ק א"כ בגכ"ה מצותו ג"כ בלילה אפ"ה חוצץ לגבי תפילין א"כ מאי תיבעי אי חוצץ תפילין לגבי בגכ"ה:

אך נראה לחלק דבוודאי דתפילין על בגכ"ה חוצץ דהוה חציצה לכולה מצוה אבל בבגכ"ה ל"ה רק מיעוטו ובמיעוטו בעינן מקפיד וכיון דלמצוה אין מקפיד לכן תיבעי אי הוה כגופו ואין חוצץ במיעוטו:

אמנם בפ"ז מתמיד תנן הכהנים נושאים כפיהם כנגד כתפיהם ובמקדש ע"ג ראשיהן חוץ מכה"ג שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ וכ' הראב"ד דאיך כהנים נושאים ידיהם למעלה מן התפילין וכ' דתפילין גבוהים מראשן וזה תימא הא כהנים בעבודתן פטורים מתפילין וצריך לומר דהיינו בשעת עבודה ממש אבל בשעת ברכה דפסקו מעבודה ממש שפיר הניחו תפילין אף שלא גמרו עדיין העבודה דחוזרין לעבודתן אחר ברכתן חייבין

בתפילין בשעה שקורין מפני שאמרו כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר לכן בשעת ק"ש הניחו תפילין של ראש עד שגמרו ברכת כהנים וחזרו לעבודתן:

ב) **הנה** בענין מקום הנחת תפילין של ראש כ' רבינו בפ"ד מתפילין דמניחין על הקדקד שהוא סוף השיער מקום שכנגד הפנים והוא המקום דתינוק רופס בו והקשה בב"י סי' כ"ג הא אמרינן מקום יש בראש להניח ב' תפילין ובשלמא לתוס' שבמקום התחלת השער אין מקום של תינוק רופס א"כ ע"כ זהו ב' מקומות מהתחלת השער ומקום שמוח רופס וזהו מקום לב' תפילין אבל לרבינו ששם המוח רופס א"כ ליכא רק מקום אחד לתפילין ותירץ חדא שכונה ב' תפילין זה אצל זה ועוד תי' דבמקום הרופס נמשך למעלה עד שיש שם עוד מקום להניח תפילין הנה הבין הב"י בדעת רבינו שמניח תפילין על המצח ורק שיש על למעלה ממנו ג"כ להניח תפילין וקשה לי דהנה רבינו שכתב כאן שערו הי' נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין א"כ לפי תי' ה"א שמניח על המצח ומקום ב' תפילין היינו ברוחב יקשה הא ע"כ ציץ מניח על המצח כפירש"י עירוכין דף ג' והיכן הניח התפילין ועוד כיון שאחר שערו היו נראה מוכח שמניח על השערות וע"כ מוכח כתי' הב' שהכונה לב' תפילין זה למעלה מזה ומעתה קשה לי אי נאמר דמקום אחד הוא על המצח א"כ ע"כ אמרינן דכה"ג הניח הציץ על המצח שזהו מקום אחד מהנחת תפילין (וכ"כ הרא"ש בתיקוני תפילין שהציץ על מקום תפילין) ולמעלה מזה הניח התפילין שזהו מקום השני לתפילין וזה אי אפשר כאשר אבאר דאיתא בחולין דף קל"ו כיפה של צמר מונח בראשו של כה"ג ועלי' הציץ נתון ופירש"י כיפה היינו כובע והנה לכאורה קשה הא אמרינן שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ואיך כתב רש"י דלבוש כובע והציץ עליו אך י"ל דבאמת קשה איך רשאי ללבוש כובע הא הוה ייתור בגדים וצריך לומר כיון דקיימל"ן דציץ אין על מצחו אין מרצה בפ"ד מבאמ"ק א"כ ע"כ לבוש כל היום בציץ א"כ הי' לובש כובע שלא בשעת עבודה אבל בשעת עבודה לא הי' אז בכובע שפיר הי' יכול להניח תפילין בין ציץ למצנפת ומעתה קשה אי אמרינן דהציץ על מצחו מרצה קשה הא אמרת דשלא בשעת עבודה הי' לבוש בכובע ושם הציץ נתון א"כ מסתמא אין על מצחו רק על הראש א"כ יצא לנו המקום הנחת הציץ אין על המצח אלא על הראש וא"כ שוב יקשה אי לרבינו מקום אחד של תפילין הוא על המצח ומקום השני הוא במקום השערות והציץ נתון על הראש במקום השער א"כ יקשה איך הניח התפילין דא"ל דהניח על המצח דהא אמר שערו נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין וע"כ לומר דהא דכתב רבינו מהתחלת השער אין הכונה מהשער ולמטה אלא מהשער ולמעלה מקום אחד ולמעלה ממנו עוד מקום השני נמצא כה"ג לובש הציץ על

מקום הנחת תפילין מהתחלת השער כמש"כ הרא"ש ולמעלה ממנו נראה שערו במקום השני ושם מניח תפילין:

אמנם תשובתו בצידו דהרי רש"י בערכין פי' דהי' על מצחו ובחולין פי' כיפה כובע ושם הציץ מונח ועוד דלישנא דגמ' יומא דף ו' ציץ על מצחו מרצה משמע שהציץ על המצח א"כ צ"ל ע"כ דכובע הי' גם על מצחו ושם הציץ מונח וכן מוכח בקידושין דף ס"ו במעשה דינאי המלך שאמר לו הקם בציץ שבין עינך ובדעת תוס' שם ויומא דף ס"ט הי' זה שלא בשעת עבודה והרי שלא בשעת עבודה הי' לבוש הכובע ועליו הציץ ע"כ שהכובע מגיע על המצח ועליו הציץ אך לכאורה אין ראי' מזה שי"ל שעל המצח מקום אחד לתפילין ושם הציץ ולמעלה ממנו מקום השני ושם מניח תפילין:

אולם נראה דהתינח אי מקום יש בראש להניח ב' תפילין א"כ אפשר לומר שמניח על המצח מקום תפילין ולמעלה ממנו ולמעלה במקום הב' אבל רבינו לא הביא הדין דמקום יש לב' תפילין א"כ יקשה אי מקום תפילין על המצח ושם מניח הציץ א"כ איך מניח שם למעלה ממנו התפילין שאין מקום לתפילין אחת שם הציץ רוחב ב' אצבעות דמקום התפילין רוחב ב' אצבעות כמש"כ הרא"ש דומיא דציץ ועוד הא בפירוש כ' רבינו דשערו נראה ושם מניח הרי דמניח על השער ואי גם על המצח מקום תפילין א"כ נמצא ב' מקומות יש לתפילין והרי רבינו לא הביא הדין ע"כ דלית ליה במקום יש לב' תפילין א"כ מוכח דגם לרבינו מתחיל מהשער ולמעלה ואולם רבינו לא הביא הך דכיפה של צמר וכבר הקשה כן בכ"מ שם והנה לפמש"כ דאיריא שלא בשעת עבודה משום דאין על מצחו אין מרצה א"כ בוודאי קשה הא רבינו פסק כן א"כ ע"כ לבוש בכיפה של צמר ואמאי השמיטו אך י"ל דהנה בפ"ח מכהמ"ק כתב דכה"ג לבוש כל היום בבגדי כה"ג רק בלילה פושט א"כ א"צ ללבוש כיפה של צמר וגמ' דחולין סובר דרק בשעת עבודה הי' לבוש בכה"ג והכריח רבינו כן דהנה בש"א הקשה הא עוסק במצוה פטור ממצוה א"כ אמאי לובש הכה"ג תפילין בשעת עבודה ולישב ע"כ לומר דאיריא שלא בשעת עבודה א"כ ע"כ גם שלא בשעת עבודה לבש בכה"ג וגמ' דחולין סברי כמ"ד בכהא"ג שאין מתבטל ממצוה ל"א עוסק במצוה פטור א"כ הא דשערו נראה בשעת עבודה ושלא בשעת עבודה א"צ ללבוש בכה"ג רק הציץ כדי לרצות שפיר לבוש כיפה ולכן השמיטו רבינו ודו"ק ומה שהשיג הגאון מלאדאן על אדאמוהגזצ"ל שכ' דאם יוצאין התפילין לחוץ לא יצא דהוה כחסר והקשה דבכל התורה סגי ברוב לק"מ כי מה דיש שיעור לא אזלינן בת"ר כמש"כ ח"ס סי' ק"מ ועוד דא"כ בהא דכ' דחוצצין במיעוטא ג"כ נאמר דסגי ברוב אולם אם התפילין עומד מלעיל באויר ואין מונח אראשו יצא דדוקא בבגכ"ה

אמרינן דרוח חוצץ דכ' על בשרו ומזה ראי' לברכ"י סי' כ"ט מים אין חוצצין רק בבגכה"ג דכ' על בשרו:

והנה בהא דערכין דף ג' דבשל ראש כהנים חייבין קשה לי הא תפילין אסור בהיסח הדעת א"כ אמאי יהא חייב בשל ראש הא כיון דעובד עבודה א"א בלא היסח הדעת וכן בזבחים דף י"ט מייתיא ברייתא דכהנים בעבודתן וישראל במעמדן פטורין מן התפלה ומן התפילין ופירש"י בתפלה משום דלא יכול לכוין ובתפילין כ' הטעם משום דעוסק במצוה פטור ממצוה ואמאי לא קאמר משום דא"א בלי היסח הדעת ונראה דהא בהא תליא דמשום היסח הדעת אין לפטור רק אי הוה אמרינן דעוסק במצוה חייב במצוה א"כ אי בשעה שחייב במצות תפילין מסיח דעת קעביד איסורא אבל כיון דפטור מן המצוה א"כ הוה כמו שלא בזמן מצות תפילין דליכא איסורא משום היסח הדעת (רק בהיסח דעת של קלות ראש וזה ל"ש בהיסח הדעת מחמת עבודה) א"כ דקושטא הוא דפטור מן המצוה ממילא לא יכול לפרש משום היסח הדעת דהא הוה כמו שלא בזמן חיוב מצוה דליכא איסור משום היסח הדעת לכן רק מפרש האי טעמא דעוסק במצוה פטור מן המצוה אבל מעירוכין קשה דנהי דשם ליתא האי טעמא לפטור מתפילין משום עוסק במצוה פטור מן המצוה דס"ל התם היכא דאפשר לקיים שניהם אין לפטור משום עוסק במצוה כמבואר בסי' ל"ח אבל עכ"פ לפטור משום היסח הדעת דבשעת חיוב המצוה איכא איסור משום היסח דעת:

ג') **נאמר בבגדי כהונה על בשרו מלמד שלא יהי' דבר חוצץ בין בשרו לבגדו אפי' נימא אחת.** והנה בכ"מ העלה דאין זה משום חציצה רק משום יתור בגדים ונראה דהנה בכפ"ת סוכה דף כ"ט העלה דגם בחציצה לענין קדשים בין יד לבגד ובין יד לכלי בקפיד ולא קפיד תליא מילתא וכמו בטבילה דאמרינן דבר המקפיד חוצץ כן בחציצה לענין כלי המקדש אמנם לי נראה דיש לחלק דבטבילה שהחיוב על האדם שיטבול במים מדכ' ורחץ את בשרו וכיון דאין מקפיד הוה דרך רחיצה שפיר יכול לומר שחציצה שדרך האדם להקפיד עליו הוה חציצה ושאינו מקפיד עליו אינה חוצצת אבל בבגדי כהונה שהחיוב שהגוף יהא מלובש ושהבגדים יהי' על הבשר מבלי הבדיל ביניהם מדכ' על בשרו ומה לנו ולהקפדתו הא עכ"פ אין הבגדים מונחים על גופו ולפי"ז א"ש דברי רבינו דתחילה כ' מדכ' בבגכ"ה על בשרו ומשם נלמד שכל חציצה פוסל את העבודה ואפי' נימא אחת חוצצת ובזה אין חילוק כלל בין קפיד ללא קפיד כיון דעכ"פ ליתא הבגדי כהונה על הבשר ממש והדבר החוצץ מבדיל בין הבשר ובין הבגדים ואח"כ כ' בשלא במקום בגדים דאין שם חשש משום הבגדים ולא כתיב בהו על בשרו רק שאנו אומרים

שלא יהא חציצה בזה אמרינן שפיר לחלק בין גע"ג ובין פחות מגע"ג דל"ה שיעור בגד דאינו חשוב כלל ואמנם בוודאי גם בפחות מגע"ג אי קפיד עליו הוה חציצה וכמו שאיתא בשבת פ' במה מדליקין בפחות מגע"ג או אצנעה החשיבה אכן בדין שאח"כ ביש לו מכה באצבעו והניח עליו גמי הא בע"כ אחשבי':

הנה בשדי חמד מערכת כ' הקשה אמה דכ' רבינו דאם רצה להניח בשעת עבודה מניח ואמאי הא קיימ"ל דכל שפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט כדאיתא בירושלמי וכתב בשם הרמב"ן דל"א דהוי הדיוט אלא במצוה שאינו חייב בה שום אדם בעולם אבל במצוה שיש מי שחייב בה אף מי שהוא פטור אם מחמיר תבוא עליו ברכה א"כ ה"נ כיון דכל ישראל חייבין במצות תפילין מה שהכהנים פטורים בשעת עבודה לא מיקרי הדיוט ואף למה שהעלה בברכ"י יור"ד סי' שכ"ג דמה שאחרים חייבים באותה מצוה לא מהני להציל את מי שאינו חייב מלקרותו הדיוט אלא דוקא אם הוא מצוה שהאחרים חייבים לעולם אבל אם האחרים כשאירע להם מקרה כזה הם פטורים אף שעתה שלא אירע להם מקרה זה חייבין אם בא זה שאירע לו מקרה הזה לקיימה מיקרי הדיוט מ"מ בנדון זה מיקרי אחרים חייבים לעולם דכיון דכל ישראל לבר מהני כהני לאו בני עבודה נינהו ולא שייך למימר בהו דאי מתרמי להו כי האי מילתא מיפטרי א"כ כל ישראל חייבים והני כהני הוא דמפטרי הוי כנשים במצות עשה שהזמ"ג ומצי לקיים מצות תפילין ולא מיקרי הדיוט:

וכ' בספר החינוך פ' ואתחנן וז"ל ומפני כך אמחז"ל שהכהנים והלוים אף דלכאורה כהנים דוקא הם דפטורים בשעת עבודה מתפילין של יד משום דהוי חציצה בין בגד לבשר וכתיב ילבש על בשרו כדאיתא בפ"ק דעירוכין היינו דוקא לענין איסורא אבל לפטור אף בשל ראש בשעת עבודה והלוים בדוכנם וישראל במעמדם פטורין מן התפילין כדאיתא בפ"ב דזבחים דף י"ט עכ"ל:

הלכה ז

ולא יכנס ידו תחת חלוקו ושלא תכנס הרוח בשעת עבודה וכו'. הנה בשו"ע או"ח סי' ע"ד פסק דבמכסה ראשו בידיו לא מיקרי כיסוי אבל מכסה ביד אחרים מהני כדס"ל בסי' צ"א בס"ד ובברכי יוסף כתב להביא ראי' מהא דזבחים ומנחות דיד ורגל חבירו הוה חציצה דגופא אחריתא הוה אבל ידו דהוא גוף אחד א"ח וקשה לי דהא רבינו כתב דלא יכניס ידו תחת חלוקו הרי דהוה חציצה א"כ ה"ה דהוה כיסוי ונראה דהנה הבר"י סי' כ"ז כ' דתפילין ל"ה חציצה דרק בבגדי כהונה הוה חציצה דכ' על בשרו ואף במידי דמעלמא ל"ה חציצה בבגכ"ה הוה חציצה דאינו על בשרו ממש דהא מים ל"ה חציצה בעלמא

כדאיתא ספ"ה דפסחים דשבח הוא לכהנים ללכת בדם וא"ח ואפ"ה בבגדי כהונה הוה חציצה כדתנן עלה ונסתפג וכמש"כ המשל"מ פ"ב מעיוהכ"פ וא"כ י"ל לכן בבגדכ"ה הוה ידו חציצה דאינו על בשרו אבל בעלמא ל"ה חציצה אלא דיש לדחות דהא ידו ג"כ בשרו הוה כמו גופו וע"כ מטעם חציצה אתי עלה א"כ מוכח דגם ידו הוה חציצה וה"ה דהוה כיסוי:

ואמנם קשה לי לדברי הברכי יוסף מדברי הר"ן מובא להלכה בשו"ע סי' כ"ז דבתפילין אין קפידא בחציצה דרק היכא דכ' קרא מיותר כגון על בשרו קפיד בחציצה אבל בתפילין הא דכ' על ידך אינו ללמוד שלא יהא דבר חוצץ אלא לקבוע לו מקום על היד וא"כ יקשה לדברי הברכ"י דהעלה דבבגכ"ה דכ' קרא על בשרו היינו ללמד שאפי' מידי דא"ח בעלמא כאן חוצץ דאין על בשרו א"כ בגד חוצץ אף היכיא דלא כתיב קרא וקשה דהא אי לאו על בשרו ל"ה ידעינן כלל דבעינן שלא יהא דבר חוצץ ומנ"ל שיהא חוצץ אף מידי דבעלמא ל"ה חציצה:

ועוד קשה לי ממנחות דף ח' אי כתיב על מקום דם האשם הו"א דדם חוצץ קמ"ל על מקום דם האשם חזינן דדבר לח נמי חוצץ ואולי י"ל לגבי שאר דבר לח כגון לגבי שמן הוה דם חציצה אבל לגבי דבר יבש דבר לח ל"ה חציצה גם י"ל דשמן שאני שאינו מתערב עם שום משקה לכן הוה חציצה:

ואמנם לישב קו' הברכ"י על המשל"מ מפסחים דשבח לכהנים שילכו עד ארכובותיהן בדם ובאמת כבר עמד ע"ז בסמ"ג הובא בב"י סי' קצ"ח להקשות מזה על רבינו דס"ל דדם שנסרך בבשר חוצץ (ובב"י שם הביא דברי המרדכי בשבועות שכ' והמפרש הטעם משום שהמים נכנסים בלח טועה שאין לח יותר מיין ואמרינן בחולין כ"ו מיא יקירי ושכני תתאי ופירי קפו מלעיל ולא סלקה השקה למיא ופלא שכבר עמד ע"ז בתוס' וכ' דעל גוף האדם א"ח ורק דרך השקה לא מהני ועוד דהא זה רק לס"ד ולמסקנא הא מסיק שם דאפי' דרך השקה מבלבלי להו מיא) ונראה לישב דהיינו מהא"ט גופי' כיון דשבח הוא לכך ל"ה חציצה והוה כדבר שאין מקפיד אך קשה לדברי המשל"מ מיומא ל"ה בכהן שלבש בגכ"ה שנראין בשרו ולא הניחוהו לעבוד ונכנס במים ועבד עבודה משמע אף שמסתמא באו המים על בשרו אפ"ה א"ח ולשיטת הר"ן קשה ממנחות צ"ג וסמך על ראש העולה דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בין ידו וקשה הא צריך קרא לקבוע לו מקום על ראשו ולא על צווארו ושם בדף צ"ח פריך והא בעינן על הלחם ולדעת הר"ן הא צריך קרא לקבוע מקום ומנ"ל דחוצץ:

כעת יצא שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' א' שדן מהא שכ' רבינו כאן בנכנס רוח הוה חציצה

דהא כתיב על בשרו וזה ל"ה על בשרו דבס"ת נמי אם הי' האותיות פורחות באויר דפסול דהא בס"ת כתיב ג"כ בפ' וילך ויכתוב על ספר עד תומם ולכן כמו דכאן דכ' על בשרו ה"ח ה"נ בס"ת ולדעתי ל"ד דכאן בעינן כל זמן לבישה שיהא על בשרו ולכן הוה חציצה אבל בס"ת בעינן כן שיהא בשעת כתיבה על ספר אבל אם כתב על ספר בדיו ואח"כ נתיבש עד שהי' האותיות פורחות באויר לא מיפסל דע"י אויר שנכנס תחתיו עדיין הוה כאלו הכתב על הספר כמו שהי' בשעת כתיבה משא"כ בבגדכ"ה אם הי' המצוה רק שיהא בשעת לבישה על בשרו אז באמת אם הוה נכנס רוח ל"ה חציצה רק באמת המצוה שיהא כל זמן לבישה על בשרו ולכן בנכנס רוח ל"ה על בשרו ועוד דע"כ שם מילתא אחריתא דהא פשיטא אף אם לא נכנס רוח יש שם אויר אפ"ה מיקרי על בשרו שכן דרך לבישה רק בנכנס רוח והגבוהו לא הוה על בשרו אבל בס"ת בהא שנסתפק אי אויר מפסיק מדכ' על ספר הא בבגדי כהונה אויר מפסיק ומיקרי על בשרו אלא ע"כ דנסתפק משום דכן דרך כתיבה על ספר ממש בלי אויר כלל א"כ שפיר י"ל אם בשעת כתיבה הי' על ספר ממש מה שנפסק אח"כ לא מיפסל:

וכן מוכח מסי' תקפ"ח דלחד דיעה אם תקע מרחוק לתוך השופר לא יצא ואם תקע סמוך להשופר אף דאי אפשר בלא אויר מעט יצא:

ועתוס' סוכה דף ל"ז דבנטילת לולב ג"כ חציצה פוסל והובא בשו"ע סי' תרנ"א דיש אומרים דלא יצא עמג"א ס"ק ט"ו וכ' בהגר"א דתוס' ס"ל דלא בטל לגבי ידו דהא אמרינן בעירובין ובזבחים דאפי' נימא אחת חוצצת במקום בגדים וכן ביד ביד אמרו שם דוקא שלא במקום עבודה ופלא כי בעירובין איתא נימא המדולדלת חוצצת דבזה ל"ש דבטל אבל אם אין מדולדלת באמת אין חוצץ דבטל לגבי בגד כמו שהוכחתי בפ"ח מה' אלו ה"נ כיון דמקושר ביד ואין מדולדל י"ל דבטל לגבי יד:

הלכה ט

א') **והוא שלא יחוץ הגמי בין בשרו לכלי בשעת עבודה.** והשיג הראב"ד שדבריו סותרים זא"ז הלא אמר שלא במקום בגדים פחות מגע"ג אין חוצץ בין יד לכלי והכי אמרינן בעירובין והנה בכ"מ השיג אראב"ד דרבינו מפרש כפירש"י דמשום יתור בגדים בעינן גע"ג אבל משום חציצה אפי' נימא חוצץ ופירוש זה מוכרח בסוג' דאי איתא דלענין חציצה בעינן ג"כ גע"ג א"כ מאי פריך לעיל תיפוק לי' משום חציצה הא רבא סובר אפי' לענין חציצה ל"ה בפחות מג' ונראה לי לבאר כי הראב"ד יפה ראה והביט בדעת רבינו ויפה השיג לשיטתו גופי' ודעת רבינו צריך ישוב והישוב יבואר ג"כ אח"ז:

ותחילה נראה לבאר הסוג' בסוף עירובין כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי במקדש

אבל לא במדינה ואם להוציא דם כאן וכאן אסור פירש"י אעפ"י שהגמי מרפא להמכה הואיל והשתא מיהא לצורך עבודה היא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם עבודה מכסה אותה אבל לא במדינה שמרפא בשבת ורפואה בשבת שבות היא ואסור ואם להוציא דם שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה כאן וכאן אסור שא"ז צורך עבודה דהו"ל חובל ואב מלאכה לא משתרי לגבייהו ואולם רש"י בזבחים דף י"ט פי' אם להוציא שמכווין להוציא אסור (וכבר הרגיש במג"א בסתירה זו ותי' דבזבחים קאי למ"ד חובל וא"צ לדם מה"ת וכאן קאי למ"ד דרבנן ונראה לי ראי' לדבריו מירושלמי שם בעירובין אמשנה דיבלת דקאי למ"ד חובל וא"צ לדם דרבנן א"כ גם משנה זו דרבנן) וקשיא לי איך אייריי משנה זו ברישא אם אין כוונתו לרפואה אלא כוונתו לכסות המכה א"כ אם כוונתו לרפא אסור א"כ למה אמר אם להוציא שמכוין להוציא הול"ל אם מכוין לרפא אסור דברישא שרי יען דאין מכוין ונהי אף דאין מכוין להדיא אסור כיון שהוא יכול לעשות באופן שלא ירפא ליתן ספוג תחת הגמי (כדאיתא בירושלמי פ' כל כתבי ברבי שנקף באצבעו) אסור במדינה ובמקדש שרי אבל במכוין להדיא אסור וא"כ למה נקט אם מכוין להוציא אפי' במכוין לרפואה אסור בשלמא לפירש"י בעירובין שמהדקה א"ש דלרפואה אף שמכוין שרי כיון דצורך עבודה לכסות המכה ואין מוכחא שעושה כך לרפואה אבל אם להוציא דהיינו שמהדקה אסור דמוכחא מילתא דאין עושה כלל לכסות המכה דאי לכסות עושה למה לי' להדקה א"כ זה שמהדקה לאו צורך עבודה דהרי אפשר דמכסה המכה בלא הידוק אבל לעולם גם רישא במכוין לרפואה אפ"ה שרי במקדש או דאיירי גם בסיפא באין מכוין אבל כיון דמהדקה מיחזי כמכוין להוציא דם אסור יען דהידוק א"צ עבודה דהרי יכול לכסות המכה בלא הידוק ולפי' רש"י בעירובין ל"א א"ש במקדש רק בצורך עבודה ונתיישב בזה קו' טה"ק בזבחים דהא אף במדינה שרי היכא דאין מכוין ולפמש"כ במכוין אייריי א"ש אבל לרש"י במנחות דמכוין הכוונה בלא הידוק רק שגמי דרכו להוציא דם קשיא ונראה גם לרש"י במנחות רישא אייריי במכוין לרפואה אפ"ה שרי דא"ש במקדש אבל במכוין להוציא דם אסור דהוה איסור חובל מן הת' ולכך לא כתב רש"י במנחות רק טעם זה דחובל אב מלאכה והקשה בח"ס למה בעירובין נתן ב' טעמים ולפמש"כ מובן כיון דמפרש להוציאה במכוין להוציא לא פי' שמהדקה א"כ ע"כ החילוק בין רישא דלרפואה אף מכוין רק דרבנן אבל בסיפא באין מכוין להוציא דם רק דרבנן ונתיישב ג"כ קו' טה"ק (ולפי"ז לפירש"י במנחות י"ל דהיכא דשבות הוה אף דא"צ עבודה ג"כ א"ש במקדש ובזה אני תמה על הרע"ב שמפרש שלהוציא היינו שמהדק להוציא דם ופי' דאסור משום דאב מלאכה הוה וקשיא כיון שמפרש שמהדקה א"כ אף

דל"ה אב מלאכה רק שבות אסור דהידוק א"צ עבודה וראיתי שכן תמה בתויו"ט ותי' דהוה ג"כ צורך עבודה שלא יצא דם בשעת עבודה וקשה על זה א"כ אף אי אב מלאכה הוה כיון דצורך עבודה הוא כמו בקשירת נימין בכלי שיר לפירש"י אף קשר של קיימא והעלה דמשום לאו אורח ארעא ל"ה צורך עבודה כ"כ אי הוה מלאכה ובכלי שיר ע"כ הטעם דסובר שירה בכלי ושירה מעכב וכ"כ בר"ן וכבר הארכתי בזה בפ"ט מבהב"ח:

והנה רבינו בפי' המשנה כתב ג"כ כפירש"י שמהדקה להוציא דם אסור אולם רבינו הוסיף וכתב וז"ל גמי דבר המועיל ויש לו לקשרו בחתיכת בגד ויעבוד ולא יפסול לעבודה בתוספת אותו הבגד ובתנאי שלא תהא מבדלת בין בשר ידו לכלי שעובד בו ולכאורה דבריו תמוהים שהכניס בפי' משנה דיקשור ידו בחתיכת בגד ומשנה איירי מגמי ונראה שמפרש דאחר שכרך הגמי כדי לרפא המכה יכול לקשור עליו חתיכת בגד שלא יפול הגמי והנה לפי"ז נוכל להבין למה רשאי לכרוך גמי הא אין צורך עבודה כיון שכורך גם בבגד א"כ בבגד לבד מכסה המכה והנה לכאורה בלא"ה יש להבין דרש"י פי' לצורך עבודה לכסות המכה הרי יכול לכסות בבגד בשלמא אי צילצול אסור א"ש דא"ש במקדש אבל אי צילצול שרי דהיינו בבגד א"כ יכול לכסות בצילצול ובאפשר יש שבות במקדש כמש"כ הכ"מ בפ"ט מבהב"ח ויתבאר להלן היטיב וא"כ ע"כ נפרש דבאמת אף שמכוין לרפואה דהרי נוטל גמי ובגד אפ"ה א"ש במקדש אף דא"צ עבודה כיון שמכסה בבגד א"כ הא דלהוציא דם אסור ע"כ הכוונה יען דהוה דאורייתא דא"ל יען שמהדקה מוכחא מילתא דמכוין דהרי גם ברישא מוכחא מילתא דלרפואה עושה כיון דלוקח בגד וגמי א"כ ע"כ כונה יען דהוה דאורייתא דחובל אב מלאכה:

אמנם י"ל גם לדעת רבינו להוציא דם רק דרבנן דחובל וא"צ לדם רק דרבנן כמש"כ רבינו בה' שבת וכרי"ו דחובל וא"צ לדם פטור רק דאסור יען שמכוין להוציא דם דההידוק א"צ עבודה דאפשר בלא הידוק רק לכסות המכה אבל ברישא דנוטל גמי אף שמרפא אפ"ה שרי דהוה צורך עבודה דא"ל דהרי כיון שכורך גם בבגד א"צ עבודה לכסות מכה י"ל דרבינו מפרש צורך עבודה באופן אחר דהיינו דמשנה אייריא בכהן שלקה באצבעו בשבת והנה רטי' אסור לתת בתחילה על המכה משום שחיקת סממנין כדאיתא במשנה דלעיל אבל בגמי ל"ש שחיקת סממנין כיון שאין שוחק ואין עושה בו דבר (ל"ד לרטי' שעושה מדבר שמרפאין ויש בו שחיקת סממנין) ולכן שרי לתת בתחילה על המכה לרפא מכתו דיש בו צורך עבודה (ולא משום דמכסה המכה דזה אפשר בבגד ג"כ והיכא דאפשר אסרו שבות גם במקדש רק דאיירי בעושה לרפואה לרפא מהר כדי שיוכל לעבוד וברטי' אסור ליתן בתחילה משום גזירת שחיקת סממנים דלא כמש"כ בצל"ח ביצה דף

י"א כמו שבארתי בפ"ח מבהב"ח וא"כ לכן ברישא שרי שבות יען דעושה כן לצורך עבודה אבל בסיפא ההידוק ל"ה צורך עבודה (וסבירא לי' כסברת התויו"ט דלהוציא דם אף דשייך כדי שלא יצא דמו בשעת עבודה זהו רק משום דלאו אורח ארעא וסובר רבינו דמשום לאו אורח ארעא לא מתירין שבות במקדש אבל ברישא הוה צורך עבודה כדי להקל כאבו שיוכל לעבוד היום לכן התירו) א"ש:

ב') **והנה** איתא עוד התם אמר רב יהודה ברדר"ח לא שנו אלא גמי אבל צילצול הוה יתור בגדים ונראה לפרש דלר"י בגד שאין בו גע"ג ג"כ שרי (ורק בס"ד הי' סבור גם פחות מגע"ג אסור) ורק צילצול דחשוב לכן אף בפחות מג' הוה יתור בגדים ורי"ו אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוה יתור בגדים ופריך ותיפוק לי' משום חציצה ופירש"י דפריך אגמי ואצילצול והקשו המפרשים למה לא פריך מיד אמשנה הא הוה חציצה ותי' בח"ס דמעיקרא לא מצי למפרך משום די"ל דכיון דעושה כן שלא יהא גנאי לעבודה ל"ה חציצה כמש"כ תוס' בסוכה אבל כיון דסובר צילצול שרי הי' אפשר בצילצול וע"כ עושה כן כדי לרפא לצורכו א"כ שוב הוה גנאי לעבודה הוה חציצה ולכן פריך ת"ל דחוצץ והנה אני תמה אף אי צילצול אסור אפשר ליתן תחת הגמי ספוג א"כ ג"כ מוכח דלצורכו עביד והוה גנאי א"כ קשה בלא"ה דחוצץ ועוד יקשה לדבריו א"כ עדיפא יקשה כיון דאפשר בצילצול א"כ לאו צורך עבודה הוה ובאפשר לעשותו בהיתר יש שבות במקדש (אמנם לזה י"ל דבלא"ה הרי אפשר בספוג א"כ מוכח דלא כהכ"מ אלא כמו שכ' בה' בהבה"ב דהיכא דא"צ לעשות מעשה כלל זה השבות אסרו במקדש דאפשר בהיתר אבל היכא דצריך לעשות מעשה רק דאפשר במעשה היתר לא מיקרי אפשר בהיתר וא"ש במקדש) ובאמת בהא נדחו ממילא גם דברי הח"ס דכיון דאפשר בספוג א"כ חוצץ אף אי צילצול אסור והדרה קו' לדוכתי' אמאי לא פריך אמשנה:

ולכן נראה לישב די"ל דצורך עבודה לאו היינו לכסות המכה אלא כדי לרפא המכה מהר ואיירי בגמי וכורך עליו בגד פחות מג' כמש"כ בפי' המשנה דלעיל ול"ש משום חציצה כיון דבשעת עבודה יסירנו אבל כיון דקאמר צילצול אסור משום יתור בגדים א"כ משנה איירי שאין אסור בשעת עבודה א"כ תיפוק לי' משום חציצה וע"ז משני בשמאל או שלא במקום עבודה ופירש"י גם היד (ובח"ס הקשה הא צילצול היינו איזור א"כ סובב האצבע כמו טבעת ולדעתי הכונה כך דמשנה איירי בשמאל או גב היד ול"ש משום חציצה אבל בצילצול לא והיינו מהא"ט גופי' דצילצול מסבב כל היד א"כ הוה בגד ופסול משום יתור בגדים אפי' אי הוה בשמאל) ולפי"ז לעולם המשנה איירי שאין מסירו בשעת עבודה אפ"ה א"ח דשלא במקום עבודה הוה וגם יתור בגד ל"ה לא הגמי ולא הבגד שכרך עליו

דאיירי שאין גע"ג לכן שרי בשבת דכונתו לרפא המכה כדי שיוכל לעבוד (וגם שלא יראה המכה אם יעבוד אך משום זה לבד לא הוה שרי דאפשר לכסות בחתיכת בגד בלא גמי) ודו"ק:

ג') **ואיתא** התם עוד ופליגא דרבא דאמר במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים גע"ג חוצץ פחות מג' א"ח ופירש"י דייתור בגד ל"ה פחות מג' וחציצה ל"ה דשלא במקום עבודה ושלא במקום בגדים הוה אבל גע"ג הוה יתור בגדים אף שלא במקום בגדים ומסיק אדרי"ו וודאי פליג דלרי"ו גע"ג ג"כ ל"ה יתור בגדים בשלא במקום עבודה אדרי"ו מי נימא דפליגי הא דרבא דאמר שלא במקום בגדים פחות מגע"ג א"ח ולריב"ח אפי' צילצול קטן פחות מג' חוצץ דהוה יתור בגדים ומשני שאני צילצול קטן דחשוב והוה ייתור בגדים:

אולם הראב"ד בהשגתו שהקדמנו פי' דהכונה חוצצת וא"ח כפשטי' גע"ג חוצץ במקום עבודה פחות מג' א"ח במקום עבודה וכן אמר דפליגי אדרי"ו דמשמע דאפי' גע"ג א"ח במקום עבודה אדרי"ו מי נימא דפליג דסובר צילצול קטן חוצץ ומשני שאני צילצול קטן והנה ע"ז השיג הכ"מ א"כ מ"פ לעיל דס"ל משום חציצה הא חזינן דרבא סובר באמת פחות מגע"ג ל"ה חציצה וכמו שהקשה הריטב"א ג"כ והנה בכפ"ת בסוכה תי' דהקו' לא קאי אמשנה דלא כרש"י דהראב"ד מפרש דהקושיא קאי אדרי"ו דמשמע אפי' גע"ג א"ח וע"ז פריך תיפוק לי' דהוה חציצה דבג' לכו"ע הוה חציצה במקום עבודה וע"ז תי' בשמאל או שלא במקום עבודה דהיינו גב היד והקשה בשעה"מ א"כ מאי קאמר פליגי דרבא אדרי"ו הא רי"ו ג"כ מודה בגע"ג במקום עבודה דחוצץ ורק בשמאל סובר דל"ה יתור בגד כדמשני לעיל ולדעתי אפשר לישב דפליג אדרי"ו בהא דלרי"ו במקום בגדים דוקא שייך יתור בגד והרי לרבא במקום בגדים אפי' נימא חוצץ ולאו משום יתור בגד אלא משום חציצה והנה לכאורה עוד יקשה אי הקו' לרי"ו כדברי הכפ"ת הרי רי"ו רק פליג אדריב"ח דצילצול שלא במקום בגדים ל"ה יתור בגד וא"כ אי פריך תיפוק דחוצץ הכוונה דצילצול חוצץ וע"ז משני שלא במקום עבודה דהיינו גב יד והא צילצול מסתמא סובב היד וצ"ל דראב"ד אין מפרש כפירש"י גב היד אלא שאין עובד באותו מקום ביד שאין אוחז הכלי (א"כ אי הוה במקום עבודה הוה חוצץ הצילצול א"כ זה דלא כאגודה דהרי תפילין או טבעת ל"ג מצילצול כמו שיתבאר) אלא דלכאורה א"כ קשיא מ"ק מי לימא דפליג אדרי"ו הרי כיון דפריך בפשיטות והא חוצצת דפירש"י דאצילצול קאי א"כ פשיטא לי' דבצילצול חוצץ לכ"ע דאל"כ מאי פריך בפשיטות כ"כ ולכן נראה לפרש כך דנהי דוודאי צילצול חוצץ במקום עבודה אבל ר"י סובר משום יתור בגד ג"כ פוסל אף

שלא במקום עבודה ע"ז קאמר מי לימא דפליג ארבא ומשני שאני צילצול דחשוב והוה אפי' יתור בגד אף שלא במקום עבודה ונתבאר היטב תי' של הכפ"ת לדעת הראב"ד והנה בשעה"מ כ' לישב שיטת הראב"ד דל"פ אמשנה אלא אר' יודא דסובר צלצול הוה יתור בגדים אף פחות מגע"ג א"כ הוה בגד לחציצה ויקשה א"כ תיפוק משום חציצה אך השעה"מ דחי זה דא"כ לבתר דמשני בשמאל א"כ רי"ו דפליג רק בשמאל אבל במקום עבודה מודה א"כ מאי קאמר דפליג אדרבא וכתב לישב בדרך אחר דבזה פליגי הני תרי לישנא בסוג' דלל"ק פליגי ביתור בגדים אבל לענין חציצה בין יד לכלי אפי' נימא אחת חוצצת ורבא ג"כ מיתור בגדים איירי ושלא במקום עבודה אבל לל"ב דקאמר רי"ו אבל צילצול קטן חוצץ אין הכוונה יתור בגדים כפירש"י אלא כפשטי' דחציצה אפי' בין יד לכלי ורי"ו חולק דבעינן דוקא גע"ג וע"ז משני דרבא מודה בצילצול דחשוב אבל בדבר שאין חשוב ל"ה חציצה בין יד לכלי פחות מגע"ג ופסק ראב"ד כל"ב והוא נכון:

ובח"ס כתב לישב שיטת ראב"ד דרק אי צילצול אסור ל"ה גמי חציצה דאז עושה כן לכבוד ואין דרך בזיון וכבר השבתי על דבריו לעיל דהרי אפשר ליתן ספוג תחת הגמי א"כ מדלא נתן ע"כ כונתו לרפואה לצורך עצמו והוה בזיון אף אי בצילצול אסור ונסתר בזה כל פילפולו בסוג':

אמנם ל"נ לישב דהנה יש לפרש כך דרי"ו חולק דל"ה יתור בגד אבל משום חציצה איכא בצילצול דחשוב וע"ז פריך לרי"ו ג"כ תיפוק משום חציצה וע"ז משני שלא במקום עבודה ואח"כ קאמר שפיר דפליג אדרבא דלדידי' חציצה הוה בצילצול ולרבא אף צילצול ל"ה חציצה בפחות מג' ושוב קאמר מי נימא דפליג אדרי"ו הכונה אי מודה דעכ"פ יתור בגד הוה ומשני שאני צילצול דחשוב ואף דא"ח הוה ייתור בגד לא כדס"ד דכש"כ דחוצץ:

ומעתה אני אומר דראב"ד השיג שפיר על רבינו דראב"ד הבין דרבינו מפרש ג"כ כראב"ד דלענין חציצת כלי ג"כ נשנה כאשר יתבאר וע"ז יפה השיג הראב"ד דרבינו סותר עצמו כאשר אומר דהנה זה לשון רבינו כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון על אצבעו או עקבו אם הי' גע"ג חוצץ ופוסל פחות מכן אינו חוצץ צילצול חשוב בפ"ע ה"ז פוסל ואעפ"י שאין בו גע"ג ויש לדקדק דכאן נקט חוצץ ופוסל ואח"כ כ' אין חוצץ ולא כתב אין פוסל ושוב כתב דצילצול חשוב פוסל נקט פוסל ולא נקט חוצץ:

ולכן נראה דרבינו פירש כך אם הי' שלא במקום בגדים חוצץ במה דשייך חציצה דהיינו בין יד לכלי ופוסל אפ' היכא דליכא חציצה משום יתור בגדים פחות מכאן אין חוצץ והיינו אף בין כלי אין חוצץ ואם הי' צילצול הר"ז פוסל ר"ל משום יתור בגדים והיינו הך דראב"ד עצמו לפי מה שפירשתי דהא דמסיק מודה בצילצול אין הכונה דחוצץ יען

דהוה גע"ג אלא הכונה שם מודה רבא דשייך יתור בגד אף דלא שייך חציצה כגון שלא במקום עבודה והיינו פוסל שכתב רבינו ובגע"ג פוסל ג"כ אף שלא במקום בגדים אבל חוצץ ג"כ אבל בצילצול פוסל משום יתור בגד אבל אי לאו יתור ל"ה חציצה בין יד לכלי דלא כרי"ו ודו"ק:

וא"כ שפיר כתב אח"כ הראב"ד על דברי רבינו והוא שלא יחוץ הגמי בין יד לכלי בשעת עבודה הרי לרבינו אין חוצץ לא לבד שאין פוסל משום יתור בגד אלא גם אין חוצץ כאשר ביארתי (וא"ל לשון פוסל קאי אעבודה א"כ אמאי ל"א בצילצול ג"כ חוצץ ופוסל וע"כ הכונה רק פוסל עבודה משום יתור בגדים וגם הלשון מודה דפוסל לא משמע רק משום עבודה פסולה דהו"ל עבודתו פסולה כמו שאמר לעיל מיני') אמנם אף אי הכונה בדברי רבינו דגע"ג אין חוצץ אף בין כלי אפ"ה לא א"ש דברי רבינו דהול"ל והוא שאין חוצץ בין בגד לכלי וגם מה זה שאמר בשעת עבודה הרי ע"ז קאי החציצה דשלא בשעת עבודה ליכא חציצה אמנם לי נראה לפרש דרבינו סובר נהי דאין חוצץ בדיעבד לכתחילה לא יאות לעשות כך וכיון דלכתחילה לא יאות לעשות כך שוב אין רשאי להניח בגד על הגמי דא"צ עבודה ולכן אמר כהן שלקה מותר לכרוך גמי בשבת ובגד על הגמי דכל זה צורך עבודה כמש"כ בפי' המשנה והוא שלא יחוץ דיודע שלא יחוץ בשעת עבודה כאשר יבוא לעבוד אבל אם בשעת כריכה יודע שכשיהא שעת עבודה יהא חוצץ וא"כ לכתחילה אין ראוי לעבוד א"כ ממילא לכתחילה לא יכרוך כיון דאפי' אחר הכריכה ג"כ אין היתר גמור לעבוד דלא נוכל לומר שזהו צורך עבודה כיון דלכתחילה אין לעבוד כשחוצץ אבל בדיעבד בוודאי אין חוצץ כמו שאמר לעיל (דלפמש"כ הא דאמר חוצץ הכונה כשחוצץ בין כלי והא דאמר פוסל קאי אבגכ"ה אבל אם נאמר דהא דאמר חוצץ ופוסל קאי הכל אכלי א"כ מה שכ' א"ח משמע אפי' לכתחלה א"ח אבל לפמש"כ ניחא הא דקאמר אין חוצץ שכשר בדיעבד אבל לא לכתחילה) לאפוקי אם יחוץ בשעת עבודה אז אין רשאי להניח כלל כיון דלכתחילה אין לעבוד כשהוא חוצץ ודו"ק וא"כ אף דרבינו סובר בפי' דשמעתי' כראב"ד אפ"ה אין סתירה לדבריו והכל נכון בס"ד:

והנה לפי דבריו יש ליישב האגודה דסובר תפילין ל"ה חציצה בנקיטת לולב כמבואר בסי' תרנ"א והעלה בשעה"מ שסובר כראב"ד דדבר מיעוט אין חוצץ ותמה בח"ס בחי' לולב הגזול דהא עכ"פ בצילצול מודה דחוצץ וא"כ תפילין ג"כ חשוב כמו צילצול ולפמש"כ א"ש דבצילצול דפסול רק משום יתור בגד יען דחשוב הוה בגד וזה ל"ש בלולב וא"כ לפמש"כ שגם רבינו סובר כן שאין חוצץ ורק בצילצול פוסל משום יתור בגד וא"כ זה ל"ש בלולב א"כ האגודה א"ש גם לשיטת רבינו ודו"ק וא"ל בגע"ג לכ"ע חוצץ י"ל דזה

גרע מתפילין דתפילין דבר מיעוט ואף דגמ' מסיק דהוא דווקא בשמאל או בגד יד וזה דלא כאגודה הרי אנן לא קיימ"ל כן דהרי רבינו לא כתב דחוצץ רק דפוסל וע"כ כרבא וכדמסיק צילצול שאני דחשוב מודה דשייך יתור בגד (ויש לפרש עוד בדרך אחר ואולי גם דעת רבינו כן דהנה בשעה"מ הקשה על תוס' סוכה שכ' רק דרך בזיון הוה חציצה כשכורך היד וא"כ מאי פריך גמ' תיפוק משום חציצה הא כאן ל"ה דרך בזיון אדרבא הרי עושה כן שלא יראה המכה ובח"ס תי' יען דאפשר בצילצול א"כ שוב הוה דרך בזיון ותלה זה אי יש משום יתור בגד והיינו כיון שעושה כן לרפואה שוב הוה בזיון יעו"ש ואמנם י"ל דהנה לכאורה י"ל כל דלרפואה ל"ה חציצה אך בטהרת קדש דחי זה א"כ ל"ד להא דמחזירין רטי' למקדש דהרי ל"ה חציצה כלל למה יטלנו ואמנם י"ל כאן דרק היה בזיון יען דלרפואה כדברי הח"ס שוב י"ל דכל מה דעושה לרפואה ל"ה חציצה כלל ולא יקשה הך דמחזירין רטי' די"ל דכאן כל מה דהוה חציצה רק ע"י שעושה לרפואה והוה בזיון שפיר אמרינן זיל לאידך גיסא כיון דהוה לרפואה ל"ה חציצה כלל):

ד') **והנה** בהג"א הוכיח מגמ' דזבחים דאמרינן הא קמ"ל דגמי מסי דשייך בגמי רפואה ותמה במהרש"א גם בעירובין איתא כן ובטהרת הקודש העיר דבעירובין הגי' אגב אורחא הא קמ"ל ובזבחים הגי' הא קמ"ל לכך מוכח מזבחים יותר בבירור וגם בח"ס האריך לבאר ההבדל שכאן תי' אגב אורחא והתם תי' הא קמ"ל ודבריהם רחוקים לפי פשטות סוגי' הש"ס ולי נראה לבאר על נכון דהנה יש עוד הבדל בין הסוגיות דזבחים פריך מאי איריא גמי לאשמעינן צילצול ובעירובין פריך אדאשמעינן גמי לאשמעינן צילצול ונראה דההבדל כך דהנה בטה"ק העיר מה רבותא יש דקתני במקדש כורך גמי כיון דאין כונתו לרפואה רק לכבוד עבודה גם במדינה כשאין כונתו לכך שרי אמנם לדעתי נראה דבאמת איירי בכוונתו לרפואה וכמש"כ לעיל והנה יש סברא עוד לאסור גמי משום דמוציא דם כמש"כ תוס' ואמנם נראה דזה רק אי בצילצול שרי דכ"כ לעיל דאי משום הוצאת הדם א"כ רישא איירי באין מכוין להוציא ורק הא דאסור משום דנראה כמכוין כיון שנוטל גמי ולא דבר אחר והתינח אי צילצול שרי וא"כ כשלוקח גמי אף שאין מכוין להוציא נראה כמכוין אבל אי א"א בצילצול א"כ מה שלוקח גמי לא נראה כמכוין להוציא דם ול"ש לגזור אטו מכוין להוציא דם ולכן שרי ומעתה לפי"ז אי הוה אשמעינן צילצול ג"כ אז הוה אמרינן דהא דאסור במדינה בגמי יען דאפשר בצילצול ונראה כמכוין אפ"ה שרי ול"ה ידעינן כלל דגמי מסי אבל אי לא אשמעינן צילצול אז אמרינן דהא דאסור במדינה לא משום דגמי מוציא דם דהרי אין נראה כמכוין כלל וא"כ אין לנו לגזור אטו מכוין וגם מה רבותא דשרי במקדש אלא ע"כ הא דאסור במדינה משום דמסי ובמקדש שרי אף

דמסי וא"ל מה רבותא הא אין מכוין לרפואה די"ל אי הטעם משום דמסי שפיר איירי במכוין להוציא דם כמש"כ לעיל בארוכה והנה לפי"ז יש לפרש כך דגמ' דזבחים מקשה מאי איריא גמי לאשמעינן צילצול הנה לשון זה דמאי איריא משמעותו כמו בכל מקום דלמה נקט דוקא זה לינקט נמי זה והקו' לפי"ז דלאשמעינן צילצול ג"כ וליתנו גמי שרי במקדש וצילצול אפי' במדינה וע"ז משני שפיר דהא קמ"ל גמי מסי משא"כ אי הוה גם צילצול אז לא הוה אמרינן דטעמא דאסור במדינה משום דמסי אלא אמרינן כיון דע"י צילצול שרי דליכא מוציא דם והוא לוקח גמי על כן נראה שכונתו להוציא דם ורק אפ"ה במקדש שרי דל"ג אבל אי לא נקט צילצול אמרינן דאסור במדינה משום דמסי ובמקדש שרי אף דמסי וזה סוג' דזבחים ושפיר הוכיח הג"א דגמי מסי:

אבל גמ' דעירובין דפריך אדאשמעינן גמי לאשמעינן צילצול משמע פריך דרק לינקט צילצול והכונה דרבותא זו אשר קמ"ל במה דנקט גמי יכול לאשמעינן נמי אם הוה נקט צילצול א"כ ע"כ סובר דגמי ג"כ הטעם משום דמוציא דם וא"כ זה שייך גם בצילצול דאסור דמוציא דם וע"ז משני מילתא אגב אורחא קמ"ל דגמי מסי דעיקר הטעם משום דמוציא דם וכמש"כ בח"ס ג"כ דמוציא דם שייך גם בצילצול אך בכל זה מדנקט תנא כורך גמי ולא צילצול היינו דאשמעינן אגב אורחא דגמי מסי לוקח יותר גמי מצילצול אבל האיסור בגמי אינו משום דמרפא אלא משום דמוציא דם וה"ה בצילצול אסור משום דמוציא דם וא"כ מעירובין לא מוכח דאסור משום דמסי ומיושב הג"א לכן רק מהך דזבחים הוכיח בהג"א שפיר דאסור משום דמרפא:

ה') **כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליו גמי בשבת או בגד שאין בו גע"ג ואם נתכוין להוציא דם אסור והוא שלא הניח הגמי או הבגד בין בשר לכלי בשעת עבודה.** והראב"ד השיג עליו וכתב א"א דבריו סותרים זא"ז הלא אמר שלא במקום בגדים פחות מגע"ג אינו חוצץ בין היד לכלי והכ"מ כתב דרבינו מפרש כפירש"י דחוצצת ואין חוצצת מיירי שלא בשעת עבודה רק משום יתור בגדים והנה הכ"ת הביא זה הסוג' ודחה פירושו ובספר חכ"ש סי' תרנ"א כתב דיש להקשות עוד מ"ש כורך עליו גמי בשבת הול"ל אפי' בשבת ובפרט דהרי כאן אין שייכות לדין שבת ורק מה דנקט כאן היינו מה ששייך לעבודה רק אגב נקט לרבותא דאפי' בשבת מותר וא"כ הול"ל אפי' בשבת ועוד באמת כאן הוי דין זה למותר דכבר ביאר לעיל בפחות מג' אינה חוצצת וא"כ הוי דין זה למותר ותרתי ל"ל ואי משום שבת הול"ל בה' שבת לא כאן ואם כונתו לומר דאפי' לכתחלה מותר ואי כונתו לאשמעינן דעכ"פ לא יחוץ בין בשרו לכלי הו"ל ליכתוב זה לעיל בקיצור ולעשות ממנו דין אחר דבאין בו ג' אפי' לכתחלה מותר ובלבד שלא יחוץ בין בשרו לכלי וע"ק

דבדין שאח"ז שינה רבינו לשונו ג"פ תחלה כתב כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים וכו' אם הי' ג"א על ג"א ה"ז חוצץ ופוסל הרי דנקט תרווייהו חוצץ ופוסל ואח"כ כתב פחות אינו חוצץ נקט רק לשון חוצץ ואח"כ כתב ואם הי' צילצול קטן הואיל שהוא חשוב בפ"ע ה"ז פוסל אעפ"י שאין בו ג"א על ג"א בין יד לכלי ולא דיו שחוצץ רק פוסל ולא נקט חוצץ ובע"כ דאינו מפרש כפירש"י רק כהראב"ד דחוצצת ואינה חוצצת הכונה חציצה ממש בין יד לכלי ולכן נקט בכל חד רבותא דבהי' בו ג"א על ג"א חוצץ בין יד לכלי ולא די שחוצץ רק פוסל משום ייתור בגדים ג"כ אבל באין בו ג"א וכו' קמ"ל דאפי' חציצה לא הוי בין יד לכלי ונלמד מכש"כ שאינו פוסל משום יתור בגדים דאל"כ ת"ל משום ייתור בגדים לכך קמ"ל זה דאינו חוצץ אבל באם הי' צלצול קטן שהוא דבר חשוב אז קמ"ל רבותא דאפי' פוסל מכח ייתור בגדים ומכש"כ משום חציצה ובפרט דממילא כיון דפסול משום ייתור בגדים א"צ לחציצה וא"כ מוכח מדברי רבינו דמפרש כהראב"ד אך א"כ קשה קושיית הראב"ד למה בסיפא כתב בהיפוך אולם י"ל מזה ראי' למג"א סי' תרנ"ה דהיכא דאין כל היד מכוסה בטל לגבי היד ולפי"ז דוקא במה שאין בו צורך להיד אז נחשב כמי שאינו ובטל כאלו לא הי' ע"ג היד אבל אם היד צריך לו לרפואה וא"א לו בלי זה ובלא זה לא הי' יכול לעבוד א"כ א"א לומר דהוה כמי שאינו רק דחשוב הוא ולכן ל"ב לגבי היד לכן נהי דחשיבות זה אינו עושהו מלבוש להיות בו יתור בגדים כיון דבפע"צ אינו חשוב רק מכח היד מ"מ גם כמו שאינו א"א לומר דבטיל לי' כיון דהיד צריך לו ואינו דומה לרצועות דשם מצות תפילין מקיים בלי הכריכות על היד גם יכול ליטול הלולב בלי הרצועות על היד לכן הוי כמו שאינו אבל באם לקה באצבע צריך הוא להגמי ובלעדו לא הי' אפשר לעבוד לכן לא בטיל לי' ולכך הוי חציצה ולכן כתבו הרמב"ם כאן ולכן כתב כורך עליו גמי בשבת ולא כתב אפי' בשבת דאדרבא מה דנקט בשבת אינו לרבותא שמותר לכרוך עליו גמי דזה אין לו ענין לכאן רק נקט שבת להיפוך לרבותא דאפי' בשבת בעינן שלא יחוץ בינו לכלי דהוי ס"ד דבשבת הוי ממנ"פ כיון דבשבת אסור לכוין לרפואה רק לשמור א"כ הוי ס"ד דאז בטל לגבי היד ולא נחשב צורך בו ויהי' נחשב תרתי דסתרי אהדדי דאם הוי צורך היד יהי' אסור בשבת ואם אינו צורך היד יהי' מותר אפי' בחוצץ לכן קמ"ל דאף דמותר בשבת מ"מ חוצץ ולכן אם הוי נקט אפי' בשבת הוי משמע דלרבותא דהתירא נקט שבת לכן קמ"ל דלא כן רק שבת נקט משום סיפא לרבותא דאיסורא דגם אז חוצץ בין היד לכלי ולכן נקט הרמב"ם דין זה בפ"ע עכ"ד:

ו') **והנה** בנשמת אדם העלה בשכחה ליטול שן תותבת דא"צ טבילה שנית והביא ראי' משבת דתנן דיוצאין בשן של כסף ואמאי הא קיימ"ל כל מידי דחוצץ בטבילה אסור לצאת בשבת מטעם דילמא איתרמי לה טבילה של מצוה ואתי לאתויי ד"א ברה"ר וא"כ מוכח דא"ח יען דהוה לנוי ול"נ אי לדין יש תשובה דהנה הא דלנוי אין חוצץ הוא רק אם עיקר עשייתו לנוי ולא בא למלאות החסרון אבל היכא דבא למלאות החסרון אף אם לאו משום נוי לא הי' מקפיד למלאות החסרון אפ"ה חוצץ דהרי אם לא הי' חסר הי' ניחא לה יותר:

ויש ראי' לסברתינו מגמ' סוכה דף ל"ז כל שהוא לנאותו א"ח ויש לדקדק מאי קאמר לנאותו א"ח משמע רק יען שהוא לנאותו (יען דלולב דמצוה לנאותו) א"ח תיפוק לי' כל שהוא משום נוי א"ח דהיינו גם אם על ידו טבעת ולולב בידו א"ח כדס"ל להאגודה והרמ"א סי' תרנ"א דא"צ להסיר הטבעת בנקיטת לולב וא"כ למה קאמר יען שהוא לנאותו משמע שהוא נאה ללולב עצמו הא כל שהוא לנוי דידי' אף שאין נוי דלולב ג"כ א"ח אלא ע"כ דנקט כן לאשמעינן דרק מה שעיקר עשייתו לנוי זה ל"ה חציצה אבל אם בא רק למלאות החסרון אף שהוא עתה לנוי לא הוה לנאותו וחוצץ אלא לכאורה י"ל דהא דטבעת א"ח הוא כמש"כ במג"א יען דבטל לגבי יד ותדע דהרי נקט גם רצועות תפילין א"צ להסיר ע"כ משום דבטיל לגבי יד לא משום דלנוי עשוי:

אולם רואה אני דזה תלוי בפלוגתת רבינו וראב"ד דלעיל דלראב"ד אם כרך על ידו א"ח וכבר הקשה בשעה"מ דדברי אגודה שבש"ע הנ"ל אתיא רק כדעת הראב"ד וא"כ קשי' על הרמ"א איך כתב הדין דא"צ להסיר כיון שתלוי בדעת הרמב"ם וראב"ד לכך ע"כ לומר דאתיא ככ"ע אף דלרבינו לא בטל לגבי יד אפ"ה ל"ה טבעת חציצה יען דלנוי הוה והא דיקשה מרצועות תפילין ג"כ יש לומר כיון דגם זאת מצוה לא חייצי כדבעי בזבחים דף י"ט היכא דהוה מצוה דגופי' אי חייצי בכהנים בבגדי כהונה רק משום יתור בגדים אבל משום חציצה ליכא ואף דמדברי רבינו משמע דמטעם חציצה י"ל דלא דמי דשם יען דכתיב על בשרו גם מצוה הוה חציצה דאפי' רוח חוצץ וע"כ כמש"כ הברכ"י יען דכתיב על בשרו חוצץ אף מידי דבעלמא ל"ה חציצה בכה"ג הוה חציצה א"כ שפיר י"ל בעלמא תפילין דהוה מצוה ל"ה חציצה דכגופו דמי וכן משמע בסי' קס"א לענין נט"י דעת הפוסקים דטבעת ל"ה חציצה יען דלנוי א"כ מסתמא גם לענין לקיחת לולב כך בלאו הטעם דבטל לגבי יד וע"כ הא דנקט כל לנאותו א"ח להורות לנו חילוק שאמרתי דרק מה שעיקר עשייתו לנוי זה ל"ה חציצה אבל בא למלאות החסרון אף דהוה לנוי חוצץ ולכך נקט בלשון זה דאי הוה אמר יען דהוה לנוי אין חוצץ הו"א אפי' היכי דהוה עיקר

עשייתו למלאות החסרון כיון דהוה לנוי אין חוצץ לכך קמ"ל כל לנאותו שבא להורות שעיקר עשייתו רק לנאותו ומה שהביא ראי' מדיוצאת בשן בשבת ע"כ דאין חוצץ יען דלנוי א"ח נראה לי מטעם אחר יען דהיא בושה להראות חסרון השיניים לכך יוצאת בשבת דאין לחוש שמא יתרמי טבילה של מצוה בשבת ותביא ד' אמות ברה"ר דזה רק חיישינן בדבר שרק בא לנוי כמו חוטי שער ואין עיקר בגד אבל בדבר שבושה לצאת בלא שיניים לא תביא בידי' ד' אמות כי היא זהירה ללבוש מיד השן למען לא יראה החסרון וכהא"ג כתבו תוס' בשבת שם דאל"כ א"כ נחוש על כל בגדים לצאת בשבת וע"כ יען דיש בה צורך גדול ל"ח שתביא בידי' וכהא"ג איתא שם בשבת דף ס"ה דטעמא של רבי לכן יוצאת יען דל"ח לאתויי יען דתתבייש להראות חסרונה אף דרבנן דסברי אין יוצאין משום דחיישינן לאתויי כבר כ' שם הרשב"א משום דבלא"ה ניכר חסרונה ע"כ לא תחוש שלא לאתויי ובתשובה בנידון שן בלאמבירט וכן שן תותבת שקורין קראנע הארכתי:

ז') **והנה** במג"א סי' צ"א כתב בשם הב"ח דאסור ללבוש בתי ידים בשעת התפלה ונ"ל ראי' מהא דאיתא בפסחים דף נ"ז בברייתא דקצווחה העזרה על יוסף איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים ופירש"י שמחלל הקדשים דעבודתו פסולה משום חציצה ועוד משום בזיון הנה רש"י הקדים לפרש הא דמחלל קדשי שמים דעבודתו פסולה ואח"כ מפרש הא דצווחה העזרה שמכבד את עצמו משום דהוא בזיון כלפי מעלה כיון דמקדשים סלוק אבל העזרה צווחה תחלה על שמכבד את עצמו משום דזה נוגע גם לכבוד העזרה אשר שם השכינה שורה וזה בזיון כלפי מעלה ונוהג מנהג בזיון בקדושת העזרה וא"כ ביהכנ"ס שהוא מקדש מעט ובשעת התפלה עכ"פ בוודאי יש לה דין קדושה כמו שבארתי בפ"א מבהב"ח בהא דאסור לישב אצל המתפלל והתפלה הוא במקום קרבן א"כ ג"כ מחלל קדשי שמים וראי' להב"ח:

הלכה י

עשו בבית שני אורים ותומים. כבר נתבאר בפ"ד מבהב"ח:

והנה במשל"מ הקשה שלא ביאר רבינו דמשוח מלחמה נשאל בח' בגדים ול"נ דרבינו סובר דהאי ברייתא דס"פ בא לו דקתני דנשאלין למלך ולכהן משוח פליג דאין כהן משוח נשאל כלל באורים ותומים אלא הוא שואל לכה"ג וכן משמע מדברי רבינו סוף פרקין שכ' להודיע שהגיע למעלת כה"ג מדבר ברוח הקודש משמע דרק כה"ג מדבר באורים:

הלכה יא

א') **וכיצד שואלין עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחריו פניו לאחורי הכהן**. עכ"מ שנתן טעם לפירושו של רבינו דמיאן לפרש פניו כלפי שכינה כלפי אורים ותומים

משום דכיון דהי' על לבו ע"כ פניו כלפי שכינה וא"צ להשמיענו ואי מהא לא אייריא די"ל הכונה שלא יסיח דעתו ועיניו מהאורים ותומים שעל לבו:

אך נראה שדברי רבינו מוכרחין לפי שיטתו וגם רש"י בזה לשיטתו דהנה רש"י מפרש דאורים היינו שם המפורש לכן מפרש פניו כלפי שכינה שעל לבו דהיינו שם הקודש אבל רבינו דמפרש דלא הי' שם המפורש מונח בחושן כי האורים ותומים הוא החושן ולא שם המפורש לכן מיאן לפרש שפניו כלפי שכינה שעל לבו דלדידי' ל"ה שם השם הקודש:

ב')

ומיד רוח הקודש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה וכו'. והנה לכאורה קשה דביומא דף ע"ג פריך דכל כהן שאין מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו אין שואלין ופירש"י ול"ל בולטות או מצטרפות ומשני סיוע הוה מסייע בהדייהו ופירש"י בהדי אורים ותומים אם כהן כשר הוא וראוי שתשרה שכינה עליו האותיות בולטות זה אחר זה ע' ל' ה' ויודע דעלה קאמר וא"צ לזה רוח הקודש אבל לרבינו דנעשה עפ"י רוח הקודש תיקשי קו' הגמ' ל"ל בולטת ונראה דרבינו מפרש דהא דמשני סיוע הוה מסייעה בהדייהו היינו דבלאו רוה"ק לא מבין לצרף האותיות דלא הי' עולין כסדר ע' ל' ה' רק בפ"א עלו כולן וע"י רוה"ק יודע ומבין לצרפן או י"ל דבאמת רק למ"ד מצטרפות מאליו הוה קשיא ל"ל רוח הקדש אבל למ"ד דבולטת ורק הכהן מצרפן צריך שפיר רוח הקודש שלא יטעה בצירוף האותיות:

ג') **כיצד שואלין**. עמשל"מ שתמה שלא כתב רבינו דנשאל בשמנה בגדים ול"נ לישב דהנה בירושלמי הוריות ס"ל לר' הושיעא דאינו עובד לא בד' ולא בשמונה של כה"ג שלא יהא אומרים ראינו כהן הדיוט שהוא עובד פעמים בשמונה ככה"ג אמר ר' יונה ולא בפנים הוא עובד והלא בחוץ הוא נשאל וטועין דבר מבפנים לבחוץ א"ל וכי ר"ט רבן של ישראל לא טעה בין תקיעת הקהל לתקיעת קרבן ולפי"ז י"ל דרבינו דכתב לעיל בפ"ד דכהן משוח מלחמה עובד בד' בגדים כשאר כהנים ומאי קמ"ל אע"כ דקמ"ל דלא נימא כיון דנשאל בשמונה לא יהא עובד כשאר כהנים דלא יבואו לטעות דכהן הדיוט פעמים עובד בח' א"כ מכללה אתה שומע דרבינו ס"ל דנשאל בשמנה:

הלכה יב

א') **ואין שואלין על ב' דברים כאחד ואם שאל משיבו וכו'**. והנה בפרד"ר הקשה למה השמיט רבינו הא דאיתא ביומא אם הוצרך לשניים משיבין על שניים ותי' דבגמ' אמרו רק משיבין על שניהם אבל לשאול אפי' אם הוצרך לשניהם אין שואלין דהרי אפשר

לשאול זא"ז מיד ולענין דמשיבין על שניהם אין נפ"מ לדינא כלל דאם מן השמים רוצים לענות אותו על כל דבריו כאחת לא נפ"מ לענין דינא כלל יעו"ש כי נכון:

ב') **או מי שצורך הציבור בשאלתו וכו'**. הנה זה משנה דיומא אבל בברייתא שם איתא רק למשוח מלחמה וכ' בפרד"ר דרבינו למד כן מאגדות שמואל גבי נוב עיר הכהנים שדואג הי' ממרה לבי"ד שאמרו שבדין נשאל אחימלך באורים לדוד ולא הי' מורד במלכות כי נשאלין למי שציבור צורך בו אף שאין מלך ומשוח מלחמה:

הלכה יג

א') **שאתה מוצא בדבר נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד**. וכתב הכ"מ דכ' כן כי היכא דלא תיקשי לן הא כתוב גבי אחימלך פ"ה כהנים חגורים אפוד בד עכ"ל אמנם הכ"מ סתם דבריו ולא ביאר מה הוה קשיא לי' מפ"ה כהנים הי' לובשים אפוד בד ונראה דהכי הוה קשיא לי' דהא ביומא דף ע"ט איתא דאסור לצאת למדינה בבגדי כהונה משום דהוה מנהג של חול א"כ ה"ה דאסור לכה"ד ללבוש בגדי כהונה גדולה אפי' במקדש דהוה נמי מנהג של חול שהרי אין לך שעה שלובש אותן לשם עבודה וא"כ איך היו נושאים אפוד אפי' אי נימא דבמקדש הוה וע"ז תי' דלא הי' כאפוד של כה"ג דשל כה"ג לא הי' של בד דאפוד של כה"ג הי' של תכלת וארגמן והני כהנים למעלותם הגדולה לבשו אפוד של בד והיינו שלא בשעת עבודה דאי בשעת עבודה הוה ייתור בגדים והביא ראי' משמואל שנאמר בו נער חגור אפוד בד וכ' רבינו עוד אלא אפוד הי' חוגרים בני הנביאים וכו' להודיע כי הגיע זה למעלת כה"ג שמדבר עפ"י האפוד והחושן ברוח הקודש עכ"ל ויש לתמוה דפתח באפוד וסיים בחושן דהא ע"י החושן הוא שהי' מדברים ברוח הקודש לא ע"י האפוד ולכן נראה דהנה לעיל בה"ט כ' רבינו דמכניס קצות העבותות של חושן בטבעות שלמעלה בכתיפות האפוד ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד על טבעות החושן העליונות כדי שידבקנו זה בזה עכ"ל לפי"ז כיון שהאפוד של בד מסתמא נעשה כמו האפוד של הכה"ג עם שרשרות (רק זה של בד) א"כ הי' עליהם גם החושן כדי ששרשרות האפוד יהיו כנוסין בתוך טבעות החושן ושפיר סיים רבינו בחושן דגם החושן הי' נתון על האפוד של בד:

ב') **זהו שאתה מוצא בדברי הנביאים וכו'**. הנה הכ"מ כ' שרבינו כתב כן מסברא ובאמת אני ראיתי בירושלמי פרק חלק דאיתא התם אקרא דכהנים חגורים אפוד בד ולא כן תני ר' חייא אין ממנין שני כהנים גדולים כאחד אלא מלמד שהי' כולם ראויים להיות כהנים גדולים הרי שלך לפניך כי רבינו לא מלבו דיבר ובמהרי"א לשמואל כ' דכונת הקרא שהיו כולם כהנים ראויים לשאת אפוד בד ולשאול באורים ותומים או שהי' כולם

לובשים אפוד כי הוא הי' מלבוש הגדולים והנכבדים בעובדי ד' וכהא"ג כתב הרמב"ן פ' תצוה לענין מעיל:

ובהאי ענינא קשה לי מנדרים דף כ' מאן מה"ש רבנן משום דמצויינין כמלה"ש וכן איתא בקידושין דף ע"ב הראנו ת"ח שבבבל דומים למה"ש ופירש"י לבושים לבנים ועטופים כמה"ש וכ' והאיש לבוש הבדים וא"כ למה הי' צריכין אפוד בד הא גם בסתם לבוש בד הי' ניכר מעלתם שהם דומים למלאכים וראויים לרוה"ק כדכ' והאיש לבוש הבדים וא"ל דהיינו הך א"כ יקשה להיפוך את"ח שבבבל איך לבשו בגדים לבנים בגדי בד כיון שזה הי' דרכם של בני הנביאים אשר הי' ראויין לרוה"ק בשלמא זה שאמרו בגמ' שדומין כמה"ש ל"ק דמחמת גודל חסידותם הי' לובשין לבנים ע"ד שאמר הכתוב בכל עת יהיו בגדיך לבנים ודרשו בשבת דף קט"ו דהיינו ציצית בבגדיו וגמ' מעיד עליהם שדומים כמה"ש אבל לדברי רבינו דמוכח מקרא שבני הנביאים לגודל מעלתם הי' לובשים אפוד בד א"כ כשהי' בני בבל לובשים ג"כ בגדי בד הי' נראין כאילו מחשיבין עצמן כבני הנביאים וקשה וצ"ע: